interpretatus, vniuerſa emendauit, inſtaurauit, notauit, auxit, edidit.

LVTETIÆ PARISIORVM.

M. DC. LXXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit Elementum.

QVVM elementum minima ſit *rei* particula, cuiuſcunque fuerit elementum; minimum autem non idem ſenſui & appareat, & reuera ſit: multa ſiquidem præ tenuitate ſenſum effugiunt, liquet, ſenſum eorum minimè fore iudicem, quæ & natura, & verè ſunt rei vniuſcuiuſque elementa. Nam ſi æruginem, cadmiam, ſpumã argẽti, & miſy, ſimul omnia planè triueris & in puluerem redegeris, & mox ſenſui diſcernenda commiſeris: tibi *profectò ea* vniuerſa vnum eſſe videbuntur. Nec modò hæc quatuor, verùm & alia longè etiam plura, ſi eadem tamen ratione omnia inuicem commiſceas, tibi vnum eſſe videbuntur, quantumlibet vnum minimè ſint. Quamobrem & Hippocrates quum eiuſcemodi humanæ naturæ elementa conſideranda inſtituiſſet, neglectis his, quæ prima ſenſus iudicio ſimpliciſſimáque habentur, illa ſtatim, quæ verè, & ſecundum naturam talia ſunt, inueſtiganda propoſuit: quippe quum ea (vt alibi à nobis monſtratum eſt) curandis morbis nihilo minus vſui ſunt, quam hæc, quæ ſenſui huiuſcemodi apparent. Itaque conceſſerit fortaſſe quiſpiam, hæc ſenſilia videri elementa, exiſtere verò, non item. Neque enim ſi quippiam viſum fuerit prima rei cuiuſuis ſimpliciſſimáq; particula, illud ſtatim eſt etiam verum elementum, ſed quod ex ipſa rerum natura habet, vt tale ſit. Quoniam id ſi ſtatuerimus, vel natura eſſe elementum, quod cuiuſque rei minima videatur atque ſimpliciſſima particula, alia nimirum aquilæ, & lynci,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

Τί ἢ τὸ στοιχεῖον.

ΕΠΕΙΔΗ τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον, ἐλάχιστον δὲ, οὐ ταὐτὸν αἰσθήσει τε φαίνεται, καὶ ὄντως ἐστί. πολλὰ γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ἐκφεύγει τὴν αἴσθησιν, εὔδηλον, ὡς οὐκ ἂν εἴη τὴν φύσει τε, καὶ ὄντως
B ἑκάστου πράγματος στοιχείων, ἡ αἴσθησις κριτήριον. εἰ γοῦν ἐθελήσαις ἰὸν καὶ καδμίαν, καὶ λιθάργυρον, καὶ μίσυ, τρίψας ἀκριβῶς ὁμοῦ πάντα, καὶ χνοώδη ποιήσας, ἐπιτρέπειν αἰσθήσει τὴν διάγνωσιν ἓν εἶναί σοι τὰ πάντα δόξει. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναμίξῃς ἀλλήλοις, ἓν εἶναί σοι καὶ ταῦτα φανεῖται πάντα, καί τοί γε οὐχ ἓν ὄντα. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐπισκεπτόμενος ἀνθρώπου φύσεως στοιχεῖα, τὰ μὲν, ὡς πρὸς τὴν
C αἴσθησιν ἁπλούστατά τε, καὶ πρῶτα καταφρονεῖ, τὰ δ' ὄντως τε, καὶ φύσει ζητεῖ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ χρεία τούτων εἰς τὰς ἰάσεις, οὐδὲν ἧττόν ἐστι, τῶν πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς ἐν ἑτέροις ἐπιδείκνυται. καὶ φαίνεσθαι μὲν στοιχεῖοις τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις συγχωρήσειεν ἄν τις, εἶναι δὲ οὐ συγχωρήσειεν. οὐ γὰρ δὴ τὸ φαινόμενον ἁπλούστατόν τε καὶ πρῶτον μόριον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχον τοιοῦτο, στοιχεῖον ὄντως ἐστίν. ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐλάχιστόν τε, καὶ πρῶτον μόριον ἑκάστου, τοῦτο φήσομεν εἶναι τὸ φύσει στοιχεῖον, ἄλλα μὲν τοῖς ἀετοῖς, καὶ λυγκεῖ,

Digitized by Google

σθεν, ἓν ἐόν. Κάλλιστά μοι φαίνεται, καὶ διὰ βραχυτάτης λέξεως ἅμα, τὸ ἐπικαιρότατον αὐτῷ τῆς ἀποδείξεως εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγειν εἶναι τὸ ὄν, ἐσχάτης ἀτοπίας ἐστί, καὶ οὕτως ἀνθρώπου μηδενὸς τῶν ἐναργῶν πεφροντικότος, ἄντικρυς δῆλον. ἰδέᾳ δὲ καὶ δυνάμει δύναιτ' ἄν τις ἓν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε, καὶ Δημόκριτον, τὰς ἀτόμους. ἐκ ταύτης δὲ εἰσιν αὐτοῖς χοροῦ, καὶ οἱ ἐλάχιστα, καὶ ἄναρμα, καὶ ἀμερῆ τιθέμενοι στοιχεῖα. πρὸς τοὺς τοιούτους οὖν ἅπαντας, ὁ Ἱπποκράτης κοινὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος, ἀποδείκνυσιν, οὐχ ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε, καὶ τὴν δύναμιν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲ μνημονεύσας ἐκείνων, οἳ καὶ τῷ ἀριθμῷ, τὸ ὂν ἓν εἶναί φασιν, ὡς ἐμπλήκτων τελέως. E ἴδωμεν οὖν, εἰ ὀρθῶς συνελογίσατο, καὶ δεόντως ἀντεῖπε, τοῖς ἓν εἶναι τῇ φύσει τὸ στοιχεῖον ὑποτιθεμένοις, εἴτ' οὖν ἄτομον, εἴτ' ἄναρμον, εἴτ' ἐλάχιστον, εἴτ' ἀμέριστον αὐτὸ προσαγορεύειν ἐθέλουσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι δεησόμεθα τῆς κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς, ἂν τὸ καθόλου τε, καὶ κοινὸν ἁπασῶν τῶν αἱρέσεων αὐτῶν ἀνέλωμεν. ὑπόκειται γὰρ ἅπασι τούτοις, ἄποιον εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, μήτε λευκότητα σύμφυτον ἔχον, ἢ μελανότητα, ἢ ὅλως ἡντιναοῦν χροιάν, οὔτε γλυκύτητα, ἢ πικρότητα, ἢ θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, F οὐδ' ὅλως ἡντιναοῦν ἑτέραν ποιότητα. νόμῳ γὰρ χροιή, νόμῳ πικρόν, νόμῳ γλυκύ, ἐτεῇ δ' ἄτομον, καὶ κενὸν ὁ Δημόκριτός φησιν· ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι νομίζων ἁπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας, ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς αἰσθανομένους,

omne vniuerſæ ſuæ demonſtrationis momentum expoſuit, qua monſtrandum erat fieri non poſſe, vt elementum ſit ſpecie & poteſtate vnum. Iam enim ſatis patet eſſe extremæ cuiuſdam abſurditatis, & hominis præterea qui nullam rerum euidentium ra-D tionem habeat, ſtatuere ens eſſe numero vnum, vt tamen inueniri facilè poſſint aliqui, qui affirment, omnia poteſtate, ac ſpecie eſſe vnum, quemadmodũ Epicurus, & Democritus, indiuidua ea corpora, quæ atomos appellãt. In quo item ordine reponendi ſunt illi, qui minima quædam, & incompacta, & impartibilia introducunt elementa. Itaque aduerſus hos omnes Hippocrates communi oppoſita ratione, demonſtrat elementum non eſſe vnum, vnum, inquam, tum forma, tum poteſtate: alioqui enim eorum ne meminiſſe quidem voluit, qui omnia etiam numero eſſe vnum autumant, quòd id videatur hominis eſſe omninò ſtupidi. Perpendamus ergo, re-E ctène ille ratiocinatus ſit, atque num meritò illis contradicat, qui aſſerunt elementa eſſe vnum natura, vt illis deinde liceat id, vel atomum appellare, vel nimium, vel *ἄναρμον*, quaſi incompactum dixerit, vel impartibile, vel quid tandem ipſis magis gratum fuerit. Quoniam ſi illud quod his omnibus ſectis in vniuerſum commune eſt euerterimus, non erit amplius nobis opus particulatim eorum differẽtias perſequi. Nempe ſubiicitur ab his omnibus, primũ elementum vſque adeò eſſe omni penitus qualitate vacuum, vt nullã, vel albedinẽ innatam habeat, vel nigredinem, vel alium quempiam colorẽ: non dulce-F dinem, non amaritudinem; ſed neque calorem, neque frigus; & tandem vt cuiuſuis alterius qualitatis ſit omninò expers. Lege enim dicebat Democritus color eſt, lege amarum, lege dulce; verè autem atomus & vacuum eſt. Credidit enim ille ſenſiles qualitates ex indiuiduorum illorum corpuſculorum conuentu per ſolam ad nos, qui ſentiamus col-

Digitized by Google

longè etiam minus nigreſcere, aut albeſcere; vt tandem contendant nullam prorſus ex vlla mutatione qualitatem ſuſcipere poſſe. Iure ergo illis contrarius eſt Hippocrates dum ait, *nunquam hominem doliturum, ſi hæc eſſet illius natura.* Quum mehercule neceſſe ſit, vt id quod doleat, duabus his præditum ſit facultatibus; porrò vt ſit cùm ſenſus, tum alterationis capax. Quia ſi ab omni penitus ſit alteratione alienum, eundem omninò ſtatum, quem à principio ſortitum eſt, perpetuò ſeruabit: at eundem id quod dolet, minimè ſeruat. Quòd ſi tranſmutetur etiam, in quem tamen modum lapides, & ligna, quæ quidem, & caleſiunt, & refrigerantur, & ſcinduntur, ſed nulla ſit illis innata vis ſentiendi, nihil propterea magis affectiones, ſi quæ in eo gignantur, poterit, quam lapides, ſentiant. Quum igitur vtrunque horum in illis iſtorum elementis deſideretur (nam neque eam naturam conſequuta ſunt eiuſcemodi indiuidua corpuſcula, vt vel alterari, vel ſentire poſſint) ſi ex his atomis, vel quapiam alia ſimplici, ac vniformi natura eſſemus concreti, non vtique doleremus; dolemus autem; quare iam manifeſtum eſt, quòd nequaquam ſimus ex vlla ſimplici, vniformique ſubſtantia conſtituti. Hæc eſt huiuſce rationis ſumma quæ vt eſt admodum his qui in logica diſciplina exercitati ſunt, aperta, ita propoſitum etiam hoc ferè modo concludit. Sed quoniam ij qui talia introducunt elementa, non modò ſunt diſciplinæ diſſerendi rudes, & præterea contentioſi; verùm & ſibi malo fore exiſtimant, ſi vel in melius ſententiam mutauerint: communem hanc rationem particularibus aliquibus exemplis illis exponamus. Nimirum ſiquis cutem acu tenuiſſima pungat, dolebit animal;

δον ἐστὶ μήτε μελαίνεσθαι, μήτε λευκαίνεσθαι, μήτ' ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιότητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν. Εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων αὐτοῖς, D ἔφη, μηδέποτ' ἂν ἀλγέειν τὸν ἄνθρωπον εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἀλγῆσον, χρὴ δήπου δύο ταῦτ' ἔχειν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλοιωτόν τε καὶ αἰσθητὸν ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ μηδέποτε μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐπιδέχοιτο, φυλάξει διὰ παντὸς ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, οὐ φυλάττει δέ γε τὸ ἀλγοῦν. εἴ τε μεταβάλλοι, καθάπερ οἱ λίθοι τε καὶ τὰ ξύλα, θερμαινόμενά τε, καὶ ψυχόμενα, καὶ διαιρούμενα. μὴ παρείη δ' αὐτοῖς τις αἴσθησις σύμφυτος, οὐκ αἰσθήσεται τῆς ἀμφ' αὐτὸ γινομένης E διαθέσεως, ὥσπερ οὐδὲ οἱ λίθοι. καὶ μὴν ἀμφοῖν ἀπολείπεται τὰ τούτων στοιχεῖα, μήτ' ἀλλοιοῦσθαι μήτ' αἰσθάνεσθαι πεφυκυίας ἀτόμου μηδεμιᾶς. εἴπερ οὖν ἐξ ἀτόμων τινῶν ἦμεν, ἢ τινος τοιαύτης ἄλλης φύσεως μονοειδοῦς, οὐκ ἂν ἠλγοῦμεν. ἀλγοῦμεν δέ γε, δῆλον ὡς οὐκ ἐσμὲν ἐξ ἁπλῆς τινος, καὶ μονοειδοῦς οὐσίας. τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τοῦ λόγου τοῦτο, πρόδηλον ὑπάρχον ἅπασι τοῖς ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω πως περαίνει τὸ προκείμενον, ἐπεὶ δὲ, πρὸς τῷ μὴ γεγυμνάσθαι τὸν F λογισμὸν, οἱ τὰ τοιαῦτα εἰσηγούμενοι στοιχεῖα, καὶ ἄλλως εἰσὶ φιλόνεικοι, μέγιστον εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ, μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βελτίω πειρατέον αὐτοῖς ἐκθέσθαι τὸν καθόλου τοῦτον λόγον, ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν κατὰ μέρος. εἰ γάρ τις τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρώσειε τὸ δέρμα, πάντως μὲν ἀλγήσει τὸ ζῶον.

Digitized by Google

θαυμαστὸν γὰρ αὖ ἦν, εἰ μηδενὸς αὐτοῦ τῶν μορίων, μήτε πάσχοντος, μήτ' αἰσθανομένου, τὸ ὅλον αἰσθανόμενόν τε, καὶ πάσχον ἐγίνετο. δυοῖν γὰρ ὄντων ὀργάνων, πρὸς τὰς τῶν τοιούτων ἀξιωμάτων εὑρέσεις, ἐμπειρίας καὶ λόγου, κατ' οὐδέτερον αὐτῶν εὑρεθήσεταί ποτε συνθετὸν ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα, καὶ ἀπαθῶν, αἰσθητικὸν καὶ παθητικόν. ἀλλ' εἴτε ἀδάμαντας πολλούς, ἢ καὶ ὅτι βούλει τῶν δυσπαθεστάτων ἀθροίσας, ὑποτιτρώσκειν ἐπιχειρήσεις, οὔτε τρωθήσεταί ποτε τὸ ἐξ αὐτῶν συνθετόν, οὔτ' αἰσθήσεται. διὰ μὴν δὴ τῆς πείρας, οὐδὲν εὕρηταί ποτε τοιοῦτον, ἐκ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος. ὅτι δὲ οὐδὲ ὁ λόγος αὐτὸ προσήσεται, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐρρέθη. τῆς γοῦν ἀλγούσης σαρκός, ἐν τῷ ὑποτιτρώσκεσθαι, τὸ μηδὲν τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς μορίων, μήτε ἀλγεῖν, μήτε ὑποτιτρώσκεσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν; ἢ τίς τοῦτο προσοίσεται λογισμός; ἐγὼ μὲν γάρ φημι, κἂν εἰ πάσαις ταῖς ἀτόμοις ἦν αἴσθησις σύμφυτος, ἄτρωτοι δὲ τελέως, καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν, ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαι μόνον ἀλλήλαις, ἐργαζόμεναι τὴν σάρκα, πλέον μὲν οὐδ' οὕτως ἀλγύνεσθαι, καθιεμένης τῆς βελόνης. ὥσπερ γάρ, εἴ τις δύο δακτύλους περιπλέξας ἀλλήλοις, καίτοι γ' αἰσθητικοὺς ὄντας, οὐδεὶς ἕπεται πόνος ἐκ τοῦ πάλιν ἀφίστασθαί τε, καὶ διαλύεσθαι κατὰ τὸ αὐτόν, οἶμαι, τρόπον, οὐδ' εἰ διΐησί τε, καὶ διαλύει τὰς ἀτόμους ἀπ' ἀλλήλων ἡ βελόνη, ὑποτιτρώσκῃ δὲ οὐδὲ μίαν, οὐδαμῶς ἀλγήσει τὸ ζῷον. ἢ δειξάτωσαν, ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαί τε, καὶ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν αἰσθητικῶν ὁποιωνοῦν σωμάτων, ἀκολουθοῦσαν ὀδύνην.

impatibilibus, & ſenſus expertibus componatur, ſenſus particeps patibiléque tandem euadat: mirum etenim eſſet, ſi totum & pati & ſentire poſſet, cuius tamen pars nulla, aut ſentiret, aut pateretur. Quum enim duo ſint inſtrumenta, quibus D huiuſcemodi pronuntiata inuenienda ſunt, experientia, inquam, & ratio, neutrum horum vnquam ita illis inſeruiet, vt aliquid ſint reperturi concretum ex his, quæ pariter impatibilia, & ſine ſenſu ſint, quod ipſum deinde patibile ſit, atque ſenſus particeps. Porrò ſi multos adamantes, aut alia quæuis corpora minùs etiam ad patiendum idonea, in aceruum coacta ferire volueris; nunquam ſanè, vel aceruo ex his conſtituto plagam inſliges, aut illatam ille ſentiet; nempe nec perpetuis etiam ſeculis tale quippiam poterit vnquam experientia reperiri. Atqui oſtendimus paulò antea, E quod ratio quoque huic ſententiæ minimè conſentiat. Iam enim quis non admiretur ſi caro dum pungitur, doleat; cuius tamen nulla, vel minima particula, aut perforatur, aut dolet? vel, quæ vnquam ratio reperietur, quæ hoc admittat? Imò hoc quidem affirmauerim, quòd quantumlibet illæ omnes atomi inſitum haberent ſenſum, ſed eſſent impatibiles, atque impenetrabiles, ita, vt tantummodo ex mutuo earum complexu caro gigneretur; nihil propterea magis impactam acum ſentiret. Vt enim ſi duos digitos ſimul iungas, qui tamen ſentiendi facultate pollent, ac mox eoſdem diſiungas, id abſque vllo prorſus do- F lore feceris: ita etiam (vt arbitror) ſi acus atomos diſſoluat, aut diuellat, modò ex illis nullam vulneret, nullum vnquam in animante dolorem excitabit. Vel illi nobis hoc oſtendant, quando ex mutua ſolummodo aliquorum ſentientium corporum commiſtione, ac eorumdem deinde ſeparatione vllus vnquam ſubſequatur dolor:

Digitized by Google

ratione clarè eorum ſententia euertitur, qui inter elementa homœomerias (quaſi ſimilaritates dicas) introducunt. Quanuis enim in his ipſorum elementis aliqua ſint, quæ vim ſentiendi habeant; tamen quum prorſus ſint impatibilia, neſcio quo modo ſentiet corpus quantumlibet ſenſu præditum ſit, quod ſemper futurum eſt extra omnem patiendi occaſionem. Reliquum igitur erit, vt ſentiens corpus, vel ex his ſit, quæ pariter vim habeant ſentiendi, & patiendi, vel ex his, quæ pati quidem poſſint, ſed nullum deinde ſenſum habeant. Nos autem mox perpendemus vtrum horum verum ſit. Porrò apertè iam monſtrauimus, quòd nequeat corpus vllum vi ſenſitrice donatum, ex elementis gigni ſimul impatibilibus, & ſenſu carentibus, vel ſenſu quidem præditis, verùm impatibilibus. Habent hoc nimirum ambæ hæ ſectæ commune, quòd elementa impatibilia ſtatuant. Quod ſi elementum non poteſt eſſe impatibile; non erit etiam ſpecie vnum; nam neque longiori egemus demonſtratione ad oſtendendum, vnum eſſe impatibile; quippe quia quotieſcunque vnum fuerit elementum, nihil præterea reliquum erit, in quod tranſmutari, nihil à quo pati poſſit. Quicquid enim tranſmutatur, in alterum quippiam tranſmutatur, & quod etiam patitur, ab altero patitur. Sed quomodo quæſo vnum deinde ſeruabitur? Probè ergo Hippocrates ratiocinatus eſt, non eſſe vnum elementum ſi res vlla futura ſit, quæ doleat; *nihil enim erit* (ait ille) *ex quo doleat, ſi vnum fuerit.* Quo fit deinde, vt elementa omninò ſint plura vno.

τὸ ἡμέτερον σῶμα, καίτοι φανερῶς ὑπάρχον αἰσθητικὸν, ὅμως οὐκ αἰσθάνεται, πρὶν παθεῖν ὑπό τινος. ὥστ᾽ ἐκ τούτου τοῦ λόγου σαφῶς, καὶ ἡ τῶν τὰς ὁμοιομερείας εἰσαγόντων δόξα καταβάλλεται. καὶ γὰρ εἰ αἰσθητικά τινα τῶν στοιχείων ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἀπαθῆ τε πάντως, πῶς αἰσθήσεται τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, ἔξω τοῦ πάσχειν ἀεὶ καθεστηκός; λοιD πὸν οὖν, ἢ ἐξ αἰσθανομένων τε ἅμα, καὶ πασχόντων, ἢ ἐκ πασχόντων μὲν, ἀναισθήτων δὲ, τὸ αἰσθητικὸν εἶναι χρὴ σῶμα. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθές ἐστιν, αὖθις ὀψόμεθα. τὸ δὲ μήτ᾽ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν, μήτ᾽ ἐξ αἰσθανομένων μὲν, ἀπαθῶν δὲ, δύνασθαί ποτε τῶν στοιχείων, τὸ αἰσθανόμενον γίνεσθαι σῶμα, δέδεικται σαφῶς. ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν αἱρέσεων ἐστὶ τὸ, ἐξ ἀπαθῶν, ὥστ᾽ οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, εἴπερ μὴ δὴ ἀπαθές. ὅτι δὲ τὸ ἓν ἀπαθές, ἡ ἀπόδειξις σύντοE μος. οὔτε γὰρ εἰς ὃ μεταστήσεται, οὔθ᾽ ὑφ᾽ ὅτου πείσεται, τὸ ἓν στοιχεῖον ἔχει. μεθιστάμενον γὰρ, εἰς ἕτερόν τι μεταστήσεται, καὶ πάσχον, ὑφ᾽ ἑτέρου τινὸς πείσεται. πῶς οὖν ἓν ἔτι φυλαχθήσεται; καλῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης συνελογίσατο, μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖον, εἰ μέλλει τι τῶν ὄντων ἀλγήσειν. οὐδὲν γὰρ ἂν, φησὶν, ἦν ὑφ᾽ ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐόν. ὥστε πάντως μὲν ἑνὸς πλείω, τὰ στοιχεῖα.

CAPVT III.

Elementa ſiue ſentiant, ſiue non ſentiant; patibilia omninò eſſe.

VErũ quotus ſit vniuerſus ipſorũ numerus, hactenꝰ incõpertum eſt. Quare id deinceps exquiramus.

F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ.

Τὰ στοιχεῖα, ἢ αἰσθητὰ, ἢ ἀναίσθητα, παντελῶς παθητικὰ εἶναι.

ΠΟσος δέ τις ὁ σύμπας αὐτῶν ἀριθμός ἐστιν, ἔτ᾽ ἄδηλον, ἐφεξῆς δὲ τοῦτο ζητείσθω.

Digitized by Google

μὲν ὑποκειμένων, εἰς ἄλληλα δὲ, τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν ἐχόντων πολυειδῶς, ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσεσι γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. πᾶσα γὰρ ἡ ἐκ πλειόνων σύνθεσις, ἂν μὲν οἷά περ ἐστὶ τὰ συντεθέντα, τοιαῦτα φυλάττηται διὰ παντὸς, οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπικτήσεται νεωτέραν ἰδέαν, ἣ μὴ καὶ τοῖς συντεθεῖσιν ὑπῆρχεν. εἰ δ' ἐξαλλάττοιτο, καὶ μεταβάλλοιτο, καὶ πολυειδῶς ἀλλοιοῖτο τὰ συντεθέντα, δύναιτ' ἂν ὑπάρξαι τι τῷ συνθέτῳ, κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ τοῖς πρώτοις αὐτοῦ στοιχείοις ὑπῆρχεν. ἴσως δὲ καὶ παραδείγματος, ὑπὲρ σαφηνείας δεήσει τοῦ λόγου. φημὶ δὲ τὴν οἰκίαν, ἐκ λίθων, καὶ πλίνθων, καὶ ξύλων, καὶ κεράμων γεγονυῖαν, οὐδὲν ἐπικτήσασθαι κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ καὶ τοῖς συντεθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. σκληρότητα γοῦν ἐκείνων ἕκαστον εἶχε, καὶ βάρος, καὶ σχῆμα, καὶ χρῶμα, καὶ μέγεθος, ἃ καὶ τῷ δημιουργήματι πρόσεστιν. σκληρότης μὲν γὰρ, χρῶμα, καὶ βάρος, ἀκριβῶς ταὐτὰ τοῖς συντεθεῖσιν. οὐ γὰρ δὴ σκληρὰ μὲν ἐκεῖνα, μαλακὴ δ' αὕτη, καὶ βαρέα μὲν ἐκεῖνα, κούφη δ' αὕτη, καὶ λευκὰ μὲν ἐκεῖνα, μέλαινα δ' αὕτη. σχῆμα δὲ καὶ μέγεθος ἔχει μὲν καὶ ἡ οἰκία, διότι καὶ τοῖς συντεθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ταὐτὸν, οὔτε μέγεθος, οὔτε σχῆμα τοῖς συντεθεῖσι, πρὸς τὸ ὅλον. ἀλλ' οὐ τοῦτο ζητεῖται νῦν. εἰ μείζων ἡ οἰκία τῶν πλίνθων, ἢ προμήκης μὲν αὕτη, τετράγωνοι δ' οὗτοι. ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο, καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὕτη μέτεστιν, ὅτι καὶ τοῖς συντεθεῖσιν. ἐπεί τοι, τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἡ διαγώνιος εὐθεῖα, τὸ τετράγωνον χωρίον εἰς δύο τρίγωνα τέμνει; καὶ ὡς ἐξ

riamque & agere, & pati, aliquod inde multis intercedentibus particularibus alterationibus, corpus ſenſu præditum gignatur. Quotieſcunque enim ex pluribus quippiam componitur, ſi ea, quæ in compoſitionem veniunt, qualia ſunt, talia ad extremum vſque durauerint; nunquam id profe-
D ctò nouam vllam, aduentitiámque adipiſcetur formam, quæ in his non præfuerit, è quibus conſtituebatur. Quòd ſi ea multifariam varientur, tranſmutentur, & alterentur, poterit tunc in compoſito aliquid ſuboriri, quod ab his, quæ priùs in primis illius elementis reperiebantur, ſit generis alterius. Sed erit forſitan, operæpretium perſpicuitatis gratia, hanc exemplo rationem explanemus. Ædes nimirum quæ ex lapidibus, lateribus, lignis, teguliſque conſtructæ ſunt, nihil eſſe adeptas dicimus, quod non eodem genere contineretur, quo ea, quæ illis præerant, vnde ipſæ fabricatæ ſunt. Du-
E rities quippe illis vniuerſis ſigillatim aderat grauitáſque & magnitudo, præterea figura, & color, quæ omnia nec in ipſo etiam ædificio deſiderantur. Nam duritiem quidem, ac grauitatem, colorémque eundem prorſus cum his habent, è quibus conſtitutum eſt, neque enim id molle eſt, quum tamen illa dura fuerint; aut leue hoc, illa verò grauia; aut hoc atrum, & illa candida; ſed figuram, & magnitudinem ob id quidem habent ædes, quia priùs ea habebant, vnde illæ compoſitæ ſunt: verùm non eandem omninò; aut figuram, aut magnitudinem habet totum ædificium, quam partes id componentes habuerunt. At neque hoc eſt id,
F quod quærimus, an inquam, domus ſit lateribus maior, vel an ea ſit oblonga, quum lateres ſint quadrati; ſed potiùs an hæc, propterea ſit figuræ particeps, ac magnitudinis, quia hæc in his vnde conſtituta eſt, præerant. Alioqui enim quis eſt, qui non norit rectam lineam ab angulo ad angulum ductam, in duos triangulos ſecare quadratum ſpatium? qui

men impatibilia ſint, quum ſit monſtratum nihil in his ſimul compoſitis oriri poſſe generis alterius. Senſus verò eſt omninò è genere diuerſo à figura, grauitate, & duritie, quæ atomis inerant, & ab aliis quoque quæ igni, & terræ, aërique & aquæ, eſt enim ſenſus alterius cuiuſdam generis à colore, ſapore, & odore, & cæteris tandem, quæ (vt omnia in vnum colligam) corporibus inſita ſunt. Non ergo, aut ex atomis corpus aliquod, quod vim ſenſiticem habeat, procreari poterit, aut ex igne, & terra, aëre, & aqua, quæ immutata permaneant, & talia ſemper, qualia ex ſua ipſorum natura ſunt, nihilque vnquam patiantur. Quare, vel ex elementis primis quibus vis ſentiendi inſit, vel ex illis, quæ licet hac careant, ea tamen natura ſunt, vt alterari, & tranſmutari poſſint, erit neceſſe corpus conſtitui, quod ſenſu præditum ſit. His igitur, & quòd vno plura ſint omnino elementa, atque etiam quod pati poſſint, monſtratum ſit. An verò ex his primis elementis, quibus omnibus vis inſit ſentiendi, an ex illis potiùs, quæ ea careant, quum & vtrumque horum fieri poſſe affirment, nondum monſtratum eſt. Porrò nonnulla quidem omni carere ſenſu, inde perſpicuum eſt, quòd quædam etiam concreta huiuſmodi ſint. Sed quum hoc iam ſit demonſtratum, quantùm poſſit iis ſufficere qui didicerunt demonſtrationibus acquieſcere, operæpretium ſanè erit, vt mox id exponamus, quod non ſemel, ſed multis in locis commentariorum Hippocraticorum oſtendimus: ille enim ſi aliquando vnum quippiam ex eorum numero proferat, quæ eandem naturam continent, reliqua deinde, quæ eandem vim habent, nobis ad rationem addenda reliquit. Quod mihi hoc quoque loco ſeruaſſe videtur, vtpotè qui ab vno quidem apparenti ducto argumento, opinionem hanc nequaquam poſſibilem eſſe oſtenderit, móxq; nobis locum reliquerit, vt id ipſum multifariam ex his, quæ eandem cum hoc vim tenent, demonſtraremus. In his enim quæ in nobis apparent, id vnũ eſt, quòd nos dolemus, hoc verò monſtrauit minimè fieri poſſe,

των, ἐξ ἀναισθήτων δὲ πολλῶν συνελθόντων, ἓν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα. δέδεικται γάρ, ὡς οὐδὲν ἑτερογενὲς δύναται προσελθεῖν τοῖς συντεθειμένοις. αἴσθησις δέ γε πάντη γένους ἐστὶν ἑτέρου, χρώματός τε, καὶ βάρους, καὶ σκληρότητος, ἃ ταῖς ἀτόμοις ὑπῆρχεν. ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἄλλων, ἃ πυρὶ, καὶ γῇ, καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι. καὶ γὰρ παρὰ τὰ χρώματα, καὶ τοὺς χυμούς, καὶ
D τὰς ὀσμάς, καὶ πάνθ' ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἄλλα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, ἕτερόν ἐστι τὸ τῆς αἰσθήσεως γένος. ὥστ' οὐκ ἐξ ἀτόμων, οὔτ' ἐκ πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, μενόντων ἀμεταβλήτων, καὶ τοιούτων οἷάπερ ἐστὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ μὴ πασχόντων. ἢ τοίνυν ἐξ αἰσθητικῶν τε, καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων, ἢ ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀναγκαῖόν ἐστι συνίστασθαι τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅτι τε
E πλείω πάντως ἑνός ἐστι τὰ στοιχεῖα, καὶ ὅτι παθητικά, δείκνυσιν. Εἰ δ' ἐκ τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἁπάντων, ἢ οὐκ αἰσθητικῶν, οὔπω δείκνυσιν. ἄμφω γὰρ ἐνδέχεσθαί φασιν· ὅτι μέν τοι πάντως ἐστὶν εἶναι τὰ μὴ αἰσθητικά, πρόδηλον ἐκ τοῦ καὶ τῶν συνθέτων ἔνι' εἶναι τοιαῦτα. ἐπεὶ δ' αὐτάρκως ἀποδέδεικται τοῦτο, τοῖς γ' ἀκολουθεῖν ἀποδείξει μεμαθηκόσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν ἄμεινον, ὃ πολλάκις τε καὶ πολλαχοῦ τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐπιδείκνυμι, ὡς ἓν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν, ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ
F δύναμιν ἔχοντα, προστιθέναι τῷ λόγῳ. καὶ δὴ καὶ νῦν, οὕτω μοι δοκεῖ πεποιηκέναι. δείξας μὲν αὐτὸς ἐξ ἑνὸς φαινομένου, τὸ τῆς δόξης ἀδύνατον, ἀπολιπὼν δ' ἡμῖν ἐκ τῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἐχόντων ἀποδεικνύναι πολυειδῶς. ἓν μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐστὶ τὸ ἀλγεῖν ἡμᾶς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο γενέσθαι μὴ δυνάμενον, ἂν ἓν

Digitized by Google

κοῦ, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ λόγον, ὥσπερ ἠρώτησεν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. ἀκόλουθον γὰρ λαβὼν τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον, εἶτ᾽ αὖθις προσλαβὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑπομένῳ, ἀφαιρεῖ τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ. εἴπερ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν. ἀλγεῖ δέ γε, οὐκ ἄρα ἕν
D ἐστιν. ὡσαύτως δέ, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτηθήσεται λόγος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν. οὐχ εἷς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως, οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἀλγεῖ. δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι τε τῷ προτέρῳ, τὸ δεύτερον ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσλαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἀποδείξαντας ἡμᾶς, ἐξήγησίν τε ἅμα, καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παρασχέσθαι τῷ λόγῳ. ὅτι μὲν οὖν εἴπερ ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν, ἐν τοῖς περὶ τούτου λό-
E γοις ἐπεμνήσαμεν. ὅτι δ᾽ εἴπερ καὶ ἤλγησεν, ἕνα τῆς ἰάσεως ἐχρῆν εἶναι τὸν τρόπον, ὧδ᾽ ἂν μάλιστα καταμάθοις, εἰ λογίσαιο τό, ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν πάσχον, ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως πάσχειν αὐτό. μιᾶς οὖν ἑκάστῳ τῆς οἰκείας ὑπαρχούσης φύσεως, ἔσται μὲν δήπου καὶ τὸ πάθος ἕν. ἀκολουθεῖ δ᾽ ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ, καὶ ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος μία. τοῦτο δ᾽ ἦν ἡ ἴασις, ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἔσται μία τοῦ δι᾽ ἑαυτοῦ πάσχοντος, ὥσπερ καὶ τὸ ἰώμενον ἕν. ὅτι δέ γε ἄπαντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, ψευδῆ προφανῶς εἰσιν, οὐ δέομαι λέ-
F γειν, ἀλλ᾽ ἕπεται τῇ προτέρᾳ τῶν ὑποθέσεων, ἣν ἀδύνατόν γε πάντως μᾶλλον οὖσαν, ἐκ περιουσίας ὁ Ἱπποκράτης προσήκατο, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀπέδειξε κἀκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προὔκειτο. τὸ μὲν γάρ, εἰ ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἀλγεῖν ἡμᾶς, ἀληθές.

& ex dolore depromptam priùs interrogauit. Aſſumit enim ſecundum, quod eſt primi conſequens, cui deinde adiiciens oppoſitum conſequenti, tandem concludit oppoſitum antecedentis. Nam ſi vnum homo eſſet, non doleret; dolet autem; non igitur eſt vnum. Pari etiam modo rationem ex cu-
D rationis conditione deſumptam interrogabimus. Si homo eſſet vnum, qui etiam doleret, modus illi medendi eſſet vnus; ſed medendi modus non eſt vnus: ergo ſi eſt vnum homo, non dolet. Erunt itaque partes noſtræ, vt hunc etiam locum illo tractemus modo, quo & priorem: quippe vt oſtendamus ſecundum primo conſequens eſſe, atque etiam quòd probè, oppoſitum conſequentis ſit acceptum; vt ſic & rationem exponamus, & fidem illi, prout res ipſa poſcere videtur, afferamus. Quum autem ſatis in ſuperioribus monſtratum ſit, quòd homo ſi vnum eſſet, nunquam doleret; nunc quòd poſito etiam quòd ipſe doleret, vnica tan-
E tum ſit futura curandi ratio, facilè intelliges, ſi cogitaueris, quòd ſi quid à nulla re externa pati poteſt, reliquum eſt, vt tantùm internè à ſua ipſius natura patiatur. At verò quum vnica fuerit ipſa rei vniuſcuiuſque natura, vnicus etiam ſtatim futurus eſt affectus. Hoc verò ex neceſſitate ſequitur, quòd ratio redeundi in naturalem ſtatum, vnica ſit: at hoc quid aliud eſt, quàm ipſamet curatio? quare quod ipſum per ſe patitur, vnicam habebit, qua curari poſſit, rationem, ſicut vnicum etiam eſt id, quod curandum eſt. Quæ omnia quàm apertè falſa ſint, nulla noſtra expoſitione præterea egent;
F ſed ea primam ſuppoſitionem ſequuntur, quam Hippocrates ex abundanti, quanuis ea ipſa omnes limites excederet eorum, quæ quoquo modo eſſe poſſint, introducere voluit, vtpotè quia nihilo minus ex hoc etiam ſuppoſito id conficiatur, quod ab initio fuerat, propoſitum. Nam quòd nos non doleremus, ſi vnum eſſet elementum, veriſſimum eſt.

Digitized by Google

alia quapiam expoſitione erit opus, quum ex his facilè huius viri ſententiam habere poſſimus. Ipſe verò ait, *Quicunque eos conſueuerunt audire, qui de natura humana diſſerunt, procul ab eo quod ad medicinam attineat, illos minimè expedit hunc audire ſermonem; neque enim dixerim hominem eſſe omninò aërem, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliquid aliud, quod non in homine vnicum eſſe appareat.* Quæ non eo legenda ſunt modo, vt ἓν ἐὸν ſimul, ac leni ſpiritu proferatur, quaſi vnica ſit pars orationis, quemadmodum multi ex Hippocraticis legere ſoliti ſunt, ſed potiùs aſpirantes, & in partes duas diuidentes, ac ſi ita dixerit: Neque enim dixerim ipſum hominem eſſe vſquequaque aërem, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliquid etiam aliud, quod non appareat vnum, ac ſolum in homine exiſtens. Nam quod vniuerſus is ſermo, quem ipſe priorem habuit, ob id factus ſit, vt probaret elementum minimè eſſe vnum, tum ex his oſtenditur, quæ ipſe paulò antea dixit, tum vel maximè ex his, quæ ſtatim circa initia ſubiungit præcedenti ſententiæ quum ait, *Dicunt enim vnum eſſe id quod eſt, atque hoc & vnum eſſe & omne; ſed inter ſe non conueniunt deinde nominibus; nam ex eis aliqui hoc vnum, atque omne ſtatuunt eſſe aërem, alÿ aquam, alÿ terram, alÿ ignem.* Item paulò poſt: *Ex medicis quoque nonnulli hominem autumant eſſe ſolum ſanguinem, quidam verò ipſorum bilem arbitrantur eſſe hominem, aliqui pituitam.* Poſtmodum illos refellere aggreſſus eam dictionem protulit, quam ego priorem expoſui, quæ in vniuerſum efficax plurimùm eſt tam contra medicos, quam contra naturales philoſophos. Mox verò ſeorſum medicos his etiam verbis inſectatur: *Ego verò cenſeo opus eſſe, illum qui affirmet ſolum*

ἑτέρως ἐξηγώμεθα περὶ ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, σαφῶς γε ἤδη τὴν γνώμην ἅπασαν ἐπιστάμενοι τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ἐπειδὴ εἴρηκε, ὅστις μὲν εἴωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, προσωτέρω
D ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφίκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὁ λόγος ὅδε ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, ὅ,τι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅταν ταῦτα λέγει, μὴ συνάπτοντές τε, καὶ ψιλοῦντες ἀναγινώσκωμεν, ὡς ἓν μέρος λόγου τὸ ἓν ἐὸν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείων ἐποίησαν, ἀλλὰ δασύνοντές τε, καὶ διιστῶντες εἰς δύο μέρη. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν,
E ὅ τι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν καὶ μόνον ὑπάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι μὲν γὰρ ὁ πρῶτος αὐτοῦ λόγος ἅπας, περὶ τοῦ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖόν ἐστιν, ἐπιδέδεικται μὲν, καὶ ἐξ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, οὐδὲν δὲ ἧττον, κἀξ ὧν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μετὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ταύτην ἐπιφέρει. φασὶ γὰρ ἕν τε εἶναι, ὅ, τι ἐστὶ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα ἀλλήλοις οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δ' αὐτῶν, ὁ μέν τις, ἠέρα εἶναι τοῦτο τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν. ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ γῆν, ὁ δὲ πῦρ, εἶτ' ἐφεξῆς πάλιν. τῶν ἰατρῶν, οἱ μέν τινες λέγουσιν, ὡς ὁ ἄνθρωπος
F αἷμα μόνον ἐστὶ, οἱ δ' αὐτέων, χολὴν, ἔνιοι δὲ, φλέγμα. εἶθ' ἑξῆς ἀρξάμενος αὖθις ἀντιλέγειν, προτέραν μὲν ἐκείνην γράφει τὴν ῥῆσιν, ἣν πρότερον ἐξήγημαι, κοινῇ πρός τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ἰατροὺς ἰσχύουσαν. εἶτ' ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἰατροὺς ἀντιλέγει, κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἀξιῶ δ' ἔγωγε, τὸν φάσκοντα αἷμα μόνον

Digitized by Google

ματι. καὶ γὰρ αὖ καὶ ὅτῳ μὴ εἴπῃ. οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρέεσθαι· πόθεν ἑρμηνεύοντες ἔνιοι, τὸν ἄνθρωπον ἓν εἶναί φασι, διηγεῖται, κἄπειτα δὴ ἀντιλέγων αὐτοῖς ἐρεῖ· πρῶτον δὲ μὴν παράπαν ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσιν οὐδεὶς πως D ἀπέθανε χολὴν μούνην καθαρθείς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων χυμῶν, ἐν οἷς μετὰ ταῦτα, πεποίηται τὸν λόγον, ὡς οὐχ εἷς χυμός ἐστι παντελῶς ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστι τὸ στοιχεῖον, ἀλλ' οἱ τέσσαρες, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέσχετο, περαίνει, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ἠλίθιος ἡ δόξα καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, καὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι στοιχεῖον ἓν εἶναί φασιν, ἢ τοῦ παντὸς, ἢ τοῦ ἀνθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. E

Ἐν ᾧ συνίασι καὶ διαφέρουσιν οἱ τὸ στοιχεῖον ἓν τεθεικότες.

ΚΑΙ μᾶλλόν ἐστι θαυμάσαι, πῶς οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἐν εὐδοξίᾳ εἰσὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἤδη, ἢ ἀπορῆσαι τῆς ἀντιλογίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν, οὐχ ὡς μέγα τι ποιῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ F πιθανοῖς εἰσι λόγοις ἐχρήσαντο, καὶ δυσλύτοις, οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ προχείροις τε, καὶ ῥᾷστην φωραθῆναι, τὴν ἀπάτην ἔχουσιν. οἵτε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ὅτι τοῦτο πυκνούμενον μὲν, καὶ οἷον πιλούμενον, γίνεσθαι γῆ, ἀραιούμενον δὲ, καὶ οἷον χεόμενον, ἀήρ. εἰ δὲ ἐπιπλέον ἀραιωθείη τε, καὶ χυθείη, πῦρ· διὰ τοῦτό φασιν ὑπάρχειν αὐτὸ στοιχεῖον.

Mihi videntur hi qui hominem eſſe vnum autumant, in hanc veniſſe ſententiam; explicat vnde nonnulli inducti ſint, vt dicerent hominem eſſe vnum. Quos quum mox etiam refellit inquiens. Atqui primùm, nullus vnquam ex ſuperfluente purgatione mortuus ſolam bilem excreuit; nec non quum de cæteris humoribus, de quibus mox diſſerit, eadem etiam profert, humanam nimirum naturam non ex vno penitus humore, hoc eſt elemento, ſed ex quatuor conſtare; nihil aliud omninò agit, niſi quod id concludit; quod erat pollicitus ſtatim ab ipſo principio, vnum non eſſe ipſum hominem. Porrò fatua eſt hæc tam naturalium philoſophorum, quàm medicorum opinio, qui vnum, vel hominis, vel ipſius etiam vniuerſi eſſe elementum aſſerunt.

CAPVT IV.

In quo conueniant differántve, qui vnum eſſe elementum poſuere.

ET ſanè mirandum eſt, quo vnquam pacto illi, qui talia introducunt, aliqua à quibuſdam hominibus exiſtimatione digni habeātur, quum tamen neque ſit arduum illos confutare. Aggreſſus attamen Hippocrates eſt illis cōtradicere, nō quòd ſe magni aliquid facturum arbitraretur ſed magis celebritate eorum motus. Nullas enim, vel probabiles, vel quæ ſolui facilè non poſſint, rationes hi afferunt, qui vnum eſſe elementū ponunt; ſed eas tantummodo, quæ fallaciā omnibus expoſitā quæque facillimè deprehendatur, habeant. Qui etenim aquā eſſe elementū cenſent, ob id hoc arbitrātur, quod ea denſata & quaſi coacta, in terrā vertatur; rarefacta verò, ac veluti fuſa, in aërem, quæ ſi præterea magis rareſcat ac fundatur, in ignem tranſit; & proinde eam eſſe elementum affirmant.

Digitized by Google

omnes communem illam ſomniaſſe materiam, omnibus elementis ſubiectam; & hanc vt vnicam videre, ita etiam vnum eſſe elementum arbitrati ſunt. Sed par quidem deinde erat, vt dicerent, hócne, quod communi quadam ratione omnibus ſubiectum eſt, aëri inquam, & igni, terræque & aquæ, eſſet id elementum: at illi hoc prætergreſſi, vnum quodpiam ex his quatuor id elementum eſſe promulgauerunt; & quidem hi omnes communem habent in demonſtrando ſententiam, non tamen idem poſtea elementum conſtituunt; quos & Hippocrates ſtatim inter huius libri initia carpit, dum ita ait; *Omnes quidem eadem vtuntur ſententia, nec tamen eadem deinde dicunt*; móxque hæc etiam addit. *Et ad id quidem quod ipſi ſentiunt, eundem afferunt ratiocinij modum, nec eadem tamen pronunciant.* At quiſnam erat quæſo, is ratiocinij modus; is qui ſuperiùs à nobis expoſitus eſt. Qui enim terram eſſe elementum poſuit, inde ratiocinatur, quòd ea fuſa, in aquam vertatur; quæ ſi magis inſuper rareſcat, in aërem; & ex hoc tandem in ignem, ſi adhuc fiat rarior; & ex hac ratione colligunt terram eſſe elementum. Et eiſdem innituntur qui aquam aiunt, aut ignem, aut aërem, ſicuti priùs à nobis expoſitum eſt. Hi igitur omnes quantumlibet in variis verſentur poſitionibus, eodem tamen vtuntur epilogo. Et ſanè primam non eam inferunt concluſionem, quæ illi propria, peculiariſque ſit, propria enim ea erat, vt dicerent, vnum eſt ergo ſubiectum, vnáque ſubſtantia, quæ omnibus pari ratione primis corporibus ſubſicitur. Deinde nec id animaduertunt, quod omnes vnam eandémq; demonſtrationem ad quatuor materias accommodare volunt. Et nimirum hæc ambo illis obiicit Hippocrates, dum ait. *Et aſtruit ſuam eorum vnuſquiſque rationem teſtimoniis,*

ται. καί μοι δοκοῦσιν ἅπαντες ἐκεῖνοι, τὴν ὕλην ἑω-
ρακέναι, ἣ κοινὴ πᾶσιν ὑποβέβληται τοῖς στοιχείοις, καὶ
ταύτην μίαν ὁρῶντες, ἓν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοι-
D χεῖον. εἶτα δέον εἰπεῖν, εἶπερ ἄρα, τὸ κοινῇ πᾶσιν
ὑποβεβλημένον, ἀέρι, καὶ πυρί, καὶ ὕδατι, καὶ γῇ,
τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον. οἱ δὲ ὑπερέβησαν μὲν ἐκεῖνο, τῶν
τεττάρων δὲ ἓν ὁτιοῦν ἀπεφήναντο, κοινῇ μὲν γνώμῃ
τῆς ἀποδείξεως ἅπαντες χρησάμενοι. θέμενοι δ' οὐ ταὐ-
τὸν ἅπαντες τὸ στοιχεῖον. ὥσπερ δὴ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ
Ἱπποκράτης, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, ὧδέ-
πως φησί. γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέ-
γουσι δ' οὐ τὰ αὐτά. κἄπειτα τούτῳ συνάπτων. ἀλλὰ
τῆς μὲν γνώμης, φησί, τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέον-
E ται, λέγουσι δὲ οὐ τὰ αὐτά. τίς δ' ἦν αὐτοῖς ἐπίλογος;
ὃν ἔμπροσθεν εἴπομεν. ὅ,τε γὰρ τὴν γῆν λέγων εἶναι στοι-
χεῖον, ἐκ τοῦ χεομένην αὐτὴν ὕδωρ γίνεσθαι, καὶ μᾶλ-
λον ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα, κἄπειτα πῦρ, ἐκ τούτου συλ-
λογίζονται τὴν γῆν εἶναι στοιχεῖον. κατὰ ταῦτα καὶ οἱ τὸν
ἀέρα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ πῦρ εἰπόντες, ὡς ἔμπροσ-
θεν ἐδήλωσα. πάντες οὖν οὗτοι, τὸν ἐπίλογον ἕνα λέ-
γουσιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσι, πρῶτον μὲν, οὐκ
ἐπιφέροντες οἰκεῖον συμπέρασμα. τὸ γὰρ οἰκεῖον ἦν εἰ-
πεῖν, ἓν ἄρα τὸ ὑποκείμενον ἅπασι, καὶ οὐσία μία,
F ἥ τις ὑποβέβληται κοινῇ τοῖς πρώτοις σώμασιν·
ἔπειτα μὴ δ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὡς τεττά-
ρων ὑποθέσεων ἀπόδειξιν μίαν ἐγχειροῦσι λέγειν ἅ-
παντες, ἅπερ αὐτῶν καὶ διαρρήδην ὁ Ἱπποκρά-
της ἀμφότερα μέμφεται ἐν τῷ φάναι. καὶ ἐπι-
λέγει μὲν ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ μαρτύριά τε,

Digitized by Google

ἓν ὄντως ἓν ἐστί. εἰ γὰρ μεταβάλλει, πῶς ἓν ἔστιν ἔτι;
προσηκόντως οὖν ἔφη ὁ Ἱπποκράτης ἀπομάξας τούτους, τοὺς ἤτοι τὸ ὕδωρ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸν ἀέρα, ἢ τὴν γῆν εἶναι λέγοντας στοιχεῖα· ὀρθοῦν τὸν τοῦ Μελίσσου λόγον, καίτοι γ' ἄτοπον ὄντα δεινῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐνάργειαν εἰρημένον, ὡς μηδὲ ἀντιλογίας χρήζειν. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἀτοπίας αὐτοῦ, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διείλεκται. D

fi tranſmutetur, quo modo erit amplius vnum? Meritò igitur autumat Hippocrates eos omnes qui, vel aquam vnum eſſe elementum inquiunt, vel aërem, vel ignem, vel terram, Meliſſi rationem erigere; quæ tamen adeò eſt abſurda, & ab omni prorſus euidentia ſemota, vt neque digna ſit cui contradicat. De eius tamen abſurditate ab Ariſtotele quoque in primo naturalis auſcultationis libro pleniùs diſputatum eſt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τῷ αὐτῷ τρόπῳ τόν Ἱπποκράτην τε καὶ τὸν Ἀριστοτέλη τοὺς παλαιοὺς διελέγξαι, καὶ τέσσαρα τὰ πρῶτα στοιχεῖα γράψαι.

Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων ὡσαύτως ἔοικεν Ἀριστοτέλης πεποιῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. προειπὼν γὰρ E εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. τὸ μὲν οὖν, εἰ ἕν ἐστι καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν. εἶτ' αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξας, καὶ διὰ τοῦτο, μηδ' ἀντιλογίας τινὸς δεῖσθαι φήσας τὸν Μελίσσου τε, καὶ Παρμενίδου λόγον, ἐναργῶς ἑκάτερον ἄτοπον ὄντα, προϊόντος τοῦ συγγράμματος, ἀντιλέγων αὖθις ἐλέγχεται. ταὐτὸν δὴ τούτῳ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔπαθεν. ἐνδειξάμενος γὰρ ὡς ἀναιροῦσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐπιτήδειος ὅδε λόγος ἀκούειν, ὅμως ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα, φαίνεται διαβάλλων αὐτῶν τὴν δόξαν. ὅτι δὲ καὶ τὰς τῆς φυσιολογίας ἀρχὰς, ὡς Ἀριστοτέλης F ἔλεγε, καὶ τὰς τῆς ἰατρικῆς, ὡς Ἱπποκράτης φησὶν, ἀναιροῦσιν, οἱ ἓν εἶναι λέγοντες τὸ ὂν, αὐτίκρυς δῆλον, ἥτε γὰρ φυσιολογία, περὶ τὴν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ, καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ σωμάτων ἐστίν. εἰ δὲ ἓν ἐστὶ μόνον τὸ ὂν, ἀνῄρηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ

CAPVT V.

Eodem pacto Hippocratem, & Ariſtotelem, veteres confutaſſe, & quatuor dixiſſe prima elementa.

IMò videtur ille ſe in ſuarum rationum forma Hippocratem imitatum fuiſſe. Præfatus etenim ab ipſo ſtatim initio, *quod conſiderare quidem ſi ens vnum ſit, & immobile, non eſt de natura conſiderare*, atque hoc deinde etiam demonſtrato, & proinde quòd neque ſit opus rationibus Meliſſi, & Parmenidis contradicere, vtpotè quia vtraq; ſint manifeſtò abſurdæ, attamen mox in illius libri proceſſu eos inſectari deprehenditur. Nec ſecus etiam Hippocrates, ac ille egit, vtpotè quem (tametſi primū innuiſſet illos, qui aiunt vnum eſſe elementum, eò medicinam labefactare, vt neq; operæpretium ſit eos hunc audire ſermonem) eorum ſententias poſtmodum refellere comperimus. At verò, quod ij, qui ens pronunciant eſſe vnum philoſophiæ naturalis principia tollant, vt ait Ariſtoteles; atque etiam medicinæ, vt Hippocrates; eſt ſanè quàm manifeſtum. Naturalis etenim ſcientia corpora quę generātur, ac intereunt, quæque prorſus ſunt expoſita tranſmutationi, contemplatur; ea verò, ſi vnum tantummodo ens fuerit, omninò delentur. Quibus deinde ablatis pariter, & medicina

Digitized by Google

ulterius ſcientia munus eſt, ſed pariter omnium: ita nec philoſophus naturalis. Nam illi qui ea deſtruunt quæ perſpicuè apparent, iure eſſent coarguendi ab omnibus in vniuerſum hominibus, vtpote quia vitam ſubuertant: aut ſaltem ars aliqua præter has omnes particulares, inſtituenda eſt, cuius ſit, pro principiis artium omnium propugnare: etenim particularium vnaquæque artium ex principiis quæ pro conceſſis habentur, progreditur. Vnde videntur tam Ariſtoteles, quàm etiam Hippocrates, ſuum eodem ferè modo digeſſiſſe ſermonem, quem tamen expoſitores intelligentia non conſequuntur. Siquidem Hippocrates non ea propter dixit, hunc ſermonem illis non conuenire, qui de humana natura audire conſueuerunt vlteriùs quam quantum ipſius ad medicinam pertineat, quod eos contemnat, qui ignem, & terram, & aquam, & aërem in elementis ponunt, imò ab initio ſtatim ad extremum vſque eos increpat, qui vnum tantùm ex his ponit, quocunque modo ſit illud. Id nanque eſſet prorſus ab omni ratione alienum, ſi propterea quia nullum ex his quatuor ſolum, ſincerúmque conſpiciatur in corpore, velit etiam negare ea omnia ſimul reperiri. Eſſet enim hoc perinde ac ſiquis credere nollet, medicamentum quod tetrapharmacum appellatum eſt, ex cera, reſina, picéque & adipe componi, quoniam eorum nullum integrum ſincerum contineri videat. Sed cur de his quæ inuicem per tota miſcentur, & temperantur ampliùs loquimur? quum neque ſicciora medicamenta, vt ea quæ ex cadmia, ære vſto, ſtimmíque conſtant, ſi illa ſint optimè læuigata, videantur vllum ex his ſimplex purúmque ſeruare: nec vllam vnquam poſſis, quantumlibet vel minimam accipias particulam inuenire, vbi quodpiam ex his ſincerum alteríque im-

γος ἐστὶ περὶ τὸ ἀναιρεῖν ταῦτα τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης, ἢ κοινῆς πασῶν, οὕτως οὐδὲ τοῦ φυσικοῦ. τοῖς γὰρ ἀναιροῦσι τὰ ἐναργῶς φαινόμενα, ἢ κοινῇ πάν-
D τας ἀνθρώπους μέμφεσθαι προσήκει, ὡς ἀνατρέπουσι τὸν βίον, ἢ τέχνην τινὰ ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν ἀγωνιζομένην προεστήσασθαι, παρὰ τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας. αὐτὴν δ' ἑκάστην τῶν κατὰ μέρος τεχνῶν, ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συγχωρηθείσαις, οὕτω προϊέναι. φαίνονται τοίνυν ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τε, καὶ Ἱπποκράτης, ὡσαύτως διαπεπλέχθαι τὸν λόγον, οἱ δ' ἐξηγηταὶ μὴ παρακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτ' εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸν λόγον τοῖς εἰωθόσιν ἀκούειν περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης, προσωτέρω ἢ ὁκόσον αὐτῆς εἰς ἰατρικὴν ἀφίκει, διότι κατα-
E γινώσκει τῶν, πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα τιθεμένων στοιχεῖα, ἀλλ' ἁπλῶς, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τοῖς ἓν ὁποιονοῦν αὐτῶν εἰποῦσιν, διέρχεται μεμφόμενος, ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δεινῶς ἄλογόν ἐστιν. εἰ, διότι μηδὲν τῶν τεττάρων εἰλικρινὲς ἐν τῷ σώματι φαίνεται, διὰ τοῦτ' ἀπιστηθήσεται πάντα. κατὰ γὰρ τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον ἀπιστήσει τις, ἐκ κηροῦ, καὶ ῥητίνης, καὶ πίττης, καὶ στέατος συγκεῖσθαι τὴν τετραφάρμακον καλουμένην, ὅτι μηδὲν αὐτῶν ὁλόκληρον, καὶ παντελὲς ἐν αὐτῇ περιεχόμενον φαίνεται. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν οὕ-
F τω δι' ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων; ὅπου καὶ τὰ ξηρὰ φάρμακα, τὰ ἐκ καδμίας καὶ στίμμεως, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου συγκείμενα, καλῶς λειωθέντα, τῶν ἁπλῶν οὐδὲν τι εἰλικρινὲς διασωζόμενον ἔχει. οὐδ' ἐστὶ λαβεῖν τι μόριον, οὐδὲ τὸ σμικρότατον αὐτῶν, ἐν ᾧ τῶν εἰρημένων ὁποιονοῦν ἕν, ἄκρατόν τε, καὶ ἀμι-

Digitized by Google

ἔχουσιν, ἡ τοῦ κρατοῦντος ἰδέα φαίνεται. μὴ τοίνυν μηδ' ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἄμικτόν τι ζήτει, ἀλλ' ἀρκείτω σοι, τουτὶ μὲν ψυχρόν, καὶ ξηρόν, καὶ πυκνόν, ἰδόντι τὸ μόριον, ἀναμνησθῆναι γῆς. τουτὶ δ' ὑγρόν, καὶ ἀραιόν, καὶ ῥυτόν, εἰς ἔννοιαν ὕδατος ἀφικέσθαι. ἀνα- D μιμνησκέτω δέ σε καὶ ἡ πολλὴ θερμασία κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα, πυρός· ἥ τε τοῦ πνεύματος φύσις, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε συστῆναι ζῷον, ἀέρος μὲν μάλιστα, σὺν αὐτῷ δὲ πυρὸς ἀναμιμνησκέτω σε. μὴ δέ με γῆν αἰτήσῃς αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἐν ζώου σώματι, μηδὲ τῶν ἄλλων μηδὲν ἄκρατον, ἢ δεῖξόν μοι σὺ πρότερος ἐν τῷ τετραφαρμάκῳ, τὸν κηρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται, εἰ τοὺς πυρούς, καὶ τὰς κριθάς, καὶ τὰς φηγούς, καὶ τὰ σῦκα, καὶ τῶν ἄλλων ὀσπρίων τε, καὶ ἀκροδρύων ἕκαστον, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδα- E τος οἴει γεγονέναι, σαφῶς ὁρῶν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν τὴν γένεσιν. ἆρ' οὖν οὐδ' ὅλως ἀέρος, ἢ πυρώδους οὐσίας μετέχει; καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσειας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ. τῶν δ' ὀσπρίων ἕκαστον, ἢ τῶν ἀκροδρύων, οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο πηλός ἐστιν, ὅτι καὶ πυρός, καὶ ἀέρος μετείληφεν, δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννυμένων. ἀλλ' ἴσως σὺ μὲν τὰς φηγούς, καὶ τὰ σῦκα συγχωρεῖς, ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων γεγονέναι, καὶ πρό γε τούτων αὐτῶν, τὰ φυτά, μικρὸν μὲν ἑκάστου σπέρμα θεώμενος εἰς τὴν γῆν καταβαλλόμενον, ὃ τῶν F ἄλλων φυτῶν οὐδὲ μυριοστόν ἐστι μόριον. ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων ὁρῶν γενομένην. ἀπορεῖς περὶ τῶν ζώων, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων ἐντεῦθεν τρεφομένων. ὄιες μὲν γὰρ τὰς πόας, σύες δὲ καὶ ταύτας, καὶ τὰς φηγούς, αἶγες δὲ πρὸς τούτοις, καὶ τοὺς

ne, illius (ſi quis animum intendat) forma appareat, quod alia excedit. Ne igitur amplius impermixtum quicquam in animalium corporibus exquiras: ſed quotieſcunque aliquam videris particulam frigidam ſiccámque, & denſam; ea ſatis ſit ad reuocandam tibi terram in memoriam. Satis etiam prærerea ſit humidum aliquid vidiſſe, & rarum, atque fluens: ad aquam mente concipiendam. Calor quoque, qui plurimus in corpore animantis reperitur, tibi ignis memoriam repræſentet: necnon & ſpiritus natura, citra quem animal, nequaquam conſtare poteſt, aëris in primis, ac mox etiam ignis tibi afferat memoriam. Iam ne me popoſceris terram, quæ ipſa per ſe ſit, nec aliorum vllum ſincerum: aut tu mihi prior in tetrapharmaco ceram oſtende. Nam ego non poſſum ſanè non admirari, ſi tu non arbitraris triticum, hordeum, glandes, fagos, ficus, leguminàque omnia, ac fructus ex terra, & aqua gigni, quum tamen ea manifeſtò videas ſuum inde ortum habere. Anne igitur eorum ſubſtantia dum gignitur, ignis eſt, & aëris expers? Atqui ſi terram aqua maceraueris, nihil inde, niſi lutum habebis: legumina tamen, & huiuſcemodi fructus non id ipſum ſunt, lutum inquam: vtpotè quæ ab igne, & aëre ſimul per tota temperatis partem habeant. Concedes forſitan tu glandes quidem ficúſque ex totius vniuerſi elementis conſtare, atque etiam ſtirpes his ipſis priores: quippe qui videas cuiúſque eorum ſemen perexiguum, quod terræ mandatum eſt, neque milleſimam eſſe particulam totius plantæ, quæ aliam, vel vniuerſam deinde ſubſtantiam à totius vniuerſi referant elementis. Sed mox de animantibus dubitas, perinde ac ſi hæc ab illis non alantur: oues enim herbas depaſcuntur, ſues non eas modò, ſed & glandes, capræ verò præter has

Digitized by Google

nominis eſſe elementa ſtatuit: ita elementa vſque eo eſſe euidentia prædicat, vt nullam præterea demonſtrationem expoſcant: qui ea etiam qualitates nonnunquam, ac poteſtates appellat, nonnunquam verò eſſe corpora concedit, nec audet hæc fateri eſſe ignem, aquam, aërem, & terram: qui, & ſi nullus è iunioribus æquè vniuerſam rei medicæ rationem, ac ipſe literis mandauerit: in hoc tamen & in multis præterea aliis, vnà cum reliquis ferè omnibus erraſſe deprehẽditur. Nemo enim, quod equidem nouerim, antequam medicinam accuratè tractauit, aut methodos à priſcis illis nobis traditas abſoluit. Quin etiam, ſi verum ingenuè fateri liceat, dixerim, multa ex his, qui ab illis conſtantiſſimè dicta ſunt, hos detraxiſſe. Siquidem Athenæus ait elemente ita eſſe euidentia, vt nulla egeāt demonſtratione. Sed libenter ab eo ſciſcitarer, hanc ne euidentiam aſſecuta ſint ea ratione, que elementa ſunt: an potius ex ipſis eorum ſubſtantiis, quibus deinde accidit, vt elementa ipſa ſint? quoniam ſi ex ſubſtantiis, cur non etiam affirmat, ſalubria morboſáque eſſe omnibus hominibus manifeſta, quæ nulla propter eorum euidentiam diſciplina, nulláque demonſtratione egeant? Iam enim nemo eſt, qui panem lentémq; non agnoſcat, necnon, & ptiſſanam, & carnem, alicámq, & mulſam: ſed quos deinde hæc ſigillatim poſſint, vel iuuare, vel lædere, non eſt æquè omnibus compertum: inde tamen habent, vt hæc ſalubria ſint, illa verò morboſa. Norunt igitur omnes panem, ptiſſanámque: ſalubria tamen & morboſa ignorant. Et idem de medicamentis dixerim, nemo ferè eſt, qui veratrum, elaterium, ſcammoniam, epithymũ, irim, & helenium tractare non poſſit, non poſſit etiam olfacere, inſpicere, & guſtare: qui tamen quum ignorent poſtea quid commodi, quídve incommo-

χεῖα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἅμα δὲ ἐναργῆ φάσκων εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι. καί ποτε μὲν ὀνο- D μάζων αὐτὰ ποιότητάς τε, καὶ δυνάμεις ἐνίοτε δὲ συγχωρῶν σώματα ὑπάρχειν. εἶτα δεδιὼς, ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ πῦρ, καὶ γῆν ὁμολογῆσαι, καίτοι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οὕτως ἅπαντα τὸν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξειργάσατο λόγον, ὡς Ἀθήναιος. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνος ἁμαρτάνων φαίνεται, καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα πάμπολλα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. οὐδένα γὰρ οἶδα τὴν παλαιὰν ἰατρικὴν ἀκριβῶς μεταχειρισάμενόν τε, καὶ τελεώσαντα τὰς ὑπ' ἐκείνων ἡμῖν παραδοθείσας μεθόδους. ἀλλ' εἰ χρὴ τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, ἀφείλοντο πολλὰ τῶν ὀρθῶς εἰρημέ- E νων, ὅπου γε καὶ Ἀθήναιος, ἐναργῆ φησιν εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι. πότερον γὰρ ᾗ στοιχεῖα, ταύτῃ τὴν ἐνάργειαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ, ἢ κατὰ τὰς οὐσίας, αἷς συμβέβηκεν αὐτοῖς εἶναι στοιχείοις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς οὐσίας, τί οὐχὶ καὶ τὰ ὑγιεινὰ, καὶ τὰ νοσερὰ, πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεσθαί φησι, καὶ μήτε διδασκαλίας τινὸς, μήτ' ἀποδείξεως προσδεῖσθαι διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἅπαντες γὰρ γνωρίζουσιν ἄρτον, καὶ φακῆν, καὶ πτισάνην, καὶ κρέας, καὶ χόνδρον, καὶ μελίκρατον, ἀλλά τινας, ἢ ποτὲ βλάπτειν, ἢ ὠφελεῖν ἕκαστον τούτων πέφυκεν, οὐκέτι γινώσκουσιν. ἐν F τούτῳ δὲ ἦν αὐτοῖς ὑγιεινοῖς, ἢ νοσεροῖς ὑπάρχειν, ὥσπερ ἄρτον μὲν, καὶ κρέας ἴσασι, καὶ πτισάνην. ὑγιεινὸν δὲ καὶ νοσερὸν, οὐκ ἐπίστανται. οὕτω δὲ καὶ τῶν φαρμάκων, ἐλλέβορον, ἐλατήριον, σκαμμωνίαν, ἐπίθυμον, ἶριν, ἐλένιον, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς ἅψασθαι, καὶ ὀσφρήσασθαι, καὶ ἰδεῖν, καὶ γεύσασθαι δύναται. τὰς δὲ ἐξ αὐτῶν ὠφελείας, ἢ βλά-

Digitized by Google

δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς τῆς λογικῆς θεωρίας, οὐδὲν ἀκριβῶς οὐδένα καταστήσασθαι δόγμα. τὰ γοῦν ἐμοὶ συμβάντα θεοὺς ἐπομνύμενος, ἦ μὴν οὕτως ἐρεῖν, ὡς ἐγένετο, καὶ δὴ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἡνίκα τὸ πρῶτον, ὁ τούτων διδάσκαλος ἐπεχείρει με διδάσκειν τὴν Ἀθηναίου γνώμην, ἠξίουν αὐτὸν, ἀκριβῶς μοι διελέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν. οὐ γὰρ εἰδέναι, κατά τινος ὑποκειμένου πράγματος ἐπιφέρει τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων ὀνομάτων. ὡς γὰρ λευκὸν, ἔφην, αὐτό τε τὸ χρῶμα λέγεται, καὶ τὸ δεδεγμένον τὰ χρώματα σῶμα, φαμὲν γὰρ τῶν χρωμάτων, τὸ μὲν εἶναι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, τὸ δ' ἐρυθρὸν, τὸ δὲ ξανθὸν, τὸ δὲ ὠχρόν. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τὰ δεδεγμένα τὰς χρόας σώματα, λευκὸν γὰρ τὸν κύκνον, καὶ τὸ γάλα λέγομεν, μέλανα δὲ τὸν κόρακα, καὶ τὸν Αἰθίοπα, οὕτως, ἔφην, ἀκούω καὶ θερμὸν λεγόντων, ἐνίοτε μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα, καθάπερ εἰ τύχοι τὸ πῦρ, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μόνην. οὐ τοίνυν ἔφην, γινώσκω, ἐπειδὰν εἴπῃς θερμὸν, ὅ, τι ποτὲ δηλοῦν ἐθέλεις, εἴτε τὴν ποιότητα μόνην, εἴτε τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα. ὁ δὲ, πρὸς μὲν τοῦτο, καὶ μάλα ἑτοίμως ἀπεκρίνατο, μὴ τὴν ποιότητα μόνην, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, θερμὸν ὀνομάζειν ὁμολογῶν, ἐφεξῆς δέ μου πάλιν ἐρομένου. πότερον οὖν ἐκεῖνο λέγεις μοι τὸ σῶμα στοιχεῖον, ὅ, τι περ ἂν ἄκρως ᾖ θερμὸν, ἢ κἂν μετρίως ᾖ τοιοῦτο, ἔσται καὶ τοῦτο στοιχεῖον; ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ, τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιησαμένου μου. τί δὲ τοῦτο ἔφη σοι διαφέρει, ταραττόμενος ἤδη, καὶ μὴ καθῶς πρόσθεν, ἑτοίμως ἀποκρινόμενος ὅτι πολὺ διαλλάττει ἔφην,

interim etiam oſtendam vel ex ipſiſmet rebus, neminem vnquam poſſe decretum aliquod accuratè conſtituere, abſque ope logicæ diſciplinæ. Deos autem teſtor me non ſecus hæc narraturum, ac mihi euenerint: iam ergo narrationẽ aggrediar. Quo
D primùm tempore ille qui hæc profitebatur dogmata, me Athenæi ſcientiam docere nitebatur: & in primis ab illo requirebam, vt nominum multiplicitatem exquiſitè diſtingueret: quippe quum me profectò lateret, quando ille calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel aliquod aliud huiuſce generis nomen proferret: in quam ſubiectam rem illud foret referẽdum: dicebam etenim, albus non modò color ipſe dicitur, ſed corpus quoque quod eo colore imbutum eſt. nam vt colorum dicimus hunc album eſſe, illum nigrum, alterum rubeum, alterum verò flauum, alterum palli-
E dum: ita etiam de corporibus quæ iſtis coloribus infecta ſunt, loquimur: cygnum enim & lac album dicimus, coruum verò, & æthiopem nigrum. Et eodem, inquam, modo ſæpè audio, qui corpus ipſum, vtpotè ignem calidum appellent, nonnunquam ſolam qualitatem eam quæ illi indita eſt. Vnde quum album profers, non etiam percipio quid tu mihi velis ſignificare, ſolámne qualitatem, an præterea & corpus ea affectum. Ille autem ſtatim ad hæc promptè admodum reſpondit: faſſúſque eſt ſe non qualitatem ſolam: ſed vniuerſum hoc, corpus inquam, calidum, ſic appellare. Verùm quũ iterum deinde illum percunctarer: Tune igitur ele-
F mentum ſolum id corpus ais, quod ſummè calidum eſt, aut potiùs nec illa alioquin ab elementorum numero eximis quæ moderatè calida ſint? & hoc idem de frigido quærebam, humidóque & ſicco. At ille cœpit hæſitare, nec amplius ita expeditè reſpondebat, dixit attamen. Quid, inquit, hoc tuâ refert? Plurimùm inquam: tanti nimirum,

Digitized by Google

elementum, quod ſummè calidum ſit, quid aliud putauerim ego quàm ipſum ignem? Eſto, dixit ille, ignem puta. Vis ne igitur, dixi, vt ratione eadem quod ſummè humidum eſt, aquam arbitrer? vix tandem ille aſſenſit. Quare, inquam, ad ignem, aërem, aquam, & terram, vnde maximè inter initia D aufugiebamus, denuò reuoluimur? Ille verò, inquit, tu es qui iſtis rationem conturbas; ſtatimque ad alios diſcipulos conuerſus ait. Hic in dialecticis ſtudiis educatus, ac inde quadam veluti ſcabie repletus (ita enim ipſe loquebatur) omnia diſtorquet, peruertit, & confundit, nos fallacibus quibuſdam rationibus petens, vt quàm ipſe ſit dialecticès peritus oſtendat. Acceſſit igitur, ac poſtulauit nos arbitrari calidum multiplex habere ſignificatum, primùm vt qualitaaem ſignificat, quemadmodum album colorem; deinde verò corpus id, quod ea qualitate ſumma affectum eſt; tertiò loco E illud in quo hæc qualitas alias ſuperat, calidum nuncupatur, ſicuti balneum. Verùm nos, qui nunquam iſtius modi ſophiſmata diluere didicimus; illi qui ea contexuit ſoluenda relinquemus. Porrò hæc mihi euenere, quum annum agerem decimum nonum. Poſtmodum autem, ne contentioſus viderer, plurima ſilentio præteribam, mecum tamen ipſe cum alia multa, tum vel maximè elementorum rationem meditabar, atque etiam non parum admirabar, Athenæum non animaduertere quàm ſe ipſum confundat, dum calidum, frigidum, humidum, & ſiccum nominare audet, & ea ignem, aquam, F aërem, & terram dicere recuſat. Equidem, ait ipſe; quippe quum proxima ſumere velim animalium elementa, non quæ corporum omnium communia ſint; proxima verò propria appellar, ita nimirum vt nullius alterius ſint. Ego verò inter huiuſce libri initia præfatus ſum, plurimum inter ea quæ videntur,

ἄκρως ὑγρὸν, ὕδωρ νοῆσαι; συνεχώρησε καὶ τοῦτο πάνυ μόγις. ἐπὶ πῦρ οὖν αὖθις ἥκομεν, ἀέρα τε, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν, ὧν κατ' ἀρχὰς ἀπεχωρήσαμεν. ὁ δὲ, σὺ γὰρ, ἔφη, τοιαῦτα ταράττεις τὸν λόγον, καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποβλέψας μαθητὰς, οὗτος, ἔφη, τραφεὶς ἐν διαλεκτικῇ, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναπλησθεὶς ψώρας. οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὠνόμασεν αὐτὸς, ἀναστρέφει πάντα, καὶ διαστρέφει, καὶ κυκᾷ, σοφιζόμενος ἡμᾶς, ἵν' ἐπιδείξηται τὴν λογικὴν αὐτοῦ παρασκευήν. ἧκει γοῦν ἀξιῶν ἡμᾶς ὁμώνυμα νοῆσαι τὰ θερμὰ, ἓν μὲν ὡς ποιότητα, καθάπερ τὸ λευκὸν χρῶμα, δεύτερον δὲ, τὸ τὴν ἄκραν ποιότητα δεδεγμένον σῶμα, καὶ τρίτον ὃ τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσει ποιότητος, θερμὸν ὀνομάζειν, καθάπερ τὸ βαλανεῖον. ἀλλ' ἡμεῖς, ἔφη, σοφίσματα λύειν οὐκ ἐμάθομεν, αὐτὸς τοίνυν, ὡς ἔπλεξεν, οὕτως καὶ λυέτω. ταῦτα μὲν ἐμοὶ συνέπεσεν, ἔτος ἐννεακαιδέκατον ἄγοντι. καὶ τοῦ λοιποῦ, τὰ πλείω μὲν ἐσιώπων ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐρίζειν. αὐτὸς δ' ἀνεσκεπτόμην, πρὸς ἐμαυτὸν τά τ' ἄλλα, καὶ τὸν περὶ στοιχείων λόγον. ἐθαύμαζον δὲ, πῶς οὐκ αἰσθάνεται συγχέων ἑαυτὸν ὁ Ἀθήναιος, ὃς θερμὸν μὲν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ὀνομάζειν ἐπιχειρεῖ, ἀπαξιοῖ δὲ πῦρ εἰπεῖν, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ. ναί φησι. τὰ γὰρ προσεχῆ τῶν ζώων λαμβάνω, οὐχὶ τὰ κοινὰ πάντων σωμάτων στοιχεῖα. καλοῦσι δὲ προσεχῆ, τὰ οἷς ἴδια, καὶ μηδενὸς ἄλλου τῶν ἁπάντων. ἐμοὶ δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἴρηται, πάμπολυ διαφέρειν τὰ φαινόμενα

οὐ ταῦτά φησιν ὁ Ἀθήναιος, ἀλλὰ τὰ τούτων συν-
θετικά, οὕτως εἶναι στοιχεῖα. δῆλον οὖν ὡς ὑπερβαί-
νει τὴν αἴσθησιν, ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ὄντως ἁπλᾶ,
τῷ λογισμῷ προϊών, ἃ μηκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν, ἐπι-
κρατείᾳ τοῖα ἢ τοῖα γίνεσθαι. συνθετὰ γὰρ κἀκεῖνα D
πάλιν ἔσται. καὶ διχῇ σφαλησόμεθα τοῦ προσήκον-
τος· ὅτι τε τῶν αἰσθητῶν ἀπεχωρήσαμεν, ὡς ἁπλού-
στερόν τι ζητοῦντες, καὶ ὅτι μηδὲ ἐν τοῖς ἀδήλοις ἤδη
τὸ ἁπλούστερον ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς φαινομένοις,
εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὁμολογούμενον ἡμῖν
ὑπῆρχεν. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν, ὃς οὔ φησι, πρῶτα καὶ
ἁπλούστατα μόρια πρὸς τὴν αἴσθησιν εἶναι, χόνδρον,
καὶ πιμελὴν, καὶ ὑμένα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα,
τὰ ὁμοιομερῆ. τῷ δὲ καὶ ταῦτ' ἀπολείποντι, διότι
πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ συνθετά, κἂν ταῖς αἰσθήσεσιν E
ἁπλᾶ φαίνηται, καὶ μηδέπω μηδὲν τῶν ἁπλῶν λέ-
γοντι, τίς ἂν εὐσχήμων ἀπολογία γένοιτο, πρὸς τὸ μὴ
περιττά τε καὶ μάταια φλυαρεῖν· εἰ μὲν γὰρ τὸ κατ'
ἐπικράτειαν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὀνο-
μάζεις, ἔχεις ἐναργῶς ἤδη τὰ στοιχεῖα γινωσκόμενα, νεῦ-
ρον, καὶ ὑμένα, καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ σύνδεσμον,
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν εἴπομεν. εἰ δὲ τὸ πρὸς τὴν
φύσιν ἁπλοῦν ζητεῖς, ἄμικτόν τι εἶναι χρὴ τοῦτο,
καὶ ἄκρατον, καὶ ἄκρον τῇ ποιότητι. πάλιν οὖν ἥκεις
ἐπὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν. ἐν τούτοις F
γὰρ μόνοις, εὑρήσεις ἀμίκτους τε, καὶ ἀκράτους τὰς
ποιότητας, ἄκρας μὲν ἐν πυρὶ θερμότητά τε καὶ
ξηρότητα, ἄκρας δ' ἐν τῇ γῇ ψυχρότητα καὶ ξη-
ρότητα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρῳ, κατὰ τὴν
οἰκείαν φύσιν. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ βουλη-

eſſe elementa, ſed ea quæ hæc ipſa conſtituunt. Liquidò itaque conſtat, quòd ille ſenſum tranſgreditur, ad eáque progreditur, quæ verè, & ex ipſa ratione prima ſunt, & ſimplicia, & quæ nequaquam amplius per alicuius in eis dominationem talia vel talia ſunt; ſiquidem eſſent tunc, & hæc ipſa concreta, & à propoſito bifariam aberraremus. Nam & propterea ſenſilia miſſa fecimus; vt quippiam quod ſimplicius eſſet, inquireremus, & tamen nihil proinde in his abditis, quod ſimplicius eſſet aſſequuti ſumus. Etenim in illis euidentibus, ſi non aliud, hoc ſaltem habebatur; quòd comperta hæc nobis erant, confeſſáque, quum nemo non fateatur cartilaginem, membranam, & adipem, cæteráque ſimilaria primas eſſe, ſi ſenſui attendamus ſimpliciſſimáſque particulas. Quòd ſi hæc ob id aliquis dimittat, quia natura compoſita ſit, quantumlibet ſenſibus ſimplicia videantur, nec poſtmodum aliud quicquam, quod ſimplicius ſit, introducat; neſcio profectò quam poſſit ille honeſtam proferre excuſationem, ne inaniter, & ſuperuacanea nugari videatur. Quotieſcunque enim voluerit calidum frigidúmve, ſimiliter humidum, & ſiccum nominare, quod ſecundùm dominationem tale eſt; iam elementa habet, & ſatis etiam perſpecta; neruum, inquam, membranam, cartilaginem, carnem, & ligamentum, & reliqua etiam illa, quæ nuper recenſuimus. At ſi illud inquiris, quòd natura ſimplex ſit; oportet ſtatim id haud eſſe mixtum, temperatúmve, & præterea ſumma eſſe qualitate affectum. Rurſum igitur ad ignem remeas, & aërem, aquámque, & terram, quippe quòd in his ſolis qualitates reperire poſſis abſque vlla mixtura, temperiéque. In igne nimirum, calorem ſummum, ſummámque ſiccitatem; ſummum frigus cum ſiccitate in terra, & in reliquis reliquas, prout ſua cuiúſque natura poſtulat. Porrò ſi quatuor elementa nolueris po-

Digitized by Google

deinde qualitas elementum eſſe videtur, neque etiam mixtum temperatúmque corpus; relinquitur quòd elementum ſit id corpus quod eſt cuiúſque temperamenti ac mixturæ expers, quódque qualitatibus ſit ſimplex, & tandem ad ipſum ignem, & terram, & aërem, & aquam deueniendum eſt; in quibus primis ſummus eſt calor, & ſummum frigus, atque etiam humor, & ſiccitas. Quòd ſi quis ea non audeat fateri elementum, ea propter, quód ex ipſis nullum, aut è corpore detrahimus, aut eidem imponimus, is ſummam quandam præfert ſtoliditatem. Iam enim quum ea, quæ ex elementis conſtant, noſtris offerimus corporibus, eiſdem quoque elementa omninò adhibemus. At non ſincera, aiunt, neque ſola; igitur peruerſè etiam dictum eſt, non detrahi, neque apponi elementum: nam nec ita abſolutè proferendum erat: ſed potiùs, quòd non ſolum, aut non ſine mixtura, aut per ſe. Verùm enimuerò, nec quid tandem illi velint conficere, videre poſſum; neque enim ideò elementorum contemplatio iure inutilis habenda eſt, quia nullum eorum quod quidem mixtum cum altero non ſit, noſtris offeramus corporibus. Atque etiam non ob id perperam pronunciatum eſt, ignem, aërem, aquam, & terram eſſe elementa; quòd illa, quæ ex his compoſita ſunt, nobis in vſum veniant; nullum verò ipſorum ſeorſum ab aliis, ſolúmque, & per ſe nobis vtile ſit. At verò, & ipſis propemodum ſinceris huius vniuerſi elementis ſæpe vtimur, quemadmodum aquâ quotidie quum bibimus, aut lauamur, vel alio etiã aliquo modo; & aëre qui nos vndique ambit, dum illum inſpirando attrahimus igne quoque interdum quũ frigemus, vt caleamus vtimur. Vt tandem minimè videam, quid ipſi conficiant, quũ aiunt, nunquam ignem, aut aquam, aut aërem, aut terram, vel detrahi è corpore noſtro, vel illi apponi.

καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ἐλέγετο τελέως, ἢ ὡς ποιότης, ἢ ὡς ἄμικτον, ἢ ὡς μεμιγμένον σῶμα. φαίνεται δ' οὔθ' ἡ ποιότης στοιχεῖον, οὔτε τὸ κεκραμένον καὶ μεμιγμένον σῶμα,
D ὑπολείπεται τοίνυν τὸ ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον σῶμα, καὶ ἁπλοῦν ταῖς ποιότησι, τὸ στοιχεῖον εἶναι. πάλιν οὖν ἥκει πῦρ, καὶ γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, ἐν οἷς ὑπέρ τοῖς ἄκρα θερμότης, καὶ ψυχρότης, καὶ ξηρότης, καὶ ὑγρότης ἐστί. τὸ δὲ διὰ τοῦτο δεδιέναι καθ' ὁμολογεῖν εἶναι στοιχεῖα, διότι μήτ' ἐξαιρούμεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν τι, μήτ' ἐντίθεμεν, ἐσχάτως ἠλίθιον. τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων γεγονότα προσφερόμενοι, πάντως δήπου καὶ τὰ στοιχεῖα τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐντίθεμεν· ἀλλ' οὐκ εἰλικρινῆ, φασιν, οὐδὲ μόνα. κακῶς οὖν λέγεται, μήτ' ἐξαιρεῖν, μήτε ἐντιθέναι στοιχεῖον. ἐχρῆν
E γὰρ οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ μόνον, μηδ' ἄμικτον, μηδ' αὐτὸ καθ' ἑαυτό. καίτοι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τί ποτε βούλεται περαίνειν αὐτοῖς; οὔτε γὰρ ἄχρηστος ἡ περὶ τῶν στοιχείων θεωρία, διὰ τοῦτ' ἂν εἰκότως νομισθείη, διότι μηδὲν αὐτῶν ἄμικτον ἑτέρου, τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφέρομεν, οὔτε διὰ τοῦτο, πῦρ, καὶ ἀὴρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ κακῶς εἴρηται στοιχεῖα, διότι τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν γεγονόσι χρώμεθα, μόνον δ' αὐτῶν ἕκαστον, ἰδίᾳ καὶ καθ' αὑτὸ παντάπασιν ἄχρηστον ὑπάρχει. καίτοι καὶ εἰλικρινέσι χρώμεθα πολλάκις τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις, ὕδα-
F τι μὲν ὁσημέραι χρώμενοι, καὶ πίνοντες, καὶ λουόμενοι, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν, ἀέρι τε πάντοθεν ἡμῖν περικεχυμένῳ, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ καταψυχόμενοι πολλάκις, ἐδεήθημεν πυρός. οὐκοῦν οἶδα τί ποτέ ἐστιν ὃ περαίνουσι, φάσκοντες, μήτ' ἐξαιρεῖν τι τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ' ἐντιθέναι πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν.

Digitized by Google

ἅπαντα γὰρ ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθοράν, σώματα, διτταῖς ὑπόκειται μεταβολαῖς, ἀλλοιουμένης τε ἅμα, καὶ ῥεούσης αὐτῶν τῆς οὐσίας. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν θερμαινομένη, καὶ ψυχομένη, καὶ ξηραινομένη, καὶ ὑγραινομένη. μόναι γὰρ αἱ ποιότητες αὗται μεταβάλλουσιν ὅλην δι᾽ ὅλου τὴν οὐσίαν, ὡς καὶ μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται· ῥεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἄδηλον καλουμένην διαπνοήν. ὥσθ᾽ ἵνα σώζηται, διττῆς καὶ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ ὑπερβάλλον ἐν ταῖς ποιότησι κολαζούσης, τῆς δὲ λοιπῆς, τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν ἀναπληρούσης. ἀλλ᾽ ἡ μὲν καθαιροῦσα τὴν ἀμετρίαν, ἡ ἐναντία δήπου ποιότης ἐστὶ τῆς πλεοναζούσης. ἡ δὲ τὸ λεῖπον ἀναπληροῦσα ποιότης, ἐναντία μὲν οὐκ ἔστιν, ὁμοιοτάτην δ᾽ εἶναι χρὴ τῇ κενωθείσῃ πρότερον οὐσίᾳ. μέλλει γὰρ ἀντ᾽ ἐκείνης ἔσεσθαι τῷ ζώῳ, τουτὶ μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τρέφεσθαι τοῖς σώμασιν, ἐκ τινὸς οὐσίας ὁμοίας τῇ πρότερον κενωθείσῃ γινόμενον. ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν οὐσίαν ἐκείνην, τροφὴν ὀνομάζομεν. ἡνίκα δὲ κατὰ ποιότητα μόνον ἀλλοιοῦν βουλόμεθα τὸ ὑποκείμενον, οἷς μὲν τοῦτο δρῶμεν, οὐ τροφάς, ἀλλὰ φάρμακα προσαγορεύομεν. οὐκ ἔχοντες δ᾽ εὑρεῖν χωρὶς οὐσίας, οὐδὲ μίαν ποιότητα, σὺν ταῖς οὐσίαις αὐταῖς ἀναγκαζόμεθα λαμβάνοντες προσφέρειν τοῖς δεομένοις σώμασιν. ἄκρας μὲν ποιότητος χρήζοντες, τὸ στοιχεῖον αὐτό, πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα, μετρίας δέ, τὸ μεμιγμένον ἐκ τῶν στοιχείων. ἐπεὶ δ᾽ αὖ μὲν οὖν θερμῆναι βουλόμεθα, τοιοῦτον αἱρούμενοι φάρμακον, ἐν ᾧ πλείων μέν ἐστιν ἡ τοῦ πυρὸς μοῖρα, τῆς ἐναντίας, ἐπειδὰν δὲ ψῦξαι, ἐν ᾧ τοὔμπαλιν. ἔστι δ᾽ ὅτε συναμφότερον ἅμα πρᾶξαι

imprimis latet. Omnia nimirum corpora quæ generantur, & intereunt, duplici tranſmutationi ſunt obnoxia, vtpote quorum ſubſtantia tum alteretur, tum diffluat. Alteratur quidem quum calefit, uel refrigeratur, vel humectatur, vel exiccatur; hæ enim

D qualitates ſolæ poſſunt vniuerſam (vt paulò poſt expoſituri ſumus) ſubſtantiam, ac illam per totum tranſmutare. Diffluit verò partim per ſenſiles excretiones, partim verò per eam, quæ latens difflatio appellatur. Quò deinde fit vt duplici egeat procuratione, ſi incolumis ſit ſeruanda; altera quâ quicquid in qualitatibus modum exceſſerit, reprimatur; altera, qua loco illius, quod euacuatur, reſtituatur aliquid. Porrò excedentis immoderationem oppoſita qualitas emendat; quod verò deperditur, nequaquam per oppoſitam qualitatem reparatur, quum opus ſit, vt id quod reparatur, ſit

E priori, deperditæque ſubſtantiæ quàm ſimillimum, ſiquidem in illius locum reficiendum eſt in animante; atque hoc ipſum nutriri, inquam, corpora, ex quadam nimirum ſubſtantia fit, illi ſimili, quę priùs fuerit euacuata. Vnde etiam (vt equidem arbitror) ea ſubſtantia alimentum appellata eſt. At verò quum ſolam eam tranſmutationem in ſubiecto quærimus, quæ per qualitates fit, non amplius illa, per quæ idipſum agimus, alimentum, ſed medicamenta potiùs appellamus. Sanè quum nulla qualitatum ſeorſum à ſubſtantia reperiri queat; proinde cogimur eas vnà cum ſubſtantiis aſſumere, ac ita corporibus illis egentibus offerre; quæ ſi ſummas eas expoſcant,

F ipſum elementum adhibemus, ignem inquam, aut aquam, aut terram, aut aërem; vbi verò mediocri ſit opus, mixto ex elementis vtimur; vnde ſi calefacere voluerimus, eiuſmodi medicamentum eligemus, in quo maior ſit ignis, quam alicuius illi contrarij portio; contra verò, ſi refrigerandum ſit. Nonnunquam verò, ſi vtrunque horum procurare

Digitized by Google

lore affectum, & frigidum id, in quo ſummum ſit frigus, & ſiccum, in quo ſiccitas: ipſa tibi horum verborum ſeries facilè poterit apertum reddere. Quum enim ait: quum interit homo neceſſe eſt vnumquodque rurſus ad ſuam ipſius naturam redire, ſiccum ad ſiccum, humidum ad humidum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum: non ſolas profectò qualitates, ſiccum, humidum, calidum, & frigidum vocat, ſed eas ſubſtantias, in quibus hæ reperiuntur qualitates. Ipſæ enim ſunt quæ animali vita defuncto, abeunt, quæque elementis vniuerſi permiſcentur. Qualitates verò poſſis forſan dicere, animante mortuo interire, ad propriam autem eas naturã redire, non item. Sed præterea hæc quoque tradit Hippocrates. Talis autem eſt tum animalium, tum aliorum omnium natura, omniáq; ſimiliter oriuntur, atque ſimiliter occidunt. quippe quorum natura ex his omnibus quæ diximus ſit conſtituta: & vnde vnumquodq, ortum habuit, in idipſum etiam (vt dictum eſt) pariter deſinit, & proinde ad idipſum tandem redit. Quo loco patet, non ſolas illum qualitates appellare calidum, frigidum, humidum, & ſiccum: ſed ipſa elementa, quũ ab his vniuerſa corpora ſuam trahant originem, & tandẽ in hæc ipſa etiam omnia diſſoluantur. Quod vt attendas, quàm maximè te monitum velim, quũ id quamplurimos medicorum latuerit, qui credant Hippocratem præteriiſſe, quò minus ſtatuerit omnium quæ gignantur, & intereant corporum hæc eſſe elementa. In iſta enim nuper à nobis recitata ſententia, quater reperies id vocabulum (omnium) repetitum: ſed & ſuperiùs quum dixit, neceſſe eſt, ſi talis ſit cùm aliorum omnium tum etiam ipſius hominis natura, hominem non eſſe vnum: &

ὃ μετέχον ἄκρας θερμότητος σῶμα, ψυχρὸν δὲ, ἐν ᾧ ψυχρό-
της ἄκρα, ξηρὸν δὲ, ἐν ᾧ ξηρότης, ἐξ αὐτῶν ἂν τούτων κατάδηλον
D γένοιτο τῶν ῥήσεων. ἐπειδὰν μὲν γὰρ λέγῃ, καὶ πάλιν ἀνάγκη
ἀποχωρέειν ἕκαστον εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν, τελευτῶντος τοῦ ἀν-
θρώπου, τό, τε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ
ὑγρόν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ
ψυχρόν. οὐ τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας, λέγει ξηρὸν καὶ ὑγρόν,
καὶ ψυχρὸν καὶ θερμόν, ἀλλὰ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς αἱ ποιότητες.
αὗται γὰρ ἀποχωροῦσι τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὗται
τοῖς τοῦ παντὸς ἀναμίγνυνται στοιχείοις. αἱ ποιότητες δὲ φθεί-
ρεσθαι μὲν ἂν λέγοιντο τελευτῶντος τοῦ ζώου, πρὸς δὲ τὴν
οἰκείαν φύσιν ἀποχωρεῖν, οὐκ ἂν λέγοιντο. πάλιν δὲ τοῖς εἰρη-
E μένοις ἐπιφέρων ὁ Ἱπποκράτης, φησί. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν
ζώων φύσις ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάν-
τα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύ-
σις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ
εἰρημένον, ἐς ταὐτὸ, ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον, ἐνταῦθα οὖν
καὶ ἀπεχώρησεν. ἐναργῶς ἐνταῦθα δηλόν ἐστι, οὐ τὰς ποιότητας
μόνον ὀνομάζειν θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, ἀλ-
λὰ τὰ στοιχεῖα. πάντων γὰρ τῶν σωμάτων ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ
γένεσις, καὶ πάντων εἰς ταῦτα ἡ τελευτή. καί σε καὶ τούτῳ
προσέχειν τὸν νοῦν ἀξιῶ, τῷ λαθόντι πολλοὺς τῶν ἰατρῶν,
F οἳ νομίζουσι φυγεῖν τὸν Ἱπποκράτην τὸ, πάντων τῶν ἐν
γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀποφαίνεσθαι ταῦτα στοιχεῖα.
τετράκις μὲν γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, τῇ νῦν ἡμῖν προσχει-
ρισθείσῃ, τὸ, πάντων, ὄνομα παρέλαβεν, ἔτι τε πρότερον ἡνί-
κα ἔλεγεν. ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης καὶ τῶν
ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον,

Digitized by Google

ἐκ τῶν ἐσθιομένων ἐστί, καὶ πινομένων, ἃ δὴ πάλιν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρός, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς ἐγένετο. ταῦτα δ' οὐκ ἐξ ἑτέρων σωμάτων, ἀλλ' ἐξ ὕλης τε, καὶ ποιοτήτων ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο, πυρὸς μέν, καὶ γῆς, ἀέρος τε καὶ ὕδατος, ἀρχαὶ εἶναι λέγομεν, οὐ στοιχεῖα. ταῦτα δ' αὐτά, τῶν ἄλλων ἁπάντων στοιχεῖα. μόρια γάρ ἐστιν ἐλάχιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρός, ὕδατός τε, καὶ γῆς, ἁπάσας τὰς πόας, καὶ τὰ φυτά, καὶ τοὺς καρποὺς ἔχει τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσει νοῦν ἔχων. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τροφὴ ταῦτ' ἐστὶ τοῖς ζώοις ἅπασιν, οὐθ' ὡς ἐκ τούτων ἡμῖν οἱ χυμοὶ γεγόνασιν, οἱ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαινόμενοι. τίνες δ' εἰσὶν οὗτοι, καὶ πόσοι, ζητοῦσιν ἡμῖν, ὁ δεύτερος λόγος εἰς τοῦτ' ἀποκείσεται. νυνὶ δὲ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῷ προτέρῳ λόγῳ πειρασόμεθα.

ex aëre, igne, aqua, & terra gignuntur: ipſa verò hæc ex nullo ampliùs corpore alio conſtituta ſunt, niſi quod ex materia, & qualitatibus, & proinde has principia quidem eſſe ignis, & aquæ, aëriſque, & terræ concedimus, elementa verò nequaquam: D illa autem cæterorum omnium elementa eſſe dicimus, vtpotè quum rerum omnium primæ ſint, minimæque, ac etiam ſimplices particulæ. Itaq; nullus vnquam, qui ſanæ mentis ſit, dubitauerit, quod herbæ omnes, ſtirpéſque, & fructus geniti ſint ex igne, aëre, aqua, & terra, neque etiam quod hæc animantibus omnibus ſint alimenta: ſed neque de eo ambiget quiſpiam, quod humores qui natura in noſtris conſpiciũtur corporibus, ab his ipſis ortum habeant. Qui verò ſint hi, & quot, ſiquis ex nobis percunctetur, ad ſecundum librum hanc huiuſce rei inquiſitionem diſtulimus. iam enim caput primo libro imponere properamus.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ θ'.

Θερμόν, ψυχρόν, ὑγρόν, καὶ ξηρόν, τὰ στοιχεῖα τἆλλα τῶν ἀλλοιουμένων σώματα κατασκευάζειν, καὶ ταῦτα τὰς πρώτας ποιότητας εἶναι, τὴν ὅλην οὐσίαν ἀλλοιοῦντα καὶ μεταβάλλοντα.

ΕΚ μὲν γὰρ τῶν χυμῶν τούτων, ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο. συνιόντων δὲ τούτων ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἁπλούστατον ὄργανον, ὃ μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. τούτων δ' αὖθις ἀλλήλοις συμπλεκομένων, ἕτερον ὄργανον μεῖζον γίνεται. κἀκείνων αὖθις ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένων, ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀποτελεῖται σύστασις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. καὶ μὴν που καὶ ὅπως

CAPVT IX.

Calidum, frigidum, humidum, & ſiccum elementa, ac cætera quæ alterantur corpora conſtituere, atque primas eſſe qualitates quæ totam ſubſtantiam alterant & tranſmutant.

EX his nimirum humoribus ſimilaria quæque gignuntur: ipſis verò ſimul coëuntibus, primum id, atque ſimpliciſſimum inſtrumentum F abſoluitur, quod vnius functionis gratiâ à natura procreatum eſt. mox autem quum hæc item vnà componuntur: aliud maius inſtrumentum perficitur. Et deinde ex his aliis ſimul coagmentatis, vniuerſi tandem corporis integritas conſtituitur. Quibus de rebus in diſſectoriis adminiſtrationibus actũ eſt: ſed ſeorſum etiam in alio quodam opere, quam

Digitized by Google

rationem habilia. Hoc ergo, vt aptum priori libro finem imponamus, iterum repetendum venit. Quum ſubſtantia ſuapte natura alterationi expoſita ſit, mox quænam illæ ſint qualitates, inſpiciendum eſt, quæ hoc efficere poſſint. Hippocrates itaque ſolita antiquorum breuitate vſus, vt præfatus eſt hominem, ſi vnum ſit, nunquam doliturum; ſtatim calidum, & frigidum, & humidum, & ſiccum, ad omnes adhibet alterationes. Hoc ex euidentia accipiens, quòd corpora, quæ inter ſe vicina ſunt, nata ſint ſeſe mutuò tranſmutare calefaciendo, vel refrigerando, vel exiccando, vel humectando. At verò, nec ipſum latuit, quòd ſi priùs demonſtratum ſit, vniuerſam alterari ſubſtantiam, ſtatim ſubuertitur eorum ſententia, qui aiunt apparentem corporum alterationem quandam eſſe concretionem, & ſecretionem, quemadmodum ſenſere Epicurus, & Democritus, nec non quanuis alio quodam modo Anaxagoras & Empedocles; horum enim alter ſimilaria, alter quatuor quidem elementa, verùm ea intranſmutabilia introduxit. Nos verò eam rationem explicabimus, vt illam clariorem, & proinde probabiliorem reddamus, quæ talis erit. Si nos dolemus, neque ſpecie vna erit, neque impatibilis noſtra ſubſtantia: dolemus autem: quare non vna ſecundùm ſpeciem, neque impatibilis erit ſubſtantia noſtra. Atqui ſi patitur, oportet vt calefacta frigefactáve, humectata, aut exiccata patiatur; quum nulla alia qualitate poſſint, quæ ſibi inuicem proxima ſunt, alterari tota per tota. Nam nec graue ſi prope rem leuem accedat; propterea aut graue leue, aut contrà leue graue reddetur; nec aſperum, ſi læui fiat vicinum, aut denſum raro, aut craſſo tenue; nullum enim horum id quod illi proximum eſt, totum poteſt, & per totum immutare. Sed reliqua præterea ſunt, durum & molle, viſcidum & friabile: verùm ex his molle

ἀμφότερα διδάσκειν ἔλεγον, ὡς πλείω τέ ἐστι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότα. τοῦτ' οὖν καὶ νῦν αὖθις ἀναλάβωμεν, ἵν' ἐπιθῶμεν τῷ προτέρῳ λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ
D οὐσία, τίνες αἱ δυνάμεναι τοῦτο δρᾶν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὡς ἂν βραχυλογίᾳ χρώμενος παλαιᾷ, μετὰ τὸ προειπεῖν, ὡς εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγησεν, ἐφεξῆς ἤδη χρῆται, τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ, καὶ τῷ ξηρῷ καὶ τῷ ὑγρῷ, πρὸς ἁπάσας τὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ μὲν τοῦ φαίνεσθαι, λαβὼν, ὅτι τὰ πλησιάζοντα σώματα μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκε, τῷ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν. ἐκ δὲ τοῦ προδεδεῖχθαι τὸ τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν, εὐθὺς ἀνατρεπόμενον, ὡς οὐκ ἔστι διάκρισίς τις, καὶ σύγκρισις ἡ
E φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοίωσις, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον, ἐνόμιζον. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ πάλιν Ἀναξαγόρας τε, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μὲν τὰς ὁμοιομερείας εἰσάγων, ὁ δ' ἀμετάβλητα νομίζων εἶναι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· ἡμεῖς δ' ἐξαπλώσοντες τὸν λόγον, εἰς ὅσον σαφέστερον, εἰς τοσοῦτον καὶ πιστότερον ἐργασόμεθα. γενήσεται δὲ τοιοῦτός τις· εἴπερ ἀλγοῦμεν, οὔτε μία τῷ εἴδει, οὔτ' ἀπαθής ἐστιν ἡμῶν οὐσία. καὶ μὲν εἴπερ πάσχει, θερμαινομένη τε, καὶ ψυχομένη, καὶ ξηραινομένη, καὶ ὑγραινομένη πείσεται. τῶν δ' ἄλλων οὐδεμία ποιοτήτων, ἀλλοιοῦν οἵα τ' ἐστὶ τὸ πλησιάζον ὅλον
F δι' ὅλου. οὔτε γὰρ εἰ τὸ βαρὺ, τῷ κούφῳ πλησιάσειεν, ἢ τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον, ἢ τὸ κοῦφον ἔσται βαρὺ, ἢ τὸ βαρὺ κοῦφον, οὔτ' εἰ τῷ τραχεῖ τὸ λεῖον, καὶ τῷ πυκνῷ τὸ μανὸν, καὶ τῷ παχεῖ τὸ λεπτόν. τῶν γὰρ τοιούτων, οὐδὲν ἀλλοιοῦν δύναται τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. ὑπολείπεται οὖν ἔτι τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν, καὶ γλίσχρον, καὶ κραῦρον. ἀλλά τοι καὶ τούτων, τὸ μὲν μαλακὸν,

Digitized by Google

ἁπάντων μὲν ἀκριβῶς, οὐδὲ ἀγωνιστικῶς, οὐδὲ τάξει, καὶ μεθόδῳ λογικῇ χρώμενος τῆς ἀντιλογίας. ὅμως δ' οὖν μέμνηται, τὰ πρῶτα ἀτάκτως αὐτῶν. τούτῳ μὲν οὖν ἄξιον μέμφεσθαι, παραδιδόντι τὴν Ἱπποκράτειον φυσιολογίαν. ἐμοὶ δ' ἂν εἴη καιρὸς, ἐνταῦθα καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον. ὅσα γὰρ ἄλλα ταῖς ἀπαθῆ μὲν τὴν οὐσίαν ὑποτιθεμέναις αἱρέσεσι, παραπλεκούσαις δὲ τὸ κενόν, ἐναντιοῦται, τὰ μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τε, καὶ Θεοφράστου λέλεκται, τὰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν, ἴδια πρὸς ἑκάστην τῶν αἱρέσεων ἀντειπόντες, ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐκ περιουσίας. ἱκανὰ δὲ τὰ νῦν εἰρημένα, πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν. οὔτε γὰρ ὡς οὐ χρὴ δι' ὅλης ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν, ἀντειπεῖν ἔστιν. ἀναιρήσομεν γὰρ οὕτω, καὶ πόνον, καὶ ἡδονὴν, καὶ αἴσθησιν, καὶ μνήμην, καὶ λογισμὸν, καὶ αὐτήν γε τὴν ψυχήν· οὔθ' ὡς ἄλλη τις ποιότης, ἀλλοιοῦν δι' ὅλου πέφυκε, παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρῶτος Ἱπποκράτης ἁπάντων ἐξευρὼν φαίνεται τὰ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ πρῶτος αὐτάρκως ἀποδείξας. εἰ δ' οὐκ ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα περὶ στοιχείων, ὡς Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτό γε ζήτημα. τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν, ἅπαντα περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται, τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνός τε, καὶ Γοργίου, καὶ Προδίκου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἀριστοτέλει δ' ἔν τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ, καὶ τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξείργασται, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις, Χρυσίππῳ. ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία, περὶ στοιχείων. οὐδὲ χρὴ τοὔνομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων. εἴτε γὰρ περὶ φύσεως,

tamen ſuo [illegible] adhibet, nec logica vtitur methodo, dum illi aduerſatur; eorum enim meminit ſine vllo ordine illa diſcerpens. Vnde & hac parte damnandus eſt, quòd rerum naturalium diſciplinam ab Hippocrate inſtitutam ipſe prodiderit. Mihi verò iam D opportunum videtur, vt primo libro finem imponamus; nam alia, quæcunque his ſectis, quæ impatibilem ſtatuunt ſubſtantiam, cui intermiſcent etiam vacuum, obiici poſſunt, ea partim ab Ariſtotele, & Theophraſto explicata ſunt, partim à nobis, quo loco particulatim vnicuique ſectæ contradiximus, ſed illa quidem ex abundanti. Quantùm enim ad demonſtrationem ſcientiis congruentem attinet, hæc ipſa, quæ hoc loco diximus, abundè erant; ſiquidem neque aduerſari quiſquam poteſt, quin ſubſtantia per ſe tota non alteretur, quippe quia ſtatim è medio dolorem tolleremus, voluptatéſque præ- E terea, & ſenſum, & memoriam, & rationem, atque etiam tandem ipſum animum. ſed neque quod alia ſit qualitas, his quatuor exceptis, quæ poſſit aliquid per totum tranſmutare. Quare ſi res ſe ita habeat, primus profectò omnium Hippocrates videtur naturæ rerum omnium elementa excogitaſſe, atque quantùm ſatis eſſe poſſit, demonſtraſſe. Neque verò nos moueat, quod ille ſuum commentarium non inſcripſerit de elementis, quemadmodum Aſclepiades medicus; nihil enim hîc refert, quum ve- F teres ferè omnes videamus ſua monumenta literarum de natura inſcripſiſſe, vt Meliſſus, Parmenides, Empedocles, Alcmæon, Gorgias, Prodicus, cæterique omnes. Sed Ariſtoteles in libris de cælo, & in libris de generatione, & interitu, agit de elementis; Chryſippus in libro de ſubſtantia; nec iſtorum quiſpiam libros de elementis inſcripſit, verùm ipſis vocabulis non eſt plurimùm inſiſtendum, vis enim ſermonis potiùs perpendenda eſt. Et equidem nihil ego intereſſe putauerim, ſi quis opus hoc de natura

quod ea quæ ab Aſclepiade in libro de elementis contra illos proferuntur, qui totas ſubſtantias per totas miſceri ſtatuunt, minimè eos attingit, qui ſolas aiunt qualitates temperari. Vnde ex hoc ſaltem capite, ſi non ex alio, hoc decretum eſſet recipiendum, quod tutius nimirum ſit; dicendúmque proinde eſt, quod ſi vinum, exempli gratia, aquæ immiſceatur; particulæ horum vtrorúmque in minima infringuntur, móxque inter ſe mutuò agunt, & patiuntur; & eo faciliùs ſibi inuicem qualitates impertiuntur, quò fuerint in minutiora redactæ; & propterea qui id genus res permiſcent, diutius eas commouent, eo commento diuiſionem in minima molientes. Atqui & ipſa ratio dictat, qualitates eorum, melius ſimul vniri quæ magis & diutius fuerint commixta; nam tempore opus eſt vt eorum quæ commiſcentur mutuæ particulæ inter ſe inuicem exactè agant, & patiantur, atque ita totum id, vnum, & ſibi vndique, & penitus ſimile euadat. Et hac de cauſa nonnulla poſſunt ſtatim poſt mixtionem ſegregari; quæ ſi diutiùs permanſerint, & tantiſper donec totum factum fuerit vnum, nequit alterum ab altero ampliùs diuelli. Nos tamen iterum in libro de medicamentis nonnulla adhuc de ratione temperaturæ quæ per totum eſt dicemus.

…δου λεγομένων ἐν τῷ περὶ στοιχείων βιβλίῳ, πρὸς τοὺς ὅλας δι' ὅλων κεραννυμένας ἀλλήλαις τὰς οὐσίας, οὐδὲν ἅπτεται τῶν τὰς ποιότητας μόνας κεράννυσθαι λεγόντων· ὥστ' εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, D διὰ γοῦν τό γ' ἀσφαλὲς, αἱρετέον τὸ δόγμα, καὶ λεκτέον, ὡς ἐν τῷ μίγνυσθαι τὸν οἶνον, εἰ τύχοι τῷ ὕδατι, καὶ καταθραύεσθαι μέχρι σμικροτάτων ἑκατέρου τὰ μόρια, δρᾶν τε καὶ πάσχειν αὖθις εἰς ἄλληλα συμβαίνει καὶ μεταδιδόναι τῆς ποιότητος ἀλλήλοις ἑτοιμότερον, ὅσῳ περ ἂν εἰς ἐλάττω καταθραυσθῇ, καὶ διὰ τοῦτο, κινοῦσιν ἐπὶ πλεῖστον οἱ μιγνύντες ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα, τὴν εἰς ἐλάχιστα διαίρεσιν αὐτῶν μηχανώμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ μᾶλλον ἑνοῦσθαι τὰς ποιότητας ἀλλήλαις, τῶν ἐπὶ πλέον ἀναμιχθέντων τε, καὶ χρονισθέντων ὁμολογεῖ τῷ λόγῳ. χρόνου γὰρ δεῖται τὰ σμικρὰ μόρια τῶν κε- E ραννυμένων, ἵν' εἰς ἄλληλα δράσῃ καὶ πάθῃ τελέως, καὶ οὕτως ἐναπεργάσηται τὸ ὅλον ὅμοιον ἑαυτῷ πάντῃ. διὰ ταῦτα κἂν τῷ παραχρῆμα μὲν ὀλίγῳ τι διαχωρεῖσθαι πάλιν ἀπ' ἀλλήλων ἔνια τῶν ἀναμιχθέντων. εἰ δ' ἐπὶ πλέον χρονίσαιεν ὡς ἑνωθῆναι τὸ πᾶν, ἀμήχανον ἔτι διακρῖναί τι, καὶ διελεῖν ἀπὸ θατέρου θάτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς δι' ὅλων κράσεως, εἰρήσεταί τι κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδια στοιχεῖα.

ΕΠΙ δὲ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἰέ- A
ναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης, ἁπάντων τῶν ὄντων κοινὰ στοιχεῖα, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον στοιχείων μέτεισιν, οὐκέτι πρῶτον οὐδὲ κοινὸν, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε, καὶ μέλαινα, στοιχεῖα τῆς ἁπάντων γενέσεώς ἐστι τῶν ἐναίμων ζώων, οὐκ ἀνθρώπου μόνον. ἀνθρώπου δέ γε ἴδια μόρια, τὰ ἐλάχιστά τε, καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα. κοινωνία δέ ἐστι καὶ τούτων αὐτῷ πρὸς ἔνια τῶν ἐναίμων ζώων, οἷον ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ τ' ἄλλα ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα, καὶ ἀρτηρίας ἔχει, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ συνδέσμους, καὶ ὑμένας, καὶ σάρκας, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε πάντη τοῖς ἀνθρώποις ὅμοια. ἔνια δὲ καὶ κατὰ γένος ἕτερα, καθάπερ ὁπλὰς, καὶ κέρατα, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ φολίδας, καὶ λεπίδας. ὥσπερ οὖν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἁπάντων ἦν κοινὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἴδια πάλιν ἑκάστου τῶν ζώων ἐστὶ, τὰ πρῶτα πρὸς αἴσθησιν μόρια, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέξεται. μεταξὺ δὲ τούτων τε κἀκείνων, ἡμῖν μὲν οἱ τέσσαρες χυμοὶ, τῶν δ' ἄλλων ζώων ἑκάστῳ, τοῦθ' ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ᾖ προσεχής· οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν

CAPVT PRIMVM.

Quæ ſint propria animalium ſanguineorum elementa.

SED iam opportunum fuerit, vt ad ſecundum librum accedamus. Vt enim Hippocrates demonſtrauit calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, eſſe communia rerum omnium elementa, mox ad alterum tranſit elementorum genus, non amplius quidem primum, aut commune, ſed animalium ſanguineorum proprium. Sanguis enim, pituitáque, & bilis vtraque flaua ac atra, ſunt non modò generationis hominum, ſed cæterorum etiam animantium ſanguine præditorum, elementa. Hominis verò propria ſunt ipſæ partes minimæ, quæ ſimilares appellantur: quanuis, & in his aliquam habeat cum nonnullis ſanguineorum animalium,
B communionem, ſicut cum boue, cane, equo, & quibuſcunque aliis huiuſce generis. Siquidem hæc omnia venas habent, & arterias, & neruos, & ligamenta, & membranas, carnéſque, attamen non omnia vſquequaque humanis ſimilia; imò quædam etiam ſunt alterius cuiuſdam generis, qualia vngulæ, aculei, roſtra, ſquamæ, & cortices. Vnde quemadmodum communia omnium elementa erant calidum, frigidum, humidum, & ſiccum; ita rurſus propria vniuſcuiuſque animalis ſunt partes illæ, quæ ſenſu primæ habentur, de quibus in diſſectionum pertractationibus ſermo habetur: inter has verò, & illa medium in nobis quidem humores quatuor locum obtinent; in aliis verò animantibus quicquid vnicuique illorum proxima fuerit generationis materia: nam hoc ſanè modo id conſueuerunt appellare,

Digitized by Google

[illegible] natura, quo primum tempore ex ſanguine ab ipſa matre in vterum delato fœtum procreabat atque formabat, quod in eo craſſius erat, ad ſolidiora corpora conſtituenda attraxit, quod verò tenuius ad molliora, & ſimili etiam modo quod calidius erat, ad calidiora, & etiam quod frigidius, ad frigidiora? Et ſanè mihi videtur quidem longè eſſe magis naturæ conſentaneum & ſtatim ab ipſis initiis formari fœtum, ac ſubſequenti etiam tempore vniuerſo vnamquamque particulam ſuum habere alimentum augmentúmque ex propria peculiaríque materia. Nam ſanguis vt lac etiam vna quædam res videtur, ratio tamen docet illum non eſſe vnum, ſicut nec lac. Nam in lacte aliquid eſt quod omninò ſeroſum ac tenue eſt, aliquid etiam quod penitus caſei ſpeciem refert craſſiſſimque eſt: & dum hæc ſimul erant contemperata, lac conſtituebant, quod inter caſeum medium erat & ſerum: ſimul autem vt diſcernuntur, & propriè eorum forma inde oſtenditur, & præterea docetur lactis naturam vnam non eſſe vſquequaque ſed ex contrariis atque etiam differentibus concretum. Quemadmodum igitur in lacte & ſerum reperitur & caſeus: ſic & in ſanguine liquor quidam eſt qui ſero in lacte pro portione reſpondet: eſt & id quod veluti limus quidam, ac fæx ſanguinis eſt, & caſeo in lacte aſſimilatur. Sed & fibras in ſanguine deferri nemo eſt qui videre non poſſit: quæ ſi ex eo detrahantur, iam non concreſcit ampliùs ſanguis qui deinde non parum, illis exemptis, colore ac ſubſtantia differt: quippe quum ex eo pars quædam omninò rubra videatur, alia verò potius flaueſcat, quædam etiam magis ad atrum vergat, nonnunquam verò, & aliquid albicans ſe in illius ſuperficie apertè offert, interdum tamen totus ferè videtur liuens,

οὕτως ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας τὰ πάντα γέγονεν, ἢ μᾶλλον, ἀγαθός τις οὖσα δημιουργὸς ἡ φύσις, ἅμα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς αἵματος, εἰς τὴν μήτραν ἰόντος, D ἐλθόντα τε, καὶ διέπλαττε τὸ ἔμβρυον, εἰς μὲν τὴν τῶν σκληροτέρων σωμάτων πῆξιν, εἷλκεν ἐξ αὐτοῦ τὸ παχύτερον, εἰς δὲ τὴν τῶν μαλακωτέρων, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν θερμότερον, εἰς τὴν τῶν θερμοτέρων, τὸ δὲ ψυχρότερον, εἰς τὴν τῶν ψυχροτέρων. ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ μακρῷ φυσικώτερον εἶναι, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εὐθέως διαπεπλάσθαι τὸ κύημα, κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντί, τὴν τροφὴν καὶ τὴν αὔξησιν ἕκαστον τῶν μορίων ἔχειν ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης. ἓν μὲν γάρ τι φαίνεται τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ γάλα. διδάσκει δ' ὁ λόγος, οὐχ ἓν E ὑπάρχειν αὐτό, καθότι μηδὲ τὸ γάλα. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἄκρως ὀῤῥῶδες καὶ λεπτὸν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ παχύ. ταῦτα δὲ, ἕως μὲν ἐκέκρατο πρὸς ἄλληλα, μέσον ἀπηργάζετο τὸ γάλα, τυροῦ καὶ ὀῤῥοῦ. διακριθέντα δὲ, τὴν οἰκείαν ἰδέαν ἐνεδείξατο, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν· ὡς οὐκ ἄρα ἓν ἦν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε, καὶ διαφερόντων συγκείμενον. ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ μέν ἐστιν ὀῤῥός, τὸ δὲ τυρός, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι, τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀῤῥῷ γάλακτος. τὸ δὲ οἷον ἰλύς τις, καὶ τρύξ, ἀνάλογον τῷ τυρῷ. καὶ F μὴν δὴ καὶ ἶνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἔστι θεάσασθαι, καὶ τούτων ἐξαιρεθεισῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα, καὶ χροιᾷ καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γάρ, ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ, ξανθότερον τούτου, τὸ δὲ μελάντερον. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ, καί ποτε πελιδνὸν ἅπαν ἐφαίν-

[illegible] ἰκτεριῶ-σι κενώσει φλέγμα, καὶ σὺν μεγάλῃ τῇ βλάβῃ. πάμπολυ δὲ τοῖς προειρημένοις ὑδέροις, καὶ χωρὶς τοῦ βλάψαι· καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐδώκαμεν, ὅ, τι χολὴν ἐκκαθαίρει μέλαιναν, ὑφ' οὗ καὶ ῥᾳστην, καὶ πλείστην, σὺν ὠφελείᾳ μεγάλῃ, τὴν κένωσιν εἴδομεν ἀπαντῶσαν. D

eſt, pituitam detrahet, nec ſine ingenti illius noxa: plurimùm verò ab illo qui eâ intercute aqua laborat, quam nuper nominauimus, & abſque vllo incommodo. Atqui & eis qui morbo elephantiaſi tentarentur, medicamentum purgatorium quod atram bilem purgat tradidimus ſæpiſſime, & ſubinde copioſam facilémque & cum vtilitate maxima euacuationem conſequentem vidimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γʹ.

Εἰς τὸν Ἀσκληπιάδην, τὰ καθαρτικὰ φάρμακα τὸν ἴδιον χυμὸν κενοῦν.

Ἀσκληπιάδης δὲ, πάντα τὰ καλὰ τῆς τέχνης ἐπιχειρῶν ἀνατρέπειν τῷ λόγῳ, διὰ τοὺς θαυμαστοὺς ὄγκους, πόρους, πειρᾶται μεταπείθειν ἡμᾶς, ὡς E οὐχ ἕλκει τὸ οἰκεῖον ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ μεταβάλλει, καὶ τρέπει, καὶ ἀλλοιοῖ, διαφθείρων εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ἑλχθέν. εἶτα τὴν ἀκολουθοῦσαν ὠφέλειαν, οὐ τῇ τοῦ λυποῦντος καθάρσει γίνεσθαί φησιν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. ὁ μὲν οὖν Ἀσκληπιάδου λόγος, οὕτως ἀναισχυντεῖ κατὰ τοῦ φαινομένου. τὸ φαινόμενον δέ γε, ὡς Ἱπποκράτης τε, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἰατροὶ, τῇ πείρᾳ βασανίζοντες, ἔμαθον, ὡς εἴρηται πρόσθεν, F ἔχει. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσεις ἀνθρώπῳ χολῶντι, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, οὐ μετὰ μικρᾶς, εὖ οἶδ' ὅτι, ζημίας πειράσῃ τοῦ ἐγχειρήματος. εἰ δέ γ' ὡς κενοῦντα μόνον ὠφελεῖ τὰ καθαίροντα, τί οὐ φλέβας τέμνομεν ἁπάντων, εἴτ' ἰσχνοὶ τύχοιεν ὄντες, εἴτε παχεῖς, εἴτ' ἰκτεριῶντες, εἴτε μελαγχολῶντες.

CAPVT III.

Aduerſus Aſclepiadem, medicamenta purgantia proprium humorem vacuare.

AT Aſclepiades, qui optima quæque huius artis propter illos admirabiles tumores meatúſque ſua oratione euertere ſibi proponit, conatur nobis diſſuadere, quod medicamentum quodcumq; peculiarem ſibi humorem detrahat, ſed illum potiùs transmutat, conuertit, alterat, ac tandẽ in ſui ipſius naturam id quod ipſum trahit, qualecunque fuerit, corrumpit; nec deinde iuuamen quod purgationẽ conſequi videmus, ait ipſe euenire propterea quod id vacuetur quod infeſtabat: ſed ex cõmuni potius euacuationis ratione. Sic igitur Aſclepiadis ſermo apparẽtibus impudẽter aduerſatur. Porrò quod apparet, vt Hipporates cæteriq; medici rem hanc experiẽtiæ examine indagãdo didicere: ita vt nos antea diximus, ſe habet. Nam ſi bilioſo homini, medicamentũ quod pituitã purgandi facultatem habeat exhibere tentaueris, ſanè non dubito quin ſis hoc illius decretũ non ſine dãno experturus. Præterea ſi purgatoria medicamẽta ea tantũ ratione iuuãt quod euacuãt: cur non omnibꝰ venas ſecamus hominibus, qualeſcunq; illi ſint, graciles aut craſſi, ſiue regio morbo teneãtur: ſiue bili atra vexentur?

Digitized by Google

Hominem vnum humorem non eſſe, ſed quatuor humores neceſſariò in ſe continere.

D Nam aduerſus eos qui autumãt hominem eſſe ſolum ſanguinem, vel quoduis aliud quod vnum ſit: illi hoc tantummodo dixiſſe ſatis fuit, vt nimirum cenſeret eos oſtendere hominem, qui nec formã mutet, nec alioqui varietur, & tum in aliquo anni tempore, vel aliqua ſui ætate videatur ipſe vnus ſolúſque ſanguis. Nam conſentaneum rationi videtur (ait ipſe) vt aliquo ſaltem tempore id quod in ipſo vnum eſt repræſentet. At deinde vt monſtraret bilem duplicem ſanguini ſemper eſſe permixtam, flauam (inquam) & atram, & præterea tertio loco pituitam: quæ ex natura in ætatibus, & temporibus videntur, explicauit. Si enim E (inquit) homini medicinam pituitam purgantem exhibueris: ille tibi pituitam euomet: quod ſi medicamentum dederis quod bilem ducat: vomitu bilis reiicietur, ſi particulam quampiam corporis ferias ita vt vulnus infligatur, proflüet ab eo ſanguis. Hæc verò (ait) tibi euenient quotieſcumque id effeceris nocte aut die, hyeme aut æſtate. Deinde oſtenſurus his eius naturam conſtare, hoc eſt, quod ex his omnibus partes ipſius & procreatæ ſint, & alantur: hæc profert. Primum quidem homo ſemper, donec vixerit, videtur manifeſtò habere in ſe ipſo hæc omnia: ſed & ex homine in F quo ſunt hæc genitus eſt, & in homine, vbi ea ſunt omnia quotquot ego affirmo, & monſtro nutritus eſt. Hæc quotieſcunque voluerit quis è medio temeritatem Aſclepiadis auferre: ſatis ſunt ad monſtrandum id quod propoſitum eſt. Quia ſi vnumquodque purgantium medicamentorum humorem quempiam attrahit, nec aliquo tempore

Τὸν ἄνθρωπον μὴ εἶναι τὸ ὑγρὸν ἕν, ἀλλὰ τοὺς τέσσαρας χυμοὺς ἐξ ἀνάγκης ἐν ἑαυτῷ περιέχειν.

D Πρὸς μὲν τοὺς λέγοντας αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἓν ὁτιοῦν ἄλλο, τοσοῦτον εἰπὼν ἠρκέσθη, δεικνύειν ἀξιώσας αὐτοὺς, μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέαν τὸν ἄνθρωπον, μήτε γενόμενον παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἓν ἐὸν φαίνεται μοῦνον. Εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναί φησι, μίαν γέ τινα ὥρην, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτέῳ ἓν ἐὸν, ὅ, τι ἐστί. Πρὸς δὲ τῷ, διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διαπαντὸς, ὠχρὰν καὶ μέλαιναν, ἐπ' αὐταῖς δὲ, τρίτον τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε, καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθεν. E ἢν γάρ τοι δῷς, φησὶν, ἀνθρώπῳ φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα. καὶ ἢν δῷς φάρμακον, ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολή· καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ, φησὶ, τι τοῦ σώματος, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι, φησὶ, πάντα, πάσῃ ἡμέρῃ καὶ νυκτὶ, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρεος. πρὸς δὲ τῷ, ταῦτα εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τουτέστιν ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ μόρια, καὶ γεγονέναι καὶ τρέφεσθαι, τάδε φησί. Πρῶτον μὲν φανερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα, ἕως F ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ, γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου ταῦτα πάντα ἔχοντος, τέθραπταί τε ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὁπόσα φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι. Ταῦτα πάντα ἐάν τις ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν Ἀσκληπιάδου ἀναισχυντίαν, ἱκανῶς ἀποδείκνυσι τὸ προκείμενον. Εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων, ἕλκει τινὰ χυμὸν, ὁ χρόνος οὐδείς ἐστιν,

Digitized by Google

ὑπὸ φαρμάκου, ὡς πλησίον ἥκειν θανάτου, τότ' ἀφίστασθαι μὲν, ἡ τοῦ προτέρου χυμοῦ κένωσις, διαδέχεται δ' αὐτὴν ἑτέρα. καί τοι δυοῖν θάτερον, κατὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ἐχρῆν, ἢ μηδ' ὅλως ἐκκενοῦσθαι μηδένα χυμὸν, ἢ φέρεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς, διὰ παντός. ἀρρωστοῦντος μὲν οὖν ἤδη D
τοῦ δοθέντος φαρμάκου, μηδένα δρῶντος ὧν ὃ πέφυκε δρᾶν, ἐκεῖνον μόνον ἐχρῆν φέρεσθαι διὰ παντὸς, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐκένου. οὐ γὰρ δή που πρότερον μὲν, ὅτε ἰσχυρὸν ἦν ἔτι τὸ σῶμα, καὶ συντήκειν αὐτὸ, καὶ μεταβάλλειν εἰς ὅπερ ἐπέφυκει, τὸ φάρμακον ἱκανὸν ἦν. ἐπεὶ δ' ἀσθενὲς ἐγένετο νῦν, οὐκέτι ταῦτα δρᾶσαι δυνήσεται. καὶ μὴν ὅτι γε δρᾷ, πρόδηλον. ἐκκενοῦται γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν τῷδε, καὶ διαλύεται, καὶ φθείρεται τὸ σῶμα. πῶς οὖν οὐκέθ' ὅμοιος τῷ πρόσθεν, ὁ κενούμενος χυμὸς φαίνεται; οὐκ ἄλλως πάντως, ἢ ὅτι πᾶς ἐκεῖνος, ὀλίγου δεῖν, ἐκκεκένωται τοῦ σώματος. ὥστ' E
οὐδὲ ζῆν ἔτι δυνατὸν ἔσται τῷ ζώῳ, τῶν στοιχείων τινὸς αὐτοῦ παντάπασιν ἀπολλυμένου, ἀλλὰ διαλύεσθαί τε, καὶ φθείρεσθαι, καὶ ῥεῖν ἐφεξῆς, ὅστις ἂν ἔτι τῶν ὑπολοίπων χυμῶν, ἑτοιμότερος ᾖ κενοῦσθαι· διὰ τοῦτ' οὖν, εἴ τε χολῆς μελαίνης, εἴτε φλέγματος ἀγωγὸν εἴη τὸ φάρμακον, ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν, ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕπεται χυμὸς, ὡς ἂν θερμότατός τε, καὶ λεπτότατος ὑπάρχων. εἰ δ' αὖ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴη τὸ φάρμακον ἀγωγὸν, ἐφεξῆς μὲν τὸ φλέγμα, κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, ἔπειθ' ἡ μέλαινα κενοῦται. βαρυτάτη γὰρ αὕτη, καὶ παχεῖα, καὶ δυσκίνητος. ὕστατον δὲ πάντων τὸ αἷμα, τὸ μάλιστα οἰκεῖον εἶναι τῇ φύσει.

ninò victum, vt iam mors inſtet, tunc prioris humoris euacuatio deſinit, ipſamque alterius mox ſubſequitur. Atqui ſi Aſclepiadi aſſentiamur, ex duobus alterum neceſſe eſt, aut nullum præterea humorem euacuari, aut eum ipſum, qui à principio ferebatur: quia medicamento quidem, quod iam exhibitum eſt, imbecilli facto, nullum: eo verò vigente, & proinde id agente, quòd ex natura habet vt agat, illum ferri oportebat, quod purgari ſtatim ab initio cœperat. Nam ſi prius quidē dum corpus eſſet adhuc robuſtius, poterat medicamentum colliquare, & transmutare illud in quod ſua fert natura: an non poterit hoc idem agere etiam nunc, poſtea quam imbecillius factum eſt? quòd tamen agat patet, quippe quum nihilominus in præſenti euacuetur, diſſoluatur, aut corrumpatur corpus. Vnde igitur eſt hoc, quod humor, qui nūc euacuatur, non ampliùs priori ſimilis videtur? nulla ſanè alia de cauſa, preterquam, quod vniuerſus propemodum humor ille è corpore detractus eſt, vt deinde neque incolume animal eſſe poſſit, vtpote, quod vnum omninò ex ſuis amiſerit elementis, ſed diſſoluatur potius, ac intereat: mox autem ex reliquis profluit humor ille, qui aptior eſt, vt euacuetur. Ob id igitur ſemper medicamentum, ſiue atram bilem vim habeat attrahendi: ſiue pituitam, quum euacuatio modum excedit, flauā bilem educit, quippe, quæ & tenuiſſima ſit, & calidiſſima. Quòd ſi medicamen ex his ſit, quę flauam bilem cient: poſt eam ſtatim in excedentibus purgationibus pituita conſequitur, deinde verò atra bilis, quod ea grauiſſima ſit craſſaque;& ad motum inepta: omnium autem ſanguis poſtremus, is enim naturę maximè affinis eſt.

Digitized by Google

opus erit, vt nos fuſiùs in noſtris commentariis de naturalibus facultatibus explicemus. Verumenimuerò non erit forſitan ab re, nunc quoque rem hanc ſummatim exponere. Sanè naturalis quædam vis rei vnicuique ineſt ea attrahendi, quæ ſibi conueniunt, ſicuti in magnete vis eſt attrahendi ferrum. Atque per hanc facultatem cum nutritiones, tum euacuationes fiunt: ipſa quidem ſemper id, quod conuenit attrahente, ſi illius copia ſuppetat: nonnunquam tamen cum hoc, aliquid eius, quod illi non conuenit: quod etiam purgantibus medicinis euenit. Quippe, quæ vbi vniuerſum id bilis, aut pituitæ, quod in corpore fluitat (ſic enim dixerim de his, quæ in venis continentur) attraxerint, ipſum peculiarem ſolidarum humorem partium, vi & labore attrahunt, eas quaſi diſſoluentes, & ad elementa deducentes, & animal internecioni tradentes. Violentiam verò illius attractionis alius quiſpiam humor conſequitur illi affinis, qui primum vi attrahebatur.

τὸν μὲν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀναγκαῖον ἔσται μοι διελθεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἤδη τὸ κεφάλαιον ὁρᾶν ὑπάρχει· φυσικὴ γάρ τις ἐστὶ δύναμις, ἑλκτικὴ τῶν οἰκείων ἑκάστῳ τῶν ὄντων· ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ τῇ ἡρακλείᾳ, τοῦ σιδήρου. ταύτῃ τε οὖν, καὶ τοιαύτῃ τῇ δυνάμει, καὶ τὰ τῶν θρέψεων, καὶ τὰ τῶν καθάρσεων
D ἐπιτελεῖται. ἑλκούσῃ μὲν ἀεὶ τὸ οἰκεῖον, ὅταν ᾖ δαψιλὲς, ἅμα δ' αὐτῷ, πολλάκις ἐπισπωμένῃ καὶ τὸ μὴ τοιοῦτο, ὅπερ τι κἀν τοῖς καθαίρουσιν ὑπάρχει φαρμάκοις. ὁπότ' ἂν γὰρ ἅπαν ἐκκενώσῃ τὸ ἐπιπολάζον, ἢ χολῆς, ἢ φλέγματος· οὕτω δὲ καλῶ τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐξ αὐτῶν ἕλκει λοιπὸν, τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν οἰκείαν ἰκμάδα, βίᾳ καὶ μόγις, ἀναλύοντά τε, καὶ οἷον ἀναστοιχειοῦντα, καὶ φθείροντα τὸ ζῷον. ἐν δὲ τῷ σφοδρῷ τῆς ὁλκῆς, συνέπεταί τις τῶν ἄλλων χυμῶν, ὃς ἂν ἐφεξῆς ὑπάρχῃ τῇ φύσει τοῦ βιαίως ἑλκομένου.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ τοῦ ἔργου ὑπόθεσις· καὶ διότι τὸ θερμόν τε, καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ ξηρὸν σῶμα λέγεται.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὰ μὲν ζώων σώματα κέκραται, καὶ ὡς οὐκ ἴση πάντων ἐστὶν ἐν τῇ κράσει μοῖρα, παλαιοῖς ἀνδράσιν ἱκανῶς ἀποδέδεικται, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις· εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ εἰκότα, δι' ἑτέρου γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐσκοπούμεθα· νυνὶ δέ, ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς ἐκείνῳ, τῶν κράσεων ἁπάσας ἐξευρεῖν τὰς διαφοράς, ὁπόσαι τέ εἰσι, καὶ ὁποῖαι, κατ' εἴδη τε, καὶ γένη διαιρούμενος, ἐν τῷδε τῷ γράμματι δίειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεως ποιησάμενος. ἐπειδὴ μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, κεκρᾶσθαι λέγουσι τὰ σώματα, τῶν ἄκρως ποιούντων ἀκούειν φασὶ χρῆναι, τουτέστι, τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἀέρος, καὶ πυρός, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. ἐπειδὰν δὲ ζῶον, ἢ φυτὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, οὐκέθ' ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ δύναται ζῶον οὐδὲν, οὔτ' ἄκρως θερμὸν ὑπάρχειν ὡς πῦρ, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν, ὡς ὕδωρ· ὡσαύτως δὲ, οὐδὲ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἐσχάτως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ἐν τῇ κράσει, γίνεσθαι τὰς προσηγορίας. ὑγρὸν μὲν καλούντων ἡμῶν, ἐν ᾧ πλείονος ὑγρότητός ἐστι μοῖρα, ξηρὸν δέ, ἐν ᾧ ξηρότητος· οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μέν, ἐν ᾧ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν δέ, ἐν ᾧ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. αὕτη μὲν τῶν ὀνομάτων χρῆσις.

CAPVT PRIMVM.

Propoſitum operis; & cur calidum, frigidum, humidum aut ſiccum corpus dicatur.

A ANIMALIVM equidem corpora ex calidi, frigidi, ſicci & humidi mixtione temperata eſſe, neque æqualem omnium in temperamento ineſſe portionem ab antiquis viris demonſtratum eſt, tum philoſophorum, tum medicorum præſtantiſſimis. Dictum autem eſt etiam à nobis de iis quæ probabilia videbantur alio opere, in quo de elementis ex Hippocrate ſpeculationem egimus. Hoc autem in opere, quod illi ordine ſuccedit omnes inuenire temperamentorum differentias, quot hæ, qualéſque ſint, per genera & ſpecies diuidendo proſequor, ab ipſa nominum explicatione exordium ducturus.

B Quum namque ex calidi, frigidi, ſicci & humidi mixtione conſtituta eſſe dicunt corpora, de iis in ſummo gradu, *ſic ſeſe habentibus*, hoc eſt, ipſis elementis, aëre, igne, aqua, & terra intelligendum proferunt: quum verò animal, aut ſtirpem vel calidam, vel frigidam, vel ſiccam, vel humidam eſſe, non item. Neque enim poſſe animal vllum ſummè calidum exiſtere, vt ignis eſt; neque ſummè humidum, vt aqua; eodémque modo neque frigidum, vel ſiccum in ſummo; ſed ab eo quod in mixtione exuperat fieri appellationes, quum humidum quidem vocemus nos in quo vberioris humiditatis eſt portio; ſiccum verò, in quo ſiccitatis; ita verò & calidum, in quo calidum frigido præualet; frigidum verò, in quo frigidum calido. Is certè nominum vſus eſt.

Digitized by Google

[…] refrigerare; nec rurſum ſiccare; quemad-modum & humidi humectare: ac proinde quæcunque corpora calida ſimúlque ſicca natura ſunt, vt ignis, ea quatenus calida, calefaciunt, quatenus ſicca, ſiccant. At quà humida & calida, vt aqua, hæc humectare & calefacere ex natura ſolent perpetuò, vtraque qualitate hîc quoque vnum haud ſeparabile opus obtinente. Non igitur concedunt ſiquid calefaciat, idem protinus & ſiccare; imò ſi calori humor copuletur, calefacere ſimul & humectare; quemadmodum balnea dulcium aquarum. At ſi vt calidum, ita & ſiccum ſit, veluti ignis non ſolùm id calefacere, ſed & ſiccare protinus; non à calore id acceptum, ſed à coniuncta ipſi ſiccitate. Commemorant autem hîc ſub æſtiuo ſole diutiùs commoratos, etiam, vt conſentaneum eſt, arefactos, quique vniuerſum corpus ſiccum ſqualidúmque habent, nec toleranter ſitiunt. Remedium enim his expeditum & facillimum dicunt, non ſi biberint duntaxat, ſed etiam ſi calidis & dulcibus aquis ſeſe proluerint, ac ſi humor ſiue cum frigore, ſiue cum calore fuerit, ſuum munus obire valeat, quippe humectare ea quæ huic proxima ſint: Eadem verò ratione, & ſiccitatem ſemper ſiccare. Boream enim qui ſiccus & frigidus ventus eſt, omnia ſiccare ac refrigerare; ídque dici ab Homero,

Vt verò humentem deſiccat protinus agrum,
Autumni Boreas.

Pari modo & papaueris ſuccum, aliáque innumera medicamenta ſiccare ſimul & refrigerare, proindéque non eſſe neceſſarium, ſiquid frigidum eſt, idem protinus & humidum eſſe; neque ſiquid calidum, idem ſtatim & ſiccum. Neque igitur calidum temperamentum neceſſario eſſe ſiccum: imò poſſe aliquando in animalia temperamento calidum quidem plùs valere, quàm frigidum; & hu-

καὶ τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὑγραίνειν· καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα μὲν σώματα, θερμὰ
τὴν φύσιν ἐστὶν ἅμα καὶ ξηρά, καθάπερ τὸ πῦρ, ᾗ μὲν θερμά,
θερμαίνει, ᾗ δὲ ξηρά, ξηραίνει. ὅσα δὲ ὑγρὰ καὶ θερμά, καθάπερ
D ὕδωρ θερμόν, ὑγραίνειν ταῦτα καὶ θερμαίνειν πέφυκεν ἀεί, ἐν ἑκα-
τέρας κἀνταῦθα ποιότητος ἔργον ἐχούσης ἀχώριστον, οὐκ οὖν
συγχωροῦσιν εἴ τι θερμαίνον ἐστίν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ξηραίνειν.
ἀλλ' εἰ μὲν ὑγρότης προσείη τῇ θερμότητι, θερμαίνειν ἅμα καὶ
ὑγραίνειν, ὥσπερ τὰ λουτρὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων. Εἰ δὲ
ὥσπερ θερμόν, οὕτω καὶ ξηρὸν εἴη, καθάπερ τὸ πῦρ, οὐ θερμαίνειν
μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνειν εὐθύς, οὐκ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦτο
λαβόν, ἀλλ' ἐκ τῆς συνούσης αὐτῇ ξηρότητος. Ἀπομιμνή-
σκουσι δὲ ἐνταῦθα τῶν ἐν ἡλίῳ θερινῷ διατριψάντων ἐπὶ
πλέον, εἶθ' ὡς εἰκὸς ἀναυανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ ξηρὸν καὶ
E αὐχμηρὸν ἐχόντων, καὶ διψώντων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐ-
τοῖς εἶναί φασιν, ἑτοίμην τε καὶ ῥᾴστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον,
ἀλλ' εἰ καὶ λούσαιντο θερμοῖς ὕδασι, καὶ γλυκέσιν, ὡς τῆς ὑγρό-
τητος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ ἑαυ-
τῆς δρᾶν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ πλησιάζοντα. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν λόγον φασί, καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν ἀεί. τὸν γοῦν
βορρᾶν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἄνεμον τυγχάνοντα, ξηραίνειν
ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρὸς Ὁμήρου λεγόμενον,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
Αἶψα ξηραίνει.

F Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὸν τῆς μήκωνος ὀπόν, καὶ ἄλλα μυρία
φάρμακα, ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτ'
εἴ τι ψυχρόν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν, οὔτ' εἴ τι θερ-
μόν, εὐθὺς καὶ ξηρόν· οὐκοῦν οὐδὲ τὴν θερμὴν κρᾶσιν, ἐξ
ἀνάγκης εἶναι καὶ ξηράν, ἀλλὰ δύνασθαί ποτε, τὸ μὲν θερ-
μὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖν ἐν τῇ κράσει τοῦ ζῴου, τὸ δὲ

Digitized by Google

κατὰ τὸ μένον; ὥσπερ οὐκ ἐκ γραμματικοῦ μουσικὸς ἐγένετο. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔτι γραμματικός ἐστιν, ἀλλ' ἐξ ἀμούσου μουσικός· οὐ γὰρ ἔτ' ἐγχωρεῖ μένειν αὐτὸν ἄμουσον, μουσικόν γε ἤδη γεγονότα. πασῶν γοῦν τῶν μεταβολῶν, ἀπὸ τῶν ἐναντίων τε, κἀκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γιγνομένων, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ὑγρὸν, εἰ μεταβάλλει ποτὲ, καθ' ὅσον ὑγρὸν, αὐτό τε ξηρανθήσεται, καὶ τὸ ξηραῖνον αὐτὸ, ξηρὸν λεχθήσεται. μὴ τοίνυν λεγόντων, φασὶν, ὡς θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι· θερμὴν μὲν γὰρ ἅμα καὶ ψυχρὰν εἶναι τὴν αὐτὴν, ἢ ὑγρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν οὐκ ἐγχωρεῖ· συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλαις, οὐχ οἷόν τε καθ' ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα, τὰς ἐναντίας ποιότητας· ἅμα δ' ὑγρόν τι καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν εἶναι, δυνατὸν, ὡς ὅ,τε λόγος ἀπέδειξε, καὶ τὰ σμικρῷ πρόσθεν εἰρημένα παραδείγματα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τῶν προτέρων λόγος· ὁ δὲ τῶν δευτέρων, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι φησιν, ὑποκειμένου τοῦ θερμοῦ δραστικωτάτου τῶν τεττάρων, ὡς μὴ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐνεργεῖν, εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὅταν ἐς ταὐτὸ ἅμα συνέλθοι πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος, εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου. ὁ δὲ λόγος ἐκείνων, οὐχ ὡς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καθ' ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, δείκνυσιν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν διαμείνῃ τοιοῦτο ἄχρι παντός. ἀεὶ γὰρ ἐξικμαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρὸν, ἐν τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἀποδείξει τὸ σῶμα. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἔτι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ θερμὸν εἴη καὶ ξηρόν. αὐτὸ δ' οὖν πάλιν τοῦτο, τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἔσται καὶ ψυχρόν. ἐπεὶ δ' ἂν γὰρ ἐκβοσκήσηται τὴν ἰκμάδα πᾶσαν αὐτοῦ τὸ θερμὸν, ἄρχεται τοὐντεῦθεν ἤδη, φασὶ, καὶ αὐτὸ μαραίνεσθαι, μηκέτ' εὐποροῦν τροφῆς, ὅθεν ἐξήπτετο.

muſicus, etenim nunc etiam grammaticus eſt, ſed ex non muſico muſicus: non enim fieri poteſt, ipſum qui iam muſicus eſt factus, etiam non muſicum manere. Quum igitur omnes mutationes & à contrariis, & ex contrariis fiant in contraria, manifeſtum eſt etiam humidum, ſi, quatenus humidum eſt, aliquando mutetur, tum ipſum ſiccatum iri: tum quod id ſiccet, ſiccum dicendum eſſe. Deſinant igitur, inquiunt, dicere, non poſſe calidum ſimul & humidum temperamentum eſſe. Quippe calidum ſimul & frigidum eſſe idem tẽperamentum, aut humidum ſimul & ſiccum non poteſt, quum fieri nequeat, vt in vno, & eodem corpore contrariæ qualitates vnà conſiſtant: humidum verò ſimul & calidum, præterea frigidum ſimul & ſiccum, profectò in eodem conſiſtere poſſunt: ſicuti tum ratio ipſa demonſtrauit, tum quæ paulo ſupra propoſita ſunt exempla. Ac talis quidem eſt prioris propoſitarum partium oratio. Altera pars negat abſurdum eſſe, etiam ſi calidum efficaciſſimum è quatuor ſit ita, vt non in frigidum modò, ſed etiam in humidum agere poſſit, eſſe *tamen* temperamentum *quod* calidum ſit & humidum: vtique quum in primo ſtatim animantis ortu, humoris ſimul caloriſque copia in idem coëant. Ratio verò horum non declarat, quod nequeat aliquando in eodem corpore humidi plus eſſe, quàm ſicci: & calidi, quàm frigidi; ſed quòd *ſub eiuſmodi ſtatu* durare perpetuò non poſſit: quod enim ſemper à calido humidum exiccatur, id eo tempore ſiccum corpus, demonſtrat: atque ita non ampliùs calidum & humidum, ſed calidum ſiccúmque eſſe: iam hoc ipſum quod calidum & ſiccum eſt redditum, procedente tempore, frigidum ſiccúmque fore. Quum enim omnem eiuſmodi corporis humorẽ calor abſumpſit, ipſe quoque, inquiunt, marceſcere inde incipit, deſtitutus ſcilicet alimento quod ipſum accẽderat,

Digitized by Google

VNVM igitur & primum, id eſt, quòd temperatam naturam, quæ tamen non virtute modò, ſed etiam viribus reliquis præſtat, non aduerterunt, imò tanquam nulla ſit, prorſus omiſerunt; quanquam ne loqui quidem de reliquis aliquid ſine hac potuerūt. Quippe quòd vel in calida temperie calidum præualeat frigido; vel in frigida temperie frigidum præſtet calido, id ne intellexiſſe quidem eſt, niſi priùs ponatur eucratos. i. *temperata*, neque enim aliò. quàm ad hanc temperatam naturam ſunt intenti, quum ſanitatis tuendæ victum inueſtigant, calidius iuſto corpus iubentes refrigerare, vel frigidius calefacere, vel rurſus humidius ſiccare, vel ſiccius humectare; ſcilicet quo temperatum quemdam mediocrémque ſtatum efficiant, id quod minus eſt, ei quod exuperat, ſemper æquantes. Ergo quem aſſiduè ſectantur, & quò ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigūt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim ab ipſis diei. Hi verò, tantum abeſt vt eius vel meminerint, vt etiam totum prætereant. At non præterimus, inquiunt ex his aliqui; in calido enim, & humido comprehenditur. Et quomodo non quinque eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor, ſi modò optimum non omiſiſtis? quippe duorum alterum, aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt vnum eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex iis, quę ſtatuunt, temperatum ipſis prætermiſſum certo ſcio; vbi enim calidum, & ſiccum, vel frigidum, & humidum, vel aliud quodvis temperamentum nominant, non vtique ſummas à nobis intelligi qualitates poſtulant; imò ex iis, quæ ſuperant, fieri appellationes volunt. Quòd ſi temperatum ſtatum omiſſum eſſe nolunt, certè reliquorum ali-

αὐτὴν ἐν τῇ θερμῇ τε καὶ ὑγρᾷ.

ΕΝ μὲν δὴ καὶ πρῶτον, ὅτι τὴν εὔκρατον φύσιν, ὥσπερ ἐν ἀρετῇ τε ἅμα καὶ δυνάμει προὔχουσαν, ἐπε-
D λάθοντό τε, καὶ τελέως παρέλιπον, ὥσπερ μηδ᾽ ὅλως οὖσαν. καίτοι μηδὲ φθέγξασθαί τι χωρὶς ἐκείνης περὶ τῶν ἄλλων δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμὸν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρὸν, οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατὸν, ἄνευ τοῦ πρότερον ἐπινοῆσαι τὴν εὔκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν, εἰς ἄλλο τι βλέποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὔκρατον ἐκείνην φύσιν. τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα, κελεύοντες ἐμψύχειν, τὸ δ᾽ αὖ ψυχρότερον, θερμαίνειν, ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραίνειν, ἀντεισάγοντες ἀεὶ δη-
E λονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λεῖπον, ὡς εὔκρατόν τινα, καὶ μέσην ἐργάσασθαι κατάστασιν. ἣν οὖν ἀεὶ μεταδιώκουσι, καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες, ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκρασίας. ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ᾽ ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνῆσθαι ταύτης, ὥσθ᾽ ὅλως παραλείπουσιν αὐτήν. ἀλλ᾽ οὐ παραλέλειπται, φασὶν ἐξ αὐτῶν ἔνιοι, ἐν γὰρ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ περιέχεται. καὶ πῶς οὐχὶ πέντε λέγετε τὰς πάσας εἶναι κράσεις, ἀλλὰ τέτταρας, εἴπερ τῆς ἀρίστης μέμνησθε; δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ τῶν δυσκράτων ἀνάγκη παραλελεῖφθαι μίαν, ἢ τὴν εὔκρα-
F τον. ἐγὼ μὲν δὴ σαφῶς οἶδα τὴν εὔκρατον αὐτοὺς παραλιπόντας, ἐξ ὧν ἀξιοῦσιν. ἐπεὶ δ᾽ αὖ γὰρ θερμὴν καὶ ξηρὰν, καὶ ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἤ τινα ἄλλην λέγουσι κρᾶσιν, οὐ τῶν ἄκρων ἀκούειν ἡμᾶς χρῄζουσι ποιοτήτων, ἀλλὰ κατὰ τὴν πλεονεκτοῦσαν, ἀεὶ γίνεσθαι προσηγορίαν. εἰ δ᾽ οὐ βούλονται τὴν εὔκρατον παραλελεῖφθαι, τῶν ἄλ-

Digitized by Google

πρώτως, ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὡς τὸν πυρετόν, ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, ὡς τὸν ὕδερον, ἢ ψυχρὸν καὶ ξηρόν, ὡς τὴν μελαγχολίαν. ἐπιμέμνηνται δ' ἐνταῦθα καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ὑγρὸν μὲν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸν χειμῶνα φάσκοντες. ξηρὸν δὲ καὶ θερμὸν τὸ θέρος, καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν τὸ φθινόπωρον, εὔκρατον δ' ἅμα καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν ὥραν, καλοῦσι τὸ ἔαρ. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡλικιῶν, τὴν παιδικὴν εὔκρατόν τε, καὶ θερμήν, καὶ ὑγρὰν εἶναί φασι. δηλοῦσθαι δὲ τὴν εὐκρασίαν αὐτῆς νομίζουσι, κἀκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, ἐρρωμένων τηνικαῦτα μάλιστα. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸν θάνατόν φασιν εἰς ξηρότητα καὶ ψύξιν ἄγειν τὰ τῶν ζώων σώματα. καλεῖσθαι γοῦν ἀλίβαντας τοὺς νεκρούς, ὡς ἂν μηκέτι λιβάδα καὶ ὑγρότητα κεκτημένους οὐδεμίαν, ἐξατμισθέντας ἅμα, διὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ θερμοῦ, καὶ παγέντας ὑπὸ τῆς ψύξεως. ἀλλ' εἴπερ ὁ θάνατος, φασί, τοιοῦτος, ἀναγκαῖον ἤδη τὴν ζωήν, ὡς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, θερμήν τι εἶναι καὶ ὑγράν. καὶ μὴν εἴπερ ἡ ζωή, φασί, θερμόν τι χρῆμα καὶ ὑγρόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ τὴν ὁμοιοτάτην αὐτῇ κρᾶσιν, ἀρίστην ὑπάρχειν. εἰ δὲ τοῦτο, πρόδηλόν που, ὡς εὐκρατοτάτην, ὥστ' εἰς ταὐτὸ συμβαίνειν ὑγρὰν καὶ θερμὴν φύσιν, εὔκρατον, καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν εὐκρασίαν, ἢ τῆς ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἐπικρατούσης. οἱ μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθήναιον, λόγοι τοιοίδε. δοκεῖ δέ πως ἡ αὐτὴ δόξα καὶ Ἀριστοτέλους εἶναι τοῦ φιλοσόφου, καὶ Θεοφράστου γε μετ' αὐτόν, καὶ τῶν Στωϊκῶν, ὥστε καὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύρων ἡμᾶς δυσωποῦσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν Ἀριστοτέλους, ὅπως ἐγίνωσκεν ὑπὲρ θερμῆς καὶ ὑγρᾶς κράσεως, ἴσως ἂν εἰ δεήσειεν, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ, δείξαιμι. δοκοῦσι γάρ μοι παρακούειν αὐτοῦ.

ſiccus, vt febris; vel frigidus & humidus, vt aqua intercus; vel frigidus & ſiccus, vt melancholia. Faciunt hîc & de anni temporibus mentionem, quorum hyemem frigidam eſſe atque humidam dicunt, æſtatem calidam & ſiccam, autumnum frigidum & ſiccum, ver autem, tum temperatum, D tum verò calidum humidúmque appellant. Ad eundem modum & ex ætatibus puerilem quidem temperatam eſſe, tum verò calidam humidámque. Porrò indicari autumant eorum temperiem ex naturalibus actionibus, quæ illa ætate maximè ſint firmæ. Sed & mortem aiunt animantium corpora ad frigidum ſiccúmque perducere; quippe mortuos *ἀλίβαντας* vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes, vtpote tum caloris abitione eo exhauſtos, tum frigore rigentes. Quòd ſi, inquiunt, mors talis eſt naturæ, certè vita, quum ſit illi contraria, calida eſt & humida; at verò ſi vita calidum E quiddam atque humidum eſt, omninò quod illi ſimillimum temperamentum eſt, id optimum neceſſariò eſt; quòd ſi eſt, neminem latet idem quoque temperatiſſimum eſſe, ſic in idem recidere calidum humidúmque ſtatum cum temperato, nec aliud eſſe probam temperiem, quàm caliditatem ſimul & humiditatem dominari. Atque Athenæi quidem ſequacium hæ ſunt rationes; videtúrque & Ariſtotelis Philoſophi, & poſt eum Theophraſti, & Stoicorum eadem eſſe quodammodo ſententia. Ita teſtium quoque numero nos territant. Ego verò, quemadmodum Ariſtoteles de calida hu- F midáque temperie ſenſerit, in progreſſu, ſi reſpoſtulet, fortaſſe explicabo; videntur enim eum non rectè accipere.

CAP. IV.

Digitized by Google

... collationem, ſeu ex toto na-
bere debebat. Atqui ſi ita fiat, contraria illi ineſſe
dicemus: nam calidum erit & ſiccum, ſi conferatur
cum hyeme: frigidum & humidum, ſi cum æſtate.
Ex neutra igitur collatione, ſi modò integra eſt, ca-
lidum & humidum erit. Sed ſi illis licet ex vtraque
oppoſitione ſumpto dimidio, calidum id humi-
dúmque aſſerere, nobis quoque ad alterum dimi-
dium tranſire, atque id frigidum & ſiccum dicere,
quidni licebit? ſcilicet ſiccum, vt ad hyemem: fri-
gidum, vt ad æſtatem. Omnia igitur hac ratione
ver erit, humidum, ſiccum, calidum, frigidum. at-
qui in illorum ipſorum ſententia, non poſſunt qua-
tuor qualitates in vna eadémque re præpollere.
Ergo neque æſtati, neque hyemi ver comparare eſt
æquum, ſed potiùs ipſum per ſe æſtimare. Neque
enim hyemem ipſam ea de cauſa humidam eſſe &
frigidam dicimus, quòd reliquis temporibus hu-
midior frigidiórque ſit: immo id illi alia quoque
ratione accidit: ſed quòd humiditas in ea ſuperet
ſiccitatem, & frigiditas calorem, propterea frigida
dicitur atque humida. Ad eundem modum &
æſtas, quia in ea humidum vincitur à ſicco, & fri-
gidum à calido, ipſa quoque calida dicitur & ſicca.
ſiquidem æquum cenſeo quatuor anni temporum
quodlibet ex ſuapte æſtimatum natura, non autem
ex alterius comparatione, calidum, frigidum, hu-
midum, ſiccumve nominari debere. Quin etiam, ſi
ad hanc formulam æſtimes, apparebit tibi ver eſſe
omnis exceſſus planè in medio: cùm neque, ſicut
in hyeme plus valet in eo frigidum, quàm calidum:
neque, ſicut in æſtate, minus: Ad eundem mo-
dum ſiccitatis humiditatiſque æquabilitatem in eo
ſpectes, neque ſcilicet in eo ſicut in æſtate, præ-
ualente ſicco: neque, ſicut in hyeme, exuperante
humido. Proinde rectè ab Hippocrate eſt dictum,

ὀφείλει τὴν παραβολήν, ἀλλ᾽ ὁλόκληρον ἴσχειν. καὶ μὴν εἴπερ
οὕτως γένοιτο, τἀναντία φήσομεν ὑπάρχειν αὐτῷ. θερμὸν μὲν
γὰρ ἔσται καὶ ξηρόν, εἰ τῷ χειμῶνι, ψυχρὸν δ᾽ αὖ καὶ ὑγρόν, εἰ τῷ
D θέρει, παραβάλλοιτο. κατ᾽ οὐδετέραν οὖν τῶν παραβολῶν
ὁλοκλήρως γινομένην, ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἔσται. εἰ δ᾽ ἔξεστιν
ἐκείνοις ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἥμισυ λαβοῦσιν, ὑγρὸν ἀποφαί-
νειν αὐτὸ καὶ θερμόν, ἐξέσται δήπου καὶ ἡμῖν, ἐπὶ θάτερον ἥμισυ
μετελθοῦσιν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἀποφῆναι. ξηρὸν μέν, ὡς πρὸς
τὸν χειμῶνα, ψυχρὸν δέ, ὡς πρὸς τὸ θέρος. ἅπαντα οὖν οὕτως
ἔσται τὸ ἔαρ, ὑγρόν, ξηρόν, θερμόν, ψυχρόν. ἀλλ᾽ οὐδὲ κατ᾽
αὐτοὺς ἐκείνους, οἷόν τέ ἐστιν ἐν ἑνὶ καὶ ταὐτῷ πράγματι, τὰς
τέτταρας ἐπικρατεῖν ποιότητας. οὔκουν οὔτε θέρει παραβλητέον,
οὔτε χειμῶνι τὸ ἔαρ, ἀλλ᾽ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ σκοπεῖσθαι δίκαιον.
E οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν χειμῶνα, διὰ τοῦτο λέγομεν ὑγρὸν εἶναι καὶ ψυ-
χρόν, ὅτι τῶν ἄλλων ὡρῶν ἐστιν ὑγρότατος καὶ ψυχρότατος, ἀλ-
λὰ τοῦτο μέν, καὶ ἄλλως αὐτῷ συμβέβηκεν. ὅτι δὲ πλεονεκτεῖ
κατ᾽ αὐτόν, ἡ μὲν ὑγρότης τῆς ξηρότητος, ἡ δὲ ψυχρότης τῆς
θερμότητος, διὰ τοῦτο, ψυχρὸς εἶναι καὶ ὑγρὸς λέγεται. κατὰ ταὐτὰ
δὲ καὶ τὸ θέρος, ὅτι κἂν τούτῳ, τὸ μὲν ὑγρὸν ἀπολείπεται τοῦ ξη-
ροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ, διὰ τοῦτο, θερμὸν εἶναι λέγεται καὶ
ξηρόν. καὶ γὰρ δίκαιον, ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἑκάστην τῶν ὡρῶν
ἐξεταζομένην, οὐ πρὸς ἄλλην τινὰ παραβαλλομένην, ἢ θερ-
μὴν ἢ ψυχρὰν, ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν ὀνομάζεσθαι. καὶ δὴ καὶ σκο-
F πουμένοις οὕτω κατὰ τάδε, φανεῖται τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπα-
σῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι, πλεονεκτεῖ τὸ ψυ-
χρὸν ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, οὔθ᾽ ὡς ἐν θέρει, πλεονεκτεῖται. κατὰ
ταὐτὰ δέ, καὶ ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς ἐστιν ἐν
αὐτῷ μήθ᾽ ὡς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ, μήθ᾽ ὡς ἐν χει-
μῶνι, τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦτο, ὀρθῶς εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους,

ἦρι κακῶς προσάψαντες ὑγρότητα καὶ θερμότητα κράσεως, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρῳ, ψυχρότητα καὶ ξηρότητα. καίτοι γε, εἰ καὶ τοῦτο συγχωρηθείη ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρόν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εὐθέως, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ἔαρ. οὐ γὰρ εἰ τέτταρες αἱ πᾶσαι συζυγίαι τῶν κράσεων ἀμέτρων εἰσίν, D ἤδη πάσας ἀναγκαῖον εἰς τὰς τέτταρας ὥρας νενεμῆσθαι. ἀλλ' εἴπερ ἄρα τάξις τίς ἐστιν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ τὸ βέλτιον, οὐ κατὰ τὸ χεῖρον ἅπαντα κεκόσμηται, πιθανώτερον ἦν, εὐκράτους μὲν τὰς πλείους ὥρας γεγενῆσθαι. μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, εἴπερ ἄρα, τὴν δύσκρατον. οἱ δέ γε, τοὐναντίον ἀποδεῖξαι σπεύδουσιν, ὡς οὐδεμία τῶν ὡρῶν ἐστιν εὔκρατος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ, νῦν μὲν τὸ θερμόν, αὖθις δὲ τὸ ψυχρόν, καὶ νῦν μέν, εἰ τύχῃ, τὸ ξηρόν, αὖθις δὲ τὸ ὑγρόν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀποδέω τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφαίνειν τὸ ἔαρ, ἢ ὅπερ ἂν εὔκρατον ᾖ, θερμὸν καὶ E ὑγρὸν εἶναι συγχωρεῖν, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἀποφαίνομαι, χειρίστην εἶναι κατάστασιν κράσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τὴν θερμὴν καὶ ὑγράν, ἣν ἐν μὲν ταῖς ὥραις, οὐκ ἂν εὕροις ὅλως. ἐν δὲ ταῖς νοσώδεσί τε καὶ λοιμώδεσι καταστάσεσιν ἐνίοτε συμπίπτει, καθάπερ που καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε, λέγων. ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον ὑγρᾶς καὶ θερμῆς καταστάσεως, ὕειν συνεχῶς ἐν καύμασιν. εἰ δ' ἤτοι μόνον εἴη καῦμα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν, ἔχοντος θέρους, ἢ ὕει μέν, F ἀλλ' ἐν κρύει, καθάπερ ἐν χειμῶνι, θερμὴν καὶ ὑγρὰν οὐχ οἷόν τε τὴν τοιαύτην εἶναι κατάστασιν. ἆρ' οὖν ἄνοσον ἐκεῖνο τὸ θέρος, ἐν ᾧ φησιν, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου; καὶ μὴν ἄνθρακας ἐν αὐτῷ γενέσθαι διηγεῖται, σηπομένων δηλονότι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων. καί τινας ἰχῶρας θερμοὺς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων.

ſe non ſolùm veri calidum humidúmque ſtatum malè aſſignaſſe, ſed etiam autumno frigidum & ſiccum: quanquam, ſi hoc quoque concedamus frigidum & ſiccum eſſe, non erit ſtatim neceſſe ver humidum calidúmque eſſe. Non enim ſi quatuor temperierum immoderatarum coniugationes in totum ſunt, iam omnes eas in quatuor anni tempora diſpenſari neceſſe eſt: ſed ſi quis hoc in mundo eſt ordo, ac prout meliùs eſt non prout peiùs, omnia ſunt diſpoſita, probabilius ſit, plura quidem ex anni temporibus temperata eſſe facta: vnum verò, ſi modò aliquid, intemperatum. Hi verò contra oſtendere conantur nullum eorum eſſe temperatum, ſed neceſſariò in ipſis exuperare, aliàs calidum, aliàs frigidum: & nunc, ſi ita ſors tulit, ſiccum, nunc humidum. Ego verò, tantum abeſt vt aut ver humidum & calidum pronunciem: aut, ſi quid temperatum eſt, calidum atque humidum eſſe concedam, vt quod planè contrarium eſt id affirmem, omnium aëris nos ambientis temperamentorum peſſimum id eſſe, quod humidum eſt & calidum: Quòd ſanè temperamentum in quatuor anni temporibus inuenire prorſus nequeas: in morbido & peſtilenti aëris ſtatu interdum incidit, veluti quodam loco Hippocrates commemorat his verbis: Pluebat per æſtum imber largus aſſiduè. Id namque eſt humidi & calidi ſtatus proprium, vt in æſtu aſſiduè pluat: quòd ſi vel tantùm æſtus ſit, quemadmodum in naturaliter ſe habente æſtate: vel pluat, ſed in frigore, veluti hyeme ſolet: fieri nequit vt is ſtatus calidus ſit & humidus. An igitur ſine morbis erat æſtas illa, in qua pluiſſe dicit in caloribus aſſiduè largum imbrem? Atqui carbunculos in ea fuiſſe narrat, putreſcentibus ſcilicet in corpore excrementis: ac ſaniem quandam, quæ calida humidáque immodicè fuerat, gignentibus,

Digitized by Google

... Erat autem & fluxio ipſa collecta haud ſimilis puri, ſed alia quædam putredo, ac fluxio multa, variáque. Aliàs ſic: Et in pudendis carbunculi æſtiui, tum alia, quæ putredines appellantur: vtque ex hac putredine multis quidem brachium & cubitus totus decideret: multis femur, vel ſura nudaretur, totúſque pes: quinetiam magni oſſium, carnium, neruorum articulorúmque prolapſus, inciderunt. Denique nullum ex affectibus quos ſcripſit, inuenias, qui meritò ſoboles putredinis non ſit. quippe quòd nec à ſicco putreſieri quicquam ſit aptum, nec à frigido, intelliges, ſi carnes & reliqua quæcunque aſſeruari ab hominibus ſolent, obſerues, hæc ſale, hæc muria, hæc aceto, hæc alio quopiam ex iis quæ ſiccant, commodè præparari. Deprehendas & Borea (qui ſiccus natura & frigidus ventus eſt) omnia quàm diutiſſimè imputria durare. contra, putreſcere facillimè Auſtrino ſtatu: eſt enim is ventus calidus & humidus. Itaque nos in totum contra, quàm ij, qui calidum & humidum ver autumant, decernimus: cùm neque tale ſit; neque, ſi eſſet, vtique ſalubre eſſet. Hi tamen & tale eſſe volunt, & propterea etiam ſalutiferum, vtrobique peccantes, tum in iis quæ ſenſu percipere, tum quæ ratione eſt intelligere: cùm ſenſu id manifeſtè liceat planè temperatum aduertere: nec minus ratione illud inuenire, quòd propterea eſt aptum ſanitati, quòd è quatuor nulla in eo qualitatum exuperet. Quòd ſi vel caliditas eius frigiditatem multò excederet, vel humiditas ſiccitatem, tum variis putredinibus obnoxium, tum hac ratione omnium anni temporum morbis eſſet maximè opportunum.

...ται, ποτὲ μὲν ὧδί πως λέγων. ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ συνιστάμενον, οὐ πύῳ ἴκελον, ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη, καὶ ῥεῦμα πολὺ, καὶ ποικίλον, ὅτε δὲ πάλιν ὧδί. D καὶ ἐν αἰδοίοισιν, ἄνθρακες οἱ κατὰ θέρος, καὶ ἄλλα ἃ σήψις καλέεται, καὶ ὡς ἐκ τῆς σήψεως ταύτης, πολλοῖς μὲν βραχίων, καὶ πῆχυς ὅλος ἀπέῤῥυη. πολλοῖσι δὲ μηρὸς, ἢ τὰ περὶ τὴν κνήμην ἀπεψιλοῦτο, καὶ ποὺς ὅλος. ἀλλὰ καὶ ὀστῶν, καὶ σαρκῶν, καὶ νεύρων, καὶ ἄρθρων ἐκπτώσιες ἐγίγνοντο μεγάλαι. καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν ὧν ἔγραψε παθημάτων, ὃ μὴ σηπεδόνος ἔκγονον ὑπάρχει, δεόντως. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τι σήπεσθαι πέφυκεν, οὔθ' ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. μάθοις δ' ἄν, εἰ σκέψαιο τά τε κρέα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα, τὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων ταριχευόμενα, E τὰ μὲν ἁλσὶ, τὰ δ' ἅλμῃ, τὰ δ' ὄξει, τὰ δ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ξηραινόντων σκευαζόμενα καλῶς. μάθοις δὲ, καὶ ὡς ἐν τῷ Βορρᾷ, ξηρῷ καὶ ψυχρῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι, ἄσηπτα μέχρι πλείστου διαμένει πάντα. σήπεται δ' ἑτοίμως ταῖς νοτίαις καταστάσεσιν. ἔστι γὰρ οὗτος ὁ ἄνεμος ὑγρὸς καὶ θερμός· ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοῖς ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸ ἔαρ. οὔτε γὰρ τοιοῦτό ἐστιν, οὔθ' ὑγιεινὸν ἂν ἦν, εἴπερ ἦν τοιοῦτο. οἱ δὲ καὶ τοιοῦτο εἶναί φασιν αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦθ' ὑγιεινὸν ὑπάρχειν, ἐν ἀμφοτέροις ἁμαρτάνοντες, ὅσα τε ταῖς αἰσθήσεσιν ἔνεστι διαγνῶναι, καὶ F ὅσα τῷ λόγῳ διασκέψασθαι. ταῖς μὲν γὰρ αἰσθήσεσιν ἔνεστιν ἐναργῶς μαθεῖν, εὔκρατον ἀκριβῶς αὐτὸ, τῷ λόγῳ δ' ἐξευρεῖν, ὡς διὰ τοῦτ' ἐστιν ὑγιεινὸν, διότι μηδὲν ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπικρατεῖ. εἰ δέ γ' ἤτοι τὸ θερμὸν ἐπεκράτει πολλῷ τοῦ ψυχροῦ, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, σηπεδόνων τε ἂν ἦν εὔφορον, οὕτω δὲ καὶ πασῶν τῶν ὡρῶν νοσωδέστατον.

μον λεγόμενον, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρόν· οἱ δ' οὐκ ἀκούουσιν αὐτῶν πολλαχῶς, ἀλλ' ὡσαύτως ἀεί· καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς οὐ ταὐτό ἐστιν, ἢ οἰκείῳ τινὶ καὶ συμφύτῳ θερμῷ, θερμὸν ὑπάρχειν, ἢ ἐπικτήτῳ καὶ ἀλλοτρίῳ, δηλοῖ Ἀριστοτέλης, οἱ δέ γε καὶ τούτου παρακούουσιν. ἔτι τε D πρὸς τούτοις, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος, ἐς ὅ,τι χρὴ βλέποντας, ἢ εὔκρατον ἢ δύσκρατον ὑπολαμβάνειν εἶναι τὴν φύσιν, ἀκριβῶς εἰρήκασιν. οἱ δ', οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν, ἀλλ' ὅταν ἀκούσωσι λεγόντων αὐτῶν, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, ἢ τὴν τοῦ παιδὸς κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, οὐθ' ὅπως εἴρηται ταῦτα συνιᾶσιν, ἐμπλήκτως τε μεταφέρουσι τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὥρας, ὥσπερ ταὐτὸ ὂν, ἀλλ' οὐ μακρῷ διαφέρον, ἢ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμὴν, ἢ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. οὔτε γὰρ ταὐτό ἐστιν, οὔθ' ὁμοίως ὑγρὰ καὶ θερμὴ ζώου κρᾶσις, ἀέρος ὑγρὰ καὶ θερμὴ E κρᾶσις λέγεται. τί δ' ἦ τὸ τούτων ἁπάντων αἴτιον, ἤδη διηγήσομαι, καὶ δείξω σαφῶς τοῖς προσέχειν τὸν νοῦν βουλομένοις, ὡς μικρὰ σφάλματα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς λογικῆς θεωρίας διδασκομένων, αἴτια μεγίστων ἁμαρτημάτων γίγνεται. καὶ κινδυνεύει τὰ πάντα τὰ κακῶς πραττόμενα, κατά τε τὰς τέχνας ἁπάσας, καὶ μήν τοι καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις, ἕπεσθαι σοφίσμασιν. ἕπεται τοιγαροῦν καὶ τάδε τὰ σοφίσματα, τῷ μὴ διελέσθαι περὶ τῶν σημαινομένων ὀρθῶς, ἀλλ' οἰηθῆναι τὸ θερμὸν λέγεσθαι διχῶς, τὸ μὲν, ὡς ἄκρατον, καὶ ἄμικτον, καὶ ἁπλοῦν, τὸ δὲ ὡς ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμι- F ξίᾳ πλεονεκτοῦν. ὅτι δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρᾳ κρᾶσιν πολλάκις ἑτέραν, ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν εἶναι θερμὴν, ἐπιλανθάνονται καὶ τοῦδε. ἔστι μὲν οὖν τὰ ζῶα θερμὰ καὶ ὑγρὰ λέγεται πρὸς τῶν παλαιῶν, οὐ κατὰ τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῖς γε φυτοῖς καὶ τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα.

modum dici velit, accipiunt. Quin etiam is, quòd aliquid ſuo naturali calore, aut alieno & acquiſitio calidum ſit, non eſſe idem indicauit: illi hoc quoque perperam accipiunt. Ad hæc Ariſtoteles, itémque Theophraſtus, quò reſpicientes temperatam intemperatamve naturam eſſe, conijcere oporteat, diligenter prodiderunt: illi ne id quidem intelligunt: ſed cùm hos audiunt animal calidum humidúmque dicere, aut pueri temperiem humidam calidámque eſſe, nec quemadmodum ea dicta ſint, intelligunt, ſtupidi ad quatuor anni tempora ſermonem transferunt: ceu verò idem ſit, ac non longo interuallo diſſidens, propriam alicuius temperiem humidam calidámque eſſe, aut circundati nobis aëris. Neque enim aut idem eſt, aut ſimiliter dicitur animalis temperies calida & humida, ſicut aëris temperamentum calidum dicitur & humidum. Quæ igitur ſit omnium horum cauſa, iam dicam: claréque oſtendam: iis præſertim qui intenti eſſe volunt, exiguum errorem in iis quæ inter initia logicæ ſpeculationis traduntur, maximorum errorum cauſam fieri: ac fortaſſis omnia, quæ vel in cunctis artibus, vel in vitæ actionibus, perperam geruntur, ſophiſmatis ſuccedunt. Atque hæc quidem ſophiſmata illi vitio ſuccedunt, quòd vtique non rectè definitum eſt de calidi ſignificationibus, ſed duobus tantùm modis dici, id putatum: quorum altero ſignificetur quod ſincerum, immixtum & ſimplex eſt: altero quod in mixtione cum ſuo contrario id ſuperat: quòd autem & alteram temperiem cum altera conferentes, ſubinde alteram earum calidam, prò eo quod eſt, calidiorem pronunciamus id non meminerunt. Atqui ad eum modũ animantia veteribus calida & humida ſunt dicta, non propriæ tẽperaturæ gratia, & ſermone abſoluto, immo ad ſtirpes & demortua collata:

Digitized by Google

De recta nominum ſignificatione, quæ temperamentis adhibentur.

D At dictum quidem à nobis eſt in ſecundo de pulſuum agnitione de tali nominum vſu in vniuerſo diffuſiſſimè: neceſſe tamen videtur nunc quoq; ſummatim aliquid de his quod ad rem propoſitam vtile ſit dicendum. Quod abſoluto ſermone, nec ad aliud vllum collatum, ſiccum vocatur, id in ſolis elementis eſt igni terráque: ſicut humidum in aqua & aëre: Ad eundem modum & de calido frigidóque ſentiendum: nullum enim cæterorum corporũ prorſus calidum frigidúmve eſt, ſed ſola elementa. Quicquid præter hæc cœperis, ex his mixtis conſtat: eóque ſecundo ſignificationum genere, calidum frigidúmve eſt, non ampliùs abſoluta ratione veluti ſincerum, & à mixtione alie- E num. imò veluti vel calidum largiùs, frigidum parciùs: vel frigidum largiùs, calidum parciùs ſit ſortitum, reliquorum quiduis calidum frigidúmve dicitur. Ac duo quidem ſignificata calidi, frigidi, humidi & ſicci hæc ſunt: alterum abſoluto ſermone loquentium mixtura carens & ſincerum: alterum ex contrariis quidem mixtis conſtans, cæterùm ex prepollentis in mixtura nomine appellatum. Sic quidem igitur, ſanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his ſimile eſt, humidũ dicitur: os, cartilago, vnguis, vngula, cornu, pilus, F lapis, lignum, arena, later, minorem portionem humidi ſunt ſortita, maiorem ſicci: eóque eiuſmodi omnia ſicca dicuntur. Fomica verò ſicca eſt, & vermis humidus, ſcilicet vt ſunt animalia. Rurſus inter ipſos vermes, alius ſiccus, alius humidus: idque vel abſolutè loquendo vt vermis: vel alteri cuipiam vermi comparatus.

Περὶ ὀρθῆς τῶν ὀνομάτων σημασίας τῶν τοῖς κράσεσι προσφερομένων.

D Λέλεκται μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ὀνομάτων, ἐν δευτέρῳ περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν. ἀνάγκη δ', ὡς ἔοικεν, εἰπεῖν τι καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῶν, διὰ κεφαλαίων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον. τὸ μὲν ἁπλῶς ξηρόν, ὃ πρὸς μηδὲν ἕτερον λέγεται, μόνοις τοῖς στοιχείοις ὑπάρχει, πυρί τε, καὶ γῇ, καθάπερ δή, καὶ τὸ ὑγρόν, ὕδατι καὶ ἀέρι. κατὰ ταὐτὰ δέ, καὶ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χρὴ νοεῖν. οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων σωμάτων, ἀκριβῶς οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὰ στοιχεῖα μόνον. ὅ,τι δ' ἂν τῶν ἄλλων λάβοις, ἐκ τούτων κέκραται, καὶ διὰ τοῦτο, τὸ δεύτερον σημαινόμενον, οὐκ ἔθ' ἁπλῶς θερμὸν ἢ E ψυχρόν, ὡς ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές. ἀλλ' ὡς ἤτοι πλέονος μὲν τοῦ θερμοῦ, τοῦ ψυχροῦ δ' ἐλάττονος, ἢ τοῦ μὲν ψυχροῦ πλέονος, ἐλάττονος δὲ τοῦ θερμοῦ μετέχον, ἕκαστον τῶν ἄλλων ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγεται. δύο μὲν δὴ ταῦτα σημαινόμενα τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· τὸ μὲν, ἁπλῶς λεγόντων ἡμῶν, ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές. ἕτερον δέ, μικτὸν μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορευόμενον. οὕτως μὲν οὖν ὑγρὸν αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ πιμελή, καὶ οἶνος, ἔλαιόν τε, καὶ μέλι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον λέγεται. ὀστᾶ δέ, καὶ χόνδροι, καὶ ὄνυχες, καὶ ὁπλαί, καὶ κέρατα, καὶ F τρίχες, καὶ λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ ψάμμος, καὶ κέραμος, ἐλάττονα μὲν ὑγροῦ μοῖραν ἔχει, πλείονα δὲ ξηροῦ, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ξηρὰ προσαγορεύεται. μύρμηξ δὲ ξηρόν, καὶ σκώληξ ὑγρὸν ὡς ζῷα. καὶ πάλιν ἐν αὐτοῖς τοῖς σκώληξιν, ὁδὶ μὲν ξηρότερος, ὁδὶ δὲ ὑγρότερος, ἢ ἁπλῶς ὡς σκώληξ, ἢ τῷ δὲ τινι παραβαλλόμενος ἑτέρῳ.

Digitized by Google

μέσῳ παντὸς τοῦ εἴδους, παραβάλλεται. οὕτω δὲ καὶ κύων, ζῷον ξηρὸν, ἁπλῶς μὲν ὡς ἄν τῳ δόξειε, λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος, εἰ τύχοι μύρμηκι, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, οὐχ ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε, καὶ μέσῳ τῇ κράσει παντὸς τοῦ εἴδους τῶν ζῴων ἁπάντων, ὅ,τι ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, παραβάλλεται. πρόδηλον οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἕκαστον τῶν οὕτω λεγομένων, ἢ ἑνὶ παραβάλλοντες, ὁτῳδήποτε, θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, πρὸς ἐκεῖνο λέγομεν, ἢ τῷ μέσῳ, καθ' ὅπερ ἂν εἶδος ἢ γένος ᾖ τὸ λεγόμενον. εἶδος μὲν, ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ πλάτανον, καὶ κυπάριττον, καὶ συκῆν, γένος δὲ, ζῷον, ἢ φυτόν. ἐπὶ τούτοις, τρίτον ἄλλο σημαινόμενον ἦν τῶν ἁπλῶς λεγομένων, ἃ δὴ καὶ τὰς ἀμίκτους τε, καὶ ἄκρας ἔφαμεν ἔχειν ποιότητας, ὀνομάζεσθαί τε στοιχεῖα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ποιότητας αὐτὰς, ὀνομάζομεν ἐνίοτε τοῖς ποιοῖς σώμασιν ὁμωνύμως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, τῶν ποιῶν σωμάτων τριχῶς λεγομένων, ἐπισκοπεῖσθαι προσήκει, πῶς ἐν ἑκάστῃ ῥήσει κέχρηται τῇ προσηγορίᾳ, πότερον ὡς ἁπλοῦν τι καὶ ἄμικτον δηλῶν, ἢ ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ ὁμοειδὲς παραβάλλων, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. ὅταν μὲν ὀστοῦν εἴποι τις ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν, ἁπλῶς οὑτωσὶ μόνον ὀνομάσας, οὐ προσθεὶς, λέοντος, ἢ κυνὸς, ἢ ἀνθρώπου. δῆλον γὰρ, ὡς πρὸς τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλέπων ἁπάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σωμάτων, ἐπινοεῖ τι μέσον, ᾧ παραβάλλων αὐτὸ, ξηρὸν εἶναί φησι. ἂν δέ γε τὸ τοῦ λέοντος, ἢ τὸ τοῦ κυνὸς, ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὀστοῦν εἴποι ξηρὸν εἶναι, δῆλον ὡς ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς τῶν ζῴων ὀστοῖς, τῷ μέσῳ παραβάλλει. καὶ χρὴ κἀνταῦθα νοῆσαι πάντων τῶν ζῴων, τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δὲ ἧττον ἐχόντων ὀστᾶ ξηρὰ, μέσον εἶναι τὴν κρᾶσιν ὀστοῦν ἔν τινι γένει ζῴων, οἷον ἀνθρώπου, εἰ τύχοι, καὶ τούτῳ τ' ἄλλα παραβαλλόμενα, τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ

tem & canis abſolute quidem (prout videtur cuipiam opinio eſt) animal ſiccum dicitur, non dum alicui comparatus, verbi gratia formicæ: altero autem modo non abſolutè, quoniam ſymmetro & temperie medio, omnis animalium ſpeciei quæcunque illa ſit, cõparatur. Ergo iam palàm fit, quòd D vnumquodque eorum quæ ſic dicuntur, nos id vel vnicuicunque comparantes, calidum, frigidum humidumve aut ſiccũ, vt ad illud dicimus: vel in quocunque genere ſpecieve ſit dictum, ad eius medium referentes: in ſpecie quidem, vt equo, boue, cane, platano, cupreſſo, ficu: genere verò, vt animali, vel planta: his accedit & tertium ſignificatum, eorum ſcilicet quæ abſoluto ſermone dicuntur, quæ impermixtas ſummáſque habere qualitates diximus, ac elementa vocari. Quinetiam qualitates ipſas, eſt quando corporibus iis quæ affecta qualitate ſunt, ſimiliter appellamus: verùm de hoc mox agetur. E Sed ad rem propoſitam: cùm qualitate affecta corpora trifariàm dicantur, conſiderandum arbitror in quaque dictione quemadmodum vtamur appellationibus: vtrumne vt ſimplex aliquid & impermixtum indicantes: an veluti ad ſymmetron eiuſdem generis vel ſpeciei conferentes: an veluti ad rem quamlibet: ſicut cum os ſiccum dicimus aut frigidum, abſoluto ita ſermone nominantes, non adiecto leonis, aut canis, aut hominis: palàm namque eſt, quòd ad vniuerſam naturam omnium quæ ſunt in mundo corporum reſpicientes, aliquid concipimus medium, cum quo conferentes, ipſum ſiccum dicimus. At ſi quis leonis vel canis vel homi- F nis os ſiccum eſſe dicit, liquet hunc rurſus ei quod in ipſis animalium oſſibus medium eſt, id comparare. Eſtque, quoniam vniuerſorũ animalium aliis magis, aliis minùs ſicca oſſa ſunt, hic quoque os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie ſit, verbi cauſa hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ſicca

Digitized by Google

homo humidus ſimul & calidus eſſe poteſt, ſed non minùs ſiccus & frigidus: verùm ſiccus quidem & frigidus, ad mediocris temperamenti hominē collatus: humidus autem & calidus, vt ad aliud quoduis animal ſtirpemve aut ſubſtantiā comparatus. verbi gratia ad animal, vt apem & formicam: ad ſtirpem vt oleā, vel ficum, vel laurum: ad aliam verò quampiam ſubſtantiam quæ nec animal ſit, nec planta, vt lapidem, ferrum, vel æs. In his verò collationem, quæ ad hominem fit, ad rem eiuſdem ſpeciei dixeris: quæ ad apem vel formicam eſt, ad aliquid eiuſdem generis: ſimili modo quæ ad quamlibet ſtirpem fit: eſt enim ſupra animal ſtirpis genus: quemadmodum ſanè ſuperioris quàm ſtirpium generis ſunt lapis, ferrum, & æs. Vocetur tamen pro docendi compendio ad homogenes. i. rem eiuſdem generis, omnis eiuſmodi comparatio, illud modò in ea determinantibus nobis, quod vbi ſimpliciter ſubſtantia quæpiam eucratos. i. temperata dicitur, tum hac alia ſiccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior, eo loco eam quę ex contrariis æqua prorſus inter ſe portione coëuntibus conſtet, eucraton. i. temperatā nominamus: quæcumque verò ab hac deficiunt ſuperántque aliquo, eas ſuperantis nomine vocamus: vbi verò ſtirpem animánſve vllum eucraton dicimus, nequaquam in ea dictione ſimpliciter contraria inter ſe comparamus, ſed ad naturam vel animalis, vel ſtirpis referimus: ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cum talis ſit, qualis maximè ficus eſſe natura debeat: rurſus, canem, ſuem, equum & hominem, cùm eorum quiſque pro ſua natura optimè ſe habeat. Optimè verò ſe habere aliquid pro ſua natura ex ipſis functionibus intelligitur: quippe animal ac ſtirpem quamlibet tum optime ſe habere dicimus, cùm optimè ſuam functionem obeunt:

ἅμα καὶ θερμὸς εἶναι δύναται, καὶ ξηρὸς, καὶ ψυχρός· ξηρὸς
μὲν καὶ ψυχρὸς, ὡς πρὸς τὸν σύμμετρον ἄνθρωπον παρα-
βαλλόμενος, ὑγρὸς δὲ καὶ θερμὸς, ὡς πρὸς ἄλλο τι ζῶον, ἢ
φυτὸν, ἢ οὐσίαν ἡντιναοῦν. οἷον ὡς πρὸς μὲν ζῶον εἰ τύχοι,
D μέλιτταί τε, καὶ μύρμηκα· πρὸς δὲ φυτὸν, ἐλαίαν, ἢ συ-
κῆν, ἢ δάφνην· πρὸς οὐσίαν δέ τινα ἑτέραν, ἣ μήτε ζῶόν
ἐστι, μήτε φυτὸν, ὥ[illegible]ν, ἢ σίδηρον, ἢ χαλκόν. ἐν τούτοις δὲ,
ὃ μὲν πρὸς ἄνθρωπον παραβάλλειν, πρὸς ὁμοειδές ἐστιν ἡ
παραβολὴ, ὃ δὲ πρὸς μέλιτταν, ἢ μύρμηκα, πρὸς ὁμογε-
νὲς, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς φυτὸν, ὁτιοῦν. ἔστι γὰρ ἀνωτέρω τοῦ
ζώου τοῦτο τὸ γένος. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῦ τούτου, λίθος, καὶ σί-
δηρος, καὶ χαλκὸς, ἐκ τῶν ἄνωθεν γενῶν. καλείσθω γοῦν
ὁμογενὲς ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας, ἡ τοιαύτη σύμπα-
σα παραβολή. τοσόνδε μόνον ἐν αὐτῇ διελομένων ἡμῶν, ὡς
E ἐπειδὴ μὲν ἁπλῶς οὐσία τις εὔκρατος λέλεκται, καὶ ταύ-
της δέ τις ἑτέρα ξηροτέρα καὶ θερμοτέρα, καὶ ψυχροτέρα
καὶ ὑγροτέρα, τὴν μὲν εὔκρατον ἐνταῦθα, τὴν ἐκ τῶν ἐναν-
τίων ἀκριβῶς ἴσων συνελθόντων ὀνομάζομεν, ὅσοι δ' ἀπο-
λείπεται τῆσδε, καὶ πλεονεκτεῖ κατά τι, τῷ τοῦ πλεονε-
κτοῦντος ὀνόματι προσαγορεύομεν. ἐπειδὰν δ' ἤτοι φυ-
τὸν, ἢ ζῶον εὔκρατον ὁτιοῦν εἴπωμεν, οὐκ ἔτι ἁπλῶς ἐν
τῇ τοιαύτῃ λέξει, τἀναντία παραβάλλομεν ἀλλήλοις, ἀλλὰ
πρὸς τὴν τοῦ φυτοῦ φύσιν, ἢ τὴν τοῦ ζώου, τὴν ἀναφο-
ρὰν ποιούμεθα, συκῆν μὲν εὔκρατον, εἰ τύχοι, λέγον-
F τες, ὅταν οἵαν μάλιστα πρέπει τὴν φύσιν ὑπάρχειν συκῇ,
τοιαύτη τις ᾖ, κύνα δ' αὖ, καὶ σῦν, καὶ ἵππον, καὶ ἄνθρω-
πον, ἐπειδὰν καὶ τούτων ἕκαστον ἄριστα, τῆς οἰκείας ἔχῃ φύ-
σεως. αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν ἄριστα, ταῖς
ἐνεργείαις κρίνεται, καὶ γὰρ καὶ φυτὸν, καὶ ζῶον ὁτιοῦν, ἄρι-
στα διακεῖσθαι τηνικαῦτά φαμεν, ὅταν ἐνεργῇ κάλλιστα.

Digitized by Google

σον ἁπάντων ζώων τῇ κράσει βλέποντα, τὴν ἀπόκρισιν αὐτὴν ποιητέον. εἰ δ' ἁπλῶς τε, καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν οὐσίαν, οὕτως ἤδη παραβάλλειν τὰ ἐναντία τὰ ἐν αὐτῷ, πρὸς ἄλληλα, καὶ σκοπεῖσθαι, μηκέτι πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀναφέροντα τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν στοιχείων. Εἰ δ' ἀφωρισμένως τῷ δέ τινι παραβάλλων ἤρετο, πρὸς ἐκεῖνο μόνον παραβλητέον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἴ τινος τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, οἷον, εἰ τύχοι, Δίωνος, ἢ τοῦ δέ τινος τοῦ κυνός, ἐρωτηθείημεν ὁποία τίς ἡ κρᾶσίς ἐστιν, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. ἀφορμὴ γὰρ οὐ σμικρὰ τοῖς σοφισταῖς ἐντεῦθεν, εἰς τὸ συκοφαντεῖν. εἰ γὰρ εἴποις, θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως εἶναι τὸν Δίωνα, ῥᾷστον αὐτῷ, προχειρισαμένῳ τῶν ξηροτέρων καὶ θερμοτέρων ἐκείνου τὴν κρᾶσιν, ἀνθρώπων ὁντιναοῦν, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ἀποφῆναι τὸν Δίωνα. τοῦτο δ' ἄλλο τι ζῷον ἢ φυτόν, οἷον εἰ τύχοι, λέοντά τε, καὶ κύνα, καὶ τούτων ὑγρότερόν τινα καὶ ξηρότερον ἀποδεῖξαι τὸν Δίωνα. χρὴ τοίνυν, ὃς μήθ' ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι βούλεται, μήθ' ὑπ' ἄλλου σοφισθῆναι, τοῦτον ἀπὸ τῶν ἁπλῶς λεγομένων θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν ἀρξάμενον, οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας μετιέναι. καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν διωρίσασθαι, τὸ μηδὲ ταύτας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν ἁπλῶς λέγεσθαι, πεφευγέναι τὴν πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολήν. ὥσπερ γὰρ κύνα, μέσον ἁπάντων κυνῶν τῇ κράσει λέγομεν, ὅταν ἴσον ἀπέχῃ τῶν ἄκρων, οὕτω καὶ οὐσίαν ἐροῦμεν εἶναι μέσην τῇ κράσει, τὴν ἴσον ἀπέχουσαν τῶν ἄκρων, ἃ δὴ καὶ πρῶτά τέ εἰσι πάντων, καὶ στοιχεῖα. ἴσον δ' ἀφέξει δηλονότι τῶν ἄκρων, ἐξ ἴσου κερασθέντων ἁπάντων. τὴν οὖν ὑπερβάλλουσαν, ἢ ἐλλείπουσαν τῆσδε, θερμὴν ἢ ψυχρὰν, ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν εἶναι φήσομεν, ἅμα μὲν, τῇ μέσῃ παραβάλλοντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐναντίων στοιχείων ἐξέτασιν ἐπ' αὐτῆς ποιούμενοι.

omnia animalia temperamento reſpicientes, re-
pondere ei oportet: Si abſolutè atque vt ad omnem ſubſtantiam, ſic iam contraria quæ ſunt in eo comparare inter ſe oportet, atque æſtimare haudquaquam ad actiones temperiem referentes, ſed ad elementorum portiones: Sin huic cuipiam membratim comparans rogabat, vtique ad
D illud ſolum conferendo eſt reſpondendum. Iam minùs etiam ſi indiuiduorum cuiuslibet, Dionis verbi gratia, vel huius canis, rogemur quænam ſit ſubſtantiæ temperatura, eſt ſimplex danda reſponſio: dabitur enim hinc ſophiſtis ad calumniam occaſio non parua. Nam ſi calidi eſſe temperamenti & ſicci Dionem dicas, facillimè licebit illis partim hominem quemlibet, qui calidioris quàm Dion ſit & ſiccioris temperamenti proponentibus, vt ad illum humidum frigidumque Dionem dicere: partim aliud quoduis animans ſtirpemve, verbi gratia leonem, aut canem, atque his humi-
E diorem, ac frigidiorem aſſerere Dionem. Quiſquis igitur nec ipſe ſeſe fallere nec ab alio falli volet, huic opus eſt ab his ſubſtantiis, quæ ſimpliciter calidæ frigidæ, humidæ, ſiccæ dicuntur incipere, atque ita tranſire ad reliquas: ac primùm quidem illud ipſum in his exploratum habere, ne has quidem, tametſi maximè videntur abſoluto ſermone dici, quò minùs ad mediocre eiuſdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canem medio temperamento eſſe omnium canum dicimus, cùm pari ſpatio diſtat ab extremis, ita ſubſtantiam medio eſſe temperamento dicemus, cùm pari modo
F ab extremis abeſt, quæ ſcilicet & prima omnium ſunt & elementa. Porrò aberit pari modo ab extremis, cum ea continebit æqualiter inter ſe mixta: quæ autem ſupra citráve hanc temperies erit, eam calidam, frigidam, humidam vel ſiccam dicemus, ſimul ei quæ media eſt conferente, ſimúlque contrariorum elementorum examen in ea facientes:

Digitized by Google

dum, humidum ſiccumve corpus aliquod pronunciandum ſit, quærendæ deinceps eorum ſunt notæ: quanquam hic quoque decernere priùs de nominibus oportet quæ in ſequentem ſermonem neceſſariò incident: ſimul explicare rem quandam quæ poteſtate iam monſtrata priùs eſt, non tamen ab omnibus qui hos commentarios euoluent, facilè ſaltem intelligi poteſt. Itaque de nominibus priùs loquutus, mox ad rem reuertar. Quòd calidum, frigidum, humidum ſiccumve non vnum aliquid ſimpliciter ſignificent, vbi de corporibus dicuntur, priùs eſt indicatum: quòd autem & ſolæ ipſæ in corporibus qualitates circa corpora quæ eas ſuſcipiunt ſic interim nominentur, id quidem, vt nondum eſt dictum, ita nunc dici eſt tempeſtiuum. Quemadmodum nomen albi, tum de colore enunciant cùm ita loquuntur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore quod colorem ſuſcepit, cùm ſcilicet coloris corpus album dicunt, ita & calidi nomen, tum de qualitate affirmant ipſa, tanquam ſi caliditatem appellarent: tum verò de corpore quod caliditatem ſuſtinet: quippe qualitatem à corpore quod eam ſuſcepit, diuerſam habere naturam quandam propriam exiſtimare oportet, veluti in opere de elementis eſt indicatum. Caliditas quidem qualitas eſt, eadem verò & calidum dicitur, veluti & albedo album: ipſum verò corpus calidum vnum hoc nomen tantummodò obtinet, calidum, ſicuti album: nunquam tamen caliditas vel albedo corpus ipſum dicitur: Ad eundem modum ſiccum, frigidum & humidum nominantur, tum ipſum corpus, tum qualitas:

ὑγρὸν σῶμα, σαφῶς ἀποδέδεικται, ζητητέον ἐφεξῆς αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. καίτοι κἀνταῦθα χρὴ πρότερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι, τῶν ἐμπιπτόντων ἐξ ἀνάγκης μελλόντων εἰς τὸν D ἐφεξῆς λόγον, ἐξαπλῶσαί τέ τι πρᾶγμα, δυνάμει μὲν ἤδη προαποδεδειγμένον, οὐ μὴν ἐναργῶς γε πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τῷδε τῷ γράμματι, νοηθῆναι δυνάμενον. ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων οὖν πρότερον εἰπὼν, οὕτως ἐπάνειμι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅτι μὲν οὐχ ἕν τι σημαίνει ἐπειδὰν ἐπὶ σωμάτων λέγηται, δέδεικται πρόσθεν· ὅτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς σώμασι ποιότητας αὐτὰς μόνας, αὖθις τῶν δεδεγμένων αὐτὰς οὐσιῶν, οὕτως ὀνομάζουσιν ἐνίοτε, τοῦτο μὲν οὔπω εἴρηται πρόσθεν. ἤδη δὲ αὐτὸ λέγειν καιρός. ὥσπερ οὖν τὸ, λευ- E κὸν, ὄνομα, κατά τε τοῦ χρώματος ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὰν οὕτω λέγωσιν, ἐναντίον ἐστὶ τὸ λευκὸν χρῶμα, τῷ μέλανι, κατά τε τοῦ δεδεγμένου τὸ χρῶμα σώματος, ἐπειδὰν τὸ τοῦ κύκνου σῶμα λευκὸν εἶναι φάσκωσιν, οὕτω καὶ τὸ, θερμὸν, ὄνομα, κατά τε τῆς ποιότητος ἐπιφέρουσιν, ὡς εἰ τὴν θερμότητα προσηγόρευον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σώματος ὃ τὴν θερμότητα δέδεκται. τὴν γὰρ δὴ ποιότητα παρὰ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα, ἑτέραν χρὴ νομίζειν εἶναί τινα φύσιν ἔχουσαν ἰδίαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις δείκνυται· θερμότης μὲν οὖν ποιότης· ἡ δ' F αὐτὴ, καὶ θερμὸν ὀνομάζεται, καθάπερ λευκότης καὶ λευκόν· αὐτὸ δὲ σῶμα τὸ θερμὸν, ἓν τοῦτο μόνον ὄνομα κέκτηται, τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὸ λευκόν· οὐ μὴν οὔτε θερμότης, οὔτε λευκότης αὖθις τὸ σῶμά ποτε προσαγορεύεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ὀνομάζεται αὐτό τε τὸ σῶμα, καὶ ἡ ποιότης·

Digitized by Google

δηλονότι, καὶ ψυχρά, καὶ ξηρά, καὶ ὑγρά, τελέως τε καὶ ἀκριβῶς ἐστι. ταυτὶ μὲν οὖν μοι νόει τὰ τῶν γινομένων τε, καὶ φθειρομένων στοιχεῖα. τὰ δ' ἄλλα σώματα, τά τε τῶν ζώων, καὶ τὰ τῶν φυτῶν, καὶ τὰ τῶν ἀψύχων ἁπάντων, οἷον χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ λίθων, καὶ ξύλων, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν πρώτων D ἐκείνων τετάχθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν, οὔτ' ἄκρως θερμὸν, οὔτ' ἄκρως ψυχρὸν, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν, οὔτ' ἄκρως ξηρόν ἐστιν. ἀλλ' ἤτοι μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχει τῶν ἐναντίων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ θατέρῳ τῶν ἄκρων προσκεχώρηκεν, ὡς μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ μᾶλλον ὑγρὸν, ἢ ξηρόν· εἰ μὲν δὴ μέσον ἀκριβῶς εἴη καθ' ἑκατέραν τῶν ἐναντιώσεων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, εὔκρατον ἁπλῶς τοῦτο λεχθήσεται. θατέρου δὲ πλεονεκτήσαντος, ἤτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἢ κατ' ἀμφοτέρας, οὐκ ἔτ' εὔκρατον. εἰ μὲν E δὴ θερμὸν εἴη μᾶλλον, ἢ ψυχρὸν, ὃ μᾶλλόν ἐστι, τοῦτο λεχθήσεται, ὡσαύτως δὲ καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν· κατὰ ταὐτὰ δὲ, καὶ εἰ ψυχρὸν εἴη μᾶλλον, ὀνομασθήσεται ψυχρόν. εἰ δ' ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀντιθέσεως ἐπικρατοίη θάτερον, ἤτοι θερμὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ὀνομασθήσεται τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ταύτας μὲν οὖν τὰς τέτταρας δυσκρασίας, ὡς καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οἱ πλεῖστοι γινώσκουσιν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. τὰς δ' ἄλλας τέτταρας ἐξ ἡμίσεως τούτων γινομένας, οὐκ οἶδ' ὅπως παραλείπουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν πρώτην F ἁπασῶν κρᾶσιν, τὴν ἀρίστην. ἀλλ' ὅτι γε δυνατὸν, ἐπικρατοῦντος τοῦ θερμοῦ, μηδὲν μᾶλλον ὑγρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ, πρόδηλον μὲν οἶμαι κἀκ τῶν ἤδη προειρημένων εἶναι. ῥᾷστον δὲ, κἂν εἰ μηδὲν προείρητο, συλλογίσασθαι, συγχωρησάντων γε ἅπαξ αὐτῶν,

gida, ſicca & humida prorſus exacteque ſunt. Atque hæc mihi omnium quæ fiunt & corrumpuntur, elemēta intellige: reliqua corpora, vel animalium, vel ſtirpium, vel inanimorum omnium, veluti æris, ferri, lapidum, lignorum in medio primorum illorum collocata eſſe: nullum enim horū, vel ad ſummum calidum, vel ad ſummū frigidum, vel ad ſummum humidum, vel ad ſummum ſiccum eſt, ſed vel medium prorſus contrariorum, ita vt nihilo magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum: vel ad alterum contrariorum eſt propenſum, ita vt magis ſit calidum quàm frigidum, vel magis ſit humidum quàm ſiccum. Ac ſi quidem medium planè ſit in vtroq; contrariorum genere, ita vt non magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum, eucraton id, id eſt temperatum ſimpliciter dicetur: ſin alterum contrariorum ſuperet, ſiue in altera oppoſitione, ſiue in vtraque id ſit, non etiam dicetur eucraton. Ac ſi calidum magis ſit quàm frigidum, quod magis eſt id appellabitur: idem ſtatuendum de ſicco & humido: ad eundem modum ſi frigidum magis ſit, nominabitur frigidum: at ſi in vtraque oppoſitione alterum ſuperet, ſiue calidum vnà cum humido, ſiue calidum ſimul cum ſicco, ſiue frigidum ſimul cum humido, ſiue frigidum vnà cum ſicco, vtiq; pro vincenti ſortietur id corpus appellationem. Et has quidem quatuor intemperies, vt ſupra diximus, plurimi norunt tum medici, tum philoſophi: reliquas quatuor quæ ex dimidio harū conſtitutæ ſunt, neſcio quomodo derelinquunt, ſicut etiam eam quæ prima omnium optimáq; eſt temperies. Cæterùm quòd ſuperante calido liceat nihilo magis humidam eſſe quàm ſiccam tēperiem (quod vtique ad hanc ſpectet coniugationem) id vel ex iis quę iam dicta ſunt manifeſtū arbitror. Facile autem eſt etiam ſi nihil eſſet prædictum, id colligere, concedētibus ſemel illis ſaltem,

Digitized by Google

[illegible] iis quas priores, tum medici, tum philoſophi nobis tradiderunt, quatuor diuerſæ intemperies, medióque loco poſitæ inter temperatos habitus, & eos qui in vtraque oppoſitione ſunt intemperati. Qui namque in ſummo eſt temperatus, is neutram oppoſitionem habet ſuperantem: qui verò aduerſus hunc eſt intemperatus, vtramque habet vitioſam: medium ſortitur locum qui in altera quidem eſt temperatus, in altera intemperatus: qui vtique & ex dimidio temperatus, & ex dimidio intemperatus cùm ſit, meritò medius dici poteſt inter eum qui ex toto eſt temperatus, & eum qui ex toto eſt intemperatus. Et ſi quidem hæc ſic ſe habent, ſicut certè ſe habent, cur nouem dicere vniuerſas temperatorum differentias dubitemus? temperatam quidem vnam, non temperatas octo: quarum quatuor ſimplices ſint, humida, ſicca, calida & frigida: quatuor compoſitæ, humida ſimul & calida, ſicca pariter & calida, frigida ſimul & humida, frigida ſimul & ſicca.

ξηρὰς ἢ ὑγρὰς γίνεσθαι, καὶ τὴν ἐν τούτοις πάλιν εὔκρατον ἤτοι θερμὴν ἢ ψυχράν. ὥστ' εἶναι καὶ ταύτας τέτταρας ἑτέρας ἐκείνων δυσκρασίας, ὡς οἱ παλαιοὶ ἰατροί τε, καὶ φιλόσοφοι παρέδοσαν ἡμῖν, καὶ μέσας γε ταύτας τετάχθαι τῶν εὐ- D κράτων ἕξεων, καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις δυσκράτων. ἡ μὲν γὰρ ἄκρως εὔκρατος, οὐδετέραν ἀντίθεσιν ἔχει πλεονεκτοῦσαν. ἡ δ' ἐξ ἐναντίου τῆσδε, δύσκρατος, ἀμφοτέρας μοχθηράς. ἐν μέσῳ δ' ἐστὶν, ἡ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν εὔκρατος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν δύσκρατος ὑπάρχουσα, ἥτις ἐξ ἡμίσεως μὲν εὔκρατος, ἐξ ἡμίσεως δὲ δύσκρατος οὖσα, μέση δεόντως ἂν εἶναι λέγοιτο τῆς ὅλης εὐκράτου τε καὶ δυσκράτου. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει, θαῤῥούντως ἤδη λέγομεν, ἐννέα τὰς πάσας εἶναι τῶν κράσεων διαφοράς· εὔκρατον μὲν E μίαν, οὐκ εὐκράτους δὲ τὰς ὀκτὼ, τέτταρας μὲν ἁπλᾶς, ὑγρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν, καὶ ψυχράν. ἄλλας δὲ τέτταρας συνθέτους, ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ξηρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ὑγρὰν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν.

CAPVT IX.

Quo pacto media Temperatura, cæteræque dignoſcantur.

IN quolibet verò iam dictorum temperamentorum, permagnus eſt exceſſus defectúſque non in iis modò, quæ ſimplicia ſunt, ſed etiam in compoſitis: idque tum in tota ſubſtantia, tùm verò in vnoquoque genere. Sicui igitur agnoſcendorum temperamentorum cura eſt, incipiat exercitationem oportet, ab iis in quolibet genere naturis, quæ temperatæ mediæque ſunt: quippe qui, ſi his alias comparet, facile, quod in quauis ſuperet defi-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πῶς ἡ μέση κρᾶσις, καὶ ἄλλαι διαγινώσκονται.

ΕΝ ἑκάστῃ δὲ τῶν εἰρημένων κράσεων, τὸ μᾶλλόν τε F καὶ τὸ ἧττον, πάμπολυ, κατά τε τὰς ἁπλᾶς λεγομένας κράσεις, ἐπί τε τῆς ὅλης οὐσίας, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἓν ὁποιονοῦν γένος. εἰ δή τις βούλεται διαγνωστικὸς εἶναι κράσεων, ἄρχεσθαι τούτῳ προσήκει τῆς γυμνασίας, ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτων τε, καὶ μέσων φύσεων. ἐκείναις γὰρ τὰς ἄλλας παραβάλλων, ῥᾳδίως ἐξευρήσει τὸ πλεονάζον, ἢ τὸ λεῖπον

Digitized by Google

σον ἁπάσης οὐσίας, ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, καὶ μεμνῆσθαι τούτου, καὶ κρίνειν ἅπαντα τἄλλα καθάπερ τινὶ κανόνι παραβάλλοντας. καὶ μὲν δὴ καὶ ξηρὰν γῆν, ἢ τέφραν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀκριβῶς αὐχμηρόν, ἀναδεύσας ὕδατι κατὰ τὸν ὄγκον ἴσῳ, τὸ μέσον ἐργάσῃ σῶμα, τῆς D κατὰ τὸ ξηρόν τε, καὶ ὑγρὸν ἀντιθέσεως· οὔκουν οὐδὲ ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδέν, ὄψει τε ἅμα, καὶ ἁφῇ τὸ τοιοῦτον σῶμα διαγνόντας, παραθέσθαι τῇ μνήμῃ, καὶ τούτῳ κανόνι τε καὶ κριτηρίῳ χρῆσθαι, πρὸς τὴν τῶν ἐλλειπόντων, ἢ πλεοναζόντων, ὑγρῶν καὶ ξηρῶν διάγνωσιν. ἔστω δὲ δηλονότι τὸ κρινόμενον σῶμα συμμέτρως θερμόν. εἰ γὰρ εἰς ἄκρον ἤτοι θερμότητος, ἢ ψύξεως ἄγοιτο, τουτὶ τὸ μέσον ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σῶμα, φαντασίαν ἐνίοτε παρέξει ψευδῆ, καὶ δόξει ποτὲ μὲν ὑγρότερον εἶναι τοῦ συμμέτρου, ποτὲ δὲ ξηρότερον. εἰ μὲν γὰρ θερμανθείη πλέον, ἢ δεῖ, τηκόμενόν τε καὶ E ῥέον, ὑγροτέρου φαντασίαν ἑαυτοῦ παρέξει. ψυχόμενον δὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ἵσταταί τε, καὶ πήγνυται, καὶ ἀκίνητον γίνεται, καὶ σκληρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, κἀκ τούτου φαντασίαν προβάλλει ψευδῆ ξηρότητος. εἰ δ' ὥσπερ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μετέχει ἴσον, οὕτω καὶ θερμότητός τε, καὶ ψύξεως εἴη μέσον, οὔτε σκληρόν, οὔτε μαλακὸν ἁπτομένῳ φαίνεται τὸ τοιοῦτον σῶμα. τὸ μὲν οὖν ὅλα δι' ὅλων αὐτὰ κεράσαι, τὸ θερμὸν λέγω, καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ. γῆ γὰρ ὑγρῷ φυραθεῖσα, μέμικται μὲν ὡς ἄν τῳ δόξειε, καὶ οὕτω κέκραται πᾶσα πάντῃ, παράθεσις F μήν ἐστι τὸ τοιοῦτον κατὰ σμικρά, καὶ οὐ δι' ὅλων κρᾶσις, ἀλλὰ τὸ δι' ὅλων ἄμφω κεράσαι, θεοῦ καὶ φύσεως ἔργον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ὅλα δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννύοιτο· τὸ μέν τοι παράθεσιν ἐργάσασθαι τοιαύτην, ὡς ἐκφεύγειν τὴν αἴσθησιν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν σωμάτων, οὐ

eſt igitur difficile ei, qui ita mixtum tetigerit, medium vniuerſæ ſubſtantiæ in calidi frigidique oppoſitione habere, eiúſque meminiſſe, atque alia omnia illi veluti normæ adaptata iudicare. Quin etiam, ſi terram, quæ ſicca ſit: vel cinerem, vel tale D aliquid quod planè ſit aridum, pari aquæ modo imbueris medium in ſicci humidique oppoſitione corpus effeceris. Ergo ne hic quidem difficile eſt, vbi viſu pariter tactúque eiuſmodi corpus noueris, memoriæ id infigere, eóque ad humidorum, ac ſiccorum, quæ deficiant ſuperéntve, agnitionem, pro norma exemplaríque vti. Porrò corpus, de quo iudicandum eſt, mediocriter calens eſto: nam hoc ipſum humidi ſiccíque medium corpus, ſi ad ſummum calorem frigusve ſit perductũ, falſam interim imaginationem excitabit: videbitúrque quàm ſit mediocre, aliquando humidius, aliquando ſiccius: quippe, ſi liberalius calefiat, li- E quatum iam, ac fluens, humidioris ſubſtãtiæ phantaſiam de ſe præbebit: contra, refrigeratum plus iuſto, conſiſtit ac cogitur, immobiléque redditur, & durum tangenti apparet: vnde etiam falſam ſiccitatis imaginationem exhibet, quod ſi, veluti humidi ſiccíque parem modum habet, ſic caloris, ac frigoris ſit in medio, nec durum nec molle tangẽti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiuſmodi corpora per tota ſe miſcendi, calidum, inquam, frigidum, ſiccum & humidum, homini facultas non eſt: terra enim aquæ confuſa miſcetur quidem (quatenus ſcilicet videri cuipiam poſſit) atque ita F tota toti contemperatur, cæterum appoſitio exiguarum partium ea eſt, nequaquam totorum per tota mixtio: ſed ambo ea per tota miſcere, Dei vel naturæ eſt opus: magiſque etiam, ſi calidum, ac frigidum inter ſe tota per tota miſcenda ſint. Attamen appoſitionem eiuſmodi efficere, vt ſenſum effugiant ſingula ſimplicium corporum, non

ſolum

Digitized by Google

mul quòd omnium, quæ in eo ſunt, particularum cutis, quæ intra manum habetur, omnis exceſſus planè ſit expers. Rurſus igitur hîc orationem ſiſtentes, æſtimemus quiſnam ſit optimè temperatus homo, quem ſcilicet totius ſubſtantiæ, vel potiùs tum hominum, tum reliquorum animalium medium, veluti regulam & normam ſtatuentes, reliquos omnes huic collatos, calidos, frigidos, humidos, ſiccóſve dicere oporteat. Concurrant ergo oportet in hoc homine multæ notæ: quippe & cum vniuerſa ſubſtantia collatus, medius apparere in ea debet, & magis etiam hominibus, & beſtiis. Ac medij quidem in vniuerſa ſubſtantia communes notæ dictæ iam ſunt: quæ verò in animalium ſpeciebus notantur, actionis perfectione quæ cuique ſit conueniens, iudicantur. Conuenit autem homini, vt ſit ſapientiſſimus: cani, vt mitiſſimus pariter ſit & acerrimus: leoni, vt tantùm ſit fortiſſimus: ſicuti oui, vt ſit tantùm mitiſſima. Iam verò, quod corporis actiones conſentientes eſſe animi moribus oporteat, tum Ariſtoteli in iis quæ de partibus animalium ſcripſit: tum verò nobis alibi nihilominus eſt monſtratum: ac methodus quidem hæc eſt: Exercitari verò, vt non in ſingulis modò animalium generibus, ſed etiam in vniuerſis medium promptè quis noſcat, id cuiuſlibet hominis non eſt, ſed diligentis in primis, qui per longam experientiam, & multam omnium particularium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad eum modum plaſtæ, pictores, ſtatuarii, alij denique fictores, quæ pulcherrima in omni ſpecie ſunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem ſpecioſiſſimum,

κράτιστός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ἅμα δ' ὡς τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τὸ ἔσωθεν, ἁπάσας ἐκπέφευγεν ἀκριβῶς τὰς ὑπερβολάς. ἐπιστήσαντες οὖν πάλιν ἐνταῦθα τὸν λόγον, ἐπισκεψώμεθα, τίς ἄριστα πάντων κέκραται ἄνθρωπος, ὃν καὶ τῆς ὅλης μὲν οὐσίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐν τῷ μέσῳ χρὴ τάξαντας, καθάπερ τινὰ κανόνα, καὶ γνώμονα, πρὸς ἄλλους ἅπαντας τούτῳ παραβάλλοντας, θερμοὺς καὶ ψυχροὺς, καὶ ξηροὺς καὶ ὑγροὺς ὀνομάζειν. δεῖ δὲ συνδραμεῖν ἐς ταὐτὸν ἐπὶ τοῦδε, πολλὰ γνωρίσματα. καὶ γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἐξετάζοντι, μέσον φαίνεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὡς πρὸς ἀνθρώποις τε, καὶ ζῶα. τὰ μὲν οὖν ἁπάσης τῆς οὐσίας γνωρίσματα κοινὰ, προείρηται. τὰ δ' ὡς ἐν ζώων εἴδεσιν, ἐνεργείας τελειότητι κρίνεται, τῆς ἑκάστῳ πρεπούσης. πρέπει δ' ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι σοφωτάτῳ, κυνὶ δὲ πρᾳοτάτῳ τε ἅμα, καὶ ἀλκιμωτάτῳ, λέοντι δὲ, ἀλκιμωτάτῳ μόνον, ὥσπερ γε καὶ προβάτῳ, πρᾳοτάτῳ. καὶ μὴν γε καὶ ὡς τὰς τοῦ σώματος ἐνεργείας, οἰκείας εἶναι χρὴ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι, δέδεικται μὲν καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους, ἐν τοῖς περὶ ζώων μορίων. λέλεκται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἧττον. ἡ μὲν δὴ μέθοδος ἥδε. τὸ δ' ἀσκῆσαι γνωρίζειν ἑτοίμως ἐν ἑκάστῳ φύσει ζώου, καὶ κατὰ τὰ σύμπαντα τὸ μέσον, οὐ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐσχάτως ἐστὶ φιλοπόνου, καὶ διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας, καὶ πολλῆς γνώσεως ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος, ἐξευρίσκειν δυναμένου τὸ μέσον. οὕτω γοῦν καὶ πλάσται, καὶ γραφεῖς, ἀνδριαντοποιοί τε, καὶ ὅλως ἀγαλματοποιοὶ τὰ κάλλιστα γράφουσί τε καὶ πλάττουσι καθ' ἕκαστον εἶδος, οἷον ἄνθρωπον εὐμορφότατον,

βούλεσθαι τὴν ἀφήν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ἁπάντων μορίων, ἱκανῶς ἐναργές. ὅτι δὲ καὶ θερμότητος, καὶ ψυχρότητος, ἐκ τῆς οὐσίας ἂν αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἔναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ὑπάρχον νεύρου τε, καὶ σαρκός, ὡς εἰ καὶ κραθέντων ἀμφοῖν ἐγένετο. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἄπαν, ἄναιμόν τε, καὶ ψυχρόν· σὰρξ δὲ, πολύαιμός τε καὶ θερμή, μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ δέρμα, μήτ' ἄναιμον τὸ πάμπαν ὡς νεῦρον, ἀλλὰ μὴ δὲ πολύαιμον ὡς ἡ σάρξ, γιγνόμενον. Εἰ δὴ τοῦτο γνώμονά τε, καὶ οἷον κριτήριον ἁπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων προστησάμενος, ἐξετάζῃς τε, καὶ παραβάλλῃς αὐτῷ τἆλλα, τὰς ὀκτὼ διαφορὰς εὑρήσεις τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς. καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος δίειμί σοι περὶ πάντων ἑξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρότατόν ἐστι καὶ ψυχρότατον, αἷμα δὲ θερμότατον, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὑγρόν, ὡς τὸ φλέγμα. θρὶξ δὲ, ξηροτάτη τε καὶ ψυχροτάτη, ἧττον δὲ αὐτῆς ὀστοῦν ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρόν, καὶ τοῦδε, χόνδρος ἧττον ξηρός. ἐφεξῆς δὲ χόνδρῳ συνδεσμος, καὶ ὃν χονδροσύνδεσμον ὀνομάζουσιν, ἔπειτα τένων, εἶθ' ὑμὴν, καὶ ἀρτηρία καὶ φλέψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, εἶθ' ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα, κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν, ἐν τῇ καθ' ὑγρότητά τε καὶ ξηρότητα, μεσότητι. κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, οὐκ ἔτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὸ νεῦρον μαλακὸν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, ὅσον καὶ αἵματος. οὕτω δὲ καὶ τἆλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα, τοσούτῳ ψυχρότερα δέρματος, ὅσῳ καὶ ἀναιμότερα. καὶ οἵ γε χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων, ἀρτηρίας λέγω καὶ φλεβὸς, ἄναιμοί τέ εἰσι καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει. τῇ γειτνιάσει δὲ τοῦ αἵματος, θερμαίνονται, καὶ εἰς μέσην ἀφικνοῦνται κατάστασιν κράσεως.

calloſa, nec dura, lapideave eſt, ſed ſecundum naturam ſe habens, quo ſcilicet cutis genere maximè perfectum eſſe tactum cenſemus. Ac quòd in duritie, & mollitie medium omnium particularum locum ſit ſortita, abundè liquet: quòd autem & in calore, ac frigore ſimiliter ſe habeat, ex eius ſubſtantia maximè intelligas licet: eſt enim veluti ſanguine præditus neruus, qui ſit inter neruum & carnem quiddam planè medium, vt ſi ex mixtis vtriſque conſtitueretur. Cæterùm neruus omnis exanguis, & frigidus: caro multi ſanguinis, & calida: media inter vtrumq; eſt cutis, nec planè exanguis, vt neruus, nec ſanguine abundās, vt caro. Si igitur hanc omnium animalis partium veluti normam, iudicémq; proponens, reliqua illis conferas, atque ad eam examines, octo diuerſas intemperies in eis inuenies. Iámque membratim tibi de omnibus deinceps diſſeram. Humidiſſimum frigidiſſimúmq; in corpore pituita eſt: calidiſſimum, ſanguis, non tamen eſt is perinde humidus, vt pituita: ſicciſſimum, ac frigidiſſimum eſt pilus: minùs eo, & frigidum, & ſiccum eſt os: hoc verò minùs ſiccum eſt cartilago: proximè hanc ſequitur ligamentum, & quem compoſito nomine Chondroſyndeſmon, i. cartilagineum ligamentum, vocant: poſt hunc tendo: deinceps membrana, & arteria, & vena, ipſa ſcilicet corpora vaſorum: ſuccedunt deinde nerui duri. Molles autem nerui in humiditate, & ſiccitate mediam naturam ſicuti cutis obtinent: nam in altera oppoſitione, quæ eſt calidi, & frigidi, neruus mollis in medio non eſt, ſed tantùm ei deſit de calore, quantū de ſanguine. Ita verò, & reliqua omnia priùs dicta tantò ſunt cute frigidiora, quantò minùs habent ſanguinis. Etiam tunicæ ipſæ, maxime ſanguineorum vaſorum, arteriarum dico, & venarum, non ſolum exangues ſunt, ſed etiam frigidæ natura: contactu tamen ſanguinis caleſiunt: atque ad medium temperamenti ſtatum veniunt,

D E F

Digitized by Google

Digitized by Google

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐν τῷ πρὸ τούτου πεποιημένον ἐστί, καὶ περὶ τοῦ εὐκρατωτάτου ἀνθρώπου.

ΟΤΙ μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν σῶμα, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγου διήρηται. δέδεικται δέ, ὡς ἐννέα διαφοραὶ τῶν κράσεών εἰσι, μία μὲν ἡ σύμμετρός τε, καὶ εὔκρατος, αἱ λοιπαὶ δὲ πᾶσαι, δύσκρατοι, τέτταρες μὲν ἁπλαῖ, μιᾶς ἐν ἑκάστῃ πλεονεκτούσης ποιότητος, ἤτοι θερμότητος, ἢ ψυχρότητος, ἢ ξηρότητος, ἢ B ὑγρότητος. ἕτεραι δὲ τέτταρες, ἐπειδὰν ἐξ ἑκατέρας ἀντιθέσεως ἡ ἑτέρα κρατήσῃ δύναμις. λέγω δ' ἀντιθέσεις δύο, μίαν μὲν τὴν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν, ἑτέραν δέ, τὴν κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐπὶ τὰ γνωρίσματα μεταβάντες, ὑπὲρ τῆς εὐκράτου φύσεως ἐσκεπτόμεθα, διότι πρώτη πασῶν ἥδε, καὶ ἀρετῇ, καὶ δυνάμει, καὶ τάξει νοήσεώς ἐστιν. ἐπεὶ δ' εὔκρατον, ἄλλο μὲν ἁπλῶς εὑρίσκεται λεγόμενον, ἐν πάσῃ τῇ τῶν ὄντων φύσει, καθ' ἕκαστον δὲ γένος ἄλλο· περὶ πρώτου δεῖν ἐδόκει σκέπτεσθαι, τοῦ κοινῇ κατὰ πάσης φύσεως ἐξεταζομένου. κανὼν δ' ἦν αὐτοῦ, καὶ κρίσις, ἡ τῶν στοιχείων ἰσομοιρία, δι' ἣν καὶ τὸ τῶν C ἐσχάτων ἁπάντων ἀκριβῶς μέσον ἀποτελεσθέν, εὔκρατόν τε, καὶ σύμμετρον ὀνομάζεται. τὰ δὲ ἄλλα, τὰ καθ' ἕκαστον γένος εὔκρατα, ταῖς οἰκείαις τῶν σωμάτων ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις κρίνεται. καὶ διὰ τοῦτο, ταὐτὸ σῶμα ζώου τινός, ἢ φυτοῦ, μέσον μὲν εἶναι δύναται τῶν ὁμογενῶν ἁπάντων, τουτέστιν, εὔκρατόν τε, καὶ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, δύσκρατον δ' ἑτέρῳ τινὶ παραβαλλόμενον, ἢ φυτῶν, ἢ ζώων, ἢ ἀψύχων, γένει.

CAPVT PRIMVM.

Quid actum ſit ſuperiore libro, ac de homine temperatiſſimo.

QVÒD multifariam quidem dicatur humidum, ſiccum, calidum & frigidum corpus, in proximo definitum eſt libro. Demonſtratum præterea eſt nouem eſſe temperamentorum differẽtias, vnam quidem, quæ mediocris ſit, & eucratos. i. temperata: reliquas omnes intemperatas, quatuor ſimplices, vnica ſcilicet in quaque prępollente qualitate, vel calore, vel frigore, vel ſiccitate, vel humiditate: quatuor ab his diuerſas, in quibus vtriuſq; oppoſitionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppoſitiones, alteram quæ eſt calidi & frigidi: alteram quæ eſt humidi & ſicci. Ab his ad notas earum digreſſi, de temperata natura diſceptauimus, quoniam hæc omnium prima, virtute, potentia, cognitioniſque ordine ſit. At cum temperatum aliud abſolutè dictum inueniatur in vniuerſa rerum natura, aliud in ſingulis generibus, principio viſum eſt de eo conſiderandum eſſe, quod communiter in vniuerſa natura æſtimatur. Huius norma iudiciúmque erat elementorum portionis æqualitas: ob quam extremorum omnium medium ad vnguem redditum, eucraton & ſymmetron (ſiue temperatum, & mediocre mauis) dicitur. Reliqua, quæ in ſingulis generibus temperata dicuntur, propriis corporum functionibus, vſibúſq; iudicantur: eóque fit, vt idem animalis cuiuſpiam ſtirpíſve corpus, omnium, quæ in eodem ſunt genere, medium eſſe poſſit, id eſt, in illo genere eucraton, & mediocre: alteri verò cuipiam comparatum, vel ſtirpium vel animalium, vel inanimorũ generi, dyſcraton ſiue intemperatũ.

Digitized by Google

talis perſtiterit. Iam verò, quod nec cuiuſque hominis cutis, medium abſolutè ſit vniuerſæ ſubſtantiæ, ſed eius qui maximè eſt temperatus, dictum prius eſt: plurimam enim eſſe ipſis quoque hominibus inter ſe differentiam. Verùm maximè temperatus is eſt, qui corporis habitus medius horum extremorum apparet, gracilitatis craſſitudinis, mollitiei, duritiei, itémq. caloris, & frigoris; inuenias enim cuiuſlibet hominis tangendo corpus vel mitem & halituoſum calorem, vel igneum & acrē, vel horum neutrū, imò frigiditatem quandam præpollentem: frigiditatē autem præpollere, vt in animalis corpore, intelligere oportet, eóque tum ſanguine prædito, tum humido. Ac corpore quidem talis homo eſt temperatiſſimus. Idem animo quoque medius omnino eſt audaciæ, & timoris, cunctationis, & præcipitationis, miſericordiæ, & inuidiæ: fuerit verò talis alacer, amicorum amans, humanus, & prudens. Et temperatiſſimus quidem homo ex his primum, potiſſimúmque agnoſcitur: his accedunt non pauca eorum, quæ ex neceſſitate ſequuntur. Quippe edit, bibítque moderatè: & nutrimenta non ſolùm in ventre, ſed etiam in venis, & in tota corporis habitudine probè concoquit: omnéſque (vt ſemel dicam) tum naturales, tum animales dictas virtutes inculpatas habet: cum & ſenſuum facultatibus, & membrorum motibus optimis ſit præditus: tum viuido colore ſemper ſit: tum ad perſpiratum excrementorum bene comparatus: idem medius inter ſomnolentum, & peruigilem, inter glabrum, & hirtum, inter nigrum colorem, & album: piloſque habeat, cum puer eſt, magis rufos quam nigros: cum in flore eſt, contra.

τῶν χρωμάτων ἐστί, καὶ ὡς ἔξω τῆς φύσεως ἀποχωρήσαν, οὐδέποτε φυλάττηται. καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς οὐ παντὸς ἀνθρώπου τὸ δέρμα, μέσον ἁπλῶς ἐστιν ἁπάσης οὐσίας, ἐλέχθη πρόσθεν, ἀλλ' ὅστις ἂν εὐκρατότατος ᾖ. πολλὴν γὰρ εἶναι καὶ αὐτοῖς τοῖς
D ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους τὴν διαφοράν. εὐκρατότατος δ' ἐστὶν, ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι φαίνηται μέσος ἀκριβῶς τῶν ἄκρων, ἰσχνότητός τε, καὶ παχύτητος, μαλακότητός τε, καὶ σκληρότητος, ἔτι δὲ θερμότητός τε, καὶ ψυχρότητος. ἔστι γὰρ εὑρεῖν ἁπτόμενον ἑκάστου τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἢ χρηστὴν καὶ ἀτμώδη θερμασίαν, ἢ πυρώδη καὶ δριμεῖαν, ἢ τούτων μὲν οὐδετέραν, ἐπικρατοῦσαν δέ τινα ψύξιν· ἀκούειν δὲ χρὴ ψύξιν ἐπικρατοῦσαν, ὡς ἐν ζώου σώματι, καὶ ταῦτα, ἐναίμου τε καὶ ὑγροῦ ὄντος. τῷ μὲν οὖν δὴ σώματι, τοιοῦτος ὁ εὐκρατότατος ἄνθρωπος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ψυχῇ, μέσος ἀκριβῶς
E ἐστὶ θρασύτητός τε, καὶ δειλίας, μελλησμοῦ τε, καὶ προπετείας, ἐλέους τε καὶ φθόνου. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος, εὔθυμος, φιλόστοργος, φιλάνθρωπος, συνετός. ἐκ τούτων μὲν ὁ εὐκρατότατος ἄνθρωπος γνωρίζεται πρώτως τε καὶ μάλιστα. προσέρχεται δ' αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων. καὶ γὰρ ἐσθίει καὶ πίνει σύμμετρα, καὶ πέττει καλῶς τὰς τροφάς, οὐκ ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ κἂν ταῖς φλεψί, καὶ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἁπάσας τε συνελόντι φάναι, τάς τε καλουμένας φυσικὰς ἐνεργείας, καὶ τὰς ψυχικάς, ἀμέμπτους ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄριστα διάκειται, καὶ ταῖς τῶν κώλων κι-
F νήσεσιν, εὔχρους τ' ἐστί, καὶ εὔπνους ἀεί, καὶ μέσος ὑπνώδους τε, καὶ ἀγρύπνου, καὶ ψιλοῦ τριχῶν καὶ δασέος, καὶ μέλανος τὴν χρόαν, καὶ λευκοῦ· καὶ τρίχας ἔχει, παῖς μὲν ὤν, πυρροτέρας μᾶλλον ἢ μελαντέρας, ἀκμάζων δ' ἔμπαλιν.

Digitized by Google

ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ἃ δὴ ξηρότατα τῶν ἐν ἡμῖν ὑπάρχει μορίων. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα, καὶ ὅλα σὺν αὐτοῖς τὰ κῶλα, διαπλάττουσιν αἱ τροφοὶ τῶν βρεφῶν, ὥσπερ κήρινα. τοσαύτη τις ὑγρότης ἐστὶν ἐν ἅπαντι τῷ σώματι τῶν παιδίων. ἀλλὰ καὶ εἰ νέον ἱερεῖον εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' ἀνατεμὼν σκοπεῖσθαι, μυξώδη μὲν, καὶ πλαδαρὰν εὑρήσεις τὴν σάρκα. τὸ δὲ ὀστῶδες γένος ἅπαν, ἄρτι πηγνυμένῳ τυρῷ ἐμφερές, ὥστε μηδὲ φαγεῖν ἡδέα, δι' ὑπερβάλλουσαν ὑγρότητα, τῶν νεογνῶν ζώων εἶναι τὰ σώματα. καὶ μάλιστά γε τοῦτο πέπονθε τὰ ὕεια καὶ τὰ πρόβατα, διότι καὶ μάλιστ' ἐστὶν ὑγρότερα. τὰ δ' αἴγεια, διότι ξηρότερα, βελτίω τέ ἐστι καὶ ἡδίω φαγεῖν. ἔμπαλιν δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις, τὰ γεγηρακότα, ξηρὰ μὲν ἱκανῶς, καὶ ἄικμα, καὶ ἄχυμα, τά τ' ὀστᾶ σύμπαντα, καὶ τοὺς συμπάντας συνδέσμους αὐτῶν ἔχει, νευρώδη δὲ καὶ σκληρὰν τὴν σάρκα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα διὰ τὴν ἡλικίαν, δίκην ἱμάντων ἀηδῆ καὶ ἄχυμα. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων, καὶ τῶν ἄρτι γεγενημένων, ὅσα μὲν ἤδη προβέβηκε ταῖς ἡλικίαις, ὅσον ἀπολείπεται τοῦ γήρως, τοσοῦτον καὶ τῆς ἐσχάτης ξηρότητος. ὅσα δὲ νεώτερα, καὶ ἔτ' αὐξανόμενα, τοσοῦτον καὶ ταῦτα τῆς τῶν ἐμβρύων ὑγρότητος ἀποκεχώρηκεν, ὅσον καὶ ταῖς ἡλικίαις προεληλύθει. ἡ δ' ἀκμὴ μάλιστα πάντων τῶν ζώων, ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκε τῶν ἀκροτήτων, οὔτ' εἰς ἔσχατον ἥκουσα ξηρότητος, ὡς τὸ γῆρας, οὔτ' ἐν ὑγρότητι, καὶ πλάδῳ πολλῷ καθεστῶσα, καθάπερ ἡ τῶν βρεφῶν ἡλικία. τί δὴ οὖν ἔνιοι τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν, ὑγρὸν ἀπεφήναντο τὸ γῆρας; ἢ δηλονότι τῷ πλήθει τῶν περιττωμάτων ἀπατηθέντες; οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν αὐτοῖς, αἵ τε ῥῖνες ἀναπίμπλανται κορύζης, ἔν τε τῷ στόματι σιέλου πλῆθος ἀθροίζεται, ἀλλὰ καὶ βήττουσι, καὶ ἀναπτύουσι φλέγμα, δηλοῦντες ἄρα, καὶ τὸν πνεύμονα μεστὸν εἶναι τοιούτου χυμοῦ· καὶ ἡ γαστὴρ δὲ αὐτοῖς πεπλήρωται φλέγματος, ἕκαστόν τε τῶν ἄρθρων

ſunt omnium quæ in nobis ſunt partiu. Verum tum hæc, tum reliqua tota vnà cum his membra quaſi cerea ſint, infantium nutrices fingunt formántque: tanta eſt in toto puellorum corpore humiditas. Quin ſi recens editum porcellum vel eſſe, vel diſſectum incipere velis, carnem quidem eius mu-
D coſam, præhumidámque inuenies: oſſeum verò genus vniuerſum caſeo, qui modò ſit coagulatus aſſimile: adeo vt nuper nati animalis corpus propter redundantem in eo humorem libens non comedas. Quod maxime tum ſuilli, tum ouilli fœtus corporibus accidit, propterea quod ea maximè ſunt humida: caprinum quòd ſiccius ſit, & melius eſui eſt & iucundius. Contra verò quàm in nouellis porcellis, quæcunque iam ſenuerunt, hęc oſſa quidem omnia & ligamenta vniuerſa pręſicca, ſine ſucco & inſipida poſſident: carnem verò neruoſam & duram: arterias quoque & venas,
E & neruos, ætatis culpa lori inſtar, inſuaues & ſine ſucco. Quæ medio ſtatu horum ac nuper natorum ſunt, quæ vtique iam ætate proceſſerunt, quantùm à ſenio abſunt, tantum & ab extrema ſiccitate ſunt remota. Quæ minora ſunt atque adhuo augeſcunt, tantùm ea quoque à geſtati etiamnum fœtus humore abſunt, quantùm proceſſerunt ætate. Floreſcens verò ætas omnium animalium maxime in medio extremorum eſt, neque ſicut ſenium ad ſummam perducta ſiccitatem, neque velut infantium ætas in humore & multo vuido merſa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum, humidum eſſe ſenium prodiderunt: an videlicet quod
F excrementorum abundantiâ ſunt decepti? quippe tum oculi his lacrymis ſuffunduntur: tum nares grauedine replentur: tum in ore eorum ſaliuæ copia exuperat: ad hæc tum tuſſiunt tum excreant pituitam, ſcilicet pulmones quoque hac eſſe refertos indicantes: venter quoque illis pituita eſt plenus: tum ſinguli articuli quodammodo

Digitized by Google

apparent, & facile in frigidum ſtatum mutantur: & nigri, & liuidi fiunt: & frigidis morbis facile capiuntur, apoplexia, neruorum reſolutione, ſtupore, tremore, conuulſione, diſtillatione, raucedine. Porrò periit eorum omnis propemodum ſanguis: eóque vnà periit & coloris rubor. Iam verò concoctio iis & digeſtio, & ſanguificatio, & appoſitio, & nutritio, & appetentia, & ſenſus, & motus, oblæſa omnia ſunt, vitioſéque affecta. Et quid, quæſo, aliud eſt ſenium, quàm via ad interitum? Itaque ſi mors naturalis caloris eſt extinctio, vtique ſenium veluti tabes quædam eius fuerit. Verùm non perinde de puerorum & florentium ætate, inter medicos conuenit. Sed nec dirimere inter eos litem eſt promptum: probabiles enim ſunt vtrorúmque rationes, tum eorum qui pueros calidiores eſſe quàm florentes ætate cenſent: tum eorum qui contrà florentes calidiores pueris eſſe contendunt. Alteri namque ex eo quod ſanguinis humor omnium quæ in animalis corpore ſecundum naturam continentur, calidiſſimum ſit: tum quòd fœtus in vtero propemodum ſanguis tantùm ſit, poſt autem fingendis vtique iam particulis aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diuerſum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quòd plurimum ſanguinem ſinceriſſimum calidiſſimúmque obtineant: colligunt calidiſſimum eſſe, geſtatum in vtero fœtum: quod ſi eſt, etiam pueros quantò geſtatis in vtero propiores ſunt, tantò eſſe florentibus ætate calidiores. Alteri verò quod etiam plurimus ſit in florentibus ſanguis ac copioſior quam in pueris, ita vt eius occaſione crebrò his ſanguis profluat: quinetiam quod flauæ bilis ſuccus qui ſanguine multò eſt calidior, plurimus his ſit, propterea calidiores eſſe florentes quàm pueros confirmant.

ἡλικίαις τὸ γῆρας, ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον. ὅτι δὲ καὶ ψυχρότατόν ἐστιν, ἔτ' ἐναργέστερον, ὥστ' οὐδ' ἀμφισβητήσειεν οὐδεὶς ὑπέρ γε τούτου. καὶ γὰρ ἁπτομένοις, οἱ γέροντες ψυχροὶ φαίνονται, καὶ ῥᾳδίως ἀποψύχονται, καὶ μελαίνονται, καὶ πελιδνοῦνται, καὶ τοῖς ψυχροῖς ἑτοίμως ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἀποπληξίαις, παραλύσεσι, νάρκαις, τρόμοις, σπασμοῖς, κορύζαις, βράγχοις. ἀπόλωλε δὴ αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἅπαν τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο συναπόλωλε καὶ ἡ τῆς χροίας ἐρυθρότης. ἀλλὰ καὶ πέψις αὐτοῖς, καὶ ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσίς τε, καὶ πρόσθεσις, καὶ θρέψις, ὄρεξίς τε, καὶ αἴσθησις, καὶ κίνησις, ἀμυδρὰ πάντα, καὶ κακῶς διακείμενα. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ θάνατόν ἐστι τὸ γῆρας; ὥστ' εἴπερ ὁ θάνατος σβέσις ἐστὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εἴη ἂν καὶ τὸ γῆρας, οἷον μαρασμός τις αὐτῆς. οὐ μὴν περί γε τῆς τῶν παίδων ἡλικίας, καὶ τῶν ἀκμαζόντων, οὐδ' ὁμολογεῖται τοῖς ἰατροῖς, οὔτε κρῖναι, τὴν διαφωνίαν αὐτῶν εὐπετές. πιθανοὶ γὰρ ἑκατέρων οἱ λόγοι, τῶν τε τοὺς παῖδας ἀποφηναμένων θερμοτέρους εἶναι, τῶν ἀκμαζόντων, καὶ τῶν ἔμπαλιν τούτοις, τοὺς ἀκμάζοντας, τῶν παίδων. οἱ μὲν γὰρ, ὅτι θερμότατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ ζώῳ κατὰ φύσιν ὑπαρχόντων, ὁ τοῦ αἵματος χυμός. εἶθ' ὅτι καὶ τὸ κυούμενον, τὸ μὲν πρῶτον, ὀλίγου δεῖν αἷμα μόνον ἐστὶν, ὕστερον δὲ, διαπλαττομένων ἤδη τῶν μορίων, τὸ μὲν, ὀστοῦν γίγνεται, τὸ δὲ, ἀρτηρία, τὸ δὲ, φλέψ, τὸ δ' ἄλλο τι, πάντα μὲν ἐρυθρὰ, καὶ πλεῖστον, αἵματος εἰλικρινεστάτου τε καὶ θερμοτάτου μετέχοντα, συλλογίζονται θερμότατον εἶναι τὸ κυούμενον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὺς παῖδας, ὅσωπερ ἐγγυτέρω τοῖς κυουμένοις, θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων. οἱ δ' ὅτι πολὺ μὲν κἂν τοῖς ἀκμάζουσι τὸ αἷμα, καὶ πλέον ἢ ἐν τοῖς παισὶν, ὥστε συνεχῶς διὰ τοῦθ' αἱμορραγεῖν,

πνους, πλείστους μὲν ἐν τοῖς παισὶν ἰδεῖν ἐστι γιγνομένους, ἐλαχίστους δὲ τοῖς ἀκμάζουσι. καίτοι τούτους γε, φασὶν, οὐδὲ μαινόμενος ἄν τις ἑτέρως ἡγήσαιτο γίγνεσθαι, ἢ τοῦ θερμοῦ νικηθέντος πως, καὶ βαρυνθέντος ὑπὸ πλήθους ὑγρότητος, ὡς ἔκ τε τῶν οἰνωθέντων ἐστὶν ἰδεῖν, ἔτι τε τῶν πλείω λουσαμένων. οὕτω δὲ καὶ μήκων ὑπνοποιός ἐστι, καὶ μανδραγόρας, καὶ θριδακίνη, καὶ πάνθ' ὅσα τὴν κρᾶσιν ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα. τοιαῦται μὲν τινὲς αἱ ἑκατέρωθεν ἀμφισβητήσεις εἰσὶ, περὶ τῶν προκειμένων ἡλικιῶν τῆς κράσεως. ἁπάσας γὰρ αὐτὰς ἐπεξέρχεσθαι, περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ, τοῦ τύπου τῶν ἐπιχειρημάτων, σαφῶς ἤδη κἀξ ὧν εἰρήκαμεν ἐγνωσμένου. πόρρωθεν γὰρ ἑκάτεροι, καὶ σχεδὸν ἀπὸ τῶν δευτέρων, τὰ πρότερα συλλογίζονται, καὶ ὥσπερ εἰδότων ἤδη τῶν ἀκροατῶν, ὅπως μὲν αὔξησις, ὅπως δὲ πέψις, ὅπως δὲ θρέψις γίνεται, ποιοῦνται τὸν λόγον. ὡσαύτως δὲ ὑπὲρ αἰσθήσεως, καὶ κινήσεως, καὶ πρακτικῶν, καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν διέρχονται, καὶ γενέσεως ὕπνου μνημονεύουσι, καὶ σιτίων φύσεως, ὧν οὐδὲν ἁπλῶς ἐστι, καὶ ῥᾳδίως γνώριμον, ἀλλὰ παμπόλλης μὲν ζητήσεως δεόμενον, ἴσως δὲ οὐδ' εὑρεθῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ πρότερόν τις εἰδείη γνωρίζειν ὑγρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ὅ, τι γὰρ ἂν ἐκείνων, ὡς γινώσκοντες ἤδη λέγωσιν, ἀναγκάσειέ τις αὐτοὺς ἀποδεικνύναι, πάντως δεήσονται τοῦ περὶ κράσεων λόγου, τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεστῶτος. ὥστε δι' ἀλλήλων τε, καὶ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐκ μὲν τῶν νῦν ζητουμένων, ὡς ἤδη γινωσκομένων, ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν διαλέγωνται, καὶ τὴν τῶν ἐδεσμάτων τε, καὶ φαρμάκων ἐξευρίσκωσι δύναμιν, ὕπνου τε, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐπισκέπτωνται. πάλιν δ' αὖ τὰ νῦν ἐνεστῶτα, δι' ἐκείνων, ὡς ἤδη προεγνωσμένων, ἀποδεικνύουσιν. ἐγὼ δ' οὐκ ἐπαινῶ τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐδ' ἀποδείξεις εἶναι νομίζω,

quanquam nunc quoque aliter accidere, ne vel inſanum quidem hominem cenſere aiunt, quàm calido victo quodammodo grauatóque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet, tum ex iis qui balneo liberalius ſint vſi: ita verò & papauer ſomnificum eſſe, &
D mandragoram, & lactucam, & omnia quæ humidiore frigidioréque temperie ſunt. At tales quidem de propoſitarum ætatum temperie rationes vtrinque afferuntur: omnes enim recenſere ſuperuacuum videtur, cum formula ipſa epich.irematum, vel ex iis quæ retulimus, ſatis clarè perſpici poſſit. Eminus enim vtrique ferméque à ſecundis priora colligunt: ac tanquam iam ſciat auditor quemadmodum auctio, quemadmodum concoctio, & quemadmodum nutritio fiat, verba faciunt. Simili modo de ſenſu, de intellectu, de functionibus
E tum naturalibus, tum actiuis diſputant. de ſomni quoque generatione & ciborum natura mentionem faciunt: quorum nullum ſimplex promptúmque cognitu eſt, ſed & multam diſquiſitionem requirit, nec poteſt fortaſſe vlli compertum eſſe, niſi qui priùs humidam, ſiccam, calidam frigidámque temperiem ſciat agnoſcere. Quicquid enim eorum veluti ſcientes dicunt, id ſi demonſtrare eos cogas, prorſus diſputationem de temperamentis, hanc ſcilicet, cui nunc inſiſtimus deſiderabunt. Quare per mutua, & ex mutuis fiunt iis demonſtrationes: ex
F iis quidem quæ nunc quærimus: ceu iam ſint cognita, cum de actionibus diſputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inueſtigant, ac de ſomno & aliis id genus diſſerunt: rurſus autem quæ nunc ſunt propoſita, per illa veluti priùs iam nota, demonſtrant. Ego verò eiuſmodi demonſtrationes non probo: quin ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo,

Digitized By Google

ipſo in ſenſus. Atqui ſi eorum quæ actu calida
ſunt, alius eſſe iudex quàm tactus nullus poteſt,
tangant iam deinceps multos viros, tum ſenes,
tum adoleſcentes, tum pueros, tum infantes: ita
enim inuenient qui magis minúſve calidi ſint.
D Sin de rebus ſenſilibus rationales demonſtratio-
nes quærunt, iam de niue ipſa inquirendum eſt,
cenſendáne ſit, ſicut omnibus hominibus appa-
ret, candida: an ſicut Anaxagoras aſſeuerauit,
non candida. Iam verò de pice ſimili modo
coruóque ac reliquis omnibus æſtimandum: ne-
que enim ſi non habenda eſt oculis fides de al-
bo quod vident, de nigro ſine demonſtratione
fides eſt habenda. Omnia igitur quæ ſenſui ap-
parent, ſi iam fide carere dicunt, nec cygnum
album eſſe dicant, niſi priùs id viderint ratione,
immo nec calcem, nec diem, nec ipſum So-
E lem: ad eundem modum & de uoce auribus fi-
dem abrogent, & de odore naribus, & de om-
ni tactili ipſi tactus ſenſui. Et nónne hæc ſunt
Pyrrhonis hæſitatio & nugæ immenſæ? Sanè
æquum fuerat eos qui optimam ſectam in phi-
loſophia elegiſſent, quæ ſcilicet calidum, frigi-
dum, humidum & ſiccum principia & elementa
ſtatuit, non in tantùm deſciuiſſe à viris qui hæc
poſuerunt, vt quòd omnis demonſtrationis prin-
cipia ſint, quæ ſenſui quæque intellectui ſunt
manifeſta, non cognoſcerent. Et profectò quiſ-
quis de his addubitat, fruſtra de aliis inquirit,
vtpotè ne quidem vnde ſit incepturus, quicquam
F ſibi relinquens. Vnde igitur in tam longum er-
rorem diuerterint, ac ſenſilium rerum cognitio-
nem ratione conſequi tentarint, ego ſanè ne co-
gitare quidem poſſum. Et ideò quod actu cali-
dum eſt, tactu iudico: ſi quid autem adhuc ca-
lidum non eſt, ſed vt tale fiat, eſt idoneum (quod
vtique poteſtate calidum appellamus) id ratione

τὸ πρεσβύτερον αἰσθήσεως ἔχουσι κριτήριον. καὶ μὴν, εἰ μη-
δὲν ἄλλο τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν ἐξ ἁφῆς κριτήριον παρ᾽ ἀρ-
χὴν, ἁπτέσθωσαν ἤδη πολλῶν ἐφεξῆς ἀνδρῶν, καὶ γερόντων,
καὶ μειρακίων, καὶ παίδων, καὶ βρεφῶν. οὕτω γὰρ ἐξευρήσουσι
D τοὺς μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον θερμούς. εἰ δ᾽ αἰσθητῶν πραγμά-
των λογικὰς ἀποδείξεις ζητοῦσιν, ὥρα τι καὶ περὶ τῆς χιόνος
αὐτῆς ἤδη σκοπεῖν, εἴτε λευκὴν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις φαί-
νεται νομιστέον αὐτὴν, εἴτε καὶ μὴ λευκὴν, ὡς Ἀναξαγόρας
ἀπεφήνατο. καὶ μὴν τοι καὶ περὶ πίττης ὡσαύτως ἂν σκοπεῖν
τε καὶ κόρακος, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν λευ-
κὸν ἀπιστεῖσθαι χρὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρῶντας, αὖθι δ᾽ ἀπο-
δείξεως ἐπὶ τῶν μελάνων πιστεύεσθαι. ἅπαντα οὖν ἤδη τὰ τῶν
αἰσθήσεων, ἄπιστα φάμενοι, μήτε τὸν κύκνον λευκὸν εἶναι λε-
γόντων, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπισκέψωνται λόγῳ, μήτε τὸν
E τίτανον, ἢ τὴν ἡμέραν, ἢ αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν
φωνῶν ἀπιστησάτωσαν ἀκοῇ, καὶ περὶ τῶν ὀσμῶν ταῖς ῥισὶ,
καὶ περὶ πάντων τῶν ἁπτῶν ἁφῇ. εἶτα ταῦτα οὐ Πυρρώνειος
ἀπορία, καὶ λῆρος ἀπέραντος; οὐ μὴν καὶ δίκαιόν γε ἦν τοὺς
τὴν ἀρίστην αἵρεσιν ἑλομένους τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὴν τὸ θερ-
μὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀρχὰς στοιχεῖα
τιθεμένην, εἰς τοσοῦτο ἀποπλανηθῆναι ἀπὸ τῶν ταῦτα θε-
μένων ἀνδρῶν, ὡς μὴ γινώσκειν, ὅτι τε πάσης ἀποδείξεως
ἀρχαὶ, τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησίν ἐστιν ἐναργῆ, καὶ ὅστις
περὶ τούτων ἀπορεῖ, μάτην ὑπὲρ τῶν ἄλλων ζητεῖ. μηδὲ
F ὁπόθεν ἄρξηται, ὡς καταλελειπὼς ἑαυτῷ. πόθεν οὖν εἰς
μακρὰν οὕτως ὁδὸν ἐτράποντο, καὶ λόγῳ ζητεῖν ἐπεχείρησαν
αἰσθητῶν πραγμάτων, διάγνωσιν, ἐγὼ μὲν οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι
δύναμαι, καὶ διὰ τοῦτο ἁφῇ μὲν κρίνω τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν θερ-
μόν. εἰ τί δ᾽ οὔπω μέν ἐστι θερμὸν, ἐπιτήδειον δὲ γενέσθαι τοιοῦ-
το, ὃ δὴ καὶ δυνάμει θερμὸν ὀνομάζεται, τοῦτ᾽ ἐξευρίσκειν

Digitized by Google

σῃ, καὶ τοῖς καιροῖς. ἐν οἷς ἐξετάζεται, παραπλησίως ἔχοντα προῃρῆσθαι τὰ σώματα, μὴ γεγυμνασμένον ἠργηκότι παραβάλλοντας, ἢ λελουμένον ἀλούτῳ, μηδ᾽ ἄσιτον ἐδηδοκότι, καὶ διψῶντα μεμεθυσμένῳ, μηδὲ τὸν ἐν ἡλίῳ θαλφθέντα, τῷ ῥιγώσαντι διὰ κρύος, ἢ τὸν ἀγρυπνήσαντα, τῷ κεκοιμημένῳ, μηδ᾽ ὅλως τοῖς ἐξ ἐναντίας φύσεως, ἢ διαίτης, ἢ περιστάσεως πραγμάτων ἡστινοσοῦν, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε, πάντη θ᾽ ὡσαύτως ὑπαρχέτω τ᾽ ἄλλα, πλὴν τῆς ἡλικίας αὐτῆς. οὕτω δὲ δηλονότι καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα παῖδα παραβάλλων ἑαυτῷ, τὰς ἔξωθεν ἁπάσας αὐτοῦ περιστάσεις ἀκριβῶς ὁμοίας φυλάξεις, ἵνα μὴ τὸ διά τινα τούτων ἐν θάλψει τε καὶ ψύξει διαφέρον, εἰς τὴν τῆς ἡλικίας ἀναφέρηται μεταβολήν. μακρὰν ἴσως σοι δόξω λέγειν τὴν ἐξέτασιν ἀλλ᾽ ἀληθῆ γε πάντως μᾶλλον, ἐξ αὐτῆς τε τῆς ζητουμένης τῆς οὐσίας λαμβανομένην, ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐλέγομεν. σὺ δὲ ἴσως αἱρήσῃ τὴν ἐπίτομον, οὐδὲν φροντίζων εἰ ψευδὴς εἴη. ἴσθι τοίνυν, οὐ μόνον ψευδῆ βαδίσων, ἀλλὰ καὶ μακράν. οὐ γὰρ ἔτεσι τρισὶν, ἢ τέτταρσιν, ἐξευρήσεις τὸ ζητούμενον, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῷ βίῳ φυλάξεις τὴν ἄγνοιαν. ὅσον γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀντιλογίαις τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν ἀποδειχθῆναι δύναται σαφῶς· οὐδ᾽ εὔλογον ὅλως, ἐκ τῶν ὑστέρων πιστοῦσθαι τὰ πρότερα. κρίνωμεν οὖν αἰσθήσει τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν σῶμα, τό γε κατ᾽ ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτο, καὶ μηκέτι δυνάμει, παρέντες τήν τε κρίσιν προτέραν, τά τ᾽ ἄλλα σύμπαντα γνωρίσματα. καὶ δή σε μὲν ὡς ἂν κρινοῦντα πρὸς τὴν πεῖραν ἀπολύω, τὴν δ᾽ ἐμὴν αὐτὸς κρίσιν ἑρμηνεύσω. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἁπτόμενος σωμάτων ἐπιμελῶς, οὐ παίδων μόνων, ἢ βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ μειρακίων καὶ ἀκμαζόντων, εὕρισκον οὐδετέρους ἀληθεύοντας, οὔτε τοὺς θερμότερον ἁπλῶς, οὔτε τοὺς ψυχρότερον εἰπόντας εἶναι τὸν ἀκ-

pora eliges, non exercitatum requieto comparans: non balneo vſum ei qui eo non ſit vſus: non ieiunum ſaturo: non ſitientem ebrio: non cum qui ſole incaluit, ei qui ex frigore riget: non cum qui vigilauit, ei qui dormiuit: nec denique eos quibus contraria eſt vel natura, vel vi-
D ctus ratio, vel qualibet rerum circunſtantia: ſed reliqua omnia ſint quàm fieri licet paria, vna ætate excepta. Pari modo, ſi vnum eundémque puellum cum ſeipſo conferas, omnes eius externas circunſtantias ſimiles ad vnguem ſeruabis: quò ſcilicet ſi qua harum alicuius cauſa in calore & frigore differentia contingat, ætatis mutationi non imputetur. Longam tibi experiendi rationem fortaſſe tradere videor, ſed planè veriſſimam atque ex ipſa rei quæſitæ eſſentia deſumptam: ſicut in iis quæ de demonſtratione ſcripſimus à nobis eſt proditum: tu verò fortaſſe com-
E pendiariam voles, minimè curans ſi falſa ſit. Scito ergo non ſolùm falſam te, ſed etiam longam ingreſſurum viam, neque tribus quatuórve annis quod requiris inuenturum, ſed tota vita in ignorantia verſaturum: quantùm enim accipi ex memoratorum virorum controuerſia licet, non eſt quòd putemus clarè aliquid demonſtrari poſſe: ſed nec rationabile omninò eſt ex iis quæ poſteriora ſint, ea probari quæ ſunt priora. Ergo calidum frigidúmque corpus quod ſaltem actu nec adhuc poteſtate tale ſit, ſenſu iudicemus, miſſo nunc tum priorum iudicio, tum reliquis omnibus notis: & te iam ceu rectè iudicaturum ad
F ipſam experientiam remitto: meum autem iudicium ipſe interpretabor. Complura enim deinceps corpora non puerorum modò, vel infantium, verùm etiam adoleſcentium & æſtate florentium curioſè tangẽs, neutros vera loquutos inueni, nec eos qui abſolutè calidiorem: nec eos qui frigidiorem eſſe florentem ætatem quàm pue-

Digitized by Google

ambo ſimiliter corpori blanda ſint, & mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius eſſe, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Iam ſi intelligas aquam labri ea eſſe caliditate vt ferueat, aut aërem balnei prorſus inflammatum, ab vtroque te pari modo deurendum conſtat. Rurſus, ſi aquam ita intelliges frigidam vt procul à glaciando non abſit: aut aërem prorſus refrigeratum, vt fit cum ningit: patet quod vtriuſuis occurſu pari modo refrigeraberis rigebiſq;. Ergo ſummum tum calorem, tum frigus ſimiliter in aqua, ſimilitérque in aëre finge: præterea medium amborum extremorum ſtatum ſimili modo in vtroque conſtitue: hoc caſu quòd in medio interuallo extremorum & medij ſtatus tum in aqua eſt, tum in aëre, caſdem in exceſſus diſtantiæque rationes habebit: tantóque dices alterum mediocri eſſe calidius, quantò alterum: ad eundem modum frigidius quàm mediocre, tantò eſſe aquam aliquando dices, quantò & aërem, tametſi ſuus vtriuſque occurſus tangenti idem non ſit vtrique: neque enim ſimili modo aqua temperata ſicut aër temperatus tactum afficit. Et quid opus eſt in tam diſſimilibus exemplum proponam? cùm ipſe aër qui ſimili ſit calore, variè tangenti occurrat, prout alias veluti caliginoſus & halituoſus, alias veluti fumoſus & fuliginoſus, interdum purus omninò eſt. Igitur in plutibus iiſdémque differentibus æqualitas caloris conſiſtit: quæ inconſideratis quaſi inæqualis ſit imponit, propterea ſcilicet quòd non vndequaque ſimilis apparet. Cæterùm homo qui rationes quas propoſui expenderit, & ſenſum in multa particularium experientia exercuerit, is nimirum æqualitatem caloris in pueris florentibúſque inueniet:

ἀὴρ ὁ εὔκρατος; οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὁπότερον. ἀμφοῖν γὰρ ὄντων ὁμοίως ἡδέων τε, καὶ συμμέτρων τῷ σώματι, τὸ μὲν θερμότερον λέγειν αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον, οὐδένα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι. καὶ μὴν εἰ νοήσαις τὸ τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ

D εἰς ἄκρον θερμότητος ἀφικνούμενον, ὡς ζεῖν, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκφλογούμενον, ὅτι πρὸς ἀμφοῖν ὡσαύτως καυθήσῃ, πρόδηλον. εἰ δὲ δὴ καὶ νοήσαις αὖθις ἢ τὸ ὕδωρ οὕτω ψυχρὸν, ὡς ἐγγὺς ἤδη πήξεως εἶναι, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκψυχόμενον, ὡς ἐν τοῖς νιφετοῖς γίγνεται, δῆλον ὡς καὶ πρὸς τούτων ἑκατέρων ὁμοίως ψυχήσῃ τε, καὶ ῥιγώσεις. οὐκοῦν καὶ θερμότητα καὶ ψύξιν ἄκραν, ὡσαύτως ἀέρι νοήσεις ἐγγινομένην, ὡσαύτως καὶ ὕδατι, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρων, τὸ μέσον ὁμοίως ἀμφοῖν ἐγγενόμενον, ὥστε καὶ τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἄκρων τε καὶ τοῦ μέσου, κατά τε τὸ

E ὕδωρ, καὶ τὸν ἀέρα, τὰς αὐτὰς ὑπεροχάς τε καὶ διαστάσεις ἕξει. καὶ τοσούτῳ ποτὲ φήσεις εἶναι τοῦ μετρίου θερμότερον θάτερον, ὅσῳ θάτερον. οὕτω δὲ καὶ ψυχρότερον τοῦ μετρίου, τοσούτῳ φήσεις εἶναί ποτε τὸ ὕδωρ, ὅσῳ καὶ τὸν ἀέρα. καί τοι τό γε τῆς προσβολῆς ἴδιον, οὐ ταὐτὸ ἑκατέροις ἐστίν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὕδωρ εὔκρατον, ὡς ἀὴρ εὔκρατος προσπίπτει. καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν οὕτως ἀνομοίων; αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀέρος ὁμοίως ὄντος θερμοῦ, διαφέρουσαι γίγνονται προσβολαί. πρὸς τὸ, ποτὲ μὲν οἷον ἀχλυώδη τε, καὶ ἀτμώδη, ποτὲ δὲ, οἷον λιγνυώδη τε καὶ καπνώδη, ποτὲ δὲ, κα-

F θαρὸν ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐν πολλαῖς οὖν, καὶ διαφερούσαις, ἰσότης γὰρ θερμότητος, ἐξαπατῶσα τοὺς ἀπείρους ὡς ἄνισος, ἔτι γε κατὰ πᾶν ὁμοία φαίνεται. λελογισμένου μὲν ἐστὶν ἀνδρὸς, τοῖς λογισμοῖς οἷς εἴρηκα, καὶ γεγυμνασμένου τὴν αἴσθησιν ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος ἐμπειρίᾳ, τὴν ἰσότητα τῆς θερμότητος ἐξευρεῖν, ἔν τε τοῖς παισί, καὶ τοῖς ἀκμάζουσι,

Digitized by Google

Ομενόν ἐστιν. ὑγροῦ δὲ καὶ ξηροῦ σὺν τῇ ἁφῇ, λογισμός. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν, σκληρὸν πάντως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁφῇ αἰσθητόν. οὐ μὴν εἴ τι καὶ σκληρὸν, εὐθὺς ἤδη καὶ ξηρόν. ἀχώριστον μὲν γάρ ἐστι ξηροῦ σώματος ἡ σκληρότης, οὐ μὴν ἴδιόν γε τούτου μόνου. καὶ γὰρ τὸ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως, σκληρὸν, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος. ὅθεν οὐδ' εὐθὺς ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοῦ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ διαγνώσει, πρὶν ἐπισκέψασθαι, πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. οὔτε γὰρ εἰ μετὰ ψυχρότητος ἄκρας σκληρὸν, ἤδη τοῦτο ξηρὸν, οὔτ' εἰ μετὰ θερμότητος σφοδρᾶς, μαλακὸν εὐθέως ὑγρόν. ἀλλ' ὅταν μετρίως ᾖ θερμὸν, σκοπεῖν ἐφεξῆς, εἰ μαλακόν ἐστιν ἢ σκληρόν. εἰ μὲν γὰρ μαλακὸν, ὑγρὸν, εἰ δὲ σκληρὸν, ξηρόν. ἀλλ' εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων σκληρῶν, οὐδὲν ἂν εἴη ὑγρόν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τοσαύτην ἐν αὐτῷ γενέσθαι ψύξιν, ὡς σκληρυνθῆναί τι διὰ πῆξιν. εἰς μὲν γὰρ σύστασίν τινα τὸ τέως ῥυτὸν ἀφίξεταί ποτε, καθάπερ ἡ πιμελή. τὸ γὰρ ἐλαιῶδες ἐν αἵματι, ῥυτὸν ὂν καὶ λιπαρὸν, ὅταν ἐν ψυχρῷ γένηται χωρίῳ, πήγνυται, σκληρὸν μὴν οὐδ' οὕτω γίγνεται. δεόντως οὖν εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑγροτάτη μὲν ἡ πιμελὴ, δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ, τὸ σαρκῶδες γένος, εἴδη δ' αὐτοῦ πλείω. πρώτη μὲν, ἡ κυρίως ὀνομαζομένη σὰρξ, ἣν οὐκ ἂν εὕροις καθ' αὑτὴν οὐδαμόθι τοῦ σώματος, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ μόριον μυός. ἐφεξῆς δὲ, ἑκάστου τῶν σπλάγχνων ἡ ἰδία οὐσία. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, παρέγχυμα, καὶ ὡς περὶ μικροῦ καὶ φαύλου διανοοῦνται πράγματος, οὐκ εἰδότες, ὡς ἡ καθ' ἕκαστον σπλάγχνον ἐνέργεια, τῆς σαρκὸς ταύτης ἐστίν. ἀλλὰ τούτων μὲν, οὔπω νῦν ὁ καιρός. ὅτι δ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐγκεφάλου σῶμα, καὶ πνεύμονος, ἐφεξῆς ἐστι τῇ πιμελῇ καθ' ὑγρότητα, τῇ μαλακότητι τεκμήρασθαι πάρεστιν. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ψυχροῦ γε πέπηγεν,

Iudex: humidi autem & ſicci vna cum tactu ratio. Quippe quod ſiccum eſt, durum prorſus eſt, at hoc tactu omnino dignoſcitur: non tamen ſi quid durum eſt, idem ſtatim & ſiccum eſt: etenim inſeparabilis à ſicco corpore duritia eſt, non tamen eius vnius propria: nam & quod frigore concretum eſt, durum cernitur ſicut glacies. D Quo vtique minùs ſicci humidique dignotio ſtatim aggredienda eſt, ante ſcilicet quàm æſtimatum ſit quemadmodum ſe in calore habeant & frigore. Neque enim ſi quid cum ſummo frigore repræſentatur durum, id etiam ſiccum eſt: nec, ſi quid cum vehementi calore eſt molle, idem ſtatim eſt humidum: verùm cùm mediocriter eſt calidum, tum æſtimare durúmne an molle ſit, oportet: ſi enim molle ſit, humidum eſt: ſi durum, ſiccum. Verùm ſi hæc ita ſe habent, partium quæ in humano corpore ſunt duræ, nulla eſt E humida: neque enim tanta eſſe in eo frigiditas poteſt, vt aliquid in ipſo concreſcere in duritiem queat. Poteſt quidem quod priùs fuit fluxile, aliquando concreſcere, veluti adeps: quod enim oleoſum in ſanguine fluxiléque & pingue eſt, vbi in frigidum venit locum, cogitur: durum tamen nè ſic quidem efficitur. Commodè igitur dictum veteribus eſt humidiſſimam eſſe adipem: ſecundo poſt eam loco, carnoſum genus. Eius autem plures ſunt ſpecies, prima quidem quæ propriè caro appellatur, quam ſcilicet nuſquam in corpore per ſe inuenies, ſed eſt perpetuò muſculi pars. F Ab hac cuiuſque viſcerum propria ſubſtantia eſt, eam Eraſiſtratus parenchyma vocat, quaſique pro re parua leuique habet, parum intelligens cuiuſque viſceris actionem huic carni acceptam referri. ſed horum non eſt nunc tempus. Quòd autem ipſum cerebri pulmoniſq; proprium corpus proximùm adipi humiditatis ratione ſit, ex mollitie eius coniectare licet: non enim à frigore congelatur, cùm

Digitized by Google

ſeu quæ in muſculis habentur, neruorum & ligamentorum ſunt particulæ: cordis propria quædam fibrarum eſt ſpecies, æquè ſcilicet vt venarum tunicæ atque arteriarum, itemque inteſtinorum, ventriculi, vteri & veſicæ vtriuſque, licet enim in his quoque omnibus inſtrumentis propriam quandam videre carnem ſuis ipſorum fibris circumnatam. Atque hæ quidem carnes cute ſunt calidiores: fibræ verò quàm cutis, partim paulò magis partim paulò minùs, tum frigidæ, tum ſiccæ ſunt: partim ſimiles omninò cutis ſubſtantiæ: Porrò omnes membranę cute ſunt ſicciores, veluti quæ circa cerebrum & ſpinalem medullam ſunt meninges: ſunt enim hæ quoque membranæ. Iam ligamenta omnia quantò cute ſunt duriora, tantò ſunt & ſicciora. Tendones quoque tametſi ligamentis ſunt molliores, attamen cute luculenter ſunt duriores. Cartilagines verò poſt ligamenta deinceps ſunt. Præterea medium quoddam inter ea corpus appellant id anatomici quidam *νευροχονδρώδη σύνδεσμον*, quaſi verò cartilagineum ſimul & neruoſum ligamentum dicas: eſt autem id durum, cartilaginoſúmque ligamentum. Os verò omnium quæ cutis operit, duriſſimum eſt. At eorum quæ ex cute extant ſicciſſimus eſt pilus: deinde cornu: mox vngues & vngulæ & calcaria, roſtra, quæque his in ſingulis animalium ratione carentium ſimiles ſunt partes. Humorum optimus & maximè proprius ac domeſticus, ſanguis eſt. Huius veluti ſedimentum ac fæx, atra bilis eſt: quæ idcirco tum frigidior, tum craſſior ſanguine eſt: ſicut flaua bilis longè calidior. Frigidiſſimum verò ac humidiſſimum omnium quæ in animali habentur, pituita eſt. Inſtrumentum autem quo id cognoſcitur ipſe eſt tactus: veluti Hippocrates in libello de hominis natura monſtrauit.

τοιαῦται κἀν τῇ καρδίᾳ. πλὴν οὐ ταὐτὸ γένος τῶν ἰνῶν, ἀλλ' αἱ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν, νεύρων εἰσὶ καὶ συνδέσμων μόρια. τῆς καρδίας δὲ, τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς ἀρτη-
D ρίας, καὶ φλεβὸς χιτῶνες, ἐντέρων τε, καὶ γαστρὸς, καὶ μήτρας καὶ τῶν κύστεων ἑκατέρων. ἔστι γὰρ οὖν δὴ κἀν τούτοις ἅπασι τοῖς ὀργάνοις τὴν οἰκείαν σάρκα περιπεπηγυῖαν ἰδεῖν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἰσίν. αὗται μὲν οὖν αἱ σάρκες, θερμότεραι τοῦ δέρματος ὑπάρχουσιν, αἱ δ' ἶνες, αἱ μὲν ὀλίγῳ τινὶ μᾶλλον, αἱ δ' ἧττον βραχὺ δέρματος ψυχρότεραί τε εἰσι, καὶ ξηρότεραι, τινὲς δ' ὅμοιαι κατὰ πᾶν εἰσι τῇ τοῦ δέρματος οὐσίᾳ. πάντες δ' ὑμένες ἤδη ξηρότεροι δέρματος, ὥσπερ γε καὶ αἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὸν νωτιαῖον μήνιγγες. ὑμένες γὰρ δὴ καὶ αὗται. καὶ μὲν δὴ καὶ σύνδεσμοι πάντες εἰς ὅσον σκληρότεροι
E δέρματος, εἰς τοσοῦτο καὶ ξηρότεροι. καὶ οἱ τένοντες δὲ, κἂν τῶν συνδέσμων εἰσὶ μαλακώτεροι, δέρματος γοῦν ἐναργῶς ἤδη σκληρότεροι. χόνδροι δὲ, μετὰ τοὺς συνδέσμους εἰσί. καί τι μέσον ἀμφοῖν σῶμα καλοῦσι δ' αὐτὸ νευροχονδρώδη σύνδεσμον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο, σύνδεσμος σκληρὸς, καὶ χονδρώδης. ὀστοῦν δὲ, τὸ πάντων ξηρότατον, ὅσα καλύπτει τὸ δέρμα. καὶ τῶν ἐξεχόντων αὐτοῦ, ξηροτάτη μὲν ἡ θρὶξ, ἐφεξῆς δὲ κέρας, εἶτ' ὄνυχές τε, καὶ ὁπλαὶ, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ ὅσα τοιαῦτα καθ' ἕκαστον τῶν ἀλόγων ζώων ἐστὶ μόρια. τῶν δὲ χυμῶν, ὁ μὲν χρηστότατός τε, καὶ οἰκειό-
F τατός ἐστι τὸ αἷμα, τούτου δ' οἷον ὑπόστασίς τε, καὶ ἰλὺς ἡ μέλαινα. ταῦτ' ἄρα καὶ ψυχροτέρα τέ ἐστι, καὶ παχυτέρα τοῦ αἵματος. ἡ δέ γε ξανθὴ, θερμοτέρα μακρῷ. ψυχρότατον δὲ καὶ ὑγρότατον ἁπάντων τῶν ἐν τῷ ζώῳ, τὸ φλέγμα. κριτήριον δὲ καὶ τῆς τούτου διαγνώσεως, ἡ ἁφὴ, καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου πεποίηται λόγῳ.

τῶν ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει. ὅσοι δὲ στενοτέρας, ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον, εὐρῦναί τε, καὶ διαφυσῆσαι ταύτας· ὥστ' εὐλόγως εἰς ταὐτὸ, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν, ἕξει πιμελώδει τε, καὶ παχυτέρᾳ, λεπτότης D δὲ ἕξεως, εὐρύτητι φλεβῶν. εἰ δὲ ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε, καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχει, δι' ἔθος ἐστὶν, οὐ φύσει πιμελώδης ἐγένετο. ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχει τὰς φλέβας, εἴη δὲ ἰσχνὸς, οὐδὲ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος. κἀν τοῖσι λιμαγχονικοῖσι, φησὶ, τὰς μετριότητας ἀπὸ τούτων σκεπτέον, τῆς τῶν ἀγγείων εὐρύτητος δηλονότι, καὶ στενότητος, οὐ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλου τοῦ σώματος. οἱ μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας, ὀλίγαιμοί τέ εἰσι, καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν. ὅσοις δὲ εὐρεῖαι, καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτεῖν. αἱ δ' αἰτίαι τῶν εἰρημένων, ἤδη μὲν E δῆλαι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες προσέχουσιν, ἀναγκαῖον ἴσως ἐστί τι καὶ δι' ἐκείνους εἰπεῖν. ὡς ὅσον ἐν αἵματι πῖόν τέ ἐστι, καὶ κοῦφον, καὶ λεπτὸν, ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι, τροφὴ γίνεται τοῦτο τοῦ θερμοῦ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα, διασώζεται. καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὰν μὲν ψυχροῖς περιπέσῃ μορίοις, οἷοί περ οἱ ὑμένες εἰσὶν, ἐκείνοις περιπήγνυται. κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, τοιαῦτα δ' ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη, δαπανᾶταί τε πρὸς τοῦ θερμοῦ, καὶ διαφορεῖται, πλὴν εἴ ποτε, πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως, ἔτι καὶ τὸ F τῆς διαίτης ἀταλαίπωρον ἐπιθρέψει· ἔτι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, πιμελήν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ κράσει ψυχρότερον ἄρρενος τὸ θῆλυ, καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά. ὅσαι μὲν οὖν ἕξεις σωμάτων εὔκρατοί τέ εἰσι φύσει,

mirus eſt Hippocrates. Siquidem quibuſcunque latiores venæ ſunt, hi calidiores natura ſunt: quibus anguſtiores contrà, magis frigidi. caloris namque opus eſt has dilatare flatúque extendere. Ita rationabiliter in idem magna ex parte recidit venarum anguſtia cum habitu pingui & craſſiore. habitus gracilis cum venarum laxitate. Quòd ſi quis ſimul pinguis craſſúſque eſt ac venas laxas habet, is conſuetudinis alicuius occaſione, non natura pinguis eſt redditus: ſicut è diuerſo, ſiquis anguſtas habet venas & gracilis eſt, ne hunc quidem talem eſſe natura neceſſe eſt. Quin iis qui fame cruciantur, inquit, mediocritatem ex laxitate venarum & anguſtia, non à cætero totius corporis habitu ſpectandam eſſe ait: quippe qui anguſtas habent venas, exigui ſunt ſanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latæ, his copia ſanguinis eſt & citra noxam cibo abſtinent. Cauſæ horum, quæ dicta ſunt, euidētes iam ſunt iis qui animum aduerterint, tametſi à me non referantur: ſed quoniam nō omnes aduertunt: neceſſe fortaſſe erit aliquid eorum cauſa dixiſſe. Quicquid in ſanguine pingue, leue & tenue eſt, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit, in frigidioribus ſeruatur: cúmque id venæ extra ſe tranſmiſerint, vbi in frigidas particulas incidit, quòd genus membranæ ſunt, circum eas concreſcit: in partibus verò natura calidioribus, cuiuſmodi carnoſæ ſunt, à calore ipſo abſumitur ac digeritur, niſi ſicubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens, ipſis carnoſis particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quæ hyeme deliteſcunt animalia, non rarò inueniuntur pinguiora. Et fœminæ viris ſunt pinguiores, quòd ſcilicet fœmina mare eſt frigidior & plurimùm domi verſatur. Ac quicunque corporum habitus & temperati natura ſunt,

Digitized by Google

… humoris plus iuſto eſt, non tamen etiam frigoris: cùm enim calori intra debitos fines manenti boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt corpulentia ſequatur. Quantùm autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura & pondere oſtendere non eſt: ratione tradere licet: quippe vbi nullum adhuc morboſum ſymptoma craſſato corpori incidit, humoris abũdantia intra ſanitatis interim eſt fines. Monſtratum enim nobis & in aliis eſt, non paruam in eo ſtatu quæ ſanitas dicitur neceſſario ſtatuendam eſſe latitudinem: quin id nunc quoque in omni ferè ſermone noſtro apparet, qui temperatam mediámque naturam reliquarum veluti normam ſemper ſtatuamus: quæ verò ex huius vtraque ſunt parte, intemperatas cenſeamus: quod vtique non faceremus, niſi in ſanitatis ſtatu maioris minoríſque ratio inueniretur. Eſt enim alia ſanitatis, alia morbi intemperies: morbi quidem ea, quæ à media temperie longiſſimè abeſt: ſanitatis, quæ paulum. Definire autem modum ne hîc quidem menſura & pondere licet: cæterùm intemperamenti quod intra ſanitatem habetur, ſufficiens nota eſt, quòd nulla functio animalis manifeſtè ſit adhuc læta. Quantùm igitur interuallum eſt inter id quod perfectiſſimè functionem obit, & id quod manifeſtè actionem aliquam habet oblæſam: tanta eſt profectò & ſanitatis & diſtemperantiæ quæ intra ſanitatem conſiſtit latitudo. Ab hac proxima eſt intemperies morboſa, cùm ſcilicet animal, intemperamenti vitio ægrotat: non enim huius tantùm noxa laborat, ſed etiam aliis affectibus non paucis: de quibus in iis quæ de morborum differentiis ſcribemus, diffuſiùs agetur. Nunc autem redeundum ad diuerticulũ eſt. Sicuti enim naturali calore optimã ſeruante temperiem, humidũ quod intra ſanitatis terminos eſt auctũ, non adipem modò in homine,

ψυχρὸν ἐπὶ τούτων πλέον ἐστὶν, ἤπερ τὸ ὑγρόν. ὥσπερ οἷς ἡ σὰρξ πλείων, ὑγρότης μὲν ἐστὶ τοῦ δέοντος πλείων, οὐ μὴν καὶ ψύξις. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις μένοντος τοῦ θερμοῦ, προσγένηταί τις αἵματος χρηστοῦ πλεονεξία, πολυσαρκίαν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι. τὸ δὲ ὅσῳ χρὴ πλέον εἶναι τοῦ συμμέ-
D τρου τὸ αἷμα, μέτρῳ μὲν οὐχ οἷόν τε μηνῦσαι, καὶ σταθμῷ, λόγῳ δ' ἐγχωρεῖ διελθεῖν. ὡς ἐπειδὰν μήπω νοσῶδες μηδὲν γένηται περὶ τοῦ ζώου σώματι σύμπτωμα, παχυνομένῳ, τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος τηνικαῦτα τῶν τῆς ὑγείας ὅρων ἐντός ἐστιν. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐ σμικρὸν ὑποθέσθαι πλάτος τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνεται σχεδὸν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, τὴν μὲν εὔκρατόν τε, καὶ μέσην φύσιν, οἷον κανόνα τῶν ἄλλων ἀεὶ τιθεμένοις. ὅσαι δ' ἐφ' ἑκάτερα τῆσδε, δυσκράτους ἀποφαίνουσιν.
E ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις ἐδέχετο. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινή, ἄλλη δὲ νοσώδης δυσκρασία. νοσώδης μὲν, ἡ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρηκυῖα τῆς εὐκράτου, ὑγιεινὴ δὲ, ἡ ἐπ' ὀλίγον. ὁρίσαι δὲ οὐδ' ἐνταῦθα, μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ ποσὸν ἐγχωρεῖ. ἀλλ' ἱκανὸν γνώρισμα τῆς ὑγιεινῆς δυσκρασίας, τὸ μηδέπω μηδεμίαν ἐνέργειαν τοῦ ζώου βεβλάφθαι σαφῶς. ὅσον δ' οὖν μεταξὺ τοῦ τε ἄκρως ἐνεργεῖν, καὶ τοῦ βεβλάφθαι σαφῶς ἐνέργειαν, ὑπάρχει, τοσοῦτο καὶ τῆς ὑγείας τὸ πλάτος ἐστὶ, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν δυσκρασίας. τούτῳ δ' ἐφεξῆς ἐστιν ἡ νοσώδης δυσκρασία, ὅταν γε διὰ δυσ-
F κρασίαν νοσῇ τὸ ζῷον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ταύτην γε μόνην, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας διαθέσεις οὐκ ὀλίγας, ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς περὶ τῶν νοσημάτων διαφορᾶς λογισμοῖς, ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ πάλιν ἀναληπτέον τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον. ὡς γὰρ τοῦ συμφύτου θερμοῦ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν φυλάττοντος, αὐξηθὲν τὸ ὑγρὸν ἐν ὅροις ὑγιεινοῖς, οὐ πιμελώδη τὸν ἄνθρωπον,

Digitized by Google

δὲ τριχῶν, αἱ ψυχραὶ πᾶσαι κράσεις, εἴτ' οὖν ἀμέτρως ἔχοιεν ὑγρότητος, εἴτε μετρίως. ἀλλ' ἐσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν. ἔλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυχρά τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος, ἔτι δ' ἔλαττον ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρά. καίτοι δόξει τις, ὡς ἐν γῇ ξηρᾷ τὰς πόας ἀδύνατόν ἐστι καὶ φυῆναι, καὶ τραφῆναι, καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐτὸν λόγον κἀν τῷ δέρματι τὰς τρίχας, ἔχει δ' οὐχ οὕτως. γῆ μὲν γὰρ ὡς γῆ, ξηρὰ λέγεται, δέρμα δὲ, ὡς δέρμα. καὶ τοίνυν τὸ μὲν ἐν γῇ ξηρὸν, ἄικμον ἐσχάτως ἐστί. τὸ δ' ἐν ἀνθρώπου σώματι, καὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπῳ ζώων, οὐκ ἄικμον, ἐπιτήδειόν τε καὶ μάλιστα πάντων εἰς γένεσιν τριχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ὀστρακοδέρμων τε καὶ μαλακοστράκων, οἷον ὀστρέων, καὶ καράβων, καὶ καρκίνων, ὅσα τε φολιδωτὰ τῶν ζώων ἐστὶν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἢ λεπιδωτὰ καθάπερ οἱ ἰχθύες, οὐκ ἂν δυνατὸν φύεσθαι τρίχας. ὄντως γάρ ἐστι τὰ τούτων δέρματα τελέως ξηρὰ, δίκην ὀστράκου τινὸς, ἢ πέτρας. ἐκ μέντοι τῶν μαλακοδέρμων, οἷος καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὅσον περ ἂν ξηρότερόν τε, καὶ θερμότερον ᾖ τὸ δέρμα, τοσόνδε μᾶλλον ἐγχωρεῖ φύεσθαι τρίχας. ἵνα γὰρ, ὡς ἐκεῖνοι προσκαλοῦνται, τῷ τῆς γῆς ἑπώμεθα παραδείγματι, τὰς πόας, οὔτ' ἐν ξηρᾷ καὶ αὐχμώδει πάνυ γῇ φύεσθαι δυνατὸν, οὔτ' ἐν ὑγρᾷ, καὶ τελματώδει, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν ἄρχηται δαπανᾶσθαι τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος ἐκφύονται τῆς γῆς. αὐξάνονται δ' ἐπὶ πλέον, ὅταν καὶ ἤδη ξηραίνηται, μετρίως μὲν ἐν τῷ ἦρι, τάχιστα δὲ καὶ μέχρι πλείστου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους. ἀποξηραίνονται δὲ τελέως αὐανθείσης τῆς γῆς, ἐν μέσῳ τῷ θέρει. καί σοι πάρεστιν εἰ βούλει, καὶ νῦν, ὥσπερ που κἂν τῷ περὶ τούτου λόγῳ δέδεικται, τὸ μὲν ἔαρ, ὅτι τῶν ὡρῶν εὐκρατότατόν ἐστιν, εἰκάζειν εὐκράτου δέρματος φύσει. καὶ μάλιστά γε τὰ μέσα τῆς ὥρας τῆσδε. τηνικαῦτα γὰρ οὖν, καὶ ἡ γῆ μέση πως ὑγρότητός τε, καὶ ξηρότητός ἐστιν. ὅσα δὲ τῷ θέρει συνάπτει τῆς ἠρινῆς ὥρας,

eſt enim ea quoque modicè hirta. Nuda pilis ſunt frigida omnia temperamenta, ſiue ea mediocriter ſe habeāt in humiditate, ſiue immodicè, cæterùm ad ſummum glabra eſt frigida temperies & humida: minùs hac quæ frigida eſt, ſed in altera contrarietate temperata: adhuc minùs quæ frigida & ſicca. Quanquam putet aliquis ſicut fieri non poteſt vt in terra ſicca herbæ naſcantur, nutriantur & incrementum capiant, ſic nec pili in ſicca cute: eſt autem ſecus, quippe terra vt terra, ſicca dicitur; cutis, vt cutis: Itaque ſiccitas quæ in terra eſt maximè ſine humore eſt: quæ verò in hominis eſt corpore & eius ſimilium animalium, nec humoris eſt expers, & maximè omnium ad pilorum generationem eſt idonea: Si quidem nec ex iis quibus teſta pro cute eſt, nec quibus mollis cruſta eſt, veluti oſtreis, locuſtis, cancris: ſed nec ex corticoſis humi repentibus quales ſunt ſerpentes: nec quę ſquamata ſunt, cuiuſmodi ſunt piſces, oriri pili poſſunt: ſunt enim horum cutes verè & in totū ſiccæ ritu teſtæ, vel petræ: Cæterùm ex iis quæ molli ſunt cute, vt homo, quantò vtique ſiccior calidiórque cutis fuerit, tantò magis poteſt pilos gignere. Nam (vt ab exemplo terræ quod illi proponunt non recedamus) herbæ nec in ſicca & ſqualente admodum terra naſci poſſunt, nec in humida & lacuſtri: verùm eùm abſumi cœperit redundantia humoris, tum enaſcuntur è terra: augentur autem largiùs vbi hæc quoque ſiccefcit modicè quidem in vere celerrimè verò & plurimùm ineunte æſtate: ſiccantur autē omninò areſacta terra æſtate iam media. Licetque tibi ſi placet, nunc quoque (ſicuti in priore libro demōſtratum eſt) vel ipſum propterea quòd ex temporibus anni maximè temperatum eſt, temperati corporis id aſſimilare cuti, potiſſimùmque eius temporis medium, tum enim terra quoque ipſa medio quodā ſtatu humoris ſiccitatiſq; eſt: quod autem veris æſtati eſt proximū,

Digitized by Google

ctus nec facilè rurſus intrò redeat, nec vacuari poſſit: hunc igitur alius rurſum è profundo ſubiens ferit, & foraſque impellit, tum hunc rurſus alter, atque illum alius: ac multos mihi eiuſmodi vapores fuliginoſos alium ſuper alium impactos tempore complicari coniungíque intellige, ac vnum eiuſmodi efficere corpus, quale eſt ea quæ foris cernitur fuligo: niſi quòd hic quantùm ſpiſſatum eſt, tantùm etiam per tranſitus anguſtiam ſtipatum, in anguſtam prorſus redactum eſt formam. Vbi autem tale corpus totum obſtruxerit meatum, deinceps iam violenter ictum à ſimilibus ſui, quibus exitus non eſt excrementis, totum interim propellitur adeò vt è cute exire cogatur iam lori formam adeptum. Aſſimiles autem quod in meatu eſt impactum herbæ, ſtirpiſve veluti radici: quod verò ex cute iam extat, ipſi veluti ſtirpi. Fit autem niger pilus, cùm deuſto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flauus verò, cùm vapor minùs torretur, quippe quod tum eſt impactum, flauæ bilis, non nigræ fæculentum excrementum eſt: albus verò pilus ex pituita naſcitur rurſus, ſicuti caloris flaui albíque eſt medius, ſic eius generatio ex pituitoſæ bilioſæque fæcis media quadam natura prouenit. Criſpi pili fiunt vel propter ſiccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radices habent. Et propter ſiccitatem quidem, ad eum modum quo corrigiæ quæ igni plus iuſto ſiccantur: & quid corrigiarum meminiſſe eſt opus, cum ipſos pilos, vbi igni propiùs ſunt admoti, protinus intorqueri videas? atque ita quidem omnes Æthiopes ſunt criſpi. At propter meatuum, in quibus radices egerunt naturam ad hunc modum. Exhalatio quidem ſæpe imbecillior exiſtés quàm vt rectam viam ſibi moliri poſſit, pro modo quo inflectitur, etiam meatum ſuum figurat:

μίασις ἡ, κίνδυνος αὐτῇ πολλάκις ἐν ταῖς στεναῖς τῶν διεξόδων σφηνωθείσῃ, μήτ' εἴσω ῥᾳδίως ὑποστρέφειν ἔτι, μήτε κενοῦσθαι δύνασθαι. ταύτην οὖν, ἑτέρα τοιαύτη πάλιν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη, πλήττει τε, καὶ ὠθεῖ πρόσω, καὶ ταύτην αὖθις ἑτέ-
D ρα, κἀκείνην ἄλλη. καὶ πολλὰς αἰθαλώδεις οὕτω μοι νόει σφηνουμένας ἐπ' ἀλλήλαις ἀναθυμιάσεις, ἐν τῷ χρόνῳ περιπλέκεσθαί τε, καὶ συνάπτεσθαι, καί τι ποιεῖν ἓν σῶμα τοιοῦτο, οἷον ἐκτὸς ἡ λιγνύς ἐστι, πλὴν ὅσῳ πεπύκνωται, τοσούτῳ καὶ ἀκριβῶς ἐσφίγκται τῇ τῆς διεξόδου στενότητι πιληθέν. ἐπειδὰν δὲ τὸν πόρον ἀποφράξῃ πάντα, τὸ τοιοῦτο σῶμα, τουντεῦθεν ἤδη βιαίως πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἑαυτῷ περιττωμάτων, οὐκ ἐχόντων διέξοδον, ὠθεῖται πρόσω σύμπαν ἐν τῷδε, ὥστε καὶ περαιοῦσθαι ἀναγκάζεται τοῦ δέρματος, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός. ἔοικε δὴ αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐν τῷ πόρῳ σφηνωθὲν, οἷον ῥίζῃ
E τινὶ πόας, ἢ φυτοῦ, τὸ δὴ ἐξέχον ἤδη τοῦ δέρματος, οἷον περ αὐτὸ τὸ φυτόν. ἡ θρὶξ δ' ἐστὶ μέλαινα μὲν, ὅταν ὑπὸ ῥώμης τοῦ θερμοῦ, συγκαυθείσης τῆς ἀναθυμιάσεως, ἀκριβὴς λιγνὺς γένηται τὸ περίττωμα, ξανθὴ δὲ, ὅταν ἧττον κατοπτηθῇ. ξανθῆς γὰρ χολῆς τοιοῦτόν ἐστιν ἰλυῶδες περίττωμα τὸ σφηνωθὲν, οὐ μελαίνης. ἡ δὲ λευκὴ θρίξ, ἔκγονος φλέγματος. ἡ πυῤῥὰ δὲ, ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ἐστι, καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γένεσιν μεταξὺ φλεγματώδους τε, καὶ χολώδους ἰλύος. οὖλαι δὲ τρίχες, ἢ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον, ἐν ᾧ κατεῤῥίζωνται, γίνονται. διὰ μὲν τὴν ξηρότητα, παραπλησίως ἱμᾶσι
F τοῖς ἐπὶ πλέον ὑπὸ πυρὸς ξηρανθεῖσι. καί τοι τί δεῖ τῶν ἱμάντων μνημονεύειν, αὐτὰς τὰς τρίχας ὁρῶντας, εἰ πλησιάσειαν πυρί, παραχρῆμα διαστρεφομένας; οὕτως μὲν οὖν Αἰθίοπες ἅπαντες οὖλοι· τῇ δὲ τῶν πόρων οἷς ἐῤῥίζωνται φύσει, κατὰ τάδε. πολλάκις μὲν ἡ ἀναθυμίασις εὐθυπορεῖν ὑπ' ἀῤῥωστίας ἀδυνατοῦσα, καθ' ὃν ἂν αὐτῇ τρόπον ἐλίττηται, καὶ τὸν πόρον οὕτως ἐτύπωσεν.

Digitized by Google

μετρίως, καὶ παχείας συμμέτρως, καὶ οὔτ' ἀκριβῶς οὔλας, οὔτ' ἀκριβῶς εὐθείας. οὕτω δὲ κἂν ταῖς ἡλικίαις. βρέφεσι μὲν, οἷαί περ τῶν Γερμανῶν, ἀκμάζουσι δὲ, οἷαί περ τοῖς Αἰθίοψιν, ἐφήβοις δὲ, καὶ παισὶ, οἷαί περ τοῖς εὔκρατον ἐποικοῦσι γῆν ἔθνεσιν, ἀνάλογον αἱ τρίχες ἔχουσιν, ἰσχύος τε πέρι, καὶ πάχους, καὶ μεγέθους, καὶ χρόας. οὕτω δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς φύσεις, ἀνάλογον ἡλικίαις τε, καὶ χώραις αἱ τρίχες διάκεινται. παῖδες μὲν γὰρ οἱ πάνυ σμικροὶ, ψιλοὶ τριχῶν, ὅτι μήπω μήτε πόρος αὐτοῖς ἐστι μηδεὶς κατὰ τὸ δέρμα, μήτε λιγνυῶδες περίττωμα. προσάγοντες δὲ τῷ ἡβάσκειν, ὑποφύουσι σμικρὰς καὶ ἀσθενεῖς. ἀκμάζοντες δὲ ἰσχυροτέρας, καὶ πολλὰς, καὶ μεγάλας, καὶ μελαίνας ἴσχουσιν· ὅτι τε πλῆθος ἤδη πόρων ἐν αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ ὅτι μεστοὶ τῶν αἰθαλωδῶν εἰσι περιττωμάτων, ὑπὸ ξηρότητος καὶ θερμότητος. αἱ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε, καὶ ταῖς ὀφρύσι, καὶ κατὰ τὰ βλέφαρα, καὶ παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἤδη. γένεσις γὰρ δὴ ταύταις, οὐχ οἷα ταῖς πόαις, ἀλλ' οἷα τοῖς φυτοῖς, κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργασμέναις, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπομέναις ταῖς κράσεσιν, ὡς κἂν τοῖς περὶ χρείας μορίων δείκνυται. ἀλλά τοι καὶ ταῖσδε, τὸ μὲν εἶναι, διὰ τὴν τῆς φύσεως τέχνην. τὸ δ' ἤτοι μελαίναις, ἢ πυρραῖς, ἢ τινα ἄλλην ἐχούσαις διαφορὰν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κράσει τῆς ἡλικίας. ὑπόπυρροι μὲν γάρ εἰσιν τοὐπίπαν, ὅτι καὶ τὸ σφηνούμενον ἐν τοῖς πόροις, οὐδέπω μέλαν ἐστὶν ὅλον. ἥ τε γὰρ ὑγρότης πολλὴ, καὶ ἡ διέξοδος ῥᾳδία, καὶ ἡ σύγκαυσις ἀσθενής. εὐαυξεῖς δὲ, καὶ παχεῖαι συμμέτρως, τῇ τῶν τρεφόντων αὐτὰς περιττωμάτων ἀφθονίᾳ. τὸ μὲν γὰρ μόριον αὐτὸ τοῦ σώματος ἐν ᾧ γίγνονται, ξηρόν. ὅλον γὰρ τὸ κρανίον ὀστεινόν ἐστι. τὸ δὲ περικείμενον αὐτῷ δέρμα, τοσούτῳ ξηρότερον τοῦ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα δέρματος ἅπαντος, ὅσῳ περ καὶ σκληρότερον. ἀναφέρεται μέν τοι πλῆθος οὐκ ὀλίγον, ἔκ τε τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη δὲ κἀξ ὅλου τοῦ σώματος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων.

nigros, & mediocriter craſſos, tum nec prorſus
criſpos, nec omninò rectos edunt. Et in ætati-
bus ad eundem modum. Infantium quidem pili,
Germanis: florentium ætate, Æthiopibus: ephe-
borum & puerorum iis qui temperatum locum
incolunt, in robore, craſſitudine, magnitudine
& colore ad portionem ſe habent. In corpo-
D rum quoque naturis ad ætatum & regionum
portionem pili ſe habent. Pueri enim admo-
dum parui, nudi ſunt pilis, quòd vtique nec
meatus adhuc vllus illis in cute eſt nec fuligino-
ſum excrementum: incipientes autem pubeſ-
cere, paruos & imbecillos exigunt: at qui iam
florent, valentiores, multos, & magnos, & ni-
gros habent, quòd & frequentes iam meatus iis
ſunt facti, & fuliginoſis excrementis præ ſicci-
tate & calore abundant. Cæterùm pili qui in
capite, ſuperciliis & ciliis habentur, etiam pue-
ris nobis innaſcuntur: ſiquidem generatio iis
E eſt, non qualis herbis, ſed qualis ſtirpibus, pri-
ma ratione à natura conditis, non temperamen-
tum ex neceſſitate ſequentibus, ſicuti in libris de
vſu particularum eſt monſtratum. Verum hi quo-
que quòd quidem ſint, id naturæ arti acceptum
ferunt: quòd nigri rufive vel alio quovis ſint
colore, id ætatis temperamento omnino de-
bent. Subrufi enim ferè ſunt, quoniam quod
in meatibus eſt impactum nondum totum eſt ni-
grum, quippe cùm humiditas multa ſit & tran-
ſitus facilis & deuſtio imbecilla. Boni verò in-
crementi & modicè craſſi ſunt, propter excre-
F mentorum quibus aluntur copiam: quippe ipſa
pars corporis in qua fiunt ſicca eſt, tota nam-
que calua oſſea eſt, cutis verò quæ illi eſt cir-
cumdata tantò reliqua totius corporis cute eſt
ſiccior, quantò etiam eſt durior: aſcendit tamen
tum ab iis quæ circa cerebrum ſunt, tum verò ex
toto corpore fuliginoſi excrementi non parua vis.

Digitized by Google

EST autem ei quod dicimus diligenter attendendum, ne imprudentes noſmetipſos fallamus, ſicuti ſe fallunt multi ex iis qui optimi viſi ſunt medici: qui ſi quem caluum viderint, ſtatim huic ſiccum eſſe totius corporis temperamentum putant. Neque enim ſimpliciter ita coniectare oportebat: ſed priùs illud definire præſtiterat, humanum corpus, in aliis æquabili per totum temperamento eſſe: in aliis nec iis paucis, inæquabiliter eſſe affectum, cùm eorum aliæ particulæ mediocri & iuſto ſint humidiores, aliæ frigidiores, aliæ ſicciores, aliæ calidiores, aliæ prorſus temperatæ ac mediocres: Porrò huic maximè eſſe attentos conuenit, vbi corporis temperiem æſtimamus. Quippe ſi totum corpus æquabiliter concinnum ſit, omnémque partium inter ſe commoderationem, in longitudine, latitudine & altitudine ſeruet, poteſt vtique æquabiliter attemperatum eſſe id corpus: at ſicui corpori thorax, collum & humeri maximi ſunt, lumbi parui anguſtíque & crura gracilia atque ſicca, quomodo id dixeris omnibus particulis ſimiliter affectum? Quin ſi crura ei craſſa ſint & lumbi lati, thorax verò anguſtus, ne id quidem omnibus partibus æquabiliter eſt temperatum. Sunt alia corpora quibus maximum eſt caput, alia quibus paruum, quale paſſeribus: iam crura aliis blæſa, aliis vara: artuum quoque extrema aliis gracilia ſunt, aliis craſſa: & thorax aliis (vt dictum eſt antea) latus, aliis tabulæ ritu anguſtus, quos σανιδώδεις vocant: vbi verò opertæ ſcoptulæ illis ſine carne nudæque planè ſunt, & alarum more pronæ, nominantur à medicis eiuſmodi naturæ πτερυγώδεις. Quantopere hæ ſint vitiatæ deperdito his paulò minùs omni

Περὶ τοῦ τὴν τοῦ ὅλου σώματος κρᾶσιν διακρίνεσθαι.

ΑΚριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τῷ λεγομένῳ τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λανθάνωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παρακρουσάμενοί τι, καὶ σφαλέντες, οἷα δὴ πολλοὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἀρίστων ἰατρῶν εἶναι, σφάλλονται, εἴ τις ἐστὶ φαλακρὸς εὐθὺς, τοῦτον οἰόμενοι ξηρὰν ἔχειν ἅπαντος τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἁπλῶς εἰκάζειν ἐχρῆν, ἀλλὰ διορίζεσθαι πρότερον ἄμεινον ἦν, ὡς τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα, τῶν μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, ἐνίων δὲ, καὶ οὐκ ὀλίγων τούτων, ἀνωμάλως διάκειται. τὰ μὲν γὰρ τῶν μορίων αὐτοῖς, ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου τε, καὶ προσήκοντός ἐστι. τὰ δὲ ψυχρότερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ θερμότερα, τὰ δὲ καὶ παντελῶς εὔκρατά τε, καὶ σύμμετρα. δεῖ δὲ προσέχειν μάλιστα τούτῳ τὸν νοῦν, ἐπειδὰν ἐπισκέπτῃ σώματος κρᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ ὁμαλῶς εὔρυθμον ὅλον ἐστὶ, καὶ πάσας τῶν μορίων ἀποσώζον τὰς πρὸς ἄλληλα συμμετρίας, ἐν μήκει, καὶ πλάτει, καὶ βάθει. δύναιτ᾽ ἂν ὅλως ὁμοίως κεκρᾶσθαι τὸ τοιοῦτο. εἰ δέ τι σῶμα, θώρακα μὲν ἔχει, καὶ τράχηλον, καὶ ὤμους μεγίστους· ἰσχνὰ δὲ, καὶ μικρὰ, τὰ κατ᾽ ὀσφύν. καὶ σκέλη λεπτὰ, καὶ ξηρὰ, πῶς ἂν ὁμοίως εἴη τοῦτο διακείμενον ἅπασι τοῖς μορίοις; οὐ μὴν οὐδ᾽ εἰ τὰ μὲν σκέλη παχέα, καὶ τὰ κατ᾽ ὀσφὺν εὐρέα, τὸν θώρακα δ᾽ ἔχει στενόν· οὐδὲ τοῦτ᾽ ἂν εἴη κεκραμένον ὁμαλῶς τοῖς μορίοις. ἕτερα δὲ σώματα μεγίστην ἔχει τὴν κεφαλὴν, ἕτερα δὲ σμικρὰν, οἵαν οἱ στρουθοί. καὶ τοῖς σκέλεσι, τὰ μὲν βλαισὰ, τὰ δὲ ῥαιβὰ, καὶ ἄκροις τοῖς κώλοις. τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα· καὶ θώραξ τοῖς μὲν, ὡς εἴρηται πρόσθεν, εὐθὺς, ἐνίοις δὲ στενὸς οὕτως ὡς σανὶς, οὓς δὴ καὶ σανιδώδεις ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατ᾽ ὠμοπλάτας αὐτοῖς ἄσαρκα τελέως ᾖ, καὶ γυμνὰ, καὶ προπετῆ δίκην πτερύγων, ὀνομάζονται μὲν αἱ τοιαῦται φύσεις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, πτερυγώδεις. εἰς ὅσον δ᾽ ἥκουσι κακίας, ἀπολωλεκότος τοῦ θώρακος, ὀλίγου δεῖν ἅπασαν

καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖστον, διὸ καὶ θυμικόν. δύνασθαι δ' ἐνίοτε δι' αὐτὸ τοῦτο, μὴ ὁμοίως ἅπαν αὐτοῖς τὸ σῶμα θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὅτι πλεῖστον ἀνέπνευσεν ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὸ περιέχον ἐξεκενώθη τὸ θερμόν. εἰ μὲν γὰρ ὅλη τοῦ σώματος κρᾶσις ἐστὶν ὁμαλὴ, εὐθὺς ἂν εἴη τούτοις αὐτὸς σύμπας ὁ θώραξ εὐρύτατος, αἵ τε φλέβες εὐρεῖαι, καὶ ἀρτηρίαι μεγάλαι τε ἅμα D καὶ μέγιστον, καὶ σφοδρότατον σφύζουσαι, καὶ τρίχες πολλαὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα· καὶ αἱ τῆς κεφαλῆς εὐαυξέσταται μὲν, καὶ μέλαιναι, καὶ οὖλαι, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ χρόνῳ, φαλάκρωσις ἀκολουθήσει. καὶ μὴν δὴ καὶ εὔτονον, καὶ διηρθρωμένον, καὶ μυῶδες, ἐπειδὴ ὁμαλῶς τῆς κράσεως ἔχουσιν, ὅλον ἔσται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις τὸ σῶμα, καὶ τὸ δέρμα σκληρότερόν τε, καὶ μελάντερον, ὥσπερ καὶ δασύτερον. οὕτω δὲ κἂν εἰ τἀναντία περὶ τὸν θώρακα συμπέσῃ, τῆς κράσεως ὁμαλῆς ὑπαρχούσης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τοῦτ' ἔστιν, ὑγροτέρων τε, καὶ ψυχροτέρων ἁπάντων τῶν μορίων γιγνομένων, ὁ μὲν θώραξ E αὐτοῖς στενὸς, καὶ ἄτριχος ἔσται. καθάπερ οὖν καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, ψιλὸν τριχῶν, ἁπαλόν τε, καὶ λευκὸν τὸ δέρμα, καὶ ὑπόπυρρον ταῖς θριξὶ, καὶ μάλιστ' ἐν νεότητι, καὶ οὐ φαλακροῦνται γηρῶντες, εὐθὺς δὲ καὶ δειλοὶ, καὶ ἄτολμοι, καὶ ὀκνηροὶ, καὶ μικρὰς καὶ ἀδήλους ἔχοντες τὰς φλέβας, καὶ πιμελώδεις, καὶ νεύροις τε καὶ μυσὶν ἄρρωστοι, καὶ ἀδιάρθρωτοι τὰ κῶλα, καὶ βλεσοὶ γίνονται. διαφόρου μέντοι τῆς κράσεως τῶν μορίων ἀπεργασθείσης, οὐκ ἔτ' ἐξ ἑνὸς αὐτῶν, οἷόν τι περὶ τοῦ σύμπαντος ἀποφαίνεσθαι σώματος, ἀλλ' ἄμεινον ἐφ' ἕκαστον ἰέναι, καὶ σκοπεῖσθαι, ὅπως μὲν ἡ γαστὴρ ἔχει κράσεως, ὅπως δ' ὁ πνεύμων, F ὅπως δὲ ὁ ἐγκέφαλος, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτό. ταυτὶ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν. οὐ γάρ ἐστιν οὔθ' ἁψάμενον ἁφῇ, οὔτ' ὀφθαλμοῖς θεασάμενον, ἐξευρεῖν τὴν κρᾶσιν αὐτῶν. προσεπισκέψασθαι δὲ καὶ τὰς τῶν περιεχόντων αὐτὰ μορίων διαθέσεις, ὧν ἁπάντων ἔξωθέν ἐστι τὸ δέρμα,

ceſſitate putandum, ſed plurimùm in corde caloris eſſe eóque animoſum: poſſe verò aliquando etiam huius ipſius rei occaſione accidere, quo minùs totum his corpus ſimiliter calidum ſiccúmque ſit, quòd ſcilicet plurimùm caloris ſurſum huc ſpirauerit, atque in ambientem abierit. Nam ſi tota corporis temperies eſt æqualis, erit his ſtatim thorax ipſe vniuerſus latiſſimus, venæ amplæ, arteriæ magnæ, eædem maximè vehementiſſiméque pulſantes: tum plutimi per totum corpus pili, atque ij quidem in capite plurimi incrementi, nigri & criſpi vtique in prima ætate, procedente verò tempore caluities excipiet. Quin etiam eiuſmodi hominibus, cùm æqualiter ſunt attemperati, & robuſtum, & ſuis articulis diſtinctum & muſculoſum totum corpus erit: tum cutis durior, nigrior atque hirſutior. Ad eundem modum, ſi contraria omnia in thorace ſint ac æqualis in toto corpore temperies vigeat, id eſt ſi humidiores & frigidiores vniuerſæ corporis partes ſint, thorax quidem anguſtus & glaber erit, ſicuti etiam totum corpus pilis nudum: cutis verò mollis & alba: capilli ſubrufi, potiſſimùm in iuuentute & in ſenectute non caluefcunt: timidíque ſtatim & ignaui, & ſegnes: adde etiam paruis venis ac minimè conſpicuis: & adipoſi fiunt: iidem neruis muſculíſque imbecillis & artubus parum articulatè diſtinctis, & blæſis. At vbi varia partium temperies eſt, ex vna earum pronunciare de toto corpore non licet, ſed adeundæ ſingulæ ſunt: æſtimandúmque quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per ſe vnaquæque ſeorſim ſit. Atque hæc quidem ex functionibus noſcenda, cùm nec manuum contrectatione, nec oculorum inſpectione inueniſſe temperiem eorum ſit. Simul autem penſitandus & continentium ea partium affectus eſt,

Digitized by Google

tis eſt traditum, eſtque illi ſi alteri vlli attendendum: ac in ſingulis corporibus æſtimandum, ſuone & proprio, an adſcititio calore incaleant: quæ enim putreſcunt, omnia adſcititio calore ſunt calida, proprio frigent. Qui meridianam plagam incolunt, adſcititio calore ſunt calidi, proprio frigidi. Iam apud nos quoque naturalis calor hyeme eſt vberior, adſcititius minor: æſtate contrà adſcititius maior, naturalis minor. Omnia igitur hæc definiat oportet, qui rectè tempera- D mentum eſt cogniturus. Neque enim omninò ſi cutis nigrior apparet iam totus homo calidior eſt, ſed ſi ita eſt cæteris omnibus ſimili modo ſe habentibus. Siquidem ſi alter in feruido ſole verſatus diutiùs eſt, alter in vmbra: illi nigrior, huic albidior cutis erit: verùm hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit: ipſa namque cutis ſub ſole diutiùs habita ſiccior, in vmbra humidior euadet: non tamen naturalis temperies, vel iecinoris, vel cordis, vel alterius cuiuſquam viſceris ſtatim mutabitur. Optimum igitur fuerit (ſicuti priùs eſt dictum) cuiuſque ſeorſum E particulæ temperamenti notas comparaſſe. Verbi gratia ventriculi, ſi is benè concoquit quòd temperatus ſit, ſi non benè concoquit, intemperatus: ſi nidoroſos quoſdam vel fumoſos edit ructus, quòd immoderatus & igneus in eo calor ſit, ſin acidos, imbecillus & infirmus. Simili modo ſi qui bubulam & omnia quæ coctu difficilia ſunt concoquunt, eorum calor immodicus ſit: ſiqui verò hæc concoquere non valent, ſed ſaxatiles piſces & talia concoquunt infirmus. Videndum autem hic rurſum, num ſucci alicuius qui aliunde confluat culpâ, eiuſmodi ſymptoma F ventriculo accidat. Aliis enim ex capite pituita: aliis flaua ex iecinore bilis in ventriculum confluit, rarum tamen hoc & pauciſſimis contingit: at compluribus à capite defluit, atque id maximè Romæ ac locis perinde humidis. Cæterùm & quod raro accidit conſiderandum,

πρὸς Ἀριστοτέλους, ἐπὶ πολλῶν διωρίσαι. καὶ χρὴ προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν, εἴπερ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ σκοπεῖσθαι καθ' ἕκαστον σῶμα, πότερον οἰκείῳ θερμῷ θερμόν ἐστιν, ἢ ἐπικτήτῳ. πάντα γοῦν τὰ σηπόμενα, θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰκείῳ. καὶ τὰ τῶν ἐποικούντων τὴν μεσημβρινὴν χώραν, θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ καὶ οἰκείῳ. καὶ παρ' ἡμῖν δὲ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα, τὸ φύσει θερμὸν πλεῖον, τὸ δ' ἐπίκτητόν ἐστιν ἧττον. ἐν δὲ τῷ θέρει, τὸ μὲν ἐπίκτητον πλέον, ἔλαττον δὲ τὸ σύμφυτον. ἅπαντα γοῦν ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς διαγνῶναι κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς, εἰ τὸ δέρμα μελάντερον ἤδη, θερμότερος ὁ ἄνθρωπος ὅλος, ἀλλ' εἰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως ἐχόντων. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐν ἡλίῳ θερμῷ διετέλεσεν ἐπιπλέον, ὁ δ' ἐν σκιᾷ, τῷ μὲν ἔσται μελάντερον τὸ δέρμα, τῷ δὲ λευκότερον. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὴν τῆς ὅλης κράσεως ὑπαλλαξιν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ δέρμα ξηρότερον ἡλιούμενον, ὑγρότερον δ' ἔσται σκιατραφούμενον. ἡ φυσικὴ δ' οὐκ εὐθὺς ὑπαλλαχθήσεται κρᾶσις, οὔθ' ἥπατος, οὔτε καρδίας, οὔτε τῶν ἄλλων σπλάγχνων. ἄριστον οὖν, ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἑκάστου τῶν μορίων ἰδίᾳ πεποιῆσθαι τῆς κράσεως τὰ γνωρίσματα. οἷον τῆς μὲν γαστρὸς, εἰ πέττει καλῶς, εὔκρατος, εἰ δ' οὐ πέττει καλῶς, δύσκρατος. ἀλλ' εἰ μὲν κνισώδεις τινὰς, ἢ καπνώδεις ἐργάζοιτο τὰς ἐρυγὰς, ἄμετρον αὐτῆς, καὶ πυρῶδες ὑπάρχει τὸ θερμόν. εἰ δ' ὀξείας, ἄρρωστόν τε, καὶ ἀσθενές. οὕτω δὲ καὶ βόεια κρέα, καὶ πάντα τὰ δυσκατέργαστα καλῶς πεττόντων, ἄμετρον τὸ θερμόν. ἀσθενὲς δὲ, τῶν ταῦτα μὲν ἀπεπτούντων, ἰχθύας δὲ πετραίους, ἤ τι τοιοῦτο πεττόντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πάλιν ἐνταῦθα, εἰ μὴ διά τινα χυμὸν ἑτέρωθεν ἐπιρρέοντα, τὸ σύμπτωμα γίγνεται τῇ γαστρί. φλέγμα μὲν γὰρ ἐνίοις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ξανθὴ δ' ἄλλοις, ἐξ ἥπατος ἐς τὴν γαστέρα καταρρεῖ χολή, σπάνιον δὲ τοῦτο, καὶ ὀλιγίστοις συμβαίνει. παμπόλλοις δὲ, ἐκ τῆς κεφαλῆς κατέρχεται φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ τε, καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. ἀλλά τοι καὶ τὸ σπάνιον ἐπιβλέπειν χρὴ,

Digitized by Google

ἢ ἐμεῖν τε δέονται πρὸ τῶν σιτίων, καὶ βλάπτονται καταχόντες. οἷς δὲ παντελῶς ἁπλοῦς ἐστιν ὁ πόρος, εἰς τὴν νῆστιν ἡ χολὴ τούτοις σύμπασα καταῤῥεῖ. πῶς οὖν χρὴ διαγινώσκειν αὐτούς; οὐ γὰρ δὴ ἀνατέμνειν γε ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀξιῶ. πρῶτον μὲν ὅλῃ τοῦ σώματος τῇ κράσει, καθ' ὅ,τι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγετο, δεύτερον δὲ, τοῖς ὑπιοῦσι κάτω. D χολώδη μὲν γὰρ ἄκρατα, διὰ τῆς γαστρὸς ἐξεκενοῦτο συνεχῶς Εὐδήμῳ, διότι καὶ πολλὴν ἤθροιζε χολὴν, καὶ οὐδὲν αὐτῆς εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖτο. τοῖς δὲ ἄλλοις, οἷς ἡ μὲν ἕξις φλεγματώδης, ἐμοῦσι δὲ χολὴν, ἥκιστα διαχωρεῖται χολώδη. καὶ γὰρ ὀλίγον γεννᾶται τῆς ξανθῆς χολῆς αὐτοῖς, καὶ πλεῖστον εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖται. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἶδος γνωρισμάτων, ἐν αὐτοῖς τοῖς κενουμένοις ἐστίν. οἷς μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὸ χολῶδες γεννᾶται περίττωμα, πρασοειδὲς φαίνεται. ξανθὸν δ' ἀκριβῶς ἐστιν, ἢ ὠχρόν γε πάντως, οἷς ἐξ ἥπατος ὑπέρχεται. καὶ οἷς μὲν ἐν γαστρὶ τὸ E πρασοειδὲς τοῦτο γεννᾶται, χρὴ πάντως αὐτοῖς, τὸ ἐδηδεσμένον σιτίον, οὐκ ἄρτον οὐδὲ κρέας εἶναι χοίρειον, ἤ τι τοιοῦτο παραπλήσιον, ἀλλὰ θερμότερόν γε τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐκ εὔχυμον. οἷς δ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται, ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἐμεῖται, κἂν εὐχυμότατον ᾖ τὸ ληφθὲν σιτίον, κἂν ἄκρως πεφθῇ. καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβῶς πέψασιν, ἐμεῖται τὰ ξανθὰ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἔτι τοῖς ἐπὶ πλέον αὐτῶν ἀσιτήσασι. τὰ δὲ πρασοειδῆ, μόνοις τοῖς κακῶς πέψασιν, ἐν τῇ κοιλίᾳ γεννᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ φροντίδες, καὶ θυμοὶ, καὶ λῦπαι, καὶ πόνοι, καὶ γυμνάσια, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ ἀσιτίαι, καὶ ἔνδειαι, πλείονα τὸν τῆς F ξανθῆς χολῆς τούτοις ἀθροίζουσι χυμὸν, ὅτι καὶ πλείονα γεννῶσιν ἐν ἥπατι. ταῦτά τε οὖν ἀκριβῆ τὰ γνωρίσματα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τῇ μὲν αὐχμηρᾷ τε καὶ πυρώδει, τῆς κατὰ τὴν γαστέρα θερμοῦ, τῆς εἰς τὸ χολῶδες τροπῆς ἑπομένης, ἄρτοι, καὶ κρέα χοίρεα, καὶ βόεα, κάλλιον πεφθήσονται τῶν πετραίων ἰχθύων.

& euomant ante cibos oportet, & niſi id faciant læduntur: Quibus autem vnicus eſt omnino meatus, iis tota bilis confluit in ieiunum. Quanam igitur ratione dignoſcere hos licebit? neque enim diſſecandos eſſe viuos homines cenſeo: Primùm certè totius corporis temperamento, veluti paulò ſupra eſt propoſitum: deinde iis quæ infra excernuntur. D Eudemus enim bilioſa mera perpetuo per ſedem excernebat, vtpote qui multam colligebat bilem, cuius nihil in ſuperiorem ventrem perueniebat: reliquis qui ſcilicet & pituitoſo ſunt corporis habitu, & bilem euomunt, his haudquaquam eſt aluus bilioſa, quippe qui & minimùm flauæ bilis gignunt, & eius plurima portio in ſuperiorem ventrem peruenit. Tertium indiciorum genus in iis eſt quæ euacuantur. Nam quibus in ventre bilioſum excrementum gignitur, id porri virorem præfert: at quibus ex iecinore deſcendit, iis vel planè flauum eſt, vel omnino ſaltem pallidum. Præterea E quibus in ventriculo bilis illa gignitur quæ porri colorem imitatur, debet omninò iis cibus fuiſſe, non panis, non ſuilla caro, ſimileve aliquid, ſed neceſſariò aliquid quod his calidius fuit, neque id boni ſucci: quibus autem ex iecinore in ventrem defluit, iis flaua ea pallidave euomitur, etiamſi boni in primis ſucci fuit quod ſumpſerunt, etiamſi ad ſummum fuit concoctum: immo verò magis ipſis qui exactè concoxerunt flaua vomuntur atque etiam magis iis qui diutiùs cibo abſtinuerunt: quæ verò bilis porrum refert, iis ſolis gignitur in ventre qui vtique concoxerunt malè. Quin etiam F ſollicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abſtinentia & inedia, ſucci flauæ bilis plùs aceruant: propterea quod plus eius ſucci in iecinore gignunt. Sunt igitur tum hæc certa indicia: tum ad hæc, quod vbi ſiccum & igneum ventriculi calorem conuerſio ad bilioſum ſequitur, panis & ſuilla & bubula caro commodiùs quàm ſaxatiles piſces

Digitized by Google

meatus ampliores factos aiunt: ita non humiditatis id, ſed caloris indicium eſſe. Verùm ambo à veritate aberrant, vno modo cóque communi, quòd vnius particulæ occaſione de toto corpore pronunciare ſunt auſi: altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas eſt & particulas ſecundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac namque Ariſtoteles dubitauit nunquid diuinioris originis ſit, atque à calido, frigido, humido & ſicco res diuerſa: quo mihi minùs rectè facere videntur, qui tam temerè de rebus maximis pronunciant, & ſolis qualitatibus formandarum partium cauſam aſſignant: rationabile enim eſt, hæc organa eſſe, formatorem alium. Sed & citra tam arduas quæſtiones inuenire licet, ſicut oſtendimus, humidam & ſiccam: calidámque & frigidam temperiem. Errant igitur qui propriis indiciis neglectis, ad ea quæ longè poſita ſunt & magnæ quæſtioni fuerunt, atque ad hunc vſque diem optimis philoſophorum dubitata ſunt, conuertuntur. Neque enim propterea quod pueri naſis magis ſunt reſimis, florentes ætate magis aduncis, idcirco rationabile eſt reſimos omnes humidos cenſere, aduncos verò ſiccos: ſed fieri poteſt, vt formatricis virtutis eiuſmodi opus ſit potiùs, quam temperamenti. Quòd ſi temperaméti eſt nota, at certè eius quod in naſo tantũ habetur, non eius quod in toto corpore nota fuerit. Quare fruſtra illud prædicant, in ſiccis natura temperamentis naſum acutum, oculos cauos, tempora collapſa: quod ſcilicet in affectibus iis quæ corpora liquant, atque ſupra quam par eſt, inaniunt, hæc contingant. Sæpe namque ſic accidit, ſæpe non ita: ſed videre licet totius corporis habitum, & mollem & pinguem & album & carnoſum, cum tamen oculi ſunt parui & naſus acutus: ruſus ſiccum, macilentum

ὅθεν οὐχ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας, ἑνὶ μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος, ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου.
D κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηνται, τεχνικῆς οὔσης, καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν ἀκολούθως διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι, καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε, μήποτε ἄρα θειοτέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. οὔκουν ὀρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν, οἱ προπετῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες τὴν διάπλασιν. εὔλογον γάρ, ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν τηλικούτων ζητημάτων, ἐνδέχεται ἐξευρεῖν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, ὑγρὰς καὶ ξηράς, καὶ θερμὰς καὶ ψυχρὰς κράσεις.
E ἁμαρτάνουσιν οὖν, οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόρρω τε, καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπορούμενα μεταβαίνοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμότερα, γρυπότεροι δὲ οἱ ἀκμάζοντες, εὔλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμοὺς ἅπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ' ἐνδέχεται μέν, καὶ τῆς διαπλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτο μᾶλλον, ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ' ἄρα καὶ τῆς κράσεως εἴη γνώρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνης εἴη ἄν, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ' αὐτῶν κἀκεῖνο λέγεται, τὸ ῥῖνά τε ὀξεῖαν γίνεσθαι, καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους, καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας, ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει κράσεσιν, ὅτι κἀν
F τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει, τοῖς συντήκουσί τε καὶ κενοῦσι παρὰ τὸ μέτριον τὰ σώματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει, πολλάκις δ' οὐχ οὕτως. ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακήν, καὶ πιμελώδη, καὶ λευκήν, καὶ πολύσαρκον, ὅλου τοῦ σώματος τὴν ἕξιν, ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς, ἢ ὀξείᾳ ῥινί. καὶ ξηράν, καὶ ἄσαρκον,

Digitized by Google

γνωρίσματα τῶν. οὔτε γὰρ εἰ σκληρὸν τὸ δέρμα, ξηρὸν δὲ ἀνάγκης τὸ ζῶον, ἀλλ' ἐγχωρεῖ τὸ δέρμα μόνον. οὔτ' εἰ μέλαν, οὔτ' εἰ δασὺ, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. οὔτ' εἰ μαλακὸν, ἢ ψιλὸν τριχῶν, ὑγρὸν ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ ζῶον. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, εὔλογόν ἐστιν, οἷόν περ τὸ δέρμα, τοιοῦτο εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων, εἰ δ' ἀνωμάλως, οὐκέτι. τῶν γοῦν ὀστρέων, ὑγρότατον μὲν ὅλον τὸ σῶμα, ξηρότατον δὲ τὸ δέρμα. τὸ γὰρ δὴ ὄστρακον αὐτοῖς, οἷόν περ ἡμῖν τὸ δέρμα. καὶ ἡ προσηγορία δ' ἐντεῦθεν, ὀστρακοδέρμων ἁπάντων τῶν τοιούτων ζώων ὀνομασθέντων, ἐκ τοῦ τὸ δέρμα παραπλήσιον αὐτοῖς εἶναι τοῖς ὀστράκοις. καὶ τὰ μαλακόστρακα δὲ, καθάπερ ἀστακοὶ, καὶ κάραβοι, καὶ καρκῖνοι, ξηρὸν μὲν ἔχει τὸ δέρμα, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν κρᾶσιν ὑγράν. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολλάκις αἴτιον ὑπάρχει τοῖς ζώοις, τῆς ἐν ταῖς σαρξὶν ὑγρότητος, ὅτι πᾶν αὐτοῖς τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες, ἡ φύσις ἀποτίθεται πρὸς τὸ δέρμα. μὴ τοίνυν μήθ' ὅτι ξηρὸν τοῦτο τοῖς ὀστρέοις, εὐθέως καὶ τὴν σάρκα νομιστέον ὑπάρχειν ξηράν, μήθ' ὅτι πλαδαρά, καὶ μυξώδης, ἤδη τοιοῦτο ὑποληπτέον εἶναι καὶ τὸ δέρμα. δίκαιον γὰρ, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξ ἑαυτοῦ γνωρίζεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλελοιπότες. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μηδὲ μέμνηνται τοῦ, πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα προειρημένου τοῦ, δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβολὰς ἐξ οἵων εἰς οἷα γίγνεται. πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἔμπροσθεν κράσεώς ἐστιν, οὐ τῆς νῦν ὑπαρχούσης τῷ σώματι. φέρε γὰρ, εἴ τις ἐτῶν γεγονὼς ἑξήκοντα, δασὺς ἱκανῶς εἴη, μὴ διότι νῦν ἐστι θερμὸς, καὶ ξηρὸς, ἀλλ' ὅτι πρόσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο. ὑπομένουσι δ' αἱ τότε γεννηθεῖσαι τρίχες, ὥσπερ ἐν τῷ θέρει πολλάκις, αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφυεῖσαι βοτάναι. τισὶ μὲν γὰρ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ βραχὺ συνέβη τοῖς ἄγαν ἐκείνης ἀπαλλαγῆναι δασύτητος, ἐκπιπτουσῶν ἐκ τῆς ἄκρας ξηρότητος τῶν τριχῶν. ἐνίοις δὲ, ἄχρι πλείστου παραμένουσιν, οἷς ἂν, μήτ' ἀποξηρανθῶσιν ἱκανῶς ἐπὶ προήκοντι τῷ

eſt neceſſario ſiccum eſt animans, ſed non poteſt vt tantùm cutis ſic ſit affecta: ſed nec ſi nigra hæc hirtáve eſt: ſimili modo, nec ſi mollis hæc depiliſve eſt, humidum ex neceſſitate totum eſt animal, verùm ſi per totum æquabiliter eſt attemperatum, ratio eſt vt qualis ſit cutis, talis ſit & reliquarum partium vnaquæque: ſin inæqualiter, non item:
D quippe oſtreorum totum corpus humidiſſimum eſt cutis ipſa ſicciſſima. Eſt enim iis qua teguntur teſta cuiuſmodi eſt nobis cutis, atque hinc illis eſt nomen: *ὀστρακόδερμα* enim nominantur omnia eiuſmodi animâtia: propterea quod cutis eis oſtraco, id eſt teſtæ aſſimilis eſt. Iam *μαλακόστρακα*, id eſt quæ molli teſta integuntur, veluti marinæ locuſtæ & gammari & cancri, cutem quidem habent ſiccam, reliquam vniuerſam temperiem humidam: immò verò illud ipſum humiditatis in carne nonnunquam animalibus cauſa eſt, quòd ſiccam terrenámque portionem natura his vniuerſam circa cu-
E tem reponit. Non eſt igitur putandum, nec quod cutis oſtreis ſicca eſt illico carnem quoq; eſſe ſiccã: nec quod hæc perhumida mucoſáque eſt, iam cutẽ quoq; eiuſmodi eſſe: quippe æquũ eſt quamq; particulam ex ſe ipſa dignoſci. Ergo tum in his peccãt ij qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt, tum quòd id omittunt quod Hippocrates rectiſſimè admonuit ſpectandum eſſe ex quibus in quæ mutationes fiant: fit enim rarò vt præſentes notæ, prioris temperamenti ſint, non eius quod in corpore nunc habetur: veluti ſiquis annos natus ſexaginta denſo pilo ſit, non quod calidus & ſiccus
F nunc ſit, ſed quod antea talis fuerit. Conſiſtunt aũt ei priùs geniti pili, ad eum modum quo herbæ quæ vere ſunt enatæ, nonnunquam perſeuerant æſtate. alij enim ſpatio & paulatim cõtingit à plurimo illo hirto mutari, labentibus ſcilicet præ nimia ſiccitate pilis: aliis diutiſſimè pili permanent, vtique qui nec in proceſſu temporis admodum ſiccantur, & à

tum creet. Non eſt igitur quod opinetur, tanquam corpus ſiccum eſt, itidem excrementum quoque eſſe ſiccum. Etenim ſiquis ab initio ſicciore frigidioréque temperamento ſtatim fuit, is non melancholicus eſt, ſed vtique pituitoſus ab excrementis. Quòd ſi ex habitus mutatione frigidus ſiccúſque eſt redditus, neceſſariò hic talis iam melancholicus eſt: verbi gratia, ſiquis ante calidus & ſiccus ex ſanguine vrendo plurimam generauit atram bilem: eſt enim is, præter quàm quòd ſiccus eſt & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin à principio frigidus & ſiccus fuit: habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, venis articuliſque parum expreſſis, gracilis & tangenti frigidus, animus verò minimè audax, & timidus, & triſtis: non tamen excrementa huic melancholica ſunt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorum ex eo quòd proprias notas reſpuunt, atque ad ea quæ non perpetuò, ſed frequenter accidunt conuertuntur. Eiuſdem erroris occaſione, & quod excalfacit, id etiam ſiccare omninò putant: hoc enim adhuc veluti coronide ac capite vniuerſo ſermoni addito, ſecundum iam librum finire ſtatui. Quippe phlegmone obſeſſas partes, calida frequenter perfundentes aqua, atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clarè indicatum arbitrantur ſiccitatem omninò calori ſuccedere: neque id modò vbi cum ſiccitate, verùm etiam vbi cum humore eſt coniunctus. Cæterùm non eſt idem, vel vacuaſſe ab aliquo humorem qui locis quibuſdam ſit diſperſus, vel propriam particulæ alicuius temperiem ſicciorem reddidiſſe. Siquidem inæqualis quædam in iis quæ phlegmone laborant partibus, intemperies eſt, ſimilaribus ſcilicet corporibus à propria

φύσιν ὑπαρχόντων, ὅμοιον αὐτοῖς ἀποτελεῖσθαι καὶ τὸ περίττωμα· μὴ τοίνυν ὑπολαμβανέτωσαν, ὥσπερ τὸ σῶμα ξηρὸν, οὕτω καὶ τὸ περίττωμα δεῖν ξηρὸν εἶναι. Εἰ γάρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερός τε, καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικὸς
D τοῖς περιττώμασιν. Εἰ δ' ἐκ μεταπτώσεως ἐγένετο ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἤδη καὶ μελαγχολικός ἐστιν. οἷον εἴ τις ἔμπροσθεν θερμὸς καὶ ξηρὸς, ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννησε πλείστην τὴν μέλαιναν χολήν. οὗτος γοῦν ἐστιν ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι, καὶ ψυχρὸς, εὐθὺς καὶ μελαγχολικὸς ὑπάρχων. Εἰ δ' ἀπ' ἀρχῆς εἴη ψυχρὸς, καὶ ξηρὸς, ἡ μὲν ἕξις τοῦ σώματος τούτῳ λευκὴ, καὶ μαλακὴ, καὶ ψιλὴ τριχῶν. ἄφλεβος δὲ, καὶ ἄναρθρος, καὶ ἰσχνὴ καὶ ἁπτομένοις ψυχρά, καὶ τὸ τῆς ψυ-
E χῆς ἦθος ἄτολμον, καὶ δειλὸν, καὶ δύσθυμον, οὐ μὴν μελαγχολικά γε τὰ περιττώματα. Ταῦτά γε οὖν ἅπαντα διαμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐκ τοῦ, τῶν οἰκείων μὲν ἀποχωρῆσαι γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ συμβεβηκότα μὴ διὰ παντὸς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μεταβῆναι. Διὰ ταῦτα γοῦν καὶ τὸ θερμαῖνον ἡγοῦνται πάντως ξηραίνειν. ἔγνωκα γὰρ ἐπὶ τοῦτο προσελθεὶς, οἷον κορωνίδα τε, καὶ κεφαλὴν τῷ λόγῳ παντὶ, καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα. θερμὸν γοῦν ὕδωρ ἐπαντλοῦντες ἑκάστοτε τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, εἶθ' ὁρῶντες αὐτῶν ἐκκενουμένην τὴν ὑγρότητα, προφα-
F νῶς οἴονται δείκνυσθαι τὸ ξηραίνεσθαι πάντη πρὸς θερμασίας, οὐκ εἰ μετὰ ξηρότητος μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ μεθ' ὑγρότητος εἴη. ἔστι δ' οὐ ταὐτὸ, ἢ κενῶσαί τινος ὑγρότητα παρεσπαρμένην ἔν τισι χώραις, ἢ ξηροτέραν ἀπεργάσασθαι τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. ἀνώμαλος γάρ τις ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίγνεται δυσκρασία, τῶν μὲν ὁμοιομερῶν σωμάτων οὔπω τῆς οἰκείας

Digitized by Google

Digitized by Google

Agit de temperamentis medicamentorum quæ intra corpus aſſumuntur, vel extra applicantur.

CAPVT PRIMVM.

Quot modis aliqua res talis eſſe poteſtate dicatur.

QVOD itaque actu, calidorum, frigidorum, humidorum & ſiccorum vnumquodque tale eſſe dicatur, vel quod ſummam habeat eiuſmodi qualitatem; vel quod vincat in eo qualitatum aliqua; vel quod ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad vnum quodlibet à nobis ſit collatum, priùs eſt traditum. Monſtratum præterea eſt quemadmodum ea quis agnoſcere exactè poſſit. Reliquum eſt vt de iis quæ talia poteſtate ſunt diſſeramus, ſi tamen priùs explicuerimus quid ipſo poteſtatis nomine ſignificetur. Eſt autem breuis eius & facillima & clara explicatio. Quippe quod quale dicitur, tale nondum eſt ſed poteſt tale eſſe, id hoc eſſe poteſtate dicimus: hominem, verbi gratia, qui modo natus fuit, rationalem: & auem, volatilem: & canem, venaticum: & equum, celerem: ſcilicet quod eorum vnumquódque futurum omnino eſt, ſi nihil id extrinſecus impediat, hoc ceu iam id ſit appellantes: vnde arbitror hæc eſſe poteſtate, non actu, dicimus. Perfectum namque aliquid eſt ac iam præſens ipſa energia ſiue quod actu eſt: quòd verò poteſtate eſt, imperfectum & adhuc futurum, atque vt fiat quidem id quod dicitur veluti aptum, non tamen adhuc eſt. Siquidem nec infans rationalis iam eſt, ſed talis futurus; nec qui modo editus eſt canis, iam venator,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ποσαχῶς τι τοιοῦτον εἶναι δυνάμει ἂν λέγηται.

A

ΟΤΙ μὲν οὖν ἕκαστον τὴν ἐνέργειαν θερμῶν, καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἢ τῷ τὴν ἄκραν δεδέχθαι ποιότητα, τοιοῦτον εἶναι φαμὲν, ἢ ἐπικρατήσει τινὸς ἐξ αὐτῶν, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἐπιτυχόντων, ἔμπροσθεν εἴρηται. δέδεικται δὲ καὶ ὡς ἄν τις μάλιστα δύναιτο διαγινώσκειν ἀκριβῶς αὐτά. λοιπὸν δ' ἂν εἴη περὶ τῶν δυνάμει τοιούτων ἐπελθεῖν, αὐτὸ πρότερον ἐξηγησαμένοις τοὔνομα, τί ποτε σημαίνει δυνάμει. σύντομος δὲ, καὶ ῥᾴστη, καὶ σαφὴς ἡ ἐξήγησις. ὃ γὰρ ἂν ὑπάρχῃ μὲν μηδέπω τοιοῦτον οἷον λέγεται, πέφυκε

B

δὲ γενέσθαι, δυνάμει φαμὲν ὑπάρχειν αὐτό. λογικὸν μὲν τὸν ἄρτι γεγεννημένον ἄνθρωπον, πτηνὸν δὲ τὸν ὄρνιθα, καὶ θηρατικὸν τὸν κύνα, ταχὺν δὲ τὸν ἵππον, ὅπερ ἔσεσθαι πάντως ἕκαστον αὐτῶν μέλλει, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν, ἐμποδὼν αὐτοῖς γινομένου. ταῦθ' ὡς ὂν ἤδη λέγοντες· ὅθεν, οἶμαι, καὶ δυνάμει πάντα ταῦτα φαμὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἐνεργείᾳ. τέλειον μὲν γάρ τι, καὶ ἤδη παρὸν, ἡ ἐνέργεια. τὸ δυνάμει δὲ, ἀτελές τι καὶ μέλλον ἔτι, καὶ οἷον ἐπιτήδειον μὲν εἰς τὸ γενέσθαι, μηδέπω δὲ ὑπάρχον ὃ λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος λογικὸν ἤδη, ἀλλ' ἔσεσθαι μέλλει, οὔθ' ὁ γεγεννημένος ἄρτι κύων, ἤδη θηρατικός.

Digitized by Google

θρον, ἢ στρούθιον, ἢ νίτρον, ἢ μίσυ θερμὰ λεγόμενα; ἢ θριδακίνην, ἢ κώνειον, ἢ μανδραγόραν, ἢ σαλαμάνδραν, ἢ μήκωνα, ψυχρά; πότερον τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑποπέπτωκεν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ λέγεται, μηδέπω δ' εἰρημένον. ἄσφαλτος μὲν γὰρ καὶ ῥητίνη καὶ στέαρ ἔλαιόν τε καὶ πίττα, δυνάμει θερμά, διότι ῥᾳδίως ἐνεργείᾳ γίνεται θερμά. καὶ γὰρ ἐκφλογοῦται τάχιστα. καὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφερόμενα, θερμαίνει σαφέστατα. χαλκῖτις δὲ καὶ μίσυ, καὶ νᾶπυ καὶ νίτρον, ἄκορόν τε καὶ μῆον, καὶ κόστος, καὶ πύρεθρον, ἡμῖν μὲν προσφερόμενα, θερμὰ φαίνεται. τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον, οὐ μὴν ἐκφλογοῦσθαι πέφυκεν. ἢ οὖν παραλογίζονται σφᾶς αὐτούς, οἱ τοῦτο μόνον ἐπισκοποῦντες, εἰ μὴ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦνται; ἐχρῆν γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἰ μὴ διανθρακοῦνται σκοπεῖν, ὡς οὐδὲν ἧττον φλογός, ὁ ἄνθραξ πῦρ. ἀλλ' ἡ μὲν φλόξ, ἀέρος ἐκπυρωθέντος, ἤ τινος ἀερώδους σώματος. ὁ δ' ἄνθραξ, γῆς, ἤ τινος γεώδους ἐστί. καὶ δὴ μέχρι μὲν τοῦδε, συμφωνεῖν ὁ λόγος ἔοικεν ἑαυτῷ πάντῃ. φαίνεται γὰρ ὅσα πυρὸς ἁπτόμενα φάρμακα, ῥᾳδίως ἐκπυροῦται, ταῦτα καὶ ἡμᾶς θερμαίνοντα, πλὴν εἴ τι διὰ τὸ παχυμερὲς εἶναι, μὴ παραδέξεται ῥᾳδίως εἴσω τὸ σῶμα. διορισθήσεται γὰρ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τούτων, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων δυνάμεως. ὅσα μέντοι σῶμα τὸ ἡμέτερον φαίνεται θερμαίνοντα, ταῦθ' ἑτοίμως ἐκπυροῦται. πῶς οὖν, φασίν, ἁπτομένοις οὐ φαίνεται θερμά; τοῦτο δὲ οὐκ οἶδα τίνος ἕνεκα λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ τε, καὶ ἤδη θερμὸν ἐλέγομεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν, ἦν ἂν δήπου θαυμαστόν, ὅπως ἁπτομένων οὐ φαίνεται θερμά. νυνὶ δέ, τῷ δύνασθαι γενέσθαι ῥᾳδίως θερμά, δυνάμει τὰ τοιαῦτα προσαγορεύομεν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν πέπονθεν, εἰ μήπω θερμαίνει τοὺς ψαύοντας αὐτῶν. ὡς γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ αὔξεται, πρὶν ὑπ' αὐτοῦ νικηθέντα τὰ ξύλα μεταβληθῆναι, καὶ τοῦτο πάντως ἔν τινι χρόνῳ γίνεται.

Dubitabitur quoq. non abſurdè, cur caſtoreũ, vel euphorbium, vel pyrethrum, vel ſtruthion, vel nitrum, vel miſy, calida eſſe dicamus: rurſus lactucã, vel cicutã, vel mandragoram, vel ſalamãdram, vel papauer frigida: vtrúmne ſub prædictis iam modis cõprehendãtur, an alia quapiã ratione dicãtur quæ
D dicta nondũ ſit. Bitumen namq;, reſina & ſeuum, & oleũ & pix calida poteſtate ſunt, quòd vtique energia calida celerrimè fiãt, etenim celerrimè inflammãtur. præterea cùm corporibus noſtris admouẽtur, ea manifeſtiſſimè calfaciunt. at chalcitis, miſy, ſinapi, nitrũ, acoron, meon, coſtus & pyrethrũ, cùm nobis sũt admota, calefacere apta ſunt, alia magis, alia minùs: non tamen ſunt idonea quæ in flammã vertantur. An igitur ſeipſos fallunt qui id ſolum æſtimant, an aliqua non facilè in flammã tranſmutẽtur? quos vtiq; non ſic, ſed an non vertantur in prunã æſtimare oportebat, cùm ſit pruna ignis non minùs quàm flamma: hoc tamẽ diſcrimine, quòd aëre
E vel aëreo quopiam in ignem mutato, flamma: terra vel terrea rẽ aliqua accenſa, fit pruna. At hactenus quidem conſentire ſecum ſermo omnino videtur: ſiquidem videntur medicamenta ea quæ vbi ignẽ attigerint facilè accendũtur, nos quoque excalfacere, niſi ſi quod propter craſſitiẽ intra corpus non facile aſſumitur: (diſſeretur enim de his latiùs in libris de medicamentorũ viribus:) quæcunq; tamen medicamenta noſtrũ corpus excalfacere videntur, ea promptè vertuntur in ignẽ. At quomodo igitur, inquiunt, tangentibus non ſentiuntur calida? Hoc haud ſcio cur dicant: nam ſi energia ac iam nunc
F calidum eſſe prædictorum quidq; diceremus, profectò mirari liceret quomodo tangentibus nõ appareant calida: nũc quòd poſſint facilè calida eſſe, idcirco ea poteſtate talia vocamus: Itaq; nihil miri ſi eos qui ea tangũt nondũ calfaciant. Veluti enim nec ignis ipſe augetur priùs quàm ab eo ligna ſint mutata, quòd aliquo temporis ſpatio omnino fit,

Digitized by Google

dicamentis plurimùm perfricamus, vnà calorem perfricando excitantes: vnà rarum quod priùs frigore fuit denſum reddentes, quò ſcilicet tum introrſum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori coniunctum mutetur ac calefiat: quippe cuius ſi particula quæpiam vel minima calorem energia concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac ſi ex parua ſcintilla tædam ſummam accendas, ſiquidem hanc vniuerſam ignis depaſcitur facilè, nihilo ampliùs ſcintillam requirens. Quicquid igitur poteſtate calidum eſt, huic nondum quidem in natura ſua calidum frigido præpollet, ſed in propinquo eſt vt præpolleat, adeò vt breuem opem quò vincat, extrinſecus requirat: hanc illi modò frictio abunde præſtare poteſt, modò vel ignis vel corporis alicuius natura calidi contactus. Non eſt igitur tam arduum rationem reddere quid cauſæ ſit, cur alia protinus, vt corpus noſtrum contigére, recalfacere id poſſint, alia poſt longius id efficere ſpatium: quippe ex iis quæ igni appropinquant, alia ſtatim accenduntur, veluti ellychnium & tenuis tæda & pix & ſiccus calamus: alia niſi diutiùs ſunt admota non vincuntur, ſicut viride lignum. Illud potiùs definiamus cuius vtique demonſtratio cùm de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypotheſi nunc quoque propoſitorum cauſa eo vtemur, quatuor nimirum dicentes omnis corporis proprias facultates eſſe, vnam familiarium tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, & quartam poſt has quæ alieni ſit ſegregatrix: eaſdémque facultates eſſe totius in quouis corpore ſubſtantiæ, quam etiam conſtare ex calido, frigido, humido & ſicco inter ſe mixtis dicimus.

ἐργασάμενος, οὐδ᾽ ὅλως θερμαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο, κελεύομεν ἐπὶ πλεῖστον τὰ κατεψυγμένα μόρια τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἅμα μὲν ἀνάπτοντες τῇ τρίψει θερμασίαν, ἅμα δὲ ἀραιὸν ἐργασάμενοι τὸ πρὶν ὑπὸ τῆς ψύξεως πεπυκνωμένον,
D ἵνα τε εἴσω δύῃ τὸ φάρμακον, καὶ ὁμιλῆσαν τῷ συμφύτῳ τοῦ ζώου θερμῷ, μεταβάλληταί τε, καὶ θερμαίνηται. καὶ γὰρ εἰ μόριον αὐτοῦ τι σμικρότατον, ἐνεργείᾳ κτήσαιτο τὴν θερμασίαν, εἰς ἅπαν οὕτω διαδίδωσι, κατὰ τὸ συνεχές, ὡς εἰ καὶ τῆς δᾳδὸς ἅψαις τὸ ἄκρον, ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος. ἅπασαν γὰρ καὶ ταύτην ἐπινέμεται ῥᾳδίως τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔτι τοῦ σπινθῆρος δεόμενον. ἕκαστον μὲν οὖν τῶν δυνάμει θερμῶν, οὔπω μὲν ἐν τῇ φύσει πλεονεκτεῖν ἔχει τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. πλησίον δὲ ἤδη τοῦ πλεονεκτεῖν ἐστίν, ὥστε βραχείας τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας δεῖσθαι πρὸς τὸ κρατῆσαι. καὶ ταύτην αὐτῷ, ποτὲ μὲν ἡ τρῖ-
E ψις ἱκανὴ παρέχειν ἐστί, ποτὲ δ᾽ ἤτοι τὸ πῦρ, ἤ τι τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ἁπτόμενον. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἰπεῖν, διὰ τί τὰ μὲν, εὐθὺς ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ σώματος ἡμῶν, αἰσθητῶς θερμαίνειν αὐτὸ πέφυκε, τὰ δὲ, ἐν πλείονι χρόνῳ δρᾷ τοῦτο. καὶ γὰρ καὶ τῶν πλησιαζόντων τῷ πυρὶ, τὰ μὲν εὐθὺς ἐξάπτεται, καθάπερ ἡ θρυαλλὶς, καὶ ἡ δᾳς ἡ λεπτὴ, καὶ ἡ πίττα, καὶ ὁ κάλαμος ὁ ξηρὸς, τὰ δ᾽ εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ πλησιάσειεν, οὐ νικᾶται. καθάπερ τὸ ξύλον τὸ χλωρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο διελέσθαι δικαιότερον, οὗ τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐροῦμεν. ἐξ ὑποθέσεως δ᾽ αὖ, ἕνεκα τῶν
F προκειμένων, καὶ νῦν αὐτῇ χρησόμεθα, τέσσαρας εἰπόντες εἶναι παντὸς σώματος δυνάμεις οἰκείας, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν αὐτῶν καθεκτικὴν, καὶ τρίτην ἀλλοιωτικὴν, καὶ τετάρτην ἐπ᾽ αὐταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν, εἶναί τε τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὅλης τῆς οὐσίας ἑκάστου τῶν σωμάτων, ἣν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαί φαμεν.

βολῆς εἰς ἐξομοίωσιν οἷος, ὅπερ καὶ τρέφει, καὶ ῥώννυσι μάλιστα. πάντως μὲν οὖν καὶ τοῦτον ὁμιλῆσαι χρὴ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις, γαστρί τε, καὶ ἥπατι καὶ φλεψὶν, ἐν οἷς προκατεργασθεὶς, τρέφειν ἤδη δύναται τὸ σῶμα. πρὶν δὲ τῆς ἐν τούτοις μεταβολῆς ἐπιτυχεῖν, οὐχ οἷόν τ' αὐτὸν τροφὴν ζώου γενέσθαι, κἂν εἰ δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἐπικείμενος ἔξωθεν εἴη τῷ σώματι. πολὺ δὲ τι μᾶλλον ἄρτος ἔξωθεν ἐπικείμενος, ἢ τεῦτλον, ἢ μᾶζα, τρέφειν ἀδύνατον. τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντα, τροφαί. τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα, φάρμακα καλεῖται. διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις. ἢ γὰρ οἷα προσελήφθη διαμένοντα, νικᾷ καὶ μεταβάλλει τὸ σῶμα, καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνο τὰ σιτία, καὶ ταῦτα πάντως φάρμακα δηλητήριά τε, καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεώς ἐστιν. ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαβόντα, σήπεται τοὐντεῦθεν ἤδη, καὶ διαφθείρεται, κἄπειτα συνδιαφθείρει τε, καὶ σήπει τὸ σῶμα. δηλητήρια δέ ἐστιν ἔτι καὶ ταῦτα. τρίτον δ' ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς εἶδος φαρμάκων, τῶν αὐτὰ θερμαινόντων μὲν τὸ σῶμα, κακὸν δ' οὐδὲν ἐργαζομένων. καὶ τέταρτον, ὅσα καὶ ποιοῦντά τι, καὶ πάσχοντα, νικᾶται τῷ χρόνῳ, καὶ τελέως ἐξομοιοῦται. συμπέπτωκε δὲ καὶ τούτοις, ἅμα τε φαρμάκοις εἶναι καὶ τροφαῖς. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν εἰ βραχείας ἀφορμῆς ἔνια λαβόμενα, μεγίστην ἐκτροπὴν ἴσχει τῆς ἀρχαίας φύσεως. ὁρᾶται γοῦν καὶ τῶν ἔξω πολλὰ τοιαῦτα. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Μυσίαν, οἰκία ποτὲ κατεκαύθη τρόπῳ τοιῷδε. κόπρος ἀπέκειτο περιστερῶν, ἤδη σεσηπυῖα, καὶ τεθερμασμένη, καὶ ἀτμὸν ἀναπέμπουσα, καὶ ἁπτομένοις ἰσχυρῶς θερμή. ταύτης δὲ πλησίον οὔσης, ὡς καὶ ψαύειν ἤδη, θυρὶς ἔχουσα ξύλα νεωστὶ καταληλιμμένα ῥητίνῃ πολλῇ. θέρους οὖν μέσου, λάβρος ἥλιος προσβαλὼν, ἐξῆψε τήν τε ῥητίνην, καὶ τὰ ξύλα. κἀντεῦθεν ἤδη θύραι τινὲς ἕτεραι πλησίον ὑπάρχουσαι, καὶ θυρίδες ἔναγχος ἐξαληλιμμέναι ῥητίνῃ, ῥᾳδίως ἐδέξαντο τὸ πῦρ, καὶ μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξέτειναν.

coquendi inſtrumentis, ventriculo, iecinore & venis, prorſus aliquandiu moram traxerit oportet, in quibus ſcilicet præparatum nutrire corpus iam queat: ante verò quàm in his ſit demutatũ, fieri non poteſt vt animalis corpori ſit nutrimentum, etiamſi per totum diem ac noctem extrinſecus ſuper corpus

D pus ſit impoſitum. Multóque minùs panis vel beta vel maza foris impoſita nutriat. At quæ quidem aſſimilant, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Eſt porrò & horum natura duplex. Quippe vel cuiuſmodi ſunt aſſumpta, eiuſmodi etiam permanentia vincũt mutántq; corpus ad eum modum quo id cibos: atq; hæc prorſus tum venenoſa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca ſunt: Vel mutationis initiũ ab animalis corpore conſequuta, deinceps iam putreſcunt, ac corrumpuntur: deinde corpus quoque vnà corrũpunt, ac putrefaciunt: ſunt autem hæc quoq; venenoſa. Eſt his etiã ampliùs tertia medicamentorum ſpe-

E cies, eorum nimirũ quę corpus recalfaciunt quidẽ, mali tamen nihil afferunt. Eſt & quarta eorum ſpecies quæ & agunt & patiuntur aliquid, ſed tandem vincuntur planéq; aſſimilantur: accidunt porrò his vt tam medicamenta ſint, quàm nutrimenta. Nihil autem miri eſt ſi exiguum conſequuta momentum aliqua maximam à priore natura mutationem habent: cernuntur enim eiuſmodi multa in iis quæ extra nos ſunt: ſiquidem in ea Miſya, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum ſtercus, cui iam putri & excalfacto ac vaporem remittenti, & tangenti-

F bus admodũ calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt iam contingeret eius ligna quæ largè nuper illita reſina fuerant. Media igitur æſtate cùm Sol plurimis incidiſſet, accendit tum reſinã, tum ligna: hinc autem & fores quædam alię quæ prope fuerũt & feneſtræ. nuper etiam reſina illitæ facile ignem conceperant, atque ad tectum vſque ſubmiſerant:

Digitized by Google

quæ ipſa quoq; ignis nutrimentum ſunt, cæterum non ſtatim aut cõtinuo, eóque ſæpenumero multa igni iniecta non ſolum flammam quaſi ſopiunt, ſed etiam, ſi imbecilla eſt & parua, corrumpendæ quoque eius periculum afferunt. Sic profectò & in animalibus cibi, qui vt prorſus aſſimilentur & corpus nutriãt, ſpatio egent, ij frigus vniuerſi potiùs, quàm calorem, afferre in præſenti videntur: cæterùm calfaciunt hi quoque tandem nõ ſecus, ac reliqui cibi, ſi ſemel, vt corpus nutriant, ſint conſequuti: omne enim nutrimentum, quatenus nutrimẽtum eſt, animalis calorem auget. At, ſi deuoretur quidem vt nutrimentum, nec tamen ſuperetur neque aſſimiletur, id erit quod Hippocrates dixit, nomine quidẽ nutrimentum re autem minime: quippe cum trifariam nutrimentũ dicatur, ſicut ipſe docuit his verbis. Nutrimẽtum eſt & quod nutrit: & quod veluti nutrimentum eſt, & quod futurum nutrimentũ eſt. Quod vtique iam nutrit, & corpori adiungitur, nec amplius futurum eſt, id propriè nutrimentum nominatur, idem verò & corpus, quod nutrit, omnino excalfacit: quod reliquorũ neutrum facit, quod ſcilicet propriè nutrimenta non ſint, ſed alterũ eorum veluti nutrimentum, alterũ tale futurum. Proinde nec vinum ipſum ſemper animal calfacit, æquè, vt nec oleum flammã accendit, tametſi aptiſſimum eſt ignis nutrimentum: immo, ſi imbecillæ, & exiguæ flammæ cõfertim multum oleum infundas, ſuffocabis eam, prorſúſque extingues potius, quàm augebis. Sic igitur & vinum, vbi plus bibitur, quàm vt vinci poſſit, tantùm abeſt, vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat, quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & quæ caros & comata vocamus, & neruorũ reſolutio, & comitiales morbi, & cõuulſiones, & tetani, immodicũ vini potum comitãtur: quorũ vnumquodq; frigidũ eſt vitium.

πείρᾳ, καὶ πίττη· καὶ δὴ καὶ τῆς εἰκόνος ἐχόμενοι τοῦ πυρός, ἀναμνήσομεν αὖθις ξύλων ὑγρῶν, ἃ τροφὴ μέν ἐστι καὶ αὐτὰ τοῦ πυρός, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθύς, οὐδ᾽ ἐκ τοῦ παραχρῆμα. καὶ διὰ τοῦτο, ἐπιβληθέντα πολλὰ τῷ πυρί, κατακρύπτει τε τὴν

D φλόγα, καὶ μάλιστ᾽ ἂν ἀσθενὴς ὑπάρχῃ καὶ σμικρά, κίνδυνον ἐπάγει φθορᾶς. οὕτως οὖν κἀν τοῖς ζώοις, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων, ἵν᾽ ἐξομοιωθῇ τελέως, καὶ θρέψῃ τὸ σῶμα, χρόνου δεῖται, ψύχος μᾶλλον ἐπάγειν ἢ θάλπος ἐν τῷ παραχρῆμα φαίνεται. θερμαίνει μὲν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἐδέσμασιν, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. τροφὴ γὰρ ἅπασα, κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, αὔξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. εἰ δὲ καταποθείη μὲν ὡς τροφή, μὴ μέντοι δὲ κρατηθείη, τοῦτ᾽ ἐκεῖνο τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, εἴη ἂν ὄνομα τροφῆς, ἔργον δ᾽ οὐχί. τριχῶς γὰρ τῆς

E τροφῆς λεγομένης, ὡς γὰρ αὐτὸς ἐδίδαξε τοῦτ᾽ εἰπών. τροφὴ δὲ τὸ τρέφον, τροφὴ τό, οἷον τροφή, καὶ τὸ μέλλον. ἡ μὲν ἤδη τρέφουσα, καὶ προστιθεμένη, καὶ μηκέτι μέλλουσα, κυρίως ὀνομάζεται τροφή. καὶ δὴ καὶ θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα, τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδέτερον, ἐξότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσίν, ἀλλὰ τὸ μὲν οἷον τροφή, τὸ δ᾽ ὅτι μέλλει τοιοῦτο γενήσεσθαι. ταῦτ᾽ ἄρα, καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος, οὐκ ἀεὶ θερμαίνει τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον ἀνάπτει τὴν φλόγα, καίτοι γ᾽ οἰκειοτάτη τροφὴ πυρὸς ὑπάρχον. ἀλλ᾽ ἐὰν ἀσθενεῖ καὶ σμικρᾷ φλογὶ καταχέοις ἔλαιον ἀθρόον, καὶ πολύ, καταπνίξεις,

F καὶ τελέως ἀποσβέσεις αὐτήν, μᾶλλον ἢ αὐξήσεις. οὕτως οὖν καὶ ὁ οἶνος, ἐπειδὰν πολύς, ὡς μὴ κρατεῖσθαι, πίνηται, τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερμαίνειν τὸ ζῶον, ὥστε καὶ πάθη ψυχρότερα γεννᾷ. ἀποπληξίαι γοῦν, καὶ παραπληξίαι, καὶ κάροι καὶ κώματα καὶ παραλύσεις ἐπιληψίαι τε, καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι ταῖς ἀμέτροις οἴνου πόσεσιν ἕπονται, ψυχρὰ σύμπαντα πάθη.

Digitized by Google

τῶν εἰρημένων ἐν ὁτιοῦν ὑπάρχει αὐτοῖς, ἱκανὸν ἂν ἦν δήπουθεν ἀβλαβῆ φυλάξαι τὰ ἐντός, εἰ καὶ τύχοι, τὸ μεταβάλλειν πρῶτον. εἰ γὰρ οὐ μένει τὸ νᾶπυ, τοιοῦτο καὶ ἔξωθεν ἐλήφθη, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μένειν ἀξιώσεις. εἰ δὲ καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον. ἤρκει δὲ καὶ τὸ μὴ χρονίζειν ἐν ἑνὶ χωρίῳ. φαίνεται γὰρ οὐδὲ περὶ τὸ δέρμα δρᾶσαί τι δυνάμενον, ἄνευ χρόνου πλείονος. D ἀλλὰ καὶ τὸ μίγνυσθαι πολλοῖς ἑτέροις σιτίοις, οὐ σμικρὸν οὐδ᾽ αὐτό. γνοίης δ᾽ ἄν, εἰ μόνον αὐτὸ προσενέγκοις, χωρὶς τῶν ἄλλων σιτίων, ὅσην ἀνίαν τε, καὶ δῆξιν ἐπιφέρει τῇ γαστρί. καὶ μὴν δή, κἂν εἰ πολλοῖς γλυκέσι χυμοῖς ἀναμίξας αὐτὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιθείης, οὐδὲν ἐργάσεται φαῦλον. ὁπότ᾽ οὖν ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἱκανόν ἐστι καθ᾽ αὑτὸ κωλῦσαι τὸ νᾶπυ, δρᾶσαί τι τοιοῦτο ἐντός, οἷον ἐκτὸς ἔδρα περὶ τὸ δέρμα, πολὺ δή που μᾶλλον, οἶμαι, πάντων ἅμα συνελθόντων. καὶ γὰρ ἀλλοιοῦται πεττόμενον, καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, E καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἀναμίγνυται, καὶ μερίζεται πολλαχῶς, καὶ πανταχῇ φέρεται, καὶ χρονίζει κατ᾽ οὐδὲν τῶν μορίων. ὅτι δ᾽ εἴπερ ἔμενε δριμύ, πάντως ἂν ἥλκωσε καὶ τὰ ἐντός, ἐκ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἐπιγνώσῃ. γίνεται γὰρ πολλοῖς πολλάκις, τοῖς μὲν ἐξ ἐδεσμάτων μοχθηρῶν, τοῖς δ᾽ ἔκ τινος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διαφθορᾶς, καὶ σηπεδόνος, ἡ καλουμένη κακοχυμία. καὶ τούτοις ἐνίοτε μέν, ἑλκοῦταί τι καὶ τῶν ἐντός. ὡς τὰ πολλὰ δέ, καὶ τῷ, τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν ἕξιν περιττώματα, πρὸς τὸ δέρμα, τοῦθ᾽ ἑλκοῦται πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἕλκεσι. καρκῖνός τε γάρ, καὶ φαγέ- F δαινα, καὶ ἕρπης ὁ ἀναβιβρωσκόμενος, ἄνθρακές τε, καὶ τὰ χειρώνεια, καὶ τηλέφια καλούμενα, καὶ ἄλλαι μυρίαι γενέσεις ἑλκῶν, ἔκγονοι τῆς τοιαύτης εἰσὶ κακοχυμίας. οὔτ᾽ οὖν τῶν τοιούτων οὐδὲν ἄπορον, οὔτε διά τι τῶν φαρμάκων ἔνια μὲν ἡμᾶς οὐδὲν ἔξωθεν ἀδικοῦντα, μέγα τι κακὸν ἐργάζεται καταποθέντα·

accederet, ſatis eſſe ad ea, quæ foris ſunt, integra ſeruanda, verbi cauſa mutatio ipſa prima. Si namque non maneat ſinapi, quale extrinſecus fuit, cum eſt aſſumptum, manifeſtum eſt nec vim eius manere cenſendum, quòd ſi tum dirimuntur eius partes, tum purgantur, multo vtique magis ſic cenſendum. Iam ſatis erat, quod nec eodem loco maneret, cum nec circa cutem aliquid efficere poſſe videatur, niſi diutius immoretur. Sed nec mixtio ipſa cum multis cibis parum momenti habet: ſi enim id citra alium cibum ſolum aſſumas, facile intelliges, quantum moleſtiæ & mordicationis ventriculo afferat, quinetiam, ſi plurimo dulci ſucco admixtum cuti id imponas, quàm nihil afferat incommodi. Cum igitur prædictorum vnumquodlibet per ſe ſatis prohibere poſſit, quo minus ſinapi, quod foris facit in cute, idem facere intus poſſit, multò (arbitror) magis, vbi omnia ſimul coierint: nam & coquendo alteratur, & dirimitur, & expurgatur, & cum multis aliis miſcetur, & variè diſtribuitur, & in omnem partem fertur, nec in vlla moratur. Quòd autem ſi acrimoniam ſuam ſeruaret, interna quoque omninò exulceraret ex iis quæ ſponte accidũt vlceribus intelligas. Gignitur enim non raro aliis ex vitioſo cibo, aliis ex quapiam in ipſo corpore corruptela & putredine vitioſus ſuccus quem cacochymiam vocant. His aliquando interiorum quoque aliquid exulceratur: magna tamen ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa quæ in habitum corporis colliguntur, natura expellit, multis & aſſiduis vlceribus afficitur: quippe cancri, phagedænæ, herpetes erodentes, carbunculi, & quæ Charonia & Telephia vocantur, milleque aliæ vlcerum generationes ab eiuſmodi cacochymia naſcuntur. Nec igitur talium quicquam eſt dubitandum: ſed nec cur medicamentorum nonnulla, cum nihil nos extrinſecus offendant, intro aſſumpta magnum afferant malum:

Digitized by Google

di afferat, verùm etiam calfaciendo iuuet? Lacrymam enim vel Cyrenaïcam vel Medicam vel Parthicam, ipſam quidem per ſe citra incommodum ſumere non eſt: at ſi omninò exigua vel cum aliis in tēpore congruente ſit ſumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quæcunq; corpus excalfaciunt, vbi mutationis principium in ipſo, ſicut dictum priùs eſt, accepēre, recalfacere illud ſunt apta: quæ verò refrigerant veluti papaueris ſuccus, hæc à noſtro corpore ne vel paulum quidem demutantur, ſed ipſum ſtatim vincunt ac mutant etiamſi calfacta priùs dederis, eſt enim eorum natura frigida quemadmodum aqua. Quare illud rectè Ariſtoteli ſicut alia multa dictum eſt, calidorum & frigidorum, ſiccorum & humidorum corporum quædam eſſe talia per ſe, quædam ex accidenti: ſicut aqua per ſe quidem frigida eſt, ex accidenti verò aliquando calida: verùm acquiſititius eius calor breui perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammæ iniecta eam extinguit: ſic meconium ſi quantumuis calfactum dederis & calorem animalis perfrigerabis, & necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta ſi exiguè ſint data, & vnà cum iis quæ vehementiam frigoris eorum caſtigare valeant, nonnũquam vſum aliquem corporibus noſtris præſtant: quemadmodum in opere de medicamentis dicetur. Siquidem medicamen id quod cantharidas recipit, hydericis prodeſt, tametſi cantharis ipſa veſicam omninò exulcerat: verùm vbi per ea quæ admiſcentur caſtigata eſt, ac corpori quod plurimo humore grauatur tum offertur, illum per vrinas expellit. Maximè igitur attendendum in omnibus quæ poteſtate calida, frigidave dicuntur, ſintne ex natura eorum quæ nutrire corpus poſſunt: an eiuſmodi quæ exiguum alterationis momentum nacta, deinde ſecundum propriam naturam alterata corpus ipſum aliquo modo afficiunt: tertio loco, an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si namque ex nutrientium ſunt genere, ſiquidem

ψυχρὸν αὐτό, πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδέν, ἔτι καὶ θερμαῖνον ὠφελεῖν; ὀπὸν γοῦν, ἤτοι τὸν Κυρηναϊκόν, ἢ τὸν Μηδικόν, ἢ τὸν Παρθικόν, αὐτὸν καθ' αὑτόν, οὐκ ἔστιν ἀλύπως λαβεῖν. ἀλλ' εἰ παντελῶς ὀλίγος, ἢ σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθείη, μεγάλως ὠφελεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν ὅσα θερμαίνει τὸ σῶμα, μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα, καθ' ὅτι πρόσθεν ἐρρέθη, πάλιν αὐτὸ θερμαίνειν αὐτὸ πέφυκεν. ὅσα δὲ ψύχει, D καθάπερ ὁ ὀπὸς μήκωνος, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ νικᾷ, καὶ μεταβάλλει, κἂν εἰ θερμήνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ ἡ σφῶν αὐτῶν φύσις ψυχρά, καθότι καὶ τὸ ὕδωρ. ὀρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἴρηται. τὸ, τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων, τὰ μὲν εἶναι καθ' αὑτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. οἷον καὶ τὸ ὕδωρ, καθ' αὑτὸ μὲν ψυχρόν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμασία, ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης. ὥσπερ οὖν ὕδωρ θερμὸν ἐπιβληθὲν φλογί, κατασβέννυσιν αὐτήν, E οὕτω καὶ τὸ μηκώνιον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμήνας δοίης. ἀποψύξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βραχέα τε διδόμενα, καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις, ἔστιν ὅτε χρείαν τινὰ παρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρμακον, ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικούς, καίτοι τοὐπίπαν ἑλκοῖ τὴν κύστιν ἡ κανθαρίς. ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπό τε τῶν μιχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγηται, παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοῖ διὰ τῶν οὔρων αὐτήν. μάλιστα οὖν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει F θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεώς ἐστι τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα, κἄπειτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησί πως τὸ σῶμα. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, εἰ μηδ' ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν

Digitized by Google

συμβεβηκὸς, ἀναφέροντά τι πρὸς αὐτὰ ταῦτα, τὴν κρίσιν οὕτω ποιεῖσθαι, τῶν δυνάμει θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν. οὐ γὰρ πρὸς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὸ χρὴ κρίνεσθαι τὸ δυνάμει. κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων ἡ κρίσις καὶ μία, τὸ τάχος τῆς ἀλλοιώσεως. ὁμωνύμως δὲ λεγομένου τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ· τὰ μὲν γὰρ κατ' ἐπικράτησιν οὕτως ὀνομάζεται, τὰ δ' ὡς ἄκραν ἔχοντα ἧς προσονομάζεται ποιότητος, εἰς ὁπότερον αὐτῶν ἑτοίμως μεθίσταται τὸ κρινόμενον, ἔσται δυνάμει τοιοῦτο. ἔλαιον μὲν γάρ ἐστι δυνάμει θερμὸν, ὅτι ῥαδίως φλὸξ γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ, καὶ ῥητίνη, καὶ ἄσφαλτος, καὶ πίττα. οἶνος δὲ, διότι ῥαδίως αἷμα γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ μέλι, καὶ κρέας, καὶ γάλα. ταυτὶ μὲν οὖν, ὅλαις ἀλλοιούμενα ταῖς οὐσίαις, τροφαὶ τῶν ἀλλοιούντων εἰσί. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν ποιότητα, τὴν ἀλλοίωσιν ἴσχοντά τε, καὶ τρεπόμενα, φάρμακα μόνον, ὥσπερ γε καὶ ὅσα ταῖς ὅλαις ἑαυτῶν οὐσίαις ἄτρεπτα μένοντα, διατίθησι τὸ σῶμα, φάρμακα μέν ἐστι καὶ ταῦτα. χαλεπὰ δὲ, καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεως, ὅθεν περ, οἶμαι, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἅπαν ὀνομάζεται δηλητήρια. οὐ γὰρ δὴ διά τοῦτό γε, λεκτέον οὐκ εἶναι τῷ γένει δηλητήρια τὰ τοιαῦτα, διότι παντελῶς ἐλάχιστα προσαχθέντα, βλάβην οὐδὲ μίαν αἰσθητὴν ἐπιφέρει. οὕτω γὰρ ἂν οὐδὲ τὸ πῦρ εἴη θερμὸν, οὐδ' ἡ χιὼν ψυχρά. ὡς καὶ τούτων γε παντάπασι τὰ σμικρὰ, σαφὲς οὐδὲν ἀποτελεῖ περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν πάθος. σπινθῆρος γὰρ ἑνὸς ἑκατοστὸν μέρος, ἔστι μὲν πάντως τῷ γένει πῦρ, ἀλλ' οὐ μόνον οὐκ ἂν ἡμᾶς καύσειεν, ἢ θερμήνειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι προσπεσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς ψυχρᾶς ῥανίδος ἑκατοστὸν μέρος, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν βλάψειεν, ἢ ψύξειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι. μὴ τοίνυν οὕτως μηδὲ τὰ δηλητήρια κρίνειν, ἀλλὰ τῇ τῆς ὅλης φύσεως ἐναντιώσει.

per ſe ſunt, ab iis quæ per accidens: tum ad hæc ipſa ſpectantibus, eorum quæ poteſtate calida, frigida, humida ſiccáve ſunt, iudicium faciendum. Non enim ad id quod ſecundum accidens eſt reſpicientibus, ſed ad id quod ſecundum ſe eſt, id quod poteſtate eſt iudicari debebit Porrò communis in omnibus vnáque iudicandi ratio eſt alte-
D rationis celeritas. At cùm calidum, frigidum, humidum & ſiccum dicantur ὁμωνύμως, quod ſcilicet alia per id quod exuperat, ſic nominētur, alia quod eam qualitatem à qua ſunt denominata, ſummam habeant: in vtrumcumque horum promptè id vertitur de quo iudicium agitur, tale poteſtate fuerit. Oleum namque calidum poteſtate eſt, nimirum quod flamma facilè fiat: eodem modo reſina, bitumen & pix: vinum autem quòd facile fiat ſanguis: pari modo mel & caro & lac: atq; hæc quidem totis ipſorum alteratis ſubſtantiis nutrimēta ſe alterantium ſunt. Quæ verò vna qualibet qualitate alterā-
E tur ac mutantur, ea medicamenta tantùm ſunt: medicamenta itidem ſunt, & quæ nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota ſeruata integra, corpus ipſū afficiunt, cæterùm grauia & naturam animalis corrumpentia: vnde & totum eorum genus deleterion id eſt peſtilens dici reor. Quippe hæc non propterea genere deleteria non eſſe dicendum eſt, quod vbi planè minima exhibentur, nullam inferūt ſenſilem noxam: ſic namque neque ignis ipſe calidus ſit, neque nix frigida, nam horum quoque ſiquid prorſus exiguum eſt, nullum euidens in corporibus noſtris excitat affectum: quippe centeſima vnius
F ſcintillæ pars eſt quidem omnino genere ignis, cæterùm adeo nos non vrat excalfaciatve, vt corpori incidens ne ſenſum quidem vllum ſui excitet: ad eundem modum frigidæ guttæ centeſima portio nō modò nihil offendat aut refrigeret, ſed nec ſenſum ſui vllū præbeat. Nequaquam igitur ſic iudicāda deleteria ſunt, immo totius naturæ cōtrarietate.

Digitized by Google

tredinem. Iure igitur pro ſuo affectu, etiam corpus animalis afficiunt. At quæ corpus tametſi ipſa calida ſunt applicata, tamen refrigerant, non paruam dubitationem afferunt, vtrius potiùs naturæ ſint. Nam ſi energia ſemel calida ſunt reddita, cur animal non calfaciunt? ſin nondum ſunt calfacta, quomodo apparent calida? Soluetur dubitatio ſi diſtinguatur quod per ſe frigidum eſt, ab eo quod eſt ex accidenti, ita vti Ariſtoteles docuit: perit namque celeriter eorum quæ ex accidenti ſunt calida, acquiſititius affectus, ita vt in priorem naturæ ſuæ ſtatum facile reuertantur. Porrò in applicandis iis nobis, quæ natura quidem ſunt frigida ſed per accidens calida, duo hæc contingere eſt neceſſe, & vt acquiſititius eorum calor pereat: & propria eorum temperies à noſtra nihil immutata, frigida perſtet. Et quid miri ſi papaueris ſuccus, mandragora, vel cicuta, vel ſimilium aliquid, quamuis exhibeantur calfacta, paulò pòſt euadunt frigida, cum idem patiantur ptiſſana, & lac & far panis vbi in imbecillum ventrem demiſſa ab eo non ſuperantur? euomuntur enim non rarò abundè frigida. Et quod his maius eſt quódque Hippocrates notauit, *pituita ipſa, quamuis iam humor ſit, atque ex cibis in ventre non concoctis frequenter nata, nihilominus frigida tangentibus ſentitur*: neque id modo dum in ventre conſiſtit, ſed etiam poſtquam à venis ipſis purgantis cuiuſpiam medicamenti vi eſt detracta: tametſi enim quàm tenaciſſima natura eſt ac per vim ducitur, attamen ne ipſa quidem tractus violentia calfieri poteſt. Quid igitur miri ſi etiam papaueris ſuccus, quòd naturæ noſtræ tam contrarium medicamentum eſt, quàm celerrimè refrigeretur, etiam ſi calfactus ſit exhibitus, refrigeret autem vnà ſecum & corpus (quippe acquiſititium calorem non ſeruat, propterea quod natura frigidus eſt) at quia eius ſubſtantia à nobis non alteratur, immò potiùs nos alterat & mutat,

ἀφικνεῖται θερμότητα, τὰ δὴ εἰς σηπεδόνα. διατίθησιν οὖν
εἰκότως καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάθε-
σιν. ὅσα δὲ ψύχει τὸ σῶμα, κἂν θερμήνας αὐτὰ προσενέγ-
κῃς, ἀπορίαν οὐ σμικρὰν ἐπιφέρει, τίνος ποτὲ φύσεώς ἐστιν;
εἰ γὰρ ἅπαξ ἐνεργείᾳ θερμὰ γέγονε, τί οὐ θερμαίνει τὸ ζῷον;
ἢ εἰ μήπω τεθέρμανται, πῶς φαίνεται θερμά; λύσις δὲ
τῆς ἀπορίας, εἰ διαιρεθείη τὸ καθ' αὑτὸ ψυχρὸν, τοῦ κατὰ συμ-
D βεβηκὸς, ὡς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐν τάχει,
τῶν κατὰ συμβεβηκὸς θερμῶν ἡ ἐπίκτητος διάθεσις, ὥστ'
εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι ῥᾳδίως. ἐν
δὲ τῷ πλησιάζειν ἡμῖν τὰ φύσει μὲν ψυχρὰ, κατὰ συμ-
βεβηκὸς δὲ θερμὰ, δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης γίνεται. τὸ μὲν
ἐπίκτητον αὐτῶν ἀπόλλυται θερμὸν, ἡ δ' οἰκεία κρᾶσις,
οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πάσχουσα, μένει ψυχρά. καὶ τί
θαυμαστὸν, εἰ μήκωνος ὀπὸς, ἢ μανδραγόρας, ἢ κώνειον,
ἤ τι τῶν τοιούτων, εἰ καὶ θερμανθέντα προσενεχθείη, μι-
κρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρά; πτισάνης, καὶ γάλακτος,
E καὶ χόνδρου, καὶ ἄρτου, τὸ αὐτὸ τοῦτο πασχόντων, ἐπειδὰν
εἰς ἄρρωστον ἐμπεσόντα γαστέρα, μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐ-
τῆς. ἐμεῖται γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά. καὶ τό γε τού-
των μεῖζον, ὃ δὴ καὶ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο· καίτοι
χυμὸς ὂν ἤδη τὸ φλέγμα, κἀκ τῶν σιτίων τῶν μὴ πε-
φθέντων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γινόμενος, ὅμως ψυχρὸν
ἁπτομένοις φαίνεται, οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ συστὰν, ἀλλὰ
κἀκ τῶν φλεβῶν αὐτῶν, ὑπό τινος τῶν καθαιρόντων
φαρμάκων ἑλχθέν. καί τοί γε γλισχρότατόν ἐστι σφόδρα,
καὶ βιαίως ἄγεται, ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἡ βία τῆς ὁλκῆς ἐκ-
F θερμαίνειν αὐτὸ δύναται. τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὸ μηκώ-
νιον, οὕτως ἐναντίον ἡμῶν τῇ φύσει φάρμακον, ἀποψύχεται
μὲν αὐτίκα μάλα, κἂν θερμὸν ποθῇ, συγκαταψύχει δ'
ἑαυτῷ τὸ σῶμα. τὴν γὰρ ἐπίκτητον οὐ φυλάττει θερμασίαν,
ὅτι φύσει ψυχρὸν ἦν. τῷ δὲ μηδ' ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ
πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡμᾶς,

Digitized by Google

δὲ κἂν μὴ πολλῷ ποτὲ χρόνῳ γίγνηται τοῦτο, ὁρᾷ. μὴν ἔτι γ τότε, τὸ νικώμενον εἰς τὸ κρατοῦν, ἀλλ' οὕτω σμικρὸν, ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν. οὐδὲ γὰρ ὁ τμητικώτατος σίδηρος, εἰ τὸν μαλακώτατον τέμνει κηρὸν δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ οὐκ ἀμβλὺν γενέσθαι σαφῶς. οὕτω δή που κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ,

Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη. D

καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως, ἀλλ' ἐπὶ μὲν μιᾶς, ἢ καὶ δευτέρας προσβολῆς, οὐδὲν οὔπω σαφὲς ἐν τοῖς τοιούτοις ἰδεῖν ἐστιν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ μηδ' ὅλως πάσχειν ἔνια πρὸς τῶν ὁμιλούντων, ἐδοξάσθη τισί· καὶ συγχωρητέον γε τοῖς οὕτω λέγουσι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, ὁμοίως ἐκείνοις λεκτέον ἐστὶ τὰ πολλά. πλὴν εἴ ποτε μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀκριβείας ἀνάγοιμεν τὸν λόγον, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι ποιοῦμεν. οὕτως οὖν καὶ τὸ τῆς ἀειπαθείας δόγμα, τῷ λόγῳ μὲν αὐτῷ μόνῳ σκοποῦσιν, ἰσχυρὰν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. οὐ μὴν χρεία γέ τις ἐστὶν αὐτοῦ, πρὸς τὰς κατὰ μέρος πράξεις. εἰ γὰρ οὕτω μικρά τινα E περὶ ἡμᾶς ἢ πάθη διὰ παντὸς, ὡς μηδεμίαν αἰσθητὴν καὶ σαφῆ βλάβην ἐνεργείας ἐργάζεσθαι μηδεμιᾶς, εὐκαταφρόνητα δήπουθέν ἐστι, καὶ τῷ μηδὲν εἶναι φάσκοντι τὰ τοιαῦτα, συγχωρητέον. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν τρεφόντων, ὀλίγου δεῖν, ἁπάντων. ἐργάζεται μὲν γάρ τι καὶ ταῦτα περὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ αἰσθητὸν, οὐδὲ σαφές τι καθάπαξ. ἡ μέντοι πολυχρόνιος αὐτῶν προσφορὰ, μεγάλως ἀλλοιοῖ, καὶ μεταβάλλει σαφῶς ἤδη τὰ σώματα. ἔνια μέν γε καὶ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν εὐθὺς, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὴν ἀλλοίωσιν, οἵα καὶ ἡ θριδακίνη. τοὺς μὲν ἐγκαιομένους τὴν F γαστέρα, σαφῶς ἐμψύχουσά τε, καὶ ἀδίψους ἐργαζομένη, τοὺς δὲ κατεψυγμένους, ἐναργῶς βλάπτουσα. συντελεῖ δ' οὐ σμικρὰ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλ' ὅτι ψυχρά τέ ἐστι, καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν. ἀλλ' οὕτως ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πρὸς ἄνθρωπόν τε, καὶ τἄλλ' ὅσα τρέφειν πέφυκεν,

Fortaſſe autem & ſi non multo tempore [illegible], tamen agit etiam id quod vincitur in id quod vincit, verùm ita exiguum, vt ſenſum effugiat: neque enim ſi acutiſſimo ferro molliſſimam ceram toto die ac nocte incidas, fieri poteſt vt non fiat manifeſtò obtuſius. Ita nimirum illud commodè dici videtur,

Aſſiduo illiſu durum cauat vndula ſaxum:

quippe ita quoque fieri cernitur: cæterùm ex vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror vt nonnulli quædam ab admotis ſibi nihil prorſus pati opinati ſint. Et cedendum quidem eſt ita loquentibus: ſæpe verò nobis quoque ipſis eodem pacto plerumque loquendum eſt, niſi ſicubi ad vltimum examen diſputationem perducimus, quemadmodum in præſentia facimus. Sic igitur ἀειπαθείας, id eſt nunquam deficientis affectionis dogma, iis vtique qui ſolum id ratione ipſa æſtimant, valente demonſtratione non caret: non eſt tamen eius ad priuatas ſingulatim obeundas actiones vllus vſus. Si namque adeò exigui affectus ſint quibus aſſiduè afficimur, vt nulli actioni ſenſile & manifeſtum incommodum afferant, facile profectò contemnendi ſunt: atque ei qui affectus id genus nullos eſſe dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet & in iis quæ nutriunt propè dixerim omnibus: quippe quæ ipſa quoq; in corpore hominis aliquid faciũt, ſed nec ſenſibile aliquid prorſus, nec euidens: diuturna tamen eorum exhibitio magnoperè alterat mutatq; manifeſtè iam corpora. Sunt enim & quæ primo ſtatim vſu manifeſtam alterationem ſuam indicent, veluti lactuca: quæ eos quibus vẽter quidem æſtuat, manifeſtè refrigerat atque à ſiti vindicat: quibus autem refrigeratus eſt, manifeſtè lædit: Conducit verò & ad ſomnum non parum, neq; id alia ratione vlla, quàm quod frigido temperamento & humido eſt: verùm ſic eſt humida & frigida ad hominem & alia quæ ab ipſa nutriri ſunt apta, ſicut

Digitized by Google

habeant partem: nunquid non neceſſe erit animal bifariam calidius eſſe, vel quòd plùs calidorum ſuccorum ſit ſortitum: vel quòd calidiores eos habeat quàm ante? mihi planè ita videtur. Ad eundem modum arbitror, & frigidius erit bifariàm, vel quòd plures illi ſuccreuerint frigidi ſucci, ceu pituita & nigra bilis: vel quod eorum omnium mediocritate non mutata, ſola qualitas ſit intenſa. An igitur miri quicquam eſt ſi corpus quoad concoquitur, qui frigidus natura cibus eſt ſicut portulaca & lactuca, frigidæ qualitatis non parum percipiat: percocto autem ac iam in bonum ſanguinem verſo, calidi ſucci acceſſione calidius quàm priùs euadat? Atqui ſi nihil horum aut eiuſmodi eſt quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, deſinant iam obſtrepere, qui vnum eundémque cibum tum nutrimenti, tum medicamenti vſum corpori præſtare negant: tanquam enim ſi omninò non percoqueretur, perpetuò maneret medicamentum: ſic cùm iam eſt percoctum, ambo efficitur. Pone enim prorſus non concoquatur lactuca, vel ſi mauis, ſuccus ipſius: quando is ſi liberaliùs ſumatur ſimilem in homine cum papaueris ſucco effectum habet: nonne hoc caſu medicamentum tantùm erit, nec aliud quicquam? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omninò lactuca & medicamenti facultatem: at verò habebat & nutrimenti, quippe quæ perſæpe nutriit: ambas igitur facultates ſimul in ſe continet, non tamen ſimiliter ambas oſtendit: verùm vbi plùs egit in homine quàm ſit paſſa, medicamenti potiùs indicat facultatem, vbi paſſa plus eſt quàm egit, nutrimenti. Nec mirum illud eſt, ſi lactucæ tum agere tum pati contingit, quando gladio quoque (ceu paulo ante diximus) non ſolùm in ceram agere,

θερμότερον τὸ ζῷον, ἤτοι τοὺς πλείονας ἐπικτήσασθαι χυμοὺς θερμοὺς, ἢ τοὺς θερμοτέρους ἔχειν, ἢ πρότερον; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ φαίνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, καὶ ψυχρότερον ἔσται διττῶς, ἢ τοὺς πλείους ὑποτραφῆναι τοὺς ψυ-
D χροὺς χυμοὺς, οἷον τὸ φλέγμα, καὶ τὴν μέλαιναν χολὴν, ἢ τῆς αὐτῶν ἁπάντων μενούσης συμμετρίας, ὑπαλλαχθῆναι μόνην τὴν ποιότητα. τί δὴ οὖν θαυμαστὸν, ἄχρι μὲν ἂν πέττηται τὸ ψυχρὸν τῇ φύσει σιτίον, οἷον ἀνδράχνη τε, καὶ θριδακίνη, ψυχρᾶς ποιότητος ἀναπίμπλασθαι τὸ σῶμα, πεφθέντων δ' ἀκριβῶς, καὶ γενομένων αἷμα χρηστὸν, θερμότερον αὖθις ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸ σῶμα, τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ γενέσει. καὶ μὴν εἰ μηδὲν τούτων, μήτ' ἀδύνατόν ἐστι, μήτε θαυμαστὸν ἔτι, παυσάσθωσαν οἱ μὴ συγχωροῦντες ἓν καὶ ταὐτὸ ἔδεσμα, καὶ τὴν, ὡς τροφῆς, καὶ τὴν, ὡς φαρμάκου
E χρείαν τῷ ζώῳ παρέχειν. ὡς γὰρ εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐπέφθη, διὰ παντὸς ἂν ἐφυλάχθη φάρμακον, οὕτω πεφθὲν, ἄμφω γίνεται. φέρε γὰρ, μηδ' ὅλως πεφθῆναι τὴν θριδακίνην, ἢ, νὴ Δία, τὸν χυλὸν αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ παραπλήσια τοῖς τοῦ μήκωνος ὀπῷ, δρᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰ πάμπολυς ληφθείη. ἆρ' οὖν φάρμακον ἔσται τηνικαῦτα μόνον, ἄλλο δ' οὐδέν; οὐκ οἶμαί τινα περί γε τούτου ἀμφισβητήσειν, ὥστ' ἔχει πάντως καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἡ θριδακίνη, ἀλλὰ μὴν ἔχει καὶ τὴν τῆς τροφῆς. ἔθρεψε γὰρ πολλάκις. ὥστ' ἀμφοτέρας μὲν ἅμα τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ περιέχειν. δείκνυσι
F δ' οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρας, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν αὐτὴ πλέον ἐνεργῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἢ πάσχῃ, τὴν ὡς φαρμάκου μᾶλλον ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἐπειδὰν δὲ πάσχῃ πλέον, ἢ ποιῇ, τὴν ὡς σιτίου· καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ τῇ θριδακίνῃ καὶ δρᾶν καὶ πάσχειν συμβέβηκεν, ὅπου γε καὶ τῷ ξίφει, καθότι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ μόνον δρᾶν εἰς τὸν κηρὸν,

Digitized by Google

τὰ τοιαῦτα σύμπτωμα, θερμαίνει τε, καὶ εἰς ἰσότητα κράσεως ἐπανάξει, καὶ ὠφελήσει λόγῳ φαρμάκων. τὴν δ' ἑτέραν τὴν θερμὴν, ἐκπυρώσει τε, καὶ μεγάλως βλάψει· καὶ ταύτας μὲν τὰς ἀλλοιώσεις ἐργάσεται κατὰ ποιότητα. πεφθέντα δ' ἀκριβῶς, καὶ μεταβληθέντα, καὶ χρηστὸν αἷμα γενόμενα, κατ' οὐσίαν αὐξήσει τὸ ἔμφυτον τοῦ D
ζώου θερμὸν, οὐ κατὰ ποιότητα. καθόλου γὰρ, ἄν τε ψυχρὸν, ἄν τε θερμὸν ᾖ τῇ δυνάμει τὸ σιτίον, ἐπειδὰν αἱματωθῇ, τὴν ἔμφυτον ὡσαύτως αὐξήσει θερμασίαν. ἄχρι δ' ἂν ἄγηται μὲν εἰς αἵματος ἰδέαν, οὔπω δὲ τελέως αἱματωθῇ, ψύχει καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα δίκην φαρμάκου. ἅπας δ' ἔοικεν ὁ λόγος, ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἤρτηται, διὸ καὶ φυλάττειν αὐτὴν ἀεὶ χρὴ, καὶ μεμνῆσθαι διὰ παντὸς, ὡς ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἰδιότητά τινα κέκτηται κράσεως, οἰκείαν μὲν τῇδέ τινι τῇ φύσει, διαφερομένην δὲ τῇδέ τινι· καὶ ὡς εἰ μὲν ἀλλοιώσειε E
τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, αὐξήσει τὴν οὐσίαν οὕτω τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας. εἰ δ' ἀλλοιωθείη, δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβήσεται, θερμαίνοντος μὲν τοῦ μεταβάλλοντος, ἐπικτήσασθαί τινα θερμασίαν, μὴ θερμαίνοντος δὲ, τὴν οἰκείαν ἀπολέσαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὡς ἐν τῷ πρός τι, συμπτώματά ἐστι τὰ τοιαῦτα. πρὸς γὰρ τὴν ἰδιότητα τῆς ἀλλοιούσης φύσεως, ἕκαστον τῶν προσφερομένων, ἢ τροφῆς, ἢ φαρμάκου, ἢ ἀμφοτέρων λόγον ὑφέξει. οἷον τὸ κώνειον, τῷ ψαρὶ μὲν τροφὴ, φάρμακον δ' ἀνθρώπῳ. καὶ τοῖς μὲν ὄρτυξιν, ἐλλέβορος τρο- F
φὴ, τοῖς δ' ἀνθρώποις, φάρμακον. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀρτύγων κρᾶσις, ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δύναται.

nda ſunt, proponamus eoſdem ventres. Ergo eum qui frigidior iuſto eſt, quoad in eo continentur ac concoquuntur huiuſcemodi omnia, calfaciunt atque temperamenti æqualitatem reuocabunt proderúntque vt medicamenta : alterum verò qui calidus eſt inflammabunt ac magnopere lædent : atque has quidem alterationes qualitate
D ſua inducent nam omnino percocta & mutata ac in ſanguinem bonum iam verſa, naturalis in animali caloris ſubſtantiam augebunt, non qualitatem intendent. In totum enim ſiue frigidus ſiue calidus poteſtate cibus ſit. poſteaquam in ſanguinem conuerſus eſt, naturalem calorem ſimiliter augebit: quoad autem ad ſanguinis formam tendit nec dum planè ſanguis eſt redditus, refrigerat excalfacítve animal medicamenti ritu. Sanè omnis hæc diſceptatio ab vno, vt videtur, principio pendet: quò magis ſeruandum ſemper id memoriáque tenendum perpetuò eſt cuiuſlibet corporis proprietatem quandam temperamenti eſſe quæ huic qui-
E dem naturæ ſit conſentiens, ab hac verò ſit diſſentiens. Tum ſi quòd conueniens ſibi eſt, in ſuam naturam tranſmutet, eo pacto caloris ſui ſubſtantiam augere: ſin ipſum ſit mutatum, duorum alterum illi contingere, vel vt calorem quendam conquirat, vtique ſi id à quo mutatur calfacit: vel proprium calorem amittat, ſi id non calfacit. Liquet igitur ex his quod huiuſmodi omnia ex eorum ſunt numero quæ relata ad aliquid dicantur, cùm ad proprietatem mutantis naturæ quicquid aſſumitur vel nutrimenti, vel medicamenti, vel vtriuſque rationem ſortiatur: verbi gratia, cicuta ſturno nutrimentum
F eſt, homini medicamentum: rurſus coturnici veratrum nutrimentum eſt, hominibus medicamentum: ſiquidem coturnicum temperies aſſimilare ſibi veratrum poteſt, quod hominum temperies non poteſt.

Digitized by Google

Ergo ſi notabiliter id valentèrque faceret, quemadmodum piper, vtique clarum id procul dubio eſſet: nunc cùm minimè valenter id præſtet, meritò in quæſtionem venit. Multò verò magis de roſaceo & aceto dubitatur à medicis, atque ambigitur, calida D ne hæc an frigida poteſtate ſint. Agendum igitur id eſt, vt in omnibus quæ poteſtate calida, frigida, humida ſiccave dicuntur, exactas aliquas claráſque diſtinctiones inueniamus, ſicut ante de energia ſic dictis fecimus. Porrò incipiendum arbitror ab iis quæ euidentiſſima ſunt, quando in his exercitatus facilè conſequetur ea quæ minùs ſunt euidentia. Ergo ſtatim vt corpori hoc vel illud medicamentum cibusve admouetur, expers eſto omnis acquiſititij caloris vehementis & frigoris: quam enim in ſuperioribus diſtinctionem iniuimus quum ſicca & humida corpora dignoſcenda propoſuimus, eadem nobis nunc quoque E in iis quæ poteſtate calida frigidáque ſunt, non minùs erit vtilis: nam ſi poteſtate frigidum, cùm id applicas, vehementer calfacias: ſiue calidum, refrigeres, corpus primo occurſu qualitatis acquiſitæ, non eius quæ propria eſt rei admotæ ſenſu afficitur. Vt ergo admotæ rei vera ſinceráque natura exploretur, tepidum, quoad fieri maximè poteſt, eſto: nec vllam extrinſecus notabilem alterationem valentis caloris frigoriſve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti præparatio talis eſto. Applicetur autem: cùm F eius vim exploras, non cuilibet corporis affectui, ſed ſimpliciſſimo, quoad fieri maximè poteſt, & ſummo. Si igitur ſummi quidem caloris affectioni admotum, frigoris ſenſum excitet, erit profectò ſic frigidum: pari modo ſi frigido affectui applicatum, calidum ſtatim appareat, id quoque erit calidum: ſin vel calidæ affectioni calidum,

ἰσχυρῶς, ἀλόγως εἰς ζήτησιν ἀφίκεται. πολὺ δὲ μᾶλλον, ἐπὶ ῥοδίνου τε, καὶ ὄξους ἠπόρηται, καὶ ἠμφισβήτηται τοῖς ἰατροῖς, εἴ τε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴ τε ψυχρά. χρὴ τοίνυν ἐξευρεῖν τινας ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λεγομένοις D ὑπάρχειν, ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμούς, ὡς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐνεργείᾳ λεγομένων ἐποιησάμεθα. προσήκει δή, οἶμαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ποιήσασθαι. γυμνασάμενος γάρ τις ἐν τούτοις, ῥᾷον ἀκολουθήσειε τοῖς ἀσαφεστέροις. εὐθὺς οὖν ἐν τῷ προσφέρειν τῷ σώματι τόδε τι τὸ φάρμακον, ἢ σιτίον, ἀπηλλάχθω τὸ προσαγόμενον, ἁπάσης σφοδρᾶς ἐπικτήτου θερμότητός τε, καὶ ψύξεως. ὃν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα διορισμόν, ἡνίκα τά θ' ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρὰ σώματα διαγινώσκειν ἐπεχειροῦμεν, E τοῦτ' οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη καὶ νῦν χρήσιμος, ἐπὶ τῶν δυνάμει θερμῶν καὶ ψυχρῶν. εἴτε γὰρ δυνάμει ψυχρὸν ὂν τὸ προσφερόμενον ἐκθερμήναις σφοδρῶς, εἴτε θερμὸν καταψύξαις, ἡ πρώτη τοῦ σώματος προσβολὴ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου διαθέσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας τοῦ προσαχθέντος ἐργάσεται κράσεως. ἵν' οὖν ἀκριβής τε, καὶ εἰλικρινὴς ἡ φύσις ἐξετάζηται τοῦ προσαγομένου, χλιαρὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπαρχέτω. μηδεμίαν ἐπίσημον ἔξωθεν ἀλλοίωσιν εἰληφός, ἤτοι θερμότητος, ἢ ψύξεως σφοδρᾶς. ἡ μὲν δὴ πρώτη παρασκευὴ τοῦ προσαγομένου φαρμάκου, F τοιαύτη γιγνέσθω. προσφερέσθω δὲ μὴ πάσῃ διαθέσει σώματος, ὅταν ἐξετάζῃς αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἁπλουστάταις ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ ἄκραις. εἰ μὲν οὖν ἐσχάτως θερμῇ διαθέσει προσαχθὲν, αἴσθησιν ἐργάζοιτο ψύξεως, εἴη ἂν οὕτως γε ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ, καὶ εἰ τῇ ψυχρᾷ, θερμὸν ἐν τῷ παραυτίκα φαίνοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θερμόν. εἰ δ' ἤτοι τῇ θερμῇ θερμόν,

Digitized by Google

…cum exploratur, omnino tepidum vt prius teſtati ſumus. Vbi iam cognitum eſt tale eſſe, deinde curationis cauſa aſſumitur, rectiùs frigidum adhibetur: niſi ſi medicamen ſummi ſit frigoris, morbus in ſummo caloris non ſit. Atque hæc quidem diffuſiùs tum in opere de medicamentis, tum curandi methodo tradentur. D Ad præſens illud ſaltem nouiſſe oportet, quod ſi calido & ſimplici affectui aliquod adhibitum medicamentum, tum protinus tum toto deinceps tempore frigoris ſenſum ac facilioris tolerantiæ iuuamentique laboranti affert, id frigidum neceſſariò eſt tametſi in aliis nonnunquam videatur calidum: deprehendetur enim in illis, ſi diligenter exploretur, non vtique per ſe ſed ex accidenti aliquo excalfacere. Cùm autem per ſe dicimus, vel primum vel nullo intercedente medio, omnibus huiuſmodi verbis idem poteſtate ſignificatur. Et horum ſimul omnium E exercitationem in opere de medicamentis propriis exemplis inſtituemus.

ἐπειδὰν δοκιμάζηται, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. γνωρισθὲν δ' ὅτι τοιοῦτό ἐστιν, εἶτα θεραπείας ἕνεκα παραλαμβανόμενον, ἄμεινον ψυχρὸν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἴη ψυχρόν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμὸν εἴη τὸ νόσημα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον, ἔν τε τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται, κἀν τοῖς D τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τόγε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν, ὡς εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον, ἐκ τοῦ παραχρῆμα, κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντί, τήν τε τῆς ψύξεως αἴσθησιν ἐνέγκε τῷ κάμνοντι, καὶ τὴν τῆς εὐφορίας τε, καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, κἂν ἐπ' ἄλλων ποτὲ φαίνηται θερμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς, οὐ καθ' ἑαυτὸ θερμαῖνον, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός. ὅταν δὲ καθ' ἑαυτὸ λέγωμεν, ἢ πρώτως, ἢ διὰ μηδενὸς τῶν ἐν μέσῳ, ταὐ- E τὸν ἐξ ἁπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἁπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι ποιησόμεθα.

CAPVT VI.

Epilogus operis vniuerſi.

NVnc recenſitis iis quæ ante iam dixi, propoſito libro commodum imponere finem tentabo. Cùm namque calidum corpus multifariam dicatur, nam & quod ſummam eiuſmodi habet in ſe qualitatem, ipſum ſcilicet elementum: F & quod propter eiuſmodi qualitatem pollentem nomen eſt ſortitum: ad hæc, quod collatum ad aliud dicitur, vel ad id quod mediocre, eiuſdem ſit generis, vel quicquid ſors tulerit: ſic & quod poteſtate calidum eſt, actu verò nondum dici poteſt, intelligi probaríque multis modis oportet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Ἐπίλογος τοῦ σύμπαντος ἔργου.

ΝΥνὶ δὲ πάλιν ἀναμνήσας, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόντι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπεὶ γὰρ τὸ θερμὸν σῶμα πολ- F λαχῶς ἐλέγετο, καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν ἔχον ποιότητα τὸ στοιχεῖον αὐτό, καὶ τὸ κατ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγόμενον, ἤτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ τυχόν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμόν, ἐνεργείᾳ δ' οὐδέ πω, καὶ νοεῖσθαι, καὶ δοκιμάζεσθαι πολλαχῶς.

Digitized by Google

κεῖσθαι· τί καὶ ποσαπλάσιον ἢ τὸ σῶμα, καὶ ὁμοιομερὲς καὶ ὀργανικόν· καὶ ἡ τούτου τοῦ γνησίου Ἱπποκράτους βιβλίου ὑπόθεσις.

Vſitatiora Medicis vocabuli naturæ ſignificata; Naturam hominis non ex vno, ſed ex quatuor tum elementis, tum humoribus conſtitui; Quid & quotuplex pars ſimilaris, & organica; & libri huius germani Hippocratis propoſitum.

PROOEMIVM GALENI.

A

QVEM olim de elementis ex Hippocratis *ſententia* commentarium conſcripſi, amicorum cuidam peregrinationem ſuſcipienti pro ingenij illius coniectura tradidi. Quæ igitur ipſum accuratè ſcire noueram, ea neque operis initio demonſtraui, neque commemoraui; etſi ita facere conſueueram, quum ſermo omnibus ipſum lecturis eſt communis futurus. Quum autem ad multos liber (Haud noui qua ratione) elabi præcepiſſet, nondum alterum poſt ipſum conſtruere mihi viſum eſt, explicationem etiam libri de natura hominis ea de re diſtuli, quòd quæ *ibi* continentur omnia, in commentario priùs edito (quod de elementis ex Hippocratis ſententia inſcriptum eſt) manifeſtè ſint prodita. Nunc itaque (quandoquidem familiares mei huius etiam Hippocratici operis, non modò neceſſariarum ad dogma ſententiarum, vt in illo priùs attigi, ſed deinceps omnium explicationem à me accipere rogarunt) exordium ducens explicationis, illa priùs docebo quæ in operis de elementis ex Hippocratis ſententia principio dicere omiſeram,

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΠΕΡΙ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων, πάλαι ποθ᾽ ὑπόμνημα τῶν ἑταίρων τινὶ πρὸς ἀποδημίαν στελλομένῳ, γράψας ἐπιδέδωκα, τῆς ἐκείνου στοχαζόμενος ἕξεως· ἅπερ οὖν ᾔδειν αὐτὸν ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, οὔτ᾽ ἀπ᾽ ἀπέδειξα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, οὔτ᾽ ἀνέμνησα, καίπερ εἰωθὼς οὕτω πράττειν, ὅταν κοινὸς ὁ λόγος ἅπασι τοῖς ἀναγνωσομένοις αὐτὸν, ἔσεσθαι μέλλοι. φθάσαντος δὴ, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, εἰς πολλοὺς ἐκπεσεῖν τοῦ συγγράμματος, οὐκέθ᾽ ἕτερον ἐπ᾽ αὐτῷ ποιεῖν ἔδοξέ μοι, καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ
B περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίου, διὰ τοῦτ᾽ ἀνεβαλλόμην, ὅτι τὰ συνέχοντα πάντα, διὰ τοῦ προεκδοθέντος ὑπομνήματος, ὃ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγέγραπται, σαφῶς ἐδεδήλωτο. νῦν οὖν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκρατείου συγγράμματος ἐξήγησιν, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ δόγμα λέξεων, ὡς ἐν ἐκείνῳ πρότερον ἐπεποιήμην, ἀλλ᾽ ἁπασῶν ἐφεξῆς, ἐδεήθησαν οἱ ἑταῖροι παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν, ἀρξάμενος τῆς ἐξηγήσεως, ἐκεῖνα λέξω πρότερον ὅσα παρέλιπον εἰπεῖν ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων,

[illegible] Secunda namque ex his alia compoſitio fit corporum, quæ organica vocamus, manus, pedis; oculi etiam; & pulmonis, & cordis; hepatis, & lienis, & renum, & ventriculi, & vteri & id genus aliorum. Horum enim organorum natura ex primis illis ſimilaribus, quæ vtique Plato primigenia vocare conſueuit. De horum verò differentia dictum iam eſt vno quodam volumine; nunc autem & per capita, clarioris doctrinæ gratia, dicetur. Similare quidem eſt os, cartilago, & ligamentum; ſimilare quoque membrana, adeps, & caro ſiue quæ muſculorum fibris, quæ ipſæ etiam ſunt ſimilares obducitur, ſiue quæ in viſceribus habetur, quam Eraſiſtratus etiam parenchyma vocitare ſolitus eſt. Proditum eſt ſtatim ab initio operis (quo medendi methodum, qualisnam ea ſit demonſtrauimus) fieri non poſſe, vt quis per indicationes ſimilaribus corporibus medeatur, niſi prius agnoſcat, vtrum eorum quodque ſimplex ſit, an ex pluribus compoſitum; & vtrum illa per tota temperata ſint, an ſolùm *ſe mutuò* tangant. Præterea demonſtratum eſt, nonnullos Medicos, ex quibus eſt Eraſiſtratus, ex dimidia parte dogmaticos eſſe, qui partium organicarum morbos ratione curauit, ſimilarium autem aut nequaquam, aut Empirico more. Imò eorum plurimi quomodo organicarum partium morbi ab iis differant qui ſimilaribus oboriuntur, minimè norunt; quemadmodum neque vtrorumque ipſorum numerum. Sed vos, ô amici, etiam de morborum differentiis vnum è noſtris commentariis aliquem habetis, & remediorum non exiguum opus quod inſcripſi methodum medendi. Verùm tum hæc, tum alia de natura corporis noſtri orationem expoſtulant, quæ propoſito hoc in volumine docetur.

τελῆς καὶ ἡμεῖς ὀνομάζομεν ὁμοιομερῆ. δεύτερα γὰρ ἐκ τού-
των ἄλλη σύνθεσις γίνεται σωμάτων, ἃ καλοῦμεν ὀργανικά,
χειρός, σκέλους, ὀφθαλμοῦ τε καὶ γλώττης, καὶ πνεύμονος, καὶ
καρδίας, ἥπατός τε καὶ σπληνός, καὶ νεφρῶν, καὶ γαστρός, καὶ μή-
D τρας, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. σύγκειται γὰρ ἐκ τῶν πρώτων καὶ
ὁμοιομερῶν, ἃ δὴ καὶ πρωτόγονα καλεῖν εἴωθεν ὁ Πλάτων,
ἡ πρώτη τῶν τοιούτων ὀργάνων φύσις. ὑπὲρ τούτων τῆς δια-
φορᾶς, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ καθ' ἕν τι γράμμα, εἰρήσεται δὲ
καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων, ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας. ὁμοιο-
μερὲς μὲν ἐστιν ὀστοῦν, καὶ χόνδρος, καὶ σύνδεσμος. ὁμοιομε-
ρὲς δὲ καὶ ὑμὴν, καὶ πιμελὴ, καὶ σὰρξ, ἥτε τῶν μυῶν ταῖς ἰσὶ
περιπλαττομένη, καὶ αὐταῖς οὔσαις ὁμοιομερέσιν, ἥ τε ἐν τοῖς
σπλάγχνοις, ἣν δὴ καὶ παρέγχυμα καλεῖν Ἐρασίστρατος εἴω-
θεν. ἐδείχθη δ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας, ἐν ᾗ τὴν
E θεραπευτικὴν μέθοδον, ὁποία τίς ἐστιν, ἀπεδείκνυον, ἀδύνα-
τον ὄν, ἐνδεικτικῶς θεραπεύειν περὶ τῶν ὁμοιομερῶν σωμά-
των, ἄνευ τοῦ γνῶναι πότερον ἁπλοῦν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν, ἢ
ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ πότερον ἐκεῖνα κέκραται δι' ὅλων,
ἢ ψαύει μόνον. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ὧν ἐστι καὶ
ὁ Ἐρασίστρατος, ἐξ ἡμίσεως μέρους εἰσὶ δογματικοί, τὰ μὲν
τῶν ὀργανικῶν μορίων νοσήματα, λογικῶς θεραπεύοντες, τὰ
δὲ τῶν ὁμοιομερῶν, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἐμπειρικῶς. οἱ πλεῖστοι δ'
αὐτῶν, οὐδ' ὅπῃ διαφέρει τὰ τῶν ὀργανικῶν νοσήματα, τῶν ἐν
τοῖς ὁμοιομερέσι γιγνομένων, ἐπίστανται, καθάπερ οὐδὲ περὶ
F τοῦ καθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἀριθμοῦ. ἀλλ' ὑμεῖς γε ὦ ἑταῖροι,
καὶ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ἕν τι τῶν ἡμετέρων ὑπο-
μνημάτων ἔχετε, καὶ τῶν ἰαμάτων οὐ σμικρὰν πραγμα-
τείαν, ἣν ἐπέγραψα μέθοδον θεραπευτικήν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα,
καὶ τἆλλα, τὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀπαι-
τοῦσι λόγον, ὃς ἐν τῷ προκειμένῳ συγγράμματι διδάσκεται.

Digitized by Google

γραμμένον. ἔχει δὲ τὸ μὲν πρῶτον λόγον, ἔνθα περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν χυμῶν διέρχεται, παντοίως ἑπόμενον τῇ Ἱπποκράτους τέχνῃ. ὥσπερ γε καὶ τὸ δεύτερον, τὸ διακριτικὸν τῶν ἐπιδημιῶν τε καὶ σποραδικῶν νοσημάτων. τὸ δὲ περὶ τῆς τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς, ἐναργῶς παρεγκείμενον, ἔχει μοχθηρὸν ὅλον. οὔτε γὰρ τοῖς φαινομένοις ὁμολογεῖ, καὶ τοῖς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰρημένοις μάχεται. τῶν δ' ἑξῆς τὰ μὲν παρέγκειται, περὶ ὧν ὅτ' ἐξηγούμεθά σοι τὸ βιβλίον, ἀκριβωθήσεται· τὰ δὲ ἐστιν ἀξιόλογα, καὶ διὰ βραχέων καλῶς εἰρημένα, καὶ τῆς Ἱπποκράτους ἐχόμενα τέχνης, ὥσπερ ὅσα περὶ τῆς ὑγιεινῆς διαίτης εἴρηται. τὸ μὲν ὅλον τὸ βιβλίον, ἐκ τούτων σύγκειται. τὸ δὲ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ἁπάσης τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἔχει τὴν κρηπῖδα, διὸ καὶ θαυμάζειν ἔφην ἐνίων ἀποξενούντων αὐτὸ, τῆς Ἱπποκράτους ἐννοίας. οἱ πλεῖστοι μὲν γὰρ τῶν γνόντων Ἱπποκράτειον τέχνην, τοῖς γνησίοις αὐτοῦ συγκαταριθμοῦσι, νομίζοντες τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους σύγγραμμα, τινὲς δὲ Πολύβου τοῦ μαθητοῦ τε ἅμα καὶ διαδεξαμένου τὴν τῶν νέων διδασκαλίαν, ὃς οὐδὲν ὅλως φαίνεται μετακινήσας τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων, ἐν οὐδενὶ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων. ὥσπερ οὐδὲ Θεσσαλὸς ὁ αὐτοῦ υἱός, θαυμάσιος μὲν ἀνὴρ καὶ οὗτος γενόμενος, ἀλλ' οὐ καταμείνας ἐν τῇ πατρίδι, καθάπερ ὁ Πόλυβος, Ἀρχελάῳ γὰρ τῷ Μακεδονίας βασιλεῖ συνεγένετο. πεπιστεύκασι μὲν οὖν ὡς ἔφην, καὶ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἰατροί, πλὴν ὀλίγων δή τινων, Ἱπποκράτους εἶναι τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον, οὐκ ἀγνοεῖ δὲ οὐδὲ Πλάτων αὐτὸ, γράφει γοῦν ἐν Φαίδρῳ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἧς ἡ ἀρχή, ΣΩ. Ψυχῆς οὖν φύσιν, ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; ΦΑΙ. εἰ μὲν οὖν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ σώματος, ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐχρῆν ἀναγνόντας τοὺς εἰκῆ φλυαροῦντας, ἐπισκέψασθαί τινι τῶν βιβλίων Ἱπποκράτους, ἡ ὑπὸ Πλάτωνος ἐπαινουμένη μέθοδος,

vbi de elementis & humoribus agit, omnino Hippocratis arti conſentaneum; quemadmodum & ſecundum, qui morbos epidemios, & ſporadicos ab inuicem diſtinguit. At eam quæ de venarum diſſectione eſt oratio euidenter ab aliis interpoſita, totum continet vitioſum. Neque enim iis quæ apparent conſonat, & cum iis pugnat quæ in ſecundo
D Epidemiorum ſunt comprehenſa. Subſequentium alia interiecta ſunt, de quibus, quum tibi librum interpretabimur, exactè agetur; alia verò ſunt mentione digna, & paucis rectè dicta, nec artem Hippocratis callentia, ſicuti quæ de ſalubri victus ratione prodita ſunt. Ex his totus quidem liber conſtat, verùm prima ipſius pars, totius Hippocraticæ artis veluti fundamentum continet: quare demirari nonnullos me dixi, qui eam ab Hippocratis ſenſu alienam eſſe tuentur. Plurimi ſiquidem qui Hippocratis artem habent cognitam, germanis ipſam aſcribunt, iudicantes magni Hippocratis
E eſſe commentarium: quidam verò Polybi eius diſcipuli, ſimul & in iuuenibus docendis ſucceſſoris, qui nullum planè Hippocratis dogmatum videtur tranſmutaſſe in vllo ſuo libro: quemadmodum neque Theſſalus eius filius, mirabilis ſanè vir & hic exiſtimatus, ſed qui non in patria, ſicuti Polybus permanſerit. nam Archelao regi Macedoniæ familiariter conuixit. Itaque perſuaſum habent, vt dixi, & alij propè vniuerſi medici, præter paucos quoſdam, Hippocratis eſſe librum de natura hominis: id quod nec Plato ipſe ignorat. Scribit itaque in Phædro ſententiam paulò antè à me recita-
F tam, cuius initium hoc eſt, *SOC. Animæ igitur naturã, ſine vniuerſi natura intelligere te vt conuenit, poſſe arbitraris? PHAE. Si ſanè Hippocrati Aſclapiadæ credendũ eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodum poſſis.* Hæc verba perlegentes inconſultos illos nugatores conſiderare oportebat, quo in libro Hippocratis methodus, quam Plato commendat,

Digitized by Google

lidas, alias frigidas, has humidas, illas ſiccas arbitratur; ætatéſque ſimiliter, & regiones etiam pari modo inuicem differre autumat, quum nihil horum Eraſiſtratus vnquam prodiderit, ſicut nec alius quiſpiam eorum, qui calidum aſcititium non innatum eſſe putant. Sic etiam alia omnia particularia Hippocrates ſanè ad hæc principia refert: Eraſiſtratus autem non obſeruat: quæ cauſa eſt, vt nonnulla naturæ opera indiſcuſſa reliquerit, quemadmodum in commentariis de facultatibus naturalibus docuimus. Quoniam verò, qui omnibus honeſtis obſtrepunt, ſermonis prolixitatem criminantur, dicentes nos quiduis potiùs quàm commentarios ſcribere, decreui & hanc ipſorum contumeliam recidere, proprio alio opere à me conſcripto, in quo opinionem eandem cum Hippocrate me tueri oſtendam, quæ in libro de natura hominis ſcripta eſt, & in aliis omnibus commentariis. Noui autem rurſus quemadmodum in omnibus iis quæ à nobis demonſtrantur, inuidi ea calumniari veriti quæ ab omnibus collaudantur, criminantur aliqua theoremata eorum qui ipſis communicant, ita etiam nunc facturos ipſos [cogito]. Etenim in libris qui ſcribentur, dicunt Hippocratem vti quidem verè ſcopis elementaribus, calido, frigido, ſicco, & humido, non tamen verè ipſum ſentire. Quum autem demonſtret rurſus ex iis corpora noſtra conflari, non videri hoc Hippocrati dictitant: quippe librum de natura humana non eſſe Hippocratis.˚ Sicut igitur illi malefacere non deſinunt: ita & nos conuenit memores eorum, quæ in ſingulis commentariis erant propoſita, in memoriam illis reuocare, & neque, quum demonſtramus Hippocratem in omnibus commentariis artis ſuæ fundamentum in ſcientia de Elementis repertis ſtatuere:

ποις φύσεων, τὰς μὲν θερμὰς ἡγεῖται, τὰς δὲ ψυχρὰς, τὰς δὲ ὑγρὰς, τὰς δὲ ξηρὰς, ἡλικίας τε ὡσαύτως, καὶ χώρας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλων διαφέρειν ὑπολαμβάνει. μηδὲν τούτων Ερασιστράτου ποτὲ φθεγξαμένου, καθάπερ οὐδὲ ἄλλου τινὸς,
D ὅσοι τὸ θερμὸν, ἐπίκτητον οὐ σύμφυτον εἶναι νομίζουσιν. οὕτω δὲ καὶ τἄλλα πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὁ μὲν Ιπποκράτης εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀναφέρει, οὐ φυλάττει δὲ Ερασίστρατος, ὡς διὰ τοῦτο καὶ τῶν φυσικῶν ἔργων ἀνεπιζήτητα καταλιπεῖν ἔνια, καθάπερ ἐδιδάξαμεν ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι. ἐπεὶ δὲ οἱ πᾶσι λωβώμενοι τοῖς καλοῖς, ἐγκαλοῦσι τῷ μήκει τοῦ λόγου, πάντα μᾶλλον, ἢ ὑπομνήματα γράφειν ἡμᾶς εἰπόντες, ἔγνωκα καὶ ταύτην αὐτῶν ἀποκόψαι τὴν ἐπήρειαν, ἰδίαν γράψας ἑτέραν πραγματείαν, ἐν ᾗ δείξω τὴν αὐτὴν δόξαν Ιπποκράτει ἐμὲ διαφυλάτ-
E τοντα, τῇ κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γεγραμμένῃ, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα συγγράμματα. οἶδα δὲ πάλιν, ὥσπερ ἐν ἅπασι τοῖς ἀποδεικνυμένοις ὑφ' ἡμῶν, οἱ βάσκανοι διαβάλλειν αἰδεσθέντες τὰ πρὸς ἁπάντων ἐπαινούμενα, μέμφονταί τινα θεωρήματα τῶν κοινωνούντων αὐτοῖς, οὕτω καὶ νῦν πράξοντας αὐτούς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γραφησομένων βιβλίων, ἐροῦσι, χρῆσθαι μὲν ὄντως Ιπποκράτην σκοποῖς στοιχειώδεσι, τῷ θερμῷ, καὶ ψυχρῷ, καὶ ξηρῷ, καὶ ὑγρῷ, οὐ μὴν γ' ἀληθῶς ὑπολαμβάνειν αὐτόν. ὅταν δὲ ἀποδεικνύῃ πάλιν, ἐκ τούτων τὰ σώμαθ' ἡμῶν συγκεῖσθαι, μὴ δοκεῖν Ιπποκράτει τοῦτο, ἐροῦ-
F σιν, οὐ γὰρ εἶναι τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον Ιπποκράτους. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνοι κακουργοῦντες οὐ παύονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς μεμνῆσθαι, τῶν προκειμένων ἐν ἑκάστῳ τῶν ὑπομνημάτων ἀναμιμνήσκειν αὐτούς, καὶ μηθ' ὅταν ἀποδεικνύωμεν Ιπποκράτην κατὰ πάντα τὰ συγγράμματα θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ τέχνης τιθέμενον ἐν τῇ περὶ τῶν εὑρημένων στοιχείων ἐπιστήμῃ,

Digitized by Google

ΟΣΤΙΣ μὲν εἴωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰητρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἐνεὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ D
τοῖσι βουλομένοισι ταῦτα λέγειν παρίημι.

Q [illegible] *quod eius ad Medicinam ſpectat, differentes audire conſueuit, huic certè vt auſcultet, minimè eſt accommodata hæc oratio. Neque enim omnino aërem dico hominem eſſe, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliud quicquam; quod minimè appareat, vnum in homine eſſe. Verùm iis hæc volentibus dicere concedo.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΟΣΟΝ ἐπὶ τῇ ῥήσει ταύτῃ, γνῶναι σαφῶς τὴν τοῦ συγγραφέως γνώμην, οὐ πάνυ τι δόξει δυνατὸν εἶναι. μέμφεται γὰρ τοῖς προσωτέρω τοῦ περὶ τῆς φύσεως λόγον ἀπάγουσι τῆς ἰατρικῆς χρείας. προσωτέρω δ' ἀπάγειν ὑπονοήσειεν ἄν τις ἐκείνους, ὅσοι τε πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν εἶναι λέγουσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπου φύσεως, εἰ μὴ μιγνύουσι τὰ στοιχεῖα, ὅσοι τε τούτων
E τὸ στοιχεῖον ἕν τι. κατὰ μὲν τὴν πρόχειρον φαντασίαν, ἐπὶ τὸ πρότερον ἀφικνουμένων ἡμῶν, κατὰ δὲ τὴν ἀκριβεστέραν σκέψιν, ἐπὶ τὸ δεύτερον. τοὺς γὰρ ἐκ πυρὸς καὶ γῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀλλήλοις κραθέντων, ἡγουμένους τὰ σώματα ἡμῶν γεγονέναι, μοχθηρῶς ἄν τις ἀξιώσειε κρίνεσθαι, ὕδωρ, ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα δεικνύντας ἐν ἡμῖν, ἢ μὴ δεικνύντας, ἐξελέγχεσθαι φάσκειν. ὅμοιον γὰρ τοῦτο, τῷ κατὰ τὴν τετραφάρμακον δύναμιν ἀξιοῦν, ἤτοι κηρὸν, ἢ πίτταν, ἢ στέαρ, ἢ ῥητίνην εἰλικρινῆ δεικνύειν, ἢ μὴ δυναμένους δεῖξαι, μὴ συγχωρεῖν ἐκ τούτων αὐτὴν συγκεῖσθαι. ἐν γὰρ τῷ κεκρᾶσθαι
F φαίνεσθαι τὰ τέτταρα, τὸ μηδὲν εἰλικρινὲς αὐτῶν εἶναι δηλοῦται. δυνατὸν μὲν οὖν ἐστιν ἄμφω νοῆσαι κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς εἰρησομένοις, φαίνεται τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κατασκευαζόμενον. εἰ δέ τις ἀκριβῶς προσέχοι τὸν νοῦν, καὶ κατ' αὐτὴν τήνδε τὴν λέξιν, ἔνθα φησίν.

COMMENTARIVS GALENI.

QVANTVM ad hanc dictionum ſeriem ſpectat, haud adeò fieri poſſe videbitur, vt manifeſtò autoris ſententiam intelligas; accuſat enim eos qui diſputationem de natura vlteriùs abducunt, quàm medicinæ vſui ſit. Vlteriùs autem abducere, aliquis poterit intelligere illos qui ignem, aquam, aërem, & terram, hominis naturæ elementa eſſe dicunt, ſi non miſceant ipſa elementa: item illos, qui elementum vnum aliquod ponunt, quorum priorem ſententiam prompta imaginatione; ſecundam verò exacta magis conſideratione percipimus. Nam qui corpora noſtra ex igne, terra, aqua, & aëre inuicem temperatis conſtare arbitrantur, ab iis iniquè poſtulabit aliquis, vt ſecernant demonſtrãtes in nobis aquam aut ignẽ, aut terram, aut aërem; aut ſi non demonſtrant, cõuinci dicat. Simile enim id eſt, ac ſi voles in medicamento terrapharmaco, vel ceram, vel picem, vel ſeuum, vel reſinam puram ſyncerámque oſtendi: aut iis qui nequeãt oſtendere, non concedas ex his ipſum eſſe compoſitum. Nam dum quatuor contẽperari dicuntur, nullum ex ipſis ſyncerũ eſſe oſtenditur. Poſſis igitur ambo in propoſita oratione intelligere. Verùm in iis quæ mox dicẽtur, ſecundum ab autore aſtrui videtur. At (ſi quis animum diligẽter aduertat) etiam hac ipſa oratione, vbi inquit,

Neque

Digitized by Google

non (vt priorem interpretationem celebrantes cenſent) vna eſt orationis pars , quæ ab aliis Græcis duabus ſyllabis effertur, ἓν ὄν, ab Ionicis tribus , ἓν ἐόν: verùm duæ ſunt orationis partes; prior nomen monoſyllabum , vt quum numerando dicimus, ἓν vnum, duo, tria ; altera, quàm nos quidem ὄν , ens dicimus ; Iones autem duabus ſyllabis ἐόν. Oſtendetur enim in ſubſequentibus Hippocrates refragari non iis qui putant ſingula quatuor elementorum in corpore contineri , ſed iis qui vnum duntaxat ex ipſis , naturam hominis eſſe arbitrantur. Quomodo igitur, inquies , vlteriùs quàm medicina poſtulat , diſputatio hæc procedit , in qua vnum quodlibet elementum nonnulli naturam hominis eſſe ſtatuunt? quoniam (vt ipſe paulò pòſt dicet) hanc opinionem ſequitur , nunquam hominem dolere ; & ſi quis hoc conceſſerit , vnum etiam remedium eſſe : ſed dolere & curari videtur multifariam : eóque falſa planè eſt opinio. Inſpiciamus igitur ſingula iam dicta , quomodò ipſa in ſubſcriptis verbis comprobet. *Neque enim τὸ πάμπαν , in totum dico hominem eſſe aërem , neque ignem, neque aquam, neque terram neque aliud quidquam : quia vnum in homine eſſe non apparet : ſed iis hæc volentibus dicere , concedo.* Artemidorus cognomento Capito , Hippocratis libros edidit : quæ editio non ſolùm apud Adrianum Imperatorem in pretio eſt habita , verùm etiam nunc admodum à multis ſtudioſè affectatur , probatúrque vt & ea Dioſcoridis ipſi coætanei. Multa igitur vterque tranſcribendo corrigens , veteres ſcripturas immutauit , quas ſolas norunt , qui Hippocratis libros interpretati ſunt. Capito autem præter plæráque alia , hanc modò propoſitam orationem immutauit , húncque in modum ſcripſit,

ἀνθρώπῳ. ὃ γὰρ ἓν ἐόν, οὐχ ὡς οἱ τὴν προτέραν τῶν ἐξη-
γητῶν προσβάλλοντες οἴονται, μέρος ἓν ἐστὶ λόγου, λεγό-
μενον ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν δυοῖν συλλαβαῖν, ἓν ὄν.
ὑπὸ δὲ τῶν Ἰώνων ἐν τρισὶν, ἓν ἐόν, ἀλλὰ δύο ἐστὶ λόγου
D μέρη. τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα μονοσύλλαβον, ὡς ἐπειδὰν λέ-
γωμεν ἀριθμοῦντες ἕν, δύο, τρία. τὸ δ᾽ ἕτερον, ὅπερ ἡμεῖς
μὲν ὂν λέγομεν, οἱ δ᾽ Ἴωνες, ἐὸν ἐν δυοῖν συλλαβαῖν. ἐπι-
δειχθήσεται γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων οὐ τοῖς
περιέχεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, τῶν τεσσάρων στοιχείων ἕκαστον οἰο-
μένοις, ἀλλὰ τοῖς ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν τὴν φύσιν εἶναι τοῦ ἀν-
θρώπου νομίζουσι. πῶς οὖν φησί τις περαιτέρω, ἢ κατὰ
τὴν ἰατρικὴν ὁ λόγος ἐστὶν ἀποχωρεῖ. καθ᾽ ὃν ἓν ὁποιονοῦν στοι-
χεῖον ὑποτίθενταί τινες εἶναι τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι,
καθάπερ αὐτὸς ὀλίγον ὕστερόν φησι, ταύτῃ τῇ δόξῃ τὸ μή-
E ποτε ἀλγεῖν τὸν ἄνθρωπον ἕπεται, καίτοι κἂν τοῦτό τις συγ-
χωρήσῃ, ἓν καὶ τὸ ἰώμενον εἶναι. φαίνεται δὲ ἀλγοῦν, καὶ θερα-
πευόμενον πολυειδῶς, ὥστε ψευδὴς ἀληθῶς. ἴδωμεν οὖν τῶν
εἰρημένων ἕκαστον ἐν ταῖς ἐφεξῆς ῥήσεσιν, ὅπως αὐτὰ κα-
τασκευάζῃ. Οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον
εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδέν. ὅτι μὴ
φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τοῖσι βουλο-
μένοισι ταῦτα λέγειν παρίημι. Ἀρτεμίδωρος ὁ ἐπικληθεὶς
Καπίτων, ἔκδοσιν ἐποιήσατο τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, εὐ-
δοκιμήσασαν οὐ μόνον παρὰ Ἀδριανῷ τῷ Αὐτοκράτορι,
F ἀλλὰ καὶ νῦν ἱκανῶς ὑπὸ πολλῶν σπουδαζομένην, ὥσπερ
καὶ ἡ τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ Διοσκουρίδου. πολλὰ μὲν οὖν ἀμ-
φότεροι μετέγραψαν, ὑπαλλάττοντες τὰς παλαιὰς γρα-
φάς, ἃς μόνας ἴσασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὰ Ἱπποκράτους
βιβλία. πρὸς δὲ τοῖς πολλοῖς, καὶ τήνδε τὴν νῦν προκει-
μένην λέξιν ὑπήλλαξε Καπίτων, ὧδέ πως γράψας,

Digitized by Google

μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τινὲς δὲ ξανθὴν χολήν, ἢ τινὲς οἱ μέλαιναν. ἐφεξῆς γάρ τοι κατὰ τοῦτο αὐτὸ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, εἶναί τινάς φησιν, οἳ οὕτως ἐδόξασαν. ἄμεινον μὲν οὖν εἰρῆσθαι τοῖς ἐξηγηταῖς, ὡς τάχα μὲν οὐδ᾽ ἔγραψαν πάντες οὗτοι τὰς ἑαυτῶν δόξας. ἐγχωρεῖ δέ, καὶ γραψάντων αὐτῶν, μὴ διασωθῆναι. φαίνεται γὰρ τοῦτο κατὰ D πλείους αἰτίας γιγνόμενον. ἔνιοι μὲν γάρ, τοὺς διαδεξαμένους αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν οὐκ ἔσχον, ἔνιοι δὲ οὐκ ἐξέδοσαν ζῶντες τὰς βίβλους, εἶτα ἀποθανόντων αὐτῶν, ἓν ἢ δύο που σωζόμενα τῶν ἀντιγράφων, ἀπώλετο. δυνατὸν δέ ἐστιν καὶ διότι καταφρονηθῆ τὰ συγγράμματα αὐτῶν, ἀμεληθῆναί τε καὶ τῷ χρόνῳ τελέως ἀπολέσθαι, καὶ μέντοι καὶ φθονεροί τινες, ἤτοι κατακρύπτουσιν, ἢ τελέως ἀφανίζουσι τὰ τῶν παλαιῶν βιβλία. τινὲς δ᾽ ὑπὲρ τοῦ λέγειν, ὡς ἴδια τὰ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένα, πράττουσι ταῦτα. ἢ καὶ τί θαυμαστὸν ἀπολέσθαι τῶν ἀλλόκοτες δόξας γραψάντων, ὅπου γε καὶ παρὰ E τοῖς Ἀθηναίοις εὑρίσκονταί τινες, εὐδοκίμως ἀγωνισάμενοι κωμικοί τε καὶ τραγικοὶ ποιηταί, δράμασιν οὐκέτι διασωζομένοις. ἵνα γὰρ παραλείπω τὰς ἄλλας ἁπάσας αἰτίας, δυοῖν δὲ μόνων τῶν ἔναγχος ἐν Ῥώμῃ γεγονομένων, μνημονεύσω. πολλάκις μὲν ἐμπρησθέντες οἶκοι, πολλάκις δὲ ἐν σεισμοῖς καταπεσόντες, ἢ κατ᾽ ἄλλην αἰτίαν, οὐκ ὀλίγων βιβλίων ἀπωλείας αἴτιοι γεγονέναι φαίνονται. κακῶς μὲν ὁ Καπίτων ἐτόλμησε μεταγράψαι τὴν παλαιὰν ῥῆσιν. οὐκοῦν οὐδὲ τοῦτο προσθείς, ὡς ἐνεδέχετο τὸν πρῶτον βιβλιογράφον ἁμαρτεῖν, ἀντ᾽ ἄλλου γράψαντ᾽ ἄλλο. κακῶς δὲ καὶ τῶν F ἐξηγητῶν ἔνιοι κατεψεύσαντο Ξενοφάνους, ὥσπερ καὶ Σαβῖνος, ὡδί πως γράψας αὐτοῖς ὀνόμασιν. οὔτε γὰρ πάμπαν ἀέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ Ἀναξιμένης, οὔτε ὕδωρ ὡς Θαλῆς, οὔτε γῆν ὡς ἔν τινι Ξενοφάνης. οὐδαμόθι γὰρ εὑρίσκεται ὁ Ξενοφάνης, ἀποφηνάμενος οὕτως.

eſſe hominem arbitrarentur; qui flauam bilem; aut qui atram bilem hominem eſſe iudicabant: nam inferiùs in hoc ipſo de natura hominis libello, eſſe nonnullos ait qui ſic opinati ſunt. Quare præſtiterat interpretibus, dixiſſe quòd forſan omnes hi ſuas ipſorum opiniones ne ſcriptis quidem mandauerint. Rurſus fieri potuit vt ipſi conſcripſerint, ſed libri interciderint; nam hoc pluribus de cauſis fieri videtur. Nonnulli enim qui ſuſciperent ipſorum diſciplinam, non habebant; nonnulli verò libros dum viuerent, non ediderunt: deinde mortuis ipſis vnum aut alterum exemplar quod ſupererat, periit. Iam potuerunt etiam, quia ſcripta ipſorum in pretio nullo erant, negligi & temporis ſpatio prorſus interire. Quinetiam inuidi quidam aut ſupprimunt, aut omnino abolent veterum libros. Sunt qui id faciant, vt quæ in eis ſint tradita, ſua eſſe dictitent. Vel quid mirum eſt, eorum libros qui alienas opiniones literis prodiderunt, perire, quum etiam apud Athenienſes nonnulli inueniantur, tum Comici, tum Tragici poëtæ, magna celebritate operum commendati, quorum fabulæ non ampliùs ſuperſint? Vt enim alias vniuerſas cauſas omittam, duarum duntaxat quæ Romæ nuper acciderunt, meminero. Sæpe conflagrata incendio templa, ſæpe terræ motibus collapſa, aut alia de cauſa, fecerunt vt non pauci libri interierint. Prauè igitur Capito auſus eſt antiquam lectionem abrogare, ita vt ne hoc quidem adiecerit, fieri potuiſſe vt primus librorum ſcriptor errauerit, pro alio ſcribens aliud, Malè etiamnum interpretes quidam de Xenophane mentiti ſunt: quemadmodũ & Sabinus qui ſic ſuis ipſis verbis ſcripſit. *Neque enim in totum aërem dico hominẽ, ſicut Anaximenes; neque aquam vt Thales; neq; terram ſicut alicubi Xenophanes.* Nullo enim in loco ſic pronuntiaſſe Xenophanes inuenitur.

Digitized by Google

nem eſſe arbitrarentur, non ita ſcripturus, niſi quidam fuiſſent, vel ipſius tempore, vel ante ipſum, qui ſic opinarentur.

Qui hominis naturam vnum omnino eſſe conſtituunt, eorum omnia vnum eſſe concludentium ſententia euertitur.

D

TEXTVS HIPPOCRATIS. II.

QVI verò talia proferunt, non mihi rectè id agnoſcere videntur; eadem enim ſententia vtuntur omnes; verùm non eadem dicunt, ſed ſententiæ ſuæ epilogum eundem efficiunt. Aiunt enim vnum quid eſſe quodcunq; eſt, & id ipſum vnũ eſſe, ac vniuerſum; nominibus autem non conſentiunt. Eorum autem aliquis aërem eſſe hoc vnum, & vniuerſum aſſerit; alius ignem, alius aquam, alius terram; tum vnuſquiſq; ſuæ orationi teſtimonia, & coniecturas addit, quæ nihili ſunt. Quod etenim in eâdem verſentur omnes ſententiã, nec eadem dicãt, eos ipſa ignorare manifeſtũ eſt. Atque id ex eo maximè is cognouerit qui ipſis diſceptantibus interfuerit. Nam nunquam ter continua ſeriè idem homo eodem in ſermone ſuperior euadit, ſed modò hîc vincit, modo ille, modo iſte, cui potiſſimùm lingua fluẽs ad populum contigerit. Quanquam par eſt, qui rectè ſe de rebus aliquid cognoſcere profitetur, ſuam enim rationem perpetuò ſuperiorem adferre, ſi quæ ſunt vera agnoſcit, rectéq; pronunciat. Verùm mihi videntur eiuſmodi homines ſeipſos in ſtarum rationum vocabulis præ inſcitia euertere; Meliſſi verò ſententiã erigere. Sed de his mihi dicta ſufficiũt.

ὕστερον ἐξελέγξειν, ὡς οὔτε αἷμα οἱ ἢ φλέγμα ἢ χολὴν ἐνόμιζον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. οὐκ ἂν οὕτω γράψας, εἰ μή τινες ἦσαν ἤτοι κατ' αὐτὸν, ἢ πρὸ αὐτοῦ δοξάζοντες οὕτως.

Τῶν τὴν ἀνθρώπου φύσιν τε ἓν εἶναι πάμπαν λεγόντων, καὶ ἅπαντα ἓν εἶναι συμπεραινόντων γνώμη ἀνατρέπεται.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. β'. 1

ΔΟκέουσι δέ μοι οὐκ ὀρθῶς γινώσκειν οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες. γνώμῃ μὲν γὰρ τῇ αὐτέῃ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά. ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέονται. φασὶ γὰρ ἕν τε εἶναι ὅ, τι ἐστι, καὶ τοῦτ' εἶναι ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, κατὰ δὲ τὰ οὐνόματα οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δὲ αὐτέων, ὁ μέν τις φάσκων, ἀέρα τοῦτο εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, ὁ δὲ πῦρ; ὁ δὲ ὕδωρ; ὁ δὲ γῆν. καὶ ἐπιλέγει ἕκαστος τῷ ἑωυτοῦ λόγῳ μαρτύριά τε καὶ τεκμήρια, ἅ γε ἐστὶν οὐδέν. E ὅτι μὲν γὰρ τῇ αὐτέῃ γνώμῃ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά, δῆλον, ὅτι οὐδὲ γινώσκουσι αὐτά. γνοίη δ' ἂν τόδε τις μάλιστα, παραγενόμενος αὐτέοισιν ἀντιλέγουσι. πρὸς γὰρ ἀλλήλους ἀντιλέγοντες οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, τῶν αὐτέων ἐναντίον ἀκροατέων, οὐδέποτε τρὶς ἐφεξῆς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος περιγίνεται ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλά ποτε μὲν οὗτος ἐπικρατέει, ποτὲ δὲ οὗτος, ποτὲ δὲ ᾧ ἂν τύχῃ μάλιστα ἡ γλῶσσα ῥυεῖσα πρὸς τὸν ὄχλον. καίτοι δίκαιόν ἐστι, τὸν φάντα ὀρθῶς γινώσκειν περὶ τῶν πραγμάτων, παρέχειν αἰεὶ ἐπικρατέοντα τὸν λόγον τὸν ἑωυτοῦ. εἴπερ ἐόντα γινώσκει, καὶ ὀρθῶς ἀποφαίνεται. ἀλλ' ἐμοί γε δοκέουσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι, αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς καταβάλλειν ἐν τοῖσιν ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτέων ὑπὸ ἀσυνεσίης, τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ἐπανορθοῦν. περὶ μὲν οὖν τουτέων ἀρκέει μοι τὰ εἰρημένα.

Digitized by Google

τόν τε καὶ ἄφθαρτον, ἣν οἱ μετ' αὐτὸν, ὕλην ἐκάλεσαν, οὐ μὴν διηρθρωμένως γε δυνηθῆναι τοῦτο δηλῶσαι. ταύτην δ' οὖν αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ὀνομάζει τὸ ἓν, καὶ τὸ πᾶν. ἀληθὴς δ' οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἐστίν. οὐ γὰρ ἕν τι μόνον ἐστὶν ἐκεῖνο τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀρχὴ, καθάπερ ὑπέλαβεν ὁ Μέλισσος, ἀλλὰ πρὸς αὐτῷ ποιότητες τέτταρες. ψυχρότης ἄκρα, καὶ ξηρότης, καὶ θερμότης, καὶ ὑγρότης. οὐ μὴν στοιχεῖά γε ταῦτ' ἐστιν, οὔτε τῶν ἄλλων, οὔτ' ἀνθρώπου φύσεως, ἀλλὰ ἀρχαί. συνεκέχυτο οὖν τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. οὐδ' εἰς ἔννοιαν ἀφιγμένοις τῆς διαφορᾶς, ἀρχῆς τε, καὶ στοιχείου, διὰ τὸ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ τοῦ στοιχείου προσηγορίᾳ, κἀπὶ τῶν ἀρχῶν. ἀλλὰ γὰρ δύο πράγματά ἐστι φανερῶς ἀλλήλων διαφέροντα. τὸ μὲν ἕτερον, ἐλάχιστον μόριον τοῦ ὅλου, τὸ δ' ἕτερον, εἰς ὃ διέλῃ τις, κατ' ἐπίνοιαν αὐτὸ τοῦτο ἐλάχιστον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πῦρ οὐχ οἷόν τε διελεῖν εἰς δύο σώματα, καὶ δεῖξαι κεκραμένον ἐξ ἐκείνων, ὥσπερ οὐδὲ τὴν γῆν, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὸν ἀέρα. νοῆσαι μέντοι δυνατὸν ἕτερον μὲν εἶναι τοῦ μεταβάλλοντος τὴν οὐσίαν, ἑτέραν δὲ τὴν μεταβολὴν αὐτῆς. οὐ γὰρ ταὐτό ἐστι τὸ μεταβάλλον σῶμα, τῇ κατ' αὐτὸ μεταβολῇ. τὸ μὲν γὰρ μεταβάλλον ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ἡ μεταβολὴ δ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν τῶν ποιοτήτων ἀμοιβὴν γίγνεται. θερμότητος μὲν γὰρ ἄκρας ἐγγενομένης αὐτῷ, πυρὸς ἀποτελουμένου, καθάπερ γε καὶ ἀέρος, ὅταν ἄκραν ὑγρότητα δέξηται, κατὰ ταὐτὰ δὲ, γῆς μὲν γιγνομένης, ἐπειδὰν ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον, ἅπασαν, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄποιον ὑπάρχον, εἰς ἑαυτὸ δέξηται ξηρότητα χωρὶς θερμότητος, ὕδατος δ', ὅταν ὑγρότητα. περὶ μὲν γὰρ τοῦ πρώτου ψυχροῦ, ζήτησις οὐ σμικρὰ γέγονεν, ἧς οὐκ ἔστι χρεία, εἰς τὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἔργα μηδὲν συντελούσης. τὸ γάρ τι χρήσιμόν ἐστιν ἐν τῷ ζητῆσαι, πότερον ἓν ἁπλοῦν ἐστὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, ἢ σύνθετον ἐξ ἁπλῶν τεττάρων; ὡς ἥ τε τοῦ Πλάτωνος ἐδίδαξε ῥῆσις,

incorruptibilem, quam poſteri ipſius materiam appellarunt; non tamen perfectè id potuiſſe oſtendere. Hanc igitur ipſam ſubſtantiam nominat vnum; & omne. Verus autem nequaquam hic ſermo eſt. Non enim illud vnum eſt ſolum principium corporum, quæ generationi & corruptioni ſubiiciuntur, quemadmodum Meliſſus opinatus eſt; ſed præter id qualitates quatuor,
D frigus ſummum, ſiccitas, calor, & humor; non tamen hæc elementa ſunt, vel aliorum, vel hominis naturæ, ſed principia. Hoc autem apud veteres confuſum erat; vt quibus ne in mentem quidem peruenerat principij, & elementi differentia, eò quòd potuerint vti etiam in principiis elementi appellatione. Verùm duæ res ſunt, manifeſtò inuicem differentes; altera ſanè eſt minima totius particula altera verò, in quam quis diuidet intellectu, ipſam hanc particulam minimam. Etenim ignem ipſum non licet in duo corpora diuidere, & temperatum ex il-
E lis oſtendere; quemadmodum neque terram, aut aquam, aut aërem; conſiderare tamen poſſit alteram eſſe eius quod mutatur, ſubſtantiam: alteram, ipſius mutationem. Non enim idem eſt corpus quod mutatur, & mutatio quæ ei accidit. Siquidem quod mutatur, ſubiectum eſt; mutatio verò ipſius ex qualitatum viciſſitudine contingit. Nam quum ſummus in eo fuerit calor ignis efficitur; ſicut & aër, vbi ſummum humorem acceperit. Simili modo terra fit, vbi illud ſubiectum ſecundum ſuam ipſius naturam qualitatis expers, om-
F nem in ſe receperit ſiccitatem ſine calore; aqua verò quum humiditatem. Etenim de primo frigido quæſtio non exigua oborta eſt, quæquum ad medicæ artis opera nihil conferat, non eſt vſui. Vtilitas enim eſt in diſquirendo, vtrum vnum corpus hominum ſimplex ſit, an ex quatuor ſimplicibus compoſitum? vt & Platonis verba declararũt,

Digitized by Google

Qui Medici hominem vnum eſſe humorem
dicunt exploduntur.

TEXTVS HIPPOCRATIS. III.

AT è Medicis nonnulli hominem ſanguinem ſolum eſſe dicunt, ex ipſis bilem, hominem eſſe aſſerunt; quidam denique pituitam. D

COMMENTARIVS GALENI.

QVum ſuperiori oratione aduerſus philoſophos egiſſet, qui aut ignẽ ſolum, aut aquã, aut aërem, aut naturã terrã corporis noſtri eſſe cẽſent; etiam ad medicos digreſſus eſt, ex propoſita verborum ſerie, oſtendẽs ſimiliter illis etiam hos aberrare, qui arbitrantur hominem aut ſolum eſſe ſanguinem, aut bilem, aut pituitam. Manifeſtò igitur iam diſtinctum eſt, quod in prima omnium oratione ambiguum eſſe videatur, non iis, qui quatuor elementa ponunt; ſed illis qui vnum aliquod ſolum ex ipſis, contradicere ſemper apparet. Cæterùm relinquitur hîc opinio quædam medicorum, ab ſurditate Meliſſi placito reſpondens: eorum ſcilicet, qui dicunt hominẽ eſſe vnum, quod dum mutatur, vnumquodq; eorum, quæ dicta ſunt efficitur. E

Medicorum vnum humorem hominem eſſe ſtatuentium rationes adfert Hippocrates, propriáque authoritate improbat, vt & rationibus expugnat Galenus. F

TEXTVS HIPPOCRATIS. IV.

ATque hi omnes epilogũ eundẽ faciunt. Vnũ enim eſſe quid affirmant, quodcunque eorum quiſq; appellare voluerit; atq; id vnũ exiſtẽs, tranſ-

ἀποδοκιμάζονται.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. γʹ.

ΤΩΝ δὲ ἰητρῶν, οἱ μὲν τινες λέγουσιν ὡς ὁ ἄνθρωπος αἷμα μοῦνόν ἐστιν, οἱ δὲ αὐτέων, χολὴν φασὶν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἔνιοι δέ τινες φλέγμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

ΑΝτειπὼν ἐν τῷ περὶ τούτου λόγῳ τοῖς φιλοσόφοις, οἳ ἢ πῦρ μόνον, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσι τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς μετέβη κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἐπιδεικνὺς καὶ τούτους ὁμοίως ἁμαρτάνειν ἐκείνοις, ὅσοι νομίζουσιν ἢ αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ χολὴν, ἢ φλέγμα. προφανῶς οὖν ἤδη δέδεικται ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἁπασῶν ῥῆσιν ἀμφίβολον εἶναι δόξαν, οὐ τούτοις τὰ τέτταρα στοιχεῖα τιθεμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἕν τι μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀντιλέγων ἀεὶ φαίνεται. παραλείπεται δ᾽ ἐνταῦθα δόξα τις ἰατρῶν, ἀναλόγως ἔχουσα τῇ τοῦ Μελίσσου, τῶν λεγόντων ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὃ μεταβάλλον, ἕκαστον τῶν εἰρημένων γίγνεται.

Τοὺς ἰατρῶν τῶν μὲν ἕνα χυμὸν, ἄνθρωπον εἶναι τιθέντων λογισμοὺς ἀναφέρει ὁ Ἱπποκράτης, καὶ αὐτοὺς ἀξιόπιστος ἀποδοκιμάζει, ὡς καὶ ὁ Γαληνὸς καταβάλλει τῷ λόγῳ.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. δʹ.

ΕΠίλογον δὲ ποιέονται καὶ αὐτοὶ πάντες τὸν αὐτὸν, ἕν γάρ τι εἶναί φασιν, ὅ, τι ἕκαστος ἠθέλησεν ὀνομάσαι αὐτέων. καὶ τοῦτο ἓν ἐὸν, μεταλλάσ-

Digitized by Google

τοῦ λόγου προκειμένου, τὸ, καὶ παντοῖον, τοὺς ἐν ταῖς χαλεπαῖς οὔσαις νόσοις, γιγνομένους ἰχῶρας ἐνδείκνυται. φαίνεται οὖν καὶ ἰώδης, καὶ φαιὰ χολὴ, καλοῦσι δ' αὐτὴν ἰσατώδη, καί τις ἐρυθρὰ, καὶ πρασοειδής. ἄλλαι τέ τινες ἀνώνυμοι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ σηπεδονῶδες τὸ νόσημα.

cuiuſcumque generis ſanies in difficilibus morbis oborientes indicat. Apparet enim & æruginoſa & fuſca bilis, hanc & glaſteam vocāt, & quædam rubra & praſma; aliæque nonnullæ nominis indigæ, præſertim vbi morbus fuerit putridus.

D

Ἡ τῶν ὑπολαμβανόντων τὸν ἄνθρωπον ἓν εἶναι θέσις ἀνατρέπεται.

Aſtruentium hominem vnum eſſe, euertitur theſis.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ε'.

ΕΓΩ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέ ποτ' ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν ἓν ἐόν. εἰ δ' οὖν καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἰώμενον ἓν εἶναι.

TEXTVS HIPPOCRATIS. V.

EGo autem dico, ſi vnum eſſet homo, neutiquam doleret. Neque enim eſſet, quum vnum exiſtat, à quo doleret. Quod ſi etiam doleat, neceſſe eſt, & remedium quod medetur, vnum eſſe.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἔμπροσθεν μὲν αὐτοὺς τοὺς λόγους διέβαλλεν, οὓς ἔλεγον οἱ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὑπολαβόντες, ἀποδείξας οὐ μόνον ἀναποδείκτους, ἀλλὰ καὶ ἀπιθάνους. τανῦν δὲ τὴν δόξαν αὐτῶν ἀνατρέπει τῶν ἓν οἰομένων εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι γὰρ οὐ ταὐτὸ, ἢ λόγον προτεινόμενον ἐλέγχειν, ἢ δόξαν ὡς οὐκ ἀληθῆ διαβάλλειν. ἐνδέχεται γὰρ ἀληθῆ μὲν εἶναι τὴν δόξαν, οὐκ ὀρθῶς δὲ ὑπό τινων συνηγορῆσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ τῆς δόξης μὲν τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ τῶν συνηγορησάντων αὐτῇ γεγονέναι. νῦν οὖν ἐάσας τοὺς λόγους αὐτῶν, ἐλέγχει τὴν δόξαν αὐτὴν μόνην ἀφ' ἑαυτῆς, οὐ μόνον ἰσχυροτάτῳ χρησάμενος, ἀλλὰ καὶ βραχυτάτῳ λόγῳ. εἰ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγεεν. ὃν τινα λόγον, ἔφην ἐξελέγχειν καὶ τοὺς ἄτομα, καὶ ἄναρμα, καὶ ἐλάχιστα στοιχεῖα τιθεμένους. ἓν γὰρ τῷ εἴδει καὶ κατὰ τούτους ἐστὶ τὸ ὄντως ὄν. οὕτω δὲ ὠνόμασται τὸ πρῶτον σῶμα τὸ ἀγέννητόν τε καὶ ἄφθαρτον,

COMMENTARIVS GALENI.

E SVperiùs quidem rationes ipſas reprehendebat, quas qui hominem vnum eſſe arbitrātur, adducunt; indicans non ſolùm demonſtrationis expertes, ſed etiam improbabiles eſſe. In præſentia verò opinionem illorum ſubuertit, qui hominem vnum eſſe autumant. At idem non eſt, aut rationem productam coarguere, aut opinionem vt non veram criminari. Quippe fieri poteſt, vt vera ſit opinio, non rectè autem à quibuſdam ſit defenſa, eóque non opinio, ſed hi qui ipſam tuentur, coarguendi ſunt. Nunc igitur relictis eorum rationibus, opinionem ipſam ſolam coarguit, oratione
F per ſe non ſolùm validiſſima, ſed breuiſſima quoque vſus. Si enim homo vnum eſſet, non doleret: quam ſententiam coarguere dixi etiam eos qui elementa indiuidua, incompactilia, & minima ſtatuunt. Vnum namque ſpecie etiam his autoribus eſt id, quod reuera eſt. Si autem nominatum eſt primum corpus generationis, & corruptionis

SVperiore oratione eos qui hominem vnum eſſe dicunt (quod eſt idem, ac ſi dicas, compoſitorium ipſius elementum vnum eſſe) ex abſurditatibus quæ opinionem conſequuntur, coarguit. Non enim doleremus vnquam, ſi nullum omnino alterum eſſet, quod vnum illud poſſet afficere: deinde etiam ſi hoc donauerimus, curatio vna eſſet ſpecie, non multiplex. præſenti verò ſententia nobis expoſuit ea, quæ oſtenſurus eſt primariò eſſe, à quibus alia omina procreantur. Hæc autem ſunt calidum, frigidum, ſiccum, & humidum: quæ quum inuicem moderatè fuerint contemperata, animal ſanum eſt. Quum autem ſe mutuò calefaciunt, refrigerant, exiccant, & humectant, dolores generare ſolent, non vna curationis modo conſaneſcentes. Nonnulli ſiquidem ipſorum, ſi quæ partes dolent, incaleſcant, nonnulli ſi refrigerentur, aut ſiccentur, aut humectentur, deſinunt. Traditũ de his fuſiſſimè eſt in libris de ſimplicium medicamentorum facultatibus, & methodi medendi: quanquàm nihil mali ſit, etiam nunc paulum aliquid dicere quum manifeſtam habeam indicationem, nos à calido, humido, frigido, & ſicco dolere & curari. Quis enim non nouit dolorem oboriri, quum in hyeme vehementi quis foràs progredi tentauerit? quis quum in æſtu vehementi? quis non dolet ſitiens? aut quis potu repletus? quum ſitis quidem fiat nobis ſicceſcentibus: repletio autem nimia contrarium affectum efficiat. Et inflammationes, omnéſque tumores præter naturam dolorifici fiunt, interdum à ſuperfluo humore, in partem confluente, interdum quòd humores aut calidi præter naturam, aut frigidi exiſtant. Quinetiam curationes, corporum quidem nimio humore repletorum, euacuatione peraguntur; eorum verò quæ præter naturam exiccantur, humidorum adhibitione; vt etiam qui ex perfrictione dolet, ſi

ἘΝ μὲν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει, τοὺς ἕν τι λέγοντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ ταυτὸ τῷ φάναι, τὸ συνθετικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον ἓν εἶναι, διήλεγξεν ἐκ τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων τῇ δόξῃ. οὐ γὰρ ἤλγησα μὲν ποτε, μηδενὸς ὄντος δευτέρου τοῦ δια-

D θεῖναι τὸ ἓν ἐκεῖνο δυναμένου. εἶτ' εἰ καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, ἡ ἴασις ἂν γένοιτο μονοειδὴς, οὐ πολυειδής. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ νῦν ἡμῖν προκειμένῃ ῥήσει, διῆλθεν ὅσα μέλλει δείξειν ὄντα πρώτως, ὑφ' ὧν τἄλλα πάντα γίνεται. ταῦτα δέ ἐστι θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν, ἃ ὅταν μὲν ἀλλήλοις κραθῇ συμμέτρως, ὑγιαίνει τὸ ζῶον. ὅταν δ' ἄλληλα θερμαίνῃ, καὶ ψύχῃ, καὶ ξηραίνῃ, καὶ ὑγραίνῃ, τὰς ὀδύνας γεννᾶν πέφυκεν, οὐχ ἑνὶ τρόπῳ θεραπείας ἰώμενα. ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν, θερμαινομένων τῶν ὀδυνωμένων μορίων, ἔνιαι δὲ ψυχομένων, ἢ ξηραινομένων ἢ ὑγραινομένων παύονται. δέδεικται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖστον, ἐν

E τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι. χεῖρον δ' οὐδὲν, εἰπεῖν τι καὶ νῦν βραχὺ, πρόδηλον ἔχον τὴν ἔνδειξιν τοῦ διὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν, ἀλγεῖν τε ἡμᾶς καὶ θεραπεύεσθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν γινομένην ὀδύνην ὅταν ἐν χειμῶνι τις ἰσχυρῷ προελθεῖν ἔξω τῆς οἰκίας ἐπιχειρήσῃ; τί δ' ὅταν ἐν καύματι σφοδρῷ; τίς οὐκ ὀδυνᾶται διψῶν; ἢ τίς πληρωθεὶς ποτοῦ; τοῦ μὲν διψῆν ξηραινομένων ἡμῶν γινομένου, τοῦ δ' ὑπερεμπεπλῆσθαι, τὴν ἐναντίαν διάθεσιν ἐργαζομένου. καὶ αἱ φλεγμοναὶ δὲ, καὶ πάντες οἱ ὀδυνηροὶ, καὶ παρὰ φύσιν ὄγκοι, ποτὲ μὲν ὑπὸ περιττῆς ὑγρότητος, εἰς τὸ μόριον ἐπιρρυείσης γίγνονται, ποτὲ δὲ τῷ τοὺς χυμοὺς, ἤτοι θερμοὺς παρὰ φύσιν, ἢ ψυχροὺς εἶναι. καὶ μέντοι καὶ αἱ ἰάσεις, τῶν μὲν ὑγρότητος ὑπερπληρωθέντων σωμάτων, διὰ κενώσεως γίγνονται, τῶν δὲ παρὰ φύσιν ξηραινομένων, δι' ὑγρῶν προσφορᾶς, ὥσπερ καὶ τῶν μὲν διὰ κρύος ὀδυνωμένων

Digitized by Google

τε καὶ ὧραι ἐν αἷς πλεονεκτεῖ ὁ χυμός,
ἀποφαίνουσι.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ζ.

ΑΞιῶ δ' ἔγωγε τὸν φάσκοντα αἷμα μοῦνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνύναι αὐτὸν μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέην, μηδὲ γίγνεσθαι παντοῖον. ἀλλ' ἢ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίης τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐνεὸν φαίνεται μοῦνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναι μίαν γέ τινα ὥρην ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ ἓν ἐόν. καὶ αὐτὰ δὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος φλέγμα εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ τοῦ χολὴν φάσκοντος.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΕΤΙ καὶ νῦν ἀντιλέγει, πρὸς τοὺς ἓν εἶναι φάσκοντας τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔφην αὐτὸν προκεῖσθαι. καὶ πρώτους δὲ ἐλέγχει τοὺς αἷμα φάσκοντας αὐτὸν εἶναι. μάλιστα μὲν γὰρ ἐχρῆν φησι τοὺς ὑγιαίνοντας ἀνθρώπους, αἷμα μόνον ἔχειν ἐν τῷ σώματι, χωρὶς χολῶν τε καὶ φλέγματος, εἴπερ ἡ φύσις αἷμα μόνον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι. ἔπειτα δὲ εἰ καὶ συγχωρηθείη ποτ' ἐπικτᾶσθαι χολὴν καὶ φλέγμα, καὶ ἡλικίαν μίαν τινὰ, ἢ ὥραν τοῦ ἔτους εὑρίσκεσθαι, καθ' ἣν αἷμα μόνον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, χωρὶς τῶν ἄλλων χυμῶν. ὡσαύτως δὲ ἐλέγχων καὶ τοὺς ἤτοι χολὴν, ἢ φλέγμα φάσκοντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν εἶναι αὐτὸ μόνον, ἡγουμένους δὲ ἐν τούτῳ καὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἐκ τούτου τοῦ χυμοῦ γεγονέναι.

prædominatur, arguunt.

TEXTVS HIPPOCRATIS. VII.

D *EGo verò cenſeo, qui hominem ſanguinẽ ſolum, nihilq; aliud eſſe aſſerit, ei monſtrandũ eſſe, ipſum neq; ideã tranſmutare, neq; vniuerſæ mutationi fieri obnoxiũ; vel ſaltẽ tempeſtatẽ anni aliquam, vel hominis ætatẽ, in qua ſanguis ſolus in homine ineſſe appareat. Conſentaneũ namq; eſt vnã quandã eſſe tempeſtatẽ, in qua ipſum per ſe vnũ exiſtere appareat, eadẽmq; aſſero tum de eo qui pituitã eſſe hominẽ loquitur, tum de eo qui bilem aſſeuerat.*

COMMENTARIVS GALENI.

NVnc quoque adhuc contra illos agit, qui hominem vnum eſſe tuentur, quod per initia E ipſum propoſuiſſe dixi: ac primùm reprehendit eos, qui ſanguinem ipſum eſſe ferunt. Maximè enim conueniebat (inquit) ſanos homines ſanguinem citra vtramque bilem & pituitam in corpore obtinere, ſi naturâ eſt ſanguis ſolus in corpore. Deinde verò etiam ſi admittatur, bilem aliquando & pituitam colligi, ætatem ſanè vnam aliquam aut anni tempus inueniri, quo ſanguis ſolus ſine aliis humoribus in corpore eſſet. Pari modò coarguit eos quoque, qui hominem eſſe pronunciant aut bilem, aut pituitam, hoc eſt ex natura id ſolùm eſſe: putant in hoc F & ex hoc humore primam generationem proueniſſe.

Digitized by Google

quid aliud generarit, niſi alicui miſceatur.

COMMENTARIVS GALENI.

Hippocrates igitur ſemper ea quæ manifeſtò apparent, ſequitur: eoque nunc dicit nihil ab vno generari, niſi aliud quidpiam extrinſecùs admiſceatur, idque commoderatum ipſi temperamentum ſortiatur. Nonnulli autem philoſophi naturales appellati, haud ſcio quomodo opinionem abſurdam pronuntiare ſunt auſi, quæ omnem naturalem ſpeculationem euertat. Nam qui vniuerſum dicit eſſe vnum, tollit oratione vniuerſam generationem. Si enim vnum exiſtit id quod natum eſt, non erat priùs, ſicut neque erit paulò pòſt. Neque enim Thales, neque Meliſſus, neque Heraclitus priùs erant, aut nunc ſunt. Aut igitur verè aliquis dixerit hos viros non fuiſſe? an fuerunt quidem, & annis non paucis ſinguli vixerunt, non erant autem quo tempore viuebant? An quod eſſent ipſi illo tempore, concedemus? eos autem qui erant, non eſſe dicemus, quum eſſent? Atqui ſi eſſe quis ipſos fateatur, fuiſſe quoq; fatebitur. Quomodo autem platanus, lapis, & leo non erant olim, generationem habentia & interitum? Si autem eſt generatio eius quod priùs non erat, neceſſarium eſt ipſam ex ſubſtantia quadam ſubiecta proueniſſe. Hanc autem videmus non poſſe ipſam per ſe ſolã quicquam generare. Nam ſtirpiũ ſemina humore & calore commoderato externo ad aliquid generandũ indigent. Quod ſi ſemen ſolũ ſuaptè natura generare poſſet, nullius alterius externi auxiliũ requirẽs, haud differret vel breuiſſimo tẽpore generationẽ, ſed ſtatim germinaret. Verũ ſæpe nõ menſem ſolũ, ſed etiã annos haud pauca ſemina perdurare vide as. Nõ enim ex ſe tantũ generãdi facultatẽ habẽt, ſed externũ quoddã præſidiũ poſtulãt; idq,

μὴ ἔτι μιχθείη;

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ὁ Μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ἀεὶ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις
D ἀκολουθεῖ· διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἔφη, μηδὲν ἀφ' ἑνὸς γενέσθαι χωρὶς τοῦ δεηθῆναί τινος ἔξωθεν ἑτέρου, καὶ τούτου συμμέτρως ἔχοντος τῆς πρὸς αὐτὸ κράσεως. ἔνιοι δὲ τῶν φυσικῶν ὀνομασθέντων φιλοσόφων, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐτόλμησαν ἀποφήνασθαι δόξαν ἀλλόκοτον, ἅπασαν ἀνατρέπουσαν τὴν φυσικὴν θεωρίαν. ὁ ἓν γὰρ εἶναι τὸ πᾶν εἰπὼν, ἀναιρεῖ τῷ λόγῳ γένεσιν ἅπασαν. εἴπερ γὰρ ἓν τὸ γινόμενον, οὐκ ἦν ἔμπροσθεν, ὥσπερ οὐδὲ ἔσται μικρὸν ὕστερον. οὔτε γὰρ ὁ Θαλῆς, οὔθ' ὁ Μέλισσος, οὔθ' ὁ Ἡράκλειτος ἔμπροσθεν ἦσαν, ἢ νῦν εἰσίν. ἆρ' οὖν ἀληθῶς ἄν τις εἴποι μὴ γεγονέναι τούτους τοὺς ἄν-
E δρας, ἢ ἐγένοντο μὲν, καὶ ἔζησαν ἔτεσιν, οὐκ ὀλίγοις ἕκαστος οὐκ ἦσαν δὲ καθ' ὃν ἔζων χρόνον, ἢ τὸ μὲν εἶναι καὶ ἐκείνους τὸν χρόνον αὐτοὺς συγχωρήσομεν, ὄντας δὲ, οὐκ εἶναι φήσομεν τηνικ' ἦσαν; καὶ μὴν εἴπερ ὄντας τις αὐτοὺς ὁμολογήσει, ὁμολογήσει καὶ γεγονέναι. πῶς δὲ πλάτανος, καὶ λίθος, καὶ λέων οὐκ ἦσαν πάλαι γένεσιν ἔχοντα καὶ φθοράν; εἴπερ δέ ἐστι γένεσις τοῦ πρότερον οὐκ ὄντος, ἀναγκαῖον αὐτὴν ἔκ τινος ὑποκειμένης οὐσίας γενέσθαι. ταύτην δ' ὁρῶμεν, οὐ δυναμένην αὐτὴν καθ' αὑτὴν μόνην ὁτιοῦν γεννῆσαι. τὰ γοῦν τῶν φυτῶν σπέρματα, καὶ ὑγρότητος, καὶ θερμασίας συμμέτρου τῆς ἔξωθεν δεῖται, πρὸς τὸ
F γεννῆσαί τι. μόνον γὰρ εἴπερ ἐπεφύκει γεννᾶν τὸ σπέρμα, μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον ἔξωθεν, οὐκ ἂν διέμεινεν, οὐδὲ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ χωρὶς τοῦ γεννᾶν, ἀλλ' εὐθὺς ἂν ἐφύετο. φαίνεται δὲ διαμένοντα πολλάκις οὐ μῆνας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνιαυτοὺς, οὐκ ὀλίγα τῶν σπερμάτων. οὐ γὰρ ἐξ ἑαυτῶν μόνον ἔχει τὸ γεννᾶν, ἀλλὰ δεῖταί τινος ἔξωθεν ἐπικουρίας, καὶ ταύτης

ῥήσεως προκειμένου, ὅτι ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν ζῶα τελέοιτο, παρέρχονται μὲν ὡς σαφὲς οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον. ἀσαφὲς δέ ἐστιν, ἢ μὴ καλῶς ἡρμηνευμένον ὑπὸ τοῦ γράψαντος, ἢ διὰ τοὺς μεταγραψάμενος ἡμαρτημένον. ὃ δ' οὖν μοι δοκεῖ βούλεσθαι δηλοῦν, ἐστὶ τοιόνδε. κἂν μὴ ὁμοειδὲς ᾖ τὸ μιγνύμενον ζῶον ἕτερον ἑτέρῳ, κοινωνίαν δή τινα τῆς φύσεως φησὶν εἶναι. οὐ γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν συντελέοιντο, τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἂν γένεσις, ἐκ τῆς συνόδου γένοιτο, ζώου τοῖς γεννήσασιν ὁμοίου. τάχα δὲ καὶ ἡ ῥῆσις οὐχ οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν συντελέοιτο.

re quadam orationis ... [neque si-milia nobis efficiantur] libri interpretes ceu manifeſtum prætereunt. Obſcurum autem eſt, aut non probè à ſciptore interpretatum, aut à tranſcriptoribus vitiatum. Quod autem mihi videtur velle innuere, id eſt, etſi non ſimile ſpecie ſit animal alterum, quod alteri miſcetur, communionem certè D quandam naturæ eſſe dicit. Non enim ſimilia nobis effiei poterunt, hoc eſt, non generatio ex congreſſu fieri poteſt animalis, iis quæ procrearunt ipſum, ſimilis. Forſan etiam oratio non ſic habebat, neque ſimilia nobis efficientur.

Τὴν κρᾶσιν σύμμετρόν τε καὶ ὁμόλογον τῆς μήτρας, καὶ τοῦ σπέρματος ἐς τὴν γένεσιν συντελεῖν.

Commoderatum & conſentaneũ temperamentũ tũ vteri, tũ ſeminis ad generationẽ conducere.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ια'.

ΚΑΙ πάλιν, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ θάτερον θατέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. E

TEXTVS HIPPOCRATIS. XI.

PRæterea niſi calidum cum frigido, & ſiccum cum humido moderatè, & æquabiliter inter ſe habeant, ſed alterũ alteri, & robuſtius imbecilliori multùm præpolleat, nulla generatio futura eſt.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΕΜπροσθεν μὲν ἔφη μὴ δύνασθαι, γόνιμον γένεσιν ἀποτελεσθῆναι μηδὲν, εἰ μὴ ὁμόφυλα εἴη τὰ συνιόντα, τῶν αὐτῶν δὲ τῶν ὁμοφύλων ἡ σύνοδος, οὐκ ἐξ ἀνάγκης γεννᾷ, λέλεκται γὰρ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ὁ λόγος οὗτος αὐτοῦ τέλεος, ἔνθα φησίν. Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκονται. καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, F οὐ κυΐσκουσι, ἀποσβέννυται γὰρ ὁ γόνος. καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ περικαέας, ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς, φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δ' ἐξ ἀμφοτέρων τῇ κράσει ἔχουσι συμμέτρως, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίγνονται. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διδάσκει μὲν, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ἄγονοι γίγνονται γυναῖκες. ἐνδείκνυ-

COMMENTARIVS GALENI.

ANtea quidem dixit non poſſe prolificam abſolui generationem vllius, niſi quæ coëunt eiuſdem ſint generis; non tamen eorum quæ generis ſunt eiuſdem coitus neceſſariò generat. Porrò hanc orationem in Aphoriſmis integrè protulit, vbi inquit, *Quæcunque frigidos denſóſque habent vteros, non concipiunt; & quæcumque præhumidos vteros obtinent, non concipiunt, nam in his genitura extinguitur. Ad hæc quæ ſiccos magis & ardentes; nam alimenti inopia ſemen corrumpitur. Quæ verò moderatum ex vtriſque temperamentum habent, fæcundæ fiunt.* His verbis docet quas ob cauſas mulieres infœcundæ fiant. Indicat au-

Digitized by Google

COMMENTARIVS GALENI.

Reliqua huius ſententiæ ex prædictis ſunt conſpicua. Meminiſſe autem oportet nominis in ea dicti κράσεως, temperamenti, quod Ionicè κρήσιος protulit, quoniam primus quorum memoria ad nos peruenit, Hippocrates elementa κεράννυσθαι id eſt, contemperari docuit, quemadmodum & paulò antè oſtenſum eſt. Atque hac ratione differt ab Empedocle, is etenim ex eiſdem elementis, quibus & Hippocrates, nos aliáque omnia corpora, quæ circa terram ſunt, conſtare dicit, non tamen inuicem contemperatis, ſed per exiguas partes commiſſis, & ſe contingentibus. Quòd verò & hæc opinio ſimili modo coarguitur, quo illæ opiniones quæ ſenſile corpus ex inſenſilibus impatibilibúſque primis corporibus generant, in commentario de elementis ex Hippocratis ſententia oſtenſum eſt, vbi etiam omnium ferè phyſicarum opinionum mentionem fecimus, quæ de primis principiis, aut elementis extiterunt.

Qualem quodque ad generationẽ contulit, talem id in corpore facultatem habere. Elementa omnium communia, & hominis naturæ propria.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XIII.

Qvum itaque eiuſmodi ſit natura cùm reliquorum omnium, tum hominis; non vnum eſſe hominem neceſſe eſt; ſed vnumquodque eorum quæ ad generationem conferunt, talem in corpore facultatem qualem contulit, obtinere.

COMMENTARIVS GALENI.

Præfatus Hippocrates niſi calidum frigido, & ſic cum humido moderatè contemperatum ſit, corporum videlicet generabilium genera-

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ῥήσεως, ἐκ τῶν προειρημένων ἐστὶ δῆλα. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τοῦ κατ' αὐτὴν ὀνόματος εἰρημένου τοῦ τῆς κράσεως, ὅπερ διὰ τοῦ κρήσιος εἶπεν. ὅτι πρῶτος ὧν ἴσμεν Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο κεράννυσθαι τὰ στοιχεῖα, D καθάπερ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδείχθη, καὶ ταύτῃ διήνεγκεν Ἐμπεδοκλέους. κἀκεῖνος γὰρ, ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν στοιχείων, ὧν καὶ Ἱπποκράτης γεγονέναι φησὶν ἡμᾶς γε καὶ τὰ ἄλλα σώματα πάντα τὰ περὶ τὴν γῆν, οὐ μὴν κεκραμένων γε δι' ἀλλήλων, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ μόρια παρακειμένων τε καὶ ψαυόντων. ὅτι δὲ καὶ ἥδε ἡ δόξα τοὺς αὐτοὺς ἐλέγχους ἔχει ταῖς ἐξ ἀναισθήτων καὶ ἀπαθῶν τῶν πρώτων σωμάτων τὸ αἰσθητικὸν σῶμα γεννώσαις δόξαις, ἐπιδέδεικται διὰ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ὑπομνήματος, ἔνθα καὶ πασῶν σχεδὸν τῶν φυσικῶν δοξῶν ἐμνημονεύσαμεν, ὅσαι περὶ τῶν E πρώτων ἀρχῶν, ἢ στοιχείων γεγόνασιν.

Οἵαν τὸ ἕκαστον εἰς τὴν γένεσιν συνεβάλετο, τοιαύτην τοῦτο ἐν σώματι δύναμιν ἔχειν. κοινὰ πάντων στοιχεῖα, καὶ τὰ ἴδια τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιγ'.

Ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσιος τοιαύτης ὑπαρχούσης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ξυμβαλλομένων εἰς τὴν γένεσιν, ἔχειν τινὰ δύναμιν ἐν τῷ σώματι, οἵηνπερ F ξυνεβάλετο.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Προειρηκὼς ὁ Ἱπποκράτης, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως κραθείη, τὰς γενέσεις τῶν γιν-

Digitized by Google

ἀνάγκη εἶναι τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ τὰ βλεπόμενα κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου θερμὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, λέγειν αὐτὸν οἴεσθαι νῦν, ἀλλὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα. ταῦτα γὰρ ἄκρας ἔχει καὶ ἀμίκτους ποιότητας, ἐξ ὧν ἀλλήλοις κεραννυμένων, τὰ μεταξὺ σώματα πάντα γίγνεται, κατ' ἐπικράτειαν οὐ κυρίως ὀνομαζόμενα θερμὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ, D
καὶ ὑγρά. ὡς εἴγε ταῦτα τὰ ἤδη κεκραμένα στοιχεῖα θησόμεθα, τὰ τὰς ἄκρας ἔχοντα ποιότητας, οὐκ οἶδ' ὅ, τι φήσομεν εἶναι. τὴν δὲ κατὰ τὴν ἐχομένην δὲ ῥῆσιν, ἐναργέστερον ἔτι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐνδείκνυται πρὸς ἣν ἤδη μεταβαίνωμεν.

etiam ſtupidiſſimus, quum Hippocrates dixit, *Neceſſe igitur eſt, quum talis & aliorum omnium, & hominis natura ſit*, non arbitrandum eſt nunc ipſum dicere ea quæ in corpore humano videntur, calida, frigida, ſicca, & humida; ſed quatuor elementa, quæ ſummas & expertes mixtionis qualitates obtinent, ex quibus inuicem contemperatis omnia quæ in medio ſunt corpora gignuntur, per exuperantiam, non propriè, appellata calida, frigida, ſicca, & humida. Nam ſi hæc iam contemperata, elementa ſtatuamus, ea quæ ſummas habent qualitates, haud noui quid eſſe dicemus. Iam proxima oratione clariùs adhuc ſuam ipſius ſententiam explicat, ad quam modò digrediamur.

Ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου τελευτῆς, ἢ διακρινομένων τῶν στοιχείων πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκαστον ἀποχωρεῖ, ἐξ ἑνὸς συγκεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, δοκιμάζει.

Ab hominis interitu, quo diremptorum elementorum quodque in ſuam naturam ſecedit, hominem non ex vno conſtare probat.

E

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιδ'.

ΚΑΙ πάλιν γε ἀνάγκη ἀποχωρέειν εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν ἕκαστον, τελευτῶντος τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, τό, τε ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XIV.

Rurſus etiam neceſſe eſt intereunte hominis corpore vnumquodque ad ſuam ſecedere naturam, humidum ad humidum, ſiccum ad ſiccum, calidum ad calidum, & frigidum ad frigidum.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΑΠοχωρεῖν φησὶ, διακρινόμενον ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἕκαστον τῶν προειρημένων στοιχείων, ἃ θερμὸν ἐκάλει καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν, οὐδέπω λέγων τὸ αἷμα, πρὸς τὸ κατὰ τὸν κόσμον αἷμα· καὶ τὸ φλέγμα, πρὸς τὸ φλέγμα. καὶ τὴν χολὴν πρὸς τὴν χολήν. ἢ τὴν ἀρτηρίαν πρὸς τὴν ἀρτηρίαν· καὶ τὴν σάρκα πρὸς τὴν σάρκα· καὶ τὴν φλέβα πρὸς τὴν φλέβα· καὶ τὸ νεῦρον ἀπιέναι πρὸς τὸ νεῦρον· ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον τούτων θερμόν τε καὶ ψυχρόν,

COMMENTARIVS GALENI.

F Qvum in hominis obitu vnumquodque prædictorum elementorum dirimitur, ad ſuam naturam ſecedere commemorat, quæ calidum, frigidum, ſiccum, & humidum vocabat: non ſanguinem dicens, ad mundi ſanguinem, pituitam ad pituitam; bilem ad bilem, arteriam ad arteriam: carnem ad carnem; venam ad venam; neruum ad neruum abire: ſed ſingulorum horum calidum, & frigidum, humidum,

ſummis contemperata. Nam quæ in medio conſiſtunt, omnia temperamentum ex his obtinuerunt. Igitur ab intellectu alienum eſt dicere, eorum quæ in medio habentur, temperamentum ex iis quæ in medio ſunt, fieri. Hoc autem non percipiunt ſe dicere, qui ex iis quæ in corpore conſpiciuntur.
D humidis, ſiccis, calidis & frigidis naturam noſtram conſtare tuentur. Adhuc abſurdius eſt, ſi & aliorum omnium animantium ſtirpiúmque naturam ex his conflari dicamus. Hippocrates enim clarè dixit in oratione propoſita, & aliorum omnium talem eſſe naturam. Illi verò haud ſcio quid dicent, quum fici ſemine in terram deiecto, verbi gratia, maxima arbor enaſcatur. Abſurdum eſt dictu, non ex terra & aqua, ſed aliunde talem ipſi ineſſe naturam. Atqui terra ſui ratione ſummè eſt frigida, calorem verò ficus quo viuit, multum obtinet, cóque etiam ſi in valida hyeme perfrigeretur, non
E emoritur. Liquet igitur corpus fici non ſolùm ex aqua & terra conſtitutum eſſe, ſed etiam igneæ naturæ particeps euaſiſſe. Perſpicuum autem eſt, & aëris partem recepiſſe ſiquidem lignum ipſius palàm eſt non terra ſolùm, ſed & aqua leuius. Ex quatuor itaque & ficus conſtat. & ſi hæc inde conſtat, fructus etiam tum ipſius, tum alij omnes. Sunt autem triticum, hordeum, fabę, aliáque cerealia ſemina, fructuum particulæ: atque ipſæ idcirco ex quatuor conſiſtunt, terra, igne, & aqua, & aëre. Quoniam verò ex fructuum ſtirpiúmque eſu humores qui in nobis ſunt, generantur, & hi
F nimirum primam generationis originem habebunt aquam, terram, aërem, & ignem. Sed, vt dixi, hęc etiam in commentario de Elementis ſecundum Hippocratem demonſtrata ſunt. Quare iam ad alteram ſententiam digredi, tempeſtiuum eſt.

ἄκρων. τὰ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ πάντα, τὴν κρᾶσιν ἐκ τούτων ἔσχηκεν. ἀδιανόητον οὖν γίνεται τὸ λέγειν, ἐν τῷ μεταξὺ τὴν κρᾶσιν γίνεσθαι τῶν ἐν τῷ μεταξύ. τοῦτο δ' οὐκ αἰσθάνονται λέγοντες, οἱ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα βλεπομένων
D ὑγρῶν καὶ ξηρῶν, θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν, τὴν φύσιν ἡμῶν συγκεῖσθαι φάσκοντες. ἔτι δὲ ἀδιανοητότερον, εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων τε καὶ φυτῶν, ἐκ τούτων λέγομεν εἶναι τὴν φύσιν. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ εἴρηκε φανερῶς ἐν τῇ ῥήσει, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν τοιαύτην εἶναι φύσιν. οἱ δ' οὐκ οἶδ' ὅ τι φήσουσιν. ὅταν γοῦν εἰς τὴν γῆν ἐκβληθέντος σπέρματος συκῆς, εἰ τύχῃ, γένηται μέγιστον δένδρον, ἀδιανόητόν ἐστι λέγειν, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλ' ἑτέρωθεν αὐτῇ τὴν τοσαύτην οὐσίαν ὑπάρξαι. καὶ μὴν ἡ γῆ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἄκρως ἐστὶ ψυχρά, θερμότητα δ' ἔχει πολλὴν ἡ συκῆ δι'
E ἣν ζῇ, καὶ διὰ τοῦτο κἂν τοῖς ἰσχυροῖς χειμῶσι καταψυχομένη, οὐ νεκροῦται. δῆλον οὖν, ὅτι μὴ μόνον ἐξ ὕδατος καὶ γῆς συνέστηκε τὸ σῶμα τῆς συκῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πυρώδους φύσεως μετείληφεν. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τῆς ἀερώδους, εἴ γε σαφῶς ἐστι τὸ ξύλον αὐτῆς, οὐ μόνον τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὕδατος κουφότερον. ἐκ τῶν τεσσάρων οὖν ἐστι καὶ ἡ συκῆ. καὶ εἴπερ αὐτή, καὶ τὸ σῦκον, οὕτω δὲ καὶ οἱ καρποὶ πάντες. εἰσὶ δὲ οἱ πυροί, καὶ αἱ κριθαί, καὶ οἱ κύαμοι, καὶ τὰ ἄλλα δημήτρια σπέρματα, τῶν καρπῶν μόρια. καὶ αὐτὰ τοίνυν ἐκ τῶν τεσσάρων συνεστήκασι, γῆς, πυρός, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν
F καρπῶν τε καὶ φυτῶν ἐδωδῆς, οἱ μὲν ἐν ἡμῖν γίνονται χυμοί, καὶ οὗτοι δηλονότι τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἕξουσιν, ὕδωρ καὶ γῆν, ἀέρα τε καὶ πῦρ. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ἀποδέδεικται καὶ ταῦτα ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ὥστ' ἤδη μεταβαίνειν καιρὸς ἐφ' ἑτέραν ῥῆσιν.

[...] εἰρημένα, ἐς δ᾽ ἑωυτὸ ὅθεν περ ξυνέστη ἕκαστον. ἐνταῦθα οὖν καὶ ἀπεχώρησεν.

[...] constat, & vt prædicta ſunt à nobis, in ipſum ex quo conſtat vnumquodque deſinit, proindéque eò ſecedit.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἐπιμένει τῷ δόγματι, τὴν φύσιν ἁπάντων ἐκ τῶν εἰρημένων τεττάρων συνίστασθαι, καὶ τελευτᾶν εἰς αὐτὰ βουλόμενος. ὅθεν γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων συνέστη. φησὶν, ἐνταῦθα καὶ ἀπεχώρησεν, εἰς τὰ κοινὰ δηλονότι στοιχεῖα τοῦ κόσμου, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ. ἐσχάτως οὖν ἀγνοοῦσι τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰρημένον. οὔτε γὰρ, τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ὕδωρ, οὔτε πῦρ, οὔτε γῆν, ἀντὶ τοῦ μηδ᾽ ὅλως ἀκούοντες. ἐφάνη γὰρ, οὐ τὸ μηδ᾽ ὅλως εἶναι τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα κατὰ τὸ σῶμα βουλόμενος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Ἱπποκράτης. ἀλλὰ τοὺς ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν λέγοντας, μεμφόμενος.

D

COMMENTARIVS GALENI.

Immoratur ſuo dogmati, naturam omnium cenſens ex commemoratis quatuor conſtitui, & in eadem finire. *Vnde enim ſingula conſtituta ſunt, inquit, illuc etiam recedunt*, ad communia ſcilicet mundi elementa terram, aquam, aërem, & ignem. Prorſus igitur Hippocratis ſententiam ignorant, & id quod initio dictum eſt. Neque enim τὸ πάμπαν, *in totum* hominem dixerim aërem, neque aquam, neque ignem, neque terram] pro, μηδ᾽ ὅλως: *neque omnino & nulla in parte* intelligẽtes. Liquet enim Hippocratem non velle communia omnium elemẽta, nequaquam in corpore humano eſſe, verùm eos qui vnum ſolùm ex ipſis dicunt, inſectari.

E

Τὸν ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν ἄνθρωπον συνίστασθαι, καθ᾽ οὓς αὐτὸς ὑγιαίνει, ἀλγεῖ τε καὶ νοσεῖ.

Hominem ex quatuor humoribus conſtare, quibus ſanus eſt, dolet, & ægrotat.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιη΄.

Τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ἐν ἑωυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν διττὴν ἤγουν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν, καὶ ταῦτά ἐστιν αὐτέῳ ἡ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει καὶ ὑγιαίνει.

TEXTVS HIPPOCR. XVIII.

Corpus autem hominis in ſe ſanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, flauam, ac nigram continet. Et hæc ſua ipſi natura eſt corporis, & per hæc dolet, & ſanum eſt.

F

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Συντελέσας τὸν περὶ τῶν κοινῶν στοιχείων λόγον, ἐπὶ τὰ τῶν ἐναίμων ζώων, ὧν ἐστι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει μετέβη, βουλόμενος ἐξ αἵματος, καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς διττῆς, τήν τε ἐξ ἀρχῆς γένεσιν ἡμῶν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διαμονὴν ἐκ τούτων ὑπάρχειν.

COMMENTARIVS GALENI.

Finita de communibus elementis diſſertatione, ad animalium ſanguine præditorum (in quorum numero eſt & homo) elemẽta in oratione propoſita digreſſus eſt; decernẽs tum noſtram ab initio generationẽ ex ſanguine, pituita & duplici bile, flaua & nigra conſtare, tum totius vitę permãſionẽ,

Digitized by Google

... Hippocrates princeps exiſtit. Ruſſus quum duplex ſit ſymmetria ſeu commoderatio, hæc in facultate eorum quæ contemperantur; illa in ſubſtantiæ quantitate, vtriuſque meminit Hippocrates, inquiens, *facultate & copia.* Quod ad ſententiæ finem dictum eſt [*& præſertim ſi commixta ſint*] accuratam per tota ipſa contemperationẽ innuit. Nam in diſpoſitione corporis maximè inculpata, non ſolùm quatuor elementorum commoderatio, ſed etiam per tota temperies mixtióque accuratè abſoluitur. In deterioribus autẽ corporis temperamentis fieri aliquando poteſt, in vna aliqua parte humores non æqualiter, neq; ſimiliter neq; per tota inuicem eſſe temperatos; verùm quũ nondum functio manifeſtè læditur, culpata quidẽ eſt ſanitas, nec dum tamen morbus eſt.

Vnde doleat homo.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XX.

Dolet autem, vbi horũ quicquã vel parcius, vel copioſius fuerit, aut in corpore ſeparatum, nec reliquis omnibus contemperatum.

COMMENTARIVS GALENI.

Qvemadmodum in ſanitate exquiſitam commoderationem in quantitate, & facultate, & temperamento per tota ſtatuit, eodẽ modò in morbo horum contraria ponit: minus quidẽ, aut maius, ad ſubſtantiæ quantitatem, & facultatem reducẽs; non autem contemperatum eſſe omnibus, ad intemperiem aut inæqualitatem temperaturæ, aut quomodocumque aliquis nominare velit.

ποκράτης ἐστὶν ἡγεμών. οὔσης δὲ διττῆς συμμετρίας, τῆς μὲν ἐν τῇ δυνάμει τῶν κεραννυμένων, τῆς δὲ ἐν τῷ ποσῷ τῆς οὐσίας, ἑκατέρας ἐμνημόνευσεν Ἱπποκράτης εἰπών, τῆς τε δυνάμεως καὶ τοῦ πλήθεος. τὸ δ᾽ ἐπὶ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, τὸ, καὶ μάλιστα ἢν μεμιγμένα ᾖ, τὴν ἀκρίβειαν τῆς δι᾽ ὅλων αὐτῶν κράσεως ἐνδείκνυται. κατὰ γὰρ τὴν τελείως ἀμεμπτοτάτην τοῦ σώματος διάθεσιν, οὐ μόνον ἡ συμμετρία τῶν τεττάρων στοιχείων, ἀλλὰ καὶ ἡ δι᾽ ὅλων κρᾶσις ἀκριβοῦται. κατὰ δὲ τὰς φαυλοτέρας κράσεις τοῦ σώματος, ἐνδέχεταί ποτε καθ᾽ ἕν τι μόριον οὐκ ἴσως, οὐδ᾽ ὁμοίως, οὐδὲ δι᾽ ὅλων, ἀλλήλοις κεκρᾶσθαι τοὺς χυμούς, ἀλλ᾽ ὅταν γε μηδέ πω σαφὴς ἐνέργεια βλάπτηται, μεμπτὴ μὲν ἐστὶν ἡ ὑγίεια, νόσος δὲ οὐδέ πω.

Ὅθεν ἀλγέει ὁ ἄνθρωπος.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. κ΄.

Ἀλγέει δ᾽, ὁκόταν τι τουτέων ἔλασσον ἢ πλεῖον ἔῃ, ἢ χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖς ξύμπασι.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ὥσπερ ἐπὶ τῆς ὑγείας, τὴν ἀκριβῆ συμμετρίαν ἐν ποσότητι, καὶ δυνάμει, καὶ τῇ δι᾽ ὅλων ἔθετο κράσει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς νόσου, τὰ τούτων ἐναντία τίθεται, τὸ μὲν ἔλασσον, ἢ πλέον, εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας, καὶ τὴν δύναμιν ἀναγαγών, τὸ δὲ μὴ κεκρᾶσθαι τοῖς πᾶσιν, εἰς δυσκρασίαν ἢ ἀνωμαλίαν κράσεως, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι.

Digitized by Google

ἐκρυῇ πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύνην παρέχει ἡ κένωσις.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΑΝτὶ τοῦ πλεονάζοντος ἀκουστέον εἰρῆσθαι νῦν τὸ ἐπιπολάζοντος, ἢ εἴπερ μὴ τοῦτό τις ἀκούειν ἐθέλοι, τὸ μὴ κεκραμένον ἅπασι τοῖς ἄλλοις, ἐπιπολάζον οἰκτέον εἰρῆσθαι. πιθανὸν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν.

Ἐν τῇ εἴσω τῶν χυμῶν ποιουμένῃ ἐπιρροῇ, ἔνθεν τε καὶ ἔνθα φέρεται τὸ μέρος ἀλγέειν·

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. κγ'.

ΗΝ δ' αὖθις εἴσω ποιήσηται τὴν κένωσιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, πολλὴ αὐτέῳ ἀνάγκη, διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἔνθεν τε ἐξέστη, καὶ ἔνθα ὑπερέβαλεν. Εἶπον δὴ ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ἀποφαίνειν ἀεὶ ταῦτα ἐόντα καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΟΤΙ προείρηται τοῦτο, καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, κατὰ τὰ εἰρημένα. τῇ λέξει γὰρ, οὐ τῇ δυνάμει τῆς νῦν εἰρημένης ῥήσεως διήνεγκεν ἡ μικρὸν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένη, καθ' ἣν οὕτως εἶπεν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τουτέων χωρισθῇ, καὶ ὑφ' ἑωυτοῦ στῇ, ἔνθεν τε ἐξέστηκεν, οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον νοσερὸν γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα ἂν στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ, ὑπερεμπιπλάμενον, ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν. εἰπὼν δὲ, ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ἀποφαίνειν ἀεὶ ταῦτα ἐόντα κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν. κατὰ νόμον μὲν εἶπε, δηλῶσαι βουλόμενος τὸ τ

det, extra corpus effluat, euacuatio ipſa dolorem concitat.

COMMENTARIVS GALENI.

D Ἐπιπολάζοντο: id eſt, *innatante*, dictum nunc eſſe, loco πλεονάζοντος, id eſt, *abundante*, intelligendum: aut ſi non hoc quis velit intelligere, pro, non temperatum omnibus aliis per ſumma innatans, poſitum eſſe putabimus. Vtrumque enim eſt probabile.

In eo qui intrò fit humorum defluxu, vnde & quò fertur, partem dolere.

TEXTVS HIPPOCR. XXIII.

AT ſi contra intrò vacuationem, & translationem, ac ab aliis ſecretionem fecerit, duplicem ſanè dolorem (vt ex dictis patet) concitare neceſſe eſt, & vnde ſeceſſit, & vbi exuperat. Dixi ſanè quæcunque hominem eſſe affirmauero, ea me demonſtraturum eadem ſemper eſſe & lege & natura. E

COMMENTARIVS GALENI.

HOc ſuperiùs eſſe comprehenſum etiam ipſe innuit, quum dicit, vt ex dictis patet, nam dictione, non poteſtate à nunc dicta oratione differt, quàm paulò antè adduxit, vbi in hunc modum inquit. *Neceſſe enim eſt quum aliquod horum ſeceſſerit, & per ſe conſtiterit, non ſolùm locum ex quo ſeceſſit, morbo affici, ſed eum etiam, vbi conſtiterit & in quem ob exuperantiam diffuſum fuerit, dolore laboréque vexari.* F Quum autē ait. *Quæ verò hominē eſſe dixero, ea ſemper ſecundum legem & ſecundum naturā ineſſe monſtrabo.* Secundū legem quidē dixit, volens innuere

cem differentes, docuit. In ſubſequenti verò, quòd etiam ſecundùm naturam hi omnes exiſtant, non vnicus ex ipſis, ſed in hac præſenti oratione humores ait & colore, & conſiſtentia, & calore, & frigore inuicem differre, id quod etiam manifeſtò apparet. Perturbat autem fortaſſe quoſdam, quod humor ab humore ſiccitate diſcrepet, quum omnes humores ſint liquidi & humidi. Negent igitur hi quòd neque humiditate ipſi differant, ſiquidem alterum altero humidiorem eſſe concedunt, quod in omnibus pariter humoribus apparet. Etenim flaua bilis, vehementer humeſcit ſæpe, quum color ipſius non flauus, ſed pallidus efficitur. Sæpe verò vitelli modo craſſeſcit, eóque à nonnullis nominatur vitellina; atra bilis perpetuò craſſior eſt pallidâ & flauâ; non parua minoris maioriſque ratione, quemadmodum & ſanguis. Nam hic interdum humidus adeò vt fluat, interdum craſſus admodùm apparet; pituitam autem commemoratis humoribus proportione reſpondere videas. Variat enim craſſitie & tenuitate, dum nunc eſt aquea, nunc craſſa, vt pus repræſentet. Accidit hoc humoribus qui non verè ſunt elementa, quemadmodum aqua, terra, aër, & ignis ſunt. Singuli enim ex quatuor his generati ſunt, ita vt in alio aliud ipſorum præpolleat, quemadmodum ſubinde didiciſtis.

ἔδειξε τέτταρας εἶναι χυμοὺς ἐν τῷ σώματι διαφέροντας ἀλλή-
λων. ἐν δὲ ταῖς ἐφεξῆς, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν οὗτοι πάντες,
οὐχ εἷς ἐξ αὐτῶν. ἀλλ᾽ ἔν γε τῇ προκειμένῃ ταύτῃ ῥήσει, καὶ
χροίᾳ, καὶ συστάσει, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι διαφέρειν ἀλλή-
λων φησὶ τοὺς χυμούς, καὶ γὰρ καὶ φαίνεται σαφῶς ταῦτα. προσ-
κρούεται δὲ ἴσως τισί, τὸ καὶ ξηρότητι χυμὸν χυμοῦ διαφέρειν,
D ἁπάντων τῶν χυμῶν ὑγρῶν ὄντων. ἀναιρείτωσαν οὖν οὗτοι τὸ
μηδὲ ὑγρότητι διαφέρειν αὐτούς. εἴπερ γ᾽ ὑγρότερον ἕτερον
ἑτέρου συγχωροῦσιν εἶναι· καὶ μέντοι καὶ φαίνεται σαφῶς τοῦτο
κατὰ πάντας τοὺς χυμούς. ἥτε γὰρ ξανθὴ χολή, πολλάκις μὲν
ἐξυγραίνεται σφοδρῶς, ὡς ἵνα μηδὲ ξανθόν, ἀλλ᾽ ὠχρὸν αὐ-
τῆς γίγνεται τὸ χρῶμα. πολλάκις δ᾽, ὥσπερ λέκιθος γίγνεται
παχεῖα, διότι καὶ λεκιθώδης ὀνομάζεται πρός τινων. ἥτ᾽ αὖ
μέλαινα, διὰ παντός ἐστι παχυτέρα τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς. οὐκ
ὀλίγον δὲ οὐδὲ κατ᾽ αὐτήν ἐστι τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ὥσπερ γε
καὶ τὸ αἷμα. φαίνεται γὰρ τοῦτο, ποτὲ μὲν οὕτως ὑγρὸν ὡς ῥεῖν,
E ποτὲ δ᾽ ἱκανῶς παχύ. τὸ φλέγμα δὲ ἔχον τὴν αὐτὴν ἀναλο-
γίαν ἰδεῖν ἐστι, τοῖς κατὰ τοὺς εἰρημένους χυμούς. ὑπαλλάττεται
γὰρ ἐν πάχει καὶ λεπτότητι, ποτὲ μὲν ὑδατῶδες ὄν, ἔστι δ᾽ ὅτε
παχυνόμενον, ὡς ἐοικέναι πύῳ. συμβαίνει δὲ τοῦτο τοῖς χυμοῖς,
ὡς ἂν οὐκ οὖσιν ὄντως στοιχείοις, ὥσπερ ὕδωρ καὶ γῆ, καὶ ἀήρ, καὶ πῦρ
ἐστιν. ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐκ τῶν τεττάρων τούτων γέγονεν, ἐπικρα-
τοῦντος ἄλλου κατ᾽ ἄλλο αὐτῶν, ὡς δὴ πολλάκις ἐμάθετε.

Humores ſpecie & facultate diſcrepantes non vnum eſſe.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XXV.

Qvum itaque tantopere inter ſe tum idea, tum facultate differant, ea non vnum eſſe neceſſe eſt niſi ignis & aqua vnum & idem ſint.

F Τοὺς χυμοὺς ἰδέᾳ τε καὶ δυνάμει διαφέροντας οὐχ ἓν εἶναι.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΡΗΣΙΣ κε΄.

Ἀνάγκη τοίνυν, ὅτε τοσοῦτον διήλλακται τὴν ἰδέην τε καὶ τὴν δύναμιν ἀλλήλων, μὴ ἓν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ τε, καὶ ὕδωρ ἕν, καὶ ταυτόν ἐστιν.

εἴσω τοῦ σώματος εἶναι τὸν ἀέρα, μήτ᾽ ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς ἔξω. καὶ ἄλλος τις, ἐβούλετο τὸν πρῶτον καὶ στοιχειώδη χυμὸν εἶναι φλέγμα. μὴ τοίνυν ζητήσωμεν ὀνόματα τῶν τὰς ἀλλοκότους δόξας ταύτας πρῶτον ἀποφηναμένων. εἰ γὰρ ὅτι Θαλῆς ἀπεφήνατο στοιχεῖον μόνον εἶναι τὸ ὕδωρ, ἐκ συγγράμματος αὐτοῦ δεικνύναι οὐκ ἔχομεν, ἀλλ᾽ ὅμως ἅπασι καὶ τοῦτο πε- D πίστευται.

Τὰ καθαρτικὰ, καὶ αἱ τῆς γενέσεως ἀρχαὶ, καὶ τὸ αἷμα ἐκχυθὲν, καὶ τροφαὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τεσσάρων χυμῶν συνίστασθαι δοκιμάζουσιν.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΡΗΣΙΣ κϛʹ.

ΓΝοίης δ᾽ ἂν τοῖσδε, ὅτι οὐχ ἓν ταῦτα πάντα ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἕκαστον αὐτέων ἔχει δύναμίν τε καὶ φύσιν τὴν ἑωϋτέου. ἢν γὰρ τινὶ διδῷς ἀνθρώπῳ φάρμακον ὃ, τι φλέγμα ἄγει, ἀπεμέεταί σοι φλέγμα· καὶ ἢν διδῷς E φάρμακον ὃ, τι χολὴν ἄγει, ἐμέεταί σοι χολή. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ χολὴν μέλαιναν καθαίρει, ἢν διδῷς φάρμακον ὃ, τι χολὴν μέλαιναν ἄγει. καὶ ἢν τρώσῃς αὐτέου τοῦ σώματος μέρος τι, ὥστε τραῦμα γενέσθαι, ῥυήσεται αὐτέῳ αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει πάντα σοι πάσαν ἡμέρην τε καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνός τε καὶ θέρεος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν ἐς ἑωϋτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι, δυνατὸς δὲ ἔσται. ἔστ᾽ ἂν τινος τουτέων στερηθῇ τῶν ξυγγεγονότων· ξυγγέγονε δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα. πῶς γὰρ οὐ ξυγγέγονε; πρῶτον μὲν γὰρ φανε- F ρός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑωϋτῷ ταῦτα πάντα αἰεὶ, ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ, γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου, ταῦτα πάντα ἔχοντος, ἔπειτα τέθραπται ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὁκόσα ἐγώ γε νῦν φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι.

vir non omninò peſſimus, crediderat, neque inſpiratione aërem in corpus ingredi, neque in expiratione forâs egredi. Item alius quidam primum & elementarem humorem pituitam eſſe volebat. Ne igitur inquiramus nomina illorum, qui abſurdas has opiniones primùm ediderint. Etſi enim D quòd Thales aquam ſolam eſſe elementum pronunciauit, ex ipſius libris oſtendere nequeamus, attamen hoc quoque omnibus perſuaſum eſt.

Medicamenta purgantia, generationis principia, ſanguis effuſus, & alimenta hominem ex quatuor humoribus conſtare probant.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XXVI.

AT verò ex his noueris quòd non vnum hæc omnia ſint, ſed ſuam quodque ipſorum & facultatem & naturã obtineat. Si enim cuidam E *homini medicamentũ dederis quod pituitam educat, pituitam tibi euomet; Si medicamentũ quoq; dederis quod bilẽ ducat, tibi bilis euometur; Eadẽ quoque ratione atram bilẽ purgat medicamentũ quod dederis atrã bilẽ ducens. Quod ſi ipſi aliquã corporis partẽ ſauciaris ita vt vulnus fiat, effluet ipſi ſanguis, Atque hęc tibi totam diem, noctémq; tum hyeme tũ æſtate obſeruabũtur, quãdiu ſpiritũ homo ad ſe trahere, viciſſimq; reddere valebit. Valebit autẽ quoad aliquo corũ quę cognata ſunt* F *priuatus fuerit. Cognata verò ſunt ea prædicta. Quomodo enim non eſſent cognata? Primũ quidẽ hæc omnia homo, quoad vita fruitur, ſemper in ſe manifeſtè cõtinet; deinde ex homine natus eſt hæc omnia habẽte, poſtremò in homine nutritus eſt hęc cõtinẽte omnia, quæ nũc ego aſſeuero ac demõſtro.*

Digitized by Google

per purgationes *liquet*. Si nanque dederis alicui medicamentum vel bilem ducens, vel pituitam, id vacuari videbis, quod ab eo trahi natum eſt, vt quum omni tempore omnes in corpore contineantur humores. Huic autem rationi quidam renituntur, qui non concedunt purgans medicamentum familiarem ex corpore humorem attrahere, ſed in formam in quam natum eſt, tranſmutare. Verùm quòd falſa ſit ipſorum ſententia, commentario vno de facultatibus medicamentorum purgantium inſcripto à nobis demonſtratum eſt. Dicetur autem etiam nunc vnum quippiam eorum quæ illic enarrata ſunt, cauſa exempli. Vidiſtis enim in ipſis artis operibus non rarò conuinci eos, qui id quod euacuatur, à medicamentis purgantibus trahi non admittunt: vtpote hydero aſcite dicto laborantes medicamento aquam ducente ſumpto, non exiguam aquoſi humoris copiam euacuant, tumorémque ventris demittunt. Quòd ſi flauæ bilis, aut nigræ eliciens medicamentum ipſis aliquis propinet, pauciſſimum euacuabit humorem, & tumor ventris non modò nihilo minor, ſed etiam maior euadet. Contrarium accidere ictero ex iecoris obſtructione laborantibus conſpexiſtis; nam deobſtructo priùs ipſis viſcere medicamentis id efficiendi facultate donatis quum bilem ducens exhibitum fuerit, & copioſa redundantis humoris vacuatio fit, & affectus ſtatim ceſſat. His ſimile nouiſtis etiam in his fieri, qui pituita aut atra bile infeſtantur. Etenim multus qui vexat humor euacuatur, & ægroti magnopere iuuantur. Si igitur hiſce purgantibus talia trahuntur, & medicamenta omni ætate, & anni tempore purgant, perpetuò quatuor in corpore humano exiſtunt. Oportebat enim, ſicut priùs dictum eſt, ſaltem vnum aliquod anni tempus, aut hominis ætatem, quæ ſolum ſanguinem haberet, apparere, ſi opinio eorum, qui ſolum ſanguinem naturam hominis eſſe prodiderunt, vera ſtatuatur.

καθαρθῶσιν. καὶ γὰρ ἂν δῷς τινι φάρμακον, ἤτοι χολὴν ἄγον, ἢ φλέγμα, κενούμενον ὄψει τὸ πρὸς αὐτὸ πεφυκὸς ἕλκεσθαι, ὡς ἐν παντὶ καιρῷ, πάντων περιεχομένων ἐν τῷ σώματι. τούτῳ δὲ ἐνίστανται τῷ λόγῳ τινές, οὐ συγχωροῦντες ἕλκειν τὸ καθαρτικὸν ἐκ τοῦ σώματος τὸν οἰκεῖον χυμόν, ἀλλὰ μεταβάλλειν εἰς ἣν αὐτὸ πέφυκεν, ἰδέαν. ἀλλ' ὅτι γε ψευδὴς ὁ λόγος αὐτῶν, ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν καθ' ἓν ὑπόμνημα

D περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγεγραμμένον, εἰρήσθω δὲ καὶ νῦν ἕν τι τῶν ἐν ἐκείνῳ λελεγμένων, ἕνεκα παραδείγματος. ἐθεάσασθε γὰρ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὐκ ὀλιγάκις ἐλεγχομένους τοὺς μὴ συγχωροῦντας ἕλκεσθαι τὸ κενούμενον ὑπὸ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων, ὅτι οἱ ὑδεριῶντες τὸν ἀσκίτην καλούμενον, λαβόντες μὲν ὑδραγωγὸν φάρμακον, ἐκκενοῦνται πλῆθος οὐκ ὀλίγον ὑδατώδους ὑγρότητος, καὶ περιστέλλονται τὸν ὄγκον τῆς γαστρός. εἰ δὲ χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης ἀγωγὸν αὐτοῖς τις δοίη φάρμακον, ὀλιγοστόν τε ἐκκενοῖ τὸν χυμόν, ὅ, τε ὄγκος αὐτοῖς τῆς γα-

E στρὸς οὐ μόνον οὐδὲν ἐλάττων, ἀλλὰ καὶ μείζων γίγνεται. τοὐναντίον δὲ συμβαῖνον, ἐπὶ τῶν δι' ἔμφραξιν ἥπατος ἰκτεριώντων ἐθεάσασθε. παρεκφραχθέντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ σπλάγχνου, διὰ τῶν τοῦτο δρᾷν δυναμένων φαρμάκων, ὅταν ἐπιδοθῇ τὸ χολαγωγόν, ἥ τε κένωσις παμπόλλη γίγνεται τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ, παύεταί τε παραχρῆμα τὸ πάθημα. τὸ δὲ τούτοις ἀνάλογον ἐστί, κἀπὶ τῶν ἐπὶ φλέγματος, ἢ χολῆς μελαίνης ἐνοχλουμένων, γινόμενον. καὶ γὰρ κενοῦται πάμπολυς ὁ λυπῶν χυμός, οἵ τε κάμνοντες ὀνίνανται μεγάλως. εἰ τοίνυν ἕλκεται μὲν ἐκ τῶν καθαρτικῶν τοιαῦτα, τά τε φάρ-

F μακα κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν τε καὶ ὥραν καθαίρει, διὰ παντὸς εἰσὶν οἱ τέτταρες χυμοὶ κατὰ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ἐχρῆν γὰρ καθάπερ ἔμπροσθεν ἐλέχθη, κἂν μίαν γοῦν τινα ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου φαίνεσθαι μόνον ἔχουσαν τὸ αἷμα. τῆς δόξης ἀληθοῦς ὑποτεθείσης εἶναι τῶν ἀποφηναμένων αἷμα μόνον εἶναι τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν,

Digitized by Google

φω ὀνόματα καθ' ἓν εἶδος χυμοῦ λέγει). διαφέροντος ὑγρότητι καὶ ξηρότητι, μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι. τὰς δ' ἄλλας ἁπάσας χολάς, μετὰ προσθήκης ὀνομάζουσιν ἰώδη καλοῦντες, ἢ μέλαιναν, ἢ ἐρυθράν, ἢ πρασοειδῆ. δεύτερον δ' ἐπὶ τῷδε κατὰ τὴν τῶν προκειμένων ῥῆσιν ἐπισημήνασθαι προσῆκεν. ἔνθα φησί, μέχρις ἂν ἕλκειν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα εἰς ἑωυτόν, καὶ πάλιν μεθιέναι. δηλοῖ γὰρ ὅτι τὴν μὲν εἰσπνοὴν, ἑλκόντων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων τὸν ἔξωθεν ἀέρα, βούλεται γίγνεσθαι, τὴν δ' ἐκπνοὴν, μεθιέντων. εἶτα τρίτον ἔνθα φησίν. ἔστ' ἂν τινος στερηθῇ τῶν ξυγγεγονότων. βούλεται γὰρ οὐ μόνον ὅταν αἵματος στερηθῇ τὸ ζῷον ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ φλέγματος, ἢ ξανθῆς, ἢ μελαίνης χολῆς.

Ἐκ τῶν ἀποθνησκόντων ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσι, καὶ τῶν ἀποσφαζομένων τὸν ἄνθρωπον τὸ αἷμα, ἢ χυμόν τινα εἶναι φέρουσί τε, καὶ ἀπόφησι. E

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ κζ'.

ΟΙ δὲ λέγοντες ὡς ἓν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ κεχρῆσθαι, ὁρέοντες τοὺς πίνοντας τὰ φάρμακα, καὶ ἀπολλυμένους ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσι, τοὺς μὲν χολὴν ἐμέοντας, τοὺς δέ τινας φλέγμα, τοῦτο ἕκαστον αὐτέων ἐνόμισαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅ, τι καθαιρεόμενον αὐτὸν εἶδον ἀποθανόντα. καὶ οἱ τὸ αἷμα φάντες εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῇ αὐτέῃ γνώμῃ χρέονται, ὁρέοντες ἀποσφαζομένους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ αἷμα ῥέον ἐκ τοῦ σώματος, τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ μαρτυρίοισι τουτέοισι πάντες χρέονται ἐν τοῖσι λόγοισιν. F

ſpecie dicũtur differentiis humiditate & ſiccitate, paulò antè à me expoſitum eſt. Reliquas omnes biles cum appendice nominant, æruginoſam dicentes aut nigram, aut rubram, aut porraceam. Secundum ad hoc in ſerie propoſita indicare oportet, vbi inquit, *Quouſque ſpiritum in ſe* D *poſſit attrahere, & rurſus emittere.* Conſtat enim inſpirationem velle ipſum fieri inſtrumentis reſpiratoriis externum aërem attrahentibus, expirationem verò emittentibus. Deinde tertium, vbi ait, *Quod aliquo cognatorum priuatus fuerit.* Vult enim non ſolùm quum ſanguine animal priuatum fuerit, interire; ſed etiam quum aut pituita, aut flaua, aut nigra bile.

Ex mortuis in ſuperpurgationibus, & iugulatis hominem ſanguinem aut humorem aliquem eſſe ferunt, negántque.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XXVII.

QVi verò vnum, eſſe hominẽ aſſerunt, hanc mihi ſententiam tuliſſe videntur, quòd quum intuerentur eos epotis medicamentis in ſuperpurgationibus interiiſſe, alios quidem bilem, nonnullos verò pituitã euomentes, horum vnumquodque hominẽ eſſe exiſtimarunt, quo purgante ipſum intereuntem viderunt. Et qui ſanguinem eſſe hominem aſſerunt, eadem vtuntur ratione. Quum enim homines iugulari & è corpore ſanguinem fluere conſpiciunt, eum in homine animam eſſe exiſtimant, hiſque argumentis omnes inter diſſerendum vtuntur.

Digitized by Google

iuncto flauam, atram vero ſemper cum adiuncto vocant. Porrò quod in tota oratione ſignificatur, manifeſtum eſt. Nullum enim mori, inquit, cui vnus ſolùm humor purgatus fuerit, quum alij quoque ſemper cum ipſo euacuentur.

Quod phlegmagogum ſuperpurgationem adfert mortis cauſam, id primùm pituitam, deinde reliquos humores euacuare.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XXIX.

EAdem verò patiuntur & à medicamentis pituitam ducentibus. Primùm etenim pituitam vomunt; deinde bilem flauam; tertiò atram; intereuntes demum ſanguinẽ purum, in eóq; moriuntur.

COMMENTARIVS GALENI.

QVum humor medicamento purganti familiaris, fuerit euacuatus, mox illum conſequitur primus qui ad euacuationem inter alios facillimus eſt: poſt illum, qui ſecundum in hoc *genere* ordinem ſortitur: deinde ſanguis omnium poſtremus, vt qui humor ſit naturæ familiariſſimus. Tutum namque eſt tantillum de eo dicere, quòd ſi non ſolus eſt natura hominis, certè omnium aliorum familiariſſimus eſt.

Medicamentum purgans primùm familiarem ſibi humorem, deinde reliquos attrahere.

TEXTVS HIPPOCRATIS. XXX.

QVVM enim medicamentum corpus introierit, primùm quidem quodcunque ſibi ex omnibus in corpore exiſtentibus,

θήκης τὴν ξανθήν, τὴν μέλαιναν δὲ μετὰ προσθήκης ἀεί. τὸ δ' ἐν ὅλῃ τῇ ῥήσει δηλούμενον, σαφές. οὐδένα γάρ, φησιν, ἀποθανεῖν, ἕνα μόνον χυμὸν ἐκκαθαρθέντα, συνεκκενοῦσθαι γὰρ ἀεὶ καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῷ.

D Φλεγμαγωγὸν φάρμακον τὴν ὑπερκάθαρσιν τὴν τοῦ θανάτου αἰτίαν ποιούμενον, πρῶτον τὸ φλέγμα, ἔπειτα ἅπαντας τοὺς χυμοὺς κενοῖ.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. κθʹ.

ΤΑ αὐτὰ δὲ πάσχουσι καὶ ὑπὸ τῶν φαρμάκων τῶν τὸ φλέγμα ἀγόντων. πρῶτον μὲν γὰρ φλέγμα ἐμέουσιν, ἔπειτα ξανθὴν χολήν, ἔπειτα μέλαιναν, τελευτῶντες δέ, αἷμα καθαρὸν καὶ ἐν τῷδε ἀποθνήσκουσιν.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

E ΜΕΤΑ τὸ κενωθῆναι τὸν οἰκεῖον, τῷ που καθαρτικῷ φαρμάκῳ χυμόν, ἐφεξῆς αὐτῷ πρῶτος ὁ τῶν ἄλλων εὐαγωγότατος ἕπεται. μετ' ἐκεῖνον δέ, ὁ τὴν δευτέραν ἐν τούτῳ τάξιν ἔχων. κᾄπειτα τὸ αἷμα πάντων ὕστατον, ὡς ἂν οἰκειότατος ὢν τῇ φύσει χυμός. ἀσφαλὲς γὰρ φάναι περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτο, ὡς εἰ καὶ μὴ μόνος ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οἰκειότατός γε ἁπάντων τῶν ἄλλων.

Καθαρτικὸν φάρμακον πρῶτον μὲν τὸν οἰκεῖον αὐτῷ χυμόν, ἔπειτα δὲ τοὺς ἄλλους ἕλκειν.

F

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. λʹ.

ΤΟ γὰρ φάρμακον, ὁκόταν ἐσέλθῃ ἐς τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν ἄγει, ὃ ἂν αὐτέῳ κατὰ φύσιν μάλιστα ᾖ, τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων.

Digitized by Google

λὴν, πικρὸν δὲ τὴν ξανθὴν, γλυκὺ δὲ τὸ αἷμα, καὶ ἁλμυρὸν τὸ φλέγμα. καὶ γὰρ τοιοῦτό ἐστι τὸ φλέγμα, καθάπερ ἄλλο γλυκὺ, καὶ ἕτερον ὀξὺ, καί τι ἕτερον μηδεμίαν ἔχον ἐπίσημον ποιότητα. ἀλλὰ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τέλος τῆς ῥήσεως προσθεῖναι, ὅ, καὶ παντοῖον, οὐ μόνον ἐν τῷ φλέγματι διαφορὰς ὁρῶν παμπόλλας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς D ἄλλους χυμούς. ὥσπερ γὰρ ὀξὺ, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, οὕτω καὶ στρυφνόν τι, καὶ αὐστηρὸν, καὶ δριμὺ, καὶ λιπαρὸν εἶδός ἐστι χυμῶν, ἔν τε τοῖς ζώοις, καὶ τοῖς φυτοῖς, καὶ δηλονότι καὶ κατὰ τὴν γῆν ἀνάλογον αὐτοῖς.

rum vero, nauſam; dulce, ſanguinem; ſalſum, pituitam. Etenim talis quædam eſt pituita, quemadmodum alia dulcis, alia acida, & quædam alia nullam inſignem obtinens qualitatem. Atque ideo mihi videtur ad orationis finem adieciſſe (*cuiuſcumque generis aliud*) vt qui non tantum in pituita, ſed in alijs etiam humoribus permultas viderit differentias, Sicut enim acida, dulcis, amara, & ſalſa: ita etiam acerba, auſtera, acris & pinguis humorum ſpecies eſt, tum in animalibus, tum in ſtirpibus, & nimirum quæ in terra ipſis reſpondent.

Αὔξεσθαι τὸ φλέγμα τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦτο ψυχρότατον εἶναι.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. λα′.

Αὔξεται δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ μὲν φλέγμα τοῦ E χειμῶνος. τοῦτο γάρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα, τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατον γάρ ἐστι. τεκμήριον δὲ τουτέου, ὅτι τὸ μὲν φλέγμα ψυχρότατον, εἰ ἐθέλεις ψαῦσαι φλέγματος, καὶ χολῆς, καὶ αἵματος, τὸ φλέγμα εὑρήσεις ψυχρότατον ἐὸν, καί τοι γλισχρότατόν ἐστι, καὶ βίῃ μάλιστα ἄγεται μετὰ χολὴν μέλαιναν. ὁκόσα δὲ βίῃ ἄγεται, θερμότερα γίνεται, ἀναγκαζόμενα ὑπὸ τῆς βίης. ἀλλὰ ὅμως καὶ πρὸς ταῦτα πάντα, ψυχρότατον ἐὸν τὸ φλέγμα φαίνεται ὑπὸ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. F ὅτι δὲ ὁ χειμὼν πληροῖ τὸ σῶμα φλέγματος, γνοίης ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι πτύουσί τε καὶ ἐκμύσσονται φλεγματωδέστατον τοῦ χειμῶνος, καὶ τὰ οἰδήματα αὐτοῖς λευκότατα γίνεται, μάλιστα κατὰ ταύτην τὴν ὥρην, καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα φλεγματώδεα.

Pituitam augeri hyeme, eámque eſſe frigidiſſimam.

TEXTVS HIPPOCR. XXXI.

Augetur verò in homine pituita quidẽ hyeme; hæc enim hyemis naturæ, eorũ quæ corpori inſũt, maximè analoga eſt, frigidiſſima namq; exiſtit. Huius autẽ rei certa ſunt indicia pituitã eſſe frigidiſſimã. Quòd ſi pituitã, & bilẽ, & ſanguinẽ tangere volueris, pituitã frigidiſſimã eſſe reperies: quæ quamuis ſit lentiſſima, ac vi potiſſimùm ſecundũ atrã bilẽ educatur, (quæcumq; verò vi educuntur, ea per violentiam coacta calidiora redduntur) nihilominus tamẽ ſupra hæc omnia, pituita ſuapte natura frigidiſſima eſſe conſpicitur. Quòd autẽ hyeme corpus pituita repleatur, hiſce noueris. Per hyemem homines maximè pituitoſa tum expuunt, tum emungunt, ædemata ipſis albiſſima per eam potiſſimùm tempeſtatem, & cæteri morbi pituitoſi oboriuntur.

Digitized by Google

Eſt ſanè & huius ſententiæ contextus perſpicuus. dictum namque à me eſt in primo de temperamentis libro, ſatius eſſe ver temperatum vocari, non humidum & calidum. Suberat verò cauſa aliqua ob quam medicorum philoſophorúmque nonnulli, ipſum calidum, humidúmque dicerent. Sic enim in anni temporibus hoc humidum & calidum eſſe dicunt, vt in genere eorum quæ corpora habent animalia, hæc ſanè cum plantis conferentes: ver autem autumno inter anni tempora optimum, & vt ita dixerim ſolum exactè ſecundum naturam habens, cum eo quod præter naturam affectum eſt. At ſanguinem vere redundare, quum alia, tum illud indicio eſt, quod tunc dyſenteriæ infeſtent, quæ cruentæ ſcilicet dicuntur, non quæ ex bile inteſtina exulcerant. Verùm de cruenta hac dyſenteria in quarto operis de articulis commentario tractaui, affectum hunc oſtendens frequenter copia ſanguinis oboriri, qui in venis continetur: deinde quem natura per inteſtina confertim excernit, ſicut & mulieribus per vterum, nonnullis per nares, aut hæmorrhoidas, aut vomitum. Porrò æſtatem adiunxit veri, tum dyſenteriæ ratione, tum ob cutis ruborem. Nam beneficio ſuiipſius caloris generatus vere ſanguis, & rubicundam totius corporis cutem efficit, & per anum quibuſdam excernitur. Cæterùm calidi ad tactum tunc apparent homines, tum ſanguinis tum etiam ambientis aëris beneficio.

Ἔστι μὲν καὶ τῆσδε τῆς ῥήσεως ἡ λέξις σαφής. εἴρηται δ' ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ κράσεων, ὅτι βέλτιον ἦν, τὸ ἔαρ εὔκρατον, οὐχ ὑγρὸν καὶ θερμὸν λέγεσθαι. διά τινά τε τὴν αἰτίαν εἰς τὸ θερμὸν καὶ ὑγρὸν λέγειν αὐτὸ τῶν D ἰατρῶν ἔνιοι καὶ τῶν φιλοσόφων ὑπηνέχθησαν. ὡς ἐν ὥραις μὲν γάρ, τοῦτο λέγουσιν ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὡς ἐν φυτοῖς, τῶν δ' ἐν σώμασι τὰ ζῶα. ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰ φυτὰ παραβάλλοντες. τὸ δὲ ἔαρ τῷ φθινοπώρῳ, τὸ ἄριστον ἐν ταῖς ὥραις, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, μόνον ἀκριβῶς κατὰ φύσιν, τῷ παρὰ φύσιν ἔχοντι. τοῦ δὲ πλεονάζειν αἷμα κατὰ τὸ ἔαρ, σὺν τοῖς ἄλλοις γνωρίσμασι, καὶ τὸ δυσεντερίας ἔσεσθαι τότε, τὰς αἱματηρὰς δηλονότι λεγομένας, οὐχ ὅσαι διὰ χολὴν ἑλκοῦσι τὰ ἔντερα. λέλεκται δέ μοι περὶ τῆς E αἱματηρᾶς ταύτης δυσεντερίας, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ὑπομνήματι, δεικνύντι τὸ πάθημα τοῦτο, πλήθους αἵματος ὄντος ἐν ταῖς φλεψίν. εἶτα ἐκκρινούσης ἀθρόως τῆς φύσεως διὰ τῶν ἐντέρων, γίγνεσθαι πολλάκις· ὥσπερ καὶ ταῖς γυναιξὶ διὰ μήτρας. ἔνιοι δὲ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' αἱμορροΐδων, ἢ ἐμέτων. προσενέθηκε δὲ καὶ τὸ θέρος τῷ ἦρι, κατά τε τὸν τῶν δυσεντεριῶν λόγον καὶ τὴν ἐρυθρότητα τῆς χρόας. διὰ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ θερμότητα, τὸ γεννηθὲν αἷμα κατὰ τὸ ἔαρ, ἐρυθράν τε τὴν χρόαν ἐργάζεται τοῦ παντὸς σώματος, ἐκκρίνεταί τε διὰ τῆς ἕδρας ἐνίοις. F θερμοὶ δ' ἁπτομένοις οἱ ἄνθρωποι τηνικαῦτα φαίνονται, καὶ διὰ τὸ αἷμα μέν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ περιέχον.

Digitized by Google

λιν ἐνίοτε χολὴν, ἀλλὰ τὸ προσθεῖναι τὸ τῆς χρόας ὄνομα, τὴν ξανθὴν, οὐδέποτε τὴν μέλαιναν ἁπλῶς ὀνομάζων, ἀλλ' ἀεὶ μετὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ τῆς χρόας ὄνομα. τὰ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῇ ῥήσει, δῆλα τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν.

Τὴν χολὴν μέλαιναν τοῦ φθινοπώρου αὔξεσθαι, καὶ τὸ αἷμα ἐλάχιστον γίγνεσθαι. D

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. λδ'.

ΤΟ δὲ αἷμα, τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστον γίγνεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ξηρόν τε γάρ ἐστι τὸ φθινόπωρον, καὶ ψύχειν ἤδη ἄρχεται τὸν ἄνθρωπον. ἡ δὲ μέλαινα χολὴ, τοῦ φθινοπώρου, πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστί.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΚΑτὰ μὲν τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν εἴρηται, ἐν τῷ φθινοπώρῳ, τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίγνεται, ἐναντίον γὰρ E αὐτοῦ τὸ φθινόπωρον τῇ φύσει ἐστίν. ἡμεῖς δὲ ὅπως ἐναντίον ἐστὶν, ἐδιδάξαμεν. εἰ γὰρ τὸ μὲν αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρόν ἐστιν, ὁμοίως τῷ ἦρι. τὸ δὲ φθινόπωρον, ὡς αὐτὸς ἔφη, ξηρόν τέ ἐστι, καὶ ψύχειν ἤδη ἄρχεται τὸν ἄνθρωπον, εἰκότως ἐναντίον τ' ἐστὶ τὸ φθινόπωρον τῷ ἦρι, καὶ τὸν χυμὸν ἔχει τὸν ἐναντίον τῷ αἵματι πλεονάζοντα, τὸν ξηρὸν καὶ ψυχρόν. ἐγένετο δ' εἰκότως τοιοῦτος, διὰ τὸ προκατοπτηθῆναι τοὺς χυμοὺς ἐν τῷ θέρει· τὸ δὲ ὑπόλειμμα τῶν ὀπτηθέντων, ὅταν δηλονότι σβεσθῇ τὸ θερμὸν, αὐτίκα γίγνεται ψυχρόν τε καὶ ξηρόν. ψυχρὸν μὲν, διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ σβέσιν. ξηρὸν δὲ, ὅτι κατὰ τὴν ὄπτησιν ἐξεδαπανήθη πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐξ αὐτοῦ.

quam atram ſimpliciter nominans, verùm ſemper cum adiectione coloris nominis. Particularia in oratione manifeſta iis ſunt, qui animum adhibent.

Atram bilem, autumno augeri, pauciſſimúmque generari ſanguinem.

TEXTVS HIPPOCRAT. XXXIV.

AT ſanguis per autumnũ pauciſſimus in homine gignitur; ſiccus ſiquidem eſt autumnus, & hominem iam refrigerare incipit. Atra autem bilis autumno tum plurima, tum vehemẽtiſſima eſt.

COMMENTARIVS GALENI.

SVperiore contextu dictum erat, ſanguinem in autumno paucum generari, vt qui naturam autumno contrariam habeat. Nos autem quomodo contrariam habeat, edocuimus. Si enim ſanguis calidus, & humidus eſt, veri ſimiliter. Autumnus autem, vt ipſe dixit, ſiccus eſt, & refrigerare iam hominem incipit, meritò autumnus veri contrarius eſt, & humorem redundantem ſanguini contrarium obtinet, ſiccum & frigidum. Generatus autem eſt talis bona ratione, quòd in æſtate humores priùs adurantur: reliquiæ verò aduſtorum humorum, reſtincto ſcilicet calore, ſtatim frigidæ ſiccæque redduntur; frigidæ quidem propter calorem extinctum; ſiccæ, quòd totus ipſius humor quum aſſaretur, ſit conſumptus.

Pituitæ

Digitized by Google

mantium corpora pro ambientis nos aëris conſtitutione, affici ita vt ſiccentur quidem in ſiccis ipſius temperamentis, humectentur autem in humidis: ita verò vt incaleſcant in calidis, refrigerentur in frigidis. Si igitur hyems humida & frigida eſt, bona ratione in ipſa pituita ſuperat, quum ſit frigida & humida. Id quod etiam priùs ipſe oſtendit. Ratio autem ipſi & aliis anni temporibus conſentire videtur. Nam æſtate flaua bilis præcellit, quoniam ſicca & calida facultate eſt: verè, ſanguis humidus calidúſque humor. ſiquidem & ver calidum eſſe & humidum prædicauit. In autumno autem atra bilis, quæ frigida & ſicca eſt, tempori reſpondens. Proinde non exigua quæſtio de veris temperamento oritur, quomodò calidum & humidum dicatur: quam cùm tractarem oſtendi meliùs eſſe, temperatum ipſum dicere. Qua ratione conſtat & ſanguinem non calidum & humidum, ſed temperatum appellari. Prætereà maior adhuc quæſtio erit, ab interpretibus libri omiſſa, nempe de pituita, quæ humida quidem & frigida conſiſtentiâ eſt, ſed in hyeme generatur. Cur autem dixerim non exiguam fore quæſtionem, iam tibi aperiam. Hippocrates ipſe in Aphoriſmis inquit, *Ventres hyeme & verè naturâ calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi: itaque per ea tempora cibi liberaliùs dari debent. Caloris enim natiui copia magna ineſt, vt cibus proinde plenior requiratur. Argumento ætates ſunt, & athletæ. Et iterum æſtate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, mox vere.* Si igitur hæc ſunt vera, & pituitam frigidum humorem non temperatum nouimus, quemadmodum ſanguinem, quomodo in hyeme copioſior generabitur?

τε χρόνῳ τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν ποιούμενος. ὁ δ' Ἱπποκράτης βούλεται συνδιατίθεσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος καταστάσει. ξηραινόμενα μὲν ἐν ταῖς D ξηραῖς αὐτοῦ κράσεσιν, ὑγραινόμενα δ' ἐν ταῖς ὑγραῖς. οὕτως δὲ καὶ θερμαινόμενα ἐν ταῖς θερμαῖς, ψυχόμενα δ' ἐν ταῖς ψυχραῖς. εἴπερ οὖν ὁ χειμὼν ὑγρὸς καὶ ψυχρός ἐστιν, εὐλόγως ἐν αὐτῷ τὸ φλέγμα πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὑπάρχον. ἔδειξε γὰρ καὶ τοῦτο πρόσθεν αὐτός. ὁμολογεῖν δὲ ὁ λόγος αὐτῷ φαίνεται, καὶ ταῖς ἄλλαις ὥραις. ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει τῆς ξανθῆς χολῆς πλεοναζούσης, ἐπειδὴ ξηρὰ καὶ θερμὴ τὴν δύναμίν ἐστιν. ἐν ἦρι δὲ τοῦ αἵματος, ὑγροῦ καὶ θερμοῦ χυμοῦ. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἔαρ ἔφη θερμὸν εἶναι καὶ ὑγρόν. ἐν φθινοπώρῳ δὲ τῆς μελαίνης χολῆς, ξηρᾶς ὑπαρχούσης ὁμοίως τῇ ὥρᾳ. ἔστι μὲν E οὖν τις οὐ σμικρὰ ζήτησις, καὶ περὶ τῆς τοῦ ἦρος κράσεως, ὅπως λέγεται θερμὸν καὶ ὑγρόν· ἣν διῆλθον ἐπιδεικνὺς ἄμεινον εἶναι λέγειν εὔκρατον αὐτό. καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὸ αἷμα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐ θερμὸν καὶ ὑγρόν, ἀλλ' εὔκρατον. ἔτι δὲ μείζων ζήτησις γένοιτο, παραλελειμμένη τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον, περὶ τοῦ φλέγματος, ὑγροῦ μὲν καὶ ψυχροῦ τὴν σύστασιν ὄντος, ἐν χειμῶνι δὲ γεννωμένου. διὰ τί δὲ ἔφην οὐ σμικρὰν ἔσεσθαι ζήτησιν, ἤδη σοι φράσω. κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν. αἱ κοιλίαι, χειμῶνος, καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσι τῇσιν ὥρῃσι, καὶ τὰ προσάρ- F ματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολύ. τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται. σημεῖον δὲ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί. καὶ πάλιν, θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥᾷστα, ἦρος δεύτερον. εἴπερ οὖν ἀληθῆ ταῦτά ἐστι, γινώσκομέν τε τὸ φλέγμα ψυχρὸν ὄντα χυμόν, οὐκ εὔκρατον, ὥσπερ τὸ αἷμα, πῶς ἐν χειμῶνι γενήσεται πλέον;

Digitized by Google

Τοὺς κατὰ τὰς τῶν ὡρῶν μεταβολὰς χυμοὺς αὔξεσθαί τε καὶ ἐλαττοῦσθαι.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. λϛʹ.

Ἔχει μὲν οὖν ταῦτα πάντα ἀεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ὑπὸ δὲ τῆς ὥρης περιϊσταμένης, ποτὲ μὲν πλείω γίγνεται σφῶν αὐτῶν ἑωυτέων, ποτὲ δὲ ἐλάσσω, ἕκαστα κατὰ μέρος τε καὶ κατὰ φύσιν. D

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἅπαντα, φησιν, ἔχει τὰ εἰρημένα, τουτέστι τοὺς τέσσαρας χυμοὺς, τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου διὰ παντὸς τοῦ βίου. τοῦτο γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὸ ἀεί· πλείω δὲ γίγνεται καὶ ἐλάττω ταῦτα, κατὰ τὰς τῶν ὡρῶν μεταβολάς. τὸ γὰρ ὑπὸ τῆς ὥρης περιϊσταμένης, ταὐτὸ δηλοῖ τῷ μεθισταμένης, ὅπερ ἐστὶ μεταβαλλούσης τε καὶ καθισταμένης εἰς ἑτέραν τινὰ τὴν ἐχομένην αὐτῆς. πλείω δὲ καὶ ἐλάττω ταῦτα γίγνεσθαί φησι, κατὰ μέρος τε καὶ κατὰ φύσιν· ἔνιοι μὲν ἤκουσαν τὸ κατὰ μέρος, ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος εἰρῆσθαι μορίων. ἔνιοι δὲ τὸ ἐναντίον τῷ κατὰ φύσιν, ἵν᾽ ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος. τοὺς εἰρημένους τέτταρας χυμοὺς, ἔχει μὲν ἀεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, πλείους δὲ καὶ ἐλάττους κατά τε τὰ μέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ κατὰ τὴν φύσιν. ὅπερ ἂν ἐξαλλάξας τις τὴν λέξιν εἴπῃ, τὴν διάνοιαν ἕξει χρησίμην τε καὶ ἀληθῆ. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν χυμῶν, ὑπαλλάττεται κατά τε τὰς ὥρας κατὰ φύσιν διοικουμένου τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ· κἂν μὴ κατὰ φύσιν διοικῆται, διαφορὰ κατὰ τὴν ποσότητα γίγνεται τῶν χυμῶν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατὰ τῶν ὡρῶν ἀκοῦσαι τὰ μέρη.

Humores pro tempeſtatum mutationibus & augeri, & imminui.

TEXTVS HIPPOCR. XXXVI.

Hæc igitur omnia perpetua hōis habet corpꝰ, verū prout cōſtituitur obſidēs anni tēpeſtas, interdū quidē ipſa tū ex parte, tum ex natura ſeipſis ſingula ampliora, interdū verò parciora redduntur.

COMMENTARIVS GALENI.

Omnia, inquit, commemorata, hoc eſt, quatuot humores corpus humanum toto vitæ curriculo continet. id enim ſignificat ipſi *perpetua.* Augeſcunt autem imminuuntúrque hæc prout anni tempora mutantur. Nam (*prout conſtituitur anni tempeſtas*) idem ſignificat ac tranſmutatur, hoc eſt, transfertur, & migrat in alterum quem ipſa induit ſtatum. Porro quòd augeſcere hæc, & imminui ſecundum partem, & ſecundum naturam dicit, nonnulli quidem *ſecundum partem* intelligunt de corporis partibus eſſe dictum; nonnulli verò ei quod ſecundum naturam dixit contrarium, vt oratio ſit talis. Quatuor humores memoratos humanum corpus ſemper obtinet; copioſiores autem, & pauciores pro anni partibus, & pro natura. Quod ſi mutata oratione quis dicat, ſenſum habebit tum vtilem tum verum. Nam humorum copia ſecundum anni tempora variat ſi annus ſecundum naturam diſpenſetur; & ſecundum totius anni partes, etiamſi non ſecundum naturam gubernetur, humores quātitate differunt, poſſunt etiam de anni temporibus partes intelligi.

Digitized by Google

hyems non eſt, æſtas eſt; quum ver abeſt, autumnus eſt; quum autumnus non eſt, ver eſt. At ſi omnino calidum elementum perierit, humidum quidem concreſcet, quoniam non ampliùs calidum eſt. Sin autem ſol omnino interit, nulla planta, neque animal relinquetur. Eadem ratione ſi frigidum elementum pereat, omnia ignis erunt; & ſi ſiccum, aqua erunt omnia, atque ſic vniuerſa in mundo generata corpora corrumpentur. Idcirco dixit elementaria in ipſo corpora ex ſe inuicem nutriri. nam exactum elementum, intelligitur magis, quàm ſit. Quòd verò cum illo propemodum idem eſt, vnum aliquod eſt ex eorum numero, quæ ſubſiſtunt. Si igitur abſolutè humidam frigidámque aquam fieri cogites, non aqua adhuc ſeruabitur. Quippe ſtatim concreſcet, ſubſiſtet, & fluere ceſſabit. Item ſi terram ſimili modo ad amuſſim ſiccam frigidámque conſideraueris, durius adamante tale corpus erit. Atque ſi eiuſmodi euaſerit, ſtirpium generatio deſinet. Vbi autem hæc deſierit, etiam animalium nutrimentum abolebitur: & ſic hoc, nimirum ipſa etiam animantia. Quum igitur elementum per excellentiam intelligitur ſiccum & frigidum, & terra quæ in mundo eſt, ſiccum eſſe & frigidum corpus dicitur, & aqua humidum. Verùm ignis ipſe cuiuſdam aëriæ etiam ſubſtãtiæ, ſicut & fumoſæ particeps eſt. quin & humiditatis ad nutritionẽ manifeſtò indiget, ſicuti in lucernis flãmæ oſtendunt. Quapropter mundi elementa alimentum ex ſe mutuò obtinẽt. atque ideo Plato quoque dixit, Idem enim, vt ſibi alimentum ſuum & corruptionẽ exhibeat, ac omnia in ſe & à ſe, tum patiatur, tum agat, artificioſè fabricatũ eſt.

μόν ἐστι, χειμῶνος δὲ, τὸ θέρος. καὶ τοῦ μὲν ἦρος, τὸ φθινόπωρον, τοῦ δὲ φθινοπώρου, τὸ ἔαρ. εἰ δὲ τελείως ἀπόλλυται τὸ θερ-
D μὸν στοιχεῖον, παγήσεται μὲν τὸ ὑγρὸν, ὅτι μηκέτι θερμὸν ὑπάρχει. ἀπόλλυται δὲ παντάπασιν ὁ ἥλιος, οὐδὲν δὲ οὔτε φυτὸν, οὔτε ζῶον ὑπολειφθήσεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ τὸ ψυχρὸν ἀπόλοιτο στοιχεῖον, ἅπαντα πῦρ ἔσται. καὶ εἰ τὸ ξηρὸν, ὕδωρ ἔσται πάντα, καὶ οὕτω διαφθαρήσεται τὰ κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντα γεννητὰ σώματα. διὰ τοῦτ' οὖν ὑπ' ἀλλήλων ἔφη τρέφεσθαι τὰ κατ' αὐτὸν σώματα στοιχειώδη. τὸ μὲν γὰρ ἀκριβὲς στοιχεῖον ἐπινοεῖται μᾶλλον ἢ ὑπάρχει. τὸ δ' ὀλίγου δεῖν ἐκείνῳ ταὐτὸ, ἕν τι τῶν ὑπαρχόντων ἐστίν. ἐὰν γοῦν ἀκριβῶς ὑγρὸν
E καὶ ψυχρὸν ἐπινοήσῃς γιγνόμενον τὸ ὕδωρ, οὐδὲ ὕδωρ ἔτι φυλαχθήσεται. παγήσεται γὰρ αὐτίκα, καὶ στήσεται, καὶ ῥέον παύσεται. κἂν τὴν γῆν ὡσαύτως νοήσῃς ἀκριβῶς ξηρὰν καὶ ψυχρὰν, σκληρότερον ἀδάμαντος ἔσται τὸ τοιοῦτο σῶμα. καὶ μὴν εἰ τοιαύτη γένοιτο, τῶν φυτῶν ἡ γένεσις παύσεται. παυσαμένης δ' αὐτῆς, καὶ ἡ τῶν ζώων διαφθαρήσεται τροφὴ, καὶ εἴπερ αὐτὴ, δηλονότι καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα. κατ' ἐπικράτειαν οὖν νοουμένου στοιχείου, τοῦ ξηροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ἡ ἐν τῷ κόσμῳ γῆ, λέγεται ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν σῶμα, καὶ τὸ ὕδωρ ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ, μετέχει τινὸς ἀερώδους οὐσίας, ὥσπερ καὶ καπνώδους. καὶ μέντοι καὶ προφανῶς ὑγρότητος εἰς θρέψιν δεῖται, καθάπερ αἱ κατὰ τοὺς λύχνους φλόγες δηλοῦσι. τὰ τοῦ κόσμου οὖν στοιχεῖα, τὴν τροφὴν ἐξ ἀλλήλων ἔχοντά ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ὁ Πλάτων εἶπεν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ φθίσιν παρέχον, καὶ πάντα ἐν αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πάσχον, καὶ δρῶν, ἐκ τέχνης γέγονεν.

περὶ τούτων λέγειν; αὐτὸ γὰρ τὸ αἷμα, τὸ δοκοῦν εὐκρατότατον λέγεται τοιοῦτο, ὅτι μηδὲν ἐπικρατεῖ μεγάλως ἐν αὐτῷ, τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις, μήτε τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, μήτε τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ, μήτε τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, μήτε τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ. ἐπεὶ τοίνυν δεῖται καὶ τὸ αἷμα αὐτὸ τῶν τεττάρων ποιοτήτων, ὑγρότητος, καὶ ξηρότητος, καὶ θερμότητος, καὶ ψυχρότητος, εὔδηλον ὅτι καὶ τῆς τῶν ἄλλων χυμῶν δεήσεται μίξεως. καὶ διὰ τοῦτο, τὸ εὐκρατότατον αἷμα μεθέξει τι καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς, καὶ μελαίνης. ἔστι δὲ καὶ ἕτερός τις λόγος φυσικὸς, οὐ σμικρὰν ἔχων πιθανότητα, καθ' ὃν εἰς ἠθῶν ἐπιτηδείων γένεσιν, οἱ τέτταρες ἀποδείκνυνται χυμοὶ χρήσιμοι. προαποδεῖξαι δὲ χρὴ πάλιν ἐν αὐτῷ, τῇ τοῦ σώματος κράσεσιν ἑπόμενα τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη, περὶ οὗ καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι γέγραπται. τούτου τοίνυν ὑποκειμένου, τὸ μὲν ὀξὺ καὶ συνετὸν ἐν τῇ ψυχῇ, διὰ τὸν χολώδη χυμὸν ἔσται. τὸ δ' ἑδραῖον καὶ βέβαιον, διὰ τὸν μελαγχολικόν. τὸ δ' ἁπλοῦν καὶ ἠλιθιώτερον, διὰ τὸ αἷμα. τοῦ δὲ φλέγματος ἡ φύσις, εἰς μὲν ἠθοποιίαν, ἄχρηστος, ἀναγκαίαν δὲ φαίνεται τὴν γένεσιν ἔχειν ἐν τῇ πρώτῃ μεταβολῇ τῶν σιτίων.

Τὰς δὴ ποικίλας τε καὶ μεταβλητὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ τε καὶ ἀνθρώπου κράσεις.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. λθ'.

Ἰσχύει δὲ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ποτὲ μὲν ὁ χειμὼν μάλιστα, ποτὲ δὲ τὸ ἔαρ, ποτὲ δὲ, τὸ θέρος, ποτὲ δὲ τὸ φθινόπωρον. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τότε μὲν τὸ φλέγμα ἰσχύει, ποτὲ δὲ τὸ αἷμα, ποτὲ δὲ χολή. πρῶτον μὲν ἡ ξανθὴ, ἔπειτα δὲ ἡ μέλαινα καλεομένη.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Σαφὴς ἡ ῥῆσίς ἐστιν, ἐπιδεικνύναι πειρωμένου τἀνδρὸς, ὥσπερ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ποτὲ μὲν ὑγρὸν καὶ τὸ ψυ-

cere. Sed quid opus eſt de iis verba facere? ipſe namque ſanguis qui videtur temperatiſſimus, talis dicitur, quod nihil in ipſo cõtrariorum inter ſe admodum præpolleat, neque calidum frigido, neque frigidum calido, neque humidum ſicco, neque ſiccum humido. Quoniam igitur & ſanguis ipſe quatuor indiget qualitatibus, humiditate, ſiccitate, calore, & frigore, conſtat aliorum quoque humorum mixtionem ipſum requirere; atque ob id temperatiſſimus ſanguis, particeps erit & pituitæ, & bilis flauæ, & atræ. Iam verò eſt alia quædam ratio naturalis non paruam habens probabilitatem, qua humores quatuor ad morum idoneorum generationem vtiles demonſtrantur. Verùm priùs demonſtraſſe in ipſa rurſum oportet: animi mores corporis temperaturã ſequi, de quo à nobis etiam alibi ſcriptum eſt. Itaque hoc ſtatuto acumen animi & ſolertia ex bilioſo humore proficiſcetur; conſtantia verò & ſtabilitas: ex melancholico, ſimplicitas autem, & ſtoliditas, ex ſanguine: pituitæ verò natura ad mores formandos, inutilis. Neceſſariam verò in prima ciborum mutatione generationem habere videtur.

Varias & mutabiles eſſe tum anni tum hominis temperaturas.

TEXTVS HIPPOCR. XXXIX.

Vt autem in anno modò hyems maximè, interdum ver, interdũ æſtas, nonnunquam autumnus viget: ſic quoque in homine, modò quidẽ pituita inualeſcit, modò ſanguis, interdum etiã bilis, primùm quidem flaua, deinde quæ atra vocatur.

COMMENTARIVS GALENI.

Clara eſt viri ſententia, qui oſtendere nititur, quemadmodum in anno aliàs humidum & fri-

no ingrior.

ἦρι, μελαίτεροι δὲ ἐν τῷ φθινοπώρῳ.

Oppoſitas anni tempeſtates morborum eſſe medicatrices.

TEXTVS HIPPOCR. XLI.

*Q**Vum igitur hæc ita ſe habeant, quicunque morbi hyeme augeſcunt, eos æſtate deſinere* D *neceſſe eſt; & qui æſtate increſcunt, eos hyeme ceſſare niſi certo dierum circuitu ſoluantur; dierum autem circuitum* quis ſit, *aliàs ſum explicaturus. Quicunque autem morbi vere fiunt, eorum futurum diſceſſum Autumno expectare oportet: qui verò autumnales morbi ſunt, eorum diſceſſum vere fieri neceſſe eſt. At qui morbus eas anni tempeſtates ſuperarit, hunc annuum fore ſciendum eſt.*

COMMENTARIVS GALENI.

E INitium ſententiæ duplicem habet ſcripturam. Nonnulli legunt ὀφείλει, conuenit; nonnulli φιλεῖ. quod idem valet, ac par eſt, ſeu conuenit. Vtuntur enim nonnunquam voce hac, pro conuenit. Reliqua perſpicua ſunt. Vult enim auctor morbos qui diuturni redduntur & non dierum, ſed menſium circuitibus fiunt, hos contrario anni tempore ei quo generati ſunt, hoc eſt, ſeptimo menſe finiri: in quo ſi non ſoluti fuerint, annuum fieri morbum pronunciat Porrò annuum nomen poteſt ſignificare etiam eum, qui poſt annum prinę ſuæ generationis ſoluitur. Poteſt etiam eum innuere, qui ſeptem annorum circuitu, vt ſeptem menſium, finitur. F Etenim in Aphoriſmis ita quoque dixit, *Plurimi affectus puerorum indicantur aut intra quadrageſimum diem, aut intra ſeptimum menſem, aut intra ſeptimum annum, aut quum ad pubertatem itur.*

Ἀντικειμένας ὥρας τὰς τῶν νόσων ἰατὰς εἶ).

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. μα΄.

Ὀφείλει οὖν τουτέων οὕτως ἐχόντων, ὁκόσα μὲν τῶν νουσημάτων τοῦ χειμῶνος αὔξεται, θέρεος λήγειν. ὁκόσα δὲ θέρεος αὔξεται, χειμῶνος λήγειν. ὁκόσα μὴ αὐτέων ἐν περιόδῳ ἡμερέων ἀπαλλάσσεται. τὴν δὲ περίοδον αὖθις φράσω τὴν τῶν ἡμερέων. ὁκόσα δὲ ἦρος γίνεται νουσήματα, προσδέχεσθαι χρὴ, φθινοπώρου τὴν ἀπάλλαξιν ἔσεσθαι αὐτέων. ὁκόσα δὲ φθινοπωρινὰ νουσήματα, τουτέων τοῦ ἦρος ἀνάγκη τὴν ἀπάλλαξιν γενέσθαι, ὅ,τι δ᾽ ἂν τὰς ὥρας ταύτας ὑπερβάλλῃ νούσημα, εἰδέναι χρὴ ἐνιαύσιον αὐτὸ ἐσόμενον.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἡ Ἀρχὴ τῆς ῥήσεως διττὴν ἔχει γραφήν. ἐνίων μὲν, ὀφείλει, ἐνίων δὲ γραφόντων, φιλεῖ γοῦν τουτέων οὕτως ἐχόντων, ἐν ἴσῳ, τῷ προσήκει. χρῶνται γὰρ ἐνίοτε τῇ φωνῇ ταύτῃ κἀπὶ τοῦ προσήκει. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα. βούλεται γὰρ αὐτὸς, ὅσα χρονίζει νοσήματα, καὶ μὴ κατὰ περιόδους ἡμερῶν, ἀλλὰ μηνῶν γίνεται, λύεσθαι ταῦτα κατὰ τὴν ἐναντίαν ὥραν ἣ συνέστη, τουτέστιν ἑβδόμῳ μηνί. μὴ λυθέντων δ᾽ αὐτῶν, οὕτως ἐνιαύσιον γίνεσθαί φησι τὸ νόσημα. τὸ δ᾽ ἐνιαύσιον ὄνομα, δύναται μὲν δηλοῦν, καὶ τὸ μετ᾽ ἐνιαυτὸν τῆς πρώτης ἑαυτοῦ γενέσεως λυόμενον. δύναται δὲ καὶ τὸ κατὰ περίοδον ἐνιαυτῶν ἑπτὰ, ὡς τὰ μηνῶν. ἔλεγε γοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ὧδε. τὰ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δ᾽ ἐν ἑπτὰ μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς ἥβην προσάγουσιν.

Digitized by Google

μιν ἔχει πρὸς ὃ παθεῖν ὑπό τινος, ἢ δράσαι, καὶ διὰ τοῦτο, τῶν θ' ὡρῶν τῶν θ' ἡλικιῶν ἐμνημόνευσεν, ἐπισκοπούμενος ὅπως ἔχει τὰ εὑρεθέντα στοιχεῖα πρὸς αὐτάς. εὗρε δὲ καὶ ὅτι τάς τε προῤῥήσεις τῆς λύσεως τῶν νοσημάτων, καὶ τὰς θεραπείας, ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρειν χρὴ σκοπούς. ἐν δὲ τῷ ζητεῖν τὰ συνθετικὰ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα, καὶ τῶν τοῦ παντὸς ἐμνημόνευσεν, ἅπερ ὄντως ἐστὶ στοιχεῖα. λέγεται γὰρ ἐνίοτε καταχρωμένων ἡμῶν, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα πρὸς διάρτησιν, ἁπλᾶ καὶ πρῶτα μόρια, στοιχεῖα τοῦ πράγματος ἐκείνου, καθάπερ ἁρμονικὰ στοιχεῖα, καὶ ῥυθμικὰ, καὶ γεωμετρικὰ, καὶ ἀριθμητικὰ, καὶ λόγου, καὶ φωνῆς, καὶ ἀποδείξεως εἰρήκασιν. οὕτω δὲ καὶ ἁμάξης ἑκατὸν εἶναι στοιχεῖά φησιν ὁ Πλάτων, ὑφ' Ἡσιόδου λελέχθαι, γράφων πως.

Ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης.

ἅπαντα μὲν τὰ οὕτω λεγόμενα στοιχεῖα καθ' ἕκαστον τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀκριβῶς ἐστιν ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τὰ δὲ κοινὰ πάντων τῶν ὄντων, ἁπλᾶ τε καὶ πρῶτα κατ' ἀλήθειάν εἰσιν, καὶ κυρίως ὀνομάζεται στοιχεῖα. καλεῖ δὲ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὁ Ἱπποκράτης αὐτὰ, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν, οὐ τὰ μεταξὺ τῶν ἄκρων, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἄκρα, πῦρ δηλονότι καὶ γῆν, ὕδωρ τε καὶ ἀέρα. ταύτην οὖν τὴν μέθοδον, ὁ Πλάτων ἀξιοῖ μιμεῖσθαι, καὶ τῆς περὶ φύσεως ψυχῆς ἐπισκοπούμενον. οὐδὲ γὰρ δύνασθαι τῶν κατὰ μέρος, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως ἀκριβῶς γνωσθῆναι. παραγράψω δέ σοι καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ Πλάτωνος ῥῆσιν ἔχουσαν οὕτως. ΣΩ. ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; ΦΑΙ. εἰ μὲν οὖν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν, δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης. ΣΩ. καλῶς γὰρ, ὦ ἑταῖρε λέγει. χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντας, σκοπεῖν εἰ συμφωνεῖ. ΦΑΙ. φημί.

facultatem habeat, vt ab aliquo patiatur, aut agat. Et huius rei gratia, anni temporum, ætatúmque meminit, conſiderans quomodo elementa à ſe inuenta ipſis reſpondeant. Item inuenit & morborum ſolutionis prædictiones, & curationes; & curationes ad eoſdem referendas eſſe ſcopos. At dum elementa, corpus noſtrum D conſtituentia, inueſtigaret, etiam vniuerſi mundi elementorum commeminit, quæ reuera ſunt elementa. Dicuntur enim nonnunquam per abuſionem vocabuli, cuiuſque rei ad compoſitionem ſimplices, & primæ partes, illius rei elementa: quemadmodum muſica elementa, rhythmica, geometrica, arithmetica, orationis, vocis, & demonſtrationis dixerunt. Similiter etiam plauſtri centum elementa ab Heſiodo eſſe dicta Plato commemorat in eo hemiſtichio

Centum lignáque plauſtri.

Omnia ſanè quæ ſic dicuntur, ſingularum rerum elementa, non ad amuſſim ſimplicia ſunt, E & primaria: communia verò omnium rerum ſimplicia & prima verè exiſtunt, & propriè nominantur elementa. Hippocrates autem à qualitatibus ipſa denominat, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, non quæ media extremorum ſunt, ſed ipſa ſumma, ignem videlicet, & terram, & aquam, & aërem. Hanc igitur methodum Plato cenſuit ſibi imitandam, quum de natura animæ conſideraret. Nullum enim particulare citra totius naturam exactè poſſe cognoſci. Adſcribam autem tibi ipſam Platonis dictionem, F quæ hunc in modum habet. SOCR. *Animæ igitur naturam, ſine totius naturæ intelligere te, vt conuenit, poſſe arbitraris?* PHÆDR. *Si ſanè Hippocrati ex Aſclepiadarum genere credendum eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodum poſſis.* SOCRATES. *Rectè quidem, ô amice, dicit, attamen præter Hippocratem, ratio inſpiciunda, examinandáque eſt, an ipſi conſentiat.* PHÆDRVS. *Aſſentior.*

Digitized by Google

[illegible] vt me de corpore: fieríque hoc aliter poſſe negat, antequàm totius naturam habeas cognitam. Nonnulli tantùm aberrarunt, vt tam mirabilem methodum, alterius cuiuſdam eſſe cenſerent, eò quòd is qui primùm rem adeò magnam & grauem inuenit, demonſtrationem ipſius ſcribere non ſit grauatus. Quomodò enim non magnum & graue cenſeas, omnium generatorum corruptibiliúmque corporum elementa inuenire? quomodò non multò magis demonſtrationibus fidem facere? Atque hæc in verſibus ne totis quidem trecentis, ſed multò paucioribus complecti potuerit. Non enim veriſimile eſt Hippocratem in omnibus medicandi prænoſcendíque inuentis, elementis tanquàm demonſtratis vti, nuſquam verò demonſtrationem ipſorum explicaſſe. Hæc igitur ex ſuperfluo mihi dicta ſunt, vt oſtenderem, germanum Hippocratis eſſe librum. Non tamen in hoc ceu ſerio ponendum eſt ſtudium, ſed de veritate eorum quæ in ipſo conſcripta ſunt, accuratè conſiderandum eſt. Id autem nos in opere de Elementis ex Hippocratis ſententia, factitauimus: Quod quum inuidi apud omnes eruditos in pretio haberi viderent, frigidam defenſionem attulerunt, cur librum Hippocratis non eſſe dicerent. Porrò quòd hæc ſtatuerit, ad illáque ſemper reſpiciens, omnia particularia opera conſcripſerit, pro confeſſo habetur. Quoniam verò æmuli, vt ſunt impudentes, etiam iis quæ apud omnes in confeſſo ſunt, & omnium conſenſu probantur, contradicunt; idcirco alterum opus edidi, tali inſcriptum titulo. Quòd etiam in aliis operibus Hippocrates eandem habere opinionem, quam in libello de natura hominis, videatur.

[illegible] διὰ τὸ προγεγραμμένως δηλοῦσθαι. Πλάτων μὲν οὖν ὁμολογεῖ, κατὰ τὴν Ἱπποκράτους μέθοδον ἐπισκέπτεσθαι περὶ ψυχῆς φύσεως, ὡς ἐκεῖνος περὶ σώματος, ἀδύνατόν τέ φησιν ἄλλως τοῦτο γενέσθαι, πρὸ τοῦ γνῶναι τὴν φύσιν τοῦ παντός. ἔνιοι δὲ τοσοῦτον ἡμαρ-
D τήκασιν, ὡς τὴν οὕτω θαυμαστὴν μέθοδον ἄλλου τινὸς εἶναι νομίζειν. τῷ μηδὲ ἀποκνῆσαι γράψαι τὸν εὑρόντα πρῶτον οὕτω μέγα καὶ σεμνὸν πρᾶγμα τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ. πῶς γὰρ οὐ μέγα καὶ σεμνὸν, ἁπάντων γεννητῶν καὶ φθαρτῶν σωμάτων εὑρεῖν στοιχεῖα; πῶς δὲ οὐ πολὺ μεῖζον ἀποδείξεσι πιστώσασθαι; καὶ ταῦτα μηδὲ ἐν στίχοις ὅλοις τριακοσίοις, ἀλλ' ἐλάττοσι πολλῷ περιλαβεῖν δυνάμενον; οὐ γὰρ εἰκός ἐστιν ἐν ἅπασι τοῖς θεραπευτικοῖς, καὶ προγνωστικοῖς εὑρήμασιν, ὡς ἀποδεδειγμένοις χρῆσθαι τοῖς στοιχείοις τὸν Ἱπποκράτην, μηδαμόθι τὴν ἀπόδειξιν αὐτῶν εἰρηκότα.
E ταῦτα μὲν οὖν ἐκ περιουσίας εἴρηταί μοι, δεικνύντι γνήσιον Ἱπποκράτους εἶναι τὸ βιβλίον. οὐ μὴν ὡς ἐν ἔργῳ γε τοῦτο σπουδαστέον, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων σκεπτέον ἀκριβῶς. τοῦτο δὴ ἡμεῖς ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτους στοιχείων ἐπράξαμεν, ὃ παρὰ πᾶσι τοῖς πεπαιδευμένοις εὐδοκιμοῦν ὁρῶντες οἱ βάσκανοι, ψυχρὰν αὐτοῦ ἀπολογίαν ἐποίησαν, οὐκ εἶναι φάσκοντες Ἱπποκράτους τὸ βιβλίον. ἀλλ' ὅτι γε ταῦτα ἐτίθετο, καὶ πρὸς ταῦτα ἀποβλέπων ἀεὶ, τὰ κατὰ μέρος ἔγραψε πάντα, τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ ἀναισχυντίας, καὶ τοῖς ὑπὸ πάν-
F των ὁμολογουμένοις τε καὶ συμφωνουμένοις ἀντιλέγουσιν οἱ βάσκανοι, διὰ τοῦτο πραγματείαν ἑτέραν ἐποίησα, τοὐπίγραμμα τοιοῦτο ἔχουσαν. ὅτι καὶ κατ' ἄλλα συγγράμματα τὴν αὐτὴν δόξαν ὁ Ἱπποκράτης ἔχων φαίνεται, τῇ κατὰ τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου.

Hac non germana Hippocratis eſſe, ſed prauè adiecta libro de natura hominis dicit Galenus.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Αὐτὸ μὲν τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον, ἐν τῷ προτέρῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐξήγημαι. νυνὶ δὲ τὰ προσκείμενα κακῶς αὐτῷ προχειριοῦμαι, συγκείμενα καὶ αὐτὰ μετὰ διασκευῆς· ἓν μὲν γάρ ἐστι μικρὸν βιβλίον ἐν ᾧ περὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων διαίτης γέγραπται, καὶ δοκεῖ Πολύβου εἶναι σύγγραμμα τοῦ Ἱπποκράτους μαθητοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου, διεσκεύασται παρεγγεγραμμένον ὑπὸ τοῦ πρώτου συνθέντος ἐς ταὐτὸ τὰ δύο ταῦτα βιβλίδια, τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου τοῦ Ἱπποκράτους αὐτοῦ σύγγραμμα, καὶ τὸ Πολύβου περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. ἐν γὰρ τῷ κατὰ τοὺς Ἀτταλικούς τε καὶ Πτολεμαϊκοὺς βασιλέας χρόνῳ, πρὸς ἀλλήλους ἀντιφιλοτιμουμένους περὶ κτήσεως βιβλίων, ἡ περὶ τὰς ἐπιγραφάς τε καὶ διασκευὰς αὐτῶν, ἤρξατο γίγνεσθαι ῥᾳδιουργία τοῖς ἕνεκα τοῦ λαβεῖν ἀργύριον ἀναφέρουσιν, ὡς τοὺς βασιλεῖς, ἀνδρῶν ἐνδόξων συγγράμματα. μικρῶν οὖν ὄντων ἀμφοτέρων τῶν βιβλίων τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου, καὶ τοῦ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, εὐκαταφρόνητον ἑκάτερον τοῦτο εἶναί τις δόξας διὰ τὴν σμικρότητα, συνέθηκεν ἐς ταὐτὸ ἄμφω. καί τις ἴσως ἄλλος, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος αὐτὰ συνθεὶς, παρενέθηκέ τινα μεταξὺ τῶν δύο ταυτὶ τὰ νῦν προχειρίζεσθαι μέλλοντα.

A

PROOEMIVM GALENI.

IPSVM quidem de natura hominis librum in priori horum commentariorum opere expoſui; nunc verò quæ illi prauè adiecta ſunt in medium proferò, eáque probo ordine compoſita. Vnus etenim paruus eſt liber, in quo de victu ſanorum *à me* ſcriptum eſt, qui Polybi Hippocratis diſcipuli
B opus eſſe videtur. Quod autem inter hunc & illum de natura hominis eſt interpoſitum, ab eo qui primùm hoſce duos libros de natura hominis Hippocratis, & Polybi de ſalubri victus ratione in *vnum* & eundem collegit, conſcriptum & collocatum eſt. Quo enim tempore Attalus & Ptolomæus reges certatim inter ſe de comparandis ſibi libris contendebant: ab his qui ex oblatis celebriorum virorum ſcriptis pecuniam à regibus reportabant, cœpere inſcriptiones & digeſtiones
C librorum vitiari. Quum itaque vterque liber tum de natura hominis, tum de ſalubri victus ratione paruus extiterit; arbitratus aliquis ob paruitatem neutrum ipſorum multi ducendum ambos in *vnum* & eundem ſimul contulit. Pari verò ratione alius quidam, vel ille idem etiam qui hos primùm in vnum redegit, hæc ipſa illis interpoſuit, quæ nunc exponenda ſuſcepturi ſumus.

Digitized by Google

& de ipſis obſeruationē inſtituere, & vnamquanque dictionem peculiariter examinare. *Quæcunque repletio parit morbos, ſanat euacuatio.* Idem non eſt ac dicere, continentem morborum cauſam eſſe & repletionem, & euacuationem, & vnūquodque eorum deinceps cōmemorata ſunt, aut quod à repletione, aut ab aliorum quodam quippiam fiat. Etenim quòd quidam morbi per repletionē, vel à repletione oboriantur (nihil enim differt hoc vel illo modo dicere) verum eſt; ſed continentem morbi cauſam eſſe repletionem, non verum eſt. Morbus ſiquidem ipſe affectus quidam eſt in animalis corpore primùm functionem lædens (vt in libro de morborū differentiis demonſtratum eſt.) Repletio verò ipſa, vt & id in libro de plenitudine oſtendimus, primū minimè lædit actionē, ſed intermedio quodā alio affectu, quem affectum quidem aliter Eraſiſtratus, aliter Aſclepiades, etiam Pneumatici Medici appellati alio modo procreari conſtituerunt. Dictum autem eſt à nobis pluribus, quomodo ab vtraq; plenitudine morbi exoriantur. Duplex enim prodita eſt plenitudo, altera quidem quoad vires; altera verò quoad vaſorū cauitatē. Quæ igitur quoad vires, ea quidē & humores ad corruptionē ducit, & fluxionē ad imbecilliores corporis partes immittit. Quæ verò quoad affuſionem, ea & vaſorū ora aperit, & eorū rupturas molitur, interdum etiam repentinam mortem infert, quum corporis perſpirationes obſtruat. Itaq; curatio dicitur, non ſolùm eorū qui iam procreati ſunt morborum, *verùm* etiam eorum quæ morbos procreant. At ſi quis proprio cauſarum ipſarum nomine vti voluerit, antecedentes morborum cauſas eiuſmodi appellabit, quemadmodum Athenæus. Eas verò vnde rurſum hæ ipſæ antecedentes ordinem ducunt, primitiuas, ſeu euidentes vo-

μὲν ταχέως τὴν ῥῆσιν εἰρημένα· προσήκει δὲ καὶ ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν, ἑκάστην τῶν λέξεων ἰδίᾳ προσρησαμένοις, ὁκόσα πλησμονὴ τίκτει νοσήματα, κένωσις ἰῆται. οὐ ταὐτόν ἐστι φάναι συνεκτικὸν αἴτιον νόσων εἶναι πλησμονήν τε
D καὶ κένωσιν, ἕκαστόν τε καὶ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων, τῷ γίγνεσθαί τι διὰ πλησμονήν, ἤ τι τῶν ἄλλων. ἀληθὲς μὲν γάρ, τὸ γίγνεσθαί τινα νοσήματα διὰ πλησμονήν, ἢ ὑπὸ πλησμονῆς. οὐδὲν γὰρ διήνεγκεν οὕτως, ἢ ἐκείνως εἰπεῖν, οὐκ ἀληθὲς δὲ συνεκτικὸν αἴτιον εἶναι νοσήματος πλησμονήν. ἡ μὲν γὰρ νόσος αὐτὴ διάθεσίς τίς ἐστιν ἐν ζώου σώματι, πρώτως βλάπτουσα τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς γράμματι δέδεικται. πλησμονὴ δὲ, πρώτως μὲν ἐνέργειαν οὐ βλάπτει, καθότι δέδεικται καὶ τοῦτο πάλιν ἐν τῷ περὶ πλήθους λόγῳ· διὰ μέσης δέ τινος ἑτέρας διαθέσεως, ἣν τινα
E διάθεσιν, Ερασίστρατος μὲν ἑτέρως, Ἀσκληπιάδης δ' ἑτέρως, οἱ πνευματικοὶ δ' ὀνομασθέντες ἰατροί, κατ' ἄλλον τρόπον προστίθενται γίγνεσθαι. λέλεκται δὲ καὶ ἡμῖν ἐπὶ πλέον, ὅπως ὑφ' ἑκατέρου πλήθους νοσήματα γίγνεται. διττὸν γὰρ ἐδείχθη τὸ πλῆθος, ὡς μὲν πρὸς τὴν δύναμιν, ἕτερον, ὡς δὲ πρὸς τὴν κοιλότητα τῶν ἀγγείων, ἕτερον. τὸ μὲν οὖν ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, εἴς διαφθοράς τε τοὺς χυμοὺς ἄγει, καὶ ῥεῦμα τοῖς ἀσθενεστέροις ἐν τῷ σώματι μορίοις ἐπιπέμπει. τὸ δ' ὡς πρὸς τὸ ἔγχυμα, τάς τ' ἀναστομώσεις τε καὶ τὰς ῥήξεις τῶν ἀγγείων ἐργάζεται, καί ποτε θανάτους ἐξαιφνιδίους,
F ὅταν ἀποφράξῃ τὰς διαπνοὰς τοῦ σώματος. ἴασις οὖν λέγεται καὶ τῶν ποιούντων τὰς νόσους, οὐ μόνον αὐτῶν τῶν ἤδη γεγενημένων νόσων. εἰ δὲ τῷ κυρίῳ κατ' αὐτῶν ὀνόματι χρῷτό τις, προηγούμενα τῶν νόσων ἐρεῖ τὰ τοιαῦτα τῶν αἰτίων, ὥσπερ Ἀθήναιος. ὑφ' οὗ δὲ πάλιν αὐτὰ ταῦτα τὰ προηγούμενα γίγνεται, προκαταρκτικά τε καὶ προκατάρχοντα κα-

Digitized by Google

καὶ ὅτι [illegible] καὶ πάλιν ἐκκαίονται ταχέως, καὶ κόποις ἁλίσκονται ῥᾳδίως, καὶ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις. ὥσπερ γε καὶ ὑπὸ ἀγρυπνίας, καὶ λύπης, καὶ ἀπεψίας, καὶ ὀργῆς εἰς νόσους ἄγονται μᾶλλον οὗτοι τῶν εὐεκτούντων. ὁκόσα δὲ ἀπὸ ταλαιπωρίης γίνεται, ἀνάπαυσις ἴηται. ταλαιπωρίας δηλονότι κέκληκεν, τὰς κατὰ τὰς ἀμέτρους D
κινήσεις γινομένας, ὅτι δ' ἀναπαύεσθαι χρὴ τοὺς οὕτω διατεθέντας, ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι γινώσκουσι καὶ πράττουσι, μηδὲ πυθέσθαι τῶν ἰατρῶν δεόμενοι. δέδεικται δ' ἡμῖν ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς βλάψασι, τὰς βλάβας ἐπανορθοῦνται. ὁκόσα δὲ ὑπερτέρη ἀργίη νουσήματα τίκτει, ταλαιπωρίη ἴηται. οὐδ' ἡ ἀργία πρώτως τε καὶ δι' ἑαυτῆς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πλήθους ἐργάζεται τὰς νόσους. ἧττόν τε γὰρ διαφορεῖται τοῖς ἀργοῦσι τὰ τοῦ σώματος μόρια, ἀρρωστότερά τε γίγνονται ὡς ἑκάτερον ὑπ' αὐτῆς γίγνεσθαι πλῆθος. ἡ πλείων ἀμετροτέρα κίνησις, E
ἰσχυροτέραν μὲν οὐκ ἐργάζεται τὴν δύναμιν, ἐκκενοῖ δὲ τὴν περιουσίαν τῶν ἀθροισθέντων ὑγρῶν. εὔδηλον οὖν ὅτι εἰ καὶ κατ' αὐτὴν βραχὺ πλεονάσειεν, ἢ προσήκει τῆς συμμέτρου κινήσεως, κοπώδη μὲν ἠρέμα διὰ ταύτης γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐ μὴν πυρέξαι γε. τὸ δὲ ξύμπαν, γνῶναι δεῖ τὸν ἰητρὸν ἐναντίον ἵστασθαι τοῖσι καθεστηκόσι νουσήμασι, καὶ εἴδεσι, καὶ ὥρῃσι, καὶ ἡλικίῃσιν. εἴδεσιν ἔοικε λέγειν τὰς τοῦ σώματος φύσεις, ὧν τὴν οὐσίαν ἐν τῇ τῶν τεττάρων στοιχείων κράσει δεδείχαμεν εἶναι. νοσήματα μὲν οὖν ἅπαντα διὰ τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν, οὐ τῶν προχείροις φαντασίαις ἐδείχθη θεραπευόμενα. φύσις δὲ F
σώματος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κρᾶσις, οὐ πᾶσα διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανορθοῦται, ὥσπερ οὐδ' ὧραι καὶ ἡλικίαι. γίγνονται μὲν γάρ τινες εὔκρατοι, καθάπερ καὶ δύσκρατοί τινες ἕτεραι, τῶν μὲν εὐκράτων ἡ εὐκρασία φυλάττεται διὰ τῶν ὁμοίων, τῶν δὲ δυσκράτων ἡ δυσκρασία διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανορθοῦται. διώρισται δὲ

itemq; paruo negotio vruntur, faciles etiam vt in laſſitudines incurrant, omnibúſque externis cauſis obnoxij ſint, & longè præterea magis ij ex vigilia, triſtitia, cruditate & ira, quàm qui bono ſunt habitu, in morbos decidunt. Quos labores gignunt, quies remedio eſt. Labores eos appellat qui in motionibus fiunt præter modum. At verò qui in hſic modum affecti ſunt, quòd quiete ſint reficiendi: nemo mortalium eſt qui hoc neſciat, quíque id etiam non agat vt neque in hac re medici conſilium expectent: imò & bruta etiam (vt iam oſtendimus) nedum homines, noxam per ea quæ contraria ſunt, lędentibus auferunt. Quos nimium induxit otium, labor tollit. Neque primùm & per ſe otium morbos excitat, ſed media plenitudine; otioſis enim minùs corporis particulę digeruntur, & præterea imbecilliores redduntur, vt inde vtraque gignatur plenitudo. Itaque immoderatior motus vires quidem nequaquam validiores reddit, humores tamen qui redundāt euacuat. Liquet igitur quòd ſi in his motus qui modum parumper excedat adhibeatur, ſenſim à latitudine capietur homo, vt tamen non illico febricitet. Summatim verò ſciendum quòd oportet medicum præſentibus morbis, formis, anni tempeſtatibus, ætatibúſque contrarium opponere. Formas appellare videtur corporum naturas, quarum ſubſtantiam oſtendimus in tēperatura quatuor elementorum ſitam eſſe. Morbi itaque curantur ab his quæ facultatibus contraria ſunt, vt iam monſtratum eſt, non autem apparentibus imaginationibus. Porrò natura corporis quæ temperamento idem eſt, non omnis per contraria corrigitur: quemadmodum neque anni tempora aut ætates; ſunt enim in ipſis temperatæ quædam, ſicuti multæ etiam intemperatæ; vnde temperatarum ſimilibus ſeruatur temperies, contrariis verò intemperies intemperatarum emendatur. Hæc quippe

Digitized by Google

… arbitrandum. Neque enim ex his ſolùm quæ comedendo vel bibendo ingerimus, verùn ex balneis quoque & exercitationibus, otio, vigiliis, mœrore, ira, refrigerationéque & æſtu morbi ortum habent, quandoque etiam ex ſolo ſpiritu quo reſpiramus, lædimur, vt in locis qui charonij dicuntur.

Vnde petenda dignotio morborum ab aëre, aut victu ortorum?

TEXTVS HIPPOCRATIS III.

AT vtrorumque cognitionem ita facere oportet. Quum multi homines vno morbo eodem tempore corripiuntur, in id quod maximè commune eſt, quoq; omnes vtimur, potiſſimùm reijcienda cauſa eſt. Id autem eſt, quod inſpirădo trahimus. Quod enim viuendi cuiuſque noſtrŭ ratio in cauſa non ſit, iam liquidò conſtat, quum morbus omnes continĕter attingat, & iuuenes & ſenes, & mulieres, & viros, perindéq; temulentos, & abſtemios, tam eos qui maza, quàm qui pane victitant, & eos qui multis, quàm qui paucis exercitationibus vtŭtur. Non igitur victus rationi aſſignanda cauſa eſt, quum cuiuſuis generis victu vtentes eodem modo corripiuntur, ſua proculdubio cuique viuendi ratio in cauſa eſt.

COMMENTARIVS GALENI.

QVod communem cauſam habeat ſiquid multis morbis commune ſit, probè profectò ab eo dictum eſt, perinde ac cætera huius orationis: vt tamen id non omnino rectè dictum ſit, *quòd ortus cōmunium morborum in aërem ſolummodo ſit*

… καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ νῦν οὕτως εἰρῆσθαι νομιστέον. οὐ γὰρ ἀπὸ μόνων, ὧν ἐσθίομέν τε καὶ πίνομεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λουτρῶν, καὶ γυμνασίων, ἀργίας τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ λύπης, καὶ θυμοῦ, καὶ ψύξεως, καὶ ἐγκαύσεως αἱ νόσοι γίγνονται. πολλάκις δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματος μόνου κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἡ βλάβη γίγνεται.

D καθάπερ ἐν τοῖς χαρωνείοις ὀνομαζομένοις χωρίοις.

Ὅτι διάγνωσις τῶν νοσημάτων τῶν ἀπὸ τῶν διαιτημάτων τε καὶ τοῦ ἀέρος γεγενημένων;

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. γʹ.

ΤΗΝ δὲ διάγνωσιν ἑκατέρων, ὧδε χρὴ ποιέεσθαι. ὁκόταν μὲν ὑπὸ ἑνὸς νουσήματος πολλοὶ ἄνθρωποι ἁλίσκωνται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τὴν αἰτίην χρὴ ἀνατιθέναι τουτέῳ ὅ, τι ἂν κοινότατόν ἐστι, καὶ μά-

E λιστα αὐτέῳ πάντες χρεώμεθα. ἔστι δὲ τοῦτο ὃ ἀναπνέομεν. φανερὸν γὰρ δὴ, ὅτι τά γε διαιτήματα ἑκάστου ἡμέων οὐκ αἴτιά ἐστιν, ὅτε ἅπτεται πάντων ἡ νοῦσος ἑξῆς, καὶ τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν θωρησσομένων, καὶ τῶν ὑδροποτεόντων, καὶ τῶν μᾶζαν ἐσθιόντων, καὶ τῶν ἄρτον σιτεόντων, καὶ τῶν πολλὰ ταλαιπωρεόντων, καὶ τῶν ὀλίγα. οὐκ ἂν οὖν τά γε διαιτήματα αἴτια εἴη, ὁκόταν διαιτώμενοι οἱ ἄνθρωποι πάντα τρόπον, ἁλίσκωνται ὑπὸ τῆς αὐτέης νούσου.

F

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΟΤΙ μὲν τὸ κοινὸν πολλοῖς νοσήμασι κοινὴν ἔχει τὴν αἰτίαν, ὀρθῶς εἶπεν, ὥσπερ γε καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν, οὐ μὴν ὀρθῶς εἰς μόνον τὸν ἀέρα τὴν τῶν κοινῶν νοσημάτων ἀναφέρει γέ-

Digitized by Google

μακείῃ προστρέπεσθαι, καὶ ἐν τοῖσι διαιτήμασιν. ὁκόταν δὲ νουσήματος ἑνὸς ἐπιδημίη καθεστήκῃ, δῆλον ὅτι οὐ τὰ διαιτήματα αἴτιά ἐστιν, ἀλλ' ὃ ἀναπνέομεν, τοῦτ' αἴτιόν ἐστι· καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι νοσηρήν τινα ἀπόκρισιν ἔχον ἂν εἴη. τοῦτον οὖν χρὴ τὸν χρόνον τὰς παραινέσιας ποιέεσθαι τοῖσιν ἀνθρώποισι τοιάσδε. τὰ μὲν διαιτήματα μὴ μεταβάλλειν, ὅτι γε οὐκ αἴτιά ἐστι τῆς νούσου. τὸ δὲ σῶμα ὁρῆν ὅκως ἔσται ὡς ἀογκότατον καὶ ἀσθενέστατον. τῶν τε σιτίων ἀφαιρέοντα, καὶ τῶν ποτῶν οἷς εἰώθει χρέεσθαι κατ' ὀλίγον. ἢν γὰρ μεταβάλλῃ ταχέως τὴν δίαιταν, κίνδυνος καὶ ἀπὸ τῆς μεταβολῆς νεώτερόν τι γενέσθαι ἐν τῷ σώματι. ἀλλὰ χρὴ τοῖσι μὲν διαιτήμασιν οὕτω χρῆσθαι, ὅτε γε φαίνεται οὐδὲν ἀδικέοντα τὸν ἄνθρωπον. τοῦ δὲ πνεύματος, ὅκως ῥύσις ὡς ἐλαχίστη εἰς τὸ σῶμα εἰσίοι, καὶ ὡς ξενοτάτη ἔσται, προμηθέεσθαι. τῶν δ' αὖ χωρίων, τοὺς τόπους μεταβάλλοντα εἰς δύναμιν, ἐν οἷσιν ἂν ἡ νοῦσος καθεστήκει, καὶ τὰ σώματα λεπτύνοντα. οὕτως γὰρ ἂν ἥκιστα πολλοῦ τε καὶ πυκνοῦ πνεύματος χρῄζοιεν οἱ ἄνθρωποι.

adhibeas. At verò vbi morbus aliquis populariter graſſatus fuerit non victus ratione in cauſa eſſe, ſed quod ſpirando ducimus, manifeſtum eſt, ipſumque morboſam quandā excretionem planè obtinere. Eo D *igitur tēpore his exhortationibus homines ſunt admonendi, vt ne victus quidem rationem immutent, quum morbi cauſa minimè exiſtat. Prouideant etiā, vt corpus quàm minimè intumeſcat, ſitq; attenuatiſsimū, tum cibos, tum potus quibus vti cōſueuerint ſenſim demēdo, Si quis enim ſubitò victus rationem immutet, ne quid in corpore ex immutatione innouetur, periculū eſt. Sed ſolita victus ratio ſeruāda eſt, vbi nihil quidem lædere videtur, atque inſuper vt aëris quàm minimū in corpus influat, iſque vt ma-* E *ximè peregrinus ſit, prouidendum, tum regionum loca, in quibus morbus conſiſtit, quoad eius fieri poterit permutando, tum corpora extenuando. Ita enim minimè multum ac frequentem ſpiritum homines ex neceſsitate attrahent.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἐλλιπῆ τὴν ἴασιν ἔγραψε τῶν κοινῶν νοσημάτων, ὅταν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος γίγνηται. πολλάκις μὲν γὰρ ἀναθυμιάσεις τινὲς ἐξ ἑλῶν, ἢ λιμνῶν, ἢ τελμάτων, ἢ γῆς τοιαύτης, αἴτιαι γίγνονται τῶν τοιούτων νοσημάτων. ἔστι δ' ὅτε μόνη τῶν ὡρῶν ἡ κρᾶσις. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναθυμιάσεων, ἰδιότητι μᾶλλον ὅλης τῆς οὐσίας, οὐχ ἁπλῇ ποιότητι λυμαινομένων τοῖς σώμασιν, ὀρθῶς ἔγραψε τὴν θεραπείαν, εἰς διττοὺς ἀνάγων σκοπούς, ἀμείβειν τε τοῦ χωρίου, καὶ χρείαν ὀλίγης τῆς ἀναπνοῆς. ἐπὶ δὲ τῶν ἀπὸ ποιότητος βλαπτομένων, οὐ μόνον

COMMENTARIVS GALENI.

Mancam cōmunium morborū quorū cauſa ſit circūfluus aër, curationē protulit. Nonnūquam enim halitus ſtagnorū, paludū & cœnoſorū locorū vel huiuſcemodi alicuius terræ iſtiuſmo- F di gignēdis morbis occaſionē pręſtat: interdū verò ſola anni tēporū intēperies. Rectè igitur cùm halitus ſola potiùs ſubſtātię proprietate, quàm ſimplici aliqua qualitate corporibus noxij ſint, curandi rationē explicuit, rem hāc in duos referēs ſcopos, locorū mutationē ac vſum modicæ reſpirationis. At verò in his qui ex qualitate lædūtur, non morborū

modò

do validū eſſe hoc corpus dicimus, vel hoc membrum pro hac certa actione quemadmodum aliud pro alia, & in omnibus alicui quidem ſingularum actionū robur adſit, ita tamen vt aliud in eorū alio robur habeat. vna itaq; actio earum motionū quæ in animāte voluntariæ ſunt, vt ſi aut currat, aut cum aliis animantibus congrediatur, aut corpus aliquod animatū vel inanime diuellat, aut quicquā auellat. Eſt & vna alia facultas quæ ad actiones vitales pertinet, vnde arteriæ & cor habent quod pulſent. In his præterea quæ genere inter ſe differūt, ſunt aliæ quædā diſſimiles quæ nō modo in animalibus, ſed etiā in plantis reperiūtur, quapropter naturales eas nominamus, attractrix, cōtentrix, alteratrix & expultrix. Poteſt itaque aliàs quidē in alio atque alio corpore venter, verbi gratia facultatē quantùm ad vnā quampiā actionē ſpectat, robuſtiſſimā habere, vt ad contentricē aut alteratricē: nonnūquam etiā vel iecur, vel lien, vel aliorū aliquod. Contrà etiam in animante eodem inualida erit ventris vel expultrix facultas, quas tamen iecur robuſtiſſimas obtinebit. Sed is author qui hæc litteris mandauit, iſta prætergreſſus eſt. Mihi verò robuſtum videtur intelligere id quod præter hoc quod à cauſis quæ morbos pariunt haud facilè afficitur, habet etiā vt ſi in ipſo aliqua humorū excreſcat redundantia, in aliud quodpiā membrū ope expultricis facultatis propellat, ſed eſt ſanè manifeſtū quòd oportet vt valētius ſit id quod propellit, eo quod recipit. Erit quippe in omni corpore hoc quidē membrū infirmiſſimū, alia verò validiſſima: in quo omnes tā medici quàm vulgares conſentiunt. Et proinde podagricis pedes aiunt eſſe inualidiſſimos, vniuerſū autem articulorū genus his qui arthritidi obnoxij ſūt;

παρεσκευασμένον, ὡς πού καὶ τὸν Ἡρακλέα λεγόμενον ἰσχυρότατον γεγονέναι. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, ὡς πρὸς τήνδε μέν τινα ἐνέργειαν, ἰσχυρὸν τουτὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ μόριον, ὡς πρὸς ἑτέραν δὲ, ἄλλο, καὶ κατὰ μὲν πάντα ἰσχὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐνεργειῶν ἐστι τῷ δεῖνι, ἄλλο δὴ κατ' ἄλλην αὐτῶν ἰσχυρὸν γίγνεται. μία μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἐνέργεια τῶν καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου κινήσεων, ὡς ἤτοι τρέχοντος, ἢ συμπλεκομένου ζώοις τισὶν, ἢ διασπῶντός τι τῶν σωμάτων τῶν ἐμψύχων, ἢ τῶν ἀψύχων, ἢ ἀποσπῶντος ὡσαύτως ὁτιοῦν. μία δ' ἄλλη δύναμις καὶ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια ζωτικὴ, καθ' ἣν αἱ ἀρτηρίαι καὶ ἡ καρδία σφύζουσιν. ἐπεὶ δὲ τῶν κατὰ γένος ἀλλήλων διαφερουσῶν, ἄλλαι τινές εἰσιν ἀνομογενεῖς, οὐκ ἐν τοῖς ζώοις μόνον, ἀλλὰ κἀν τοῖς φυτοῖς, διὸ καὶ φυσικὰς ὀνομάζομεν αὐτὰς, ἑλκτικὴ, καὶ ἀλλοιω-

E τικὴ, καὶ καθεκτικὴ, καὶ ἀποκριτική. δύναται τοιγαροῦν ἄλλοτε, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο σῶμα, ἡ γαστὴρ εἰ τύχοι δύναμιν ἰσχυροτάτην ἔχειν, ὡς πρὸς τήνδε τὴν ἐνέργειαν, οἷον ἤτοι τὴν καθεκτικὴν, ἢ τὴν ἀλλοιωτικὴν ποτὲ δὲ τὸ ἧπαρ, ἢ σπλὴν, ἢ τι τῶν ἄλλων. ἔμπαλιν δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ζῶον, ἡ μὲν γαστὴρ ἀσθενεστάτην ἔχει, ἤτοι τὴν ἑλκτικὴν, ἢ τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν, ἰσχυροτάτην δὲ, τὸ ἧπαρ. παρῆκε δὲ οὗτος ὁ γράψας τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἰσχυρὸν δ' ἐννοεῖν μοι δοκεῖ, τὸ πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως πάσχειν ὑπὸ τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων αἰτιῶν. ἔτι νὴ Δία καὶ τοῦτο προσέστι, τὸ, διὰ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, ὅταν ἐν αὐτῷ τις ἀθροισθῇ περιουσία χυμῶν, εἰς ἕτερον

F αὐτὴν ἀποπέμπειν μόριον εἶναι δὲ δηλονότι χρὴ, τοῦ δεχομένου, τὸ πέμπον ἰσχυρότερον. ἔσται τοιγαροῦν καθ' ἕκαστον σῶμα, τὸ μέντοι ἀσθενέστατον μόριον, τὰ δ' ἰσχυρότατα, ὥσπερ ἀμέλει καὶ πᾶσιν ὡμολόγηται τοῖς ἰατροῖς, καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἀσθενεστάτους μὲν γὰρ εἶναι λέγουσι τοὺς πόδας τοῖς ποδαγρικοῖς, ὥσπερ γε σύμπαν τὸ τῶν ἄρθρων γένος τοῖς ἀρθριτικοῖς,

Digitized by Google

ἕτερα, μέχρις ἂν ἐπί τινι τῶν ἀσθενεστέρων στηριχθῶσιν, ὃ μηκέτ' ἔχει μηδὲν ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ μέρος, ὥστε πέμψαι τὸν λυποῦντα χυμόν. ἐὰν μὲν οὖν ἐκροὰς ἔχῃ τοῦτο τὸ μόριον, ὡς ἔντερά τε καὶ γαστὴρ, καὶ κύστις, καὶ μήτρα, δι' ἐκκρίσεως ἐκκενωθῇ τὸ λυποῦν αἴτιον. ἐάν γε λεπτότερον ᾖ κατὰ τὴν σύστασιν τῶν ἐκροῶν τοῦ μορίου, πολλάκις D καὶ ἀναρραγέντων, ἢ καὶ ἀναστομωθέντων ἀγγείων, ἐπὶ πλέον ἡ κένωσις ἐγένετο, καθάπερ ἐν ταῖς χωρὶς τραυμάτων αἱμορραγίαις. ἐὰν δὲ μὴ ἀναστομωθῇ, μήτ' ἀναρραγῇ, παχὺς ἢ γλίσχρος, κατασκήψας χυμὸς, ὄγκον ἐργάζεται παρὰ φύσιν ἐν τῷ μορίῳ. τοιαύτη μὲν οὖν τίς ἐστιν ἰσχὺς καὶ ἀσθένεια τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν, ὅσα τὴν γένεσιν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἔχει. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν πάσχοντα, κατὰ τὸ θερμαίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραίνεσθαι τοὐπίπαν ἔοικε πάσχειν. σπάνια γάρ ἐστι τὰ διὰ τοῦ θλᾶν, ἢ τέμνειν, ἤ τι E τοιοῦτο ποιεῖν, εἰς νόσους ἄγοντα τὰ τῶν ζῴων σώματα. γίνεται τοίνυν ἐν ταῖς τοιαύταις νόσοις ἄλλο πρὸς ἄλλο αὐτῶν ἀσθενές τε καὶ ἰσχυρόν. ὅσα μὲν γάρ ἐστι φύσει ψυχρότερα μόρια, ταῦτα πείσεται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ψυχόντων αἰτίων, ὅσα δὲ θερμότερα, πρὸς τῶν θερμαινόντων. ἀνάλογον δὲ τούτοις ἐπὶ τῶν καθ' ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα δυσκράτων. ἐνδέχεται δὲ αὐτῶν τούτων, ἔνια μὲν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ξηραινόντων, ἢ ὑγραινόντων αἰτίων ἑτοίμως πάσχειν, ἰσχυροτέραν δ' ἕτερον μόριον ἔχον τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν, εὐθέως ἀποπέμπειν εἰς ἐκεῖνο τὸ σφέτερον κακόν. F ἐπεὶ τοίνυν οὐχ ἁπλῶς λέγεταί τε καὶ νοεῖται μόριον ἰσχυρότερον, ἢ ἀσθενέστερον, ἀλλὰ κατὰ πλείονας τρόπους ἑτερογενεῖς, οὐχ οἷόν τέ ἐστι κρῖναι τὴν προκειμένην ῥῆσιν, οὐδ' ἀποφήνασθαι πότερον ἀληθὴς ἢ ψευδής. ἐκεῖνό γε μήν ἐστι, καὶ περὶ τῆσδε, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν εἰπεῖν,

ea inualidiorem habeat quò morboſum humorem propellat. Hæc ſi perinde ac inteſtina, venter, veſica, vterúſque effluxus habeat, inde excreta noxia cauſa vacuatur, quæ tamen ſi conſiſtentia tenuior ſit, ſæpe canalibus quæ in ea parte ſunt diſruptis, aut vaſorum oſtiis reſeratis, copioſior ſubſequitur euacuatio: in quem modum fiunt ſanguinis, quæ abſque vulnere ſunt, profluuia. Si verò ea neque diſrumpantur neque aperiantur, ſed craſſus ſit humor aut tenax, qui in aliquam incumbat particulam, tumorem aliquem in ea parte præter naturam excitat. Sic ergo hæc eſt membrorum noſtri corporis imbecillitas, & eorumdem robur in affectibus illis qui ex nobis ipſis prodeunt. Qui verò ex externa cauſa, ij dum calefiunt vel refrigerantur, exiccantur aut humectantur, plurimùm affici videntur. Alioqui enim quæ aut contundunt, aut incidunt, vel aliud quodpiam huiuſcemodi agunt: raro admodum corporibus animalium morbos afferunt. Quò fit vt aliud membrum ad aliud in huiuſcemodi morbis collatum, ſit vel imbecille vel robuſtum; membra ſiquidem natura frigidiora, faciliora etiam ſunt vt à refrigerantibus cauſis afficiantur, calidiora verò à calefacientibus. Nec ſecus etiam ea ſe habent quæ præ ſiccitate aut humiditate ſunt intemperata. Sunt porrò in his nonnulla quæ etſi non ægre à calfacientibus refrigerantibuſue, exiccantibuſque aut humectantibus cauſis afficiantur, quia tamen vim expletricem obtinent valentiorem, in aliam partem ſuum impellunt malum. Quum igitur non vnus nec ſimplex modus ſit quo membrum robuſtum aut debile aut ſit aut intelligatur, ſed multi potiùs ac genere varij: nemo eſt qui poſſit pronuntiare præſens pars veráne ſit necne. Verumenimuero vt de hac, ita de aliis omnibus

Digitized by Google

ea ſola relinquebatur ſpes ſalutis, ſi iterum poſſent ad artus reuelli.

αὐτῆς ἐπὶ τὸ κῶλον αὖθις ἀντισπᾶσθαι.

Quatuor paria venarum eſſe.

TEXTVS HIPPOCR. VI.

At venas craſſiſſimas ſic natura condidit. Quatuor ipſarum paria ſunt in corpore; Ac vnumquidem à capite retro per ceruicem, parte exteriore ad vtraque ſpinæ latera, in iſchia & crura peruadit, deinde per tibias & exteriores malleolos ad pedes peruenit. In dorſi itaque & iſchiorum doloribus ex poplitibus & malleolis exterioribus venæ ſectiones facere oportet. Alterum autem venæ exordium ducentes à capite iuxta aures per ceruicem (quæ iugulares vocantur) intrò ſecundum ſpinam vtraque ex parte ad pſoas & in teſtes & femora, & per poplites interiori ex parte, indéque per tibias ad malleolos internos, & ad pedes deferuntur. Proinde in pſoarum & teſtium doloribus ex poplitibus & malleolis interioribus venæ ſecandæ ſunt. Tertium par venarum ex temporibus per ceruicem ſub ſcapulis & inde ad pulmonem defertur: hæc quidem ex dextris ad ſiniſtra, illa verò à ſiniſtris ad dextra peruenit. Ac dextra quidem ex pulmone mammam ſubiens, ad lienem & renem tendit: Quæ verò à ſiniſtris ad dextra procedit, ex pulmone mammam ſubiens, & hepar & renem petit.

Τὰ τέσσαρα τῶν φλεβῶν ζεύγη.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ϛʹ.

Αἱ παχύταται δὲ τῶν φλεβῶν ὧδε πεφύκασι· τέσσαρα ζεύγεά ἐστιν ἐν τῷ σώματι, καὶ ἓν μὲν δὴ αὐτέων ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὄπισθεν διὰ τοῦ αὐχένος, ἔξωθεν ἐπὶ τὴν ῥάχιν, ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν ἐς τὰ ἰσχία ἀφικνέεται, καὶ ἐς τὰ σκέλεα, ἔπειτα διὰ τῶν κνημέων, ἕως τῶν σφυρῶν τὰ ἔξω καὶ ἐς τοὺς πόδας διήκει. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτομίας τὰς ἐπὶ τῶν ἀλγημάτων, τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τοῖσιν ἰσχίοισιν ἀπὸ τῶν ἰγνύων ποιέεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔξωθεν. αἱ δὲ ἕτεραι φλέβες ἔχουσαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρὰ τὰ οὔατα διὰ τοῦ αὐχένος αἱ σφαγίτιδες καλεόμεναι, ἔσωθεν ἀπὸ τῆς κοίλης παρὰ τὴν ῥάχιν ἑκατέρωθεν φέρονται παρὰ τὰς ψόας, καὶ ἐς τοὺς ὄρχιας, καὶ ἐς τοὺς μηρούς, καὶ διὰ τῶν ἰγνύων ἐκ τοῦ ἔσωθεν μέρεος, ἔπειτα διὰ τῶν κνημέων παρὰ τὰ σφυρὰ τὰ ἔσωθεν μέρεος, καὶ ἐς τοὺς πόδας. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτομίας ποιέεσθαι πρὸς τὰς ὀδύνας, τὰς ἀπὸ τῶν ψοῶν, καὶ τῶν ὀρχέων, ἀπὸ τῶν ἰγνύων καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔσωθεν. αἱ δὲ τρίται φλέβες ἐκ τῶν κροτάφων διὰ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας, ἔπειτα ξυμφέρονται ἐπὶ τὸν πλεύμονα, καὶ ἀφικνέονται, ἡ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερά, ἡ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά. καὶ ἡ μὲν δεξιὰ ἀφικνέεται καὶ ἐκ τοῦ πλεύμονος ὑπὸ τὸν μαζὸν καὶ ἐς τὸν σπλῆνα καὶ ἐς τὸν νεφρόν. ἡ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά, ἐκ τοῦ πλεύμονος ὑπὸ τὸν μαζόν, καὶ ἐς τὸ ἧπαρ, καὶ ἐς τὸν νεφρόν.

Digitized by Google

πάλιν οὖν ἔχει τὸν ἔλεγχον τῶν ψευδομένων τά τε αἰσθητῶς κρινόμενα, καὶ τὰ τῷ λογισμῷ. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητῶς κρινόμενα, τοῖς διαλεγομένοις πρὸς ἀλλήλους ἑτοιμοτάτην φέρει τὴν κρίσιν, ἐπὶ τὸ φαινόμενον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἀφικνουμένοις. τὰ δ' ἀπόδειξιν, καὶ χωρὶς ἀνατομῆς κρίνεσθαι δύναται, γραφομένης τῆς ἀποδείξεως. ἐὰν οὖν τις ἀναγκάζηται διὰ γραμμάτων ἀντιλέγειν τοῖς ἀναισχυντότατά τε καὶ ἀμαθέστατα τολμήσασιν ἀποφήνασθαι περί τινος ἀνατομικοῦ θεωρήματος, αἰσθητὴν τὴν κρίσιν ἔχοντος, οἱ μὴ γινώσκοντες τὸ φαινόμενον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἀδυνατοῦσι διακρίνειν ἀπὸ τῶν ἀληθευόντων τοὺς ψευδομένους. ὥσπερ γὰρ ἐάν τις λέγῃ Κρήτην οὐκ εἶναι νῆσον, ὑπὸ πάντων τῶν ἀκουόντων καταγνωσθήσεται, διότι γινώσκουσιν αὐτὴν εἶναι νῆσον. οὕτως ἐάν τις λέγῃ τέτταρας μὲν ἔχειν τὰς κοιλίας τοὺς κύνας, μίαν δὲ τὰ μηρυκάζοντα, καταγελᾶται πρὸς τῶν ἑωρακότων, ἐν μὲν τοῖς μηρυκάζουσι τέτταρας, ἐν δὲ τοῖς κυσὶ μίαν. ταὐτὸ δὴ τοῦτο, καὶ περὶ τῆς τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς ἐστιν. οὐ γὰρ ἀποδείξεως ἡ κρίσις, ἀλλ' αἰσθήσεως δεῖται. μέχρι δ' ἂν οἱ διαφωνοῦντες ἐν τοῖς ἰδίοις χαρτίοις γράφωσιν, ἅπερ ἂν ἐθέλωσιν, ἄδηλός ἐστιν ἡ ἀλήθεια τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς. εἰς τοιαύτην γοῦν ἀφιγμένοι διαφωνίαν ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι λόγῳ, πρὸς τοὺς τολμήσαντας εἰπεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ σῶμα τέτταρα ζεύγη φλεβῶν καθιέναι, τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ κατὰ τὰς ἀνατομάς, οὐδεμίαν δυνάμεθα διὰ τῆς γραφῆς ἰσχυρὰν εἰπεῖν ἀπόδειξιν, ὅτι μηδὲ λογικῆς ὅλως ἀποδείξεως, ἀλλ' αἰσθήσεως μόνης ἐπιστημονικῆς ἡ κρίσις δεῖται. εἰ δὲ μή τις ἄρα τὰ περὶ κρίσεως ἱστορίας γεγραμμένα καὶ ἄλλοις μέν τισιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς, ἐθέλοι προχειριζόμενος κατὰ ταῦτα ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ φεύγω τὰ παλαιὰ κριτήρια καὶ τὴν συμφωνίαν τῶν ἱστορησάντων,

tuor ventres habeant, quæ autem vtrinque ſunt dentata, vnum à ſenſu hoc non ex demonſtratione petendum. Vnde diuerſus modus eſt quo conuincendi falſitatis ſint qui aberrant in his quorum ſenſus, & in illis quorum ratio iudex eſt. Eorum enim quæ ad ſenſum attinẽt, quum inter ſe aliqui diſputant: ad id quod in corporum diſſectionibus conſpicitur ſi ſe contulerint, facile erit iudiciũ. Sed qui

D

demonſtrationem requirunt, poſſunt ſine vlla etiã diſſectione, ſola aſcripta demonſtratione iudicari. Igitur cùm ſcriptis cogimur cum his cõtẽdere qui de aliquo diſſectorio theoremate quod ſenſum in primis iudicẽ habet, impudentiſſimè pariter ac imperitiſſimè pronuntiarũt, fieri nequit vt ignari eorũ quę in diſſectionibus videri ſolita ſunt, poſſint mẽdaces à veridicis diſcernere. Vt enim ſiquis Cretã eſſe inſulã negauerit, ſtatim ab omnibus qui id audierint deſpicietur: quippe qui probè nouerint eã eſſe inſulã. Sic ſiquis canibus quatuor eſſe ventres

E

affirmauerit, vnicũ verò ruminãtibus: hunc illi qui in ruminãtibus quatuor, & vnũ in canibus inſpexêre, facilè deridebunt. Idipsũ quoq; de venarum ſectione dicas; nã à ſenſu, non à demonſtratione huiuſce rei petendũ eſt iudiciũ. Porrò quoaduſq, illi qui in hac re diſcordes ſunt, in ſuis chartis quicquid illis viſum ſit deſcripſerint: veritas eos qui ſectionis imperiti ſunt, latebit. Sic itaque cùm in hoc præſenti ſermone in controuerſiã venerimus cum his qui auſi ſunt affirmare quatuor venarum paria à capite in corpus deſcendere, diſſectionis rudibus nullam poſſumus validam ſcriptis afferre demon-

F

ſtrationem, nempe quòd non demonſtratione, ſed sẽſu iudice egeat: niſi quis fortè velit ea proponẽs quæ de iudicãda hiſtoria tũ à multis tã Philoſophis quàm Medicis, tum vel maximè ab Empiricis tradita ſunt, horum inſtitutis vſus iudicium afferre. Et equidem antiquiorũ iudicia atque etiã conſenſum authorum minimè fugerim, dum illi qui ſcripsêre,

mũm adaucta eſt, in quibus Eudemus & Herophilus fuêre, quos nullus ad tempora vſque Marini & Numeſiani ſubſequutus eſt qui illorum methodo aliquod inuẽtum addiderit? vt neque Heraclianus cum quo Alexandriæ magna attentione verſatus ſum. Horũ virorum & alij etiam plures extitere diſcipuli, ſed omnium præſtãtiſſimi fuêre, Numeſiani quidem, præceptor noſter Pelops: Marini verò Quintus. Quintus verò vt de nulla præterea re alia quicquam ſcripſit: ſic neque de diſſectionibus Sed aliorum non paucos habemus anatomicos libros; Imò & commentaria reperiuntur anatomica à diſcipulis Quinti edita, qualia ſunt Satyri præceptoris noſtri & Lyci. Igitur cùm ab his omnibus & ab aliis præterea multis de corporibus ſecandis ſcriptum ſit: nullus tamen nouiſſe potuit quatuor venarum paria à capite delabi. Neque hoc ſecus eſſe videtur quàm ſiquis vellet contendere Athenis octo eſſe arces, vbi vnica tantùm eſt: Romæ etiam ſi aliquis diceret colles octo eſſe qui inhabitentur. alius verò ſex tantùm: vno vterque mentiretur. Si tamen quiſpiam vnum pro ſeptem habitari collem, contrà verò Athenis pro vna octo dicat eſſe arces: hic longè maiori mendacio erit obnoxius, quàm alter qui vno tantùm à vero aberrat. Sic ergo cùm vna ſit vena quæ à iecinoris gibbo in ſupernas corporis partes fertur, quæ etiam ſiquis à ſuperioribus ſectionem exordiatur, deſcẽdere potiùs quàm aſcendere dici poterit: vt tamen nihilo ſeciùs vna videatur, ille profectò ab oĩbus deridẽdus veniet, qui octo dixerit à capite venas deferri: quia ſiue ex ſuperna parte deorſũ, ſiue ex inferna ſurſum ferri dixeris, venã iecorariã quam cauã appellant, illa vna penitus ſẽper erit per gibbũ iecinoris porrecta. Et proinde ſi vllus cuiuſpiã reperiatur liber, qui anatomẽ huiuſcemodi litteris mãdauerit, null⁹ ſanè vnquã eã poterit illius habere rationẽ, vt pati poſſit particulatim oĩa capita legere, imò hoc vno audito, quatuor eſſe venarũ in corpore paria,

ἐπὶ πλεῖστον αὐξησάντων τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν; ὡς Ἡρόφιλός τε καὶ Εὔδημος, οἷς εἰς τὴν μέθοδον, οὐκ ἔτι οὐδεὶς προσεξεῦρεν οὐδὲν, ἄχρι Μαρίνου τε καὶ Νουμεσιανοῦ, οὐδ' Ἡρακλειανὸς ᾧ συνεγενόμην ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας οὐκ ἐν παρέργῳ. μαθηταὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν τῶνδε, πολλοί τε καὶ ἄλλοι, διαπρεπέστατοι δὲ, Νουμεσιανοῦ μὲν, ὁ διδάσκαλος

D ἡμῶν Πέλοψ, Μαρίνου δὲ, Κόϊντος. ἀλλ' ὁ Κόϊντος μὲν οὔτ' ἄλλο τι βιβλίον, οὔτ' ἀνατομικὸν ἔγραψε. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἀνατομικὰς ἔχομεν οὐκ ὀλίγας βίβλους. ἀλλὰ καὶ τῶν Κοΐντου μαθητῶν ἐστιν ἀνατομικὰ συγγράμματα, καθάπερ τὰ Σατύρου τε τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου, καὶ Λύκου. τούτων οὖν ἁπάντων καὶ πρὸς τούτοις ἄλλων πολλῶν ἀνατομὰς γεγραφότων, οὐδεὶς οἶδε τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὁρμᾶσθαι. τοῦτο γὰρ ὅμοιόν ἐστι τῷ λέγειν ὀκτὼ κατὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν ἀκροπόλεις εἶναι, μιᾶς οὔσης μόνης. κατὰ μέν γε τὴν Ῥωμαίων πόλιν, ἐγχωρεῖ τινα φάναι τοὺς ᾠκισμένους

E λόφους ὑπάρχειν ὀκτὼ, καθάπερ κἂν ἕξ τις φήσῃ. παρ' ἕνα γὰρ ἑκάτερος ἐψεύσεται. εἰ δέ τις ἀντὶ τῶν ἑπτὰ, ἕνα εἶναι φήσει τὸν ᾠκισμένον λόφον, ἢ ἔμπαλιν Ἀθήνησιν, ἀντὶ μιᾶς ἀκροπόλεως ὀκτὼ, πολλῷ μᾶλλον ψεύσεται τοῦ παρ' ἕνα τἀληθῆ εἰπόντος. διαφερομένης οὖν ἀπὸ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος εἰς τὰ τοῦ σώματος ἄνω μιᾶς φλεβὸς, ἣ κἂν ἄνωθεν ἄρξηταί τις ἀνατέμνειν, οὐκ ἀναφέρεσθαι, ἀλλὰ καταφέρεσθαι λεχθήσεται, μία δ' ὡσαύτως φανεῖται. γελοιότατος ἂν εἴη τις ὀκτὼ λέγων ἄνωθεν κάτω φέρεσθαι φλέβας. εἴτε γὰρ ἄνωθεν κάτω βουληθείης λέγειν, εἴτ' ἐκ τῶν κάτω

F μερῶν ἄνω φέρεσθαι τὴν ἡπατίτιν, ἣ κοίλην ὀνομάζομεν φλέβα, μία πάντως ἐστὶν αὐτὴ διὰ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκτεταμένη. εἰ μὲν οὖν ἑτέρου τινὸς εὑρεθῇ βιβλίον ἀνατομὴν ἔχον τοιαύτην, οὐδ' ἂν ἐποιήσατό τις ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον, οὐδ' ἀναγνῶναι τὰ κατὰ μέρος ὑπέμεινεν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἀκούσας ὡς ἔστι τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἐν τῷ σώματι,

… τῆς ῥάχεως δύο. δύο δὲ, καὶ τ' αὐτὸν ἔξωθεν, ἐκείναις παρατεταμένας ἑκατέρωθι τῇ ῥάχει ἄλλας. ἀλλὰ τὰς μὲν τέσσαρας, ὡς ὁ διαπλάσας τὴν ἐνταῦθα γεγραμμένην ἀνατομὴν ἔγραψεν, οὐδὲν ἔχει ζῶον. ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς φλεβὸς τῆς μεγίστης, ἀποφύσεις γίνονται καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ τῶν τοῦ νωτιαίου περάτων ὡς Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, τὸ τ' ἄνω πρὸς τὰς κλεῖς πέρας αὐτῆς, καὶ τὸ κάτω πρὸς τὸ ἱερὸν ὀστέον. καὶ τὸ μὲν, εἰς τὰς σφαγίτιδας φλέβας σχίζεται, τὸ δ' εἰς τὰς ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένας. πῶς οὖν ὁ τοῦτο τὸ δεύτερον ζεῦγος γράψας, δύο διαμενούσας τὰς σφαγίτιδας φλέβας οἴεται παρὰ τὴν ῥάχιν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φέρεσθαι; πῶς δ' ἐπὶ τὰ τῶν σφυρῶν ἔνδον ἥκειν; μιᾶς καὶ μόνης φλεβὸς εἰς ἑκάτερον τῶν σκελῶν ἀφικνουμένης, οὐκ ἄλλης μέν τινος ἔνδον τῶν σφυρῶν, ἄλλης δ' ἔξωθεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς εἰσιν ἀποβλαστήματα. ἔτι δὲ τούτων ἐστὶ γελοιότερον τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν φλεβῶν, ἃς ἐκ τῶν κροτάφων ὁρμηθείσας φέρεσθαί φησι διὰ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας εἰς τὸν πνεύμονα. κἄπειτ' ἐντεῦθεν ὑπαλλαττούσας τὸ κατ' εὐθὺ τῆς φορᾶς ἐκτρέπεσθαι πρὸς τὰ πλάγια, τὴν μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μετερχομένην, εἶθ' ὑπὸ τὸν μαζὸν, ἐπί τε τὸν σπλῆνα, καὶ τὸν ἀριστερὸν ἀφικνουμένην νεφρόν. τὴν δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν νεφρὸν, ἀμφοτέρας δ' αὐτὰς εἰς τὸν ἀρχὸν τελευτᾶν. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχὸς, ὦ βέλτιστε, φαίη ἄν τις εἰκότως πρὸς τὸν ταῦτα γράψαντα, παρὰ τὴν ἐπ' ὀσφύϊ κοίλης ἀποφύσεις λαμβάνει, κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἔνθα καὶ τὰς εἰς ἑκάτερον μέρος ἀποφυομένας τῆς κοίλης, ὥσπερ τινὰς κλάδους μεγάλους ἐπὶ τὰ σκέλη φέρεσθαι. τὸν δὲ πνεύμονα, τίς ἀγνοεῖ μὴ ὅτι τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μαγείρων, ἀπὸ καρδίας χορηγούμενον αἷμα διὰ μιᾶς φλεβὸς, ἧς καρδίας οὐδαμόθι μέμνηται κατὰ τὸν λόγον ὁ τὸ τρίτον ζεῦγος αὐτὸ πλάσας;

Sic igitur vnam, vt vna etiam eſt, nouit, non quatuor: duas extra ſpinam, duas item alias quæ eodem ſicut illæ modo vtrinque ſecundum ſpinam porrectæ ſint, vt tamen nullum ſit animal quod, in quem modum qui hanc deſcripſit anatomen fingit, quatuor habeat. A vena hac maxima per vniuerſos ſpinalis medullæ fi-
D nes, vt in ſecundo Epidemiæn libro ſcripſit Hippocrates, germina oriuntur: ſuperior eius terminus ad clauiculas eſt, inferior autem ad os ſacrum. Horum alter in venas iugulares ſcinditur, alter in illas quæ in crura deferuntur. Iam ergo quo modo is qui hoc ſecundum par commentus eſt, putauit iugulares venas duas permanentes iuxta ſpinam ex internis partibus ad crura deuehi? quo etiam interiùs ad malleolos peruenire? quum vna in vtramque & ſola vena feratur, & non vna intrà, altera verò extra
E malleolos, ſed vnius & eiuſdem ſunt rami. His autem præterea ineptius eſt tertium id venarum par, quas à temporibus deductas per ceruicem ſub ſcapulis tranſire ad pulmonem dixit, inde verò mutato inceſſu, à recto in obliquum, dextram ad ſiniſtrum latus peruenire, ſicque ad lienem & ſiniſtrum renem concedere: ſiniſtram verò ad dextrum renem, & ambas tandem in ſede finiri. Sed dicat quiſpiam authori huiuſce inuenti, ô bone vir, ſedes habent ſua venarum germina à caua iuxta lumbos exo-
F rientia, qua ſanè parte duæ illæ quæ in vtramque partem deductæ à caua ortæ, quaſi rami maiores in crura deueniunt. Et quis præterea eſt nedum medicus, ſed nec coquus qui neſciat ſanguinem à corde, cuius ille qui hoc tertium confinxit par, vſquam in ſuo ſermone ne meminit quidem pulmoni per venam vnam ſubminiſtrari?

Digitized by Google

ebriorum ſomniis ſimilis ſit, eorum qui ſectionibus vel parum intetfuerint nemo ignorat. Porrò paruas aliquas venas viros anatomicos refelliſſe magnum non eſt: nunquam tamen quiſquam aliam alio modo deſcripſit, neque eas quæ à cæcis etiam, modò digitos admouiſſent, comprehendi poterant, prætermiſit. Itaque vna eſt vena per quam ſanguis ex iecinore in vniuerſum corpus influit, à qua multæ aliæ minores quaſi rami à trunco prodeuntes, illum omnibus corporis diſpertiuntur partibus. Quòd ſi ſanguinem in vena caua fluuio compares, riuulis verò illum qui inde in corporis particulas defluit, minimè à vera aberrabis ſimilitudine. Sed ſiue fluuio, ſiue trunco ſimilem eſſe venam magnam quis dicat: omnes penitus medici conſentiunt vnicam eam eſſe, præterquam ille qui audaciſſimè quatuor hæc paria huic libro interſeruit. Et præter alia multa, tum cor, tum venam ipſam cauam ſilentio præteriit cùm tamen iugularium meminerit, in quas illa in ſupremo thorace ſcinditur. Quicquid enim præterea inter locum hunc & vltimam ſpinæ partem clauditur, vena caua occupat, à qua venæ vtrinque germinant. Ex vtroque verò ipſius termino, & ex vtriſque partibus bipertita eſt, nam à ſuperiore eius parte duæ prodeunt venæ maximæ quæ per collum inuectæ iugulares appellantur: ab inferioribus verò in vtrumque crus vna, vt iam diximus, & ea quidem maxima deſcendit. Eorum ſanè quæ per collum feruntur & iugulares vocantur, in ſuo illo ſecundo pari meminit nouus hic noſter Prometheus, vbi temeritatem ac ignorantiam maximam oſtendit, nulla vnquam cauæ venæ, à qua iſtæ ortum habent, facta mentione. Debuiſſet quippe, ſi vnquam vel tantillũ ſecandis corporibus interfuiſſet, dixiſſe venas has iugulares in vnum coire & efficere iecorariam vel cauam venam, vel quomodocunque quis illam in præſentiarum velit appellare. Quòd ſi de iſtis tanquam ſemper ſic duabus permanentibus ab eo ſit ſermo habitus,

βῶν λόγος, οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν ὅλως ἐπικεχειρηκότων τι παρασταθῆναι κατὰ τὰς ἀνατομάς. ἄλλας μὲν γὰρ τινὰς μικρὰς παρεῶφθαι τοῖς ἀνατομικοῖς εἰκός, οὐ μὴν ἔγραψέ τις ἄλλην ἄλλως, οὐδὲ παρέλιπε τὰ καὶ τοῖς τυφλοῖς δυνάμενα γενέσθαι γνωρίσματα, τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς ἐπιβάλλουσι. μία γοῦν ἐστι φλὲψ δι᾽ ἧς ἐξ ἥπατος εἰς ὅλον τὸ σῶμα φέρεται τὸ αἷμα,

D καθάπερ ἀπὸ στελέχους κλάδων πολλῶν, ἀποφυομένων ἀπ᾽ αὐτῆς φλεβῶν σμικρῶν, αἳ διανέμουσιν αὐτὸ τοῖς τοῦ ζώου μορίοις ἅπασιν. εἰ μὲν οὖν ποταμῷ παρεικάσαις τὸ κατὰ τὴν κοίλην αἷμα, τὸ δ᾽ ἀπ᾽ αὐτῆς φερόμενον εἰς τὰ μόρια τοῦ σώματος ὀχετοῖς, οὐδ᾽ οὕτως ψευσθήσῃ τῆς εἰκόνος. ἀλλ᾽ εἴτε ποταμῷ προσεοικέναι φαίη τις, εἴτε στελέχει τὴν μεγάλην φλέβα, τό γε μίαν αὐτὴν εἶναι πᾶσι τοῖς ἰατροῖς ὁμολογεῖται, πλὴν τούτου τολμηροτάτου παρεγγράψαντος τῷ βιβλίῳ τούτῳ τὰ τέσσαρα ζεύγη. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ τὴν καρδίαν ἀμνημόνευτον εἴασεν, οὕτω καὶ αὐτὴν

E τὴν κοίλην φλέβα. καίτοι τῶν γε σφαγιτίδων μνημονεύσας, εἰς ἃς αὕτη σχίζεται κατὰ τὸ τοῦ θώρακος ἀνώτερον. ὅσον γάρ ἐστι μεταξὺ τούτου τε τοῦ χωρίου, καὶ τοῦ τῆς ῥάχεως πέρατος, ἡ μεγάλη φλὲψ αὐτὸ κατείληφεν, ἀποφύουσα φλέβας ἑκατέρωθεν. σχίζεται δὲ διχῇ, καθ᾽ ἑκάτερον τῶν περάτων καὶ τῶν μορίων αὐτῆς. ἄνω μὲν γὰρ, διὰ τοῦ τραχήλου φέρονται μέγισται φλέβες, αἳ σφαγίτιδες ὀνομάζονται. κάτω δὲ ἐφ᾽ ἑκάτερον σκέλος, ὡς εἴρηται, μία μὲν, μεγίστη δὲ φλέψ. τῶν δὲ διὰ τοῦ τραχήλου φερομένων, αἳ καλοῦνται σφαγίτιδες, ἐν τῷ δευτέρῳ ζεύγει μνημονεύσας ὁ νέος οὗτος Προμηθεὺς, ἄγνοιαν

F καὶ τόλμαν ἐπεδείξατο μεγίστην, οὐδαμόθι τῆς κοίλης φλεβὸς σχιζομένης, ἐξ ἧς αὗται γίνονται μνημονεύσας. ἐχρῆν γὰρ εἴπερ ἑωράκει τι σμικρὸν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἐς ταὐτὸ ἀλλήλαις φάναι τὰς σφαγίτιδας ἰούσας, μίαν ἀποτελεῖν φλέβα τὴν ἡπατῖτιν, ἢ κοίλην, ἢ ὅπως ἄν τις ἑτέρως ὀνομάζειν ἐθέλῃ νῦν. εἰ δ᾽ ὡς δύο μενουσῶν αὐτῶν ὁ λόγος αὐτῷ γέγραπται,

ῬΗΣΙΣ ἹΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ζ΄.

Φέρουσι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν παχειῶν φλεβῶν, εἰς τὴν κοιλίην καὶ εἰς τὸ ἄλλο σῶμα, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω, καὶ ἀπὸ τῶν εἴσω, καὶ εἰς ἀλλήλας διδόασιν αἵ τε εἴσωθεν ἔξω, καὶ αἱ ἔξωθεν εἴσω. D

ὙΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἤρκει μὲν τῷ νέῳ Προμηθεῖ τὰ τέτταρα ζεύγη τῶν φλεβῶν, οὐ μὴν ἠρκέσθη γε αὐτός, ἀλλ' ὑπ' ἀπληστίας ἠγνωμόνησε, προσθεὶς αὖθις τὰς ἐκ τῆς κοίλης φερούσας τὴν τροφὴν εἰς τὸ σῶμα. νυνὶ δ' αὖθις ἐπήνεγκε τῷ λόγῳ τὸν κολοφῶνα περὶ τῆς κοινωνίας τῶν φλεβῶν εἰπὼν οὐκ ἀληθές. οὐδεμία γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης ἀποπεφυκυιῶν φλεβῶν, ἃς παχείας ὠνόμασεν, εἰς ἕτερα ζεύγη διανενεμημένη, εἰς κοιλίαν, ἢ ἔντερα φαίνεται καταπεφυκυῖα. E καθάπερ γοῦν ἐπὶ τῆς νῦν εἰρημένης ἀνατομῆς οὐδὲν ὅλως οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς ἀληθὲς εἶπεν ὁ πλάσας αὐτήν, οὕτως ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν οὐδὲν ὅλως ὁ Ἱπποκράτης ἐψεύσατο. παραφρονοῦσιν οὖν, ὅσοι οὐδ' ὄναρ ἀνατομῆς ἁψάμενοι, τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἐξηγήσεις ἐπιχειροῦσι ποιεῖσθαι. καὶ μάλιστ' αὐτῶν, οἱ καλοῦντες ἑαυτοὺς Ἱπποκρατείους, ἑνὸς ἀνδρὸς ἡγούμενοι καὶ τοῦτον εἶναι τὸν λῆρον ἅπαντα, τὸν τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς, καὶ τὴν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἀκρίβειαν. εἰ μὲν γὰρ ἐπεξείρηταί τι κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἐγχωρεῖ τὸν αὐτὸν ἄνδρα τοῦ F χρόνου προϊόντος ἑαυτοῦ βελτίονα γινόμενον, ἐφ' οἷς ἔμπροσθεν εἰρήκει καλῶς, ἕτερα προσθεῖναι. ἐπεὶ δέ, ὁ μὲν Ἱπποκράτης αὐτὸς ἀκριβῶς φαίνεται γράψας, οὐ μόνα τὰ σαφῶς ὁρώμενα πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δυσθεώρητα, μὴ βλέπων δέ, καὶ ὁ τὴν ἐνταῦθα συνθεὶς ἀνατομήν, ἃ καὶ ψηλαφῶν ἄν τις εὕροι,

TEXTUS HIPPOCRAT. VII.

Quæ etiam à craſsis venis tum ab externis tum ab internis, in ventriculum & reliquum corpus deferunt, ſibique interna externis & externa internis mutuò diſtribuunt.

COMMENTARIUS GALENI.

Poterant huic nouo Prometheo quatuor ea venarum paria ſuffeciſſe, nec tamen ſatis illi fuêre, imò præ inexplebili quadam impudentia has illis inſuper addidit, quæ corpori a vena caua alimentum miniſtrent, vt nunc coronidem ſermoni impoſiturus, de venarum communione hoc tandem verũ protulit. Ex his etenim venis quæ à caua oriuntur quas ille craſſas vocat, nulla in alia partita paria inteſtinis aut ventriculo inſeritur. Porrò vt ne verbum quidem is qui hanc venarum anatomen commẽtus eſt, verum attulit: ſic Hippocrates epidemiorum libro ſecundo in nullo prorſus aberrauit. Quare inſaniunt profectò qui ne per ſomniũ quidẽ corporũ ſectiones attigêre, at libros Hippocratis exponere aggrediuntur, & illi quàm maximè qui cùm velint Hippocratici appellari, in eundẽ tamen authorem & has vniuerſas de venarũ ſectione nugas, & exactã eiuſdem diſquiſitionẽ in ſecundo epidemiorũ traditã referendã arbitrantur. Si enim in alterutro eorũ aliquod præterea acceſſiſſet inuẽtũ: fieri ſanè potuiſſet vt idẽ vir tẽpore peritior factus, illis quę ab eo priùs probè dicta fuerãt, alia etiã addidiſſet. At cùm videamus Hippocratẽ nõ modò oĩa ad amuſſim in cõmentarios retuliſſe, quæ cũctis planè perſpicua ſunt, verùm & ea quæ ad videndũ ſunt difficiliora, is verò qui hãc anatomẽ cõpoſuit, eá etiã nõ viderit quæ quiſq; vel palpãdo inueniat.

Digitized by Google

propter hac etiam parte mancam tradidit hanc inſtitutionem qui multas prætererit corporis partes quarum venæ quæ tundendæ eſſent, explicandæ erant. vt ergo ab vniuerſa anatomes ratione particulam quandam auulſam litteris commiſit, ſic & quod de ſanguine mittendo referendum erat.

Procul à dolore & inflammatione venam ſecandam eſſe ad reuulſionem.

TEXTVS HIPPOCR. IX.

Studendum autem eſt venarum *ſectiones effici quàm longiſsimè à locis in quibus dolores fieri & ſanguis colligi conſueuit, ſic enim tum mutatio minimè magna derepente continget, tum etiam conſuetudinem tollendo effeceris vt ne ampliùs in eundem locum colligatur.*

COMMENTARIVS GALENI.

QVod ſectiones venarum hic intellexerit quas phlebotomias compoſito appellamus nomine: rectè ab expoſitoribus acceptum eſt, qui in hoc omnes conſentinnt. Quòd verò minimè definierit num dolentibus iam partibus cenſeat procul eſſe reuellendos humores vel potiùs ſanitatis tempore: ea ratione fortè veniet reprehendendus. Et mihi quidem videtur quòd id in his qui proſpera vtantur valetudine dictum ſit, quippe quòd voluerit author aſſuefacere humores redundantes in alias ferri partes.

νας τὰς ἀπὸ τῶν ψοῶν καὶ τῶν ὀρχέων, ἀπὸ τῶν ἰγνύων, καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔσωθεν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου ζεύγους. οὐδὲν προσέθηκε περὶ φλεβοτομίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτὰ τὸν λόγον ἐλλιπῆ πεποίηκε, πολλὰ μόρια τοῦ σώματος παραλι- D πών, ἐφ' ὧν ἐχρῆν εἰρηκέναι τὰς τμηθησομένας φλέβας. ἀλλ' ὥσπερ τῆς ὅλης ἀνατομῆς βραχύ τι μόριον ἀποσπάσας ἔγραψεν, οὕτως καὶ τοὺς περὶ φλεβοτομίας λόγους.

Ὅτι πόῤῥω τῆς ὀδύνης καὶ τῆς φλεγμονῆς φλεβοτομίαν ποιέεσθαι δεῖ.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. θ'.

ΕΠιτηδεύειν δὲ χρὴ τὰς τομὰς ὡς προσωτάτω τέμνειν ἀπὸ τῶν χωρίων ἔνθα ἂν αἱ ὀδύναι μεμαθή- E κασιν γίνεσθαι, καὶ τὸ αἷμα συλλέγεσθαι. οὕτως γὰρ ἂν ἥκιστα ἥτε μεταβολὴ γίγνοιτο μεγάλη ἐξαπίνης, καὶ τὸ ἔθος μεταστήσαις ἂν, ὥστε μηκέτι εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον συλλέγεσθαι.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΟΤΙ μὲν τομὰς εἴρηκε τῶν φλεβῶν, ἃς ἐν συνθέτῳ προσηγορίᾳ φλεβοτομίας ὀνομάζομεν, ὀρθῶς ἤκουσαν οἱ ἐξηγηταί, καὶ γὰρ ὁμολογοῦσι πάντες τοῦτο. ὅτι δὲ οὐ διωρίσατο, πότερον ὀδυνωμένων δὴ τῶν μορίων, ἀξιοῖ πόῤῥω F τὴν ἀντίσπασιν γίνεσθαι τῶν ἐπιῤῥεόντων χυμῶν, ἢ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, ἐν τούτῳ μέμψαιτ' ἄν τις αὐτῷ. ἐμοὶ δ' οὖν δοκεῖ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων εἰρῆσθαι, βουλομένου τοῦ γράψαντος ταῦτα προσεθίζειν, εἰς ἄλλα μόρια φέρεσθαι τοὺς πλεονάζοντας χυμούς.

Digitized by Google

τῷ ἐντέρῳ. ὁκόσοισι δ' αὖ ἐς τὸ στῆθος ἐσρυῇ, ὑπόπυοι γίνονται, ἅτε τῆς καθάρσιος ἀνάντεος ἐούσης, καὶ χρόνον ἐναυλιζόμενον πολλὸν, ἐν τῷ στήθει καταστήπεται καὶ γίνεται πυῶδες. ὁκόσοισι δ' αὖ ἐς τὴν κύστιν ἐξερεύγηται ὑπὸ τῆς θερμότητος, τουτέου τοῦ χωρίου τὸ καὶ θερμὸν καὶ λευκὸν γίνεται, καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν ἀραιότατον ὑφίσταται ἄνω, τὸ δὲ παχύτατον κάτω, ὃ δὴ πύον καλέεται.

ſit, multo tempore in inteſtino ſubſiſtit. At quibus in pectus influit, ij purulenti fiunt cùm nimirum purgatio accliuis ſit, & multo tempore immorans in pectore putreſcat, & purulentum reddatur. Quibus verò in veſicam effunditur, à loci calore D *calida & alba fit, & ſecernitur, quódque rariſsimum exiſtit, ſupra innatat, craſsiſsimum verò, quod ſanè pus appellatur, ſubſidet.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Τὰ μὲν εἰρημένα κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἅπαντά ἐστι σαφῆ, καὶ δεῖται τοῦ προσέχοντος αὐτοῖς τὸν νοῦν, οὐκ ἐξηγητοῦ σαφηνίζοντος. εἰ δ' ἀληθῆ πάντ' ἐστὶ, βασανίζειν χρὴ, τὸ μὲν τῇ πείρᾳ, τὸ δὲ τῷ λόγῳ. τῇ πείρᾳ μὲν, εἰ χωρὶς τοῦ πυρέξαι τινὲς ὤφθησαν, ἢ ἀποπτύοντες πύον, ἢ τοῖς οὔροις ἐκκρίνοντές τι. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εἰ ταλαιπωροῦντες ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ, νῦν ἐπαύσαντο χρόνῳ συχνῷ, καὶ εἰ νοσήσαντες μὲν οὗτοι διεσώθησαν. ὕστερον δ' αὐτοῖς αἱ εἰρημέναι πυώδεις ἐκκρίσεις ἐπιγίγνονται. ταῦτα μὲν οὖν τῇ πείρᾳ κριθῆναι χρή. τῷ λόγῳ δὲ, τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς γίνεσθαί φησιν ὁ γράψας αὐτὰ, πότερον ἀληθὴς, ἢ ψευδής ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔχει τὸ ἐξ ἀνάγκης τὰ εἰρημένα πρὸς αὐτοῦ, πρόδηλόν ἐστι τοῖς γεγυμνασμένοις ἐν ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις. εἰ δὲ τὸ πιθανὸν γοῦν ἔχει, καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος σκοπείσθω. κινδυνεύει γὰρ ἐν τῷ πρός τι, τὸ πιθανὸν εἶναι. περὶ μὲν οὖν τῶν διὰ πείρας φαινομένων ἔχοιμι ἄν σοι κἀγὼ φάναι τό γε τοσοῦτο, ὡς αἱματώδεις μὲν ἐκκρίσεις διὰ γαστρὸς εἶδον οὐκ ὀλίγας γινομένας τισὶ τῶν καταλυσάντων ἔθος γυμνασίων σφοδρῶν, οὐδεμίαν δὲ ἔκκρισιν πυώδη. μυξώδη μέντοι πολλάκις ἐκ περιόδων τινῶν ἀτάκτων τε καὶ τεταγμένων, οὐρούμενά τε καὶ διὰ γαστρὸς ἐκκρινόμενα τούτοις ἐθεασάμην, ὥσπερ γε καὶ πτύσματα, πέπονα μὲν, οὐ μὴν πυώδη γε.

COMMENTARIVS GALENI.

OMnia quę hac tradūtur ſerie clara ſunt potiùs que lectorē qui animū aduertat, quàm expoſitorē deſiderant qui declaret: quæ tamen an vera ſint, partim experientia, partim ratione examinãda ſunt. Experiẽtia quidẽ obſeruãdũ eſt num aliqui à febre immunes viſi vnquã ſint aut ſputo pus reieciſſe, aut vrinis aliquid excreuiſſe. Præterea ſi priorẽ E vitã duxerint laborioſam, móxq; quieuerint multo tempore, atque ſi ij à morbo detenti incolumes euasêre, & ſubinde ſi purulẽtæ excretiones ſuperuenerint. Hæc experimẽtis ſunt iudicãda. Ratione verò, ſi quam is retulit, cauſa vera ſit vel ſecus. Iam verò quod iſta ab ipſo authore producta nullã ſecũ habeant neceſſitatem, facilè omnibus conſpicuum erit qui demonſtratiuis methodis operam nauarũt. An autem probabile ſaltem habeat, ſecum quiſque perpendat: videtur enim probabile in his eſſe quæ ad aliud referuntur. Et equidem quantùm ad ea ſpectat quæ in experimentis apparent: tantùm hoc F habeo quod tibi afferam, me cruentas vidiſſe ſępenumero deiectiones per aluũ ab his qui conſuetas validáſque exercitationes dimiſerint, excretas: purulentas verò nequaquã. Vidi præterea ex quibuſdam periodis tum ordinatis, tũ inordinatis mucoſa ab his in vrinis reddi & per aluum deiici: ſicut & ſputa cocta quidem, purulenta verò minimè.

Digitized by Google

cum limitatione, verus. calidiſſimus ſiquidem eſt ſi de innato calore loquamur, is enim in pueris plurimus eſt. Id autem, vt ſequens indicabit oratio, ille qui hæc ſcripſit obaudiuiſſe videtur, quod tamen in hoc ſermone præcipuum erat. Neque enim vt Hippocrates dixit, *Qui augentur plurimùm habens innati caloris*: ita hunc ſenſiſſe offendes: imò natiuo prætermiſſo ſimpliciter putaſſe calida eſſe quæ creſcunt.

λόγος ἐστὶ, μὴ διορισμοῦ δὲ, ἀληθής. θερμότατος γὰρ ἂν εἰρηθῇ τῷ ἐμφύτῳ. τοῦτο γάρ ἐστι πλεῖστον τοῖς παιδίοις. ὁ δὲ D γράψας τὴν προκειμένην ῥῆσιν, αὐτὸ τὸ κυριώτατον ἐν τῷ λόγῳ παρακήκοεν, ὡς διὰ τῆς ἑπομένης ῥήσεως ἔσται δῆλον. ἀφῃρήσεται γὰρ οὐχ ὡς Ἱπποκράτης τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἔφη, καὶ αὐτὸς οὕτως γινώσκων. ἀλλ' αὐτὸ τοῦ ἐμφύτου ἡγούμενος ἁπλῶς εἶναι θερμὰ τὰ αὐξανόμενα.

Calorem & incrementi & roboris eſſe cauſam.

TEXTVS HIPPOCRAT. XIII.

QVod enim augeſcit corpus & ad robur procedit, id calidum eſſe neceſſe eſt.

COMMENTARIVS GALENI.

QVum Hippocrates dixerit, *Qui augentur plurimùm habent innati caloris*: videtur hic author exiſtimaſſe corpora his qui augentur calida ſimpliciter eſſe: qui innati nihil in hoc meminerit ſermone. Quod enim ad vim progreditur, calidum fore ait, ad vim autē progredi, vult quid huiuſmodi indicare. videtur ipſi incrementum eſſe rem violentam & validam, & vt opera alia vehemētiora operarios excalfaciunt, ſic & incrementum. At contrà debuerat dicere ex innato calore pueros augeri, non autem ob id eos incaleſcere quòd augeantur. Nam calor ipſe innatus non ſolùm moderatè calidus, ſed prẹterea etiam humidus eſt. Igitur iure merito eiuſcemodi augentur corpora, quippe quæ in tres diſtendantur dimenſiones & quaſi inflentur,

Τὸ θερμὸν τὴν τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς βίας αἰτίαν εἶναι.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιγʹ.

E Ἀνάγκη γὰρ, αὐξανόμενον, καὶ χωρέον τὸ σῶμα πρὸς βίην, θερμὸν εἶναι.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἱπποκράτους εἰπόντος τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν. οὗτος ἔοικεν ἁπλῶς ἀκηκοέναι θερμὸν εἶναι τοῖς αὐξανομένοις τὸ σῶμα, μὴ προσκειμένου τῷ λόγῳ, τὸ ἔμφυτον. χωρεῖν γὰρ αὐτό φησι πρὸς βίην θερμὸν γίνεσθαι. τὸ δὲ πρὸς βίην χωρεῖν, τοιόνδε τι βούλεται δηλοῦν. ἔργον αὐτῷ δοκεῖ βίαιόν τι καὶ ἰσχυρὸν ἡ αὔξησις εἶναι. ὥσπερ οὖν τἄλλα τὰ F ἰσχυρὰ ἔργα ἐκθερμαίνει τοὺς ἐνεργοῦντας, οὕτω καὶ ἡ αὔξησις. ἀλλ' ἔμπαλίν γε ἐχρῆν αὐτὸν εἰρηκέναι. διὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν αὔξεσθαι τοὺς παῖδας, οὐ διὰ τὴν αὔξησιν γίνεσθαι θερμούς. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν, οὐ μόνον εὔκρατον θερμὸν, ἀλλὰ καὶ ὑγρόν. εἰκότως οὖν αὔξεται τὰ τοιαῦτα σώματα. διατεινόμενα γὰρ εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις οἱονεὶ καὶ διαφυσώμενα,

Digitized by Google

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιε.

ΚΑΙ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁκόσον τῇ προτέρῃ τῶν ἡμερέων πλεῖστον αὔξεται ἄνθρωπος, τοσοῦτο θερμότερος γίνεται. καὶ τῇ ὑστάτῃ τῶν ἡμερέων, ὁκόσον πλεῖστον καταμαραίνεται, τοσοῦτο ψυχρότερον ἀνάγκη εἶναι.

TEXTVS HIPPOCR. XV.

ATque hac ratione quò plurimùm prioribus diebus increſcit homo, eò calidior euadit: atque vltimis diebus quantò plurimùm marceſcit, tantò eum frigidiorem eſſe neceſſe eſt.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΟΡθῶς οὖν ἡμεῖς ἐξηγησάμεθα τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ φησιν. ἀνάγκη γὰρ, αὐξανόμενον καὶ χωρέον τὸ σῶμα πρὸς βίην, θερμὸν εἶναι. ἐχρῆν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, αὔξεσθαι τὸ αὐξανόμενον. ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὔξησιν, γίνεσθαι θερμόν. ἀνάλογον δὴ τούτου κἀπὶ τοῦ παρακμάζοντος, ἐπεὶ μηκέτ' αὔξεται, ψυχρὸν αὐτὸ νομίζειν γίνεσθαι διὰ τὴν ἀργίαν τῆς πρότερον μὲν ἐνεργούσης αὐξήσεως, νυνὶ δὲ παυομένης.

D

COMMENTARIVS GALENI.

NOs ergo rectè partem ſuperiorem vbi ait: *Neceſſe ſiquidem eſt vt augeſcens corpus & ad vim progrediens calidum ſit*, interpretati ſumus. Erat enim è contrario dicendum ob calorem innatum augeri quæ augentur, non autem quia augeantur ideo eſſe calida, vt eadem ſit ratio in his quæ decreſcunt. Putat namque quando non ampliùs creſcit, frigidum fieri propter otium, dum priſtinum incrementum quod in corpore erat, nunc quieſcit.

E

Ὅτε προειρημένα τὰ νοσήματα λύεται.

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιϛ'.

ΥΓιέες δὲ γίνονται αὐτόματοι οἱ οὕτω διακείμενοι. πλεῖστοι μὲν ἐν τῇ ὥρῃ ἣν ἄρχονται τήκεσθαι, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμερέων. ὁκόσοι δ' ἂν τὴν ὥρην ταύτην ὑπερβάλλωσιν, ἐνιαυτῷ αὐτόματοι ὑγιέες γίνονται, ἢν μή τι ἐς ἄλλο κακουργῆται ὁ ἄνθρωπος.

Quando prædicti morbi ſoluuntur.

TEXTVS HIPPOCRAT. XVI.

SIc autem affecti ſua ſponte ſaneſcunt; plurimi quidem quo anni tempore liqueſcere cœperint, quinto & quadrageſimo die. Qui verò hoc anni tempus ſuperauerint, anno ſponte conualeſcunt, niſi quid aliud hominem malè habuerit.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΤΙνας λέγει τοὺς οὕτω διακειμένους; οὓς προειρήκει δηλονότι καταλύοντας τὰ γυμνάσια, διὰ τὴν ἀργίαν ἀποπτύειν τε καὶ οὐρέειν πύον, ἁλίσκεσθαί τε δυσεντερίαις. ἐγὼ δὲ ἔφην, ἁλισκομένους μὲν δυσεντερίαις αἱματηραῖς ἑωρακέναι πολλοὺς τῶν εἰς ἄπονον μεταστάντων, ἐκ ταλαιπωρικοῦ

F

COMMENTARIVS GALENI.

QVoſnam eo ſe habentes modo nominat? nimirum quos priùs commemorauerat. Qui ab exercitatione ad otium tranſlati pus expuunt, & mingunt, dyſenteriiſque corripiuntur. vbi equidem dixi me plures vidiſſe cruentis arreptos dyſenteriis qui laborioſa negotioſaque vita relicta ad

τοὺς appellant. Porrò à crudo humore pus colore, ſubſtantia, ac odore diſtat. Iam & per nares & per os certis quibuſdam vel incertis circuitibus fit huiuſce crudi humoris excretio, vnde expurgatur cerebrum, cuius nulla nunc ab illo qui hæc ſcripſit, mentio habita eſt. Meritò tamen dixit prædictos ſponte ſua fuiſſe ſanatos, id eſt, nullo noſtro negotio: Nam ipſa quantùm ſatis ſit natura expurgat. At expurgationis duplicem ipſe præſcripſit terminum: alterum eo anni tempore quo dicta iam excretio ipſis cœpiſſe contigit, alterum qui in annum protenditur, vt tamen qui breuior eſt, ad quinque & quadraginta dies producatur. Nonnulli verò non quadraginta quinque ſed quadraginta ſcribunt. Ego ſanè multos in hunc modum à natura fuiſſe expurgatos cùm obſeruauerim, non eos duos ſolummodo terminos euacuationis quos iſte deſcripſit animaduerti, ſed quàm plures. Alius etenim alio præfixo termino plenè purgatus eſt, alij quidem diebus quadraginta, alij in menſes, & eos non numero pares, progreſſi ſunt. nec defuêre qui per annum integrum ab eo ſymptomate detenti ſunt.

καὶ χρόᾳ, καὶ συστάσει, καὶ ὀσμῇ, τὸ πύον ὠμοῦ χυμοῦ. καὶ γίνεται δὲ καὶ διὰ ῥινῶν καὶ διὰ στόματος, ἐν περιόδοις τισὶν ἀτάκτοις τε καὶ τεταγμέναις, ἔκκρισις τοιούτων χυμῶν ἐκκαθαίρουσα τὸν ἐγκέφαλον, ἧς οὐκ ἐμνημόνευσε νῦν, ὁ ταύτην τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν γράψας. εἰκότως δὲ ἔφησεν αὐτομάτως ὑγιάζεσθαι τοὺς προειρημένους, ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν ἡμῶν πραξάντων. αὐτάρκως γὰρ ἡ φύσις αὐτοὺς ἐκκαθαίρει.
D προθεσμίας δὲ τῆς ἐκκαθάρσεως ἔθετο διττὴν αὐτοῖς. τὴν μὲν ἑτέραν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους ἐν ᾗ τὴν εἰρημένην ἔκκρισιν αὐτοῖς ἄρξασθαι συνέβη, τὴν δὲ ἑτέραν εἰς ἐνιαυτὸν ἐκτεινομένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀλιγοχρόνιον εἰς πέντε καὶ τεσσαράκοντα προήκειν ἡμέρας. τινὲς δὲ οὐ πέντε καὶ τεσσαράκοντα γράφουσι, ἀλλὰ τεσσαράκοντα. πολλοὺς δὲ ἐγὼ θεασάμενος οὕτω καθαιρομένους ὑπὸ τῆς φύσεως, οὐ δύο μόνον ὅρους τῆς κενώσεως εἶδον, ὡς οὗτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλάς. ἄλλος γὰρ ἐν ἄλλῃ προθεσμίᾳ, τελέως ἐξεκαθάρθη, τινὲς μὲν τετταράκοντα ἡμέρας, τινὲς δὲ καὶ μέχρι μηνῶν προὔβησαν,
E οὐκ ἴσων τὸν ἀριθμόν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους παραμένον ἔχοντες τὸ σύμπτωμα.

Qui morbi ſecuriſſimi & quæ eorum curatio.

TEXTVS HIPPOCR. XVII.

QVi morbi leui momento oriuntur, & quorum cauſa cognitu ſunt faciles, ij ſecuriſſimi eſſe prædicantur, eorum autem curatio oppoſitis cauſæ morbi remediis molienda eſt, ſic enim quod morbum in corpore concitauit, ſoluitur.

COMMENTARIVS GALENI.

CVm his illud pugnare videtur quod in Aphoriſmis traditum eſt. *Acutorũ morborũ non omnino*

Τίνα τὰ νοσήματα ἀσφαλέστατα, καὶ τίς τῶν αὐτῶν ἴησις;

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιζ'.

ὉΚόσα δὲ τῶν νουσημάτων γίγνονται ἐξ ὀλίγου, καὶ ὁκόσων αἱ προφάσιες εὔγνωστοι, ταῦτα δὲ ἀσφαλέστατά ἐστι προσαγορεύεσθαι. τὴν δὲ ἴησιν χρὴ ποιέεσθαι
F αὐτέων ἐναντιούμενον τῇ προφάσει τῆς νούσου, οὕτω γὰρ ἂν λύοιτο τὸ τὴν νοῦσον παρεχὸν ἐν τῷ σώματι.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

ΤΟύτῳ μάχεσθαι δοκεῖ, τὸ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένον. τῶν ὀξέων νοσημάτων, οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προδια-

Ὀκόσοισι δὲ ψαμμώδεα ὑφίσαται, ἢ πῶροι ἐν τοῖσιν οὔροισι, τουτέοισι τὴν ἀρχὴν φύματα ἐγένοντο πρὸς τῇ φλεβὶ τῇ παχείῃ, καὶ διεπύησεν. ἔπειτα δὲ ἅτε οὐ ταχέως ἐκραγέντων τῶν φυμάτων, πῶροι συνεπάγησαν ἐκ τοῦ πύου, οἵτινες ἔξω θλίβονται διὰ τῆς φλεβὸς σὺν τῷ οὔρῳ ἐς τὴν κύστιν.

D

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Γένοιτο μὲν ἂν ποτε καὶ καθ' ἣν εἶπεν αἰτίαν οὖρα τοιαῦτα. γένοιτο δ' ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ νεφροῦ παθόντος ὁμοίως, ἄνευ τῆς μεγάλης φλεβός. ὡς τὸ πολὺ δὲ, χωρὶς φυμάτων συμβαίνουσιν αἱ εἰρημέναι διὰ τῶν οὔρων ἐκκρίσεις, ὅταν παχὺς, ἢ γλίσχρος ἱκανῶς χυμὸς βραδεῖαν ποιούμενος τὴν διέξοδον, ὑπὸ τῆς ἐν τῷ τόπῳ θερμασίας ξηραινόμενος παγῇ.

Τὰ τῶν φλεβῶν πεπονηκότων σημεῖα.

E

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. ιθ'.

Ὀκόσοισι δὲ αἱματώδεα μόνον τὰ οὐρήματα, τουτέοισιν αἱ φλέβες πεπονήκασιν.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Τὸ πεπονήκασιν, ἄδηλόν ἐστιν ἐπί τινος εἴρηται. δύναται γὰρ καὶ τὸ κεκμήκασι δηλοῦν, ὡς ἐκλύτους γεγονυίας αὐτὰς, ἡμίπεπτόν τε γεννᾷν αἷμα, καὶ μεθιέναι τοῦτο ῥᾳδίως δι' ἀτονίαν, ἢ ὡς ἀλλότριον ἀποκρίνειν. δύναται δὲ κοινῶς τὸ πεπόνθασιν ἐκ τοῦ πεπονήκασι δηλοῦσθαι, μηδὲν αὐτῶν τῶν νε- F φρῶν πεπονθότων, ἀλλ' ἐν μόναις ταῖς φλεψὶν οὔσης τῆς διαθέσεως, οὐ μὴν ὁποία τίς ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως δηλοῦται. πρόδηλον δέ ἐστιν, ὡς οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτε Πόλυβος εἶπεν ἂν οὐρήματα, δυνάμενοί γε εἰπεῖν, ὁκόσοισι δὲ αἱματώδεα τὰ οὖρα. καὶ πολλάκις γε πάνυ τι γράφων ὁ Ἱπποκράτης οὖρα,

Quibus autem in vrinis arenulæ vel lapilli ſubſident, iis per initia tubercula ad craſſam venam enata ſunt, ac ſuppurata; Poſtea verò quum ea tubercula haud ita citò erupta ſunt, lapilli ex pure coaleſcunt qui per venam cum vrina in veſicam forâs extruduntur.

COMMENTARIVS GALENI.

Poteſt quidem eſſe vt ea de cauſa quam ipſe attulit, eiuſcemodi vrinæ fiant: poteſt & pariter eſſe vt fiant abſque vena ex affectu ſcilicet renis frequenter tamen huiuſmodi excretiones in vrinis proueniunt etiam ſine tuberculis, nempe quando craſſus & ſatis viſcoſus humor tardè egrediens, ab illius loci calore exiccatus cogitur.

Venarum affectarum ſigna.

TEXTVS HIPPOCR. XIX.

At quibuſcunque vrinæ quidem ſolùm cruentæ ſunt, his venæ laborarunt.

COMMENTARIVS GALENI.

Obſcurum eſt qua de re, laborarunt, dixerit. Nã ſignificare poteſt eas imbecilles factas vt ſolutis viribus ſemicoctum ſanguinẽ generent, qui vel earũ imbecillitate facilè profluat, vel quaſi res aliena ab illis excernatur. Poteſt prӕterea cõmuniter, laborarũt ſignificare affectæ ſunt, quòd ſcilicet tota affectio citra renum incommodum ad ſolas venas pertineat: quæ tamen illa ſit, haud ex hac expoſitione indicatur. At verò per quàm manifeſtum eſt, quòd neque Hippocrates neque Polybus vnquam οὐρήματα dixiſſent cùm ita dicere potuerint, quibus ſanguinolenta ſunt τὰ οὖρα. Alioquin enim Hippocrates frequentiſſimè οὖρα ſcripſit,

Digitized by Google

De febre continente, quotidiana, tertiana & quartana.

TEXTVS HIPPOCR. XXII.

PLurimæ febres à bile procreantur: earũ autẽ ſpecies ſunt quatuor præter eas quæ dolorib. ſeparatis ſuccedunt. Earũ autẽ nomina ſunt continens, quotidiana, tertiana, & quartana. Quæ itaque continens vocatur, ex plurima & meraciſsima bile prouenit, criſéſque breuiſsimo tempore efficit: quum namq; corpus nullo tẽpore perfrigeratur, & à multo calore incaleſcit, celeriter colliqueſcit. Quotidiana poſt continentem à plurima bile generatur, & præ cæteris celerrimè diſcedit, at continente diuturnior eſt, tum quòd à pauciore bile procreetur, tum quòd in ea intermiſsionis quietem habeat corpus; At in continente nullo vnquam tempore quieſcit. Tertiana verò quotidiana longior eſt & à pauciore bile fit: & quò longiori in ea tempore quàm in quotidiana corpus quieſcit, eò diuturnior hæc febris quàm quotidiana. At quartanæ in reliquis eandem rationem obtinent, ſed tertianis tantò lõgiores ſunt, quantò pauciorem bilis quæ calor concitatur, partem obtinent, tum quia in his corpus liberaliùs refrigeratur, iiſque ab atra bile is cumulus accedit vt non niſi ægrè depelli poſsint. Atra namque bilis omnium qui corpori inſunt humorum glutinoſiſsima eſt, ac diuturniſsimas ſtationes facit.

ξύρεσθαι, τουτέοισιν ἡ κύστις φωρεᾷ.

Περὶ τοῦ πυρετοῦ τοῦ συνόχου, καὶ ἀμφημερινοῦ, καὶ τριταίου, καὶ τεταρταίου.

D

ΡΗΣΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ. κβ'.

ΟΙ πλεῖστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ χολῆς. εἴδεα δὲ αὐτέων εἰσὶ τέσσαρα, χωρὶς τῶν ἐν τῇσιν ὀδύνῃσι γινομένων τῇσιν ἀποκεκριμένῃσιν. οὐνόματα δ' αὐτέων ἐστὶ, σύνοχος, καὶ ἀμφημερινὸς, καὶ τριταῖος, καὶ τεταρταῖος. ὁ μὲν οὖν σύνοχος καλεόμενος ἀπὸ πλείστης χολῆς καὶ ἀκρητεστάτης, καὶ τὰς κρίσιας ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ποιέεται. τὸ γὰρ σῶμα οὐ διαψυχόμενον οὐδένα χρόνον, συντήκεται ταχέως, ἅτε ὑπὸ πολλοῦ τοῦ θερμοῦ θερμαινόμενον. ὁ δὲ ἀμφημερινὸς μετὰ τὸν σύνοχον, ἀπὸ πλείστης χολῆς γίνεται, καὶ ἀπαλλάσσεται τάχιστα τῶν ἄλλων. μακρότερος δέ ἐστι τοῦ συνόχου, ὅτι ἀπ' ἐλάσσονός τε γίνεται χολῆς, καὶ ὅτι ἀνάπαυσιν ἔχει τὸ σῶμα, ἐν δὲ τῷ συνόχῳ οὐκ ἀναπαύεται οὐδένα χρόνον. ὁ δὲ τριταῖος μακρότερός ἐστι τοῦ ἀμφημερινοῦ, καὶ ἀπὸ χολῆς ἐλάσσονος γίνεται. ὁκόσῳ δὲ, πλείονα χρόνον ἐν τῷ τριταίῳ, ἢ ἐν τῷ ἀμφημερινῷ τὸ σῶμα ἀναπαύεται, τοσούτῳ χρονιώτερος ἐστὶ ὁ πυρετὸς τοῦ ἀμφημερινοῦ ἐστιν. οἱ δὲ τεταρταῖοι, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. χρονιώτεροι δέ εἰσι μάλα τῶν τριταίων, ὁκόσον ἔλασσον μετέχουσι μέρος τῆς χολῆς τῆς τὴν θέρμην παρεχούσης, τοῦ δὲ διαψύχεσθαι τὸ σῶμα, πλέον μετέχουσι. προσγίνεται δὲ αὐτέοισιν ἀπὸ μελαίνης χολῆς τὸ περισσὸν τοῦτο καὶ δυσαπάλλακτον. μέλαινα γὰρ χολὴ τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων χυμῶν γλισχρότατον, καὶ τὰς ἕδρας χρονιωτάτας ποιέει,

E

F

κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς, (τάχιστα κρίνεσθαι τὸν τριταῖον. οὐ κωλύω
φασὶν Ἱπποκράτειον εἶναι τὸ βιβλίον, ὡς καὶ φανερῶς ψευδοῦς ὄντος τοῦ λεγομένου, καὶ διαφερομένου τοῖς ἑτέρωθι γεγραμμένοις ὑφ' Ἱπποκράτους. εἰ γὰρ ἐν τούτῳ μόνον ψευδόμενόν τε ἅμα καὶ μαχόμενον Ἱπποκράτει, τὸν παρεγγράψαντα τὰ μεταξὺ, κατενόησαν, ἐοίκασι τῷ τὴν παρωνυχίαν ὁρῶντι, τὸ δ' ὅλον σῶμα μὴ βλέποντι κάκιστα διακείμενον. ὁ μὲν γὰρ ἀγνοή- D
σας τὸν ἀμφημερινὸν τοῦ τριταίου χρονιώτερον εἶναι, ἐνδείκνυται μὲν ἑαυτὸν οὐκ εἶναι τρίβωνα τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς. οὐ μὴν δὲ ἀπονίας γέ τινος ἀναισχύντου τὸ ψεῦσμα διέπλασεν, ἀλλ' ἐκ πιθανοῦ λόγου κινηθεὶς, καὶ μάλιστα ἐπειδή τισι τῶν παλαιῶν, ὧν καὶ Πλάτων ἐστὶν, ἐδόκει τοὺς μὲν συνεχεῖς πυρετοὺς, ἐξ ὑπερβολῆς τοῦ πυρὸς γίνεσθαι. τοὺς δὲ ἀμφημερινοὺς, ἀέρος, καὶ τριταίους μὲν, ὕδατος, τεταρταίους δὲ, γῆς. ἡ γάρ τοι τοῦ Πλάτωνος ῥῆσις αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἔχει. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, συνεχῆ καύματα, καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται. τὸ δὲ ἐξ ἀέρος ἀμφημερινοὺς, τρι- E
ταίους δ' ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς εἶναι. τὸ δὲ γῆς, τέταρτον ὂν, νωθέστατον τούτων, ἐν τετραπλασίαις χρόνου περιόδοις καθαιρόμενον, τεταρταῖον πυρετὸν ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόγις. εἴπερ οὖν ὁ Πλάτων τὸ νωθέστατον στοιχεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἑδραιότατόν τε καὶ δυσκινητότατον, ἐν τετραπλασίαις χρόνου περιόδοις ἐκκαθαίρεσθαί φησι, πιθανὸν ἔδοξεν εἶναι, καὶ τἆλλα διαφέρειν ἀλλήλων κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ὡς γέγονεν ἐφεξῆς τε τῷ γεώδει στοιχείῳ, τοῦτο δ' ἂν ὕδωρ εἴη, τὴν ἐφεξῆς τῇ τετάρτῃ περιόδῳ γεννᾶν. τὸ δὲ τούτου πάλιν ἐφεξῆς, ὅπερ ἐστὶν ἀὴρ, τὴν ἀμφημερινήν. τὸ δὲ ὀξυκινη- F
τότατον, ὅπερ εὔδηλον ὅτι τὸ πῦρ ἐστιν, ἐργάζεσθαι τὸν συνεχῆ πυρετόν. ἀλλὰ τούτου πιθανώτερός ἐστιν ὁ λόγος ὁ τῷ φύσει θερμῷ στοιχείῳ, τουτέστι τῷ πυρὶ, τὴν αἰτίαν ἀνατιθεὶς τῆς γενέσεως αὐτῶν. οὐ γὰρ εὔλογον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ στοιχείου πλεονάσαντος ἐν τῷ σώματι, τὸ θερμότατον πάθος γίνεσθαι.

tertianam celerrime iudicari, & proinde aliqui librum hunc non eſſe Hippocraticum, cùm & falſa contineat, & quæ ab his quæ alibi ſcripta ab Hippocrate ſunt, diſcrepent. Quippe ſi in hac tantummodo re putant hunc qui iſta quæ libro huic inſerta ſunt, adſcripſit, tum mentitum fuiſſe, tum etiam Hippocrati re-
D fragari, ſimiles illi ſunt qui reduuiæ attendit, corpus verò vniuerſum eſſe peſſimè affectum non aduertit. Quem enim latet quotidianam eſſe tertiana longiorem, is ſe in operibus medicinæ parum eſſe exercitatum prodit. Porrò ille non tam ex impudenti ſtupiditate mendacium id effinxit, quàm probabili ratione motus, eo magis quòd inter antiquos nonnulli fuêre in quibus eſt Plato qui ſenſêre continuas febres ex ignis exceſſu gigni, quotidianas aëris, tertianas aquæ, quartanas terræ. Platonis verò hæc ſunt verba. *Itaque corpus quod ex ignis abun-*
E *dantia laborauit, continuos feruores & febres efficit: quod verò ex aëris, quotidianas: at ex aqua tertianas, vt quæ igne & aëre ſit tardior: quartum autem cùm ex terra ſit, omnium lentiſſimum eſt, & quadruplicibus temporis circuitibus purgatur, quartanam efficiens ægrè remouetur.* Igitur cùm Plato elementum pigerrimum quod & firmiſſimum eſt & ad motum difficillimum, quadruplicibus purgari dicat circuitibus, veriſimile ipſis viſum eſt alia quoque eadem inter ſe proportione differre, quæ genita ſunt vt quod ſubinde ſequitur terreſtre elementum, vtpote aqua, circuitum etiam quaterno proximum producat. Item quod huic con-
F ſequens eſt, qui aër eſt, quotidianam. quod verò citiſſimè mouetur, id autem planè ignis eſt, febrem parit continuam. Probabilior tamen ea ratio eſt quæ cauſam ortus ipſarum in calidum natura refert elementum, id eſt ignem. Neque enim conſentaneum eſt affectum calidiſſimum à frigido dominante elemento in corpore gigni,

Digitized by Google

... ipſi Aphoriſmos legerint atque etiam primum Epidemiorum librum, non legerit autem Polybus, quem fieri nequit cùm Hippocratis diſcipulus fuerit, non ſæpiſſimè ab eo de febrium differentiis audiuiſſe, & non rarò etiam eius libros relegiſſe. His accedit quod viderat & ipſe in ægris tertianam citò iudicari, quotidianam verò longiori tempore perdurare. Nam neque in eis ponendus eſt Polybus qui Alexandriæ diuinabant, ij nullo vnquam vel viſo ægrotante in ſcholis verſabantur, nihil vnquam quod ſanum eſſet dicentes, neque ea etiam quæ in ægrotis clariſſimè apparere animaduertunt qui in arte exercitati ſunt. Vnde is horum author aut ſophiſtes fuit, aut veterator vt videtur: quippe qui vt notam aliquam ſeni inureret, falſa libro annexuit: Nam iuniorem illum fuiſſe qui hæc tradidit litteris, nomen σύνοχος argumento eſt. Neque enim vnquam Hippocrates vel ex antiquis alius continuam febrem σύνοχον appellauit, ſicuti neque vrinas οὐρήματα. Sunt ſanè vocabula iſta medicorum recentiorum qui linguam antiquorum ignorarunt. Quare hæc miſſa faciamus quæ ſuppoſititia ſunt, & ad librum de victu ſalubri, quem Polybi fuiſſe aiunt, accedamus.

εἰσμοὺς, καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν, οὐκ ἀνεγνωκότος δὲ ταῦτα Πολύβου, ὃν ἀδύνατον ἦν μαθητὴν Ἱπποκράτους ὄντα, μὴ οὐ πολλάκις μὲν ἀκηκοέναι παρ᾽ αὐτοῦ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν. ἀνεγνωκέναι δὲ οὐκ ὀλιγάκις αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, ἔτι τε καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων τεθεᾶσθαι ταχυκρίσιμον μὲν τὸν τριταῖον, χρονίζοντα δὲ τὸν ἀμφημερινόν. οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας προφητευσάντων, εἷς τις ἦν ὁ Πόλυβος, οἱ μηδένα πώποτε θεασάμενοι νοσοῦντα, σχολαστικοῖς ἐπέτριβον, οὐδὲν ὑγιὲς λέγοντες, οὐδ᾽ ὧν οἱ τρίβωνες ὁρῶσι, φαινομένων ἐναργῶς ἐπὶ τῶν ἀρρώστων. ὥσθ᾽ ὁ ταῦτα γράψας, ἤτοι τις ἦν σοφιστὴς, ἢ πανοῦργος ἄνθρωπος ὡς ἔοικε, παραγράψας τὸ ψεῦδος, ἕνεκα τοῦ περιτρίψασθαι ψόγον τῷ παλαιῷ. τοῦ δὲ νεώτερον εἶναι τὸν παραγράψαντα ταῦτα, καὶ ἡ τοῦ συνόχου προσηγορία τεκμήριόν ἐστιν. οὐδαμόθεν γὰρ, οὔθ᾽ Ἱπποκράτης, οὔτε τις τῶν παλαιῶν τὸν συνεχῆ πυρετὸν ὠνόμασε σύνοχον, ὥσπερ οὐδὲ οὐρήματα τὰ οὖρα, ἀλλὰ ταῦτα ὀνόματα νεωτέρων ἐστὶν ἰατρῶν, ὅσοι τὴν παλαιὰν λέξιν ἠγνόησαν. ἀπολιπόντες οὖν ἤδη τὰ παραγεγραμμένα ταυτί, μεταβῶμεν ἐπὶ τὸ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, ὃ Πολύβου φασὶν εἶναι σύγγραμμα.

γῆ. καιροὶ δὲ δι' ὧν ὁ χρόνος, ἔαρ, καὶ θέρος, καὶ χει-
μὼν, καὶ φθινόπωρον. χυμοὶ δὲ χολὴ, καὶ αἷμα, φλέγ-
μα τε, καὶ ἡ μέλαινα, ἐξ ὧν τὰ ζῶα συνέστηκε, καὶ ὁ ἄν- B
θρωπος. ὑγρότητι δὲ πάντα συγκέκραται καὶ θερμότητι,
ξηρότητί γε καὶ ψυχρότητι. αἷμα γὰρ μὲν καὶ ἀὴρ, καὶ
μὲν δὴ καὶ τὸ ἔαρ, ὑγρὰ καὶ θερμὰ, κἂν ἄλλοις ἄλ-
λως περὶ τοῦ ἀέρος δοκῇ. χολὴ δὲ ἡ ξανθὴ, καὶ θέρος,
καὶ πῦρ, θερμὰ καὶ ξηρά. μέλαινα δὲ, καὶ γῆ, καὶ φθινό-
πωρον, ξηρὰ καὶ ψυχρά. φλέγμα δὲ καὶ ὕδωρ, ἀλλὰ δὴ
καὶ χειμὼν, ψυχρὰ καὶ ὑγρά. ἑνοῦται δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὰ
χυμὸς καὶ στοιχεῖον, καὶ καιρὸς, καὶ διΐστανται. ἀὴρ γὰρ καὶ
πῦρ διενηνόχε τῇ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι, ἑνοῦται δὲ θερ-
μότητι. πῦρ δὲ καὶ γῆ, τῇ ψυχρότητι καὶ θερμότητι. ξηρὰ C
δὲ πάντως ἀμφότερα. ὥσπερ γῆ καὶ ὕδωρ ψυχρὰ, δι-
ΐστανται δὲ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι. ὕδωρ καὶ ἀὴρ, ὑγρὰ μὲν,
θερμότητι δὲ καὶ ψυχρότητι διαφέρετον. οὕτω καὶ χυμοὶ
καὶ καιροὶ συνίστανται, καὶ ἀλλήλων διΐστανται. καὶ τὴν κα-
λουμένην φιλέχθρον μίξιν ἀποτελοῦσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν
στοιχεῖα τὰ αὐτὰ πάντως εἰσὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἕκαστον
μένει τόπου· καὶ τῇ πρὸς ἄλληλα μεταβολῇ τὴν δια-
μονὴν ἔχει, καὶ τῇ ἀναλόγῳ τροφῇ προνοητικῷ τινι λόγῳ
τρεφομένων, καὶ καιρὸς ὡσαύτως ταῖς πρὸς νότον καὶ
βορρᾶν τοῦ ἡλίου κινήσεσι γίνεται καὶ λέγεται. χυμοὶ δὲ οὐχ
ὡσαύτως, οὐδ' οἱ αὐτοὶ πάντῃ εἰσὶν, ἀλλὰ διενηνόχα- D
σιν ἀλλήλων, καὶ τόπῳ, καὶ χροιᾷ, καὶ δυνάμει, συ-
στάσει τε καὶ ποιότητι. καὶ μεταβάλλειν μὲν ἀνάγκη καὶ τοὺς
χυμοὺς, ὥσπερ δὴ καὶ τὰ στοιχεῖα μεταβάλλει πρὸς ἄλ-
ληλα. οὐκ ἀεὶ δὲ τὸν αὐτὸν διατηρεῖν τρόπον τῆς μεταβο-
λῆς, οὐδ' ἐπίσης αὔξειν αὐτούς. ἀλλ' ἐνίοις μὲν ἀπὸ τοῦ
γεώδους εἰς τὸν ὑδατώδη τάξει τινὶ, καὶ ἀπ' ἐκείνου εἰς
τὸν ἀερώδη, ἀφ' οὗ εἰς τὸν πυρώδη γίνεται ἡ μεταβολή.

mundus, ſunt aer, ignis, aqua, & terra. Tempeſta-
tes autem ex quibus annus conſtituitur ver, æſtas,
hyẽs, atq; autumnus. Humores verò ſunt bilis, ſan-
guis, pituita, & humor melãcholicus, ex quibus ani-
mãtia componũtur, & homo. Omnia autẽ humidi-
ditate, calore, ſiccitate, & frigore contemperantur.
Sanguis enim & aër, & ver ſunt calida & humida:
licet aliis aliter de aëre videatur. Bilis autem flaua,
æſtas, & ignis ſunt calida, & ſicca. Humor verò me-
lancholicus, terra, & autumnus ſicca & frigida ſunt.
Pituita autem, & aqua, hyems quoque frigida ſunt
& humida. Conueniunt autem & inter ſe humor,
elementum ac tempeſtas, atque etiam differunt.
Aër enim, & ignis ſiccitate & humiditate diffe-
runt, calore verò vniuntur. Ignis etiam & terra
frigore & calore *diſſentiunt*, vtraque autem ſicca
omnino ſunt: quemadmodum terra & aqua, fri-
gida: ſiccitate autem, & humiditate diſtant. A-
qua denique & aër, humida quidem ſunt, calo-
re autem ac frigore differunt. Sic humores &
tempeſtates inter ſe & conueniunt, & diſcrepant.
Atque eam mixtionem quam odioſam nomi-
nant, perficiunt. Sed elementa quidem, *per ſe*
ipſa omnino ſunt, & eorum quodque in eodem
permanet loco; & in aſſidua vnius in alterum per-
mutatione, permanſionem habent, alimentóque
prouido cuidam eorum quæ nutriuntur rationi
conſono. Atque etiam tempeſtates eodem modo
ſolis ad auſtrum & Borean motionibus fiunt &
appellantur. Humores verò non eodem modo ne-
que ijdem omni ex parte ſunt. verùm & loco, &
colore, & facultate, & conſiſtentia, & qualitate in-
ter ſe differunt. Atque neceſſe quidem eſt mu-
tari humores, quemadmodum & elementa in-
ter ſe mutantur; non autem eos eundem ſem-
per mutationis modum, neque æqualiter in-
crementum ſeruare. Sed in nonnullis quidem,
à terreo in aqueum ordine quodam, & ab eo
aqueo in aëreum, à quo in igneum fit mutatio.

Digitized by Google

ris inter ſe annexis ſimul, his quoq; conſentanei
humores conſequuntur. At augetur in adoleſcētia
quidem ſanguis, ob idque ea ætate præditi iucūdi
ſunt, inſanóque impetu ad puerilia nati feruntur,
bilis verò iuueni, ipſum iracundum, animoſum, &
ad vindictam pronum ipſa efficit. In virili autem
ætate, nigra bilis. Peſſimus eſt hic humor, qui quā-
cunq; in partem impetu irruerit, in ea vix cōtineri
ac cōmutari poteſt; atq; ipſis ætatē verſutam, iniu-
riarū memorem, & quodammodo implacabilem
efficit. At in ſene viget pituita, quę ætas pigra, obli-
uioſa, ac ſomnolenta eſt: humida nanque & frigida
eſt; quemadmodum declinās ætas ſicca & frigida,
adoleſcentia calida & humida; iuuentus deniq; pro
humore proportione reſpondente & exuperante.
Loci autē ipſorum & ortus, & permāſionis, & mo-
tus, ſanguinis quidē ſunt hepar, venæ, & ambæ na-
res; bilis verò folliculus fellis proprius, & quod cir-
cū hepar, & per aures mouetur, quod cuiq; notum
eſt; ſed pituitæ ſtomachus, & lūbi & per os; quēad-
modum nigræ bilis, id quod ſub hepate, & lien, &
per oculos, vt dicitur. Color autē ipſorum humo-
rum, ſanguinis quidē ruber eſt; pituitæ verò albus;
bilis autē flauę ſeptem ſunt ſpecies. Quędā etenim
eſt flaua quæ & elementaris dicitur, altera pallida,
tertia rubra, quarta porracea, quinta vitellina, ſex-
ta æruginoſa, ſeptima glaſtea. Nigræ autem bilis
proprius color, oleaceus. Atque hic eſt qui dicitur
niger. Eſt autem ſanguis ſapore dulcis; bilis flaua,
amara; & nigra, acida; Pituita vero primò eſt quali-
tatis expers, ſecundò ſalſa; tertiò acida; & præterea
dulcis: atræ verò bilis quatuor ſunt differētiæ. Vna
enim eſt ex ſanguinis fæce, altera ex bilis flauæ aſ-
ſatione; tertia bituminoſa, quod bituminis inſtar
ſplendeat; quarta autem ſanguinea. Ex his autem
ſanguis & pituita & atra bilis craſſa ſunt conſiſten-
tia; tenuis verò & leuis; & ſurſum tendēs bilis flaua;

μετὰ τὰς τροφάς, καὶ τὰ ἀκόλουθα ἕπεται. αὔξει δὲ μειρα-
κίῳ μὲν τὸ αἷμα. διὸ καὶ χαρίεντες οἱ τοιοῦτοι, καὶ μανι-
κῶς περὶ τὸ παίζειν διακείμενοι. χολὴ δὲ τῷ νεανίσκῳ,
ὀργίλον αὐτὸν καὶ θυμώδη, καὶ πικρὸν παρασκευάζουσα. τῷ
D ὑπερηβῶντι δὲ μέλαινα· χείριστος οὗτος ὁ χυμὸς, καὶ ὅπου ἂν
ὁρμήσῃ δυσκάθεκτος τυγχάνων, καὶ δυσμετάτρεπτος. ὕφα-
λόν τε τὴν ἑαυτοῦ ἡλικίαν καὶ μνησίκακον, καί πως δυσδιόρ-
θωτον ἐργαζόμενος. ἔστι δὲ καὶ τῷ γέροντι φλέγμα. νωθρὰ
ἡλικία αὕτη καὶ ληθαργικὴ καὶ κωματώδης. ὑγρὰ γὰρ καὶ ψυ-
χρά· ὥσπερ ἡ παρηβῶσα ξηρὰ καὶ ψυχρά. καὶ ἡ μειρακιώ-
δης θερμὴ καὶ ὑγρά· καὶ τὴν νεανίσκων ἡ τοῦ ἀναλογοῦντος
χυμοῦ καὶ ἀμείνονος. τόποι δὲ αὐτῶν γεννήσεώς τε καὶ δια-
μονῆς καὶ κινήσεως, αἵματος μὲν ἧπαρ καὶ φλέβες, καὶ ἀμ-
φότεραι τῶν ῥινῶν. ξανθῆς δὲ κύστις ἡ ἰδία καὶ περὶ τὸ ἧπαρ,
E καὶ δι' ὤτων, ὅπερ καὶ φαίνεται. φλέγματος δὲ στόμαχος, καὶ
ψόαι, καὶ διὰ στόματος. ὥσπερ τῆς μελαίνης ὑπὸ τὸ ἧπαρ
καὶ σπλῆνα, καὶ δι' ὀφθαλμῶν ὥσπερ λέγεται. χροιὰ δὲ αὐτῶν,
αἵματος μὲν ἐρυθρά. φλέγματος δὲ λευκή. ξανθῆς δὲ
εἴδη ἑπτά. ἡ μὲν γάρ τίς ἐστι ξανθή, ἥτις καὶ στοιχειώδης λέ-
γεται, ἡ δὲ ὠχρά, ἡ δὲ ἐρυθρά, ἡ δὲ πρασοειδής, ἡ δὲ λε-
κιθώδης, ἡ δὲ ἰώδης, ἡ δὲ ἰσατώδης. μελαίνης δὲ ἐλαιῶδες
χρῶμα οἰκεῖον, καὶ τοῦθ' ὅπερ λέγεται μέλαινα. ἔστι δὲ καὶ κατὰ
τὴν γεῦσιν τὸ αἷμα γλυκύ. πικρὰ ἡ ξανθή. καὶ ὀξεῖα ἡ μέ-
λαινα. τὸ δὲ φλέγμα ἄποιον μὲν πρώτως, εἶθ' ἁλυκόν, εἶτ'
F ὀξὺ καὶ προσέτι γλυκύ. εἰσὶ δὲ καὶ τῆς μελαίνης τέσσαρες αἱ
διαφοραί. ἡ μὲν γάρ ἐστι ἀπὸ τῆς τρυγίας τοῦ αἵματος. ἡ
δὲ ἐξ ὑπεροπτήσεως τῆς ξανθῆς. ἡ δὲ ἀσφαλτώδης, διὰ
τὸ στίλβειν ἀσφάλτου δίκην. ἡ δὲ αἱματώδης. ἔστι δὲ ἐπὶ
τούτοις, τό θ' αἷμα, τό τε φλέγμα παχέα τὴν σύστασιν,
καὶ ἡ μέλαινα. λεπτὴ δὲ καὶ κούφη καὶ ἀναφερὴς ἡ ξανθή,

ἐν τοῖς σώμασι χυμοῖς. καὶ τὰ χρώματα διάφορα εἶ- λέγων τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὴν ἐπικράτειαν τῶν ἐν τῇ κράσει δυναστευόντων χυμῶν. καὶ τὰ νοσήματα κατὰ τὴν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ φύσιν πεφυκότα γίγνεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐν προοιμίῳ τοῦ περὶ χυμῶν. τὸ χρῶμα, φησί, τῶν χυμῶν, ὅπου οὐκ ἔστι ταραχὴ αὐτῶν, ὥσπερ τῶν ἀνθῶν, κατ' ἐπικράτειαν τῶν χυμῶν εἴωθεν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν ἡλικιῶν ὑπαλλάττεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, καθάπερ ἄρα καὶ τὰ ἤθη τῆς ψυχῆς. ἠθοποιοῦσι γὰρ οἱ χυμοὶ καὶ ταύτην. καὶ τὸ μὲν αἷμα ἱλαρωτέρας ἀπεργάζεται· ἡ δὲ ξανθὴ ὀργιλωτέρας, ἢ θρασυτέρας, ἢ γοργοτέρας, ἢ καὶ ἀμφότερα. τὸ δὲ φλέγμα ἀργοτέρας, καὶ ἠλιθιωτέρας. ἡ δὲ μέλαινα ὀργιλωτέρας, καὶ ἰταμωτέρας. ὑπαλλάττεται δὲ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, κἀν ταῖς νόσοις, πρὸς τὸ εἶδος τοῦ περιττεύοντος χυμοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν παρακοπῶν. ὅσαι γὰρ αὐτῶν εἰσιν ἐφ' αἵματος, μετ' ᾠδῆς προσαπίπτουσί τε καὶ γέλωτος. ὅσαι δ' ἀπὸ ξανθῆς θρασύτεραι καὶ πικρότεραι. διὰ τοῦτο καὶ Ἱπποκράτης φησίν, αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι παραφροσύναι, ἀσφαλέστεραι. αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς ἐπισφαλέστεραι, σπουδὴν τὴν θρασύτητα λέγων. ὅσαι δ' αὖ ἀπὸ μελαίνης σκυθρωπότεραι καὶ σιωπηλότεραι, καὶ ἀστειότεραι. ὅσαι δ' αὖ ἀπὸ φλέγματος ληρώδεις, καὶ ἀσταταίνουσαι. καὶ ἀλλαχῇ αὐτὸς μαρτυρεῖ, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἐπιδημιῶν φησι. Σιληνοῦ μὲν παρακόψαντος μετ' ᾠδῆς καὶ γέλωτος. ἐπὶ δὲ Φιλίσκου ἐν τῇ τρίτῃ Ἐπιδημίᾳ γενέσθαι θρασεῖαν τὴν παρακοπήν· ἐξεμάνη γάρ, φησί, περὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας. ξανθὴ γὰρ ἦν ἡ πρόφασις τῆς νόσου. ἐν Κυζίκῳ δὲ τὰς Διδύμους θυγατέρας τεκούσας μεμηνέναι φησίν, εἶναι δὲ σκυθρωπὸν καὶ δύσθυμον τὸ εἶδος τῆς παρακοπῆς. σιωπῶσα γὰρ ἦν, καὶ οὐδενὸς πειθομένη· μέλαινα δὲ ἦν αἰτία τῆς νόσου. Πυθίωνα δὲ τὸν παρὰ τὸ τῆς γῆς ἱερὸν οἰκοῦντα, λῆρον,

tem Hippocrates ſignificare videtur, quum alios & alia tempeſtate florere, dominariſque humores aſſerit; atque etiam colores in hominibus differre dicit, pro humorum in temperamento dominantium exuperantia; morbóſq; pro redundantis humoris natura procreari conſueuiſſet. Et in procemio D libri de humoribus, *color*, inquit, *humorum, vbi non eſt eorum perturbatio, quemadmodum florum*, pro exuperantia humorum conſueuit in ætatum ſucceſſione mutari in hominibus; ſicuti ſanè & animi mores. Moratum ſiquidem ipſum efficiunt humores. Sanguis hilariorem quidem ipſum reddit. Flaua verò bilis iracundiorem, vel audaciorem, vel truculentiorem, vel etiam vtrumque. At pituita pigriorem & ſtupidiorem. Atra denique bilis ferociorem & impudentiorem. Immutantur autem animi mores & in morbis, pro ſpecie humoris exuperantis, vt in deliriis. Ipſorum enim quæcunque à ſanguine ortum ducunt, cum cantu, E riſúque accidunt. Quæcunque verò à flaua bile, audaciora & ſæuiora. Ob idque Hippocrates dicit. *Quæ cum riſu fiunt deliria, ſecuriora: quæ verò cum ſtudio, periculoſiora*, ſtudium audaciam appellat. Quæcunque verò ab atra bile, vultuoſa magis, taciturniora, & vrbaniora. Quæcunque denique à pituita, nugatoria & inſtabilia. Atque alibi ipſe teſtatur, vt in primo Epidemiotum, vbi Silenum quidem cum cantu riſúque delitaſſe narrat. In tertio autem Epidemiorum, Philiſci delirium temerarium fuiſſe: *Vehementer etenim*, inquit, *circa meridiem delirauit*; flaua namque bi- F lis morbi erat cauſa. Quæ autem in Cyzico mulier gemellas filias pepererat, eam deliraſſe dicit, ipſámque taciturnam ac mœſtam delirij ſpeciem fuiſſe. Ipſa enim mulier taciturna erat, nec quemquam auſcultabatur. Atra autem bilis morbi erat cauſa. Pithionem verò qui prope Telluris templum habitabat, inſanum nugacem

[illegible] nus maximarum dignotionum exquiſitiſſima, ac à Diogene, aliiſque eius ſeculi ſapientibus tanquam ars quædam diuinandi iudicabatur. Multa enim viri illi de coloribus verba fecerunt, qui pro eorum differentiis morbos etiam partiuntur, eóſque rubicolores ſanguineos, & flauicolores in quibus amarus exuberat humor; & atricolores, in quibus ater; & albicolores pituitoſos denominant. Atque etiam morbos ab ipſis *humoribus* profectos rubicolores, flauicolores, atricolores, & albicolores dicunt. Non tamen noui, quomodo multa prætermittentes artis teſtimonia, eáque magis quæ exquiſitam morbi diuiſionem præbere poſſunt, ſolis coloribus perfectam morbi diuiſionem tribuerint.

[illegible] σκεπται. ἔστι δὲ καὶ αὕτη οὐδὲν ἧττον τῶν μεγίστων διαγνώσεων ἀκριβεστάτη, καὶ Διογένει καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ σοφοῖς ὡς μαντική τις νομιζομένη. πολλὸν μὲν γὰρ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι περὶ χρωμάτων ἐποιήσαντο λόγον, ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν, καὶ τὰ νοσήματα μεριζόμενοι ἐρυθρόχροις τε τοὺς αἱματώδεις, καὶ πυρρόχροις, οἷς ὁ πικρὸς πλεονάζει χυμός. καὶ μελανόχροις οἷς μέλας, καὶ λευκόχροις τοὺς φλεγματίας ἀποκαλοῦντες. ἐρυθρόχροά τε καὶ πυρρόχροα τὰ ἐπὶ τούτοις νοσήματα καὶ μελανόχροα, καὶ λευκόχροα λέγοντες. οὐκ οἶδα αὖθ᾽ ὅπου τὰ πολλὰ τῆς τέχνης καταλιπόντες μαρτύρια, κἀκεῖνα μᾶλλον ἃ δύναται τοῦ νοσήματος τὴν ἀκριβῆ διάκρισιν παρέχειν, τοῖς χρώμασι μόνοις τὴν ἐντελῆ διάκρισιν τῆς ἀσθενείας ἀνέθεντο.

Digitized by Google

Εἰ μεταλαμβάνεται, παντί που δῆλον, ὡς, ὅτ' εἶχον κατὰ φύσιν, πνεῦμα μόνον ἐν αὐταῖς περιείχετο. εἰ δὲ τοῦτο ἐν ταῖς τρώσεσιν ἐχρῆν πρότερον τοῦ αἵματος, ἐκκενούμενον φαίνεσθαι τὸ πνεῦμα, οὐχὶ δέ γε φαίνεται, οὐκ ἄρα οὐδὲ μόνον ἔμπροσθεν περιείχετο. καὶ διὰ βραχυτέρου δ' αὖ λόγου ταὐτὸν ἀποδειχθείη τόνδε τὸν τρόπον. εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν αἷμα παραχρῆμα φαίνεται κενούμενον, ἦν ἄρα ἐν ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι. δῆλον γὰρ ὡς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, τὸ παραχρῆμα, προσκείμενον, ἀληθῆ ποιεῖ τὴν τοῦ ἑπομένου τοῦ συνημμένου πρὸς τὸ ἡγούμενον ἀκολουθίαν. ἁπλῶς μὲν γὰρ ῥηθὲν, χωρὶς τοῦ παραχρῆμα, τόνδε τὸν τρόπον, εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν, αἷμα φαίνεται κενούμενον, ἑπόμενον ἕξει τὸ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ῥηθὲν, τὸ, ἤτοι καὶ πρόσθεν ἐν αὐταῖς περιείχετο, ἢ νῦν μεταλαμβάνεται. προστεθέντος δὲ τοῦ παραχρῆμα, τὸ ἑπόμενον, ἦν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι· συνθέτου δηλονότι τοῦ παντὸς λόγου γιγνομένου τόνδε τὸν τρόπον. εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, ἤτοι ἐν αὐταῖς περιείχετο ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ἑτέρωθεν μεταλαμβάνεται, ἀλλὰ μὴν τιτρωσκομένων τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, οὐ μεταλαμβάνεται, ὡς δείξομεν, ἐν αὐταῖς ἄρα ταῖς ἀρτηρίαις περιείχετο. πῶς οὖν ὅτι μὴ μεταλαμβάνεται; ἐφαίνετο δήπου πρὸ αὐτοῦ, κενούμενον πνεῦμα, ἀλλὰ μὴν οὐ φαίνεται, οὐκ ἄρα μεταλαμβάνεται. ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν, τοῖς μήθ' αἱρέσει τινὶ προκατειλημμένοις, μήτ' ἀγνοοῦσιν ἀληθεῖς λόγους διακρίνειν ψευδῶν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες τοιοῦτοι, πλειόνων ἴσως πρὸς ἐκείνους δεήσει λόγων. ἀντιλαμβάνονται γοῦν οἱ περὶ τὸν Ερασίστρατον ψεῦδος εἶναι φάσκοντες τὸ συνημμένον. οὐ γὰρ ἀληθὲς ὑπάρχειν φασὶ τὸ, εἰ μεταλαμβάνεται πρὸ αὐτοῦ κενούμενον πνεῦμα. δύναται γὰρ κενοῦσθαι μὲν,

ſpiritum ſolum in ipſis concluſum fuiſſe. Si verò id *ita eſſet*, in uulneratis oporteret priorem ſanguine ſpiritum euacuari; nequaquam tamen conſpicitur; non itaque priùs ſolus ſpiritus in arteriis continebatur. Atque breuiori id ratione hoc pacto demonſtrabitur. Si quum vulnerantur arteriæ ſanguis quamprimum vacuari videatur,
B erat vtique in arteriis ſanguis etiam priuſquan ipſæ vulnerarentur. Patet etenim hac in ratiocinatione appoſitam *dictionem* (quamprimum) veram efficere conſequentis ad antecedentem cui coniunctum eſt, conſequentiam. Etenim ſimpliciter dictum citra *dictionem* (quamprimum) hoc modo; ſi vulneratis arteriis ſanguis vacuari appareat, conſequens habebit quod per initia ſtatim dictum eſt: nimirum etiam priùs in ipſis arteriis ſanguis continebatur, vel alibi tranſſumitur. Verùm appoſita *dictione* (quamprimum) conſequens eſt in arteriis etiam priuſquam vulnerarentur *fuiſſe* ſanguinem, compoſita nimirum tota ratiocinatione, quæ hunc in modum procedit. Si quum vulnerantur arteriæ
C ſanguis vacuari conſpiciatur, vel is in ipſis arteriis continebatur, vel alibi tranſſumitur: Atqui quum vulnerantur arteriæ ſanguis vacuari conſpicitur, non tranſſumitur vt demonſtrabimus: In ipſis ergo arteriis continebatur. Sed quomodo eum non tranſſumi probabitur? Nunquid ſpiritus ante ipſum *ſanguinem* vacuari conſpiciebatur? attamen non conſpicitur: Itaque non tranſſumitur. Id ſatis eſt ad demõſtrationem *Medicis* alicui ſectæ minimè præoccupatis, veras rationes à falſis diſcernere non ignorãtibus. Quum autẽ non omnes ſint huiuſmodi, pluribus fortaſſis aduerſus eos rationibus opus erit. Nã qui Eraſiſtratũ ſectantur cõtradicunt, aſſerẽtes quod coniunctũ eſt, id falſum eſſe. Non enim verũ eſſe proferunt, ſi ſanguis tranſſumatur, quod ſpiritus ante ipſũ vacuari cõſpiciatur. Poteſt autẽ

por ſurium fertur qui neque obſcuram vacuationem, neq; ita citam habiturus eſt. Praxagoras quidem & craſſiorē ipſum, & abundè vaporoſum eſſe protulit. Eraſiſtratus verò quomodo craſſitiem habeat haud definiuit. Ex iis tamen quæ de ipſo tradit, quiſque coniicit, nequaquam congruere ipſum eſſe tenuem. Arterias enim eo repletas dilatari, codémque modo muſculorū ventres aſſeuerat, quum certè eorum neutrum fieri queat, ſi abſolutè ſit tenuis. Non enim certè qui talis eſt, eum in corporibus detineri, ſed egredi magis conſentaneum eſt. Cur igitur is peræque ac in thoracis, peritonæi, & pharingis vulneribus eſſlari non conſpicitur? Sed riſum fortaſſis mouemus, ex aliis, id argumētis cōprobātes, quum liceat eos memorare arterias quæ quum ſanguinem affatim eiaculatur, is manifeſtò eſſlari conſpicitur. Vt enim calidior, ſic & magis vaporiferus in arteriis eſt ſanguis, non tamen ipſe per ſe vapor, vel aër, vel æther, vel omnino qui in eo continetur ſpiritus conſpicitur. Si namque tenuiſſima acu perforetur arteria, hæc quamprimum ſanguinem eiaculatur. Oportebat autem (arbitror) etſi non magno, mediocri ſaltē vulnere, non repēte, neque extra ſenſum, ſed ampliori tēpore ſpiritū vacuari. Priuſquā enim ille vacuatus fuerit, prorſus nō excidet per vulnus ſanguis, quum Eraſiſtratus ipſe dicat remotiſſimè poſitas arterias primas transfuſione frui. Et ſi verò id ab illo ſcriptum non erat, ea tamen propoſita neceſſariò ſectatus eſt. Si namque continuus ſibi omnino ſit qui arteriis cōprehenditur ſpiritus, motſique adeo facilis ac tenuis, vt pauco tempore procliuiter vacuetur: non is quidem ſolus vacuabitur qui ſectis ineſt arteriis, ſed qui in cæteris omnibus manet. Conſtat enim, quòd priorē ſectæ arteriæ, reliquus vniuerſus prōptè ſit ſequuturus. Ac prima in poſtremis arteriis manifeſta fiet vacuatio, quum aliud ipſæ non habeant vnde rurſum tranſſumant. In ipſa igitur pri-

τὴν κένωσιν, οὔτε οὕτως ὠκεῖαν ἕξει. Πραξαγόρας μὲν οὖν, καὶ παχυμερέστερον αὐτὸ, καὶ ἱκανῶς ἀτμῶδες εἶναί φησιν, Ἐρασίστρατος δὲ ὅπῃ μὲν ἔχει πάχους, οὐ διώρισεν. ἐξ ὧν δὲ περὶ αὐτοῦ λέγει τεκμήραιτ' ἄν τις οὐδαμῶς αὐτὸ προσήκειν εἶναι λεπτόν. τάς τε γὰρ ἀρτηρίας ὑπ' αὐτοῦ πληρουμένας, διαστέλλεσθαί
D φησι, καὶ τὰς τῶν μυῶν κοιλίας ὡσαύτως, οὐδέτερον δὴ τούτων γίγνεσθαί ποτ' ἂν δυνηθέντος, εἰ λεπτομερὲς ἀκριβῶς ὑπάρχει. οὐ γὰρ δὴ ἴσχεσθαί γε τὸ τοιοῦτο μᾶλλον ἐν τοῖς σώμασιν, ἀλλ' ἐκπέμπεσθαι πρέπει. τί ποτ' οὖν ἐκφυσώμενον οὐ φαίνεται παραπλησίως τῷ κατὰ τὰς ἐκ τοῦ θώρακός τε καὶ τοῦ περιτοναίου καὶ τοῦ φάρυγγος τρώσεις, γελοῖον δ' ἴσως ποιοῦμεν, ἐξ ἑτέρων αὐτὸ συλλογιζόμενοι, παρὸν αὐτοὺς ὑπομνῆσαι τῶν ἀρτηριῶν, ἐξ ὧν ὅταν ἀθρόον ἐξακοντίζηται τὸ αἷμα, σαφῶς ἐκφυσώμενον φαίνεται. ὡς γὰρ θερμότερον, οὕτω καὶ ἀτμωδέστερον τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα, οὐ μὴν αὐτός γε καθ' ἑαυτὸν ἀτμὸς, ἢ ἀὴρ, ἢ αἰθὴρ, ἢ
E ὅλως πνεῦμα περιεχόμενον ἐν αὐτῷ φαίνεται. καὶ γὰρ εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ διατρήσαιο ἀρτηρίαν εὐθὺς ἐξακοντίζεσθαι ἂν τὸ αἷμα. ἐχρῆν δ' οἶμαι καὶ εἰ μὴ διὰ τοῦ μεγάλου τραύματος, ἀλλὰ διὰ τοῦ μετρίου. μὴ ταχέως, μὴ δ' ἀναισθήτως, ἀλλ' ἐν χρόνῳ πλείονι κενοῦσθαι τὸ πνεῦμα. πρὶν γὰρ ἐκεῖνο κενωθῆναι, πάντως οὐκ ἐκπίπτοι διὰ τοῦ τραύματος τὸ αἷμα, λέγοντός γε αὐτοῦ τοῦ Ἐρασιστράτου, τὰς πορρωτάτω κειμένας ἀρτηρίας, πρώτας ἀπολαύειν τῆς μεταχύσεως. εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς ἐκείνου γεγραμμένον ἦν, ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε ταῖς ὑποθέσεσιν. εἰ γὰρ συνεχὲς αὐτῷ, πάντως ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, καὶ οὕτως εὐ-
F κίνητόν τε καὶ λεπτὸν ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ κενοῦσθαι ῥᾳδίως, οὐ τὸ μὲν ἐν ταῖς διαιρουμέναις ἀρτηρίαις κενωθήσεται μόνον, τὸ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις μενεῖ. πρόδηλον γὰρ ὥστε προτέρῳ τῷ κατὰ τὴν τετμημένην, τὸ λοιπὸν ἅπαν ἑπομένως ἀκολουθήσει, καὶ πρώτη ταῖς ὑστάταις ἐπίδηλος ἡ κένωσις γενήσεται, μηκέτ' ἐχούσαις ἑτέρας ὅθεν μεταληφθήσεται. ἐν αὐτῇ οὖν πρὸ-

Digitized by Google

παρὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ἐλλιπές. οὐκέτι γὰρ ἔξεστι λέγειν κενουμένου τοῦ πνεύματος, ἤτοι κενὸς ἔσται τόπος ἀθρόος, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει. ἀλλ' ὑπομνήσωμεν αὐτὸν, ὡς καὶ τρίτον ἐστὶ παραλειπόμενον ἐν τῇ διαιρέσει, τὸ κενούμενον ἀγγεῖον συσταλήσεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται. προσληφθέντος γὰρ ἑνὸς λήμματος ἀληθοῦς, τοῦ, ἀλλὰ μὴν οὐ γίνεται κενὸς ἀθρόος τόπος, οὐκέτ' ἔξεστι λέγειν, τὸ, ἄρα συνεχὲς ἀκολουθήσει. ἀλλὰ τί ποτ' ἔσται τὸ συμπέρασμα; ἤτοι ἄρα τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει, ἢ τὸ ἀγγεῖον συσταλήσεται. οὕτως μὲν οὖν μοχθηρὸς ὁ τῆς παρεμπτώσεως ἀποδειχθήσεται λόγος, εἰ τελέως ἡ ἀρτηρία συστέλλοιτο. εἰ δὲ μέχρι ποσοῦ τινος, ἐκεῖνος αὖθις ὁ λόγος ἀποδειχθήσεται μοχθηρὸς, ἐὰν τὸ κατὰ τοὺς ἁπαλοὺς καλάμους ἀναμνησθῶμεν φαινόμενον, οὓς ἐμφυσῶντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς διαστέλλομεν, ἐφ' ὅσον πεφύκασιν. εἶτ' αὖθις ἐκκενοῦται κατὰ τὸ πέρας ὁ ἀὴρ τοσοῦτος, εἰς ὅσον ὁ κάλαμος πέφυκε συστέλλεσθαι. πλέον γὰρ ὁ κάλαμος, οὔτ' ἐκτείνοιτο φυσώντων, οὔτ' αὖ συστέλλοιτο. ὅσον γὰρ ἐνεφυσήσαμεν, τοσοῦτ' ἀναγκαῖον κενοῦσθαι μόνον. ὅσον δὴ ἔφθανεν ἀέρος περιέχεσθαι, καὶ πρὶν ἡμᾶς ἐμφυσῆσαι, τοῦθ' ὑπομένειν ἀναγκαῖον. οὕτως οὖν ἔχει, καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. περιέχεται μὲν γάρ τι πνεῦμα, καὶ συνεσταλμένων αὐτῶν, ἐπιπέμπεται δὴ ἕτερον ὑπὸ τῆς καρδίας πληρούσης, καὶ τοῦτο ἐπιπληροῖ μὲν αὐτῶν τὰς κοιλίας, παρ' ὃν χρόνον διέρχεται, καὶ τὴν διαστολὴν ἐργάζεται. κενουμένων δὲ συστέλλεσθαι πάλιν, εἰς ὅσον ἐξ ἀρχῆς ἐπιτρέψει. οὐκ οὖν οὐκέτι οὐδὲ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐδεμία τῆς τοῦ αἵματος παρεμπτώσεως ἀνάγκη. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ πολὺ σφοδρότερον διὰ τοῦ στόματος ἐμφυσῶμεν ἡμεῖς τοῖς καλάμοις, ἢ τὰς ἀρτηρίας ἡ καρδία. χρὴ δὲ δήπου τὸ σφοδρότερον ἐμφυσώμενον, μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον κενοῦσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδ' εἰ τὸν κάλαμον αὐτὸν ἐπιστήσειέ τις κατὰ τῶν ἀνέμων ἁπάντων, οὐδ' οὕτως ἔσται τις ἐν τοῖς καλάμοις τόπος κενός. ἀλλ' ἀεὶ μὲν ὁδὸν ἕξει, τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ καλάμου τὸ διαρρέον πνεῦμα. κενωθήσεται δ' οὐδέποθ' οὕτως, ὡς δεηθῆναί τινος ἑτέρου σώματος ἀναπληρωσοῦντος τὴν χώραν τοῦ κενωθέντος.

cludet. Neq; enim ampliùs licet dicere, quòd quũ euacuatur ſpiritus, vel locus confertim inanis euadet, vel quod continuũ eſt id ſubſequetur. Sed memoremus id quoque tertiũ eſſe in ſectione prætermiſſum, vas quod vacuatur contrahi, proindéque argumentũ nihil concludere. Nã aſſumptâ eâ, quæ vera eſt, aſſumptione: Atqui locus vacuus affatim
D non euadit, haud inde licet iſtud concludere: igitur continuum ſubſequetur. Sed quænã erit cõcluſio? Ergo vel continuũ ſubſequetur, vel vas contrahetur. Sic ſanè praua eſſe paremptoſeos ratio demõſtrabitur, ſi abſolutè arteria contrahatur; ſed ſi ad aliquantulũ quid vſque: illa etiamnum ratio praua eſſe demõſtrabitur, ſi id meminerimus, quod in teneris calamis aduertitur, quos inſufflantes tantum extendimus quãtum eorum natura patitur: Rurſus verò ab extremo tantum aëris vacuatur, quantum contrahi ſuapte natura calamus poteſt. plus enim calamus ab inflãtibus neque extenditur, neque cõ-
E trahitur. Quantũ enim inflauerimus, tãtum vacuari duntaxat oportet. Quantum verò aëris præcedẽtis continebat priuſquam inflaremus, tantum poſtea permanere neceſſe eſt. ſic igitur & in arteriis ſeſe res habet. Continent ſiquidem aliquem ſpiritum etiãſi ipſæ contrahantur, alter verò à corde repleto amandatur, iſque earũ quidem cauitates implet, & quo tẽpore egreditur diaſtolen efficit. Quum verò arteriæ vacuantur, viciſſim ſyſtolẽ quãtum ab ortu conceſſum eſt efficiunt. Nullo itaque modo, nec etiã hac ratione vlla eſt intercidentis ſanguinis neceſſitas, aliàs multo etiã vehementiùs ore calamos
F inflamus, quàm cor arterias. Opus autem eſt profectò, quod vehementiùs inflatur, id magis ac citiùs euacuari. At ſi quis calamum omnibus etiam ventis exponat, nullus tamen erit vacuus in calamo locus, ſed ſemper ſanè viã ſibi, ſpatioſam calami cauitatem habiturus eſt, per quam aëris ſpiritus fluat, neque verò vnquam adeo vacuabitur, vt alio quodam corpore ſit opus, quod euacuati locũ repleat.

CAP.

Digitized by Google

lam traiicitur, ſimul euacuari. Quum itaque ab ipſa altera *aſcendente*, tum ceruicis, tum capitis omnes propagentur; ab altera verò *deſcendente*, cæteræ reliqui vniuerſi corporis ortum trahant, ipſam quoque aduſque extrema ſimul euacuari neceſſe eſt. Quum primùm autem ad arteriarum extrema ſpiritus vacuitas peruenerit, per anaſtomoſes ſanguinem è venis in arterias transfundi contigerit; cùmque duntaxat, quòd ſpiritus euacuetur, ab inferioribus quidem corporis partibus ad arteriam ſpinæ incumbentem, & ad cor, atque ita demum ad axillam peruenire: partim verò à ſuperioribus capitis ad eum quæ prior ſurſum aſcendit, mox verò ad ceruicem, & ad vulneratam. Atque ita ſanguis per omnes manus arterias tranſumptus ſpiritum ſequens ad ſectam arteriam infunditur; ſicque in vniuerſa mole ſanguis ad arteriæ ſectionem conſluet. At id equidem veriſſimum. Conſpicitur enim per vnam qualemcunque inſignem arteriam, niſi fluxum eius prohibueris, totum vniuerſæ molis ſanguinem euacuari. Id verò (vt monſtrauimus) haud iis ſanguinem arteriis contineri aſſerentibus, ſed & Eraſiſtrato, eiúſque ſectatoribus, ipſas vitalis ſpiritus organa eſſe volentibus aduerſantur. Etenim, acu vulnerata dicta arteria, primùm quidem vitalem ſpiritum, eúmque vniuerſum euacuari; deinde verò in omnes arterias ſanguinem transfundi neceſſe eſt; poſtremò (quod omnium grauiſſimum eſt) in ipſum quoque ſiniſtrum cordis ventriculum. Ad hæc, quo pacto ipſo cordis ventriculo ſanguine repleto non ſuffocetur animal; vel non priùs interierit, quum ſpiritus vitalis vacuabatur; vel muſculorum motus non amiſerit; vel arteriarum pulſum non oblæſerit;

τὴν μασχάλην. ἐπεὶ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῆς ἑτέρας αὐτῶν, αἱ
κατὰ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν ἅπασαι πεφύκασιν,
ἀπὸ δὲ τῆς ἑτέρας αἱ καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν σῶμα, δῆλον ὡς καὶ
D ταύτην ἀνάγκη συνεκκενοῦσθαι μέχρι τῶν περάτων. ἀλλ'
ἐπειδὰν πρῶτον ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν ἡ κένωσις τοῦ
πνεύματος ἐξικνῆται, μεταχεῖσθαι συμβήσεται κατὰ τὰς
ἀναστομώσεις ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς αὐτὰς ἀρτηρίας αἷμα, καὶ
τοῦτο μόνον τῷ κενουμένῳ πνεύματι, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν κάτω
μερῶν τοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίαν καὶ τὴν καρ-
δίαν ἀφικνεῖσθαι, κἄπειθ' οὕτως ἐπὶ τὴν μασχάλην. τὸ δ' ἀπὸ
τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ μὲν τὴν ἄνω φερομένην, τὴν προ-
τέραν, ἑξῆς δ' ἐπὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὴν τετρωμένην. οὕτω δὲ καὶ
τὸ διὰ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα πασῶν ἀρτηριῶν μεταληφθὲν
E αἷμα, τῷ πνεύματι συνακολουθοῦν, ἐπὶ τὴν διῃρημένην
ἀρτηρίαν ἐκχυθήσεται), καὶ πᾶν οὕτω τὸ καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα
ῥυήσεται πρὸς τὴν διαίρεσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ πάνυ ἀλη-
θές. φαίνεται δὲ διὰ μιᾶς ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν τῶν ἀξιολό-
γων, εἰ μὴ κωλύσειας αὐτῶν τὴν ῥύσιν ἅπαν ἐκκενούμενον τὸ
καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα. μάχεται δ', ὡς ἐδείξαμεν, οὐ τοῖς
κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα περιέχειν φάσκουσιν, ἀλλ' Ἐρασι-
στράτῳ τε καὶ τοῖς οἰκείοις. ὄργανα τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ὑπάρ-
χειν αὐτάς. ἀναγκαῖον γὰρ ἔσται βελόνῃ τρωθείσης τῆς εἰρημένης
ἀρτηρίας, πρῶτον μὲν ἐκκενοῦσθαι τὸ ζωτικὸν πνεῦμα πᾶν,
F ἔπειτα δὲ εἰς ἁπάσας τὰς ἀρτηρίας αἷμα μεταχεῖσθαι. τὸ δὲ
πάντων δεινότατον, ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς
καρδίας. εἶτα πῶς οὐκ ἀπεπνίγη τὸ ζῷον, αἵματος ἐμπλη-
σθείσης τῆς κοιλίας ταύτης; ἢ οὐκ ἀπέθανεν ἔμπροσθεν
ἡνίκα ἐξεκενοῦτο τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικόν, ἢ τὰς τῶν μυῶν κινή-
σεις οὐκ ἀπώλεσεν, ἢ τὰς αὐτῶν τῶν ἀρτηριῶν οὐκ ἔβλαψεν,

μένον τῇ κατὰ τὰς μασχάλας ἀρτηρίᾳ. εἶτ' ἐκκενούσθω τὸ διὰ τῆς ἀδήλου μὲν πρὸς τὴν ὄψιν διαπνοῆς, ὥσπερ Ἐρασίστρατος βούλεται γίγνεσθαι, τετρωμένης ἀρτηρίας πνεῦμα. συνεκκενούσθω δ' αὐτῷ, καὶ τὸ συνεχὲς τὸ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην, τὴν διὰ τῆς μεγάλης. πάντη γάρ που, τό γε ἐπικείμενον τοῖς μορίοις τοῦ σώματος δέρμα, πρὸς τῶν ὑποκειμένων ἀρτηριῶν ἀποφύσεις τινὰς λαμβάνει, ἀλλ' εἰ καὶ παρ' ἄλλων τινῶν, οὐδὲν ἐμοί γ' οὖν διαφέρει. συνεκκενωθήσονται γὰρ αἵτινες αἱ ὦσι ταῖς κατὰ τὸ δέρμα τιτρωσκόμενον συνεχέσιν, ἐκείναις δὲ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι. ταῦτα γὰρ ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν. εἶτα πῶς οὐκ ἄτοπον, κἂν εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρωθείη τὸ δέρμα, εὐθὺς οὕτω πάσας μὲν ἐμπίπλασθαι τὰς ἀρτηρίας αἵματος, πυρετὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τοὺς περὶ τὸν Ἐρασίστρατον οὐ κυρίως τὸν Ἐρασίστρατον διανοῆσαι.

Πρὸς ταῦτ' ἐγὼ μὲν ᾤμην αὐτὸς, μήτ' ἀντιλέξειν μηδένα, μαθήσεσθαί τε τὰ κακῶς ἐγνωσμένα. οὐ μὴν ἐθέλουσί γε, ἀλλ' ὥσπερ οἱ παντελῶς ἰδιῶται παλαισμάτων, οὐ γνωρίζοντες κείμενον ἐπὶ γῆς ἐνίοτε τὸν νῶτον αὐτῶν, ἔχονται τραχήλου τῶν καταβαλόντων οὐδ' ἐπιτρέποντες ἀναστῆναι. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι ἀμαθεῖς ὄντες τῶν ἐν τοῖς λόγοις πταισμάτων, οὐκ ἐπιτρέπουσιν ἀπαλλάττεσθαι, κενάς τινας ἀεὶ στροφὰς στρεφόμενοι καὶ παντοίως λογιζόμενοι, μέχρι τοῦ μισήσαντός τινος τὴν ἀναισχυντίαν ἅμα καὶ τὴν ἀμαθίαν αὐτῶν, ἀποδυσπετήσαντας χωρισθῆναι. οἵ γε καὶ νῦν οὐκ αἰδοῦνται λέγοντες, ὡς ἐκ τῶν πλησίων μόνων συναναστομώσεων, ἡ μετάληψις ταῖς ἀρτηρίαις

dein ſpiritus, iſque per inſenſibilem, quoad viſum, tranſpirationem, (quod ita fieri vult Eraſiſtratus) ſecta arteria; cum eo quoque continuus ſpiritus euacuetur ex arteria magna ſubiacente quæ ab alis illuc procedit. Nam D quæ prorſus corporis partes inuoluit cutis, quoſdam à ſubiectis arteriis ramulos accipit, quòd ſi etiam ab aliis quibuſdam accipiat, nihil mihi ad rem obſtat. Nam cute vulnerata euacuabuntur ſimul quæ cuti continuæ fuerint, & cum illis reliquæ omnes. Hæc ſiquidem paulò ante à nobis monſtrata ſunt. Sed quo pacto hoc abſurdum non eſt ſi quantumuis tenuiſſima acu vulnerata ſit cutis, ſtatim vniuerſas ſic arterias repleri ſanguine, febrémque ſuboriri oportere?

E

CAPVT V.

Sectatores Eraſiſtrati non ſatis Eraſiſtratum intelligere.

HIſce obiectionibus mecum ipſe olim exiſtimabam contra venturum neminem, imò potiùs malè conſtituti dogmatis abſurditatem pleroſque animaduerſuros; at nemo eſt, qui ſententiam mutare velit. Sed vt luctæ prorſus imperiti non aduertunt ſe terram dorſo tangere, quod deiectoris ſui ceruicem teneant, atque ideò ipſum ſurgere non permittunt: ſic & iſti faciunt, qui quum F ignari ſint errorum, qui in rationibus committi ſolent, nos diſcedere non permittunt, ſed inanes quaſdam tricas complicant, & quocunque vis modo verba nectunt, quoad aliquis exoſus impudentiam, & ruditatem eorum, nolentes cedere dirimat. Siquidem aliqui vſque in hunc diem non erubeſcunt affirmare ſanguinem in arterias

igitur folia è diuerſis ramis prodeũtia plerumq; ſibi interuallo propinqua ſunt, quamuis lõgo ſint exortus progreſſu copulata, (nam trunco inter ſe folia iunguntur) ſic & arteriæ quæ in imo ventre diſperguntur, etiã ſi propinquæ ſpatio ſint arteriis meſenterij, longo tamen originis interuallo ſeſe contingunt. Si priùs igitur in extremas arterias, (hoc enim à principio dicebamus) quam in alias omnes, ſanguis transfunditur: ob hoc quoque neceſſe eſt, quò ſanguis ad vulnus perueniat, vitalem ſpiritum totũ emitti: id autem quàm abſurdum ſit, demonſtratũ eſt antea. Hic aliquis mirari poſſet: & quærere, vnde tam prudentibus viris in mentem venerit velle abſurdas vſq adeò tueri opiniones: neq. enim vllo mentis vitio ducti, ſed probabili quapiam ratione perſuaſi in hãc ſententiã omnes deuenêre. Cui ego ita reſpõſum velim, ipſos ſuis in libris ſcriptum reliquiſſe probationes, quibus ad hæc credẽdum inducti ſint: quas vt veriſimiles fuiſſe, ita veras non eſſe, me nunc oſtenſurum recipio, ſi priùs, quid in quauis argumentatione pleróſq. decipiat, ſummatim & paucis commemorauero. Quæcunque in cognitionem hominum veniũt aut ſenſu, aut ratione deprehenduntur: atq vt ſenſilium multa multis de cauſis ſenſum effugiũt, ita rationem quoq rationabilium multa prætereũt. Quòd cùm ita ſit, quiſquis ſincerus veritatis amator extiterit is nec ab euidẽter cognitis ob ea, quæ nondũ comperta habet, recedet: nec ob euidẽter cognita iis, quæ adhuc ſibi incõperta ſunt accedet: qui verò talis non eſt, vel incognitarũ rerũ gratia de cognitis dubitat, vel cognitarũ cauſa incognitis aſsẽtitur. In primũ inciderũt ij, qui quòd nihil ſciri dicerẽt, ſe Scepticos appellarũt: in ſecundũ pleriq; illorũ, qui Dogmatici nominãtur. Verùm quo modo quiſpiã neque huc, neque illuc impingat, alibi eſt à nobis explicatum.

φερόντων πλησίον μέν ἐστι τῇ θέσει, πορρωτάτω δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα συνεχείᾳ. διὰ μέσου γὰρ ἑνοῦται τοῦ πρέμνου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ κατ᾽ ἐπιγάστριον ἀρτηρίαι,
D ταῖς κατὰ μεσεντέριον ἐγγυτάτω κείμεναι, διὰ μακροτάτου συνάπτονται. εἰς οὖν τὰς ἐσχάτας ἀρτηρίας (τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο) μεταχεῖται πρότερον, ἢ εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον ἦν ἐπὶ τὰς τετρωμένας ἀφικέσθαι, ἅπαν ἐκκενωθῆναι τὸ ζωτικὸν αἷμα. τοῦτο δ᾽ ὡς ἄτοπόν ἐστιν ἔμπροσθεν ἐδείχθη. τάχ᾽ οὖν ἤδη τις θαυμάζοι τε καὶ ζητοίη, πόθεν ἐπῆλθε συνετοῖς οὕτως ἀνδράσιν ἄτοπον ἐσχάτως προελέσθαι δόγμα. οὐ γὰρ δὴ ἀπὸ νοῦ γε καταπεσόντες, ἀλλὰ πάντες ὑπό τινων πιθανῶν ἀναπεισθέντες, ἐπὶ τοῦθ᾽ ἧκον. ἀφ᾽ ὧν
E μὲν οὖν ἐπείσθησαν αὐτοὶ διὰ τῶν ἰδίων δηλώσουσι γραμμάτων. ὅτι δὲ πιθανοῖς μὲν, οὐ μὴν ἀληθέσιν ἠκολούθησαν λογισμοῖς, ἐγὼ πειράσομαι δεῖξαι, πρότερόν γε τὸ καθόλου περὶ πάντων τοὺς λογισμοὺς σφάλμα διὰ βραχέων ὑπομνήσας. ἁπάντων γὰρ τῶν εἰς γνῶσιν ἀνθρωπίνην ἡκόντων, τὰ μὲν αἰσθήσει, τὰ δὲ λόγῳ φωρᾶται. καὶ τοίνυν ὥσπερ τὰς αἰσθήσεις πολλὰ τῶν αἰσθητῶν καταφεύγει, κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας, οὕτω καὶ τὸν λόγον. ὁ μὲν δὴ φιλαλήθης ἀνήρ, οὔτε τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων ἀφίσταται διὰ τὴν τῶν ἀδήλων ἀγνωσίαν, οὔτε τοῖς ἀγνώστοις συγκατατίθεται διὰ
F τὴν τῶν ἐναργῶν γνῶσιν. ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος, ἢ τοῖς ἀδήλοις συνηπόρησε τὰ γινωσκόμενα, ἢ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄδηλον προσήκατο. πεπόνθασι δὲ τὸ μὲν πρότερον, οἱ Σκεπτικοὶ, τὸ δὲ δεύτερον, οἱ πλεῖστοι τῶν Δογματικῶν. πῶς μὲν οὖν ἄν τις μηδὲν τοιοῦτο σφάλλοιτο; δι᾽ ἑτέρων δεδήλωται.

σιν ζώοις θεασάμενος πλείονας κοιλίας, τὴν μὲν τῆς τροφῆς ὑποδεκτικὴν εἶναι λέγοι, τὴν δὲ τοῦ πόματος, τὴν δὲ τοῦ πνεύματος. οὐ γὰρ τὴν μηδὲν εἰκῆ ποιοῦσαν φύσιν, ὑποδοχῆς ἕνεκα μιᾶς ὕλης, πολλὰς ἐργάσασθαι τὰς γαστέρας. ὡς γὰρ κἀκείνων χρεία τίς ἐστιν ἑτέρα, δι᾽ ἣν αἱ πολλαὶ γεγόνασι, καίτοι γε τὴν αὐτὴν ὕλην ὑποδεχόμεναι, οὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν φλεβῶν. αἷμα γὰρ ἀμφότεραι περιέχουσιν, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπέδειξε. διάφοροι δὲ τῇ κατασκευῇ γεγόνασι, χρείας τινὸς ἕνεκεν, ἣν ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι διέξιμεν. αἱ κατὰ προαίρεσιν ἔσονται κινήσεις, ἢ πῶς αἱ τῶν ἀρτηριῶν τεταγμέναι φυλαχθήσονται, καὶ πῶς ἀμαχεὶ δύναται συνεῖναι τὸ αἷμα τῷ πνεύματι. ὥσπερ γὰρ ὁμολογούμενον λαμβάνοντες, τὸ δεῖν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐταῖς ἐπιπέμπεσθαι τὸ πνεῦμα, τὰ λοιπὰ συμπεραίνουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ μοχθηρόν ἐστιν, καὶ ῥᾳδίως ὅπη παρακρούεται φωραθῆναι δύναται. γυμνοῦντες οὖν ἡμεῖς ἑκάστοτε μεγάλας ἀρτηρίας, ἃς ἐνδέχεται, μάλιστα δ᾽ ἐνδέχεται τὰς κατὰ κῶλα, τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐρωτῶμεν, ἢ κἂν νῦν γοῦν ὁπότε γεγύμνωνται, δοκοῦσιν ἐν αὐταῖς ἔχειν αἷμα. οἱ δ᾽ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογοῦσιν, ἅμα μὲν ὅτι καὶ αὐτὸς Ἐρασίστρατος, αὐτὰς ἐν τῷ διαιρεῖσθαι τὸ δέρμα παρέμπτωσιν αἵματος ἐκ τῆς ἀρτηρίας γίνεσθαί φησιν, ἅμα δ᾽ ὅτι καὶ τὸ φαινόμενον, οὕτως ἔχει. βρόχῳ γὰρ ἡμεῖς ἑκατέρωθεν τὰς γεγυμνωμένας ἀρτηρίας διαλαμβάνοντες. εἶτ᾽ ἐκτέμνοντες τὸ μέσον, δεικνύομεν αἵματος μεστάς. ἀλλὰ πῶς φασιν εἰς ὅλον τὸ σῶμα κομισθήσεται, τὸ διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἑλκόμενον πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν αἷμα περιεχουσῶν. τίς δ᾽ ἀνάγκη, τοῦτο γίνεσθαι; δύναται γὰρ ἅπαν αὖθις ἐκπνεῖσθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις

iis quæ ruminăt animătibus plures ventres conſpicatus, hunc credat pabulũ, illum potum, alium ſpiritum excipere: neque naturã, quæ nunquã fruſtra quicquam egit, vnius rei gratia multa receptacula feciſſe. Quemadmodũ enim in illis, etiã ſi tot ven-
D tres vnam rem excipiăt, diuerſum tamen vſum habuerũt, cuius gratia plures etiam exiſtũt, ſic in arteriis & venis ſe res habet. ſanguinẽ enim ambę continent, vt præcedẽs oratio docuit: & conſtitutione diſſimili ſunt certi cuiuſdã vſus cauſa, quẽ nos aliis in libris explicauimus. Deinde quod ſecundũ fuit, quo pacto aër attractus reſpirãdo in totũ corpus veniat, ſi ſanguinẽ arterię contineăt: vel ſi non venit, quomodo nos mouere pro voluntate poſſimus: & demũ qua ratione tã diſtinctè pulſent arteriæ, ſanguiniſq; ſpiritus ſine repugnãtia commiſceri queat: quædã ſibi dari volũt, de quibus inter omnes non
E conſtat. Aſſumũt enim, vt ab omnibus conceſſum, ſpiritũ arteriis à corde ſubmitti, tum ex hoc reliqua concludũt, non animaduertẽtes hoc quoq; falſum eſſe, deprehendiq; facile poſſe, vbi ratio iſta decipiat. Deteximus nos interdũ arterias magnas, opportunas, (opportunæ ſunt, quæ in brachiis & cruribus exiſtũt,) interrogauimuſq; Eraſiſtrati ſectatores, an ne tum quidẽ cùm detectæ forẽt, ſanguis ineſſe arteriis videretur. Fatebãtur autẽ ex neceſſitate, ſimul quia ipſe Eraſiſtratus aſſeuerat, cùm pellis detrahitur, in arterias ſanguinẽ migrare: ſimul quia ſenſus ita diiudicat: nã, vbi funiculo diſſectã arteriã vtrinque ligauimus, & quod in medio comprehen-
F ſum fuerat, incidimus, ſanguine plenam ipſam eſſe monſtrauimus. Sed quo modo reclamant, in totum corpus aër veniet, quem reſpirando attrahimus, ſi ſanguinem arteriæ contineant? Quibus reſpondendum eſt, quæ neceſſitas hoc eos fateri cogat, cum poſſit totus, qui reſpirando admiſſus eſt aër, foràs etiam remitti, quemadmodum pluribus,

Digitized by Google

riæ, non quia a corde repleantur, extendi, ſed quia extenduntur, ideò repleri. Oporteret nos igitur fateri priùs, arterias à corde ſpiritu compleri, ſi eiuſmodi adiunctum verum eſſe debuiſſet: nam, ſi vtrumque conceſſerimus, arterias, ſanguinem continere, & à corde repletas extendi, proculdubio ſequetur ordinem, quem in motu ſuaptè natura ſeruant arteriæ, intercipi: id quod altero tantùm aſſumpto nequaquam ſequetur. Percontemur igitur eos, vbi arteriam aliquam detexerimus, hoc modo, ſi continent arteriæ ſanguinem, & à corde repletæ diſtenduntur, ordinem in motu nullum ſeruabunt: at ſeruant, nam hoc ita eſſe videmus: non igitur & ſanguinem continent, & à corde repletæ extenduntur. Hic Eraſiſtrati ſectatores, cum & aſſumptiones ambas, & adiunctionem, conſequentiſſque oppoſitum concedant, neſcio cur & illatum non concedant: niſi fortaſſe neſciunt (quod ne vulgares quidem latet) ex adiuncto & conſequentis, id quod adiunctum definit, oppoſito, antecedentis oppoſitum inferri. Nam, cum antecedat in hac argumentatione, non ſolum arterias ſanguinem continere, ſed etiam (vt paulò ante monſtratum eſt) à corde repletas extendi, illatum erit huiuſce coniuncti negatio: quando namque in adiunctione totius enunciati id, quod antecedit, ex duabus aſſumptionibus coniunctum eſt, id quod ſequitur, ſimplex eſt: deinde eius, quod ſequebatur, oppoſito aſſumpto, coniuncti oppoſitum neceſſariò colligitur.

ὁμολογεῖσθαι, τὸ ὑπὸ τῆς καρδίας αὐτὰς πληροῦσθαι πνεύματος, εἰ μέλλει τὸ συνημμένον ἀληθὲς ἔσεσθαι. ἀμφοτέρων γὰρ τεθέντων, τοῦ τε περιέχειν αἷμα, καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τὸ διαφθείρεσθαι τὴν κατὰ φύσιν ἐν αὐταῖς κινήσεων τὴν τάξιν, ἐξ
D ἀνάγκης ἕπεται, θατέρου μόνου κατ' οὐδεμίαν ἀνάγκην ἑπομένην. ἐρωτάσθω τοίνυν ὁ λόγος ἐπὶ τῶν γεγυμνωμένων ἀρτηριῶν, ὧδέ πως. Εἰ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ ὑπὸ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις, ἀλλὰ μὴν οὐ διαφθείρεται. φαίνεται γὰρ καὶ τοῦτο, οὐκ ἄρα καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ ὑπὸ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται. οἱ δέ γε περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, καὶ τὰ δύο λήμματα, καὶ τὸ συνημμένον καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήμματος ἐν αὐτῷ προσιέμενοι, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκέτι προ-
E σίενται τὸ συμπέρασμα, τυχὸν ἴσως ἀγνοοῦντες, ἅπερ οὐδὲ τοὺς ἐπιτυχόντας λέληθεν, ὡς ἐκ συνημμένου, καὶ τοῦ ἀντικειμένου, οὕτως εἰς ὃ λήγει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου συναίρεται. ἡγουμένου δὴ κατὰ τὸν λόγον ὄντος, οὐ μόνον τοῦ περιέχειν αἷμα τὰς ἀρτηρίας, ἀλλ' ὡς ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν, καὶ τοῦ, ὑπὸ καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τὸ συμπέρασμα γενήσεται τῆς τούτου συμπλοκῆς ἀποφατικόν. ὅταν γὰρ ἐν συνημμένῳ τῷ ὅλῳ ἀξιώματι, τὸ μὲν ἡγούμενον ᾖ, τὸ συμπεπλεγμένον, τὸ δὲ λῆγον, τὸ ἁπλοῦν, εἶτα προσληφθέντος τοῦ λήγον-
F τος, τὸ ἀντικείμενον ἐξ ἀνάγκης συναίρεται τοῦ συμπλεγμένου.

Digitized by Google

ἀλλὰ καὶ ἡ χιὼν ψυχρὰ, καὶ σὺ μωρός. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεσθαι. εἰ γὰρ ὅλως ἐξῆν τοῖς δοθεῖσι λήμμασιν ὁτιοῦν ἐπιφέρειν, καὶ μηδεμία μέθοδος ἦ, τῆς τοῦ συμπεράσματος εὑρέσεως, τί κωλύει τοιούτοις ἐρωτᾶσθαι λόγοις; εἰ δ' ἤ τις τέχνη καὶ μέθοδος, ᾗπερ ὁποιοῦν διαγινώσκεται, τίνων ὁμολογηθέντων τι περαίνεται, πότερον ὁ μὴ γιγνώσκων αὐτὴν, ἢ ὁ γινώσκων μὲν μὴ χρώμενος δὲ δοκεῖ σοι σωφρονεῖν μᾶλλον, ἢ ὅστις γινώσκει, καὶ χρῆται; θαυμάζω δ' ὑμῶν ὦ Ἐρασιστράτειοι, πῶς ὑμνοῦντες ἑκάστοτε τὸν Ἐρασίστρατον, τἄλλα, καὶ ὡς Θεοφράστῳ συνεγένετο, φεύγειν τολμᾶτε τὰς λογικὰς μεθόδους, ὧν χωρὶς οὔτε Θεόφραστος, οὔτε Ἀριστοτέλης ἐνεχείρησαν τι γράφειν. ταῦτά τινες αὐτῶν μόγις αἰδεσθέντες, ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἐγερθέντες, οὐκ ἔτ' ἀγροίκως τε καὶ ἀγρίως, ἀλλ' ἤδη λογικῶς τε καὶ ἀνθρωπίνως ἐπιστραφέντες ἐπεχείρησαν διαλέγεσθαι, καὶ τί, φασιν, πλέον ἂν περαίνοιτο πρὸς τοῦ λόγου τοῦ, οὐχὶ καὶ αἷμα ἔχουσιν αἱ ἀρτηρίαι καὶ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, καὶ ἡμεῖς ἤδη μὲν ἔφαμεν αὐτὸ τοῦτο κακῶς ὑμᾶς ἐπιφέρειν οὐκ ἄρα αἱ ἀρτηρίαι αἷμα περιέχουσιν. μὴ γὰρ τοῦτ' εἶναι τὸ περαινόμενον, ἀλλὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ, αἷμά τε περιέχεσθαι ταύταις, καὶ παρὰ καρδίας πληροῦσθαι πνεύματος. ἐφεξῆς δέ τοι πάλιν ἐκ τούτου ποτὲ, καὶ τὸ περιέχειν αὐτὰς αἷμα συνάγομεν. ἔσται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦτος. εἰ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, οὐ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος. ἀλλὰ μὴ αἷμα περιέχουσιν, αἱ ἀρτηρίαι· οὐκ ἄρα παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος. ἐφ' ᾧ πάλιν εἰ βουληθείημεν τῶν ἔμπροσθεν ἀναμνήσαντες, αὖθις ἐρωτήσομεν ὧδε. εἰ αἱ ἀρτηρίαι πλήρεις αἵματος ὑπάρχουσιν. καὶ αὗται σφύζουσι τεταγμένως, καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν πεφυκυίας οὐ κωλύουσιν ὡσαύτως κινεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ πληροῦσθαι παρὰ τῆς καρδίας πνεύματος σφύζουσιν, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ μὴν οὐ τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον. ἐφεξῆς δ' αὖ αὖθις, ἐρωτήσομεν ὧδι, ἢ διὰ

ritus in arteriis continetur. Nam ſi quodcunque ex aſſumptis conceſſis inferri per vos licet, nullaq; concluſionis deducendæ reperta ars eſt, quid me prohibet vobiſcum ſic argumentari? Sin ars & diſciplina quædam excogitata fuit, quæ ſingulis in rebus diſcernere nos docet, & quid è quibuſdam conceſſis inferatur, quiſnam vobis ô Eraſiſtratici
D ſapere plus videtur, num qui eam artem non nouit, aut noſcit quidem, ſed non vtitur: an potiùs, qui & noſcit, & vtitur? Non poſſum Eraſiſtratici vos magnopere non admirari, qui, cùm inter Eraſiſtrati laudes, & alia multa, & illud in primis iactetis conuixiſſe Theophraſto Eraſiſtratum, rationales diſciplinas aſpernari audeatis: ſine quibus nec Theophraſtus, nec Theophraſti magiſter Ariſtoteles ſcribere quicquam aggreſſus eſt. Ob hæc ipſorum quidam vix tandem erubeſcentes, & tanquam è profundo ſomno excitati, non ampliùs indoctè, & ferinè, ſed eruditè, & humanè ad me conuerſi diſceptare cœperunt. Et quid, dicebant, plùs confi-
E citur hac oratione, quàm nòn & ſanguinem arteriæ continent, & à corde ſpiritu replentur. Tùmq; nos aſſerebamus illud eos malè ita inferre, non igitur ſanguinem arteriæ continẽt; neque enim iſtud eſſe, quod inferri debeat, ſed illud, non poſſe in idem concurrere, vt & ſanguinem arteriæ contineant, & à corde ſpiritu repleantur. Subinde rurſus ex hoc aliquando ſanguinem ipſas continere deduximus, fuitque deductio talis: Si ſanguinem arteriæ continent, à corde ſpiritu non implentur: ſed ſanguinem arteriæ continent: igitur à corde ſpiritu nòn implentur. Ab his rurſus, ſi voluerimus in me-
F moriã reducere, quæ ſuperiùs dicebamus, ita percontabimur: Si plenę ſanguinis magnę arterię ſunt, ordinémque in pulſando ſeruant, & item alias quę ab eis oriuntur, eodem tenore moueri non prohibent, vel quia ſpiritu replentur à corde, vel aliqua alia de cauſa pulſant: non primum, ergo ſecundũ. Item deinceps interrogabimus ita: Vel, quia ſpiritu

Digitized by Google

guinis arteriæ ſint, difficile non eſt eiuſmodi dubitationem ſoluere, & dicere non ferri, ſed trahi ſpiritum in arteriis: nec à corde ſolo, ſed vndequaque: ſicut Herophilo placet, & ante Herophilum, Praxagoræ, Philotimo, Diocli, Pliſtonico, Hippocrati, & aliis ſexcentis. Vim tamen quæ arterias extendit, à corde ceu fonte quodam manare, à nobis eſt in aliis libris explicatum, & ab omnibus antedictis viris conceſſum: longéque magis inueſtigatorem naturæ decet ita opinari, quàm putare ſpiritum per arterias, ceu per lapideos canales ferri: facultatibus etenim agendi, non corporis mole, viuentia à non viuentibus differunt. Verùm de his in præſentia diſputare non intendimus: neque enim vt in finem vſq; ſermonem hunc perſequeremur, eum inceperamus, cùm ſatis ſupérque hiſce de rebus aliàs à nobis diſceptatum ſit, præſertim verò in libris, quos de placitis Hippocratis, & Platonis emiſimus: cæterùm, vt oſtenderemus, quibus rebus decepti ſectatores Eraſiſtrati in abſurdam adeo ſententiam deuenerint, harum opinionum mentionem facere coacti ſumus, quibus ſi vnum etiam addidero, quod è corporum diſſectione collegimus, finem dicendi faciam: eſt autem id quod dicimus huiuſmodi. Arteriam vnam è magnis, & conſpicuis quampiam, ſi voles, nudabis: primóque pelle remota ipſam ab adiacenti, ſuppoſitóque corpore tamdiu ſeparare non graueris, quoad filum circum immittere valeas: deinde ſecundum longitudinem arteriam incide, calamúmque & concauum, & peruium in foramen intrude, vel æneam aliquam fiſtulam, quò & vulnus obturetur, & ſanguis exilire non poſſit: quoaduſque ſic ſe arteriam habere conſpicies, ipſam totam pulſare videbis: cùm primùm vero obductum filum in laqueum contrahens, arteriæ tunicas calamo obſtrinxeris, non ampliùs arteriam vltra laqueum pulſare videbis, etiamſi ſpiritus, & ſanguis

ματος τῶν ἀρτηριῶν, οὐ χαλεπὸν ἐπιλύσασθαι τὴν ἀπορίαν αὐτῶν, μὴ πέμπεσθαι φάντας, ἀλλ' ἕλκεσθαι, μήτ' ἐκ καρδίας μόνης, ἀλλὰ πανταχόθεν, ὡς Ἡροφίλῳ τε καὶ πρὸ τούτου Πραξαγόρᾳ, καὶ Φιλοτίμῳ, καὶ Διοκλεῖ, καὶ Πλειστονίκῳ, καὶ Ἱπποκράτει, καὶ μυρίοις ἑτέροις ἀρέσκει.

D ὅτι μὲν τοι τῆς διαστελλούσης τὰς ἀρτηρίας δυνάμεως, οἷον πηγή τίς ἐστιν ἡ καρδία, καὶ τοῦθ' ἑτέρωθι πρὸς ἡμῶν ἐπιδέδεικται, καὶ τοῖς προειρημένοις ἅπασιν ἀνδράσιν ὡμολόγηται, καὶ πολλῷ φυσικώτερόν ἐστιν οὕτω δοξάζειν, ἢ ὡς διά τινων ἀψύχων σωμάτων ἡγεῖσθαι φέρεσθαι δι' αὐτῶν τὸ πνεῦμα. δυνάμεως γὰρ μεταλήψει, τὸ ζῶον, τοῦ μὴ ζῶντος, οὐκ οὐσίας ὑπεροχῇ διαφέρει. ἀλλ' οὐ νῦν περί γε τούτου πρόκειται λέγειν, οὐδ' ἂν ἐπεξέλθοιμι τελέως τὸν λόγον, ὃν ὑπηξάμην αὐτοῦ. δέδεικται γὰρ ἐν ἑτέροις ἱκανῶς περὶ τούτων, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων

E ὑπομνήμασιν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι πῶς ἀπατηθέντες οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, οὕτως ἄτοπον δόξαν προσήκαντο, καὶ τούτων τῶν δογμάτων ἠναγκάσθην μνημονεῦσαι, καὶ νῦν ἔτι προσθεὶς αὐτοῖς, ἕν τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐνταῦθά που καταπαύσω τὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ φαινόμενον τόδε. τῶν προφανῶν τε ἅμα καὶ μεγάλων ἀρτηριῶν εἰ ἐθελήσεις ἡντιναοῦν γυμνῶσαι, πρῶτον μὲν τοῦ δέρματος, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τε καὶ παρακειμένων σωμάτων, ὡς περιβάλλειν αὐτῇ δύνασθαι βρόχον, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ μῆκος χαλάσας, κοῖλον ἐνθεῖναι κάλαμον, ἤ τινα χαλ-

F κοῦν αὐλίσκον εἴσω τῆς ἀρτηρίας διὰ τοῦ χαλάσματος, ὡς ἐπιφράττεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸ τραῦμα, καὶ κωλύεσθαι τὴν αἱμορραγίαν, ἄχρι μὲν ἂν οὕτως ἔχουσαν ἐπισκέπτῃς, πᾶσαν σφύζουσαν ὅλην. ἐπειδὰν δὲ βρόχον περιβαλὼν σφίγξῃς τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας πρὸς τὸν κάλαμον, οὐκ ἔτ' ὄψει τὰ μετὰ τὸν βρόχον ἐπισφύζοντα, καίτοι ἢ τοῦ αἵματός τε καὶ τοῦ

Digitized by Google

μὲν ἀπὸ καρδίας ἐπιπέμπεσθαι τοῖς χιτῶσι τῶν ἀρτηριῶν τὴν διαστέλλουσαν αὐτάς, οὐχ ὕλην διὰ τῆς κοιλότητος. ὡς γὰρ καὶ τὸν τοῦ ποδὸς δάκτυλον κινῆσαι προελόμενοι, παραχρῆμα κινοῦμεν αὐτόν, οὐ τὸν λογισμὸν ἔχοντες ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ, διαδοθείσης δέ τινος ἐπ' αὐτὸν ἐν ἀχαρεῖ χρόνῳ δυνάμεως, οὕτω κἀπὶ τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν γίγνεται. ταῖς μὲν γὰρ δυνάμεσι τὸ τάχος τῆς D κινήσεως ὁμολογεῖ, ταῖς δ' ὕλαις ἀντιμαρτυρεῖ. ταῦτ' εἴ τις φυλάττοιτο θέσιν ὡς Ἀριστοτέλης εἰώθει λέγειν, οἶδ' ὅτι βεβαίως ἀποδείκνυμι τὸ προκείμενον αὐτῷ δόξει. μὴ φυλάττοντι δὲ φιλονείκως ἀπὸ ἔθους, μήθ' ὑπὸ τούτου πείθεσθαι, μήθ' ὑφ' ἑτέρας ἀποδείξεως, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς φαινομένοις ἐξ ἀνατομῶν, καταψεύδεσθαι. καὶ γράφουσι μὲν πολλοὶ τρόπους τινὰς ἀνατομῶν, ὡς δείξειν ἐπαγγέλλονται κενὰς αἵματος εἶναι τὰς ἀρτηρίας, εἶτ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀληθής ἐστιν. εἴρηται γὰρ δή που καὶ πρὸς Ἐρασιστράτου πολὺ μείζονα. τούτων τοίνυν ἀναισχύντως E ψευδόμενος ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἐξ ὧν πεπορισμένος, ἀλλ' οὐκ ἦν εἰς τοσοῦτο Ἐρασίστρατος ἀναίσχυντος ὡς γράφειν ἐπιχειρεῖν, ἃ δὴ ἰδεῖν ἦν ἀδύνατον.

decreuimus, ipſum ſtatim mouemus, non quia decernens facultas in digito reſideat, ſed quia momento temporis vis quædam in eum tranſmittitur, ita & à corde quædam motrix facultas in omnes arterias illico delegatur: facultatibus enim mouendi celeritas conuenit: corporibus eadem aduerſatur. Hanc poſitionem ſiquis, vt Ariſtoteles dicere ſolebat, tenuerit quæ propoſuerit ſcio, certè demonſtrabit: ſin contentionis cupidus tenere noluerit, neque hac, neque alia demonſtratione perſuaderi poterit: & ab iis quæ in corporum diſſectionibus manifeſtè conſtant, diſſentire cogetur: etiamſi quaſdam diſſecandi formulas aliqui conſcripſerint, in quibus ſe pollicentur arterias vacuas ſanguine monſtraturos, ſed vbi ad rem ventum eſt, mendaces deprehenduntur: quod tamen mirum eſſe nemini debet, cum & Eraſiſtratus ipſe longè maiora ſe monſtraturum recipiat. Verùm qui in diſſectione corporum mentitur, is nullam ſibi fidei partem relinquit: quanquam Eraſiſtratus nequaquam fuit adeo impudens, vt ea ſcribere ſit aggreſſus, quæ à quoque conſpici nunquam poſſent.

Digitized by Google

De atra bile quidam ſanè longiùs, quàm medicæ artis operibus vtili ſit, ſermonem produxerunt, quidam verò breuiùs quam par ſit de ea loquuti ſunt, ſicuti alij nihil prorſus, quos vtique non immeritò quis magis accuſet, quam eos qui nonnihil etiam ex iis quæ minùs vtilia ſunt, addidere: longè enim facilius eſt, id quod eſt ſuperuacuum auferre, quàm (ſi quidem nihil prorſus traditum ſit) inuenire. Igitur Hippocrates mihi de ea primus, quod ad artis opera conducit, pertactaſſe videtur, quemadmodum rurſum Eraſiſtratus rem totam omiſiſſe. Etenim Pliſtonici, Praxagoræ & Philotimi ſectatores, qui de humoribus copioſiſſimè diſſeruerunt, quædam mihi eorum quę ab Hippocrate minùs diſtinctè prodita ſunt, commodè diſtinxiſſe videntur, quædam verò nihilominus pronuntiaſſe. Inter recentiores autem de melancholia à Rupho Epheſio præſtantiſſimè admodum ſcriptum eſt, atque ita vt nihil præterea deſiderari non immeritò quis poſſit aſſerere, ſi modò ea animo æquiori, non ſtudio contentioſè contradicēdi intelligantur: quod frequentiſſimè recentiorum medicorum non pauci affectant, atque hi potiſſimùm qui ſe ipſos Eraſiſtrateos & Aſclepiadeos atque Methodicos vulgò appellant. Ex quibus nonnulli & ſophiſmata ſtruxerunt, quibus ſermonem de tumoribus ad medicæ artis opera nullius eſſe vſus demōſtrare contendunt. Prim m igitur nos, vt conſueuimus, quod vtile eſt enarrabimus: mox tranſeuntes ad quæſita quæ hanc tractationem conſequi videntur, non cunctabimur: poſtremò eorum etiam contentioſas rationes diſſoluere, qui artem quæ circa humores verſatur, prorſus inutilem eſſe ducunt. Verùm ne

ΠΕΡΙ μελαίνης χολῆς, ἔνιοι μὲν ἐπὶ πλέον, ἢ ὡς τοῖς ἔργοις τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἐστὶ χρήσιμον, ἐξέτειναν τὸν λόγον. ἔνιοι δὲ, καὶ τοῦ δικαίου μέτριον καθεῖλόν τι, καθάπερ ἔνιοι παντάπασιν οὐδὲν εἶπον, οὓς ἄν τις μᾶλλον μέμψοιτο, τῶν προσθέντων ἄχρηστον. ῥᾷον γὰρ ἀφελεῖν τὸ περιττὸν, ἢ τὸ μηδόλως εἰρημένον, αὐτὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐξευρεῖν.
B Ἱπποκράτης μὲν οὖν μοι δοκεῖ, τὸ χρήσιμον εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα, πρῶτος εἰπεῖν. ὥσπερ αὖ πάλιν Ἐρασίστρατος, ὅλον παραλιπεῖν. οἱ γὰρ περὶ Πλειστόνικόν τε καὶ Πραξαγόραν, καὶ Φιλότιμον, ἐπιπλεῖστον ἐργασάμενοι τὸν περὶ τῶν χυμῶν λόγον, ἔνια μὲν μοι δοκοῦσι χρησίμως διορίσασθαι τῶν ἀδιορίστως Ἱπποκράτει γεγραμμένων. ἔνια δὲ, καὶ ψευδῶς ἀποφήνασθαι. τῶν δὲ νεωτέρων, ἄριστα γέγραπται περὶ μελαγχολίας, τῷ Ἐφεσίῳ Ῥούφῳ. καὶ τις εὐλόγως ἂν φαίη, μηδὲν ἐνδεῖν, τοῖς κατὰ φύσιν ἀκούουσιν, οὐκ ἐριστικῶς ἀντιλέγειν προαιρουμένοις. ὅπερ ἐπιπλεῖστον, οὐκ ὀλίγοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐζηλώκασιν. καὶ μάλιστα οἱ καλοῦντες ἑαυτοὺς
C Ἐρασιστρατείους, καὶ Ἀσκληπιαδείους, καὶ μεθοδικούς. ὧν ἔνιοι, καὶ σοφίσματα συνέθεσαν, ἐπιδεικνύναι πειρώμενοι τὸν περὶ τῶν χυμῶν λόγον ἄχρηστον εἶναι πρὸς τὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἔργα. πρῶτον μὲν οὖν ἡμεῖς, ὡς εἰθίσμεθα, τὸ χρήσιμον εἰπόντες. εἶτ' ἔπειτα, εἰς τὰ κατ' ἀκολουθίαν τοῖσδε ζητούμενα μεταβάντες, οὐκ ἀποκνήσομεν ὕστερον, οὐδὲ τὸ διαλύσασθαι τοὺς ἐρωτηματικοὺς λόγους, τοὺς ἄχρηστον ἡγουμένοις εἶναι τὴν περὶ τοὺς χυμοὺς τέχνην. ὅπως δὲ

τε καὶ τὸ τῶν φλεβοτομηθέντων αἷμα, λεπτὴν ὑγρότητα περιέχον, ἥτις, ἐν τῷ πήγνυσθαι διακρινομένη, τὴν ἐπιπολῆς αὐτοῦ καταλαμβάνει χώραν. εὔλογον γὰρ δήπου κἀκ τοῦ ποτοῦ, συναναφέρεσθαί τι τῷ γεννηθέντι κατὰ τὸ ἧπαρ αἵματι, τὴν ἔκκρισιν λαμβάνον ὕστερον, οὐ μόνον διὰ τῶν οὔρων, ἀλλὰ D καὶ διὰ τῶν ἱδρώτων. καὶ κατὰ τὴν καλουμένην, ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοήν, φαίνεται δ' ἐνίοτε, καὶ φλεγματώδης χυμὸς ἐποχούμενος τῷ αἵματι, καθάπερ γε καὶ σύμπαν ἱκανῶς παχύτερον, καὶ μελάντερον, ὡς ἐοικέναι πολλάκις ὑγρᾷ πίττῃ. καλεῖται μὲν οὖν τὸ ἐκ τῶν φλεβῶν, καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐκχεόμενον, ὁποῖον ἂν ᾖ, μιᾷ προσηγορίᾳ τῇ τοῦ αἵματος, οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων αὐτοῦ διαφορῶν, ἴδιον ἐχούσης ὄνομα. καὶ πήγνυται πᾶν αὐτίκα, κἂν εἰς σαρκῶδες μόριον ἄχρι βάθους διαιρεθὲν ἐκχυθῇ. παραπλήσιος δέ τις αἵματι παχεῖ καὶ μέλανι, χυμὸς ἕτερος ὁρᾶται πολλάκις E ἐκκρινόμενος, ἐμούντων τε, καὶ διαχωρούντων, οὐ μὴν πηγνύμενός γε, κἂν ἐπὶ πλεῖον ὁμιλῇ τῷ πέριξ ἀέρι. καὶ τούτου γ' αὐτοῦ, ποτὲ μὲν αἴσθησις γίνεται, τοῖς ἐμοῦσιν, ὀξέος τε ἅμα καὶ στρυφνοῦ. ποτὲ δέ, οὐδεμίαν ἔχοντος ἐμφανῆ ποιότητα, μήτ' οὖν γλυκύτητα, καθάπερ τὸ αἷμα, μήθ' ἁλυκότητα, καθάπερ ἐνίοτε τὸ αἷμα, καὶ τὸ φλέγμα, μήτε πικρότητα, καθάπερ ἡ ξανθὴ χολή. πρόδηλον οὖν ἐστι, νοσώδες μὲν εἶναι τὸ ἁλυκὸν αἷμα, καὶ τὸ φλέγμα. τοὐπίπαν δὲ τὸ μὲν αἷμα γλυκὺ φαίνεται. τὸ δὲ φλέγμα ἄποιον καθάπερ ὕ- F δωρ. ἀλλ' ἐκτρεπόμενόν γε τῆς κατὰ φύσιν ποιότητος, οὐχ ἁλυκὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀξὺ γίνεται. μεταλαμβάνει δέ ποτε καὶ γλυκείας ποιότητος. ἀλλὰ καὶ τοῦτον τὸν χυμόν, ὁποῖος ἂν ᾖ, φλέγμα καλοῦσιν, εἰ μόνον εἴη λευκόν. ἔχει δὲ τὸ κοινὸν ἁπάντων χυμῶν γνώρισμα, τὸ μὴ πήγνυσθαι. πρόδηλον δ' ὅτι διαφέρει μηδέν, ἁλμυρόν, ἢ ἁλυκόν, ὀνομάζειν ὅντινα χυμόν.

bens, quæ vbi ſanguis concreſcit, ſecernitur & regionem ipſius ſuperiorem occupat. Nempe rationi conſentaneum eſt, vt ex potu quippiã cum ſanguine, qui in iecore eſt genitus, per corpus deferatur, quod quidem mox non ſolũm per vrinas, ſed D etiam per ſudores, & per ſenſui latentem tranſpirationem excernitur. Interdum etiam videre licet pituitoſum humorẽ cum ſanguine delatum, quemadmodum & totum aliquando ſanguinem craſſiorem, atque nigriorem ita, vt ſubinde liquidam picem referre videatur. Qui igitur ex venis & arteriis effunditur, qualiſcunque ſit vnicam ſanguinis appellationem habet, quum nulla ex illius differentiis antè enumeratis proprium nomen obtineat. Et totus ſtatim concreſcit, etiam ſi in carnoſam partem ad profundum vſque diuiſus effundatur. Atq; alius etiam humor quidam ſanguini craſſo & nigro E ſimilis ſæpenumero tum per vomitum, tum per deiectionem excerni conſpicitur, non tamẽ, etſi diutiùs aëri ambienti fuerit expoſitus, omnino denſatur. Atque hic ipſe humor aliquando à vomentibus acidus ſimul & acerbus ſentitur, quandóque verò nullam præ ſe fert manifeſtam qualitatem neque dulcedinem, quemadmodnm & ſanguis: neque ſalſedinem, vt ſanguis interdum, & pituita: neque amaritudinem, ſicuti flaua bilis. Igitur perſpicuum eſt ſanguinem ſalſum, atque pituitã morboſa eſſe. Namque maiori ex parte ſanguis dulcis apparet, pituita autem omnis qualitatis expers, ve- F luti aqua: verùm naturali qualitate permutata, non modò ſalſa, ſed acida etiam fit: quin & non rarò dulcem qualitatem acquirit. Hunc itaque humorem, qualiſcunque fuerit, pituitam appellant, ſi modò albus extiterit, ſeruétque commune omnium humorum indicium, quòd ſcilicet non concreſcat. Conſtat autem nihil intereſſe, vel ſalſum vel ſalſuginoſum quemcumq; humorem appelles,

Digitized by Google

ce nonnihil pertractaremus. Verùm ad ſermonem de atra bile redeamus,

μελαίνης χολῆς λόγον ἐπανέλθωμεν.

CAPVT III.

De differentiis atræ bilis à cæteris humoribus.

QVoniam igitur non concreſcit, ex hoc à ſanguine nigro diſtinguitur, non tamen ab his, quæ propriè nigra nominantur. Hæc ſiquidem talia ſæpiùs vomuntur, ac deiiciuntur, ab atra bile quàm plurimum differentia non modò facultate, verùm etiam qualitatibus, quæ ſenſu percipiuntur. Nam hæc neque acerbum ſaporem neque acidum manifeſtè participant, quum atra bilis non ſolùm ad guſtum his qui illam euomunt, verùm etiam ad olfactum tum his, tum aliis etiam, talis eſſe appareat: adhuc nigra nequaquam terram fermentat, ſicuti illa, quæ etſi acerrimo aceto quàm ſimilis ſit, ſuarum tamen partium craſſitie illi quàm maximè contraria exiſtit; atque idcircò quibus corporis partibus pura, atque impermixta adhæret, eas prorſus exedendo vlcerat; etenim acetum eo quòd eſt tenuium partium, permeat, at bilis atræ craſſitudo, quum ipſis ſtabilem ſedē exhibeat, corroſionis cauſa fit. Igitur quemadmodum ex dictis indiciis atra bilis ab his, quæ nigra vocantur (ſiue quiſpiam ea humores, ſiue deiectiones, ſiue edulia nominet) manifeſtè diſtinguitur; ſic & ex hoc quòd neq; muſcæ, neque aliud quoduis animal eam velit deguſtare, ſicuti nec meram ſalſuginem, neque enim in ea degere valet animal: cuius rei mare mortuum appellatum abundè firmum præbet indicium. Atq; idcircò illius generatio pernicioſa eſſe cēſetur, quum ex humore atro ſupra modū aſſato contingat. Cæterùm ea bilis atra, quæ ex flaua bile ſuperaſſata gignitur tantò ac dicta pernicioſior eſt æſtimanda,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

D Πῶς ἂν διαφέρῃ τῶν λοιπῶν χυμῶν ἡ μέλαινα χολή.

Ὅτι μὲν οὖν οὐ πήγνυται, διώρισται μὲν ἀπὸ τοῦ μέ-
λανος αἵματος, οὐ μὴν ἤδη γε καὶ ἀπὸ τῶν μελάνων,
ἰδίως ὀνομαζομένων. ἐμεῖται τε γάρ, καὶ διαχωρεῖται πολ-
λάκις τοιαῦτα, πάμπολυ διαφέροντα τῆς μελαίνης, οὐ τῇ
δυνάμει μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς αἰσθηταῖς ποιότησιν. οὔτε γὰρ στρυ-
φνότητος, οὔτε ὀξύτητος μετέχει σαφῶς ταῦτα, τῆς μελαίνης
χολῆς, κατά τε τὴν γεῦσιν ἐμφαινούσης τοῖς ἐμοῦσιν αὐτήν,
καὶ κατὰ τὴν ὄσφρησιν, οὐκ ἐκείνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλ-
E λοις. οὐ μὴν οὐδὲ ζυμοῖ τὴν γῆν, ὡς ἐκείνη. ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ
τοῦτ' ἔοικεν ὄξει δριμυτάτῳ, τῷ παχυμερεῖ τῆς οὐσίας ἐναν-
τιώτατα διάκειται, καὶ διὰ τοῦθ', οἷς ὁμιλήσειεν ἂν τοῦ σώμα-
τος μέρεσιν ἄκρατος, ἑλκοῖ πάντως αὐτὰ διαβιβρώσκουσα.
τὸ μὲν γὰρ ὄξος, ἅτε λεπτομερὲς ὄν, διεξέρχεται. τὸ δὲ τῆς με-
λαίνης χολῆς πάχος, ἕδραν μόνιμον αὐτῇ παρέχον, αἴτιον τῆς
διαβρώσεως γίνεται. ὥσπερ δὲ τοῖς εἰρημένοις γνωρίσμασι,
σαφῶς διορίζεται τῶν μελάνων, εἴτε χυμῶν ἐθέλεις λέγειν,
εἴτε διαχωρημάτων, εἴτ' ἐδεσμάτων, ἡ μέλαινα χολή·
οὕτω κἂν τῷ μήτε μυίας, μήτ' ἄλλο τι ζῶον ἐθέλειν αὐτῆς
F γεύσασθαι, καθάπερ οὐδὲ τῆς κατακορεστάτης ἅλμης. οὐδὲ γὰρ ἐν
ἐκείνῃ διαζῇ ζῶον, ὡς ἡ καλουμένη νεκρὰ θάλασσα, τεκ-
μήριον. καὶ διὰ τοῦτ', ἔοικεν ἡ γένεσις αὐτῆς, ὀλέθριος ὑπάρ-
χειν, ὑπεροπτηθέντος τοῦ μέλανος χυμοῦ συμβαίνουσα. πο-
λὺ δὲ δήπου τῆσδε, τὴν ἐκ τῆς ξανθῆς χολῆς ὑπεροπτη-
θείσης γενομένην μέλαιναν ὀλεθριωτέραν εἶναι νομιστέον

Digitized by Google

ρηται. βέλτιον δὲ καὶ τὸ σύμπαν τοῦ λόγου προσθεῖναι. τοῦ γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας τε, καὶ τῶν ἐντέρων, εἰς ἧπαρ ἀναδιδομένου χυλοῦ, τὸ μέντοι λεπτομερέστερόν ἐστι τῇ συστάσει, τὸ δὲ παχυμερέστερον, ὥσπερ καὶ τῶν ἐδεσμάτων αὐτῶν αἱ οὐσίαι διαφέρουσι. γινωσκόντων δ' ἡμῶν ἅπαντα, τὴν διοικοῦσαν τὸ σῶμα φύσιν, ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ζώου πράττειν, ὁρώντων τε, καὶ τοὺς ἐκκριτικοὺς πόρους τῶν ἀχρηστοτέρων μορίων τῆς τροφῆς τε, καὶ τοῦ ποτοῦ, θαυμαστὸν οὐδὲν εἶναι δοκεῖ, καὶ τῆς ὑποστάθμης τοῦ αἵματος, ἐπιτεχνήσασθαί τινα κένωσιν αὐτήν, ἥτις, ὁποία μέν ἐστι, καὶ διά τινων τῶν μορίων, αὖθις ἐπισκεψόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν ἑνὸς μέρους νόσων ἐπὶ μελαγχολικῷ χυμῷ γινομένων.

Νυνὶ δὲ πρότερον, ἃ διὰ τῆς πείρας ἔγνωμεν, ἀρχὴν ποιησάμενοι τῆς διὰ τοῦ λόγου γενησομένης σκέψεως, ὅσα πεπείσμεθα χρόνῳ πολλῷ βασανίσαντες, εὑρηκέναι ταῦτα ἐροῦμεν. ὁρᾶται δὴ τὸ κατὰ τὰς φλεβοτομίας αἷμα, παχύτερον, καὶ μελάντερον, ἐν ταῖς τῶν ξηρῶν, καὶ θερμῶν σωμάτων φύσεσιν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὰς τοιαύτας ὥρας, καὶ χώρας, καὶ καταστάσεις, ἐπιτηδεύματά τε, καὶ δίαιταν ἐν ἐδέσμασι παχυχύμοις τε, καὶ αὐχμώδεσιν, ὁποῖόν ἐστι φακῆ, καὶ κοχλίαι, καὶ κρέα ταύρεια, καὶ τράγεια, καὶ μᾶλλον εἰ ταριχευθείη. τῆς τοιαύτης ὕλης ἐστί, καὶ μέλας οἶνος παχύς τε, καὶ αὐστηρός. οὕτω δὲ καὶ τῶν νοσημάτων, ὅσα κατὰ θερμὴν καὶ ξηρὰν δυσκρασίαν γίνεται, καθάπερ οἱ καῦσοι, παχὺ καὶ μέλαν ἀποφαίνουσι τὸ αἷμα. τοιοῦτον δ' αὖθις καὶ ὁ μακρὸς οὗτος λοιμός,

luerit ea quæ atram bilem generant inueſtigare: quorum inueniendorum principium iam dictum eſt. At melius erit vniuerſum ſermonem adiicere. Nam humoris illius, qui ex ventriculo atque inteſtinis ad iecur transfertur, pars quædam conſiſtentia tenuior,
D quædam verò craſſior exiſtit, quemadmodũ & eduliorum ſubſtantiæ inter ſe differre conſpiciuntur. Quum autem cognoſcamus naturam, quæ corpus gubernat, omnia ad animalis ſalutẽ efficere, videamúſq; etiam meatus cõſtitutos ad excernendã partem inutiliorem alimenti ac potus; nihil mirum videri debet, ſi eadem natura ſedimenti etiam ſanguinis euacuationem non inartificiosè molita ſit, quæ qualiſve ſit, & per quas partes perficiatur, rurſum cõſiderabimus.

CAPVT IV.

E

De vnius partis morbis qui ob melancholicum humorem fiunt.

NVnc autem ab iis quæ per experientiam deprehendimus futuræ diſputationis initium ſumentes, ea dicamus, quæcunque longo tempore perueſtigantes, nobis perſuademus adinueniſſe. Sanguis qui vena ſecta mittitur, nigrior eſſe videtur in ſiccis & calidis corporum temperamentis, ſicuti & in huiuſcemodi anni temporibus, & regionibus, conſtitutionibus, vitæ ſtudiis, victus ratione, cibis craſſis & ſiccis; quales ſunt lens, cochleæ, & car-
F nes taurinæ atque hircinæ, & præſertim ſale aſſeruatæ. Conſimilis etiam materiæ eſt vinum nigrum, craſſum & auſterum. Pari etiam ratione quicunque morbi fiunt ex calida ſiccáque intemperie, cuiuſmodi ſunt febres ardentes, craſſum & nigrum ſanguinem efficiunt. Eiuſmodi etiam ſanguinem reddidit hæc longa peſtilentia, quæ in

Digitized by Google

ſanguini fuerit admixtus, elephantẽ gignere natura aptus eſt: quum verò ſolus exiſtit, ab initio quidem nigrũ tumorem progignit, qui tempore procedente, ad appellatum cancrum terminatur: quum verò acrior atque contumacior extiterit hic humor, cute corroſa, vbi autẽ mitior fuerit, cancrũ latentẽ nuncupatũ citra vlcus efficiet: etenim euidenter omnes huiuſcemodi affectus, & præſertim cancer à melancholico humore ortum habẽt: nempe quum manifeſtè appareãt venæ, ad locũ affectũ peruenientes, quę craſſum atq; nigrũ humorẽ continent. Semper D enim natura tentat ſanguinem expurgare, quod in ipſo prauũ eſt ſecernẽs, & à partibus principalibus quandoq; ad ventriculũ, atq; inteſtina, quandoque etiã ad exteriorẽ ſuperficiẽ repellens. Quare quæcunq. huiuſcemodi excrementa, tenuioris ſubſtantiæ exiſtunt, cutem ipſam egrediuntur, nonnunquã ſanè per inſenſilem tranſpirationem, quandoque etiam ſenſibiliter, quemadmodum ſudores: quæcunque autem ſunt craſſioris, cutis quidem denſitatem permeare non valẽt, ſed ibi intercepta, ſi nempe calida ſint, carbunculos generant, ſi verò minùs talia ſunt, cancros. Quum verò humor niger quali- E tates obtineat mitiores ſanguini commiſtus ſubrubros elephantas progignit: proceſſu autem temporis hi nigriores euadunt. Cæterùm natura ſæpiùs vaſorum quæ ſunt in ſede venam aperiens, huiuſmodi humorem excernit ſanguini admixtum, vnde etiam nomen huic ſymptomati, hæmorrhoida, impoſuere: ex qua ſanè qualiſnam ſanguis ſit qui excernitur, opus eſt addiſcere: nunquid is ſit talis, qualem habent qui ſupra modum exercentur, & athletæ, & ex vulgaribus hominibus, qui integram retinent veletudinem, & bonis ſcatent humoribus, an hoc ipſo nigrior & craſſior exiſtat. At qui F natura huiuſcemodi ſanguinem ſæpenumero ad eas quæ ſunt in cruribus venas tranſmittit, à quo diſtentæ, ac dilatatæ varicoſæ redduntur, & cutis quæ huiuſcemodi venas attingit, tempore procedente nigreſcit. In quibus cutem copia tantum ſanguinis influit, qui melancholicus non ſit,

νῳ δ' εἰς τὸν καλούμενον καρκίνον τελευτᾷ, ἐπειδὰν μὲν δριμύτερος καὶ κακοηθέστερος ᾖ, διαβιβρωσκομένου τοῦ δέρματος. ὅταν δ' ἐπιεικέστερος, ἕλκους χωρὶς ἐργάζεται τὸν ὀνομαζόμενον κρυπτὸν καρκίνον. ἐναργῶς γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πάθη, καὶ μάλιστα ὁ καρκίνος ὑπὸ μελαγχολικοῦ γίνεται χυμοῦ. σαφῶς φαινομένων τῶν εἰς τὸ πεπονθὸς μόριον ἡκουσῶν φλεβῶν, παχὺν καὶ μέλανα D περιεχουσῶν χυμόν. ἐκκαθαίρειν μὲν γὰρ τὸ αἷμα διαπαντὸς ἡ φύσις πειρᾶται. διακρίνουσά τε τὸν μοχθηρὸν ἐξ αὐτοῦ, κἀκ τῶν κυρίων μορίων ὠθοῦσα, ποτὲ μὲν εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα, ποτὲ δὲ εἰς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν. ἀλλ' ὅσα μὲν τῶν τοιούτων λεπτομερεστέρας οὐσίας ἐστί, διεξέρχεται τὸ δέρμα, τινὰ μὲν κατὰ τὴν ἄδηλον τῇ αἰσθήσει διαπνοήν. ἔνια δ' αἰσθητικῶς, καθάπερ οἱ ἱδρῶτες. ὅσα δὲ παχύτερα, διεξελθεῖν μὲν οὐ δύναται τὴν πυκνότητα τοῦ δέρματος, ἐγκαταλαμβανόμενα δέ, τὰ μὲν θερμά, τοὺς ἄνθρακας ἐργάζεται. τὰ δὲ E μὴ τοιαῦτα τοὺς καρκίνους. ὅταν δ' ἐπιεικὴς κατὰ τὰς ποιότητας ὁ μέλας εἴη χυμός, αἵματί τε συμμιγείς, τοὺς ὑπερύθρους ἐλέφαντας ἐργάζεται. χρονίζοντες δὲ καὶ οὗτοι, γίνονται μελάντεροι. πολλάκις δ' ἡ φύσις, ἀναστομώσασα φλέβα τῶν κατὰ τὴν ἕδραν ἀγγείων ἐξέκρινε τὸν τοιοῦτον χυμὸν αἵματι μεμιγμένον, ἀφ' οὗ δὴ καὶ τοὔνομα τῷ συμπτώματι τίθενται τὴν αἱμορροΐδα. καὶ χρὴ καταμανθάνειν ἀπ' αὐτῆς, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἐκκρινόμενον αἷμα, πότερον οἷον ἔχουσιν, οἵ τε γυμναστικοί, καὶ οἱ ἀθληταί, καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἱ τελέως ὑγιεινοί, καὶ εὔχυμοι. καὶ ἢ μελάντε- F ρόν τε καὶ παχύτερον τοῦδε. καὶ μέν τοι καὶ ὡς ἡ φύσις ἀποτίθεται τὸ τοιοῦτο αἷμα πολλάκις εἰς τὰς κατὰ τὰ σκέλη φλέβας, ὑφ' οὗ διατεινόμεναί τε καὶ διευρυνόμεναι κιρσώδεις ἀποτελοῦνται, καὶ μελαίνεταί γε τῷ χρόνῳ τὸ δέρμα, τὸ κατὰ τὰς τοιαύτας φλέβας. ἐφ' ὧν δ' αἵματος πλῆθος μόνον εἰσρεῖ, ἄνευ τοῦ μελαγχολικοῦ ὑπάρχειν,

Digitized by Google

χυμοὶ περιέχονται πάντες, ἐνδείκνυται, καὶ ἡ μὲν ποικιλία τῆς χρόας τε καὶ συστάσεως αὐτοῦ. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. καὶ πρὸς τούτοις ὅσα κατὰ τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου γέγραπται τῷ Ἱπποκράτει, περὶ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν, ἐν τῷ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν στοιχείων διῆλθον, ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ καὶ νῦν εἰπεῖν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς ῥήσεως αὐτοῦ, τῆσδε. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑωυτῷ αἷμα καὶ τὸ φλέγμα, καὶ χολὴν διττὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν. καὶ ταῦτά ἐστιν αὐτέῳ ἡ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτ' ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα, ὁκόταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα τῆς πρὸς ἄλληλα κρήσιος, καὶ δυνάμιος, καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα ἢν μεμιγμένα ᾖ. ἀλγέει δ' ὁκόταν τι τουτέων ἔλασσον, ἢ πλέον ἤδη χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ μεμιγμένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τουτέων χωρισθῇ, καὶ ἐφ' ἑωυτοῦ στῇ, οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον, ἔνθεν ἐξέστη, ἐπίνοσον γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα ἂν στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερπιμπλάμενον, ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχει. καὶ γὰρ ὅταν τι τουτέων, ἔξω τοῦ σώματος ἐκρυεῖ, πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύνην παρέχει ἡ κένωσις. ἤν τ' αὖ πάλιν εἴσω ποιήσηται τὴν κένωσιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων πολλὴ αὐτῷ ἀνάγκη διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἔνθεν τε ἐξέστη, καὶ ἔνθα ὑπερέβαλεν. ἐννοῶ, ὅτι μὲν ὑγιαίνει τὸ ζῶον, ὅταν ἔχῃ ταῦτα συμμέτρου τῆς πρὸς ἄλληλα κράσεως, νοσεῖ δὲ ὅταν, ἤτοι καθ' ὅλον τὸ σῶμα, τοῦτ' ἔστιν ἐν ἅπασι τοῖς ἀγγείοις πλεονεξία τις ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ἢ καθ' ἕν τι γίνηται μόριον, ὁ τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ὡμιληκὼς, ἀληθεύειν φήσει τὸν Ἱπποκράτην. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἑνὶ μέρει νοσήματα διὰ τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν γινόμενα, ὀλίγον ἔμπροσθεν διελθὼν, ἐδήλωσα, ὅτι καὶ διὰ κιρσῶν ἄρσιν ἢ αἱμορροΐδος, ἐμελαγχόλησαν ἕτεροι.

nes vna cum ſanguine continentur, oſtendit ipſius varietas tum in colore, tum in conſiſtentia: quinetiam & ex his quæ modò dicta ſunt, abundè patet, præterea & ex his quæ in libro de natura humana ab Hippocrate ſcripta ſunt, de quibus latiùs ſanè in libris de Elementis ex illius ſententia, pertractauimus: At nunc etiam neceſſe eſt ex his aliquid in medium afferre: inde autem exor-
D diemur, vbi hæc habet. *Atqui corpus hominis in ſe ipſo ſanguinem habet, & pituitam, & duplicem bilem, flauam ſcilicet & atram, atque hæc ipſi eſt corporis natura, & ob hæc dolet, & bene valet. Igitur tum præſertim bene valet, quum hæc inuicem moderatè fuerint temperata quoad eorum tum facultatem, tum multitudinem, & potiſſimùm ſi fuerint commixta: dolet autem quum horum aliquod vel iuſto minùs, vel plus exſerit, aut fuerit in corpore ſegregatum, neque aliis omnibus commixtum ſit. Neceſſe eſt enim vbi horum quoduis fuerit ſecretum, & per ſe ipſum ſteterit, non locum tantum à quo exceſſit morbo obnoxium reddi, ve-*
E *rùm etiam & eum in quo conſtiterit, ac fuerit detentum, eò quòd ſupra modum repleatur, nihilominus affici, atque vtrobique dolorem ac laborem faceſſere. Etenim quum horum aliquod extra corpus ſupra quàm redundet effluxerit, ea nimirum vacuatio dolorem affert. Quòd ſi rurſum intus fiat euacuatio, & tranſmutatio, atque ab aliis ſecretio, duplici dolore tunc corpus affici eſt neceſſe quemadmodum dictum eſt, tum vnde erupit, tum vbi exuperauit.* Igitur tunc animal ſanum eſſe quum hæc temperamenti mediocritatem obtinuerint, ægrotare autem vbi vel in toto corpore, hoc eſt in omnibus vaſis, ali-
F cuius eorum redundantia fuerit, vel in parte quapiam vna fiat, nemo qui in artis operibus ſit verſatus, Hippocratem vera dixiſſe non fatebitur. Quum enim morbos quæ in vna parte à melancholico humore fiunt, paulò ante enumerarem, id etiam declaraui, quod alij ex varicum, vel hæmorrhoidis ablatione, melancholia correpti ſunt:

Digitized by Google

[illegible] qui nihil de atra bile con-
ſiderauerunt, adhuc verò magis qui neque de flaua aliquid dixerunt, qui autem neque de vtriſque, neque de pituita ſunt meditati, non omninò enumerare queas quot neceſſaria artis præcepta omiſerint. Porrò Eraſiſtratus de atra bile nihil omninò ſcriptum reliquit, de flaua autem, & pauca quidem, ſed quæ non omnia vera ſint: ſic enim de ea ſcripſit. *Bilioſa autem humiditas, quòd quidem neceſſariò excernenda ſit, plures qui ſuperueniunt affectus teſtantur, nempe morbus regius, & inflammationes, quæ circa iecur oriuntur aliique complures. Id autem conſiderare, vtrum hæc generetur in ea quæ in ventriculo fit alimenti confectione, vel mixta cum his quæ aſſumuntur, exteriùs adueniat, nihil medicam artem iuuare poteſt.* Hæc quidem de flaua bile tradidit Eraſiſtratus in primo vniuerſalium ſermonum. Qui verò illi contradicunt, aiunt quòd, ſicuti ipſe fatetur flauam bilem in corpore redundantem officere, ſatiùs ſanè eſſet ſi nequaquam ipſa generaretur: hoc verò quum fieri non poſſit, ſaltem quàm minimam gigni. Atqui nec quominùs generetur omninò prohiberi poteſt, nec vllo pacto (ſiquidem id fieri poſſit) cauſa generationis ipſius nequaquam cognita, vt quàm minimùm illius gignatur quis poterit prouidere. Igitur ſubſtantia huiuſcemodi humoris in cibis, & potibus continetur: quæ tamen prorſus inter ſe differunt, alia enim plurimùm illius obtinent, alia minimùm, &alia fortè nihil. Si autem in corpore generatur, tum in quibus potiſſimùm partibus, tum etiam cuius efficientis cauſæ vi ea gignatur, medicis neceſſarium eſt cognoſcere? Verùm hic ſermo communi ſermoni de humorum generatione coniunctus eſt, de quibus ne meminit quidē Eraſiſtratus. Quare quòd ad ipſum pertinet,

μηδὲν ἐπισκεψάμενοι περὶ μελαίνης χολῆς, ἔτι δὲ μᾶλλον, οἱ μηδὲ περὶ τῆς ξανθῆς. ὅσοι δὲ μὴ περὶ τούτων ἐπεσκέψαντο μηδὲ περὶ φλέγματος, οὐδ᾽ ἀριθμῆσαι δυνατὸν, ὁπόσα παρέλιπον τῆς τέχνης ἀναγκαιότατα θεωρήματα.
D περὶ μὲν οὖν τῆς μελαίνης χολῆς, οὐδὲν ὅλως ὁ Ἐρασίστρατος ἔγραψε, περὶ δὲ τῆς ξανθῆς, ὀλίγα τε ἅμα, καὶ οὐδὲ ταῦτ᾽ ἅπαντ᾽ ἀληθῆ. λέγει μὲν γὰρ οὕτω περὶ αὐτῆς. ἡ δὲ χολώδης ὑγρασία, ὅτι μὲν ἀναγκαία ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι, πολλὰ τῶν ἐπιγινομένων παθῶν μάρτυρες. οἱ ἴκτεροι γὰρ καὶ αἱ περὶ τὸ ἧπαρ γινόμεναι φλεγμοναὶ, καὶ ἄλλα πλείω. πότερον δὲ ἐν τῇ περὶ τὴν κοιλίαν κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς γίνεται ἡ τοιαύτη ἢ μεμιγμένη, ἐν τοῖς προσφερομένοις ἔξωθεν παραγίνεται, οὐδὲν χρήσιμον πρὸς ἰατρικὴν ἐπισκέψασθαι; ταῦτα μὲν ὁ Ἐρασίστρατος ἔγραψεν ἐν
E τῷ προτέρῳ τῶν καθόλου λόγων περὶ τῆς ξανθῆς χολῆς. ἀντιλέγοντες δ᾽ αὐτῷ, φασὶν ὡς εἴπερ αὐτὸς ὁμολογεῖ, βλάβην ἐργάζεσθαι τὴν ξανθὴν χολὴν πλεονάσασαν, ἄμεινον μὲν ἦν αὐτὴν μηδόλως γίνεσθαι. τοῦτο δ᾽ εἴπερ ἀδύνατον, ἀλλ᾽ ὡς ὀλιγίστην. καὶ μὴν οὔτε γίνεσθαι δυνατόν ἐστι κωλύειν ὁντιναοῦν. οὔτε εἴπερ τοῦτό γε δυνατὸν, ἀλλὰ προνοεῖσθαί γε τοῦ βραχυτάτην αὐτὴν γίνεσθαι χωρὶς τοῦ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως ἐπίστασθαι τοῦ πράγματος δυνατόν. ἡ μὲν οὖν οὐσία τοῦ χυμοῦ τούτου κατά γε τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτὰ περιέχεται. πάντως δὲ δή που διαφορᾶς οὔσης ἐν
F αὐτοῖς, τὰ μὲν πλέον αὐτῆς, τὰ δ᾽ ἔλαττον ἔχει, τὰ δὲ ἴσως οὐδέν. εἰ δ᾽ ἐν τῷ σώματι γίνεται, κατά τινά τε μάλιστα μέρια γίνεται τοῦτο, καὶ τίνος αἰτίας ἐργαζομένης αὐτὴν, ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τοὺς ἰατρούς, ἔζευκται δ᾽ ὁ λόγος οὗτος τῷ κοινῷ λόγῳ περὶ γενέσεως χυμῶν, ὑπὲρ ὧν οὐδ᾽ ὅλως Ἐρασίστρατος ἔγραψεν. ὥσθ᾽ ὅσον ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῷ,

Digitized by Google

πολλῷ γράφει, ἣν Ἱπποκράτης φησὶν, ἀναγκαίαν μὲν ἔχειν τὴν γένεσιν, ὅπως δὲ μὴ γίνηται πλείων, ἐδίδαξεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀρξάμενος. ἔν τε γὰρ τοῖς ζώοις, ὅσα θερμότερα, καὶ ξηρότερα ταῖς κράσεσίν ἐστιν, ἐν τούτοις φαίνεται γεννᾶσθαι πλέον, ἔν τε ταῖς θερμοτέραις ἅμα, καὶ ξηροτέραις ὥραις τε, καὶ χώραις, καὶ D καταστάσεσιν, ἐπιτηδεύμασί τε, τοῖς μετὰ κόπων, καὶ φροντίδων, καὶ ἀγρυπνιῶν, ἐδεσμάτων τε τῶν παχυμερῶν, καὶ ξηροτάτων. ἀλλὰ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ σώματος παντὸς μελάντερόν ἐστι τοῖς τὴν τοιαύτην πεφυκόσιν ἀθροίζειν χολὴν, ἔν τε τοῖς καυσώδεσι νοσήμασιν, ὅσα χωρὶς ὑγρότητος ἔχει τὴν γένεσιν, ἐφ᾽ ὧν καὶ εἰ αἱμορραγήσει ποτὲ, ἢ στάξει, μέλαν ῥεῖ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα φαινόμενα, τὰς αἰτίας ὑφ᾽ ὧν ὁ μελαγχολικὸς γεννᾶται χυμὸς, ἐνδείκνυται. περὶ δὲ τῆς καθάρσεως αὐτῶν, ταυτὶ τὰ φαινόμενα, τὴν ὁδὸν τῆς εὑρέσεως ὑπαγορεύει. κακο- E πραγῶν ἐν χρόνῳ πλείονι σπλὴν, εἴτε διὰ φλεγμονὴν, εἴτε διὰ σκίρρον, εἴτε δι᾽ ἀτονίαν, ἀχροίας ἐργάζεται κατὰ πᾶν τὸ σῶμα, πρὸς τὸ μελάντερον ἐκτρεπομένον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀεὶ μελάντερός ἐστι τοῦ ἥπατος, καὶ μάλιστα, τῶν τῆς θερμῆς, καὶ ξηρᾶς κράσεως ζώων, ὁποῖα τὰ καρχαρόδοντα πάντα ἐστὶν, ὥσπερ γε πάλιν, ὁπόσα κράσεως ψυχροτέρας, καὶ ὑγροτέρας, ἢ κατ᾽ ἐκεῖνα τετύχηκεν ὄντα, καθάπερ, οἱ ὕες, οὐ πάνυ μέλας ὁ σπλὴν αὐτοῖς ἐστι. τοῖς δὲ βουσὶ, καὶ κατὰ φύσιν μὲν ἔχουσι, μελάντερος ὁ σπλήν ἐστιν. γη- F ράσασι δὲ, πολλαπλασίῳ δή τινι μελάντερος γίνεται. ἀλλὰ καὶ ἡ γεῦσις τοῦ σπλάγχνου τούτου, καί τοι γε ἑψομένου, φαίνεται στρυφνὸν ἔχουσά τι, καὶ οὐδαμῶς ὅμοιον ἥπατι. διὰ τούτων μὲν οὖν ὑπαχθέντες οἱ ἄριστοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων

nempe quum de atra bile propoſuerimus pertractare: quam ſanè neceſſariam generationem habere, Hippocrates aſſeruit. Quo pacto autem non generetur copioſior, edocuit ab ipſis euidentibus auſpicatus. Nam & in animantibus, quæcunque temperamento D ſunt calidiore & ſicciore, apparet in ipſis quamplurimum gigni, nec non in calidioribus & ſiccioribus anni temporibus, regionibus, & conſtitutionibus, & vitæ ſtudiis, quæ in laboribus, & curis, & vigiliis nec non in cibariis craſſis, atque immodicè ſiccis aguntur. Verùm & totius corporis color nigrior eſt, in his qui huiuſcemodi bilem congerere natura ſunt apti. Adhuc & in morbis ardentibus, quicunque citra humiditatem generationem habent: in quibus ſi quando ſanguis erumpit aut diſtillat, ater fluit. Hæc igitur quæ euidentia ſunt, cauſam indicant à quibus melancholicus E humor generatur. De ipſius autem purgatione, hæc etiam euidentia inuentionis viam oſtendunt, lien diu malè affectus, ſeu ex inflammatione, ſeu ex ſcirrho, ſeu ex imbecillitate, ad nigrius conuerſus colorem vitiatum in toto corpore efficit. Quin & ipſe ſemper iecore nigrior exiſtit, & præſertim in animalibus temperamento calidioribus & ſiccioribus: qualia ſunt ſerratos dentes habentia, quemadmodum contra, ea quæ temperamentum quàm illa ſortita ſunt frigidius, ac humidius, veluti ſues, liene ſunt non admodum F nigro. At bobus, ſi etiam ſecundum naturam ſe habeant, lien nigrior eſt, vbi autem conſenuerint, longè etiam nigrior euadit. Cæterùm viſcus hoc, licet elixum, quippiam acerbum guſtui refert, vt iecori nequaquam ſimile appareat. His igitur perſuaſi præſtantiſſimi veterum, tum medicorum, tum philoſophorum

Digitized by Google

... ſanguinem euacuare? cui autem in his plurimùm aquoſi humoris euacuatur, minimùm autem bilioſi: contra verò in his qui regio morbo laborant, bilioſi plurimùm, minimùm autem aquoſi educitur? cur inquam iuuantur hydropes qui aſcitæ dicuntur, à medicamentis quæ aquam educunt, vbi moderatè fuerint purgati, quum tamen nemo ex his qui euacuationes per medicamenta purgantia factas, & eas quæ fiunt per venæ ſectionem, æquas vires obtinere autumant, his vnquam mittere ſanguinem auſus ſit: quin etiam multi per ea medicamenta quæ aquam ſubducunt euacuationes obeunt: omnes autem vrinam cientibus vtuntur: etſi in illis etiam opus erat, aſſerentes ex ſanguine quià renibus alteretur, vrinæ generationem fieri, potiùs hydericis venam ſecare, quàm medicamentis vrinam cientibus eos curare. Meliùs ſiquidem fuerit ſemel quicquid ſuperfluum eſt auferre, quàm idem ſæpiùs & multorũ dierum interuallo ac paulatim efficere. Cæterùm ſcriptum iam à nobis eſt contra hanc opinionem vno ſeorſim commentario cui titulus eſt, in vanam opinionem de vrinarum ſecretione: proinde haud perperam quamplurimi homines ſeipſos iis committunt qui irrationali exercitatione magis quàm illis qui rationali quadam peruerſione artem tractant. Id enim quod eorum quidam dicere conſueuerunt, veriſſimum eſt: longè meliùs ipſos tum ſanorũ, tum ægrotantium victus rationes cognoſcere, iis qui ſophiſticè nugantur. Qui ſanè preter cetera & vitam noſtram conſumunt, dum ea primùm legimus quæ eorum ſectæ principes ſcripſerunt, deinde audimus quæcunque afferunt illorum ſectatores, ac demum illorum etiam ſophiſmata cogimur diſſoluere.

πλεῖστον ἐπὶ τούτων ἐκκενοῦται τὸ ὑδατῶδες, ἐλάχιστον δὲ ὁ πικρόχολος χυμός. ἔμπαλιν δὲ, ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων, ὁ πικρόχολος χυμὸς πλεῖστος, ἐλάχιστος δ' ὁ ὑδατώδης; διὰ τί δὲ ὠφελοῦνται μὲν ὑπὸ τῶν ὑδραγωγῶν φαρμάκων, ὅταν συμμέτρως κενωθῶσιν,

D οὐδεὶς δὲ τῶν ὁμοτίμους εἶναι πεπεισμένων τὰς διὰ τῶν καθαρτικῶν κενώσεις, ταῖς φλεβοτομίαις, ἐτόλμησεν ἀφελεῖν αὐτοῖς τοῦ αἵματος. ἀλλ' ἔνιοι μὲν καὶ διὰ τῶν ὑδραγωγῶν φαρμάκων τὰς κενώσεις ποιοῦνται, πάντες δὲ τοῖς οὐρητικοῖς χρῶνται· καίτοι κἀπὶ τούτων ἐχρῆν τοὺς φάσκοντας ὑπὸ τῶν νεφρῶν ἀλλοιούμενον τὸ αἷμα, τὴν τῶν οὔρων γένεσιν ἐργάζεσθαι, φλεβοτομεῖν τοὺς ὑδερικοὺς μᾶλλον, ἢ διὰ τῶν οὐρητικῶν φαρμάκων θεραπεύειν. ἄμεινον γὰρ ἅπαξ τὸ περιττὸν ἀποχεῖν τοῦ πολλάκις, ἐν πολλαῖς ἡμέραις, κατὰ βραχὺ πράτ-

E τειν αὐτό. γέγραπται δέ μοι καὶ πρὸς ταύτην τὴν δόξαν ἰδίᾳ, καθ' ἓν ὑπόμνημα, τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον, πρὸς τὴν κενὴν δόξαν, περὶ τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως. εἶτ' οὐχὶ καλῶς, οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσι τοῖς ἀλόγῳ τριβῇ μᾶλλον, ἢ λογικῇ διαστροφῇ τὴν τέχνην μεταχειριζομένοις. ὅπερ γὰρ εἰώθασι λέγειν ἔνιοι αὐτῶν, ἀληθέστατόν ἐστιν, ὡς πολλῷ βέλτιον αὐτοὶ γινώσκουσι τά τε τῶν ὑγιαινόντων, καὶ τὰ τῶν νοσούντων διαιτήματα, τῶν σοφιστικῶς ληρούντων. οἵγε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι καὶ κατατρίβουσιν ἡμῶν τὸν βίον ἀναγινωσκόντων μὲν πρῶτον, ἃ γεγρά-

F φασιν οἱ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἡγεμόνες. εἶτ' ἀκουόντων, ἃ συναγορεύοντες αὐτοῖς λέγουσιν, εἶτα ἀναγκαζομένων λύειν αὐτῶν τὰ σοφίσματα.

ἔχειν τὰς φλέβας ἐξ ἁπάντων τῶν ἐντέρων. εἰς τοῦτο ἀναφέρειν τὸν τρόφιμον χυμόν, οὐκ ἐκ μόνης τῆς γαστρός; ὅτι δὲ φιλονεικῶν ὁ Ἐρασίστρατος, οὐ πεπεισμένος ἄχρηστον ἰατροῖς εἶναι τὴν περὶ τῶν χυμῶν θεωρίαν, οὔτ᾽ ἐν ᾧ μέρει τοῦ ζώου γεννᾶται τὸ αἷμα διῆλθεν, οὔθ᾽ ὑπὸ τίνος αἰτίας, οὔτε κατὰ τίνα τρόπον, ἐναργὲς τεκμήριόν ἐστι, τὸ, D μηδενὸς τῶν διὰ μέλαιναν χολήν, ἢ ὅλως τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν γινομένων παθῶν μνημονεῦσαι; καίτοι, μὴ μόνον τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων τε, καὶ ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόντων τι πάθος μελαγχολικόν, ἐπιχειρούντων τε τῇ θεραπείᾳ, δι᾽ ἐλλεβόρου τοῦ λευκοῦ καθάρσεως. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀπαίδευτός ἐστι τῶν ἐν Ἕλλησι τεθραμμένων, ὡς μήτ᾽ ἀνεγνωκέναι, μήτ᾽ ἀκηκοέναι τὰς Προίτου θυγατέρας μανείσας ὑπὸ Μελάμποδος ἰαθῆναι καθαρθείσας οὕτως; ὥς τε οὐ περὶ διακοσίων ἐτῶν ἢ τριακοσίων, ἀλλὰ πολὺ πλεόνων, ἐν- E δόξου τῆς καθάρσεως ταύτης οὔσης, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ κεχρημένων τῷ φαρμάκῳ. βέλτιον οὖν ἦν πρὸς ὁμόσε χωρήσαντας τὸν Ἐρασίστρατον ἐπιδεῖξαι σφαλερῶς φιλονεικοῦντα, μήτε μελαγχολίαν, μήτ᾽ ἄλλως μηδεμίαν μανίαν, ἐπὶ μελαίνῃ χολῇ γίνεσθαι. καθάπερ γε, μὴ δὲ καρκίνον, μὴ δὲ ἐλέφαντα, μὴ δὲ τὰς θηριώδεις ἐν φρενίτισι παρακοπάς, μὴ δὲ κιρσούς, μηδ᾽ αἱμορροΐδας. μηδ᾽ ὅτι πολλοὶ κατὰ τὰς ἀναιρέσεις αὐτῶν ἐμελαγχόλησαν. ἀλλ᾽ οὐκ ἐτόλμησεν οὐδὲν τοιοῦτο εἰπεῖν, αἰδούμενος, οἶμαι, καταγνωσθῆναι πρὸς τῶν ὁμι- F λησάντων ἐπιμελῶς τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης, ἐν οἷς τὰς ἐπιδείξεις, οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν, οὐκ ἐν λόγοις σοφιστικοῖς ἐποιοῦντο. φρασάτω τις οὖν μοι, τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τοῦ, τὸν σπλῆνα μέλανα φαίνεσθαι, τοῖς θερμοῖς καὶ ξηροῖς τὴν κρᾶσιν ζώοις, ὡς μὴ δὲ βρωθῆναι δύνασθαι,

qui ignorent oportere venas ex omnibus inteſtinis ad iecur nutritorium ſuccum deferre, non ex ſolo ventriculo. Quòd autem Eraſiſtratus, contentionis ſanè ſtudio, non quòd omninò crederet, contemplationem de humoribus medicis inutilem eſſe, neque in qua animalis parte ſanguis generetur, expreſſerit, neque à qua cauſa, neque quo pacto, ex hoc quod mox dicam, euidens indicium licet aſſumere: ipſum nempe nullius affectus qui atra bile oriatur, neque omnino ab humore melancholico prorſus meminiſſe? etſi non modò ipſo priores philoſophi ac medici, verùm etiam omnes homines aliquem affectum melancholicum nominare conſueuerunt, cuius curationem purgatione per album veratrum aggrediuntur. Nemo enim inter græcos enutritus, ita eſt ruditer inſtitutus, qui non legerit vel audiuerit Prœti filias furore percitas à Melampode ſic purgatas fuiſſe. Vnde non ſolùm vſque ad ducentos, vel trecentos annos, ſed & multò plures, purgatio hæc celebris permanſit, ita vt omnes homines inter id temporis eo medicamento vterentur. Melius igitur erat Eraſiſtratū contra cominus congredientes firma contentione demonſtrare, neque melancholiam, neque vllam denique inſaniam ab atra bile prouenire: ſicuti nec cancrum, neque elephantem, neque ferinas in phreniticis amentias, neque varices, neque hæmorrhoidas, neque multos in iis tollendis melancholia correptos fuiſſe. Verùm nihil huiuſmodi enunciare auſus eſt, veritus (vt puto) ab iis improbari, qui in artis operibus diligentiùs ſunt verſati: in quibus veteres medici non in ſophiſticis rationibus demonſtrationes ſtruxerunt. Velim igitur quiſpiam ipſius ſectatorum mihi cauſam dicat, cur animalium quæ calido & ſicco temperamento ſunt, atrum quidem lienem eſt videre, ita vt nec comedendo idoneus ſit,

Digitized by Google

… quando etiã patet humore ipſum nutrientē eiuſmodi eſſe. Igitur huiuſmodi animaliū opifex non deſpexit ex ſanguine, quicquid veluti limus ac fæx ſubſidet in ſanguine ab ipſo expurgare, quemadmodū neque bilioſum, atq; ſeroſum recrementum: proinde ſi in corpore omnes humores videntur contineri (id enim Hippocrates ex eo oſtendit, D quòd omnes in ſanis excernantur propriis vnicuique medicamentis attracti) ars quæ animalia format, aliquod inſtrumentum efficere, quòd melancholicas ſuperfluitates attrahat, non vtique deſpexerit. Nec verò aliam erit particulam excogitare quæ huic humiditati excipiendæ propria ſit, ipſo ſplene prætermiſſo. Num igitur adhuc quæres per quodnã vas hæc ſanguinis craſſitudo ad ipſum deferatur? neque credes per eandem non ſolùm lienem attrahere, verùm etiam ventriculum familiarem ſibi humorem in longioribus inediis. Nam ſi E adhuc eorum memor quæ in commentariis de facultatibus naturalibus demonſtrauimus: nec horum quicquam inquires, neque quo pacto per eaſdem venas ex ventriculo per totum animal nutrimentum deferatur. Atqui rurſus defertur per eaſdem venas ad ventriculum: tum in purgationibus quas perficiunt aſſumpta medicamenta, tum in iis quas natura in morborum criſibus molitur, ſicuti in bene valentibus nonnunquã optimus etiam ſanguis ad ventriculum commeat, ipſum nimirum nutriturus, quod in longioribus inediis contingit. Quin etiam quandoque ex toto corpore per eaſdē venas quamplurima excrementa confertim excer- F nuntur. Hæc autem omnia in commentariis de facultatibus naturalibus à nobis ſunt demonſtrata. Oportet autem eum qui contradicit, non ad concluſiones demonſtrationum eas rationes adducere quas in illis tractationibus redarguimus, ſed noſtras demonſtrationes falſas eſſe domonſtrare.

ποιότητα, πρόδηλον ὅτι καὶ ὁ τρέφων αὐτὴν χυμὸς, τοιοῦτός ἐστιν. οὔκουν ἂν ἠμέλησεν ὁ δημιουργὸς τῶν τοιούτων ζώων ἐκκαθαίρειν τοῦ αἵματος, ὅσον ἰλυῶδές τε αὐτοῦ, καὶ τρυγῶδές ἐστι. καθάπερ οὐδὲ τὸ πικρόχολον, καὶ ὀῤῥῶδες περίττωμα. εἴπερ οὖν D φαίνονται κατὰ τὸ σῶμα πάντες οἱ χυμοὶ περιεχόμενοι, τοῦτο γὰρ Ἱπποκράτης ἀπέδειξεν, ἐκ τοῦ πάντας ἐκκρίνεσθαι τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἑλκομένους ὑπὸ τῶν οἰκείων ἑκάστου φαρμάκων, οὐκ ἂν ἠμέλησεν ἡ διαπλάττουσα τὰ ζῶα τέχνη, ποιῆσαί τι τοῦ μελαγχολικοῦ περιττώματος ἑλκτικὸν ὄργανον. οὐ μὴν οὐδ' ἄλλο τι δυνατὸν ἐπινοῆσαι, τοιαύτης ὑγρότητος οἰκεῖον μόριον, ὑπερβάντα τὸν σπλῆνα. ἆρ' οὖν ἔτι ζητήσεις διά τινος ἀγγείου τὸ παχὺ τοῦ αἵματος φέρεται πρὸς αὐτόν. ἀπιστήσεις δὲ διὰ μιᾶς φλεβὸς, οὐ σπλῆνα μόνον ἕλκειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα τὸν οἰκεῖον χυμὸν, ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις; εἰ E μεμνημένος ὧν ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν εἴης, οὔτε τούτων ζητήσεις οὐδὲν, οὔτε πῶς διὰ τῶν αὐτῶν φλεβῶν, ἐκ κοιλίας εἰς ὅλον τὸ ζῶον ἡ τροφὴ φέρεται, καταφέρεται δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὴν διὰ τῶν αὐτῶν. ἔν τε γὰρ ταῖς ὑπὸ τῶν φαρμάκων καθάρσεσι, κἀπειδὰν ἡ φύσις ἐκκαθαίρῃ τὸ κατὰ τὰς ἐν ταῖς νόσοις κρίσεις, ὥσπερ γε κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων πολλάκις, αὐτό τε τὸ χρηστότατον αἷμα φέρεται πρὸς τὴν γαστέρα, θρέψον αὐτὴν ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις, ἐκκρίνεταί τε διὰ τῶν αὐτῶν φλεβῶν, ἐξ ὅλου τοῦ F σώματος, ἀθρόως ἐνίοτε πολλὰ τῶν περιττωμάτων. ἀποδέδεικται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων, ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι. καὶ χρὴ τὸν ἀντιλέγοντα, μὴ πρὸς τὰ συμπεράσματα τῶν ἀποδείξεων ἐρωτᾶν λόγους, οὓς ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἐξηλέγξαμεν, ἀλλὰ τὰς ἡμετέρας ἀποδείξεις ἀποδεικνύναι ψευδεῖς.

Digitized by Google

σθαί τε, καὶ πραγματεύεσθαι, κατά τινα διάθεσιν, ἕκαστον αὐτῶν γίνεται; συμβέβηκε γάρ ποτε, γυναικὸς ἐν πυρετοῖς οὔσης, καὶ δοκούσης ἐλαφρῶς τε, καὶ ἀκινδύνως ἔχειν, μελανῶν οὔρων ἔκκρισιν γίνεσθαι, οἷα τὰ φαυλότατα ἐν τοῖς σημείοις ἀναγράφεται. ζητουμένης τε τῆς ἐκκρίσεως, κατά τινα διάθεσιν γεγένηται, ἐφαίνοντο τότε τῇ ἀνθρώπῳ καθήκειν αἱ ἡμέραι τῆς καθάρσεως. οὐ γινομένης δὲ ταύτης τῆς ἐκκρίσεως, ἐπὶ τὴν κύστιν ὁρμὴν λαβεῖν τὰ συνειλημμένα, καὶ διὰ τὴν τούτου ἔκκρισιν, κουφισμὸν μᾶλλον αὖθις ὑπέλαβε τῇ ἀνθρώπῳ, ἢ δυσκολίαν γίνεσθαι. ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν φαινομένων συνέβαινεν. οὐκοῦν, ὅτι τὰ μέλανα πολλάκις οὐρεῖται, τῆς ἐμμήνου καθάρσεως μὴ γινομένης, ὅτι τε κουφίζεσθαι μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν, ἢ παροξύνεσθαι συμβαίνει τὰς οὕτω νοσούσας γυναῖκας, ὅτι τε κάθαρσίς ἐστιν ἡ διὰ τῆς μήτρας κένωσις, ἐδήλωσεν ὁ Ἐρασίστρατος, εἴς διάγνωσίν τε τῆς παρούσης διαθέσεως, εἴς πρόγνωσίν τε τῶν ἐσομένων χρήσιμον εἶναι τὸν λόγον, ὃν διῆλθεν, ὀρθῶς διηγούμενος. ἐπὶ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων, μαρτυρεῖται, τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι γίνεσθαι. καθάπερ γε, καὶ τὸν πικρόχολον, καὶ τὸ φλέγμα. δέδεικται δ' ἡμῖν, ὁ τοῦ φλέγματος χυμὸς, ἐκ τῶν φλεγματικῶν ἐδεσμάτων κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ γαστρὶ πέψιν γινόμενος. ὥσπερ ὁ πικρόχολός τε, καὶ ὁ μελαγχολικὸς, ἐν ἥπατι. μεταβάλλων τε καὶ κατὰ τὴν ἐν τούτῳ πέψιν ὁ φλεγματικὸς εἰς αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο, μηδὲν αὐτοῦ γεγονὸς ἴδιον ὄργανον, εἰς κάθαρσιν τοῦ αἵματος, ὥσπερ αἵ τε κύστεις ἀμφότεραι, καὶ ὁ σπλὴν, αἱ μὲν τοῦ τε πικροχόλου χυμοῦ, καὶ τῶν ὀῤῥωδῶν περιττωμάτων, ὁ δὲ σπλὴν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. τὸ μὲν γὰρ τῇ γαστρὶ γινόμενον, ὁ συναναφέρεται τοῖς εἰς ἧπαρ ἀναδιδομένοις ἐκ τῶν ἐσθιομένων τε, καὶ πινομένων χυμοῖς, ἅμα τούτοις πεττόμενον,

mittere: verum diligentius inſpicere atque curioſius perquirere, ob quam diſpoſitionem accidat eorum vnumquodque. Contigit enim quandoque quum mulier febricitaret ac videretur leuiter, & citra periculum habere, nigrarum vrinarum excretionem fieri, quales in ipſis ſignis pernicioſiſſimæ deſcribuntur. Vbi autem in-
D *quireretur ob quam diſpoſitionem excretio facta eſſet, nunc mulieri purgationis tempus adeſſe deprehenſum eſt, & quum huiuſmodi excretio detineretur, ad veſicam quæ congeſta erant, prorupiſſe, atque ob eam excretionem mulieri magis leuitatem quàm difficultatem accidiſſe quis iure exiſtimaſſet. Quod ſanè & ex iis quæ apparebant contigiſſe viſum eſt.* Quòd igitur nigra ſæpiùs mingantur, menſtrua purgatione detenta, quódque magis ex his excretionibus leuantur quàm exacerbentur quæ ita ægrotant mulieres, atque adhuc quod purgatio ſit, quæ per vterum fit euacuatio; demonſtrauit Eraſiſtratus
E tum ad præſentis affectus cognitionem, tum etiam ad futurorum prænotionem, vtilem eſſe, quem habuit ſermonem rectè quidem exponens. Itaque in omnibus quæ tradidit fatetur in hominis corpore humorem melancholicum gigni, ſicuti & bilioſum, & pituitam. Oſtenſum autem eſt à nobis pituitoſum humorem ex pituitoſis cibariis in prima concoctione, quæ in ventriculo fit generationem habere, veluti bilioſum & melancholicum in iecore: in cuius quidem concoctione pituitoſus etiam humor in ſanguinem mutatur. Quam ob cauſam nullum ipſi proprium inſtrumentum molita eſt natura ad ſanguinis ex-
F purgationem, quemadmodum eſt vtraque veſica, & lien: ſiquidem hæ ſanguinem à bilioſo humore, & ſeroſo expurgant. lien verò ab humore melancholico. At pituitoſus humor qui in ventriculo gignitur, quum vnà cum humoribus qui ex comeſtis & bibitis conſiſtunt, in iecur deferatur, cum illis ſimul atque concoquitur, in

Digitized by Google

... mingat, quandoque verò album & leue ſubſidat, diuturnior morbus euadit, & minùs periculo vacat. Si autem vrina fuerit ſubrubra, & ſubſidentia item ſubrubra, & leuis: diuturnior hic ſanè priore fiet, ſed admodum ſalutaris. At ſubſidentiæ in vrinis quæ craſsioris farinæ hordei ſpeciem referunt, prauæ ſunt: his verò deteriores, in quibus veluti laminæ quædam apparent: tenues autem & albæ, valde vitioſæ exiſtunt: atque his adhuc deteriores quæ furfures imitantur. Nebulæ quæ in vrinis feruntur albæ, bonæ: nigræ autem, malæ. Quouſque autem vrinæ fuerint ruſæ, ac tenues, crudum eſſe morbum ſignificant: & ſi diutiùs tales extiterint, periculum imminet ne durare æger poſsit quoſuſque morbus concoquatur. Pernicioſiſsimæ verò omnium vrinæ ſunt aquoſæ, & grauiter olentes, & nigræ, & craſſæ. In mulieribus autem & viris nigræ vrinæ ſunt teterrimæ, in pueris verò aquoſæ. Porrò qui tenuem diutiùs, & crudam vrinam mingunt, ſi cætera, vt in his qui ſeruandi ſunt, adſint indicia: in iis abſceſſum infra ſeptum transuerſum expectare oportet. Pinguedines deſuper natantes, quæ aranearum ſpeciem referunt damnandæ ſunt: nam indicant colliquationem. Conſiderandæ autem ſunt in vrinis nebulæ, an deorſum ferantur, an ſurſum, atque adhuc quem colorem obtineant. Illæ enim quæ deorſum feruntur cum colore quem paulò ante commemorauimus, bonæ ſunt, atque commendandæ: illa verò quæ ſurſum cum colore qualis iam dictus eſt, attolluntur, contra ſunt vitioſæ, atque damnandæ. Verùm non te decipiat, ſi ipſa veſica aliquam his ſimilem reddat vrinam: non enim tunc totius corporis erit indicium, ſed ſolius metipſius nota cenſenda eſt. Itaque quum hæc ſcripſerit Hippocrates, & poſt ipſum Diocles, & Praxagoras ſimilia tradiderint: rationi utique conſentaneum erat, vt Eraſiſtratus, addita ſuæ opinionis ratione, demonſtraret veráne an falſa illi pronunciarint:

σημαίνει ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. Εἰ δὲ παραλίποι, καὶ ποτὲ μὲν καθαρὸν οὐρέῃ, ποτὲ δὲ ὑφίσταταί τε λευκὸν, καὶ λεῖον χρονιωτέρη γὰρ ἡ νοῦσος. καὶ ἧσσον ἀσφαλής. Εἰ δ' εἴη τό, τε οὖρον ὑπέρυθρον, καὶ ἡ ὑπόστασις ὑπέρυθρός τε, καὶ λείη, πολυχρονιώτερον μὲν τοῦτο τοῦ προτέρου γὰρ, σωτήριον δὲ κάρτα. κριμνώδεες δὲ ἐν τοῖσιν οὔροισιν ὑποστάσιες, πονηραί. τουτέων δ' ἔτι κακίους, αἱ πεταλώδεες. λευκαὶ δὲ καὶ λεπταὶ, κάρτα φλαῦραι. τουτέων δ' ἔτι κακίους αἱ πιτυρώδεες. νεφέλαι δ' ἐμφερόμεναι τοῖσιν οὔροισι, λευκαὶ μὲν ἀγαθαὶ, μέλαιναι δὲ, φλαῦραι. ἔστ' ἂν δὲ πυῤῥόν τε ᾖ τὸ οὖρον, καὶ λεπτὸν, ἄπεπτον σημαίνει τὸ νόσημα. καὶ εἰ πουλὺν χρόνον εἴη τοιοῦτο ἐὸν, κίνδυνος, μὴ οὐ δυνήσεται ὁ ἄνθρωπος διαρκέσαι· ἔστ' ἂν πεπανθῇ ἡ νοῦσος. θανατωδέστατα δὲ τῶν οὔρων ἐστὶ, τά τε ὑδατώδεα, καὶ δυσώδεα, καὶ μέλανα, καὶ παχέα. ἔστι δὲ τῇσι γυναιξὶ, καὶ τοῖσιν ἀνδράσι, τὰ μέλανα τῶν οὔρων κάκιστα. τοῖσι δὲ παιδίοισι τὰ ὑδατώδεα. ὁκόσοι δ' ἂν οὖρα λεπτὰ, καὶ ὠμὰ οὐρέουσι πουλὺν χρόνον, ἢν τὰ ἄλλα ὡς περιεσομένοισι σημεῖα ᾖ, τουτέοισιν, ἀπόστασιν δεῖ προσδέχεσθαι ἐς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία. καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τῶν ἄνω ἐφισταμένων, ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι, συντήξιος γὰρ σημεῖον. σκοπέειν δὲ χρὴ τῶν οὔρων, ἐν οἷσιν αἱ νεφέλαι. ἤν τε κάτω ἔωσιν, ἤν τε ἄνω, καὶ τὰ χρώματα ὁκοῖα ἴσχουσι. καὶ τὰς μὲν κάτω φερομένας, σὺν τοῖσι χρώμασιν οἷσιν εἴρεται, ἀγαθὰς εἶναι, καὶ ἐπαινέειν. τὰς δ' ἄνω, σὺν τοῖσι χρώμασιν οἷσιν εἴρεται, πονηρὰς εἶναι καὶ μέμφεσθαι. μὴ ἐξαπατάτω δέ σε, ἤν τε αὐτὴ ἡ κύστις νόσημα ἔχουσα, τῶν οὔρων τι ἀποδιδῷ τουτέων. οὐ γὰρ τοῦ ὅλου σημεῖον, ἀλλ' αὐτῆς καθ' ἑωυτήν. Ταῦτα γράψαντος Ἱπποκράτους, καὶ μετ' αὐτὸν Διοκλέους τε, καὶ Πραξαγόρου, παραπλήσια τούτοις, εὔλογον ἦν, εἴτ' ἀληθεύουσιν, εἴτε ψεύδονται, τὸν Ἐρασίστρατον εἰρηκέναι, τὸν λογισμὸν προσθέντα τῆς ἰδίας ἀποφάσεως.

Digitized by Google

φύσιν [illegible] μόνον αὐτὸν [illegible], μηδενὸς [illegible]
ἀκριβῶς εὐχύμου ὄντος ἐν τῷ σώματι· μέλαιναν
χολήν. εἰ γοῦν, φασίν, ἀθλητῇ τινί, ἄριστα δια-
κειμένῳ δοίη τις φαρμάκου τοῦ νομιζομένου μέλαι-
ναν χολὴν ἐκκενοῦν, ὄψεται κενουμένην αὐτήν. ὥσπερ
εἰ καὶ τῶν τὴν ξανθὴν χολὴν ἐκκαθαίρειν πεπιστευμέ-
νων, προσενέγκῃ τις, ἐκείνην ὄψεται κενουμένην, ᾧ καὶ D
δῆλον εἶναί φασιν, ὡς ἀλλοιουμένου τοῦ αἵματος ὑπὸ τῆς τοῦ
φαρμάκου δυνάμεως, εἰς τὰς χολὰς γίνεται μεταβολή.
καθάπερ γε κἂν εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοίης, ὄψει, φασί, καὶ
τότε κενούμενον φλέγμα, παραπλησίως δὲ, κἂν εἰ τὰ πε-
πιστευμένα τὸν λεπτὸν ἰχῶρα κενοῦν, ἀναγκάσῃς προσενέγ-
κασθαι τὸν εὐχυμώτατον ἄνθρωπον, ὄψει καὶ τότε κενούμενον
ὑδατώδη λεπτὸν τινα ἰχῶρα. πρὶν μὲν οὖν ἀποδειχθῆναι,
τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ἕκαστον ἕλκειν ἕνα τινὰ χυμόν,
οὗ πέφυκεν ὑπάρχειν ἑλκτικόν, ἔχει τι πιθανὸν ὁ λόγος
αὐτῶν. ἀποδειχθέντος δὲ τούτου, τὸ ψεῦδος αὐτῶν καταφω- E
ρον γίνεται. ἐδείχθη γάρ, ὅτι τὸν οἰκεῖον ἕκαστον ἕλκει χυμόν, ἐκ
τοῦ τὰ μὲν τοῖς ὑδερικοῖς διδόμενα φάρμακα, τοσαύτην
ἐνίοτε ποιεῖσθαι κένωσιν, ὡς ὅλας λεκάνας πληροῦν, ἀνά-
λογον δὲ τῷ κενουμένῳ, προσστέλλεσθαί τε τὴν γαστέρα, καὶ
κουφίζεσθαι σαφῶς τοὺς κάμνοντας, εὐπνουστέρους τε γίνε-
σθαι. τὰ δὲ τοῖς ἰκτερικοῖς, τὴν μὲν ξανθὴν χολὴν ἐκ-
κενοῦν πλείστην, ὀνίνασθαι δὲ τοὺς πάσχοντας. εἰ δ' ἔμπαλιν,
τὰ μὲν ὑδραγωγὰ φάρμακα δοίης τοῖς ἰκτερώδεσι, τὰ δὲ
χολαγωγὰ τοῖς ὑδερώδεσιν, ἐλάχιστόν τε τὸν οἰκεῖον κενώ-
σεις χυμόν. οὐ μόνον δ' οὐδὲν ὠφελήσεις τοὺς κάμνοντας, ἀλ- F
λὰ καὶ βλάψεις μεγάλως. ὥσπερ εἰ καὶ φλεβοτομήσεις
αὐτούς. καί τοι κατὰ τοὺς ἡγουμένους, ὑπὸ τῶν καθαιρόντων
φαρμάκων ἀλλοιοῦσθαι τοὺς ἐν σώματι χυμούς; ὡς ἂν ἕκα-
στον τῶν ἑλκόντων τὴν φύσιν ἔχῃ, τῷ καθαίρειν, τὸ φλε-
βοτομεῖσθαι τὴν ἴσην ἕξει δύναμιν. ὥσπερ οὖν ἡμεῖς, ὑδρα-

atra in corpore contenta [illegible] tæ cuipiam optimi habitus aliquod medicamentum propinaueris ex iis quæ atrã bilem euacuare exiſtimantur: ipſam videbis euacuari, quemadmodũ ſi ea quoq; exhibeas, quæ flauã bilem creduntur expurgare: ipſam haud aliter conſpicies excerni. Vnde ipſi ſatis conſtare dicũt, à viribus medicamẽti alterato ſanguine in biles fieri tranſmutationẽ: veluti etiã ſi cui dederis medicamentum quod pituitam ſubducat: ipſam quoq; pituitam (inquiunt) videbis euacuari. Pari etiã modò ſi ea quæ tenuem ſaniem euacuare credita ſunt, hominẽ qui optimis ſcateat ſuccis aſſumere coëgeris: videbis & tunc quandam aquoſam & tenuẽ ſaniem excerni. Porrò priuſquã fuerit demonſtratum, quodcunq; purgatorium medicamentum vnum quendam humorem attrahere, nempe quem natura attrahere natum eſt: iſtorũ ratio aliquid probabilis obtinere videtur. Verùm hoc demonſtrato, ipſorum mendaciũ manifeſtè nemo non deprehendet. Ex eo enim oſtenſum eſt eorum vnumquodque propriũ humorem attrahere, quod ea medicamenta quæ aqua inter cutẽ laborantibus propinãtur, tantam ſæpenumero euacuationẽ moliuntur, vt integras matellas impleãt: ad proportionem autẽ eorũ quæ ita educũtur, aluus detineatur, ac manifeſtè leuẽtur ægrotãtes, atque faciliùs reſpirent: quæ verò in morbo regio offerũtur, flauã bilẽ plurimã euacuẽt, & iuuẽtur non parùm inde ægrotantes. Si verò contra medicamẽta aquam ſubducentia morbo regio laborantibus dederis, quę verò bilem educunt, his qui aqua inter cutẽ infeſtantur, quàm minimũ proprij humoris vtrobique videbis euacuari: atq; inde non ſolũ nihil iuueris ægrotantes, verumetiam quàm maximè læſeris, haud aliter quã ſi ipſis venã incideris. Atqui apud eos, qui credũt à purgãtibus medicamẽtis humores in corpore mutari, prout natura vniuſcuiuſq; trahẽtis extiterit: ſectio quidem venæ purgãdi auxilio æquales vires obtinebit. Cæterùm quemadmodum nos medica-

Digitized by Google

Digitized by Google

ρότατον ἀποκριθέν. τούτου δὲ ἱστόριον τόδε, ὅτι ἀποκρίνεται τὸ ἰσχυρότατον, ὅτι ἐπὴν λαγνεύσωμεν, σμικρὸν οὕτω μεθέντες, ἀσθενέες γινόμεθα. ἔχει δὲ οὕτω. φλέβες καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον, οἷσιν ὑποτριβομένοισι καὶ θερμαινομένοισι καὶ πληρευμένοισιν, ὥσπερ κνησμὸς ἐμπίπτει, καὶ τῷ σώματι παντὶ ἡδονὴ καὶ θέρμη ἐκ τούτου παραγίνεται, τριβομένου δὲ τοῦ αἰδοίου καὶ τοῦ ἀνθρώπου κινευμένου, τὸ ὑγρὸν θερμαίνεται ἐν τῷ σώματι, καὶ διαχέεται, καὶ κλονέεται, ὑπὸ τῆς κινήσιος, καὶ ἀφρέει. καθάπερ καὶ τ᾽ ἄλλα ὑγρὰ σύμπαντα κλονεύμενα ἀφρέει. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ ἀφρέοντος, ἰσχυρότατον καὶ τὸ πιότατον, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν. τείνουσι γὰρ ἐς τοῦτον, ἐκ παντὸς τοῦ σώματος. καὶ διαχέει ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν ὀσφὺν, καὶ ἐς πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ἐς τὸν μυελὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τείνουσιν ὁδοὶ, ὥστε καὶ ἐπιέναι τοῦ ὑγροῦ ἐς αὐτὸν καὶ ἀποχωρέειν. ἐπὴν δὲ ἔλθῃ ἐς τοῦτον τὸν μυελὸν ἡ γονὴ, χωρέει παρὰ τοὺς νεφρούς. ταύτῃ γὰρ ἡ ὁδός ἐστι διὰ φλεβῶν. κἢν οἱ νεφροὶ ἑλκωθῶσιν, ἔστιν ὅτε καὶ αἷμα ξυμφέρεται. παρὰ δὲ τῶν νεφρῶν, ἔρχεται διὰ τῶν ὀρχίων μεσάτων ἐς τὸ αἰδοῖον. καὶ χωρέει οὐχ ὅπῃ τὸ οὖρον, ἀλλά οἱ ἄλλη ὁδός ἐστιν αὐτῆς ἐχομένη. καὶ οἱ ἐξονειρώσσοντες διὰ τάδε ἐξονειρώσσουσιν· ἐπὴν τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι, διακεχυμένον ᾖ καὶ διάθερμον, εἴτε ὑπὸ ταλαιπωρίης, εἴτε ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἀφρέει. καὶ ἀποκρινομένου ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁρῶν περίσταται, οἷόν περ ἐν τῇ λαγνείῃ. πάσχει γὰρ αὐτῷ τὸ ὑγρὸν τοῦτο ὅπερ ἔχει λαγνεύοντι. ἀλλ᾽ οὐ μοι περὶ ὀνειρωσσόντων καὶ παντὸς τοῦ νοσήματος τί ἐστι, καὶ ὁκόσα ἐργάζεται, καὶ διότι πρὸ λαγνείης. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἰρέαται.

ſo quod in corpore continetur humido proficiſcitur. Huius autem rei iſtud argumentum eſt, validiſſimum quippe excerni, quòd quum rem veneream egimus, tam pauco ſeminis emiſſo, imbecilles ſimus. Res autem ita ſe habet. Venæ & nerui ab vniuerſo corpore ad pudendum producuntur, quibus dum ſubteruntur, & caleſcunt, & implentur, veluti prurigo incidit, vnde vniuerſo corpori tum voluptas, tum calor oboritur. Quum verò pudendum confricatur, & homo mouetur, humidũ in corpore concaleſcit, ac diffunditur, & ex motu agitatur, & ſpumat, atq. ad eundẽ modum quo reliqua omnia humida quũ vehementiùs dimouẽtur, ſpumeſcit. Sic autem & in homine valentiſſima & pinguiſſima portio à ſpumante humido ſecedit, & ad ſpinalem medullã progreditur. Ad eam namq. ex vniuerſo corpore viç concurrũt, & ex cerebro in lumbos, vniuerſum corpus & ſpinalem medullã diffunditur, & ex ea viæ procedunt, vt & ad ipſam humidum adeat, & ex ea ſecedat. At vbi ad hanc ſpinæ medullam genitura peruenerit, procedit ad renes, huic enim via patet per venas. Quod ſi renes exulcerati fuerint, interdũ etiam ſanguis vnà defertur. A renibus autem per medios teſtes ad pudendũ peruenit, neque quã via vrinæ eſt prodit, ſed alia ipſi via eſt huic proxima. Qui per ſomnũ ſemen effundũt tum ideo venerem ſomniãt quum humidũ in corpore diffuſum & excalefactũ ſiue ex vehementi exercitatione, ſiue ex alia quauis cauſa ſpumeſcit; atq; dum ab ipſo excernitur quale in coitu aduertitur, tale quid repræſentat. Patitur namq; per ſe id humidũ, quod in coëunte præſtat. Verùm non mihi de his qui per ſomnum ſemen emittũt, ac de toto morbo, quid ſit, & quæ moliatur, & cur ante coitum ſemen emittatur, ſermo eſt. Sed de his iſta quidem à me dicta ſint.

CAP. II.

Digitized by Google

que meabiles euadunt, & aperiuntur, atque via,
tranſitúſque per illarum anguſtias patet, túncque
humidum etiam concuſſionem habet, nam & ſpa-
tia ampliora, in quibus concutiatur habet, pueró-
que quum adultus fuerit, ob eam cauſam & virgini
menſtrua prodeunt. Atque hæc mihi ſic demon-
ſtrata ſunt. At genitura ab vniuerſo corpore, & á
ſolidis, & à mollibus, & ab vniuerſo totius corpo-
ris humido ſecerni aſſeuero. Sunt autem quatuor
humidi ſpecies, ſanguis, bilis, aqua, & pituita. Tot
enim ſpecies ſibi congenitas habet homo, à quibus
morbi fiunt, vel etiam ex morbis dijudicationes.
Atque hæc mihi quidem de genitura dicta ſunt,
vnde, & quomodo, & quam ob cauſam procree-
tur, quibus genitura non ſit, & quare non ſit, atque
de virginum menſtruis.

ἐπὶ τὰς μήτρας, εὐρέαι γίνονται ὑπὸ τῆς αὔξης, καὶ σομφοῦνται,
καὶ ὁδὸς καὶ δίοδος διὰ φλεβῶν γίνεται. καὶ τὸ ὑγρὸν χλιαίνεται τότε
ἴσχει. εὐρυχωρίην γὰρ εἴ ποτε ἔχει, ἔνθα κλονήσεται. καὶ τῷ παιδὶ
χωρέει, ἐπὴν ἀδρὸς ἔῃ, διὰ τόδε καὶ τῇ παρθένῳ τὰ καταμήνια.
ταῦτα δέ μοι οὕτως ἀποπέφανται. τὴν δὲ γονὴν φημὶ ἀπο-
κρίνεσθαι ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ τῶν στερεῶν, καὶ ἀπὸ
D τῶν μαλακῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ παντὸς τοῦ ἐν τῷ σώματι.
εἰσὶ δὲ τέσσαρες ἰδέαι τοῦ ὑγροῦ· αἷμα· χολή· ὕδωρ, καὶ
φλέγμα. τοσαύτας γὰρ ἰδέας ἔχει ξυμφυέας ὁ ἄνθρωπος ἐν
ἑωυτῷ, καὶ ἀπὸ τουτέων αἱ νόσοι γίνονται, ἢ αἱ ἐκ νόσων διακρίσιες.
καὶ ταῦτα μὲν εἴρεταί μοι περὶ γονῆς, ὁκόθεν γίνεται,
καὶ ὅκως, καὶ διότι, καὶ οἷσιν οὐ γίνεται ἡ γονή, καὶ διότι οὐ γίνεται,
καὶ περὶ καταμηνίων παρθένων.

CAPVT III.

Quod mulier ad liberorum generationem ſemen conferat.

QVum autem mulieribus in coitu confrica-
tur pudendum, vterúſque commouetur ipſis
veluti prurigo incidit, reliquóque corpori volu-
ptas, calórque oboritur. Emittit autem & mulier è
corpore genituram, interdum quidem in vterum,
ac tum vterus humidus redditur; nonnunquam
verò foràs, ſi plùs æquo vterus dehiſcat. Et ob-
lectatur *mulier*, vbi coire cœperit, toto tempore
quoad vir ipſum ſemen emiſerit. Verùm ſi coi-
tum mulier vehementiùs appetat, *ſemen* priuſ-
quam vir emittit, neque reſiduo deinceps per-
æquè delectatur: Sin verò venere non concite-
tur, ſimul cum viro delectari deſinit. Atque ita *ſe
res* habet. Quemadmodum ſi quis in aquam feuen-
tem alteram frigidam affundat, *illa* feruere ceſſat:
ſic etiam viri ſemen in vterum illapſum, mulieris

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὅτι ἡ γυνὴ συμβάλλεται πρὸς τὴν τῆς τεκνογονίας σποράν.

ΤΗσι δὲ γυναιξὶν ἐν τῇ μίξει τριβομένου τοῦ αἰ-
δοίου, καὶ τῶν μητρέων κινευμένων, ὥσπερ κνησμὸν
ἐμπίπτειν ἐς αὐτάς, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι ἡδονὴν καὶ
θέρμην παρέχειν. μεθίει δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦ σώμα-
τος· ὅτε μὲν ἐς τὰς μήτρας, αἱ δὲ μῆτραι ἰκμαλέαι γί-
νονται, ὅτε δὲ καὶ ἔξω, ἢν χάσκωσιν αἱ μῆτραι μᾶλλον τοῦ
καιροῦ. καὶ ἥδεται, ἐπὴν ἄρξηται μίσγεσθαι διὰ παντὸς
F τοῦ χρόνου, μέχρις ἂν αὐτὴν μεθῇ ὁ ἀνήρ· κἢν μὲν ὀργᾷ
ἡ γυνὴ μίσγεσθαι, πρόσθεν τοῦ ἀνδρὸς ἀφίει. καὶ τὸ λοιπὸν
οὐκ ἔτι ὁμοίως ἥδεται ἡ γυνή. ἢν δὲ μὴ ὀργᾷ, συντελέει
τῷ ἀνδρὶ ἡδομένη· καὶ ἔχει οὕτως, ὥσπερ εἴ τις ἐπὶ ὕδωρ
ζέον, ἕτερον ψυχρὸν ὕδωρ ἐπιχέει, παύεται τὸ ζέον. οὕτω
καὶ ἡ γονὴ πεσοῦσα τοῦ ἀνδρὸς ἐς τὰς μήτρας, σβέννυσι τὴν

Digitized by Google

φοτέρων, ὁκόταν ἡ γυνὴ ἐκπλησθῇ. ἢν δὲ μέλλῃ λήψεσθαι, οὐ χωρέει ἔξω, ἀλλ' ἐμμένει ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἡ γονή. αἱ γὰρ μῆτραι δεξάμεναι καὶ μύσασαι, ἔχουσιν ἐν ἑωυτῇσιν, ἅτε συμπιεσθέντος τοῦ στόματος ὑπὸ τῆς ἰκμάδος, καὶ μίσγεται ὁμοῦ, τό, τε ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐλθὸν, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γυναικός· καὶ ἢν ἡ γυνὴ τόκων ἔμπειρος ἔῃ, καὶ ἐννοήσῃ ὁκόταν ἡ γονὴ μὴ ἐξέλθῃ ἀλλ' ἐμμείνῃ, εἰδήσει ᾗ ἡμέρῃ ἔλαβεν ἐς ἑωυτήν. ἔχει δὲ οὕτως καὶ τόδε. ὁτὲ μὲν ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ μεθιέμενον ἀπὸ τῆς γυναικὸς, ὁτὲ δὲ ἀσθενέστερον· καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ὡσαύτως. καὶ ἔστι καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ, τὸ θῆλυ σπέρμα καὶ τὸ ἄρσεν. καὶ ἐν τῇ γυναικὶ ὁμοίως. ἰσχυρότερον δέ ἐστι τὸ ἄρσεν τοῦ θήλεος. ἀνάγκη οὖν ὑπὸ ἰσχυροτέρου σπέρματος γίνεσθαι. ἔχει δὲ καὶ τόδε, οὕτω. ἢν μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων τὸ σπέρμα ἰσχυρότερον ἔλθῃ, ἄρσεν γίνεται τὸ τικτόμενον· ἢν δὲ ἀσθενὲς, θῆλυ. ὁκότερον δ' ἂν κρατήσῃ κατὰ πλῆθος, ἐκεῖνο καὶ γίνεται. ἢν γὰρ πολλῷ πλέον τὸ ἀσθενὲς σπέρμα ᾖ τοῦ ἰσχυροτέρου, κρατέεται τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μιχθὲν τῷ ἀσθενεῖ, ἐς θῆλυ περιηνέχθη. ἢν δὲ πλέον ἔῃ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ ἀσθενέος, κρατηθῇ τε τὸ ἀσθενὲς, ἐς ἄρσεν περιηνέχθη. ὥσπερ εἴ τις κηρὸν καὶ στέαρ μίξας ὁμοῦ, πλέον ποιήσας τὸ στέαρ, τήξειε πρὸς πῦρ, μέχρις μὲν ὑγρὸν ἔῃ, οὐ διάδηλον γίνεται τὸ κρατέον. ἐπὴν δὲ παγῇ, τότ' ἐμφανὲς γίνεται, ὅτι κρατέει τὸ στέαρ τοῦ κηροῦ κατὰ πλῆθος. οὕτως ἔχει καὶ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος ἡ γονή. ξυμβάλλεσθαι δὲ παρέχει, ὅτι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρί ἐστι γόνος καὶ θήλεος καὶ ἄρσενος, τοῖσιν ἐμφανέσι γινομένοισι. πολλαὶ γὰρ γυναῖκες ἤδη ἐθηλυτόκησαν παρὰ ἀνδράσιν ἰδίοις· παρὰ δὲ ἑτέροις ἀνδράσιν ἐλθοῦσαι, ἐκουροτόκησαν. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ αὐτοὶ κεῖνοι, παρ' οἷσιν ἐθηλυτόκεον αἱ γυναῖκες, ἑτέρων γυναικῶν ἐς μίξιν ἀφικόμενοι, ἄρσενα γόνον ἐποίησαν· καὶ οἷσιν ἄρσεν γόνος ἐγίνετο, εἰς ἑτέρας γυναῖκας μιχθέντες, θῆλυν γόνον ἐποίησαν.

rit. Si verò conceptura ſit, foràs non exit, ſed in vtero manet ſemen. Vterus namque exceptum ac concluſum ſemen in ſe continet, tanquam conuulſo ob humiditatem eius oſculo, ſimúlque miſcentur tum quod à viro, tum quod à muliere prodiit. Quòd ſi mulier partum experta fuerit, & animad-
D uerterit quando genitura non exciderit, ſed intùs remanſerit, ſciet qua die in ſe conceperit. Sic quoque ſe res habet. Interdum quidem validius eſt *ſemen* quòd à muliere emittitur, quandóque verò imbecillius. Similiter quoque quòd vir eiaculatur. Et in viro tum muliebre tum maſculum ſemẽ eſt. Similiter quoque in muliere. Maſculeum verò fœmineo validius eſt. Marẽ itaque à validiori ſemine procreari neceſſe eſt. Hoc quoque modo ſe res habet. Si ab vtroque ſemen validius prodierit, mas partu edetur; ſi imbecillũ, fœmina. Vtrũcúmque verò copia præualuerit, illi & *ſimile* procreatur.
E ſi namque multò maiore copia imbecillius ſperma ſit validiori, euincetur validum, & debili permixtum in fœminam tranſit. Si verò validum imbecillo vberius fuerit, ſuperatur imbecillum, ac in marem transfertur. Quemadmodum ſiquis ceram ſeuúmque ſimul miſcuerit, plúſque ſeui coẽgerit, eáque ad ignem liquefaciat, dum quidem liquida fuerit, quod *horum* ſuperet manifeſtum non eſt, vbi verò concreta fuerint, tunc quod ſeuum ceram copia ſuperet, conſpicuum eſt. Sic maris & fœminæ ſe habet genitura. Quòd autem & in muliere & in viro tum fœmineum tum maſculum ſemen ſit, ex his quæ manifeſtè contingunt, coniicere li-
F cet. Pleræque enim mulieres ex propriis viris filias continuò pepererunt, verùm cum aliis viris congreſſæ, filios genuerunt. Et viri illi ipſi ex quibus mulieres filias peperere, aliarum mulierum congreſſum adeuntes maſculam prolem pepererunt, & quibus maſcula ſoboles procreabatur, ij cũ aliis mulieribus congreſſi fœmineum ſexum ediderunt.

Digitized by Google

… autem plus & ex pluribus corporis partibus ad ſimilitudinem contulerit, illi *fœtus* pluribus in rebus ſimilis erit. Ac interdum contingit, vt filia genita in pluribus patri quàm matri multò ſit ſimilior & filius natus nonnunquã matri quàm patri magis ſimilis exiſtat. Atque hæc à me *prodita* tot prioris ſententiæ fidem faciunt, tum in muliere, tum in viro & maſculam & fœmineam geniturã ineſſe. At iſtud quoq; euenit. Datur interdum tenues ac imbecilles fœtus ex patre & matre craſſis ac robuſtis procreari. Quòd ſi multis iam editis liberis id eiuſmodi accidat, vel fœtum in vtero ægrotaſſe perſpicuũ eſt, vel etiã à matre aliquid eius incrementi foràs prodiiſſe, vtero nimium dehiſcente, proindéq; debilem editum eſſe. Animantiũ autẽ quodcũque pro viriũ ſuarũ ratione ægrotat. At ſi omnes liberi imbecilles extiterint, vteri cauſæ ſunt, quum plùs æquo anguſtiores exiſtunt. Si namque amplum nõ habeant ſpatiũ, in quo fœtus nutriatur, fœtũ ipſum tenuem fieri neceſſe eſt, quippe qui ſatis amplo ad incrementum ſpatio non ſit donatus. Si verò amplius habeat ſpatiũ, neque ægrotet fœtus, cõſentaneũ eſt ex magnis parẽtibus magnã ſobolem procreari. Ita verò *ſe res* habet. Quemadmodum ſiquis cucumerẽ qui defloruerit, paruulũ tamẽ exortũ, & adhuc in cucumerario iacentẽ in hauſtrũ *vas anguſtum* impoſuerit, is æqualis ac ſimilis hauſtri ipſius cauitati euadet. At ſiquis in vas amplum imponat quod & commodè cucumerẽ capere poſſit, ſed nõ multò admodũ maius quàm pro cucumeris natura ſit, æqualis etiam ac ſimilis vaſis ampli cauitati erit cucumis, adæquat enim incremẽto vaſis capacitatẽ. Sed propè omnia quæ nata creſcũt, eodẽ modo ſeſe habent *ac proueniunt* quo quisipſa coegerit. Sic ſanè & in puero ſe res habet; ſi loci quidem amplitudo ipſi in incremento contigerit, maior, ſi loci anguſtia, minor euadit.

τῶν σωμάτων, τὸ σπέρμα χωρέει ἐς τὸ τέκνον. ὁκότερος δ' ἂν πλέον ξυμβάλληται ἐς τὸ ἐοικέναι καὶ ἀπὸ πλεόνων χωρίων τοῦ σώματος, κείνῳ τὰ πλείονα ἔοικε. καὶ ἔστιν ὅτε θυγάτηρ γινομένη, τὰ πλείονα ἔοικε κάλλιον τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρί.
D καὶ κοῦρος γινόμενος. ἔστιν, ὅτε κάλλιον ἔοικε τῇ μητρὶ, ἢ τῷ πατρί. καὶ ταῦτά μοι καὶ τοσαῦτα ἐστὶν ἰσόρροπα τῷ προτέρῳ λόγῳ, ὅτι ἔνεστι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ, καὶ κουρογονίη, καὶ θηλυγονίη. γίνεται δὲ καὶ τόδε. ἔστιν ὅτε τὰ τέκνα λεπτὰ καὶ ἀσθενέα γίνεται, ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς παχέων τε καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων. κἢν μὲν πολλῶν ἤδη γινομένων τῶν παιδίων τοιοῦτο γίνηται, δῆλον ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνόσησε τὸ ἔμβρυον, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ἢ τῆς αὔξης αὐτοῦ ἔξω προῄει, τῶν μητρέων χασμουσέων μᾶλλον, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενὲς ἐγένετο. νοσέει δὲ τῶν ζώων ἕκαστον, κατὰ τὴν ἰσχὺν ἑωυτοῦ. ἢν δὲ πάντα τὰ γινόμενα
E παιδία ἀσθενέα εἴη, αἱ μῆτραι αἴτιαι εἰσὶ, στενότεραι ἐοῦσαι τοῦ καιροῦ. ἢν γὰρ μὴ ἔχῃ εὐρυχωρείην, ἔνθα τὸ ἔμβρυον τραφείη, ἀνάγκη ἐστὶ τὸ ἔμβρυον αὐτὸ λεπτὸν γίνεσθαι, ἅτε οὐκ ἔχον τῇ αὔξῃ εὐρυχωρείην· ἢν δὲ ἔχῃ εὐρυχωρείην, καὶ μὴ νοσήσῃ, ἐπιεικές ἐστι, μεγάλων τοκέων μέγα τέκνον γίνεσθαι. ἔχει δὲ οὕτως, ὥσπερ εἴ τις σίκυον ἤδη ἀπηνθηκότα, ἐόντα δὲ νεογνὸν, καὶ προσεόντα τῷ σικυηλάτῳ, θείη ἐς ἀρυστῆρα, ἔσται ἴσος τοῦ ἀρυστῆρος τῷ κοίλῳ καὶ ὅμοιος. ἢν δέ τις εἰς ἄγγος θῇ μέγα, ὅτι καὶ ἐπιεικές ἐστι σίκυον χαδεῖν, ἀλλὰ μὴ πολλῷ κάρτα μέζον τῆς φύσιος τοῦ σικύου, ἴσος ἔσται ὁ σίκυος τοῦ ἄγγεος τῷ κοίλῳ, καὶ ὅμοιος· ἐρίζει γὰρ ἐν τῇ αὔξῃ τῷ κοίλῳ τοῦ ἄγγεος. σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ φυόμενα οὕτως ἔχει, ὅκως ἄν τις καταναγκάσῃ αὐτά· οὕτω δὴ ἔχει καὶ τῷ παιδίῳ, ἢν μὲν εὐρυχωρείη οἱ ἐνῇ ἐν τῇ αὔξῃ, μεῖζον γίνεται. ἢν δὲ στενοχωρείη, ἔλαττον.

Digitized by Google

ὁ τοκεύς. ταῦτα δέ μοι εἰς τοῦτο εἰρέαται. ἀναβήσομαι δ' αὖθις ὀπίσω, εἰς τὸν λόγον ὃν ἔλεγον.

hæc mihi ea de re dicta ſunt. Rurſus autem ad eam quã diſſerere propoſui, quæſtionẽ poſtea reuertar.

Digitized by Google

Hippocratis & Ariſtotelis diſſenſio in facultate ſeminis dijudicanda.

QVIS vſus, & quæ facultas eſt ſeminis? Num duorum principiorum materialis & efficientis rationem habet, quemadmodum Hippocrates arbitratus eſt? an alterius tantùm, efficientis, vt autumat Ariſtoteles, qui principium quidem motus ab ipſo manare in menſtruum exiſtimat, non tamen ex eo animal formari concedit? Æquum igitur eſt tantorum virorum diſſenſionem conſiderare ac dijudicare, *cùmque* non probabilibus rationibus, quibus plurimi tum Medici, tum Philoſophi delectantur, committere, ſed & ex euidentibus, & per euidentia demonſtrare. Quum autem ab experientia ſingulorum quæ in quæſtionem cadunt, etiam Ariſtoteli videantur ſumendæ eſſe ad demonſtrationem ſumptiones, id primùm accuratè perpendamus, vtrũ concepturis intùs maneat ſemen, an etiam ſimul excernatur.

CAPVT II.

Triplici ratione demonſtrat vterum in ſe viri ſemen attrahere, amplecti, ac continere ſi conceptura ſit mulier.

TRIPLICEM autem obſeruationem facere licet; *Priorem* quidem euidentiſſimam, quam ego ac multoties feci, quum equos, canes, aſinos, vaccas, capras, & oues obſeruaui; an aliquando poſt coitum ſemen retineant, vel ſemper excernant. Quamprimum itaque mihi ac per initia ab eiuſmodi rerum peritis diuulgatum eſt,

Ἱπποκράτους τε καὶ Ἀριστοτέλους διαφωνία ἐν τῷ διακρίνειν τὴν τοῦ σπέρματος δύναμιν.

A ΤΙΣ ἡ χρεία, καὶ τίς ἡ δύναμις ἐστὶ τοῦ σπέρματος; ἆρά γε λόγον ἔχει δυοῖν ἀρχαῖν, ὑλικῆς τε καὶ δραστικῆς, ὡς Ἱπποκράτης ὑπελάμβανεν; ἢ τῆς ἑτέρας μόνης, τῆς ποιητικῆς, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ἀπ' αὐτοῦ γίνεσθαι τῷ καταμηνίῳ νομίζων, οὐ μὴν δὲ ἐξ αὐτοῦ διαπλάττεσθαι τὸ ζῶον συγχωρῶν; ἄξιον οὖν ἐπισκέψασθαι, καὶ διακρῖναι τηλικούτων ἀνδρῶν διαφωνίαν, οὐ πιθανοῖς ἐπιτρέψαντες λόγοις, οἷς οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων χαίρουσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναργῶν τε, καὶ δι' ἐναργῶν ἀποδεικνύντες. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστου
B τῶν ζητουμένων ἐμπειρίας, οἴεται χρῆναι καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνεσθαι τὰ λήμματα, πρῶτον τοῦτο ἐπισκεψώμεθα ἀκριβῶς, πότερον ἔνδον μένει τὸ σπέρμα ταῖς μελλούσαις κυΐσκειν, ἢ καὶ συνεκκρίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τριπλῇ ἐπισκέψει ἀποδείκνυσι τὴν μήτραν πρὸς ἑαυτὴν τὸ τοῦ ἀνδρὸς σπέρμα ἕλκειν, καὶ περιπτυσσομένην κατέχειν, εἰ μέλλοι κυΐσκειν ἡ γυνή.

C ΤΡΙΤΗΝ δὴ ἔξεστι ποιήσασθαι τὴν ἐπίσκεψιν, ἐναργεστάτην μὲν, ἣν πολλάκις κἀγὼ ἐποιησάμην, ἵππους τε, καὶ κύνας, καὶ ὄνους, καὶ βοῦς, αἶγάς τε καὶ πρόβατα παραφυλάξας, εἰ κατέχει σπέρμα ποτὲ μετὰ τὴν ὀχείαν, ἢ ἐκκρίνει διὰ παντός. εὐθέως μὲν οὖν μοι καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἐλέχθη,

Digitized by Google

[...] δὲ κἀκείνους λέγοντας, ἔνδον μένειν τὴν γονὴν τοῦ ἀνδρός, εἰ μέλλοι κυΐσκειν ἡ γυνή. τινὲς δὲ αὐτῶν, ὅσοι γε ἐπιμελέστεροι, καὶ τὴν τῶν ὑστερῶν κίνησιν ἐγγεγράφασιν, εὐθέως προσθέντες, ὅτι καὶ περιστέλλονται τῷ σπέρματι, καὶ πανταχόθεν αὐτὸ περιλαμβάνουσι. τοῦτ' οὖν ἔγνων πάλιν χρῆναι βασανίσαι ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ πολλὰ λαμβάνων ἐφεξῆς ἀνέτεμον ἐγκύμονα ζῶα. πάντων οὖν ἐφαίνοντο τοῖς ἐμβρύοις αἱ μῆτραι περιεσταλμέναι διὰ παντός, εἴτε μεῖζον, εἴτ' ἔλαττον, εἴτε καὶ παντάπασιν ἦν μικρόν. ἐοίκασι γὰρ οὕτως, ὥσπερ ὁ Πλάτων εἶπεν, αἱ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, καθάπερ τι ζῶον παιδοποιίας ἐπιθυμητικὸν ὑπάρχειν. καὶ διὰ τοῦτο, ἕλκειν τε πρὸς ἑαυτὰς τὸ σπέρμα, καὶ περιπτυσσομένας κατέχειν, ὥς που καὶ αὐτὸ τοῦτο προφανῶς αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι πολλάκις ὑπῆρξεν αἰσθέσθαι, δίκην σικύας ἰατρικῆς εἴσω τὸ αἰδοῖον ἐπισπωμένων αὐτῶν. γίνεται δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτο, ἄρτι πεπαυμένων τῶν καταμηνίων, ἡνίκα μάλιστα συλλαμβάνουσιν αἱ μῆτραι τὴν γονήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ.

Ἐν τῇ κυήσει τὴν γονὴν οὐκ ἐκκρίνεσθαι, ἀλλὰ κατέχεσθαί τε, καὶ τὸ τοῦ κυϊσκομένου μέρος γίνεσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηταί μοι διά τινας τῶν νῦν φιλοσόφων, ὡς αὐτοὶ καλοῦσι σφᾶς αὐτοὺς Ἀριστοτελικούς τε, καὶ Περιπατητικούς. οὐ γὰρ δὴ ἔγωγ' ἂν προσαγορεύσαιμι οὕτω τοὺς ἄνδρας, ἀγνοοῦντας εἰς τοσοῦτο τὴν Ἀριστοτέλους γνώμην, ὡς νομίζειν ἀρέσκειν αὐτῷ, τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, τὸ καταβαλλόμενον εἰς τὰς μήτρας τοῦ θήλεος, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ἐντιθέναι τῷ καταμηνίῳ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκρίνεσθαι, μηδὲν μέρος γινόμενον τῆς σωματικῆς οὐσίας τῶν κυισκομένων. ἢ πά-

[...] eiuſmodi conſcripſerunt Medicorum libros perlegens. Atque illos inueni aſſerentes viri ſemen intus manere, ſi conceptura ſit mulier. Quidam verò ex ipſis etiam accuratiores vterorum motum ſcripſerunt, ſtatim apponentes quod & obuoluantur ſemini, & vndequaque ipſum amplectantur. Hoc itaque ſtatui rurſum experiri oportere diſſectionibus, ac multa deinceps cepi prægnantia animalia quæ diſſecui. Omnium igitur vteri conceptos fœtus ſemper complexi apparebant, ſiue maior, ſiue minor, ſiue omnino puſillus exiſteret. Sic enim videntur (quemadmodum ait Plato) matrices, qui & vteri appellantur, veluti quoddam animal prolis ſuſcipiendæ cupidum eſſe, proindéque ad ſe ſemen attrahere, amplecti, & continere, quemadmodum & id ipſum apertè ipſos viros multoties ſenſiſſe contigit quum ipſi *vteri* cucurbitulæ Medicæ inſtar intrò in pudendum attrahunt. Id verò potiſſimùm fit, quum menſtrua nouiſſimè ceſſarunt, quo maximè tempore vteri ſemen concipiunt.

CAPVT III.

In conceptione ſemen non excerni, ſed retineri, partémque fœtus fieri.

ATque hæc quidem à me dicta ſunt propter quoſdam huiuſce temporis Philoſophos, quòd hi ſeipſos vocent & Ariſtotelicos & Peripateticos, neque enim ego ita compellarim hos viros adeo ſententiæ Ariſtotelis ignorantes, vt putent, ipſi placere, maſculi ſemen in vterum fœminæ coniectum, principium quidem motus menſtruo imponere, & poſtea excerni, neque aliquam partem corporeæ ſubſtantiæ fœtus fieri. De-

Digitized by Google

[illegible], quo vtitur corporeum ipſius, ſiquidem per facultatem quæ in ipſo eſt operatur. Deinde conſequenter de anima & mente diſtinctionem faciens, iuxta finem eius dictionis hæc ſcribit. *Cæterùm genitura corpus, in quo ſimul abſcedit ſemen principij animalis, partim quidem ſeparabile exiſtens à corpore, quibuſcunque diuinum eſt implexum, tale autem eſt quæ mens appellatur, partim verò inſeparabile: ipſum ſemen genituræ diſſoluitur & inflatur, naturam habens humidam & aquoſam. Quare non oportet quærere an ipſum ſemper foràs exeat, neque vlla pars formæ quæ conſtituitur exiſtat. quemadmodum neque de ſucco quærimus qui lac coagulat. nam & hic transmutat, & nulla pars eſt molis quæ coagmentatur.* Hic ſermo vtroſque redarguit, vt qui non aſſequantur Ariſtotelis ſententiam, tum eos qui putant ſemper foras excerni genituram, tum qui partem fieri fœtus. Secundos verò priuatim redarguit is ſermo, qui in primo deinceps ad præſcriptum habetur, cuius principium hoc eſt. *Sed cantingit quemadmodum rationi conſentaneum eſt, poſtquam quidem mas formam exhibet & principium motus, fœmina verò corpus & materiam.* In ſequentibus enim omnibus demonſtrat quòd velut ex ligno & fabro fit menſa, ex cera autem & forma, pila: eodem modo ex menſtruo, & motiuo ex viro principio conſtituitur fœtus. Quapropter neque excernere aliqua animalia genituram inquit, ſed diſtribuere tantùm in fœminam animalem caliditatem, eſſéque talia quædam ex inſectis, ita vt fœmina quidem articulum in marem demittat, atque vbi per multum tempus commoretur, in complexu corpus quidem accipiat nullum, ſolam verò facultatem formantem, ſpeciémque formæ ipſi exhibentem.

τῇ ἐνούσῃ ἐν αὐτῷ. εἶτ' ἐφεξῆς διορισάμενος περὶ ψυχῆς,
καὶ νοῦ, κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως τάδε γράφει. τὸ δὲ τῆς γονῆς
σῶμα, ἐν ᾧ συναπέρχεται τὸ σπέρμα τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς,
τὸ μὲν χωριστὸν ὂν σώματος, ὅσοις ἐμπεριλαμβάνεται τὸ
D θεῖον, τοιοῦτο δέ ἐστιν ὁ καλούμενος νοῦς. τὸ δὲ ἀχώριστον, τὸ
σπέρμα τῆς γονῆς διαλύεται, καὶ πνευματοῦται, φύσιν
ἔχον ὑγρὰν, καὶ ὑδατώδη. διόπερ οὐ δεῖ ζητεῖν ἀεὶ θύραζε
αὐτὸ ἐξιέναι, οὐδὲ μόριον εἶναι οὐδὲν τῆς συστάσης μορφῆς,
ὥσπερ οὐδὲ τὸν ὀπὸν τὸν τὸ γάλα συνιστῶντα. καὶ γὰρ καὶ οὗτος
μεταβάλλει, καὶ μόριον οὐδέν ἐστι τῶν συνισταμένων ὄγκων.
αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις ἀμφοτέρους διεξελέγχει μὴ γινώσκοντας
τὴν Ἀριστοτέλους δόξαν, ὅσοι τε νομίζουσιν ἐκκρίνεσθαι δια-
παντὸς, ἔξω τὴν γονὴν, ὅσοι τε μόριον οὐ γίνεσθαι τοῦ κυου-
μένου. τοὺς δὲ δευτέρους αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ ἡ κατὰ τὸ πρῶτον
E ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ, καθ' ἣν ἄρχεται τόνδε τὸν τρό-
πον. ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ εὔλογον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄρρεν παρέ-
χεται τὸ εἶδος, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ, τὸ
σῶμα καὶ τὴν ὕλην. ἐν γὰρ τοῖς ἑξῆς ἅπασιν, ἐπιδείκνυσιν,
ὅτι ὥσπερ ἐκ μὲν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ τέκτονος, ἡ κλίνη γίνεται,
τοῦ κηροῦ δὲ καὶ τοῦ εἴδους, ἡ σφαῖρα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκ τε
τοῦ καταμηνίου, καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἄρρενος κινητικῆς ἀρχῆς,
συνίσταται τὸ κύημα. διόπερ φησὶν, οὐδὲ ἀποκρίνειν ἔνια τῶν
ζώων γονὴν, ἀλλὰ μεταδιδόναι μόνον τῷ θήλει θερμότητος
ψυχικῆς, καὶ εἶναι τοιαῦτα τῶν ἐντόμων ἔνια, καθιέντος μὲν
F εἰς τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τὸ ἄρθρον, ἐπὶ πλείονα δὲ χρόνον
ὁμιλοῦντος αὐτῷ, καὶ λαμβάνοντος ἐν τῇ συμπλοκῇ, σῶμα
μὲν οὐδὲν, μόνην δὲ τὴν δύναμιν τὴν μορφοῦσαν καὶ εἰ-
δοποιοῦσαν τὴν μορφήν.

καὶ αὐτὰς εἰς μέγεθος αἴρεσθαι, καὶ ὀδυνᾶσθαι διατεινομένας.
οὐ μὴν φαίνεταί γε ἐνταῦθα οὕτως γινόμενον. προεσταλ-
μέναι γάρ εἰσι, καὶ ἀνώδυνοι. καὶ εἰ ἀνατέμνειν ἐθέλοι τις ἄρτι
συνειληφὸς ζῶον, ἀκριβῶς τῇ γονῇ περικειμένας ὄψεται τὰς
μήτρας. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκκρινόμενον φαίνεται πνεῦμα κατὰ τὸ
γυναικεῖον αἰδοῖον, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐμφυσηθείσης. ἐρυγαί
τε, καὶ φῦσαι κάτω διερχόμεναι, κενοῦσί τε τοῦ πνεύματος αὐ-
τὴν, καὶ προστέλλουσι τὸν ὄγκον. οὐκοῦν ἔχομεν οὐδὲ βραχὺ πι-
θανὸν εἰπεῖν τοῦ πνευματοῦσθαι τὴν γονὴν, οὐ φῦσαι ἔξω διὰ
τοῦ τῶν μητρῶν αὐχένος, οὐκ ἐπίδηλον ὄγκον ἔνδον μένοντα, οὐ
διάτασιν, ἢ ὀδύνην αἰσθητὴν, τοῦ κύειν ἀρξαμένην συγχωρή-
σαντες. εἰ βούλει, καὶ τοῦτ' αὐτὸ πνευματοῦσθαί τε, καὶ δύνασθαι
τὸ ὑγρὸν τῆς γονῆς ἐκπίπτειν, κατὰ βραχύ τε, καὶ λεληθότως, ἐπι-
σκεψώμεθα λογικώτερον, ἀπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύ-
σεως ὁρμώμενοι. πότερον γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῶν ὑστερῶν
περιέχεται τὸ καταμήνιον, ἀθρόον τε προσπῖπτον τὸ σπέρ-
μα, πλήττει τε, καὶ κινήσεως ἀρχὴν παρασχὸν αὖθις ἐκκρίνεται
κατὰ τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ πλη-
σιάζει τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι, διὰ τῶν καθηκόντων ἀγγείων. ἀπαν-
τᾷ τῷ σπέρματι, γλιχόμενον ὑποδέξασθαι τὴν παρ' αὐτοῦ
δύναμιν. ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν
μητρῶν, ἀθρόον ἐστὶν ἐκ πολλοῦ περιεχόμενον, οὐκ ἔτι οὐδὲ
αἷμα τοῦτ' ἐστιν, ἀλλὰ θρόμβος. ὅ,τι γὰρ ἐκπέσοι τῶν ἀγγείων
αἷμα, καθ' ὁποιοῦν ὄργανον κοῖλον ἐν τῷ ζώῳ, παραχρῆμα
θρόμβος γίνεται, ὥστε οὐκ ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐκ θρόμβου, τὸ ζῶον
τῷ λόγῳ δημιουργήσομεν, οὐδεμίαν ἐξευρεῖν ἵνα πιθανὴν
πρόφασιν ἔχοντες, ὅπως ἐκκριθήσεται μόνον τὸ σπέρμα. συνελ-
θόντων γὰρ αὐτῶν ἅπαξ εἰς ταυτὸ κατὰ τὴν ἐν ταῖς μήτραις εὐ-
ρυχωρίαν, οὐχ οἷόν τε, τὸ μὲν ἐκκρίνεσθαι, τὸ δὲ μένειν. εἰ δ'
ἀπαντᾷ τῷ σπέρματι τὸ αἷμα, χρὴ δήπου τὴν ἀπάντησιν
καὶ σύνοδον αὐτῶν, ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων γίνεσθαι.

ris expertes. & ſi quis reſecare velit animal quod
recens concepit, videbit vteros exactè genituræ
obuolutos. neque verò excerni videtur iuxta
pudendum muliebre ipſe flatus, quemadmo-
dum vbi venter inflatus eſt, tum ructus, tum
flatus infra penetrantes, ipſum euacuant, & tu-
D morem eius contrahunt. Itaque neque mini-
mum habemus quod dicamus credibile facere
genituram inflari, non flatus extra per vteri col-
lum egredientes, non manifeſtum tumorem
intùs manentem, non diſtentionem aut dolo-
rem ſenſilem eius quæ fœtus geſtare incipit.
Concedentes autem (ſi ita vis) hunc ipſum ge-
nituræ humorem inflari & diſſolui, atque exci-
dere paulatim & latenter, perſcrutabimur iuxta
rationem ab ipſa rei natura progrediendo, v-
trum in ipſa vteri amplitudine menſtruum con-
tineatur, & ſemen aceruatim allabens ipſum
percutiat, atque exhibito motuum principio
E rurſus excernatur iuxta vteri collum: aut eo
tempore quo fœmina maſculo coit, per vaſa ac-
commodata ad eam rem ſemini obuiam veniat,
appetens ſuſcipere eam quam ex eo aſſequitur
facultatem. Verùm vtrumque abſurdum eſt. Si
enim in ventre vteri aceruatum ac multo tem-
pore contentum eſt, non ampliùs vtique ſan-
guis hoc fuerit, ſed grumus: Quando enim ex-
ciderit ex vaſis ſanguis in quodcunque orga-
num cauum in animali, ſtatim fit grumus: quare
non ex ſanguine, ſed ex grumo iuxta hanc ra-
F tionem animal producemus, nullam etiam cre-
dibilem occaſionem inuenire potentes, quomo-
do ſolum ſemen excernatur. Conuenientibus
enim ipſis ſemel in idem iuxta vteri amplitudi-
nem, non poteſt alterum excerni, alterum mane-
re. Si verò obuiam venit ſemini ſanguis, opor-
tet ſanè hunc occurſum & congreſſum ipſorum,
in oſculis vaſorum fieri. verùm ſi hoc ita habet,

Digitized by Google

itatim poſt primam conceptionem, ſiue plurium, ſiue pauciſſimorum ſit dierum. Nam & trium & quatuor à principio dierum ſæpe excidit mulieribus genitura in membrana contenta, quin & ex diſſectione animalium id deprehendere licet. Videbis enim manifeſtè vterum quidem totum circũ ſemen contractum, membranam verò huic obuolutam. Præſtat autem Hippocratem audire de his dicentẽ in libro de fœtus natura, erudiet enim nos ſpeculationis certitudine, delectabítque temperando qualicunque dictione narrationem, quò nimirum vehementia huius ſermonis pauliſper remittetur, & quieſcet cum vtilitate delectans, vt deinceps vegetiores redditi, alacriùs ad reſiduum ſermonem contendamus. itaque iam Hippocratem ipſum audiemus. *Vt verò ego viderim genituram ſex dierum exiſtentem enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix, magnæ æſtimationis ex virorum conſuetudine erat, quam non conueniebat in ventre concipere, vt ne minoris æſtimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa, qualia mulieres inter ſe dicunt, quòd quando mulier conceptura eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet. auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſeruauit, & quum quandoque ſentiret genituram non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit. Ego verò quum audiſſem, iuſſi ipſam ad terram ſaltare, & poſtquam ſepties iam exiliſſet, genitura defluxit in terram, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta, ipſa admirata eſt. Qualis autem erat ego referam. velut ſi quis ouo crudo externam teſtam circumcirca adimat. in interna autem membrana incluſus liquor pelluceat.* Hæc quidem Hippocrates teſtatur de eo quòd intus maneat genitura & quòd membranam habeat. Apparet autem & in ſectionibus animalium hæc membrana ex vtero pendẽs iuxta illas partes, iuxta quas ſunt oſcula vaſorum, de cætero verò in totum illi quidem ſubtenta, non autem coaleſcens;

παρὰ τὴν σύλληψιν εὐθέως, εἴτε πλειόνων, εἴτε ὀλιγίστων ἡμερῶν ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τριῶν καὶ τεττάρων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμερῶν ἐκπίπτει πολλάκις ταῖς γυναιξὶν, ἐν ὑμένι περιεχομένη γονή. καὶ μέντοι καὶ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώων ἔνεστί σοι ταὐτὸ τοῦτο θε-
D ἀσασθαι. θεάσῃ γὰρ ἐναργῶς μὲν τὴν μήτραν ἅπασαν, ἀμφὶ τὸ σπέρμα συνεσπασμένην, ὑμένα δὲ ἐκείνῳ περικείμενον. ἄμεινον δὲ, Ἱπποκράτους ἀκοῦσαι περὶ τῶν αὐτῶν λέγοντος ἐν τῷ περὶ φύσεως παιδίου γράμματι. παιδεύσει τε γὰρ ἡμᾶς τῷ τῆς θεωρίας ἀκριβεῖ, καὶ τέρψει, κεράσας οἷα δὴ λέξει τὴν διήγησιν, ὥστ' ἐπιλῦσαί τε βραχὺ τὸ σφοδρὸν τοῦ λόγου, καὶ διαναπαύεσθαι σὺν ὠφελείᾳ τερπομένους, ἵν' ἑξῆς νεανικώτεροι γενόμενοι, συντείνωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀκμαιότερον, ἐπὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λόγου. καὶ τοίνυν ἤδη ἀκούσωμεν τοῦ Ἱπποκράτους. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην ἐοῦσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς
E οἰκείης μουσουργὸς πολύτιμος ἦν, παρ' ἄνδρας φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς, οἷα αἱ γυναῖκες πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ἐπὴν γυνὴ μέλλοι λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ' ἔνδον μένει. ταῦτα ἀκούσασα, συνῆκε, καὶ τοῦτο ἐφύλασσεν ἀεὶ, καί πως ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ. καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ἕως ἐμέ. κἀγὼ ἀκούσας, ἐκέλευσα μιν αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι. καὶ ἑπτάκις ἐπειδὴ ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατερρύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο, κἀκείνη ἰδοῦσα, ἐθεᾶτο αὐτὴν καὶ ἐθαύμαζεν. ὁκοῖον δ' ἦν, ἐγὼ ἐρέω, οἷον εἴ τις ὠοῦ ὠμοῦ
F τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι, ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔνδον ὑγρὸν διεφαίνετο. ταυτὶ μὲν Ἱπποκράτης μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μένειν ἔνδον τὴν γονὴν, καὶ ἔχειν ὑμένα. φαίνεται δὲ κἀν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώων, ὑμὴν οὗτος, ἐξηρτημένος μὲν ἐκ τῶν μητρῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθ' ἃ τῶν ἀγγείων ἐστὶ τὰ στόματα, τὸ δ' ἄλλο σύμπαν, ὑποτεταμένον μὲν αὐταῖς, οὐ συμπεφυκὸς δέ,

Digitized by Google

Τὴν ἐκ σπέρματος γένεσιν ταῖς φλεψί τε καὶ ἀρτηρίαις, καὶ νεύροις εἶναι.

Βουλοίμην δ᾽ ἂν ἐάσας ἤδη τὰ φαινόμενα, πυθέσθαι τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰ τὰ πρῶτά τε καὶ κοινότατα τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὀργάνων, ἐφ᾽ ὧν ἅπαντα διοικεῖται τὰ μόρια, συγχωρεῖ D καὶ αὐτὸς εἶναι φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο συγχωρήσειεν, οἶμαι ῥᾳδίως αὐτὸν πείσειν, ὡς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτοῖς ἐστιν. ἄναιμα γάρ ἐστι ταῦτα τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, ὡς ἔνεστιν ἐκκενώσαντας τὸ αἷμα θεάσασθαι, καὶ τάσιν ἱκανὴν ἐπιδέχεται. τὸ μὲν γὰρ νεῦρον οὐδὲ ἐκκενωθῆναι δεῖται, καθάπερ ἡ ἀρτηρία, καὶ ἡ φλέψ. οὐδεμία γὰρ αἰσθητὴ κοιλότης ἐστὶν ἐν αὐτῷ. ταῦτ᾽ οὖν, ὦ θαυμασιώτατε, πότερον ἐξ αἵματος, ἢ ἐκ σπέρματος ἡ φύσις σοι δοκεῖ διαπλάττειν; ἀλλ᾽ ὅτι μὲν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος, ὥσπερ τὰς σάρκας, εὔδηλον. οὐ γὰρ λευκός ἐστιν, οὐδὲ γλίσχρος, οὐδ᾽ οὕτως παχὺς ὁ E τοῦ αἵματος χυμὸς, ὡς ἐπὶ τοῦ ταθῆναί τε, καὶ συριγγωθῆναι, δύνασθαι συνεχὴς αὑτῷ διαμένειν. εἰ δὲ καὶ μεταβάλλουσα, πρότερον μὲν αὐτὸν, ἐξ ἐρυθροῦ ἐργάζεται λευκὸν, ἐξ ὑγροῦ δὲ παχὺν, ἐξ ἀγλίσχρου δὲ, γλίσχρον. ἐπιλέλησται δὲ δήπου τῶν συμφύτων κινήσεων ἡ φύσις, ἃς ἀεὶ μαρτυρεῖς αὐτῇ, καὶ μάτην κάμνει, τοιοῦτο σπεύδουσα τὸ αἷμα κατασκευάζειν, οἷον ἐξ ἀρχῆς ἔχει τὸ σπέρμα. καὶ μὴν ὡς οὐδέν γε μάτην ἡ φύσις ἐργάζεται, παρά σου αὐτοῦ μεμαθήκαμεν. οὔκουν οὐδὲ νῦν ἐπελάθετο κατὰ τὸ μέγιστον τῶν αὐτῆς ἔργων, οὐ γὰρ δὴ μεῖζόν γέ τι F φύσει ἔργον, ἢ καὶ τῷ δημιουργῷ παντὶ, τῆς προσηκούσης ἀρχῆς. ταύτην γοῦν, οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς, ὡς ὁ κοινὸς λόγος, ἀλλὰ δυνάμει τὸ σύμπαν, ὁμολογεῖς εἶναι καὶ αὐτὸς, ἑπόμενος τῷ διδασκάλῳ σου Πλάτωνι. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις, ἡ ἀρχὴ δυνάμει τὸ πᾶν ἐστιν, ὅσῳ καὶ μέγιστα διαπράττεται τῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἡ φύσις. ἀλλ᾽ οὐ

Venas, arterias, & neruos ex ſemine procreari.

Vellem autem relictis iam apparentibus Ariſtotelem interrogare, Num prima & communiſſima animalium organa, à quibus omnes partes gubernantur, concedat etiam ipſe eſſe, venam & arteriam ac neruum? Si enim hoc concedet, facilè arbitror me ipſum perſuaſurum, quòd ex ſemine eorum generatio exiſtit. Exanguia enim ſunt hæc vaſorum corpora, vt licet euacuato ex eis ſanguine videre, & tenſionem multam ſuſtinent. Equidem neruus euacuatione non indiget quidem velut arteria & vena. nulla enim ſenſibus cauitas eſt in ipſo. Hæc igitur ô admirande vir, Num ex ſanguine aut ex ſemine natura formare tibi videtur? Verùm quòd non ex ipſo ſanguine, quemadmodum carnes, eſt manifeſtum. neque enim albus eſt, neq; viſcoſus, neq; adeo craſſus ſanguis humor, vt dum tenderetur, & in fiſtulæ modum cauaretur, cohærens ſibi ipſi permanere poſſet. Si verò tranſmutans ipſum priùs natura, ex rubro facit album, ex liquido craſſum, ex non viſcoſo viſcoſum: oblita eſt ſanè inſitorum ſibi motuum, de quibus tu ipſi ſemper teſtimonium præbes, & fruſtra laborat, ſtudens huiuſmodi parare ſanguinem, quale à principio habet ipſum ſemen. Atqui naturam nihil fruſtra operari à te ipſo didicimus: igitur neque nunc oblita eſt circa maximum ipſius operum, neque enim maius operæpretium aut lucrum naturæ aut etiam cuicunq; opifici eſt, quàm conueniens principium. Hoc itaque non ſolùm dimidium totius (vt adagium habet) ſed potentia totum eſſe etiam ipſe confiteris ſequens in hoc præceptorem tuum Platonem. Multò autem magis in naturæ operibus principium potentia totum eſt, quantò ſanè maiora omnibus artibus natura operatur. Sed non

Digitized by Google

rum trium organorum ſubſtantiam vult natura, habet talem materiam, ipſam genituram, ſiue craſſam, & talis magis quàm ſanguis exiſtit, ſiue extendi & in fiſtulæ modum cauari, ac quàm longiſſimè progredi citra diuulſionem, quidnam ad hæc omnia aptius viſcoſo reperire queat? omnia igitur quibus ad horum trium vaſorum generationem opus habet, ſeminis ſubſtantia complexa poſſidet. Ne igitur ipſum infamia per ſermonem notemus, quandoquidem neque natura hoc ipſum opere fecit. Neque enim quòd ſpiritu vitali plenum eſt, te latet. tu enim vnus es qui ſemen ſpumæ probè aſſimilaſti, multas bullas præ paruitate non viſibiles ſingulatim in vnum conuenientes ipſum operari tradens. tu etiam fabulam non reprehendiſti quæ Venerem ex ipſo natam eſſe tradit. Quid igitur eiicis ex vtero eiuſmodi principium animalis? aut quod organum eo melius naturæ dabis, aut ventres, aut meatus, aut membranas, aut vaſa producturæ? Inquies enim vtique etiam ipſe, quòd alia quidem perforantur, alia autem inflantur, alia dilatantur, alia diſtenduntur ex materia in animalis formatione. niſi fortè etiam hic vaporem ſanguinis organum habebis, vt & nunc natura quod promptum eſt eijciens in alio huiuſmodi efficiendo ſit occupata. Quomodo igitur non maximè contrarius hic ſermo operibus naturæ eſt, ſi excerni quidem in aërem diſſolutum ſemen dicamus, retineri autem ſanguinem menſtruum? Quod enim vt alienum excernit ſingulis menſibus, hoc ipſum nunc ei vt familiariſſimum tribuimus. Si verò priùs quidem alienum, familiare autem fit ſeminis qualitate aſſumpta, ex illo ſanè hanc familiaritatem ac ſinceritatem acquirit, vtpote quod priùs ipſam habeat: neque enim diſtribuere aliquid vicinis poſſit, quod non priùs ipſum eius particeps eſſet.

τὴν τῶν κυριωτάτων ὀργάνων διάπλασιν. εἰ γὰρ αἱμα-
μον ἡ φύσις τῶν εἶναι βούλεται τῶν τριῶν ὀργάνων τὴν οὐσίαν,
ἔχει τοιαύτην ὕλην τὴν γονήν. εἴτε παχεῖαν, καὶ ταύ-
την μᾶλλον αἵματος ὑπάρχειν, εἴτ᾽ ἀποτείνεσθαι, καὶ
D συριγγοῦσθαι. καὶ μέχρι πλείστου προϊοῦσαν αὐτὴν τοῦ ῥή-
γνυσθαι, τί ἂν εἰς ταῦτα ἐπιτηδειότερον τοῦ γλίσχρου ἐξεύ-
ροι; πάντ᾽ οὖν ὧν δεῖται πρὸς τὴν τῶν τριῶν ἀγγείων γέ-
νεσιν, ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία συλλαβοῦσα κέκτηται. μὴ τοί-
νυν ἀτιμάσωμεν αὐτὸ τῷ λόγῳ, διότι μηδὲ ἡ φύσις τοῦτο
ἔργῳ ἔπραξεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅτι πλῆρές ἐστι τοῦ πνεύμα-
τος τοῦ ζωτικοῦ, τοῦτο λέληθέ σε. σὺ γὰρ εἷς ὁ καλῶς εἰκάσας
ἀφρῷ τὸ σπέρμα, πολλὰς πομφόλυγας ὑπὸ σμικρότητος
ἀοράτους εἰς ἓν συνελθούσας ἐργάσασθαι φάσκων αὐτό,
σὺ καὶ τὸν μῦθον οὐκ ἐμέμψω, τὴν ἀφροδίτην ἐξ ἀφροῦ
E γεγενῆσθαι λέγοντα. τί τοίνυν ἐκβάλλεις τῆς μήτρας, τὴν
τοιαύτην ἀρχὴν τοῦ ζῴου; ἢ τί δώσεις ὄργανον τῇ φύσει
τούτου βέλτιον, ἢ κοιλίας, ἢ πόρους, ἢ ὑμένας, ἢ ἀγγεῖα
δημιουργούσῃ; φήσεις γὰρ δήπου καὶ αὐτός, ὡς τὰ μὲν τι-
τρᾶται, τὰ δὲ διαφυσᾶται, τὰ δ᾽ εὐρύνεται, τὰ δ᾽ ἀπο-
τείνεται τῆς ὕλης, ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ζῷον, εἰ μή τι
κἀνταῦθα τὴν ἀτμὸν τοῦ αἵματος ἕξεις ὄργανον, ἵνα καὶ νῦν
ἡ φύσις ἐκβάλλουσα τὸ ἕτοιμον, ἑτέρου κάμνῃ τοιούτου ἐρ-
γαζομένη. πῶς οὖν οὐκ ἐναντιώτατος ὁ λόγος ἐστὶ τοῖς ἔργοις
τῆς φύσεως, ἐὰν ἐκκρίνεσθαι μὲν εἰς ἀέρα λυθὲν τὸ σπέρμα,
F κατέχεσθαι δὲ τὸ καταμήνιον φάσκωμεν; ὃ γὰρ ὡς ἀλλό-
τριον ἐκκρίνει καθ᾽ ἕκαστον μῆνα, δίδομεν αὐτῇ νῦν ὡς οἰ-
κειότατον. εἰ δὲ ἔμπροσθεν μὲν ἀλλότριον, οἰκεῖον δὲ γίνεται
μεταλαβὸν τῆς τοῦ σπέρματος ποιότητος, ἐξ ἐκείνου τὴν οἰκειό-
τητα προσκτᾶται, ἔχοντος δή που πρότερον αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ
μεταδίδωσί γέ τινος τοῖς πέλας, οὗ μὴ μετέσχηκεν αὐτό.

Ὅσον μὲν οὖν αὐτοῦ τῶν ὑστερῶν ἔψαυσε, τοῦτο ὑμὴν εὐθέως ἐγένετο, καθότι μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδείχθη. τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν, εἶχε μὲν δήπου καὶ αὐτὸ συμφύτους δυνάμεις, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων, δι᾽ ἧς καθέλξειν τε καὶ ἀλλοιώσειν ἔμελλε, καὶ τροφὴν ἑαυτοῦ ποιήσασθαι, τῶν ἀλλοτρίων δὲ, καὶ περιττῶν ἀποκριτικήν. εἶχε δὲ καὶ ὕλας οἰκείας, ἃς ἕλξειν ἔμελλε παρὰ τῆς μήτρας αἷμα καὶ πνεῦμα, διὰ τῶν στομάτων οἷς συνῆπται, καὶ τοίνυν εὐθὺς ταῦτα εἵλξατο, διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος οὐδέπω σκληροῦ γεγονότος. ἅμα τε οὖν ἐφέρετο τὰ παρὰ τῆς μήτρας ἐκ τῶν ἀγγείων ἑλκόμενα, καὶ ὁ ὑμὴν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐγίνετο σκληρὸς, καὶ τελέως μὲν οὕτως ἤδη σκληρὸς ἦν, καὶ συνεχὴς, ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνων τὸ κύημα. μόνα δ᾽ ἐκεῖνα διετέτρητο, δι᾽ ὧν ταῖς ὕλαις ἦν ἡ φορά. ἅτε γὰρ οὐδένα χρόνον ἡσυχαζούσης τῆς ὁλκῆς, ἔμενεν ἀεὶ τὸ τρῆμα τοῦ ὑμένος, οὐ δυνάμενον ξυμφῦναι, διὰ τὸ μηδ᾽ ἄλλο μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ δύνασθαι συμφῦναι, μέσων ἱσταμένων ἀεὶ κινητῶν σωμάτων. οὐ μόνον δὲ οὐ συμφύεται τὸ τρῆμα τοῦ ὑμένος, ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς εὐρύνεται, πρὸς λόγον τοῦ πλήθους τοῦ διαρρέοντος. διαρρεῖ δὲ ἀεὶ μὲν τὸ θρέψον, οὐκ ἴσον δ᾽ ἀεὶ τῷ πλήθει, διότι μηδ᾽ αὐτὸ τὸ τρεφόμενον, ἴσον ἀεὶ φυλάττει τὸ μέγεθος, ἀλλ᾽ ἐπιδίδωσι συνεχῶς αὐξανόμενον, ὥστε ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀνάλογον ἐκείνου τῆς αὐξήσεως, τὸ πλῆθος τῶν ὑλῶν ἐπιρρεῖν, αἷμα μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν, πνεῦμα δὲ σὺν αἵματι λεπτομερεῖ, καὶ ὀλίγῳ, καὶ θερμῷ, διὰ τῶν ἀρτηριῶν. καὶ δὴ καὶ τῷ χρόνῳ συνεκτουμένην θ᾽ ἅμα καὶ τελουμένην τὴν ὁδὸν, ἀγγεῖον γίνεσθαι.

Qvantum igitur ex ſemine ipſo vterum contigit, hoc ſtatim membrana fit, quemadmodū paulo antè eſt commōſtratum. Reliquum verò totum habuit quidem & ipſum inſitas facultates, attrahentem quidem familiaria, per quam attracturum, & alteraturum, alimentúmque ſibi facturum erat: expultricem autem alienorum & ſuperfluorū. D habuit præterea & materias familiares quas attracturum erat ab vtero, ſanguinem videlicet & ſpiritum per oſcula quibus eſt connexum, & ſanè hæc ſtatim à principio per ambientem membranam nondum duram factam attraxit. ſimul igitur ferebantur quæ ab vtero ex vaſis attrahuntur, & membrana ſemper magis fiebat dura, atque ad finem quidem penitus iam dura erat & cohærens, totúmque fœtum orbiculatim amplectens: ſolæ verò illæ partes perforatæ erant, per quas materiæ ferebantur. Nam attractione nullo tempore quieſcente, manebat ſemper membranæ foramen coaleſcere non potens E ob eam ſanè cauſam, quòd neque aliud quicquam alteri coaleſcere poteſt, vbi ſemper mobilia corpora in medium eorum interueniunt. Foramen itaque membranæ non ſolùm non coaleſcit, ſed etiam ſemper ampliatur, pro ratione copiæ eius quod perfluit. Perfluit autem ſemper alimentum non ſemper pari copia, propterea quòd neque ipſum quod alitur ſemper æqualem magnitudinem ſeruat, ſed creſcit aſſiduè augeſcens, vt neceſſarium ſit iuxta proportionem augmenti illius, materiarum copiam influere, ſanguinem quidem ex venis, ſpiritum verò cum ſanguine F tenuium partium modico & calido, per arterias. Quin & temporis progreſſu neceſſarium eſt hanc viam in fiſtulæ modum cauari, & perfectam abſolui, ac vas fieri.

CAP.

branæ generationem, diligentiore expoſitione indiget. membranæ namque totam genituram amplectenti implexum, dependet primùm per ipſam ex cornibus, connectitur autem rurſus omni reliquo vteri ſpatio. concupiſcunt enim omnes ipſius partes ſemen complecti, id verò facere non poſſunt, nimirum longiùs diſtantes, quàm vt ipſum contingere queant. Quin & poſt multos dies, augeſcente ſimul ſemine, ſimúlque vtero ſemper ſeipſum magis obuoluente, aliàs alia ipſius pars ſemen apprehendit. Itaque quum adhuc mollis ſit membrana ipſum continens, & vaſorum oſcula aperta, apprehendit per ipſa vterus membranam, quemadmodum polypi quæcunque per acetabula ſua contigerint. Adeo enim ſunt oſcula vaſorum, polyporum acetabulis ſimilia, vt neque ipſa etiam appellentur. Verùm de hoc à me abſolutiùs in quinto Diſſectionis Hippocratis eſt dictum, vbi redarguo ignorantiam eorum qui hunc virum accuſant, & putant carnes orbiculatim oſculis vaſorum in quibuſdam animalibus adnaſcentes, ipſum acetabula ſiue cotyledones appellare, neque enim has ita appellauit. Nam vera acetabula fines ſunt vaſorum, per quos in ſingulis menſibus ſuperfluum ſanguinis ex toto corpore in vterum deriuatur. Quodcunque autem horum oſculorum ſemen contigerit, idipſum ſibi in alimentum attrahit, nimirum membrana ad ſeſe perforata, vtpote quæ mollis adhuc & recens coacta exiſtit. deinde temporis progreſſu, velut antea dixi, vas fit abſolutè concreſcens, ſimúlque vteri vaſi ſimile redditur. In promptu porrò eſt tibi circa prægnantium animalium diſſectiones videre externam fœtuum membranam vnà cum arteriis & venis. Appellatur autem chorium

τὴν δὲ εἶπον χρείαν παρέχειν αὐτῷ τὴν κατὰ τοῦ ὑμένος γένεσιν, ἀκριβεστέρας ἐξηγήσεως δεῖται. τὸ γὰρ περιλαμβανόντα τὴν σύμπασαν γονὴν ὑμένα συμπλεκόμενον, ἐξάπτεται μὲν πρῶτον δι' αὐτοῦ ταῖς κεραίαις, συνάπτεται δὴ αὖθις ἅπαντι τῷ λοιπῷ κύτει τῆς μήτρας. ἔχει μὲν γὰρ ἐπιθυμίαν ἅπαντα αὐτῆς τὰ μόρια περιπλύσασθαι τῷ σπέρματι. δυνάται δὴ οὐδέπω τοῦτο ποιεῖν, ἀπέχοντα πλέον, ἢ ὡς ψαύειν αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἡμέραις, ἅμα μὲν αὐξανομένου τοῦ σπέρματος, ἅμα δὲ καὶ τῆς μήτρας, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτὴν περιστελλούσης, ἄλλοτε ἄλλο μόριον αὐτῆς ἐπιδράσσεται τοῦ σπέρματος, ἅτε δὲ ὄντος ἔτι μαλακοῦ τοῦ περιέχοντος ὑμένος αὐτὸ, καὶ τῶν ἀγγείων ἀνεστομωμένων, ἀντιλαμβάνεται δι' ἑαυτῶν ἡ μήτρα τοῦ ὑμένος, ὥσπερ οἱ πολύποδες ὧν ἂν ψαύσωσι ταῖς κοτυληδόσι. οὕτω γάρ ἐστι τὰ στόματα τῶν ἀγγείων, ὅμοια ταῖς τῶν πολυπόδων κοτυληδόσιν, ὥστε οὔτε ὀνομάζουσιν ἄλλως αὐτά. λέλεκται δέ μοι τελεώτερον περὶ τούτου, ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, ἐξελέγχοντι τὴν ἄγνοιαν τῶν ἐγκαλούντων τῷ ἀνδρὶ, καὶ νομιζόντων τὰς ἐπιτρεφομένας ἐν κύκλῳ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων σάρκας ἐν ἐνίοις τῶν ζώων, ὀνομάζειν αὐτὸν κοτυληδόνας. οὔτε γὰρ ἐκείνας ὀνομάζομεν, αἱ δὴ ὄντως κοτυληδόνες ἀγγείων εἰσὶ πέρατα, δι' ὧν ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ, τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος, ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν μήτραν ἐξοχετεύεται. ὅ,τι δὴ ἂν τούτων τῶν στομάτων ἅψηται τοῦ σπέρματος, ἐπισπᾶται δι' αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἐκεῖνο πρὸς ἑαυτὸ τετρημένου τοῦ ὑμένος, ὡς ἂν ἔτι μαλακοῦ τε, καὶ νεοπαγοῦς ὄντος· εἶτ' ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἀγγεῖον γίνεται, συμφυές τε ἅμα καὶ ὅμοιον τῷ τῆς μήτρας. καὶ σοι πάρεστι θεάσασθαι κατὰ τὰς τῶν ἐγκυμόνων ζώων ἀνατομὰς, καὶ μετ' ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, τὸν ἔξωθεν ὑμένα τῶν ἐμβρύων. ὀνομάζεται δὲ χορίον

λουσαν θερμότητα, καθάπερ τις φλόξ, οὐκ ἀναπαύεται κινούμενον, ἀλλ' ἐναλλὰξ ἀεὶ διαστέλλεταί τε, καὶ συστέλλεται. αἱ μὲν δὴ παράγουσαι τὰς ὕλας εἰς τάδε τὰ σπλάγχνα φλέβες τε καὶ ἀρτηρίαι, καθάπερ ῥίζαι τινὲς αὐτοῖς εἰσιν· αἱ δ' εἰς ὅλον ἐξάγουσαι τὸ κύημα, πρέμνοις ἀνάλογοι εἰς πολλοὺς πτόρθους σχιζομένοις. ἡ γένεσις δὲ καὶ ταύταις ἐστί, D συριγγουμένης τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας. ἡ δὲ τρίτη τῶν ἀρχῶν, ἀφ' ἧς σύμπαντα πέφυκε τὰ νεῦρα, τὴν γένεσιν ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ σπέρματος ἔσχηκεν. ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸ θῆλυ σπέρμα μίξει πολλαὶ τῶν πομφολύγων ἐρράγησαν, ἐξ ὧν εἴσω τε, καὶ πρὸς τὸ βάθος ἐχώρει τὸ πνεῦμα σώζειν ἑαυτὸ γλιχόμενον. οὐ γὰρ δή περ ἀτμὸς ἦν, ἀλλ' αὐτοκίνητος ἀρχὴ ζώου, καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ περιέχον ὑγρὸν αὐτὸ κοιλίαν εἰργάσατο τῷ σπέρματι μεστὴν πνεύματος. ὅπως οὖν μηδ' ἐντεῦθεν ἑτοίμως κενῷτο, στεγανὸν ἑαυτῷ τὸν οἶκον ἐργάζεται τῆς περιειληφυίας αὐτὸ τοῦ σπέρματος ὑγρᾶς E οὐσίας, ὅσον ἦν παχύτερόν τε καὶ σκληρότερον, ἀπωθούμενον εἰς τὴν ἐκτὸς περιγραφήν, ὅπερ ἔμελλεν ἐν τῷ χρόνῳ θερμαινόμενόν τε καὶ ξηραινόμενον, ὀστοῦν ἔσεσθαι. τοῦτο ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ διαπλάττουσα τὸ ζῷον δύναμις ἐργάζεται. φαίνεται δὲ οὐδέπω κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ σμικρότητος, ἀλλ' ὅταν γε πρῶτον φαίνεσθαι δύνηται, μέγιστα μέν εἰσι τὰ τρία ταῦτα, πλησίον δὲ ἀλλήλων ἐφεξῆς κείμενα καὶ ψαύοντα, τὸ μὲν τῶν νεύρων ἀρχὴ γενησόμενον, ὃ προσαγορεύομεν ἐγκέφαλον, ἐφ' ὑψηλοτέρας ἕδρας ταχθέν, ὑπόκειται δ' αὐτῷ καρδία τε, καὶ ἧπαρ, ἀλλήλων ψαύοντα. F τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, αἱ εἰρημέναι τρεῖς ἀρχαί, καὶ διΐστανται πλέον, εἰς ὅλον τε τὸ προσπλαττόμενον τοῦ ζώου σῶμα διαπέμπουσι τὰ βλαστήματα. νωτιαῖον μὲν ὁ ἐγκέφαλος ἀποφύσας, οἷόν περ τι πρέμνον. ἡ καρδία δὲ τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν, ἣν ἀορτὴν Ἀριστοτέλης ὀνομάζει, τὴν κοίλην δὲ φλέβα, τὸ ἧπαρ.

velut flamma quædam, moueri non ceſſat, ſed ſemper viciſſim diſtenditur & contrahitur. Et venæ quidem ac arteriæ materias in hæc viſcera deducentes, velut radices quædam ipſorum exiſtunt. Quæ verò in totum fœtum protenduntur, truncis ſimiles ſunt in multos ramos diſtractis. generatio autem his eſt ex ſeminis ſubſtantia in fiſtulæ modum cauata. Tertium verò principium à quo omnes producti ſunt nerui, generationem ex ſolo ſemine habet. In permixtione namque ad ſemen muliebre, multæ bullæ ruptæ ſunt, ex quibus intrò & ad profundum ſpiritus ſeipſum ſeruare cupiens ceſsit, neque enim velut vapor erat, ſed per ſe mobile principium animalis: quemadmodum & ventriculum ſiue cauitatem humorem continentem, plenum ſpiritus ipſi ſemini produxit. Quò verò neque etiam inde promptè euacuaretur, firmam ſibi domum facit, ex liquida ſeminis ſubſtantia, quæ ipſum ambit, id quod ipſi craſsius & durius erat, ad externum lineamentum detrudendo, quod ipſum vtique temporis progreſſu calefactum & reſiccatum, os futurum erat. Hoc in principio quidem facultas opifex ac animal formans operatur: verùm iuxta principium nondum apparet præ paruitate. Quando verò primùm apparere incipiunt, maxima ſunt tria hæc, ex vicino inter ſe ſita, & ſe mutuò contingentia. Principium quidem neruorum futurum, quod cerebrum appellamus in altiore ſede locatum; ſubiacent autem ipſi cor & hepar mutuò ſe contingentia. Tempore verò progrediente hæc iam dicta tria principia longiùs diſparantur, & in totum, quod eis afformatur, animalis corpus germina tranſmittunt. Spinalem namque medullam cerebrum velut truncum quendam producit, cor verò maximam arteriam quam Aortam Ariſtoteles appellat, hepar verò venam cauam.

Digitized by Google

ipſa fœtus ſubſtantia. igitur neque genituram amplius huiuſmodi ſpeciem Hippocratem appellare reperias, ſed vt, dictum eſt, fœtum. Tertium deinde tempus eſt, quando tria, vt dictum eſt, principia manifeſtè videre licet, reliquarum verò partium omnium deſignationem per lineamenta & quaſi adumbrationem, euidentiorem namque videbis circa tria principia formationem, obſcuriorem verò partium circa ventrem, & multò adhuc his obſcuriorem circa artus. hi enim poſteriùs ramos edunt, vt Hippocrates dixit, proportionem quam ad ramos habent, per hanc appellationem oſtẽdere volens. Quartum denique & poſtremum tempus hoc eſt, quum iam omnia in artubus ſunt plenè articulata; & nõ fœtum ſolùm, ſed iam etiam puerum nominat id quod in vtero conceptum eſt admirandus Hippocrates, quando & pedibus calcitrare, & velut perfectum animal moueri dicit. Cæterùm nihil nunc opus habeo fœtus velut animalis mentionem facere: velut planta enim omnem tum generationem, tum formationem à ſemine habuit, duplexque principium motus & formationis ſtatim à principio, quemadmodum ille indicauit. Qualis eſtim eſt radicatio plantis deorſum & infra terram, talis eſt fœtibus inſitio arteriarum & venarum chorij in vterum. Qualis verò ſurſum vergens truncus in plantis, tales ſunt in fœtibus à tribus principiis exortus. Rurſus, quemadmodum plantæ duplicem ex ſeminibus habent exortum, ſurſum quidem truncum & ramos vſque ad extrema germina producentes, deorſum verò radicationem diſtribuentes: Sic & in fœtibus, multifidæ ſunt arteriæ & venæ, velut trunci quidem in totum fœtum, velut radices verò, in vterum deſinentes. Quapropter iuſta accuſatione Ariſtotelem accuſauerim, non ſolùm quòd neglexerit quæ negligere ipſum non conueniebat, ſed & quòd ſui ipſius dogmatum oblitus eſt, & naturæ

ἐκείνου οὐδὲ γονὴν ἔτι προσαγορεύοντα τὸν Ἱπποκράτην τοιαύτην ἰδέαν εὕροις ἄν, ἀλλ' ὡς εἴρηται κύημα. τρίτος ἐπὶ τῷδε χρόνος, ἡνίκα, ὡς εἴρηται, τὰς μὲν τρεῖς ἀρχὰς ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς, ὑπογραφὴν δέ τινα καὶ οἷον σκιαγραφίαν ἁπάντων τῶν ἄλλων μορίων. ἐναργεστέραν μὲν γὰρ ὄψει τὴν
D περὶ τὰς τρεῖς ἀρχὰς διάπλασιν. ἀμυδροτέραν δὲ τὴν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μορίων, καὶ πολὺ δὴ τούτων ἔτι ἀμυδροτέραν τὴν κατὰ τὰ κῶλα. ταῦτα γὰρ ὕστερον, ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν, ὀζοῦται, τὴν πρὸς τοὺς κλάδους ἀναλογίαν ἐνδειξάμενος τῇ προσηγορίᾳ. τέταρτος δ' ἐστὶ ἔτι καὶ τελευταῖος χρόνος, ἡνίκα ἤδη τὰ ἐν τοῖς κώλοις ἅπαντα διήρθρωται, καὶ οὐ δὴ ἔμβρυον ἔτι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ παιδίον ὀνομάζει τὸ κυούμενον ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης, ὅτε καὶ ἀσκαρίζειν, καὶ κινεῖσθαί φησιν, ὡς ζῶον ἤδη τέλειον. ἀλλ' οὐδὲν ὡς ζώου δέομαι τό γε νῦν τοῦ κυουμένου μνημονεύειν, ὡς φυτὸν γὰρ,
E ἅπασάν τε τὴν γένεσιν ἔσχε, καὶ τὴν διάπλασιν ἀπὸ τοῦ σπέρματος, ὥσπερ ἐκεῖνα διπλῆν ἀρχὴν κινήσεώς τε, καὶ διαπλάσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνδειξάμενα. οἵα μὲν γὰρ εἰς τὰ κάτω τε καὶ κατὰ τῆς γῆς ἐστιν ἡ ῥίζωσις τοῖς φυτοῖς, τοιαύτη τοῖς κυουμένοις ἡ εἰς τὴν μήτραν ἔμφυσις τῶν κατὰ τὸ χορίον ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ὁποῖα δ' ἄνω τὸ πρέμνον ἐν τοῖς φυτοῖς, τοιαῦται τοῖς ἐμβρύοις αἱ ἀπὸ τῶν τριῶν ἀρχῶν ἐκφύσεις. αὖθις δ' ὥσπερ τὰ φυτὰ διπλῆν ἐκ τῶν σπερμάτων ἔχει τὴν ἔκφυσιν, ἄνω μὲν προσάγοντα τὸ πρέμνον τε καὶ τοὺς πτόρθους, ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἐργάζεται βλαστῶν. εἰς δὲ
F τὸ κάτω καταζχίζοντα τὴν ῥίζωσιν, οὕτω καὶ τοῖς ἐμβρύοις, πολυσχιδεῖς εἰσι τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ὡς πρέμνων μὲν, εἰς ὅλον τὸ κυούμενον, ὡς ῥιζῶν δὲ εἰς τὴν μήτραν τελευτῶσαι. ταῦτά τοι καὶ μεμψαίμην ἂν Ἀριστοτέλει μέμψιν δικαίαν, οὐ μόνον ὅτι παρεῖδεν ἃ μὴ ἐχρῆν αὐτὸν παριδεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων ἐπιλέλησται, καὶ τὰ τῆς φύσεως

Digitized by Google

εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν, ἀλλ' ἑτέραν ἐπικτησάμενον, ἐκ τόπου δὲ μεταβαίνειν εἰς τόπον αὖθις χρὴ τελειωθέντα τε, καὶ ἀπολυθὲν τῆς μήτρας. ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιτο τοῦτο ποιεῖν, οὔτε ψυχρὸν ὁμοίως τοῖς δένδροις γενόμενον, οὔτε ὀργάνων ἀποροῦν μεταβατικῶν. ἵν' οὖν ἅμα τε θερμὸν ᾖ συμμέτρως, εἰς ὅσον πρέπει ζώῳ γενέσθαι θερμῷ, καὶ τοὺς τόπους ἀμείβειν δύνηται, D δύο ἀρχὰς ἐπεκτήσατο, τὴν μὲν ἑτέραν ὀργάνων, διαφυλαξόντων αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν θερμότητα, τὴν δὲ ἑτέραν, ὑπηρετησόντων ἁπάσαις ταῖς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείαις. ἀλλὰ τούτοις μὲν ὕστερον χρήσεται.

inſuper acquiſita. Ex loco autem in locum ipſum tranſire oportet, vbi perfectum fuerit & ex vtero ſolutum: at verò hoc facere non poſſit, ſi frigidum ſimiliter vt arbores fieret, & ſi organis ad ambulandum aptis careret. Quò igitur ſimul moderatè calidum eſſet, in quantum animali calidum eſſe D conuenit, ſimſlque locos mutare poſſit? duo principia acquiſiuit, alterum organorum quæ cuſtoditura ſunt ipſi naturalem calorem, alterum eorum quæ ſubſeruitura ſunt omnibus, ad quas concitatur, actionibus, ſed his quidem poſteriùs vtetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Πῶς ἕκαστον τῶν τοῦ κυήματος μερῶν γίνεσθαι;

ΤΗΝ φυτικὴν δὴ ἀρχὴν ἁπάντων ἔχει πρώτην δημιουργοῦσαν, οὐκ ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπέρματος, ἀρτηρίαν, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε, καὶ ὑμένα. ταῦτα γὰρ πρόσθεν ὁ λόγος ἐξηγήσατο, χορίον μὲν πρῶτον ἔξωθεν αὐτῷ περιθεὶς, ἅμα δὴ αὐτῷ τὸν ἀλλαντοειδῆ ποιήσας ὑμένα, συνεργασόμενον μὲν, ὡς εἴρηται, τῷ χορίῳ τὴν γένεσιν, ὑποδεξόμενον δὲ διαπλασθέντος τοῦ ζώου τὸ οὖρον. ἀνάγκη γὰρ ἦν, καὶ τῷ κυουμένῳ ζώῳ περιττώματα γίνεσθαι τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα, ὅσα τε καὶ οἷα ὑπάρχει τοῖς ἀπολελυμένοις ἤδη τῆς μήτρας· ἀλλὰ τούτων οὖρον τε καὶ ἀποπάτημα, διαπεπλασμένων τε, καὶ διηρθρωμένων F ἤδη τῶν μορίων· ἐξ ἀρχῆς δὴ εὐθέως τὸν ἀπορρέοντα τοῦ κυήματος ἀτμὸν, ὃς ἀνάλογός ἐστι τῷ τῶν τελείων ζώων ἱδρῶτι· καὶ τούτῳ τοίνυν ἀναγκαῖον γενέσθαι τινὰ ὑμένα, καθάπερ καὶ τῷ οὔρῳ τὸν ἀλλαντοειδῆ, καὶ δὴ καὶ γέγονεν ὁ ἀμνειὸς ὀνομαζόμενος, ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνων τὸ κύημα.

CAPVT X.

Quomodo ſingulæ fœtus partes generentur?

E PRincipium autem plantæ omnium primum habet, quod non ex ſanguine, ſed ex ipſo ſemine, arteriam & venam, & neruum, os item, & membranam procreet. Hæc enim ſupra habitus ſermo expoſuit, & chorium quidem primum forinſecus ipſi circundedit. ac ſimul cum ipſo allantoidem membranam fecit, adiuturam quidem, vt dictum eſt, chorium in materierum attractione: ſuſcepturam autem conformati animalis vrinam. Neceſſarium enim erat etiam ei quod adhuc in vtero geſtatur animali, excrementa generari tot & talia, quot & qualia ſunt iam vtero ſolutis: ſed ex his vrinam & ſtercus conformatis iam & diſtinctis partibus, à principio autem ſtatim vaporem à fœtu defluentem, qui ſimilis eſt perfectorum animalium ſudori, & huic ſanè neceſſe erat aliquam membranam generari, quemadmodum vrinæ allantoidem. & ſanè iam generata eſt amnios appellata totum fœtum orbiculatim amplectens.

oportebat duplici inuolucro, & medullam ſpinalem tum iiſdem, tum alio tertio, & omnem fœtum omnia externa lineamenta membranoſa accipere, quò ſint hæc ipſi operculum, vt ne à recrementis quæ amnios membrana ſuſceptura erat, læderetur; poſtremum verò & cutem generari oportebat, carnoſa ſubſtantia ipſi innutrita. Vſa eſt itaque natura ad omnia hæc genituræ lentore. quantum autem in ipſa craſſius & magis terreum erat, ac minùs tractile, ad oſſium regionem delegauit. Totum enim fœtum iam formauerat, vt quæ nunquam circa vllam aliquam partem ſegnis eſſet. Et ſanè tertium nunc fœtus tempore appropinquat, in quo natura omnium ſubſtantiæ ſeminis partium, quaſi per lineamenta deſignatione facta, in articulos exactè digerere atque abſoluere has partes tempus habuit. ſimul itaque ſuperſeuit & circunſeuit omnibus oſſibus carnes, ſimúlque pinguiſſimum ex ipſis exugens, terrea illa & arida ac pinguedinis expertia penitus perfecit. Quantum autem ex ipſis viſcoſum exugens ſingulatim traxit, idipſum in finibus oſſium in ligamenta, quibus inter ſe cohærerent, produxit; ſecundum longitudinem verò orbiculatim omnem, tenues membranas prætexit, atque has circumoſſales appellant, quibus carnes ſuperſeuit. Vſa eſt autem ad oſſium opificium maximè caloris facultate, penitus adaſſans ipſa & reſiccans. nam illis hoc commodius erat, vt quæ dura futura erant, atque ita etiam pinguedo maximè effluxura erat, quemadmodum ſpuma quædam ab his quæ feruorem tolerant. Cæterùm vbi ipſis oſſibus carnem ſuperſeuit priùs, quàm membranis integeret, ibi minùs aridum eiuſmodi totum os factum eſt. Extendit autem à circumoſſalibus membranis etiam carnibus gracilia opercula;

ὑπεζωκότα, ἡνίκα δὴ καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐχρῆν σκεπά-
σασθαι διπλαῖς μήνιγξι, καὶ τὸν νωτιαῖον ἅμα ταύταις, ἑτέρᾳ
τρίτῃ, καὶ σύμπαν τὸ κύημα τὴν ἔξωθεν ἅπασαν περιγρα-
φὴν ὑμενώδη λαβεῖν, ὡς εἶναι ταύτην αὐτοῦ σύμφυτον σκέ-
D πασμα, τοῦ μήτε βλάπτεσθαι μηδὲν ὑπὸ τῶν περιττω-
μάτων, ἃ στέγειν ἔμελλεν ὁ ἀμνιός. ὕστερον δὲ δέρμα γενέ-
σθαι, σαρκώδους οὐσίας ἐπιτραφείσης αὐτοῦ. κατεχρήσατο
γοῦν ἡ φύσις εἰς ταῦτα σύμπαντα, τῷ γλίσχρῳ τῆς
γονῆς. ὅσον δὲ ἐν αὐτῇ παχύτερον καὶ γεωδέστερον ἦν, καὶ
ἧττον ὁλκιμον, εἰς τὴν τῶν ὀστῶν χώραν κατέθετο. σύμ-
παν γὰρ ἤδη διεπλάττετο τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν μηδέποτε
κατ' οὐδὲν μέρος ἀργοῦσα. καὶ τοίνυν ἥκει ὁ τρίτος μὲν
χρόνος τῇ κυήσει. πάντων δὴ φύσις ὑπογραφὰς πεποιη-
μένη σπέρματος οὐσίας, διαρθροῦν ἀκριβῶς αὐτὰ, καὶ
E τὰ μόρια ταῦτα ἐξεργάζεσθαι καιρὸν εἶχεν, ἅμα τε
οὖν ἐπέφυέ τε, καὶ περιέφυεν ἅπασι τοῖς ὀστοῖς τὰς σάρ-
κας, ἅμα τε καὶ τὸ πιότατον ἐξ αὐτῶν μυζήσασα, γεώ-
δη μὲν ἐκεῖνα, καὶ κραῦρα, καὶ ἀλιπῆ παντάπασιν ἀπε-
τέλεσεν, ὅσον εἷλκεν ἐξ αὐτῶν γλίσχρον ἐκφύουσα καθ' ἕ-
καστον, ἐπὶ μὲν τοῖς πέρασι τῶν ὀστῶν συνδέσμους εἰργά-
σατο πρὸς ἄλληλα. κατὰ δὲ τὸ μῆκος ἐν κύκλῳ πᾶν, ὑμέ-
νας λεπτοὺς περιέβαλεν, οὓς ὀνομάζουσι περιοστίους, οἷς
τὰς σάρκας ἐπέφυεν. ἐχρήσατο δ' εἰς τὴν τῶν ὀστῶν δημιουρ-
γίαν μάλιστα τῇ τοῦ θερμοῦ δυνάμει, καταπτῶσα πάντῃ αὐ-
F τὰ καὶ ξηραίνουσα. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἄμεινον ἦν τοῦτο, σκληροῖς
ἔσεσθαι μέλλουσι, καὶ τὸ λιπαρὸν ἐξ αὐτῶν οὕτως ἔμελλε μά-
λιστα ἐκχυθήσεσθαι, καθάπερ ἀφρός τις ζεόντων. ἔνθα δὲ
ἐπέφυσεν αὖθις τοῖς ὀστοῖς σάρκα, πρὶν σκεπάσαι τοῖς ὑμέσιν,
ἧττον κραῦρον γέγονε τὸ τοιοῦτο ὀστοῦν ξύμπαν. ἐξέτεινε δὲ
ἀπὸ τῶν περιοστείων ὑμένων, καὶ ταῖς σαρξὶν ἰσχνὰ σκεπάσματα.

Digitized by Google

ὁμοίως τελείοις. οὐ γὰρ δὴ καταλέλοιπέ γε ἡ φύσις τὸ ζῶον, οὐδ' ἐπιλέλησται τῶν δυνάμεων ὧν ἔχει συμφύτων. ἃς γὰρ οὐκ ἐπεκτήσατο παρά τινος, ἀλλ' ἐκ σπέρματος εἶχεν, ἀμήχανον ἀποβαλεῖν αὐτάς. τί δή ποτ' οὖν, εἰ ἐκτέμνοι τις τοῦ σώματος ἡμῶν πιμελὴν, ἢ σάρκα, γίνεται πάλιν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀπολομένης, ἑτέρα πιμελὴ καὶ σὰρξ, ἀρτηρία δὲ, ἢ φλὲψ, ἢ νεῦρον, ἢ ὑμὴν, ἢ σύνδεσμος, ἢ τένων, ἢ χόνδρος, ἢ ὀστοῦν, ἅπαξ ἀπολόμενα, δεύτερον οὐκ ἔτι γίνεται; καὶ τό γε θαυμασιώτερον, ὅταν γυμνωθῇ τι τούτων, καὶ δέον σκεπάσαι, καὶ εἰς οὐλὴν ἀγαγεῖν αὐτά, σὰρξ μὲν περιφύεται τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ, τὸ δ' ὅμοιον αὐτῷ τῷ γυμνωθέντι, κατ' οὐδένα τρόπον ἔτι ἐπιφύεται, οὐδ' ἂν αὐτὰ τὰ παιώνια φάρμακα προσφέρηται. ἀλλὰ διὰ τί συμβαίνει τὸ τοιοῦτο; ἢ ὅτι ἡ τῆς μὲν σαρκὸς ὕλη καὶ νῦν ἐστιν, ἐκείνων δ' οὐδενός, εἴ τι νομίζεις; ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ἢ τὸ τοῦ νεύρου σῶμα, τὴν διοικοῦσαν αὐτὸ δύναμιν οὐκ ἔχει τοιαύτης οὐσίας ποιητικὴν, οἵας αὐτὸ κέκτηται; καὶ μὴν εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο ταῖς φύσεσιν ὑπάρχει, τὸ ποιεῖν ἑαυταῖς ὅμοια. πῶς δ' ἂν ἄλλως ἐτρέφετο σῶμα, μὴ τῆς τοιαύτης δυνάμεως ἀεὶ παραμενούσης αὐτῷ; πάντως γὰρ ἀποῤῥεῖ τι τῆς οὐσίας ἑκάστου, καὶ διὰ τοῦτο, δεῖται τοῦ θρέψοντος. ὅμοιον δ' εἶναι χρὴ τὸ προστιθέμενον ἐκ τῆς τροφῆς, τῷ διαφορηθέντι. καί σε κἀνταῦθα τῶν σῶν ἀναμνήσω λόγων, Ἀριστότελες φίλτατε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἀναγκαῖον, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις ἑκάστου τῶν τρεφομένων σωμάτων ἐμφέρεσθαι μόρια, κἄπειτα τῶν ὁμοίων ὡς τὰ ὅμοια φοιτώντων, γίνεσθαι τὴν θρέψιν, ἢ ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς. ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον δόγμα τὸ τῶν ὁμοιομερῶν, ἐξήλεγξας αὐτὸς ὡς οὐκ ἀληθές. τὸ δ' ἕτερον, ὃ τὴν ἀλλοίωσιν πρεσβεύει, ὡς ἀληθὲς συνέστησω. οὐ μὴν οὐδὲ ἐξ ἅπαντος εἰς ἅπαν ὁμοίως αἱ μεταβολαὶ γίνονται, δυνατὸν εἰπεῖν.

quanquam efficiens ipſius cauſa perfectis animalibus inſit: neque enim reliquit natura animal, neque oblita eſt virium ſibi inſitarum. Quas enim à nullo acquiſiuit, ſed ex ſemine habet, eas impoſſibile eſt ipſam abiicere. Cur igitur ſi quis ex corpore noſtro pinguedinem aut carnem amputet,
D generatur rurſus in loco deperditæ altera pinguedo & caro, arteria verò aut vena, aut neruus, aut membrana, aut ligamentum, aut tendo, aut cartilago, aut os ſemel deperdita, non ampliùs regenerantur? & quod mirabilius eſt, quum aliquod ex his fuerit denudatum, ac tectorio opus habuerit, & perductione ad cicatricem: caro quidem circumnaſcitur vnicuique prędictorum, ſimile autem ipſi denudato nullo modo ampliùs innaſcitur, neq; ſi ipſa pæonia pharmaca adhibeantur. Sed propter quid contingit huiuſmodi? num quòd carnis materia etiam nunc extat, illorum verò nullus ampliùs?
E itaque putas quòd arteriæ tunica, aut nerui corpus, gubernatẽm ipſum facultatẽ non ampliùs habeat, talis ſubſtãtiæ effectricem, qualem ipſum poſſidet? Atqui ſi quid aliud & hoc naturis ineſt, vt ſibiipſis ſimilia faciant. Quomodo namque aliàs nutriretur corpus, ſi eiuſmodi facultas nõ ſemper ipſi permaneret? Omnino enim defluit aliquid à ſubſtantia vniuſcuiuſq;, & ob id opus habet nutriente. Simile autem eſſe oportet id quod ex alimento apponitur ei quod iam exhauſtum eſt & inſumptum. Atque hic te tuorum ſermonum commonefaciam, amiciſſime Ariſtoteles. Ex duobus enim alterum neceſſarium, aut in cibis vniuſcuiuſq; corporis quod
F alitur partes inferri, ac deinde ſimilibus ad ſimilia accedentibus fieri nutritionem, aut alterato iam alimento. Verùm prius dogma, ſimiliarium videlicet partium, ipſe redarguiſti tanquam non verum: alterum verò, quod alterationem proponit, vt verum conſtituiſti. Non tamen ex omni in omne ſimiliter tranſmutationes fieri, dicere licet.

QVomodo igitur hoc generetur, facillimum fuerit nobis breuibus oſtendere. Volo autem demonſtrationem ſermoni apponere, quòd huic præſenti tractationi familiariſſimum exiſtat. Quemadmodum igitur, quum de vſu & facultate ſeminis ſermo eſſet, ab euidenter apparentibus incipientes, & dicentes in vtero manere ſemen quando concepturum eſt animal, inde concluſionem inferebamus: Eodem modo (opinor) etiam nunc ab apparentibus in diſſectionibus initium facere conuenit. Apparent igitur arteria & vena in vtrumque teſtem non recta via, ſicut in alia omnia procedere: ſed multiformiter ad pampinorum vitis aut hederarum ſimilitudinem inuolui. vnde ſanè puto etiam ipſis artis diſſecandi corpora peritis in mentem veniſſe, vt aliqui quidem hederiformem, aliqui pampiniformem ipſarum naturam appellarent. In multis itaque eiuſmodi circunuolutionibus, quas faciunt priuſquam ad teſticulos perueniant, licet tibi videre ſanguinem paulatim albeſcentem, & ad finem poſtquam iam teſtem contingit vas ipſum, ſeminis ſubſtantia in ipſo manifeſtè apparet. An verò etiam ex teſtium natura alterationem aliquam aſſumat, & aliàs impoſſibile ſit ipſum perfici, in præſens conſiderare prætermittamus. Sequamur autem, ſi vis, primum Ariſtotelem, quòd teſtes ad ſeminis generationem nihil conferunt: quare non plurimum, ſed totum ſeminalem humorem tum arteria, tum vena operantur. Natura itaque eſt ipſis genitrix ſeminis, verùm ex ſanguine ipſum generarunt per multum tempus in eis commutato: Hic enim eſt vſus obuolutionis. Alteratur autem vtique ſanguis tranſiens in ſemen. Omne verò alterans in ſuam naturam ducit id quod alteratur, quod ſanè etiam apparet. album enim & craſſum & viſcoſum eſt ſemen, aptum vt arteriæ

ΟΠως οὖν αὕτη γίνεται, ῥᾷστον μὲν ἦν ἡμῖν διὰ βραχέων ἀποφήνασθαι, βούλομαι δ' ἀπόδειξιν προσθεῖναι τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα ὅτι τῆς ἐνεστώσης πραγματείας οἰκειότατόν ἐστιν. ὥσπερ οὖν, ὁπότε περὶ χρείας τε καὶ δυνάμεως
D σπέρματος ὁ λόγος ἦν, ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀρξάμενοι, καὶ λέγοντες ἐν ταῖς μήτραις μένειν τὸ σπέρμα, ἡνίκα κυΐσκειν μέλλοι τὸ ζῷον, ἐντεῦθεν συνελογισάμεθα· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι, καὶ νῦν ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἄρξασθαι προσήκει. φαίνεται τοίνυν ἀρτηρία, καὶ φλὲψ, ἐφ' ἑκάτερον ἰοῦσαι τὸν ὄρχιν, οὐκ εὐθεῖαν ὁδὸν ὥσπερ ἐπὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα, πολυειδῶς δὲ πρότερον ἑλιχθεῖσαι δίκην ἑλίκων, ἢ κισσῶν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἐπῆλθε, κισσοειδῆ μὲν ἐνίοις, ἑλικοειδῆ δ' ἄλλοις ὀνομάσαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐν δὲ δὴ ταῖς
E πολλαῖς ἕλιξι ταύταις, ἃς ποιοῦνται πρὶν ἐπὶ τοὺς ὄρχεις ἐξικέσθαι, κατὰ βραχὺ λευκαινόμενον ἔνεστί σοι θεάσασθαι τὸ αἷμα. καὶ τέλος ἐπειδὰν ἤδη τοῦ ὄρχεως ἅπτηται τὸ ἀγγεῖον, ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία σαφῶς ἐν αὐτῷ φαίνεται. εἰ μὲν δὴ κἀκ τῆς τῶν ὄρχεων φύσεως ἀλλοίωσίν τινα προσλαμβάνει, καὶ ἄλλως ἀμήχανον αὐτὸ συντελεσθῆναι, παρείσθω τό γε νῦν εἶναι σκοπεῖν. ἑπώμεθα δ' εἰ βούλει τῷ γε πρώτῳ, Ἀριστοτέλει, καὶ ὅτι μηδὲν ἡμῖν συνεργοῦσιν εἰς σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις, ὥστε οὐ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τὸ σύμπαν, ἥ τε ἀρτηρία, καὶ ἡ φλὲψ ἐργάζονται τῆς θορώδους ὑγρότητος.
F φύσις ἄρ' ἐστιν αὐταῖς γεννητικὴ σπέρματος, ἀλλ' ἐξ αἵματος ἐργάζονται αὐτὸ, πολυχρονίως ἐν αὐταῖς διατρίψαντος. αὕτη γὰρ καὶ ἡ χρεία τῆς ἕλικος. ἀλλοιοῦσαι δὲ δήπου τὸ αἷμα μετέβαλον εἰς σπέρμα. τὸ δ' ἀλλοιοῦν ἅπαν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄγει τὸ ἀλλοιούμενον, ὅπερ δὴ καὶ φαίνεται. λευκὸν γὰρ, καὶ παχὺ, καὶ γλίσχρον ἐστὶ τὸ σπέρμα, τρέφειν ἐπιτήδειον,

Digitized by Google

λόγους τε, καὶ πολλάς. ἑτέρα δέ, ἣν οὐκ ἀπόκρισιν ἴσως ἐάσει
τις ὀνομάζεσθαι τὴν περὶ λέξιν ἐσπουδακότα, ἀλλὰ διέξο-
δον. ἐρῶ γὰρ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε πολλοῖς ὤφθησαν ἐν ἕλ-
κεσι γεννηθεῖσαι φλέβες, ἀλλ' ὀλιγίστοις παντάπασιν. ἀρ-
τηρίαν δέ, καὶ νεῦρον οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ κατὰ τὸ σπάνιόν τινι γεν-
νηθέντα. ταυτὶ μὲν οὖν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ὡς μηδὲν D
λείπῃ τῷ λόγῳ. πρὸς Ἀριστοτέλη δὲ πρότερον ἐν οἷς ἔλε-
γον ἐπιθεῖναι βούλομαι τελευτήν, ἀποφηνάμενον ἀχρή-
στους εἰς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν εἶναι τοὺς ὄρχεις. ἐξ ὧν γὰρ
οὕτω γινώσκει, τῇ φλεβί, καὶ τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν γένεσιν αὐτοῦ
συγχωρεῖ, ταῖς εἰς τοὺς ὄρχεις φερομέναις. οὐ δήπου δὲ ταύ-
ταις μὲν ὑπάρχει φύσις, ὡς γεννᾶν σπέρμα, ταῖς δ' ἄλλαις
οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' εἰ καὶ κατ' ἄλλην τινὰ τοῦ ζώου χώραν
ἀρτηρία καὶ φλὲψ ὁμοίως ἦσαν ἐλελιγμέναι, καὶ κατ' ἐκεί-
νην ἂν ἐφαίνετο τοιοῦτος χυμός, εἴπερ οὖν γεννῶσι, καὶ τρέ-
φονται πρὸς αὐτοῦ. ἀλλ' ἡ γένεσις τοιαύτη, οὐδὲν ἐστὶν ὅμοιον E
τῷ διαφορηθέντι, ἡ θρέψις δέ, μόρια γεννᾷ τῶν τρεφο-
μένων ὅμοια τῷ διαφορηθέντι. ἀλλ' οὐκ ἐξ ἄλλης μὲν ὕλης
ἐγεννήθη μὲν τὸ ὅλον ἀγγεῖον, ἐξ ἄλλης δὲ νῦν αὐτοῦ γεννᾶται
τὰ μέρη. δῆλον οὖν ὡς εἴπερ ἐξ ὑγρότητος τρέφεται θορώ-
δους, ἐκ τοιαύτης καὶ κατ' ἀρχὴν ἐγένετο. πρὸς Ἀριστοτέλη
μὲν αὐτάρκης ὁ λόγος. ἀναλάβωμεν δὲ ἅπερ ἔμπροσθεν ἀνεβαλ-
λόμεθα. πρῶτον μὲν ὡς ὀλιγάκις ὤφθη φλὲψ γεννηθεῖσα,
δεύτερον δέ, ὅτι τῶν ἄλλων οὐδέν ὤφθη. τὸ γὰρ ἐπιτρεφόμενον
ἀγγεῖον τῇ προϋπαρχούσῃ φλεβί, ταύτῃ γὰρ δηλονότι συνε-
χές ἐστιν, οὐκ ἐν ἁπάσῃ τῇ φύσει τοῦ σώματος ὕλην ἄφθονον F
εἰς γένεσιν ἔχει. ἂν τοίνυν οὐδὲ φθάσῃ σὰρξ ἐν κύκλῳ περι-
τραφεῖσα τῷ στόματι τῆς ἀποκεκομμένης φλεβός, οὐδ' ἂν
ἐξ ὑγροῦ ποτε δαψιλοῦς ὕλης ἀπορήσῃ, δυνήσεται γεννῆσαι.
χρὴ τοίνυν, ἅμα μὲν ἐρρωμενεστάτην εὑρεθῆναι τὴν ἐν
ταῖς ἀποκεκομμέναις φλεψὶ δύναμιν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ

quam neque reſponſionem fortaſſis appellari permittet, ſed vagum excurſum, ſiue explicationem, ſi quis circa dictionem magis eſt ſtudioſus; referam enim cauſam, ob quam *non multis viſæ* ſunt venæ in vlceribus renatæ, ſed omnino pauciſſimis, arteriam verò & neruum nemo vidit, neque vel raro cuipiam regenerata. Hæc quidem igitur paulò poſt dicemus, vt nihil deſit ſermoni. His verò quæ ex Ariſtotele adduxi priùs finem imponere volo. Nimirum quòd teſtes ad ſeminis generationem inutiles eſſe pronunciauit. Vt enim hoc ita ſtatuat, venæ & arteriæ generationem ipſius concedit, eis videlicet quæ in teſtes deferuntur. Non autem quòd his quidem natura inſit generandi ſeminis, aliis verò non inſit: verùm ſi etiam in alio quopiam animalis loco arteria & vena ſimiliter eſſent inuoluta, etiam iuxta illum ipſum huiuſmodi humor appareret. Si itaque generant, etiam nutriuntur ab ipſo, ſed nutritio & generatio nihil ſimile habent ad id quod ita eſt exhauſtum & conſumptum, & pars fuit id quod conſumptum eſt, eorum quæ nutriuntur. Nutritio partes generat eorum quæ nutriuntur, ſed non ex alia materia generatum eſt totum vas, ex alia nūc ipſius generantur partes. Manifeſtum igitur eſt quòd ſi quidem ex ſeminali humore nutritur, ex eiuſmodi etiam in principio fuit generatum. Et ad Ariſtotelem quidem ſufficit hic ſermo. Repetamus autem quod dicere diſtulimus, primùm quidem quòd vena raro viſa eſt regenerata, deinde quòd reliquorum nullum viſum eſt. Vas namque quod præexiſtenti venæ innutritur (huic enim cohæret) non in omni corporis natura largam & copioſam materiam ad generationem habet. Si itaque neque caro præoccupauerit, in oſculo præciſæ venæ orbiculatim enaſcens, neque larga materia humoris deſtituetur, poterit vtique regenerari. Oportet igitur ſimul robuſtiſſimam reperiri in præciſis venis facultatem: hæc enim eſt

Vtrum totum à teſtibus ſemen gignatur?

QVando verò & de his iam demonſtratum eſt, ad id quod reſtat ex dilatis progrediar. Ad Ariſtotelem equidem expeditiſſimus ſermo fuit, teſtes ſeminis generatione priuantem. Si enim illi non generant ipſum, manifeſtum eſt quod arteria & vena. Verùm non conuenit Ariſtotelis ignorantiam pro refugio habere, & tantum dogma demonſtratum relinquere, ne fortè aduerſarius quiſpiam exprobret nobis, quòd ſimulemus quidem nos veritatem amare, arripiamus autem ſermones magis quàm demonſtremus. Non etenim ſi Ariſtoteles ignorauit teſtiũ facultatẽ, ob id etiam nos conuenit vaſis pampiniformibus omnem permittere ſeminis generationem. atque ego ſanè fatear me pudore confundi, ſi ipſis omnem permitterem. verùm hoc quidem promptè in Ariſtotelis gratiã arripui, vt ne mihi longior aduerſus ipſum ſermo extenderetur. Redeo autem rurſus ad eos qui putant omne ſemen à teſtibus generari, ac primum quidem interrogo, Quidnam tãdem in vaſis quæ ad ipſos deferũtur ſupernè apparet contentũ? ſiquidem ſolorum teſtium opus eſt? Quemadmodũ enim in ventre ac inteſtinis ſanguinẽ reperire non datur, propterea quòd nihil in totum ad generationem ipſius conferunt: Sic neque in ipſis vaſis ſemẽ fuerit, vtpote nihil adiuuantibus eius generationẽ. Sequitur autem vt obuolutionis quæram vſum. poſſibile enim, opinor, erat dicere. Melius & facilius eſſe, vt vaſa citra huiuſmodi in ipſis materiam, rectà ad teſticulos procederent, ſi mortuas & alterare nequeuntes vaſorum tunicas ſtatuunt, vtpote quæ materiam multo tempore in eis verſatam alterare non poſſint; aut ſi concedunt quidem hoc, & ſecundum ſui ipſorũ naturam eas alterationem facere volunt: verùm & hoc adhuc abſurdius eſt,

Πότερον ἅπαν ὑπὸ τῶν ὄρχεων γεννᾶται τὸ σπέρμα;

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ἀποδέδεικται, ὃ καταλοιπὸν τῶν ἀναβληθέντων δίειμι. πρὸς μὲν γὰρ τὸν Ἀριστοτέλη ῥᾷστος ὁ λόγος ἐγένετο, τοὺς ὄρχεις ἀποστερήσαντα τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. εἰ γὰρ οὐκ ἐκεῖνοι γεννῶσιν αὐτὸ, πρόδηλον ὡς ἥ ἀρτηρία τε, καὶ ἡ φλέψ. ἀλλ' οὐ χρὴ τὴν Ἀριστοτέλους ἄγνοιαν ἕρμαιον ἡγησαμένους, ἀναπόδεικτον καταλιπεῖν τηλικοῦτο δόγμα, ὅπως μὴ καὶ τὴν ἀντιλογικὴν ἐπιτιμήσῃ τις ἡμῖν, ὡς προσποιησαμένοις μὲν ἀλήθειαν ἐρᾶν, ἁρπάζουσι δὲ τοὺς λόγους μᾶλλον, ἢ ἀποδεικνύουσιν. οὐ δήπου γὰρ, εἰ Ἀριστοτέλης ἠγνόησε τῶν ὄρχεων τὴν δύναμιν, ἡμᾶς χρὴ διὰ τοῦτο, τοῖς ἑλικοειδέσιν ἀγγείοις ἐπιτρέπειν ἅπασαν τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. κἀγὼ φαίην ἂν πρὸς αὐτοὺς, ὡς αἰσχυνοίμην ἂν αὐτοῖς εἰ ἐπιτρέποιμι ξύμπασαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἑτοίμως ἔλαβον Ἀριστοτέλους ἕνεκεν, ὅπως μὴ μακρὸς ὁ πρὸς αὐτόν μοι γένοιτο λόγος. ἥκω δ' αὖθις ἐπὶ τοὺς οἰομένους, ἅπαν ὑπὸ τῶν ὄρχεων γεννᾶσθαι τὸ σπέρμα, καὶ πρῶτον μὲν ἐρωτῶ. τί δήποτε ἐπ' αὐτοὺς καταφερομένοις ἐν τοῖς ἄνωθεν ἀγγείοις φαίνεται περιεχόμενον, εἴπερ μόνον τῶν ὄρχεων ἔργον ἐστίν; ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις αἷμα, διότι μηδὲν ὅλως εἰς γένεσιν αὐτοῦ συντελοῦσιν, οὕτως οὐδ' ἂν ἐν τοῖς ἀγγείοις ἦν τὸ σπέρμα, μηδὲν συμπραττούσιν. ἑξῆς δὲ, τοῦ ἕλικος αὐτῆς αὐτῶν ἐρωτήσω τὴν χρείαν. δυνατὸν γὰρ ἦν, οἶμαι, μᾶλλον εἰπεῖν, ἄμεινόν τε, καὶ ῥᾷστον, εὐθὺ τῶν ὄρχεων ἰέναι τοῖς ἀγγείοις ἄνευ τῆς τοιαύτης ὕλης ἐπὶ τούτοις, εἰ νεκροὺς καὶ ἀδυνάτους ἀλλοιοῦν ὑποτίθενται τῶν ἀγγείων τοὺς χιτῶνας, ὕλην πολυχρονίως ὁμιλοῦσαν. ἢ εἰ συγχωροῦσι μὲν τοῦτο, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δὲ φύσιν ἀξιοῦσιν αὐτοὺς ποιεῖσθαι τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀτοπώτερον ἔτι,

D E F

Digitized by Google

διαίρεται. τί ποτ' οὖν καί φησιν, ὅτι καὶ σπερματικῶν ἀγγείων ἡ ψύξις, οὐχὶ τῶν ὄρχεων αὐτῶν αἰτία τῆς ἀγονίας ἐστί; διὰ τί τοίνυν θλασθέντες; ὅτι συνθλᾶταί φησι τὰ σπερματικά. διὰ τί δὲ σκιῤῥωθέντες; ὅτι κἀκεῖνα συσκιῤῥοῦνται. καὶ ὅλως ὅ,τι περ ἂν εἴποι τις πάθος τῶν ὄρχεων ἀγονίας ποιητικόν, ἐκείνου καὶ τὰ σπερματικὰ μετεσχηκέναι φησίν. ἴσως οὖν ἄμεινον ἄνωθεν ἄρξασθαι τοῦ λόγου, περὶ τῆς κατασκευῆς D πρότερον ἀκριβῶς διελθεῖν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων, ὧν χωρὶς οὐδὲ συνιέναι τῶν λεχθησομένων ἐστίν. ἡ μὲν οὖν ἀρτηρία, καὶ ἡ φλέψ, ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν ἀγγείων ὁρμηθεῖσαι, διὰ τῶν λαγόνων φέρονται κάτω, μέχρι περ ἂν ἀφίκωνται πρὸς τὴν καλουμένην ἐπιδιδυμίδα. μόριον δέ ἐστιν αὕτη τοῦ ζώου, κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενον τοῦ ὄρχεως, ὡς καὶ τοὔνομα ἐνδείκνυται, καὶ σύριγγες πολλαὶ διήκουσιν ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν ὄρχιν, ὑγροῦ ὀῤῥώδους μεσταί. ταύτῃ τῇ ἐπιδιδυμίδι, καὶ ἀρτηρία, καὶ φλὲψ παραπεφύκασι κατὰ τὴν εἰρημένην ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕλικα. καί τινα βραχεῖαν ἑαυτῶν ἀπονέμη- E σιν αὐτῇ παρέχουσι, πρὶν ἐμφῦναι τῷ ὄρχει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ πόρος ὁ σπερματικός, ὃν ὀνομάζουσιν ἔνιοι κιρσοειδῆ παραστάτην, ἐντεῦθεν ἀρυόμενος τὴν γονήν, ἐπὶ τὴν ἔκφυσιν ἀναφέρει τοῦ αἰδοίου. καὶ διὰ τοῦτο, οἶμαι, καὶ Ἡρόφιλον οἰηθῆναι μηδέν τι μέγα συνεργάζεσθαι τῇ γενέσει τοῦ σπέρματος. μέχρι μὲν γὰρ ἐντὸς τῶν λαγόνων ἐστὶν ἡ ἀρτηρία, καὶ ἡ φλέψ, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασι σπλάγχνοις, τῷ κοινῷ πάντων καλύπτεται σκεπάσματι, τῷ περιτοναίῳ καλουμένῳ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε τέτρηται τὸ περιτόναιον ἑκατέρωθεν ἀξιολόγῳ τρήματι, καὶ πόρος ἀπ' αὐτοῦ γίνεται μέγιστος, εἰς τοὺς ὄρχεις F καθήκων. ἐν τούτῳ τῷ πόρῳ, καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἕλιξ γεννᾶται, καὶ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον ἐκ τῆς ἐπιδιδυμίδος ἐκφυόμενον, ἐπὶ τὰς λαγόνας ἀναβαίνει. ψαῦον μὲν κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ ὄρχεως, οὐ μὴν ἐξ αὐτοῦ γε τὴν γένεσιν ἔχον. ἤδη μοι πάλιν ἄνωθεν ἀρξάμενος, καὶ προσέχων ἀκριβέστερον τὸν νοῦν τῷ

uis adhuc detrahere poſſint. Cur igitur tandem dicit etiam, quòd ſeminalium vaſorum perfrigeratio, non ipſorum teſtium, cauſa eſt ſterilitatis? Cur igitur vbi hi ſunt contuſi, ſteriles faciũt? quia etiam ſeminalia vaſa (inquit) ſimul cum eis contunduntur. Cur vbi ſunt in ſcirrhum indurati? quod etiam illa ſimul indurantur. & in totum, quodcunque tandem quis protulerit affectus genus quod teſtium ſterilitatem facit, ex illo etiam vaſa ſeminalia participare ait. Præſtiterit igitur fortaſſis altiùs rem repetere, atque de ſeminalium organorum conſtitutione priùs exactè tranſigere, citra quorum cognitionem neque intelligi queant quæ referentur. Arteria itaque & vena à vaſis circa ſpinam progredientes, per ilia deorſùm feruntur, donec perueniant ad epididymidem appellatam. Eſt autem hæc pars animalis iuxta caput teſticuli incumbens, vt & nomen demonſtrat, & fiſtulæ multæ ex ipſa in teſtem perueniunt ſeminalis humoris plenæ. Huic epididymidi, & arteria & vena adnata ſunt circa paulò antè relatam obuolutionem, & paruam quãdam à ſeipſis diſtributionem ipſi exhibent, priuſquam in teſtem inſerantur. At verò & ſeminalis meatus, quem aliqui varicoſum adſtitem appellant, inde genituram hauriens ad pudendi exortum ſubuehit. Et ob id puto etiam Herophilum exiſtimaſſe, cum nihil adeo magnum cooperari ad ſeminis generationem. Quouſque enim intra illa ſunt arteria & vena, ſimul cum aliis omnibus viſceribus communi omnibus operculo peritonæo appellato integuntur; hinc verò peritonæum vtrinque memorabili foramine perforatum eſt, & meatus ab ipſo fit maximus ad teſtes deſcendens. In hoc meatu & vaſorum obuolutio generatur, & vas ſeminale ex epididymide enaſcens ad ilia aſcendit, contingens quidem iuxta exortum ipſum teſticulum, non tamen ex ipſo generationem habens. Iam verò rurſus altiùs repetens, & animum diligentiùs ſer-

Digitized by Google

[...] quippiam eos è vaſis ſeminalibus appenſos eſſe, velut lapides ſtaminibus telarum, vtpote quum altiùs in ipſis ſita ſint ſeminaria vaſa. Fortaſſis igitur perturbat quod paulò antè dictum eſt, Quòd vaſis ſeminalis memorabilem longitudinem eſſe oporteat: videtur enim ſitus intra peritonæum dimidiam ipſius partem abſtuliſſe, eam nimirum quæ cum varicoſis vaſis ad teſtem deferebatur. Verùm ſi didiceris hæc animalia tum teſtes habere ſeptum tranſuerſum contingentes, tum ſeminales meatus ampliſsimos; in promptu eſt ſolutio hæſitationis, nam interuallum quod à ſepto tranſuerſo interiacet magnum eſt, & locus calidus. Quare quantùm ex longa vaſorum obuolutione, & ex ſeminalium meatuum longitudine, ſeminis copia in nobis augeſcit, tantùm in illis ex meatuum amplitudine, & teſticulorum ſitu. Seminales enim meatus tantò plùs poſſident amplitudinis, quantùm longitudine deſtituuntur. Situs verò teſtium in alto factus, propter diſtantiam vaſis ſeminalis memorabilem longitudinem præbuit, propter viſcerum verò calidiſsimorum vicinitatem, non parum ad generationis velocitatem ſemini contulit. Sed hæc quidem ex abundantia. Cæterùm illorum ſermo ſufficienter redargutus eſt, ſolo ſitu teſtium conuictus, non minùs quàm per ea quæ antea dixi. Redargui autem poſsit vel maximè etiam per hæc: Oportet enim iam nos commemorare quod omnes ferè tum medici, tum naturales philoſophi de vſu & facultate teſtium ignorantes negligunt, Quòd in his quibus hi execti ſunt citra epididymidis contactum, nihil patitur vas ſeminarium. Deperit autem animalibus non ſolùm ſeminis emiſsio (refugium enim erat hoc his qui rebus venereis abſtinere volunt) ſed & virilitas, & (vt ita dicam) maſcula natura. Sic verò etiamſi animalis fœminæ teſticulos excindas, neque libidine concitatur vnquam tale

[...] ἐξ ἀναγκαίως [...], μέγιστον ἔχων [...]-
τύελον, ὅσα τῶν ζώων ἐντὸς τοῦ περιτοναίου κέκτηται τοὺς ὄρ-
χεις ὥσπερ καὶ οἱ ὄρνιθες. οὐ γὰρ δὴ καὶ τούτοις γε φήσει τις ἐξῃ-
ρῆσθαι τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, ὥσπερ τὰς λείας, ἐφ' ὑψηλο-
τέρου κειμένων αὐτοῖς τῶν σπερματικῶν. ἴσως οὖν γε ταράττει
τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον, ὡς χρὴ μῆκος ἀξιόλογον
D ὑπάρχειν τῷ σπερματικῷ. δοκεῖ γὰρ ἡ ἐντὸς τοῦ περιτοναίου
θέσις, ἀφῃρῆσθαι τὸ ἥμισυ μέρος αὐτοῦ, τὸ καταφερόμενον
ἅμα τοῖς κιρσώδεσιν ἀγγείοις ἐπὶ τὸν δίδυμον. ἀλλ' εἰ μάθοις,
τούς τε ὄρχεις ἔχειν ταῦτα τὰ ζῶα τῶν φρενῶν ψαύοντας,
εὐρυτάτους τε τοὺς σπερματικοὺς πόρους, ἑτοίμη τῆς ἀπορίας ἡ
λύσις. ἀπό τε γὰρ τῶν φρενῶν, ἱκανὸν τὸ μεταξὺ διάστημα,
καὶ τὸ χωρίον θερμόν, ὥστε ὅσον ἐκ τῆς μακρᾶς ἕλικος τῶν ἀγ-
γείων, καὶ τοῦ μήκους τῶν σπερματικῶν εἰς πλῆθος ἐφ' ἡμῶν
ὠφελεῖται τὸ σπέρμα, τοσοῦτ' ἐπ' ἐκείνων, ἔκ τε τῆς τῶν πόρων
εὐρύτητος, καὶ τῆς θέσεως τῶν ὄρχεων. οἱ μὲν γὰρ σπερματικοὶ
E πόροι, τοσοῦτον ἐπλεονέκτησαν τῇ εὐρύτητος, ὅσον ἀπολεί-
πονται τοῦ μήκους. ἡ δὲ θέσις τῶν ὄρχεων ἐφ' ὑψηλοῦ γενομένη,
διὰ μὲν τὴν ἀπόστασιν, ἐχαρίσατο τοῖς σπερματικοῖς ἀγ-
γείοις ἀξιόλογον μῆκος, διὰ δὲ τὴν τῶν θερμοτάτων σπλάγ-
χνων γειτνίασιν, εἰς τάχος γενέσεως, οὐ σμικρὰ τῷ σπέρματι
συνετέλεσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἐκ περιουσίας. ὁ δ' ἐκείνων
λόγος αὐτάρκως ἐξελήλεγκται, μόνῃ τῇ θέσει τῶν ὄρχεων ἐξε-
ληλεγμένος, οὐδὲν ἧττον, καὶ δι' ὧν ἔμπροσθεν εἶπον. οὐχ ἥκιστα
δ' ἂν ἐλεγχθείη, καὶ διὰ τῶνδε. χρὴ γὰρ ἤδη διελθεῖν ἡμᾶς
ὃ παρορῶσιν ἅπαντες σχεδὸν ἰατροί τε, καὶ φυσικοὶ φιλόσοφοι,
F περὶ χρείας τε, καὶ δυνάμεως ὄρχεων, οὐ γινώσκοντες, ὡς ἐπὶ
τῶν ἐκτμηθέντων αὐτοὺς ἄνευ τοῦ ψαῦσαι τῆς ἐπιδιδυμίδος,
οὐδὲν πάσχει τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. ἀπόλλυται δὲ τῶν ζώων
οὐ τὸ σπερμαίνειν μόνον, ἕρμαιον γὰρ ἦν τοῦτο τοῖς τῶν ἀφροδι-
σίων ἀπέχεσθαι βουλομένοις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνδρεία τε, καὶ ὡς ἂν
εἴποι τις ἀρρενότης. οὕτω δὲ καὶ εἰ θήλεος ζώου τοὺς ὄρχεις

ἐν ἂν ᾖ μόνον ἐπὶ ταῖς τομαῖς αὐτῶν τὸ βλάβος, μὴ δύνασθαι φῦσαι παῖδας. ὥστε οὖν τῶν παίδων οὐδεμία φροντίς, ἀλλ' εἴτε στεφανίτας ἀγῶνας αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἐσπούδασεν, ἢ τινα τοιαύτην ἄλλην ὑπόθεσιν ἐπανῃρῆσθαι, δεῖν οὐκ ἀγαθὸν ἁγνεύειν ἐγνώκαμεν, οὐδ' ἂν εἴη τοῦτο ἐκτομῆς ὄρχεων. ὥρα τοίνυν ἡμῖν ἐστὶ τῶν ἀσκούντων ὀλύμπια τοὺς ὄρχεις ἐκτέμνειν, ὡς οὐ μόνον ἐκείνοις γε παίδων γενέσεως οὐδεμία φροντίς, ἀλλὰ καὶ παντὸς ὁποιουοῦν ἄλλο μέρος ἑτοίμως ἐπιδώσουσι τῆς νίκης ἕνεκεν, ἀλλ' οὐκ ἀσφαλὴς ἡ τομή, συνεκτέμνουσα τοῖς ὄρχεσι τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος ἅπαντος. ἢ εἰ μὴ τοῖς ὄρχεσι τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ὡς ἂν ἐκείνων τις ἴσως εἴποι τοῖς πόροις τοῖς σπερματικοῖς, ἐχρῆν καὶ τοῦτο διασκέψασθαι καθ' ὅν τινα τρόπον γίνεται. καίτοι γοῦν οὐδ' ἐκτέμνεται τούτων οὐδέτερος, ἀλλ' ἀποσπῶνται μόνον ἀπὸ τῶν ὄρχεων, ὥστε εὔλογον, οὐ διὰ τὸ μένον ἐστὶ καὶ σωζόμενον, ἀλλὰ διὰ τὸ τελέως ἀπολλύμενον ἐκ τοῦ ζώου μόριον ἀπόλλυσθαι τὴν ἀρρενότητα, καὶ τὴν ἰσχύν. ἆρά σοι δοκοῦσι καθάπερ αἱ λᾶαι τοῖς ἱστοῖς, οὕτως οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις προσκεῖσθαι, ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἐγγὺς ἥκειν τῇ χρείᾳ τῆς καρδίας αὐτῆς; ἀποψύχονται γοῦν οἱ ἀπολέσαντες αὐτούς, ἑτέραν ἀρχὴν ἐμφύτου θερμότητος ἀφῃρημένοι, καὶ καταπίπτει πᾶς ὁ τόνος αὐτοῖς, ὡς εἰ καὶ γεγηρακότες ἔτυχον. οὔτ' εὐρεῖα φλέψ, οὔτ' ἀνθηρὸν αἷμα, καὶ ἀρτηρίαι μικρὸν καὶ ἀρρώστως σφύζουσιν, ὥσπερ τοῖς γέρουσιν. ὥστε καὶ ῥώμης ἀρχὴ τοῖς ζώοις εἰσί, καὶ θερμότητα πολλὴν ἐπιδιδόασι τῷ σύμπαντι σώματι, δι' ἣν οἱ στερηθέντες αὐτῶν, ἄτριχοι μέν, οὐ τὰ γένεια μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν γίνονται σῶμα. μικρὰς δ', ὡς εἴρηται, τὰς φλέβας ἴσχουσιν ὁμοίως ταῖς γυναιξί, οὐκ ἐπιθυμοῦσιν ἀφροδισίων, ὡς ἄλλο τι μᾶλλον, ἢ ζῷον ὑπάρχοντες. ὥστε ταύτῃ γε, καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς πλέον ἔχουσιν οἱ ὄρχεις, ὡς πρὸς τὴν θερμότητά τε, καὶ ῥώμην τοῖς ζώοις παρέχειν, ἔτι καὶ τῆς τοῦ γένους διαμονῆς ἐξηγοῦνται. ταῦτ' οὖν καὶ τηλικαῦτα παρ-

Tanquam igitur puerorum nulla cura ſit, ſed ſiue athleta certamina magis ſuſcipere ſtudeat, ſiue aliquid aliud huiuſmodi exercitium obeat, huic ſanè caſtè viuere bonum eſſe nouimus, atque quum hoc non adſit ipſi ex teſtium ſectione, opportunum vtique nobis fuerit eorum qui olympia exercent teſticulos exſecare, vt qui non ſolùm puerorum generationis curam nullam habeant, ſed & omnem quãcunque aliam corporis partem promptè, victoriæ
D gratia, proiecturi ſint. Verùm ſectio non tuta eſt adeo, vtpote quæ ſimul cum teſtibus robur totius corporis excindat, aut ſi non cum teſtibus robur, ſed cum ſeminariis meatibus, vt fortaſſis illorum aliquis dixerit, conſiderare & hoc oportebat ſecundum quem modum fiat, & quidem quum neuter horum excindatur, ſed ſolùm à teſtibus diuellantur. Quare rationi conſentaneum eſt, non propter manentem adhuc & ſeruatam, ſed propter penitus perditam ex animali partem, virilitatem & robur perire. Itaque videntur tibi quemadmo-
E dum lapides telis, ſic teſtes ſeminariis vaſis appoſiti eſſe? Sed nunquid propè ad vſum ipſius cordis accedere? Perfrigerantur itaque qui ipſos perdiderunt, nimirum altero inſiti caloris principio priuati, & concidit ipſis omne robur, tanquam qui iam ſenes facti eſſent, neque ampla eſt vena, neque floridus ſanguis, & arteriæ parum & debiliter pulſant, velut ſenibus. Quare & roboris principium ſunt animalibus; & multum calorem irrigant ac affundunt toti corpori, & ob id ipſis priuati, depiles non circa mentum ſolum, ſed circa vniuerſum corpus fiunt, paruáſ-
F que vt dictum eſt, venas habent, quemadmodum mulieres, neque rem veneream appetunt, vt qui aliud quiddam magis quàm animal exiſtant. Quare hac parte teſtes etiam ipſo corde præſtantiores ſunt, nempe qui vltra hoc quod calorem ac robur animalibus exhibent, amplius etiam generi conſeruando præſunt. His igitur & tantis prætermiſſis

Digitized by Google

... cauſa ob quam execti, ſimul totum animalis robur reſcindunt? Oportebat equidem maximum quoddam problema Ariſtotelem feciſſe, in primo de animalium generatione. vbi vſum eorum exponens, propter conſeruandam ſeminalium vaſorum reduplicationem, teſtes à natura productos tradit. Exiguum enim hoc eſt. at verò omnis animalium roboris principium in ipſis apparet, atque hoc erat vel maximè neceſſarium ſciſcitari, inter ea quæ de teſticulorum vſu inueſtigantur. Verùm quum id ipſe omiſerit, atque eius in primo nullam fecerit mentionem: in quinto præter inſtitutum, quando de voce acuta & graui ſermonem facit, oſtendere conatur, quomodo teſtibus exectis, debilius circa actiones ipſum cor reddatur. Habet autem ſermo eius hoc modo. *Omnia autem execta in mulieroſitatem mutantur, & propter remiſſionem neruoſi roboris in principio, ſimilem fœminis vocem edunt. Remiſſio autem ſimiliter fit, velut ſi quis demiſſam chordam deorſum, extentam faceret per ponderis alicuius appenſionem, quemadmodum quæ telas texunt facere ſolent. nam & hæ deorſum ſtaminibus demiſſis ponderoſos lapides appendunt. Sic enim & teſticulorum natura appenſa eſt ad ſeminarios meatus, hi verò ex vena, cuius principium eſt in corde.* Hic quidem eſt Ariſtotelis ſermo. attendamus autem ipſi iam dicto capitulo circa finem, quod totam prædicti ſermonis ſummam compendio comprehendit. Ob id enim, inquit, in caſtrationibus animalia ad debilitatem transmutantur, quoniam cordis, ex quo firmitas & vigor corpori accedit, exolutionem & remiſſionem fieri contingit, ablatis ponderibus quæ deorſum extendebant; tanquam ſanè cor ipſum non ex proprio temperamento & natura robur habeat, sed ex teſtium deorſum tractione ad lapidum quorundam ſimilitudinem appenſorum.

ἐκτμηθέντες συντέμνουσιν ἑαυτοῖς ἅπασαν τοῦ ζώου τὴν
εὐτονίαν; ἐχρῆν μὲν δήπου μέγιστόν τι πεποιῆσθαι πρό-
βλημα τὸν Ἀριστοτέλη κατὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ τῆς
τῶν ζώων γενέσεως, ἔνθα τὴν χρείαν ἐξηγούμενος, ὑπὲρ
D τοῦ σώζεσθαί φησι τὴν ἐπαναδίπλωσιν τῶν σπερματικῶν
ὀργάνων τοὺς ὄρχεις ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονέναι. μικρὸν μὲν
γὰρ τοῦτο· τὸ δὲ ἰσχύος ἁπάσης τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς ἡ ἀρχὴ
φαίνεται, καὶ τοῦτο ἦν ἀναγκαῖον ἐν τοῖς μάλιστα ζητηθῆναι,
τὴν χρείαν τῶν ὄρχεων ἐπισκεπτομένῳ. παραλιπὼν οὖν
αὐτὸ καὶ μηδὲν ἐν τῷ πρώτῳ διαλεχθεὶς, ἐν τῷ πέμπτῳ
κατὰ τὸ πάρεργον ἡνίκα περὶ φωνῆς ὀξείας τε καὶ βαρείας ὁ
λόγος ἦν, αὐτῷ πειρᾶται δεικνύναι ὅπως τῶν ὄρχεων ἐκτε-
μνομένων ἀτονωτέρα περὶ τὰς ἐνεργείας ἡ καρδία γίνεται.
ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἐκτεμνόμενα δὲ πάντα εἰς τὸ θῆλυ με-
E ταβάλλει, καὶ διὰ τὸ ἀνίεσθαι τὴν ἰσχὺν τὴν νευρώδη ἐν τῇ
ἀρχῇ οἵαν ἀφίησι φωνὴν τοῖς θήλεσιν. ἡ δ᾽ ἄνεσις παρα-
πλησία γίνεται, ὥσπερ ἂν εἴ τις χορδὴν κατατείνας σύντονον
ποιήσειε τῷ ἐξάψαι τι βάρος, οἷον αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι. καὶ
γὰρ αὗται τὸν στήμονα κατατείνουσι προσάπτουσαι τὰς καλου-
μένας λείας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν ὄρχεων φύσις προσήρτηται
πρὸς τοὺς σπερματικοὺς πόρους. οὗτοι δὲ ἐκ τῆς φλεβὸς, ἧς
ἀρχὴ ἐν τῇ καρδίᾳ. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. προσέχωμεν δὲ αὐτῆς
τῷ κατ᾽ αὐτὸ τὸ τέλος εἰρημένῳ κεφαλαίῳ, σύμπαντος τοῦ
προειρημένου λόγου τὴν ἐπιτομὴν ἔχοντι. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς
F εὐνουχισμοῖς φησι μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ ἀσθενέστερον τὰ ζῶα,
διότι τῆς καρδίας ἐξ ἧς ἐστιν ἡ συντονία τῷ σώματι, συμβαίνει
γίνεσθαι τὴν ἔκλυσίν τε καὶ ἄνεσιν, ἀφαιρουμένων τῶν κατατει-
νόντων βαρῶν, ὡς δὴ τῆς καρδίας, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας κράσεώς
τε καὶ φύσεως ἐχούσης τὴν ῥώμην, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κατασπᾶσθαι
κάτω, καθάπερ ὑπὸ λίθων τινῶν ἐξηρτημένων τῶν ὄρχεων.

Digitized by Google

ποτε πρὸς τὴν καρδίαν ἡ ἐξ αὐτῶν τάσις; εἰ γὰρ καὶ μὴ μεταξὺ συνέβαινε καμπὰς πλείονας εἶναι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφικνουμένοις ἀγγείοις, ἐχρῆν ἔξωθεν εἶναι πρότερον, ἵν' ἐπ' αὐτὴν ἡ τάσις ἐξικνῆται. τάς τε τῶν κιρσωδῶν ἀγγείων ἕλικας, ἄξιον ἦν ἐπισκέψασθαι τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ πειρᾶσθαι τοῦ πράγματος, ἐπὶ τῶν ἐκτὸς φαινομένων πρότερον, εἴπερ μὴ λόγῳ περιλαβεῖν αὐτὸ δυνατὸς ἦν. ὧν γὰρ ἀνὰ μεταξὺ τις ἕλιξ ᾖ, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐκ θατέρου τάσιν εἰς θάτερον ἀφικέσθαι, πρὶν εὐθυνθῆναι τὴν ἕλικα. τοσαύτη δ' ἐστὶ πρὸ τῶν ὄρχεων ἡ ἕλιξ ἀγγείων, ὥστε εἴπερ εὐθύνοιτο μέχρις μέσων τῶν μηρῶν ἀφικέσθαι δύνασθαι, καὶ οὕτως ἄν, οὐδὲν μὲν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐχρῆν ῥώμην ἐνυπάρχειν, ἐκείνοις δὲ μόνοις οἷς ἱκανῶς εἰσιν οἱ ὄρχεις χαλαροὶ πάντως, ἢ ἀσθενεῖς. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς πρεσβῦσι καὶ ἀσθενέσι συμβαίνει τὸ πάθημα. νέοις δὲ καὶ ἰσχυροῖς, οὐδέ πώποτε χαλαροὶ εἰς τοσοῦτον οἱ ὄρχεις ἐγένοντο. τί δ' ἂν ἐπὶ τῶν ζώων εἴποιμεν, ὧν οἱ ὄρχεις προσεσταλμένοι τέ εἰσι καὶ οὐκ ἐκκρεμεῖς, ὥσπερ αἱ λᾶαι, καθάπερ ἐν μὲν τοῖς τετράποσι τῶν ὑῶν. ἐν δὲ τοῖς ὄρνισιν, οὐχ ἑνὶ τούτων γε ἢ δυοῖν, ἀλλὰ σύμπασιν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου, πλησίον τῶν φρενῶν, ἐπὶ τῆς ῥάχεως εἰσιν ἐστηριγμένοι, καίτοι καὶ τούτων τῶν ζώων, ὁ εὐνουχισμένος ἄτονον ἐργάζεται τὸ σύμπαν σῶμα. εἰ δὲ καὶ πρὸς τῶν ἐστηριγμένων μορίων κατασπᾶσθαι τὴν καρδίαν φήσομεν, ὥρα καὶ τοὺς νεφροὺς ἡμῖν ἐπισπᾶσθαι πολὺ μᾶλλον τῶν ὄρχεων, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τοιόνδε ὁποιοῦν. καθήκουσι γὰρ εἰς ἅπαντα φλέβες καὶ ἀρτηρίαι σὺν τῷ πλησιέστερον εἶναι τῆς καρδίας αὐτά, καὶ χωρὶς μέσης ἕλικος; ἧς καὶ αὐτῆς οὐχ ὅπως τὴν χρείαν οὐ συνεῖδεν, ἐξῆφθαι νομίζων αὐτῆς τοὺς ὄρχεις, ὥσπερ τὰς λείας τῶν στημόνων. ἐναντιώτατον γάρ ἐστι τῷ ἑλίττεσθαι τὸ κατατείνεσθαι. πῶς οὖν εἰς ταὐτὸ χωρίον ἄμφοτερα

quæ per eos contingit? tametſi enim non contingeret interim plures flexuras eſſe vaſorum ex corde ad teſtes procedentium, tamen forinſecus priùs poni eos oportebat, quò ad ipſum tenſio perueniat. Quin & vaſorum varicoſorum obuolutiones operæpretium erat Ariſtotelem conſiderare, &
D rem ipſam extrinſecus apparentibus priùs experiri, ſiquidem ratione apprehendere ipſam non poterat. In quorum enim medio obuolutio quædam extat, impoſſibile eſt ex altero ad alterum tenſionem peruenire priùs quàm obuolutio in rectum dirigatur. Tanta eſt autem ante teſtes inuolutio vaſorum, vt ſi quidem rectà dirigerentur, vſque ad media femora peruenire poſſint, atque ita nulli alij hominum robur ineſſe oportebat, ſed ſolis illis quibus teſtes multùm laxi aut omnino debiles exiſtunt. & ob id ſeneſcentibus & debilibus hoc vitium contingit. iuuenibus verò & robu-
E ſtis nunquam in tantum teſticuli laxati ſunt. Quid porrò in animalibus dixerimus, quorum teſtes ſubſtricti ſunt, & non penſiles quemadmodum ex ſtaminibus lapides? veluti in quadrupedum genere ſuibus, in volucrium genere non vni ſaltem, aut duabus: ſed omnibus intra peritonæum propè ſeptum tranſuerſum in ſpina firmati ſunt, & tamen etiam horum animalium caſtratio infirmum reddit totum corpus. Siverò etiam à firmatis partibus cor ipſum deorſum trahi dicemus, opportunum vtique fuerit & renes ipſum detrahere, multò magis quàm teſtes itémque ſplenem, & ventrem, & quodcunque huiuſmodi. Procedunt enim in omnia venæ
F & arteriæ, vltra hoc quòd etiam ipſa viciniora ſint cordi, atque hoc citra interuenientem inuolutionem, cuius etiam ipſius haud ſcio quomodo vſum non intellexit, ex ipſa pendere exiſtimans teſtes, velut à ſtaminibus lapides: maximè enim contraria ſunt obuolui, & deorſum tendi. Quomodo igitur in eundem locum ambo

Digitized by Google

vtibus metiendum eſt id quod in vnaquaque re eſt ſecundum naturam. Sic namque etiam victimis quæ mactantur, mors ſecundum naturam erit, vtpote quæ vtiles nobis futuræ ſunt. Atqui etiam ſi chordis ſecundum naturam neceſſaria tenſio erat, ob id vtique non etiam cordi. Vbi enim ex inductione demonſtrationem ſcientificam non conſtituimus, nullatenus ex exemplo conſtituerimus.

ραις χρείαις μετρεῖται τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστου τῶν ὄντων. οὕτω γὰρ καὶ τοῖς σφαζομένοις ἱερείοις κατὰ φύσιν ὁ θάνατος ἔσται, μέλλουσί γε χρησίμοις ἡμῖν γενέσθαι. οὐ μὴν οὐδ᾽ εἰ
D ταῖς χορδαῖς ἡ κατὰ φύσιν τάσις ἀναγκαία ἦν, διὰ τοῦτο καὶ τῇ καρδίᾳ. ὅπου γὰρ οὐδ᾽ ἐξ ἐπαγωγῆς ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν συνιστάμεθα, σχολῇ γ᾽ ἄν ποτε ἐκ παραδείγματος συστησαίμεθα.

CAPVT XVI.

De vſu vaſorum ſpermaticorum, ipſáque eſſe præcipuas ad ſeminis generationem partes.

IMmoror autem diutius fortaſſis opinionem palam vitioſam redarguendo, vt quæ nullum adeò idiotam lateat. vnde optarim ſanè ſi fieri poſſet, vt nihil tale vnquam ab Ariſtotele dictum eſſet omnino quemadmodum alij omnes ſiluiſſet, & problema de caſtratis penitus intactum reliquiſſet, ob quid videlicet in teſtium exectionibus totum corpus effœminatur. Inquiramus igitur nos argumentis vtentes demonſtratis, & palam apparentibus in diſſectionibus. Arteria enim & vena quæ in caput teſticuli ſe inſerunt, ſeminalem humorem continere iam apparent, atque ipſe teſticulus totus huiuſmodi humore plenus eſt, & qui etiam in epididymide contentus eſt, ex hoc tranſſumptus eſt ad ipſam, quemadmodum ex hac rurſus in vas ſeminale, cuius partem ad colem vergentem Herophilus aſtitem varicoſum appellauit, qui quidem & ipſe delinquit in eo, quòd vaſi ſeminali plùs, quàm teſtibus defert ſeminis generationis: non tamen ſimiliter vt Ariſtoteles fallitur, qui lapidibus ex ſtaminibus telarum appenſis teſticulos aſſimilat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιϛʹ.

Περὶ τῆς τῶν ὄρχεων χρείας, καὶ αὖθις εἶναι τὰ εἰς τὴν σπέρματος γένεσιν κυριώτατα μέρη.

Διατρίβω δ᾽ ἴσως ἐπὶ πλέον ἐλέγχων δόξαν ἐναργῶς
E μοχθηράν, ὡς μηδ᾽ ἂν ἰδιώτην μηδένα λαθεῖν, ὅθεν εἰ οἷόν τε ἦν εὐξαίμην ἂν ὡς μηδὲ εἰρῆσθαι μηδὲν τοιοῦτο ὑπὸ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ παντάπασιν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι σεσιγῆσθαι τὸ περὶ τῶν εὐνουχιζομένων πρόβλημα, καὶ παραλελεῖφθαι ἄσκεπτον, δι᾽ ἣν ἐπὶ ταῖς τῶν ὄρχεων τομαῖς ὅλον ἐκθηλύνεται τὸ σῶμα. ζητοῦμεν οὖν ἡμεῖς αὖθις, ὑποθέσεσι χρώμενοι ταῖς ἀποδεδειγμέναις τε, καὶ φαινομέναις ἐναργῶς ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς. ἥτε γὰρ ἀρτηρία, καὶ ἡ φλέψ, αἱ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρχεως ἐμβάλλουσαι, σπερματῶδες ὑγρὸν περιέχειν ἤδη φαίνονται· καὶ αὐτὸς ὅλος ὑγροῦ τοιούτου μεστός ἐστι. καὶ
F τὸ κατὰ τὴν ἐπιδιδυμίδα περιεχόμενον, ἐκ τούτου μετείληπται πρὸς αὐτήν, ὥσπερ ἐκ ταύτης εἰς τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, οὗ παραστάτην κιρσοειδῆ, τὸ πρὸς τῷ καυλῷ μέρος Ἡρόφιλος ὠνόμασεν, ἁμαρτάνων μὲν καὶ αὐτός, ὅτι τῷ σπερματικῷ πλέον ἢ τοῖς ὄρχεσιν ἀναφέρει τῆς τοῦ σπέρματος γενέσεως, οὐ μὴν ἴσα Ἀριστοτέλει σφαλλόμενος εἰκάζοντι λείαις τοὺς ὄρχεις.

ἐν τάχει μεταβάλλει τε, καὶ συνεξαπτίθησιν ἑαυτῷ τὸ σῶμα. καὶ ἡ ἴασις δὲ διὰ τῶν ἀλεξιφαρμάκων ὁμοίως γίνεται, τῶν ἀλλοιούντων καὶ τούτων τὸ σῶμα, τὴν ἐναντίαν τοῖς δηλητηρίοις ἀλλοίωσιν, οὐ τῆς οὐσίας αὐτῶν εἰς ὅλον διασπειρομένης τὸ ζῶον. οὐ γὰρ οἷόν τε βραχὺν οὕτω χυμὸν, ἐλαχίστῳ χρόνῳ πληρῶσαι ὄγκον σώματος ἐνίοτε D
μέγιστον, ἀλλὰ τῆς ποιότητος διαδιδομένης οἵα περ ὁρᾶται διάδοσις, ἐκτὸς μὲν τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς εἰς τὸ περιέχον. ἐν ἡμῖν δὲ ἐκ καρδίας μὲν εἰς ἀρτηρίας, ἐξ ἐγκεφάλου δὲ εἰς νεῦρα. τί δὴ θαυμαστόν ἐστι, κἀκ τῶν ὄρχεων εἰς ὅλον τὸ σῶμα διαδίδοσθαί τινα δύναμιν; οἵα τοῖς μὲν νεύροις αἰσθήσεώς τε, καὶ κινήσεως ἐξ ἐγκεφάλου. ταῖς δὲ ἀρτηρίαις, τοῦ σφύζειν ἐκ καρδίας, ἥτις δύναμις ἐν μὲν τοῖς ἄρρεσιν εὐρωστίας τε καὶ ἀρρενότητος, ἐν δὲ ταῖς θηλεσιν αὐτῆς τῆς θηλύτητός ἐστιν αἰτία. καὶ διὰ τοῦτο ὁμοιοῦται τὸ θῆλυ ζῶον ἐκτμηθὲν τοὺς ὄρχεις, εὐνουχισθέντι τῷ E
ἄρρενι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα σύμπαντα μόρια, τὰς αὐτὰς ἔχει δυνάμεις ἐν ἀμφοτέροις. ὅπερ δὲ ἐξαίρετον ἦν ἐν ἑκατέρῳ, δι᾿ ὃ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτῶν ὑπῆρχε, τὸ δὲ θῆλυ, τοῦτο ἀποτελέσαντα τὸ καταλοιπὸν ἑαυτῷ, ἔχει ταὐτὸν, ὡς εἰ κατ᾿ ἀρχὰς ἐγεγόνει μήτε θῆλυ, μήτε ἄρρεν, ἀλλά τι τρίτον διαφέρον μὲν ἀμφοῖν. οὐδέτερον δὲ ἐκείνων· πάλιν οὖν ἀναμνήσωμεν ὧν πολλάκις ἐπεδείξαμεν, ὡς ἕκαστον τῶν μορίων ἐκ τῶν φλεβῶν ἕλκει τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν, ἄχρι καὶ τῶν περιττωμάτων. οὕτως ἐδείκνυντο καὶ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον ἐπισπώμενοι, καὶ ἡ χοληδόχος κύστις τὴν χολήν· ἕλκουσιν οὖν καὶ F
οἱ ὄρχεις τὸ ὑγρὸν τὸ θορῶδες, ὃ προπαρασκευάζουσιν αὐτοῖς αἱ τῶν ἀγγείων ἕλικες. εἶτ᾿ ἀπολαύσαντες αὐτοῦ τῆς ποιότητος, αὖθίς τε μεταδόντες ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τῆς ἑαυτῶν, ὀλίγον ὕστερον ἐναποτίθενται τοῖς σπερματικοῖς πόροις τὸ περιττὸν, οἱ δ᾿ ἀποκρίνουσιν ἐκτὸς ἐν ταῖς συνουσίαις.

mile reddit. Quin & ſanatio per alexipharmaca contingit, quæ ſimiliter totum corpus alterant alteratione venenoſis contraria, non ſubſtantia ipſorum in totum animalis corpus penetrante. neque enim poſſibile eſt modicum adeò liquorem, pauciſſimo tempore, corporis molem aliquando maximam explere, ſed qualitatis diſtributione facta. Qualis diſtributio etiam forinſecus videtur, ex ſplendore Solis in ambientem aërem contingere, intra nos autem ex corde in arterias ex cerebro in neruos. Quid igitur mirum eſt etiam ex teſtibus in totum corpus facultatem quandam diſtribui? qualis neruis quidem ſenſus & motus ex cerebro, arteriis verò pulſandi facultas ex corde: Atque ea quidem facultas in maribus roboris & virilitatis, in fœminis verò fœminei ſexus cauſa exiſtit. & ob id animal fœmina teſtibus exectis, caſtrato maſculo aſſimilatur, reliquæ enim omnes partes eaſdem facultates in vtriſque habent. Quòd verò in alterutro præcipuum erat, & ob quod alterum ex eis mas extabat, alterum fœmina, hoc ipſum vbi perdiderunt quod reliquum eſt, vtrumque ſimiliter habet tanquam ſi à principio neque mas neque fœmina generati eſſent, ſed tertium quoddam ab vtriſque diuerſum, & neutrum illorum. Rurſus igitur in memoriam reuocemus ea quæ ſæpè demonſtrauimus, Nimirum quod vnaquæque pars familiarem ſibi humorem ex venis trahit, vſque ad recrementa etiam. ſic oſtendebantur & renes vrinam attrahentes, & veſica bilis ſuſceptrix bilem trahens. Trahunt igitur etiam teſtes ſeminarium humorem, quem præparant ipſis vaſorum inuolutiones, deinde accepto fructu qualitatis ex ipſo, & viciſſim de ſua ipſorum qualitate per hoc tempus fructus impertito eique communicato, paulò poſt quòd ſuperfluum eſt in meatus ſeminarios deponunt, hi verò in coitu forâs excernunt.

...,adeò vt omnes totius animalis partes proprio alimento euacuentur. Reuellit enim ſemper id quod perfectè eſt euacuatum, ab eo quod plùs habet velut violenter eripiens. Hoc igitur quum ſemper fiat, & omnia velut in choro inter ſe mutuò participent, in tantùm ſanè omnia vaſa ac partes totius animalis euacuari neceſſe eſt, donec fortiſſima ex omnibus pars expleatur. Neque verò ſolam ſeminariam humiditatem ab omnibus animalis partibus auferri continget hoc tempore, ſed etiam ſpiritum vitalem. Nam & hic ex arteriis vnà cum ſeminali humore euacuatur. quare nihil mirum eſt immoderato coitu vtentes imbecilliores reddi, à toto corpore vtroque ſinceriſſimo ablato, accedente inſuper voluptate, quæ ipſa per ſe ſufficiens eſt vitalem firmitatem diſſoluere, adeò vt iam quoſdam ex nimia voluptate ac iucunditate mortuos eſſe conſtet. Sed hæc quidem præter inſtitutum dicuntur, quanquam non ita otioſè & præter rem dicta ſint. Quæritur namque non minùs quàm alia ab ipſis hoc problema. Cur maximè coitus exoluit? & dicunt ſanè ad hoc multa ac falſa, propterea quòd prima principia ignorant, ad quæ neceſſariò hoc conſequitur. Cæterùm inſtitutus ſermo ſeipſum ad propoſita vocat, & dicit ex ſemine omnibus ſolidis animalis partibus generationem eſſe, ex ſemine etiam nutritionem; quemadmodum rurſus carnoſis omnibus ex ſanguine tum generatio, tum nutritio exiſtit. Vnaquæque enim pars ex qua primùm facta eſt ſubſtantia, etiam ſemper nutritur, quòd nutritio expletio ſit ſubſtantiæ defluentis. Quapropter etiam nunc generari licet quæcunque à principio ex ſanguine ſunt generata, non generari autem præterquam alicubi venam quandam, atque id rarò; quibus ex ſemine generatio à principio contigit.

τὸ ζῶον μόρια, κενοῦσθαι τῆς οἰκείας τροφῆς. ἀνασπᾷ γὰρ
ἀεὶ τὸ τελέως ἐκκενωθὲν ἐκ τοῦ πλέον ἔχοντος οἷον ἐξαρ-
πάζον βιαίως. ἀεὶ τοίνυν τούτου γινομένου, καὶ πάντων
ὥσπερ ἐν χορῷ μεταδιδόντων ἀλλήλοις, μέχρι τοσούτου
D κενοῦσθαι τὰ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀγγεῖά τε καὶ μόρια πάν-
τα, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἄχρι περ ἂν ἐμπλησθῇ τὸ ἰσχυρότα-
τον· οὐ μόνον δὲ τῆς θορώδους ὑγρότητος ἀφαιρεῖσθαι πᾶσι
τοῦ ζώου τοῖς μέρεσι συμβήσεται κατὰ τοὺς τοιούτους καιρούς,
ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ
τῶν ἀρτηριῶν ἐκκενοῦται μετὰ τῆς σπερματώδους ὑγρότη-
τος, ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν, ἀσθενεστέρους ἀποτελεῖσθαι τοὺς
λαγνεύοντας ἀμετρότερον, ἀφαιρουμένου τοῦ σώματος ἅ-
παντος ἑκατέρου τῶν ὑγρῶν τὸ εἰλικρινέστατον. προσερχο-
μένης δὲ καὶ τῆς ἡδονῆς, ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἱκανὴ
E διαλῦσαι τὸν ζωτικὸν τόνον, ὥστ' ἤδη τινὲς ὑπερησθέν-
τες ἀπέθανον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰρήσθω κατὰ τὸ πάρεργον,
οὐκ ὄντα πάρεργα. ζητεῖται γοῦν οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων
αὐτοῖς, καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα. διὰ τί μάλιστα ἐκλύει
συνουσία; καὶ λέγουσιν εἰς αὐτὸ πολλὰ καὶ ψευδῆ, διότι τὰς
πρώτας ἀρχὰς ἠγνοήκασιν, αἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῦτο
πάλιν. ἀλλ' ὁ λόγος ἑαυτὸν ἐπὶ τὰ προκείμενα καλεῖ,
καί φησιν, ἐκ σπέρματος μὲν εἶναι τὴν γένεσιν ἅπασι τοῖς
στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις, ἐκ σπέρματος δὲ, καὶ τὴν θρέ-
ψιν. ὥσπερ οὖν τοῖς σαρκοειδέσιν ἅπασιν ἐξ αἵματος ὑπάρ-
F χει καὶ γένεσις καὶ θρέψις. ἕκαστον γὰρ, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον οὐ-
σίας ἐγένετο, καὶ τρέφεται διὰ παντός. ὅτι καὶ ἡ θρέψις, ἀνα-
πλήρωσίς ἐστι τῆς ἀπορρεούσης οὐσίας. ἔστι τοίνυν καὶ γεννᾶσθαι
μὲν ἔτι καὶ νῦν, ὅσα τὴν ἀρχὴν ἐξ αἵματος ἐγένετο, μὴ
γεννᾶσθαι δὲ, πλὴν εἴπου τινὰ φλέβα σπανίως, οἷς ἐκ
σπέρματος ἡ γένεσις.

Digitized by Google

τῇ προέσει τοῦ σπέρματος γινομένης. νευρώδης μὲν γὰρ ὅ, τε τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς χιτὼν, ὡς καὶ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων. ἀδενώδεις δ' εἰσὶν οἱ ὄρχεις, καὶ μαλακοί. ῥᾳδίως οὖν ἔμελλεν ἰσχυρᾶς τάσεως τὸ σκληρὸν ἀπορρήγνυσθαι τοῦ μαλακοῦ, λαβαῖς ἠρτημένον ἀσθενέσιν. ἐξηύρηται τοίνυν τῇ φύσει τὸ τῆς ἐπιδιδυμίδος σῶμα, μέσον οὐ τῇ θέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ὅλης οὐσίας εἴδει. τοσούτῳ γάρ ἐστι μαλακωτέρα τοῦ σπερματικοῦ, καὶ τῶν ἑλικοειδῶν, ὅσῳ τοῦ ὄρχεως σκληροτέρα. τοσούτῳ δὲ πάλιν τούτου νευρωδεστέρα τὴν φύσιν, ὅσῳ ἐκείνων σαρκωδεστέρα. τῷ μὲν οὖν νευρώδει καὶ σκληρῷ, πρὸς τὸ μαλακὸν καὶ σαρκῶδες ἀνάρμοστος ἡ κοινωνία, τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν, οἰκεία πρὸς ἄμφω. τοσούτῳ μὲν γὰρ αὐτῇ μέτεστι σκληρότητος, ὡς μὴ ῥήγνυσθαι τεινομένην πρὸς τὴν σπερματικήν. τοσοῦτον δ' αὖ μαλακότητος, ὡς ἐναρμοστῶς ἔχειν ὄρχεων οὐσίας. συνάπτονται τοίνυν διὰ μέσης αὐτῆς οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀρχὴ καὶ ῥίζα τούτων ἐστὶν ἡ ἐπιδιδυμὶς, ἐξ ὅλου τοῦ ὄρχεως εἰς αὑτὴν ἀρυομένη τὸ σπέρμα.

D

riculū ipſis vniri, quum [illegible] in ſeminis emiſſione fiat. neruoſa etenim eſt arteriȩ itémq; venæ tunica, quemadmodū etiam vaſorum ſeminalium, glãdulosi autem ſunt teſtes & molles, facile itaq; per fortem tenſionem durū à molli abrumperetur, vtpote debilibus planè anſis appēſum & connexum. Itaq; inuentum eſt à natura epididymidis corpus mediū, non ſitu tantùm, ſed & totius ſubſtantiæ ſpecie. tantò enim eſt mollior vaſe ſeminali, & vaſis pãpiniformiter inuolutis, quãtò teſticulo durior. & rurſus tãtò neruoſior eſt ſecundū naturā teſticulo, quantò illis carnoſior. Quare neruoſo quidē & duro inepta ſocietas & cōiunctio eſt ad molle & carnoſum. quod verò in medio amborum eſt, aptitudinem & proprietatē habet, vt cùm vtroq; copulari poſſit. tantùm etenim duritiei ipſi adeſt, vt non rūpatur à vaſis ſeminalibus diſtenta; tantùm autem rurſus mollitiei, vt congruenter habeat ad ſubſtantiā teſticulorū. Connectuntur igitur per mediā ipſam teſticuli cum ſeminariis vaſis, aut ſi magis veritatem ipſam dicere oportet, epididymis principium eſt & radix vaſorum ſeminalium, quæ ex toto teſticulo ſemen in ſeipſam haurit.

Digitized by Google

ſpermaticis priori libro narrata ſunt, ea ad fœminas referuntur; generatio animalium dilucida.

CAPVT PRIMVM.

Fœminas ſemen emittere, eiúſque vſum ad fœtus generationem concurrere, aduerſus Herophilum, Ariſtotelem, & Athenæum.

At verò deinceps de mulieris ſemine A erunt dicenda quæcunque ſuperiori explicatione dicere diſtulimus, principium verò etiam horũ ſunt ea quæ euidẽter in diſſectionibus cõſpiciuntur. Adiacent equidem teſtes vtero vtrinq; ſinguli, cõſimile vaſorũ inuolucrum, velut hi qui in maribus ſunt, ſuſcipiẽtes. Verùm hæc vaſa non in eundem locum procedunt, propterea quòd neq; foràs, quẽadmodum marem, ſed in ipſos vteros, fœminam emittere ſemen oportebat, ideóque velut ſeminali meatui obuiã euntes vteri, prælõgos exortus à lateribus extẽdunt, per quos ſemẽ ſuſceptant. Maximè verò plenũ eſt vas ſeminale in animalibus venerem appetẽtibus, ſicut viciſſim vacuũ, B à recẽti coitu. Habet denique idem non modicam aliquãdo copiam etiam in his quę ex longo tẽporis interuallo imprægnantur, in quibus ſanè manifeſtè videbis in prælõgis exortibus, quos etiã cornua ſiue apices appellãt, humorem ſeminarium craſſum, ad hunc enim locũ antea dictum eſt, allantoidem mẽbranam peruenire, itẽmque genitură craſſam. Admirari porrò ſubit etiam hîc eos qui dicũt vas ſeminale extra vterum oſcula aperta habere. Periculum quidẽ igitur fuerit, ne in hũc librũ omnẽ partiũ generationis diſſectionẽ transferre poſſim, ſi oĩa quæ occurrãt ſingulatim ſermone explicare velim, ſcio

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰς θηλείας σπερμαίνειν, καὶ τὴν τοῦ σπέρματος χρείαν ἐπὶ τὴν παιδοποιΐαν συντελεῖν, πρὸς Ἡρόφιλον, καὶ Ἀριστοτέλη, καὶ Ἀθήναιον.

A ΕΞΗΣ δ᾽ ἂν εἴη λεκτέον ὑπὲρ τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος, ὅσα κατὰ τὴν ἔμπροσθεν διέξοδον εἰπεῖν ἀνεβαλλόμεθα. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων, τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν ἐναργῶς φαινόμενα. παράκεινται μὲν οἱ ὄρχεις ταῖς μήτραις, εἷς ἑκατέρωθεν, ὁμοίαν ἀγγείων ἕλικα δεχόμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρρένων. οὐ μὴν εἴς γε τὸν αὐτὸν ἀφικνεῖται τόπον, ὅτι μὴ δ᾽ ἐκτὸς ἐχρῆν, ὥσπερ τὸ ἄρρεν, ἀλλ᾽ εἰς τὰς ἑαυτῆς μήτρας σπερμαίνειν τὸ θῆλυ. καὶ τοίνυν αὗται, καθάπερ ἀπαντῶσαι τοῖς σπερματικοῖς πόροις, προμήκεις ἑαυτῶν ἀποφύσεις ἐκτείνουσιν εἰς τὰ πλάγια, δι᾽ ὧν ὑποδέχονται τὸ σπέρμα. μεστὸν δὲ ἐστι μάλιστα τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, B ἐν τοῖς ὀργῶσι ζώοις, ὥσπερ αὖ κενὸν, ἐπὶ ταῖς προσφάτοις ὀχείαις. ἔχει δ᾽ ἀμέλει πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐνίοτε, καὶ τοῖς ἐκ πολλοῦ κύουσιν, ἐν οἷς δὴ καὶ προφανῶς θεάσῃ κατὰ τὰς προμήκεις ἀποφύσεις, ἃς δὴ κεραίας ὀνομάζουσιν, ὑγρὸν θορῶδες παχὺ, πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον ἐρρέθη πρόσθεν ὁ ἀλλαντοειδὴς ἀφήκειν ὑμὴν, ἥ τε παχεῖα γονή. θαυμάσαι δ᾽ ἐστὶ κἀνταῦθα τῶν λεγόντων, ἐκτὸς τῆς μήτρας ἀνεστομῶσθαι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. κινδυνεύσομεν μὲν οὖν εἰ τὸ παραπῖπτον ἑκάστοτε τῷ λόγῳ, διερχοίμην ἅπαν, εἰς τοῦτο τὸ γράμμα μεταθεῖναι τὴν τῶν γεννητικῶν μορίων ἀνατομήν. οἶδα δ᾽

περὶ τῶν ὄρχεων ἀκριβῶς ἔγραψε κατὰ λέξιν ἐν τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς, ἐν ἀρχῇ μὲν ὧδέ πως εἰπών. ἐπιπεφύκασι δὲ τῇ μήτρᾳ καὶ δίδυμοι ἐκ τῶν πλαγίων, ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐπ' ὀλίγον διαφέροντες τῶν τοῦ ἄρρενος. ἔπειτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς, οὐ μὴν πάνυ πολλὰ κατὰ τὴν δὲ τὴν ῥῆσιν. δίδυμοι δὲ ταῖς θηλείαις ἐπιπεφύκασι πρὸς ἑκατέρῳ τῷ ὤμῳ τῆς μήτρας, ὁ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ὁ δὲ ἐκ τοῦ εὐωνύμου, οὐκ ἐν ἑνὶ ὀσχέῳ ἀμφότεροι, ἀλλ' ἑκάτεροι χωρὶς, λεπτῷ τινι καὶ ὑμενώδει ὑμένι περιεχόμενοι, μικροὶ καὶ ὑποπλατεῖς, ἀδέσιν ὅμοιοι. κατὰ μὲν τὸν ἐν κύκλῳ χιτῶνα νευρώδεις. τῇ δὲ σαρκὶ ἄθρυπτοι, ὥσπερ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων. ταῖς δὲ ἵπποις, καὶ πάνυ εἰσὶν εὐμεγέθεις. προσπεφύκασι δὲ ὑμέσιν οὐκ ὀλίγοις πρὸς τὴν μήτραν, καὶ φλεβὶ καὶ ἀρτηρίᾳ, τῇ ἀπὸ τῆς μήτρας εἰς αὐτοὺς ἐμπεφυκυίᾳ. ἀπὸ γὰρ τῆς φλεβὸς, καὶ τῆς ἀρτηρίας τῆς εἰς ἑκάτερον τῶν διδύμων προσπέφυκε, φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς φλεβὸς, ἀρτηρία δὲ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ὁ δὲ σπερματικὸς πόρος ἐφ' ἑκατέρου, οὐ λίαν μὲν φαίνεται, προσφυὴς δέ ἐστι τῇ μήτρᾳ ἐκ τοῦ ἐκτὸς μέρους. ὁ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ὁ δὲ ἐκ τοῦ εὐωνύμου, εἵλικταί τε παραπλησίως τῷ τοῦ ἄρρενος, καὶ τῷ πρόσθεν αὐτοῦ μέρει, καὶ τὸ λοιπὸν κιρσοειδὲς σχεδὸν ἅπαν ἄχρι τοῦ πέρατος. καὶ ἐμπέφυκεν ἀφ' ἑκατέρου τοῦ διδύμου ὁμοίως, ὥσπερ τῷ ἄρρενι εἰς τὸ σαρκῶδες τοῦ αὐχένος τῆς κύστεως, λεπτός τε ὢν, καὶ σκολιὸς ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ μέρει, καθ' ὃ, τὰ τῶν ἰσχίων ὀστᾶ ψαύει, ἐν ᾧπερ καὶ ἀπολήγει, ὡς τὸ αἰδοῖον ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους εἰς τὸ ἐντὸς διαπεφυκώς. παραστάτης δὲ ὁ κιρσοειδὴς, οὐχ ὁρᾶται ἐν τῷ θήλει. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἡροφίλου ῥῆσις. ὃ δέ μοι θαυμάζειν παρίσταται, μάλιστα καὶ δὴ φράσω, καὶ θέσιν, καὶ μέγεθος, καὶ φύσιν, ἀκριβῶς γράψας τῶν ἐν τοῖς θήλεσι ζώοις ὄρχεων, οὐ παραλιπὼν δὲ οὐδὲ περὶ τῆς ἐμβαλλούσης ἑκατέρωθεν φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας οὐδὲν, ἀλλ' ἀκριβώσας τὴν διήγησιν.

rum ſemen, quanquam ſanè de teſticulis exactè ſcripſerit in tertio de diſſectione ipſorum, in principio in hunc modum inquiens; *Adnati ſunt & vtero teſticuli à lateribus ex vtraque parte in paucis differentes à maſculis.* Deinde verò deinceps, non poſt longum adeò interſtitium hæc verba habet. *Teſticuli in fœminis adnati ſunt ad vtrunque vteri humerum, alter à dextro, alter à ſiniſtro, non in vno ſcroto vterque, ſed vterus ſeorſim in tenui ac membranoſa pellicula contentus, paruus, & ſublatus, glandulis ſimilis, circa tunicam quidem orbiculatim circundatam neruoſus, carne verò minimè friabili, quemadmodum etiam teſtes maſculorum; equabus autem valde ingentes ſunt: annexi autem ſunt membranis non paucis ad vterum, & per venam ac arteriam ab vtero in ipſos inſertam. A vena enim & arteria quæ in vtrunque teſtem inſeruntur, vena quidem à vena, arteria ab arteria connexa eſt. Seminalis autem meatus in vtroque non valde apparet, adnatus eſt autem vtero ab externa parte, alter à dextro, alter à ſiniſtro. Inuoluta eſt itidem vt in maribus prior eius pars, & reliquum ferè totum vſque ad finem, varicoſum eſt, & inſertum ab vtroque teſticulo ſimiliter vt in maribus, in carnoſam colli veſicæ partem. Tenuis præterea & obliquus exiſtit in priori parte, iuxta quam coxarum oſſa contingit, vbi etiam deſinit, ad pudendum ex vtraque parte ad interna inſertus. Ceterùm adſtes varicoſus in fœmina non conſpicitur.* Hic quidem eſt Herophili ſermo. Quod verò mihi vt maximè mirum in animo obuerſatur, id ſanè narrabo. Quum & ſitum, & magnitudinem, & naturam teſtium in fœminis animantibus diligenter conſcripſerit, non relinquens etiam de vena & arteria, quæ ſe vtrinque in ipſos inſerunt, quicquam, ſed exactam planè faciens narratio-

Digitized by Google

Quapropter Auicennæ mini-
mè fides habenda eſt tradenti, quemadmodum
in maribus ſunt mammæ, ſic etiam in fœminis
partes ſeminales diſpoſitas eſſe, ipſa ſola par-
tium proportione in prima formatione facta,
non etiam actione aſſeruata, quum non videat
quod viris non ſunt, præterquam paucis quibuſ-
dam, glanduloſa circa mammas corpora, vt quæ
fœminis inſunt maxima. fœminis verò non ſo-
lùm vaſa ſeminaria ſemine plena ſunt, ſed etiam
teſtes. Quapropter & pauciſſimis maribus mam-
mas eleuatas videre eſt, & neque his adeò me-
morabiles. omnibus autem fœminis in ſemina-
riis vaſis ſemen continetur. Quemadmodum igi-
tur ſi in omnibus maſculis lac circa mammas con-
tentum videretur, non opus eſſet ratione de ipſius
ſubſtantia, & quòd extet perſcrutari eodem opi-
nor modo, quum in fœminis ſemen contentum
videamus, non oportet quærere an ſemen ex-
cernant. Ne igitur Hippocrati ampliùs reluctēn-
tur, qui in principio libri de natura pueri inquit,
Si ſemen ab vtriſque permanſerit in vtero mulieri:
ſed quærant potiùs quem vſum præbeat. Po-
teſt enim (velut diximus in libro qui hunc præ-
cedit) natura ex ipſo allantoidem membranam ge-
nerare. poteſt etiam alimentum familiare & pri-
mum ipſi maſculo ſemini ſubornare. Poſſe autem,
Hippocrates etiam opinatus eſt ex vtriſque per-
mixtis vnum perfectum ſemen fieri, etiam ſi hoc
ita eſſe impoſſibile ſit. Itaque quòd fœmina ad ve-
nerem incitetur, vel maximè poſſibile eſt. Et multò
ſanè melius erat, ex apparentibus credere, quòd
muliebre ſemen exiſtat. quam verò facultatem ha-
beat, ratione ſcrutari. Apparentia igitur etiam ante
dicta ſunt, & nunc rurſus referentur. Meatus ſemi-
narij ſemine pleni excernunt hoc citra fœminæ
cum maſculo congreſſum. quin & effuſiones ſe-
minis per ſomnum ſimiliter vt mares patiuntur,

σκων ὥσπερ τοῖς ἄρρεσι τοὺς τιτθοὺς, οὕτω καὶ τοῖς θήλεσι τὰ
σπερματικὰ διαπλάττεσθαι μόρια, αὐτῆς μόνης τῆς ἀναλογίας
τῶν μορίων, ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει γινομένης, οὐ μὴν
τῆς γε ἐνεργείας φυλαχθείσης· οὐχ ὁρῶν, ὅτι τοῖς μὲν ἄρ-
ρεσι πλὴν ὀλίγων ἤδη τινῶν, οὐκ ἔστι τὰ περὶ τοὺς τιτθοὺς
D ἀδενώδη σώματα, ὡς τὰ τοῖς θήλεσιν ὑπάρχοντα μέγιστα.
ταῖς δὲ θηλείαις, οὐ μόνον τὰ σπερματικὰ τῶν ἀγγείων ἐστὶ
μεστὰ σπέρματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄρχεις. διὸ καὶ τῶν ἀρρένων ὀλι-
γίστοις ἐξαιρομένους ἰδεῖν τοὺς τιτθοὺς, οὐδὲ τούτοις ἀξιολό-
γους, ἅπασι δὲ τοῖς θήλεσι περιεχόμενον ἐν τοῖς σπερματικοῖς
τὸ σπέρμα. ὥσπερ οὖν εἰ πᾶσι τοῖς ἄρρεσιν ἑωρᾶτο κατὰ τοὺς
μαστοὺς γάλα περιεχόμενον, οὐκ ἐχρῆν τῷ λόγῳ σκοπεῖσθαι
περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, οὐδὲ
ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὁρῶντας τὸ σπέρμα περιεχόμενον, οὐ χρὴ ζη-
τεῖν εἰ ἀποκρίνουσι σπέρμα. μὴ τοίνυν ἔτι πρὸς Ἱπποκράτην
E ζυγομαχείτωσαν, εἰπόντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ φύσεως
παιδίου γράμματος. ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν, ἐν τῇσι
μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ ζητείτωσαν, ἥν τινα χρείαν
παρέχεται. δύναται γὰρ, ὡς ἔφαμεν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ,
τὸν ἀλλαντοειδῆ γεννᾶν ἡ φύσις καὶ ἐξ αὐτοῦ, δύναται δὲ καὶ
τροφὴν οἰκείαν καὶ πρώτην αὐτῷ παρεσκευακέναι τὸ τοῦ ἄρ-
ρενος σπέρμα. δύναται δὲ καὶ, ὡς Ἱπποκράτης ὑπελάμ-
βανεν ἐξ ἀμφοῖν κεραννυμένων ἓν τέλειον γίγνεσθαι σπέρμα.
καὶ τί ἦν δυνατὰ, εἰ μὴ ταῦτα; τὸ γοῦν ἐπεγείρεσθαι τὸ
θῆλυ πρὸς ἀφροδίσια, δυνατὸν ἐν τοῖς μάλιστά ἐστι, καὶ
F πολλῷ γε ἦν ἄμεινον, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ τῶν θηλειῶν σπέρ-
μα, τοῖς φαινομένοις πιστεύειν, ἥν τινα δὲ δύναμιν ἔχει, τῷ
λόγῳ σκοπεῖσθαι. τὰ μὲν οὖν φαινόμενα, καὶ πρόσθεν εἴρηται,
καὶ νῦν αὖθις εἰρήσεται. πόροι σπερματικοὶ μεστοὶ σπέρμα-
τος, ἐκκρίνουσι τοῦτο, χωρὶς τοῦ συνελθεῖν ἄρρενι τὸ θῆλυ,
κατά τε τοὺς ὀνειρωγμοὺς αὐτῶν πάσχουσιν ὁμοίως τοῖς ἄρρεσι.

Digitized by Google

κύημα, μικρὸν ὕστερον ἐπιλαθόμενοι τούτων, οὐκ αἰσθάνονται τοσαύτας τῇ ὕλῃ διδόντες δυνάμεις, ἃς ἔμπροσθεν ἐδίδοσαν τῷ δημιουργῷ. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ διαπλάττοντος ἔργον ἐστὶν, ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον ἐργάσασθαι τὸ ἔγγονον, ὁποτέρῳ τῶν γεννησάντων, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὰ δὲ ὁμοιούμενα παιδία τῇ μητρὶ, διὰ τὴν τροφὴν ὁμοιοῦσθαί φασι, κἄπειτα ἐντεῦθεν D ἀποτείνουσι δολιχὸν τὸν λόγον, δεικνύντες, ὅσαι διὰ τροφῆς ἀλλοιώσεις ἐγίγνοντο καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς. εἶτ' οὐκ αἰσθάνονται, μηδεμίαν ὧν λέγουσιν ἀλλοιώσεων ἐπιδεῖξαι δυνάμενοι, τὸ εἶδος ἐξαλλάττουσαν. αὐτίκα γὰρ τὸ Περσαῖον φυτὸν εἰς Αἴγυπτον μετακομισθὲν ἐξηλλάγη τὴν ἰδέαν. ἀλλὰ χρηστῆς ἐπιλαβόμενον τροφῆς, τὸν καρπὸν ἐδώδιμον ἔσχεν, οὐκ ὂν πρότερον τοιοῦτο. οὔτε τὰ πρόβατα μεταστάντα ποτὲ εἰς νομὴν ἑτέραν, ταῖς ἔμπροσθεν αἰξὶν ὡμοιώθη, καθάπερ οὐδ' αἶγες προβάτοις, ἢ ὄνοις, καὶ ἵπποις. ἐν μέντοι τῇ ἐπιμιξίᾳ τῶν ἑτερογενῶν ζώων, αὐτὸς Ἀθήναιος E ὁμολογεῖ προσγίνεσθαί τι τῷ κυουμένῳ παρὰ τῆς μητρὸς, οὐκ εἰς τὴν τῆς χροίας ὑπάλλαξιν, ἢ λεπτότητος, ἢ παχύτητος, ἢ εὐφωνίας, ἢ τινος ἑτέρου τοιούτου. μικρὰ γὰρ ταῦτα, καὶ τῆς ὕλης μόνης αὐτὸ κατὰ τὸ ζῶον εἴδους εἶναι τὰ πάθη. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅλον ἐξαλλάττει τὸ εἶδος. εἰ μὲν ὄνου σπέρμα ταῖς μήτραις ἵππος ὑποδέξηται, τὰ κυήματα, οὐ τὸ τοῦ πατρὸς εἶδος μόνον ἕξονται, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γεννωμένων μικτόν. εἰ δ' ἀλώπηξ, κυνὸς κἀνταῦθα τοῦ γεννωμένου, μὴ κυνὸς, ἀλλὰ μικτοῦ τινος ἐξ ἀμφοῖν γενῶν ἀποτελουμένου, τὸ μέν γε καὶ μεῖζον ἔτι τοῦ γε, κατὰ τὸ ἕβδομον βιβλίον, ὅπερ ἐστὶ F περὶ σπέρματος, αὐτὸ προσομολογεῖ ὁ Ἀθήναιος, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. πλέον γὰρ ἴσχειν φησὶ παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς, τὸ γεννώμενον, οἷον ἀφ' ἵππου μὲν τὸν ἡμίονον, πλέον ἢ τοῦ ὄνου, ὥσπερ δὲ κἀπειδὰν ἀλώπηξ κυνὶ μιχθῇ, τὸ γεννηθὲν, εἰ μὲν ὁ κύων ἄρρην ὑπάρχει, τὸ τῆς ἀλώπεκος ἴσχει εἶδος.

tes, vt quæ effingat ac formet fœtũ, paulò poſt horum obliti, non ſentiunt ſe tot ac tantas facultates materiæ tribuere, quas antea opifici detulerunt. Quòd enim opificis opus ſit ſimile aut diſſimile efficere ipſum fœtum alterutro ex parentibus, nemo ignorat. Pueros autem matri ſimiles, ob alimentũ ſimiles factos eſſe aiunt, atque inde longum ſermo-
D nem producunt, oſtẽdentes quot alterationes tum animalibus, tum plantis, ob alimentum contingãt. Deinde non ſentiunt, quòd nullam earum alterationum de quibus dicunt, ſpeciẽ alterantem oſtendere poſſint. Neque enim Perſææ arboris planta in Ægyptum tranſportata, ſpeciem alterauit, ſed cõmodo apprehenſo alimento, fructum eſui aptum produxit, quum antea talis non eſſet. Neq; ouiculæ aliquando in aliud pabulum traductæ, priùs ex eo nutritis capris ſimiles fiunt, quemadmodum neque capellæ ouiculis, aut aſinis, & equis. Cæterùm in coitibus animalium diuerſi generis ipſe Athenæus
E fatetur accedere quippiam fœtui à matre, non ad coloris commutationem, aut tenuitatis, aut craſſitiei, aut vocalitatis, aut alterius cuiuſdam huius generis. Parua enim hæc & materiæ ſolius ipſius circa animal ſpeciei vitia eſſe. Quæ verò ex matre accedunt, totam ſpeciem immutant. Siquidem enim aſini ſemen equa vtero ſuſcipiat, fœtus non ſolùm patris ſpeciem habent, ſed ex vtroque parente mixtam. Si verò vulpes canis ſemen ſuſcipiat, etiam hic quod naſcetur non canis, ſed mixti cuiuſdam ex vtroque generis reddetur. Et quòd multò adhuc maius hoc eſt, in
F ſeptimo quem de ſemine ſcripſit libro, inſuper fatetur Athenæus, haud ſcio quomodo id non ſentiat. Plùs enim habere ait à matre, quàm à patre quod naſcitur, de equa quidem mulum, de aſina verò mulam, quemadmodum etiam quum vulpes cani miſcebitur, quod generatur ſiquidem canis maſculus extat, vulpis ſpeciem habet,

do ſatellitem finxit, non ipſe quidem naſi & oculi opifex fuit, luto verò vt rectum eundem faceret permiſit. At enim quò nihil deſit, iuxta vtranque reſponſionem ſermo nobis tranſigatur, ac primùm ponamus eos nobis reſpondiſſe, naſum quidem ab opifice, rectum verò naſum à materiâ produci; & ſecundùm eundem modum, oculum à facultate effingente, glaucum verò aut nigrum à materia, atque eodem modo etiam de aliis, vnamquamque à ſemine quidem fieri, talem verò aut talem à menſtruo. Atqui hoc etiam conceſſo ſequetur hoc quod generatur ſemper matri aſſimilari. Similitudo enim ex partium fit formatione, nec ſecundùm communem ſpeciem, ſed iuxta inſitas ipſarum differentias. Veluti communis ſpecies hominem facit, & equum, & bouem: Differentia verò iuxta partes, ſimum & aduncum facit, & in his ſimilitudo aut diſſimilitudo ad parentes conſiſtit. Rurſus igitur ponamus eiuſmodi formationem ex ſeminibus fieri; verùm ſiquidem ſolus mas ſemen emittit, nunquam ſanè vllus fœtus matri ſimilis fiet. Quare vtrinque ſermo dubius relinquitur; ſi namque à facultate, hoc eſt, à ſemine ſimilitudo perficitur, ſolis maribus fœtus ſimiles euadent, matri verò nullus vnquam ſimilis reddetur. Si verò ex materia, hoc eſt menſtruo, fœminis ſolis, patri verò nullus vnquam ſimilis erit; atqui vtriſque ſimiles eſſe apparent. Quare vanæ ſunt ſententiæ quas pro certis ac firmis aſſumunt, figuram etenim ſermonis ſyllogiſmo conſtantem nemo ignorat, qui ſaltem leuiter de demonſtratione quicquam didicerit. Quò verò manifeſtior ſit etiam modicè exercitatis vtrunque ſermonem ſeorſum proponam. Similitudines ſunt ex ſeminibus, ſemen eſt ex ſolo maſculo. Hic quidē prior ſermo eſt, alter verò hic. Similitudines ſunt ex menſtruo; menſtruum ex ſola fœmina.

ἐδημιούργησε, τῷ πηλῷ δὲ ἐπιτρέψαι εὐθεῖαν αὐτὴν ἐργάσασθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅπως μηδὲν ἐπιδεὲς ἢ καθ' ἑτέραν ἀπόκρισιν ὁ λόγος περαινέσθω. καὶ πρότερόν γε ὑποκείσθωσαν ἡμῖν ἀποκρίνασθαι, τὴν μὲν ῥῖνα πρὸς τοῦ δημιουργοῦ, τὴν δ' εὐθεῖαν D ῥῖνα πρὸς τῆς ὕλης γίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὀφθαλμὸν μὲν ὑπὸ τῆς διαπλαττούσης δυνάμεως. ἤτοι δὲ ἢ γλαυκὸν, ἢ μέλαινα, πρὸς τῆς ὕλης. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, αὐτὸ μέντοι ἕκαστον, ὑπὸ τοῦ σπέρματος γίνεσθαι, τοιόνδε ἢ τοῖον, ὑπὸ τοῦ καταμηνίου. καὶ μὴν καὶ εἰ τοῦτο δοίημεν, ἀκολουθήσει τὸ διὰ παντὸς ὁμοιοῦσθαι τῇ μητρὶ τὸ γινόμενον. ἡ γὰρ ὁμοιότης ἐκ τῆς τῶν μορίων γίγνεται διαπλάσεως, οὐ κατὰ τὸ κοινὸν εἶδος, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐγγινομένας αὐτῷ διαφορὰς, ὡς τό γε κοινὸν εἶδος ἄνθρωπον ποιεῖ, καὶ ἵππον, καὶ βοῦν· ἡ δὲ κατὰ τὰ μόρια διαφορὰ σιμὸν καὶ γρυπὸν ἐργάζεται, κατὰ τοῦτο δὲ E ὅμοιον, ἢ ἀνόμοιον τοῖς γεννῶσιν. αὖθις οὖν ὑποθώμεθα, τὴν τοιαύτην διάπλασιν ἐκ τῶν σπερμάτων γίγνεσθαι. ἀλλ' εἴπερ σπερμαίνει μόνον τὸ ἄρρεν, οὐκ ἄν ποθ' ὅμοιον γένοιτο τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον, ὥστ' ἑκατέρωθεν ὁ λόγος ἄπορος. Εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς δυνάμεως, ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ τοῦ σπέρματος ὁμοιότης ἀποτελεῖται, τοῖς ἄρρεσι μόνοις ὁμοιωθήσεται τὰ ἔγγονα, τῇ μητρὶ δ' οὐδέ ποτε οὐδὲν ὅμοιον γενήσεται. Εἰ δ' ἐκ τῆς ὕλης ὅπερ ἐστὶ τοῦ καταμηνίου, ταῖς θήλεσι μόνοις, οὐδὲν δὲ οὐδέ ποτε ὅμοιον ἔσται τῷ πατρί. καὶ μὴν ἑκατέροις ὁμοιούμενα φαίνεται, ὥστε κενεῶς χρῶνται τῶν λημμάτων. τὸ μὲν γὰρ σχῆμα F τοῦ λόγου συλλογιστικὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ, τῶν γε κἂν βραχύ τι περὶ ἀποδείξεως μεμαθηκότων. ὅπως δὲ σαφέστερον ἔτι καὶ τοῖς βραχύ τι γεγυμνασμένοις, ἐρωτήσω τὸν λόγον ἑκάτερον ἰδίᾳ. αἱ ὁμοιότητες ἐκ τῶν σπερμάτων, τὸ σπέρμα ἐκ μόνου τοῦ ἄρρενος. οὗτος μὲν ὁ πρότερος λόγος, ὁ δ' ἕτερος. αἱ ὁμοιότητες ἐκ τοῦ καταμηνίου· τὸ καταμήνιον ἐκ μόνου τοῦ θήλεος.

Digitized by Google

γορικῶς δ' οὕτω συλλογισόμεθα· ἐπεὶ τὰ ἔγγονα ἀμφοτέροις τ[οῖς]
γονεῦσιν ὁμοιοῦται, κοινὴν ἔχει τὴν ὁμοιοῦσαν αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν
ἀρχήν· ἐγγόνοις γὰρ ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεννῆσαν κατὰ τὴν ἀρχὴν
γίνεται. εἶτ' αὖθις ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ἐρωτήσομεν ἕτερον ὧδε, ἢ
διὰ σπέρμα τοῖς ἐγγόνοις ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεννῆσαν ἐστί, ἢ
διὰ τὸ καταμήνιον· ἀλλ' οὐ διὰ καταμήνιον· διὰ σπέρμα
D ἄρα. εἶτα ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἕτερον λόγον· εἰ διὰ τὸ σπέρμα τοῖς
ἐγγόνοις εἰσὶν αἱ ὁμοιότητες, ἀναγκαῖον καὶ τὸ θῆλυ σπερμαίνειν, ὅτι
πολλοὶ παιδίων ὁμοιότατοι τῇ μητρὶ φαίνονται. ταυτὶ μὲν οὖν
Ἀθηναίου τε χάριν εἰρήσθω καὶ Ἀριστοτέλους, ἐπεὶ χαίρουσί τε
καὶ χρῆσθαι σπουδάζουσιν ἐπιστημονικαῖς ἀποδείξεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἔγγονα ταῖς μητράσι κατ' εἶδος μὲν τοῦ ζώου μᾶλλον, κατὰ τὴν μορφὴν, δὲ ἢ τοῖς πατράσιν, ἢ ταῖς μητράσιν ὁμοιοῦσθαι.

E Αὐτοὶ δ' αὖθις ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἴδωμεν, εἴ τίς ποτέ ἐστιν
αἰτία, δι' ἣν τὸ εἶδος τοῦ ζώου κατὰ τὴν μητέρα γίνεται μᾶλ-
λον. ἡ δ' ὁμοιότης, ἄλλοτ' ἄλλῳ τῶν γονέων. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μά-
λιστα σπερμαίνει τὸ θῆλυ, καὶ γόνιμον σπερμαίνει, ἀλλ' οὔπω γε
πλέον ἢ γονιμώτερον τοῦ ἄρρενος. ἐχρῆν οὖν ἀεὶ κρατεῖσθαι
μὲν τὸ θηλυκὸν σπέρμα, κρατεῖν δ' αὐτοῦ τὸ ἄρρεν, ὥστε καθ'
ἑαυτὸ καὶ τὴν τοῦ εἴδους ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν τῆς ὁμοιότη-
τος ἐπικράτησιν, ἣ δή μοι δοκεῖ πρὸς τὴν τούτου λύσιν τοῦ
λόγου, ἑξῆς δίειμι, χρησάμενος πρὸς λύσιν ὑποθέσεων,
ὑπ' Ἀριστοτέλους μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ζώων μορίων, ὑφ'
ἡμῶν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ χρείας μορίων δεδειγμένων. τοῖς
F γὰρ τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν ἡ φύσις ἐπιτήδειον παρα-
σκευάζει τὸ σῶμα. τὰ δ' ἤθη καὶ τὰς δυνάμεις ἔχει συμφύτους
ἐκ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κράσεως, ὅθεν καὶ πρώτη γένεσις αὐτῶν,
ὡς καὶ τοῦθ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ἀποδέδεικται. συμβαίνει τοίνυν
ἐκ τούτων ὑποκειμένων παραιρεῖσθαι, τοῖς ὑποβεβλημέναις

gimus. Quandoquidem fœtus vtrique parentibus
aſſimilantur, cõmune habẽt principium, quod eos
ipſis parẽtibus aſſimilat. Similitudo enim fœtuum
ad parẽtes iuxta principium cõtingit. *Deinde* vl-
tra prædictam ratiocinationẽ, aliam proponemus
hoc modo. Aut ex ſemine, aut ex menſtruo ſimili-
tudo fœtuum ad parentes exiſtit; ſed non ex men-
D ſtruo; igitur ex ſemine. Deinde poſt hanc rurſus
aliam proferemus. Si ex ſemine fœtuum fiunt ſi-
militudines, neceſſarium eſt & fœminam ſemen
emittere, quòd multi pueri matri ſimillimi appa-
reant. Hæc quidem igitur Athenæi & Ariſtotelis
gratia dicta ſint, quandoquidem gaudent, ac ſtu-
dio habent demonſtrationibus ſcientificis vti.

CAPVT II.

Liberos matribus ſpecie quidem animalis magis, forma verò vel patribus, vel matribus eſſe ſimiles.

E NOs verò per nos ipſos rurſus ſcrutemur, ſi qua
tãdem eſt cauſa, ob quã ſpecies animalis ma-
gis iuxta matrẽ ſit, ſimilitudo autẽ alterutri parenti.
Etſi enim quàm maximè ſemen emittat fœmina,
idque fœcundum effundat, non tamen plùs neque
fœcundius maris ſemine: oportebit itaque ſemper
fœmineũ ſemen ſuperari, maſculeum verò ipſum
vincere, quare per ſeipſum & ad ſpeciem, & ad ſi-
militudinem producẽdam, dominium obtinebit.
Verùm quid mihi videatur ad huius ſermonis ſo-
lutionem, deinceps recẽſebo, vſurus ad ſolutionẽ
pronunciatis ſuppoſitis ab Ariſtotele in ſecũdo de
partibus animalium, à nobis in primo de vſu par-
F tium demõſtratis. Natura equidem corpus præpa-
rat animæ moribus & facultatibus aptum; mores
verò & facultates ex temperamento ſubſtantiæ
inſitos habet, vnde etiam prima ipſorum genera-
tio eſt, quemadmodum & hoc ab Ariſtotele eſt
demonſtratum. Contingit igitur ex his ſuppoſitis
tanquam fulcris concludi, ſpecies animalium ad
ſubiectas

nunciata omnia vt ſolida fulcra perſiſtat. Conſideremus igitur vtrũ tandem ex eis nobis remouendũ ſit: ac prius quidẽ immobile ſeruare oportet, vtpote tũ à nobis in tractatu de vſu partium, tum ab Ariſtotele, per manifeſta euidenter demõſtratum. Remouendum igitur pronũciatum poſterius, de menſtruo & de ſemine prolatũ. Neque enim ſemen facultas ſolùm eſt, ſed & materia quædã, neque menſtruum materia ſolùm, ſed & facultas. Quòd igitur ſemen quidẽ & ad materiale principium animalis maximè confert, in priore libro eſt demõſtratum. quòd verò mẽſtruum conferat ad principium potentiale in hoc demonſtrabitur, modò tãtùm ex his quæ in priori libro de ſeminis generatione demõſtrata ſunt in memoriã reuocauerimus, quòd ſemẽ eſt ſanguis exactè percoctus à vaſis ipſum cõtinentibus. Iuxta hanc enim rationẽ ſanguis non ſolùm materia generãdi fœtus fuerit, ſed & ſemẽ potẽtia. Apparet autẽ & Athenæus in hanc ſententiam poſtea neceſſariò perductus eſſe, quando quærit, quo modo matri fœtus aſſimiletur, verũ quidem quiddam dicẽs, non tamen ſibi ipſi conſtãs, velut rurſus demonſtrabo. Nunc verò ad id quod propoſitũ eſt progrediemur. Quòd quidẽ ex materia & facultate vnumquodq; animal gignatur, in cõmuni confitemur: quòd verò tum ſemen, tũ menſtruum habeat vtraq; principia, non tamen æqualibus viribus prędita, ſed ſemen quidẽ effectiuum validiſſimũ, materiale verò modicæ molis, menſtruum autẽ materiale quidem plurimũ, potẽtiale verò ſeu affectiuũ debiliſſimũ: illi equidẽ haud ſcio quomodo ignorauerunt, nos autẽ præterire non oportet, his quæ iam demonſtrauimus in memoriã reuocatis. Si etenim materiale gignẽdi principium, iuxta quod ſpeciem animalis abſolui demonſtratũ eſt, in ſolo mẽſtruo eſſet; fœtus vtiq; exactè eiuſdem ſpeciei cum matre generaretur, quemadmodũ etiam ſi effectiuũ ſolũ in ſemine eſſet ſemper vtiq; ſimilis fieret patri;

λυθῆναι τελέως τὸ ζητούμενον, ἐπὶ ταῖς Ἀθηναίου, καὶ Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσιν ἁπάσαις μενούσαις. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἣν τινά ποτε κινητέον ἡμῖν ἐστι. τὴν μὲν δὴ προτέραν ἀκίνητον χρὴ φυλάττεσθαι, δι' ἐναργῶν ἀποδεδειγμένην ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ Ἀριστοτέλους. κινητέον δ'

D εἶτα ἄρα τὴν τοῦ καταμηνίου, καὶ τὴν τοῦ σπέρματος. οὔτε γὰρ τὸ σπέρμα δύναμις μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ὕλη τις, οὔτε τὸ καταμήνιον μόνον ὕλη, ἀλλὰ καὶ δύναμις. ὅτι μὲν οὖν τὸ σπέρμα καὶ πρὸς τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου συμβάλλεται τὰ μέγιστα, κατὰ τὸ πρότερον ἐπιδέδεικται βιβλίον, ὅτι δὲ τὸ καταμήνιον εἰς τὴν δυναμικήν, ἐν τῷδε δειχθήσεται. τοσοῦτο μόνον ἡμῶν ἀναμιμνησκόντων, ἐξ ὧν ἐν τῷ προτέρῳ γράμματι περὶ τῆς τοῦ σπέρματος ἐδείχθη γενέσεως, ὅτι κατειργασμένον ἐστὶν ἀκριβῶς αἷμα, πρὸς τῶν περιεχόντων ἀγγείων αὐτό. κατὰ γάρ τοι τοῦτον τὸν λόγον, οὐ μόνον ὕλη τοῦ γεννηθησομένου τὸ αἷμα

E γίνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ σπέρμα δυνάμει. φαίνεται δὲ καὶ Ἀθήναιος ἐπὶ τοῦτον ἀφικνούμενος ἐξ ἀνάγκης τὸν λόγον ὕστερον, ἡνίκα ζητεῖ πῶς ὁμοιοῦται τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ἀληθὲς μέν τι λέγων, οὐ μὴν ἑαυτῷ ὁμολογούμενον, ὡς αὖθις δείξω. νῦν δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον. ὅτι μὲν ἐξ ὕλης τε καὶ δυνάμεως ἕκαστον τῶν ζώων γίνεται, κοινὸν ἡμῖν ὁμολόγημά ἐστιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς ἀρχάς, οὐ μὴν ὡσαύτως ἰσοσθενεῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν σπέρμα τὴν ποιητικὴν ἰσχυροτάτην, ὀλιγίστῳ δὲ ὄγκῳ τὴν ὑλικήν. τὸ δὲ αἷμα τὴν μὲν ὑλικὴν πλείστην, ἀσθενεστάτην δὲ τὴν δυναμικήν.

F ἐκεῖνοι μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἠγνόησαν, ἡμᾶς δ' οὐ χρὴ παρελθεῖν ἀναμνησθέντας ὧν ἀπεδείξαμεν. εἰ μὲν γὰρ τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ γεννησομένου καθ' ἣν ἐδείκνυτο τοῦ ζώου τὸ εἶδος ἀποτελούμενον, ἐν τῷ καταμηνίῳ μόνον εἶναι συνέβαινεν, ἀκριβῶς ἂν ὁμοιότατον ἐγεννᾶτο τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ὥσπερ γε καὶ εἰ τὴν ποιητικὴν μόνον ἐν τῷ σπέρματι, διὰ παντὸς ἂν ὁμοιοῦτο τῷ πατρί.

Digitized by Google

θηλείας περιέχεσθαι. καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. ἔστιν ὁ λόγος οὗτος ἄτοπος, ὑποτιθέμενος μὲν πρῶτον ἑκάστῳ τῶν μορίων, ὥσπερ ζώῳ σύμφυτον ὄρεξιν ἑνώσεώς τε καὶ μίξεως εἰς τὴν συμπλήρωσιν ὅλου τοῦ μορίου, εἶτα οὐκ αἰσθάνεται μισγάγκειαν ποιῶν ἑκατέρων τῶν σπερμάτων, οὐχ ὁμοιομερὲς ἀπολείπων, οἷον καὶ φαίνεται. ἅπαντα γὰρ ἕξει κατ' αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, καὶ ἐκ πάντων συγκείσεται τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀρτηρίας δηλονότι καὶ φλεβὸς, καὶ νεύρου, καὶ ὀστοῦ, καὶ συνδέσμου, καὶ σαρκὸς, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἀτάκτως κειμένων πρὸς ἄλληλα, καὶ τοῦ τάξοντος δηλονότι καὶ διακοσμήσοντος δεομένων, ἵν' ἐξ αὐτοῦ γένηται τὸ ζῶον. τί ποτ' οὖν ἔσται τοῦτο τὸ τὴν τάξιν αὐτοῖς ἐπιθῆσον; οὐ γὰρ δὴ ὥς γέ τινές φασιν, ἡ τῶν ὁμοίων φορὰ πρὸς τὰ ὅμοια. κατὰ μὲν γὰρ τοῦτον τὸν λόγον, ἓν μὲν ὀστοῦν ἦν ἂν μέγα κατὰ τὸ κυούμενον, ἁπάντων ἀφικνουμένων ἐς ταὐτὸ τῶν ὀστωδῶν μορίων, εἷς δὲ χόνδρος, ἀρτηρία δὲ μία, καὶ νεῦρον ἕν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων. ἄλλου τινὸς ἄρα τρίτου δεήσει τοῖς διεσπαρμένοις ἐν ἑκατέρῳ τῶν σπερμάτων μέρεσι, τοῦ τάξοντος αὐτὰ καὶ διακοσμήσοντος, ὡς ἤτοι τρίτον σπέρμα ζητητέον ἡμῖν, ᾧ ταύτην ἀναθήσομεν τὴν δύναμιν, ἢ ἐν τοῖς πρώτοις σπέρμασιν εὐθὺς περιέχεσθαι φατέον. ἔτι δὲ ἀτοπώτερος ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους οὐ συνιέντος, ἥτις ποτὲ ἡ αὔξησις ἔσται τῷ κυήματι. σμικροτάτων γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐσῶν τῶν πρώτων ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ἔτι δ' ὀστῶν, καὶ νεύρων, καὶ χόνδρων, καὶ συνδέσμων, ὑμένων τε καὶ σαρκῶν, ὅμοιον δήπου χρὴ τὸ προσπλαττόμενον αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἵν' αὐξηθῇ. πόθεν οὖν ἕξομεν τοῦτο; φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῖς κυουμένοις ἐπιρρέον, πλὴν τοῦ καταμηνίου. τοῦτο δὲ αἷμα μόνον ἐστὶν, οὐ δήπου συγκείμενον ἐκ νεύρων, καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ὀστῶν, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. εἰ δ' ἀλλοιουμένου καὶ μεταβαλλομένου τούτου τῶν μορίων ἕκαστον γίνεσθαι φήσομεν,

ſe perhibet, caſque partim in maſculo, partim in muliebri ſemine contineri, atque inde etiam ipſius venerei complexus appetentiam animalibus oriri, nimirum diuulſis partibus inter ſe vniri appetentibus. Abſurdus eſt hic ſermo, tribuens primùm quidem vnicuique particulæ, veluti animali, innatam
D appetentiam vnionis & coitus ad totius animalis perfectionem abſoluendam. Deinde non ſentit ſe vaſorum vtriuſque ſeminis permixtionem facere, non relictis etiam ſimilaribus, velut etiam liquidò apparet. Iuxta ipſum enim omnia in ſeipſo continebit ſemen, & ex omnibus animalis partibus componetur, ex arteria videlicet & vena, & neruo, & oſſe, & ligamento ac carne, ſingulisque aliis inordinatè inter ſe poſitis, & ordinatore ac ornatore indigentibus, quò ex ipſis animal gignatur. Quid igitur tandem erit quod ordinē ipſis diſtribuet? non equidem, velut quidā aiunt, Similium ad ſimilia raptus:
E hac enim ratione, vnum magnum os in fœtu erat, omnibus videlicet oſſeis particulis in vnum congreſſis, vna etiam cartilago, vna arteria, neruus vnus, & ſingula alia eodem modo. Alio igitur aliquo tertio opus erit partibus in vtroque ſemine diſperſis quod ordinet ac ornet ipſas. Quare aut tertium ſemen nobis quærendum eſt, cui hanc facultatem tribuamus, aut in primis ſeminibus ſtatim contineri fatendum. Abſurdior autem adhuc Empedoclis ſermo eſt non intelligentis quod tandem augmentum fœtui futurum ſit. quum enim neceſſariò minimè ſint primæ arteriæ & venæ, ampliùs verò & oſſa, & nerui, & cartilagines, & ligamenta, mem-
F branæque, ac carnes; ſimile ſanè eſſe oportet quod ipſis affingitur, quò augeſcant. Vnde igitur hoc habebimus? Apparet equidem nihil fœtibus affluere preter menſtruum; hoc verò ſanguis ſolùm eſt, non ſanè cōpoſitus ex neruis, & venis, & arteriis ac oſſibus, & aliis omnibus partibus. Si verò ex alterato & tranſmutato ſingulas has partes fieri dicemus,

Digitized by Google

CAPVT IV.

De vſu ſeminis muliebris aduerſus Athenæum, & Ariſtotelem, & Empedoclem.

ANobis quidem iam poteſtate ſoluta eſt hæc quęſtio in priore libro: dicetur tamen nihilominus etiam nũc. Porrò neq. Athenæus, neq. Ariſtoteles, neque alius medicus, aut philoſophus, eius ſoluendæ facultatem habuit. Pleriq. vero conſimile quid faciunt his qui motum omnino nõ eſſe pronunciant, propterea quòd non ſciunt quomodo fiat. Et oportet ſanè in hoc Empedoclẽ magis laudare, quàm Athenæum & Ariſtotelem, propterea quòd ſeruato eo quod apparet, inueſtigat cauſam. Si enim in his rebus de quarum rationali cauſa dubitamus, rem ipſam ſuſtulerimus, tempeſtiuam occaſionem dicendi habebimus, quod neq; videmus penitus, neque audimus, imò neque ſentimus, neq. recordamur, neque ſomnia videmus, eò quòd dubia eſt in his ſingulis cauſa ipſorum generationis. Quòd quidem igitur fœmininũ animal ſemen habeat, ſenſibus credendum eſt, quemadmodum antea dicebamus, neque permittendum rationi vt ea ſubuertat, quorum ſubſtantia euidenter exiſtere apparet. Quæ verò ſit cauſa ob quam, quum etiam fœmininum animal ſemen emittat, maſculum tamen ſit generatũ: aut cur generato maſculo etiam adhuc ſeruatum ſit fœmineum ſemen, conſiderandum. Præſtabat namque opinor, ipſum habere excrementum conferens ad fœtus generationem. At verò Athenæus contrario omnino vtitur ſermone, ob hoc enim fœminæ excrementum ſeminale eſſe negat, quòd ſanguineum habet. duo verò ipſi generari excrementa non conueniebat. Apponit autem aliquando ſermoni, quòd non poſſit vnum animal vtraque in ſeſe habere principia generandi fœtus, materiam videlicet & facultatem.

ἐγένετο; διὰ τί οὐ γίνεται τὸ θῆλυ μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ χρείας τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος πρὸς τὸν Ἀθήναιον, καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα.

D ΠΡΟΣ ἡμῶν ἤδη λέλεκται δυνάμει τὸ ζήτημα, διὰ τοῦ προτέρου γράμματος. εἰρήσεται δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ νῦν. οὔτε δὲ Ἀθήναιος, οὔτε Ἀριστοτέλης, οὔτ' ἄλλος ἰατρὸς, ἢ φιλόσοφος, εὐπόρησε τῆς λύσεως αὐτοῦ. παραπλήσιον δή ἔπαθον οἱ πλεῖστοι τοῖς τὴν κίνησιν οὐδ' ὅλως εἶναι φήσασιν, ὅτι μὴ γινώσκουσιν ὅπως γίνεται. καὶ χρὴ κατά γε τοῦτο τὸν Ἐμπεδοκλέα μᾶλλον ἐπαινεῖν Ἀθηναίου, καὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι φυλάξας τὸ φαινόμενον ἐζήτει τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἐν οἷς ἀπορῶμεν αἰτίας εὐλόγου, τὸ πρᾶγμα ἀναιρήσομεν, ὥρα λέγειν
E ἡμῖν, ὅτι μήθ' ὁρῶμεν ὅλως, μήτ' ἀκούομεν, ἀλλὰ μήτ' αἰσθανόμεθα, μήτ' ἀναμιμνησκόμεθα, μήτ' ὀνείρους ὁρῶμεν, ὡς ἄπορος γε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἡ αἰτία τῆς γενέσεως. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τὸ θῆλυ ζῶον σπέρμα ταῖς αἰσθήσεσι πιστευτέον, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, οὐκ ἀνατρεπτέον δὲ τῷ λόγῳ τὴν ὕπαρξιν τῶν ἐναργῶν. ἥτις δή ἐστιν ἡ αἰτία δι' ἣν σπερμαίνοντος καὶ τούτου, ὅμως ἄρρεν ἐγένετο τὸ ζῶον, ἐπισκεπτέον ἢ διὰ τί γενομένου τοῦ ἄρρενος ἐφυλάχθη καὶ τὸ θῆλυ τὸ σπέρμα, βέλτιον γὰρ ἦν ἔχειν αὐτὸ περίττωμα συντελοῦν εἰς τὴν τοῦ κυου-
F μένου γένεσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθήναιον ἔμπαλιν ἐχρήσαντο τῷ λόγῳ· διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναί φασι τῷ θήλει περίττωμα σπερματικὸν, ὅτι τὸ αἱματικὸν ἔχει. δύο δ' οὐκ ἦν αὐτῷ περιττώματα γενέσθαι. προστιθέασι δή ἐνίοτε τῷ λόγῳ, καὶ ὡς οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἓν ζῶον ἀμφοτέρας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς τοῦ κυηθησομένου, τήν τε ὕλην καὶ τὴν δύναμιν.

[illegible]

λει τὴν κρᾶσιν αὐτῷ ἀδύνατον. καὶ ταύτην οὖν οὐ μικρὰν χρείαν παρέχει τῷ κυηθησομένῳ τὸ τῆς θηλείας σπέρμα, καὶ ὥσπερ τις οἰκεία τροφὴ γίνεται τῷ τοῦ ἄρρενος ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον ὑπάρχον, παχυτέρῳ γε ὄντι καὶ θερμοτέρῳ. μὴ τοίνυν ἀδύνατον εἶναι λέγωμεν, ἀμφότερα ἀθροίζειν D περιττώματα τὸ θῆλυ. φαίνεται γὰρ ἀθροίζειν αὐτά, καὶ δυνατὸν εἶναι φάσκειν τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ὑπάρχειν. οὐ γὰρ τοῦτο ἀδύνατον ὅ γε ὑπάρχει σαφῶς, ἀλλ᾽ ὁ διαβάλλων αὐτὸ λόγος ἀπίθανος, ἐναντιούμενος τοῖς ἐναργέσι. μήτε οὖν μάτην γεγονέναι τὸ τῆς θηλείας λέγωμεν σπέρμα. βέλτιον γὰρ ἦν αὐτοῖς ὀλίγον τι παραθραύσασι τοῦ λόγου φάσκειν ἀδύνατον εἶναι τὸ θῆλυ, τό θ᾽ αἱματικὸν ἴσχειν περίττωμα, καὶ τὸ σπέρμα γόνιμον, εἴ γε διὰ μὲν τὸ τῆς κράσεως ψυχρὸν ἀθροίζουσιν αἷμα περιττόν. ἰσχυρᾶς δὲ δεῖ θερμότητος εἰς γένεσιν ἀκριβῶς κατειργασμένου τοῦ σπέρματος. ὑγρότερον μὲν E οὖν τὸ θῆλυ καὶ ψυχρότερον, θερμότερον δὲ καὶ ξηρότερον τὸ ἄρρεν. εὐλόγως ἄρα τὸ μὲν ἐνδεῖ τι, πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος ἀκριβῆ κατεργασίαν, τὸ δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ περίττωμα ἔχειν αἱματικὸν ὑπὸ θερμότητός τε καὶ ξηρότητος ἅπαν ἐξικμαζούσης. διὰ τοῦτο καὶ ὅσα ἐστὶ τῶν ζώων ξηρότερα ταῖς κράσεσιν, ὥσπερ ὄρνιθές τε πολλαί, καὶ τῶν ἰχθύων οὐκ ὀλίγοι, τά τε ὠὰ πέφυκε γεννᾶν ἄνευ τῆς πρὸς τὸ ἄρρεν ὁμιλίας. ἐνδεῖ γοῦν ὅμως καὶ τούτοις τι πρὸς τὸ τέλεον, εἰ μὴ μεταλάβοι τῆς ἐξ ἐκείνου θερμότητος. οὐ μὴν ἀδύνατόν γε ἐπινοῆσαι τοιαύτην κρᾶσιν ζώου σώματος ὡς γεννῆσαι ἀτελὲς ζῷον, ἄνευ τῆς F πρὸς ἕτερον ὁμιλίας. ζῷον μέντοι γε τέλεον ἐν αὑτῷ κυῆσαι χαλεπὸν ὄντως ἐστί, καὶ ἴσως ἀδύνατον. ἐν πολλῷ γὰρ χρόνῳ δεῖ τρέφεσθαι τὸ τοιοῦτο κύημα. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι χωρὶς τοῦ περιττωματικὸν εἶναι τὸ θῆλυ. περιττωματικὸν δ᾽ οὐκ ἂν εἴη, χωρὶς τοῦ ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρότερον ἱκανῶς ὑπάρχειν τῇ κράσει.

[illegible] maſculo ſemini exiſtit, nempe humidius & frigidius exiſtens, quum illud craſſius ſit & calidius. Ne igitur impoſſibile eſſe dicamus, fœminam vtraque excrementa coaceruare. Apparet enim quod ipſa coaceruet, & rectè vtique vt poſſibile aſſeritur, quòd manifeſtè exiſtere videtur: non enim impoſſibile eſt hoc quod manifeſtè exiſtit: verùm ratio quæ ipſum calumniatur, minimè probabilis eſt, vtpote contraria his quæ euidenter apparent. Ne igitur fruſtra generatum eſſe ſemen muliebre dicamus: meliùs enim erat ipſos modicè caſtigato ſermone dicere, Impoſſibile eſſe fœminam & ſanguineum habere excrementum, & ſemen fœcundum, ipſis enim ob temperamenti frigiditatem ſanguis ſuperuacaneus coaceruatur, forti autem calore opus eſt ad generationem ſeminis exactè elaborati & percocti, & humidior quidem eſt fœmina ac frigidior: calidior autem & ſiccior maſculus. Meritò igitur alteri quidem deeſt quid ad exactam ſeminis percoctionem: alteri verò impoſſibile eſt ſanguineum excrementum habere, præ calore & ſiccitate idipſum totum reſiccante. Ob id igitur & animalia quæ ſicciore temperamento prædita ſunt, velut plurimæ gallinæ, & ex piſcibus non pauci, oua generare ſolent, citra maſculi conuerſationem, deeſt tamen etiam his quippiam ad perfectionem, ſi non aſſumant ex illo calorem. Non tamen impoſſibile eſt animo concipere tale temperamentum animalis corporis, vt imperfectum animal generet abſque alterius commixtione, animal tamen perfectum in ſeipſo concipere, verè difficile eſt, & fortaſſis impoſſibile. Per multum enim tẽpus eiuſmodi conceptum fœtum nutriri oportet, hoc verò fieri non poteſt citra hoc vt fœmina excrementis redundet. Excrementis autem redundare non poterit citra hoc, vt temperamento multùm frigidior & humidior exiſtat.

Digitized by Google

nem fieri contingit, omnes partes alteri parentum ſimiles generabuntur, cuiuſcunque tandem ſemen prædominabitur id tamen fieri non apparet. Equidem ſi poſſibile eſt aliquas partes à ſeminis maſculi motu vim obtinere, aliquas verò à muliebris, non ampliùs ſimilariū partium eſſe videbitur ſemen, attamen videtur magis omni alio tale eſſe. Atq; hoc erat quod nos in cōmuni cōfitebamur cum Ariſtotele & Athenæo, qui ex ſanguinis coctione ipſius generationē conſtituūt nō ex omniū animalis partium eliquatione. Si tamen etiā ſimilarium partium exiſtat, & miſceatur in vtero muliebre ſemē virili: poſſibile eſt ipſa circa fœtus effingendos inuicem prædominari iuxta diuerſas partes. quando ſanè & ex membranis circa fœtum allantoidem tunicam appellatam ex ſolo muliebri ſemine generari, ſuperiori ſermone eſt demōſtratum. Fieri autem poteſt etiamſi ſimilarium partiū ſit tale ſemen id poſſe ex omni ſui ipſius parte, omnes animalis partes efficere. Hac namque ratione ſemina ipſa differunt, quòd id quod primum elapſum eſt, aut craſſius eſt, quod verò poſtea ſequitur circa ſecundam aut tertiam eiaculationem, aut tenuius, aut frigidius, aut imbecillius, aut ſubſtātiæ inſiti ſpiritus minùs particeps. Quemadmodum etiam vice verſa, quod primùm imbecillius, aut frigidum, aut ſpirituoſum exiſtit. Contrarium verò ipſi id quod prodiit circa ſecundam', aut tertiam, aut quartam eiectionem. deinde ſic in permixtione prædominatur in aliquibus quidem aliis partibus ſemen maſculum, in aliquibus verò fœmineum. vbicunque verò dominetur, ea pars dominanti aſſimilatur, etenim in omni parte materiæ opifex ſimul adeſt. Neque ſeparatum eſt ſeorſim quidem mouens, & ſeorſim quod mouetur : ſed ſeipſum mouet & concinnat ſemen, & ſanè etiam augeſcit, vt antea dicebatur alimentum ex vterum geſtante trahens.

ὁμοιότητος. εἰ γὰρ δὴ κατὰ τὸ κρατοῦν σπέρμα συμβαίνῃ γίνεσθαι τὴν ὁμοιότητα, πάντα ὅμοια τὰ μόρια γενήσεται θατέρῳ τῶν γονέων, οὗπερ ἂν ἐπικρατήσῃ τὸ σπέρμα. οὐ μὴν φαίνεταί γε συμβαῖνον οὕτω. καὶ μὴν εἴπερ ἐγχωρεῖ τινὰ μὲν τῶν μορίων ὑπὸ τῆς τοῦ ἄρρενος ἐπικρατηθῆναι κινήσεως, ἔνια δὲ ὑπὸ τῆς θήλεος, οὐκέτι ὁμοιομερὲς εἶναι δόξει

D τὸ σπέρμα, καίτοι γε δοκεῖ πάντως μᾶλλον εἶναι τοιοῦτο. καὶ ἦν ἡμῖν ὁμολόγημα κοινὸν τοῦτο πρὸς Ἀριστοτέλη καὶ Ἀθήναιον, ἐκ τῆς τοῦ αἵματος πέψεως τὴν γένεσιν αὐτοῦ τιθεμένοις, οὐκ ἐκ τῆς ἁπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων ἀποτήξεως. εἰ μή τι κἂν ὁμοιομερὲς ὑπάρχῃ, καὶ μιγνύηται κατὰ τὴν γαστέρα τὸ θῆλυ σπέρμα τῷ ἄρρενι, δυνατόν ἐστι κατὰ τὰς τῶν ἐμβρύων διαπλάσεις ἐπικρατεῖν ἀλλήλων αὐτὰ, κατὰ διαφέροντα μόρια. ὅπου γε καὶ τῶν ὑμένων, τῶν περὶ τὸ ἔμβρυον ὁ πρόσθεν λόγος ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ τῆς θηλείας μόνης σπέρματος

E γίνεσθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα. ἐγχωρεῖ δὲ κἂν ὁμοιομερὲς ᾖ τὸ σπέρμα τοιοῦτο, οἷον ἐξ ἅπαντος ἑαυτοῦ μορίου δημιουργεῖν ἅπαντα τοῦ ζώου μέρη. ταύτῃ γοῦν οὕτω διαφέρει· τὸ μὲν πρῶτον ἐκπεσὸν, ἤτοι παχύτερόν ἐστι, τὸ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ κατὰ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον ἐξακοντισμὸν, ἤτοι λεπτότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ἀσθενέστερον, ἢ τῆς τοῦ συμφύτου πνεύματος οὐσίας ἐλάττονος μετέχον, ὥσπερ γε τὰ ἐναντία· τὸ μὲν πρῶτον ἀτονώτερον, ἢ ψυχρὸν, ἢ πνευματῶδες ὑπάρχει. ἐναντίον δ᾽ αὐτῷ τὸ κατὰ τὴν δευτέραν, ἢ τρίτην, ἢ τετάρτην ἔκπτωσιν, εἶθ᾽ οὕτως ἐν τῇ μίξει κρατεῖ, ἐν ἄλλοις μὲν τισὶ

F μορίοις τὸ τοῦ ἄρρενος, ἐν ἄλλοις δὲ τὸ τῆς θηλείας. ὅπου δ᾽ ἂν κρατήσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο συνεξομοιοῦται τῷ κρατοῦντι. συνυπάρχει γὰρ ἐν ἅπαντι μορίῳ τῆς ὕλης ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀποκέκριται δὲ χωρὶς ἰδίᾳ μὲν τὸ κινοῦν, ἰδίᾳ δὲ τὸ κινούμενον, ἀλλ᾽ ἑαυτὸ κινεῖ καὶ ῥυθμίζει τὸ σπέρμα, καὶ δὴ καὶ αὐξάνει, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐλέγετο τὴν τροφὴν ἕλκον ἐκ τῆς κυούσης.

ἀλλὰ καὶ ἡ διάπλασις αὐτὴ καὶ ἡ θέσις ἁπάσαις ταῖς ἀρτηρίαις ἐστὶ καὶ ταῖς φλεψὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα τῶν ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν ζώων, ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἥμαρτε πάμπολυ. τὸ δὴ οἴεσθαι τὸ μὲν ἄρρεν ζῶον ὅταν ἐπικρατήσῃ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ κατὰ τὴν τῆς θηλείας ἐπικράτησιν γίνεσθαι πιθανὸν ἱκανῶς ἐστι. μάχεται δὲ αὐτῷ τὸ καὶ τὰ θήλεα πολλάκις ὁμοιότατα γίνεσθαι τῷ πατρί, καὶ τῶν ἀρρένων οὐκ ὀλίγα τῇ μητρί. βέλτιον οὖν ἴσως ἐστὶν οὐχ ἁπλῶς ἐπικρατείᾳ τῶν σπερμάτων γίνεσθαι φάναι τὸ θῆλυ καὶ ἄρρεν, ἀλλὰ κατὰ τὰ διαφέροντα μόρια. μάχεται δὲ ὡς εἴρηται καὶ τοῦτο, τὸ μὴ μόνον τὰ γεννητικὰ μόρια διαλλάττειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. δεήσει γὰρ οἶμαι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν ἥτις ποτ' ἐστὶ δι' ἣν ἄρρεν μὲν ἐνίοτε τὸ παιδίον γίνεται, ὁμοιότατον δὲ τῇ μητρί. κατὰ μὲν οὖν τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμοιότητες φαίνονται διτταὶ τοῖς ἐγγόνοις πρὸς τὰ γινόμενα. πρώτη μὲν ἡ κατὰ τὸ τῆς ὅλης οὐσίας εἶδος, ὅταν ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππος ἐξ ἵππου γεννᾶται, καὶ ταύτης τὸ πλέον ἡ μήτηρ φαίνεται παρέχειν. ἑτέρα δ' ἡ κατὰ τὰ ὄντα τοῖς εἴδεσι διαφορά, ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἵππου πρὸς ἵππον, ἐν αἷς τὸ ἐπικρατῆσαν τῶν σπερμάτων ἐδείκνυτο πλέον. ἄλλη δ' εὕρηται νῦν ὁμοιότης τρίτη, παρὰ τὰς πρόσθεν, ἡ ὡς ἄρρενος πρὸς ἄρρεν, ἢ θήλεος πρὸς θῆλυ, περὶ ἧς πρόκειται σκοπεῖν, ὅπως γίνεται. οὔτε γὰρ ὅταν ἐν τοῖς γεννητικοῖς μορίοις ἐπικράτησις γίνεται, διὰ τὸ καὶ παντὶ τῷ σώματι διαφέρειν ἄρρεν θήλεος, οὐδ' ὅταν παντὶ κρατήσῃ τὸ ἕτερον σπέρμα. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἀρρένων ὁμοιοῦται τῇ μητρί, καὶ τῶν θηλειῶν τῷ πατρί. τίς οὖν ἄλλη παρὰ ταύτας ἐστίν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μία μόνη λείπεσθαι τῇ κράσει τῶν δραστικῶν ποιοτήτων ἑπομένη, καλῶ δ' οὕτως εἴωθα θερμότητα καὶ ψυχρότητα. σκεπτέον οὖν εἰ κατὰ τὴν τούτων ὑπάλλαξιν ἄρρεν καὶ θῆλυ γίνεσθαι δύναται. φαίνεται δὲ καὶ αὐτῶν τῶν κυουμένων ἔτι τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος οὐ μόνον θερμότερον, ἀλλὰ

per totū tum maſculorū, tum muliebriū animalium corpus. Verùm hac parte plurimùm aberrauit. cæterùm opinari maſculū animal, vbi maſculū ſemen præualuerit, & muliebre iuxta muliebris ſeminis dominiū generari, ſatis probabile eſt, pugnat tamē cōtra hoc, quòd fœminæ ſæpenumero patri ſimil-
D limæ gignãtur, & ex maſculis nō pauci matri. Præſtat igitur fortaſſis non ſimpliciter dicere, ob ſeminum dominiū totum tum marem, tum fœminā generari, ſed circa diuerſas partes. Pugnat autē, vt dictum eſt, aduerſus hoc, quòd non ſolùm genitales partes ipſis diuerſæ ſint, ſed etiā totum corpus. Oportebat igitur (opinor) inquirere quænā cauſa ſit, ob quam puer aliquando quidē maſculus gignitur, verū matri ſimillimus. Iuxta ſuperiùs igitur habitū ſermonē, duplices apparēt eſſe ſimilitudines natorum ad parentes: Prima quidē ſecundum ſpeciem totius ſubſtantiæ, quum homo ex homine, & equus
E ex equo gignitur, & hãc ſanè mater magis exhibere apparet. Altera verò iuxta differētiam eorum quæ eadem ſpecie exiſtunt, hominis videlicet ad hominem, & equi ad equum. in quibus prædominans ſemen plus poſſe demonſtratum eſt. Inuenta eſt autē nunc tertia ſimilitudo præter priores, quæ eſt vt maſculi ad maſculum, aut fœminæ ad fœminam, de qua nunc videre propoſitum eſt, quomodo fiat. Neque enim quum in genitalibus partibus dominium contingit, ob id etiam toto corpore maſculus à fœmina differt, neque quum penitus vicerit alterum ſemen, multi enim maſculi matri ſimiles fiunt, & fœminæ patri. Quæ eſt igitur alia præter has
F cauſa? Mihi quidem vna ſola reliqua eſſe videtur conſequens ad temperamentum qualitatum actiuarum, ſic verò calorem & frigus appellare ſolemus. Conſiderandum igitur an iuxta harum permutationem maſculus & fœmina generari poteſt. Apparet autem & inter ipſos fœtus adhuc, maſculus fœmina non ſolùm calidior, ſed

Digitized by Google

ſoleat. Itaq; & arterias maiores & fortiùs pulſantes habet, ac totũ corpus robuſtũ ac vegetũ ad motus. Talia autẽ omnia non ſolùm in iam editis ſed etiã in his quæ adhuc in vtero geſtantur, ſigna ſunt caloris prædominantis. Et ob id etiam in dextro vtero maſculi geſtari videntur, & rarò admodum viſa eſt fœmina in hoc vtero, quemadmodum rarò etiã in ſiniſtro vtero maſculus. Sic verò etiam teſticulorum corpulentior dexter exiſtit, & priùs quidem tempore pubertatis inflatus, generatores maſculorum facit, gracilior verò & poſteriùs tumeſcere incipiens fœminarum genitores oſtendet. Dictum porrò de his vberiùs in quinto diſſectionis Hippocratis, illius enim ſunt hæc inuenta. Nunc autem tantùm ex ipſis ſumere ſatis erit, quòd ſiquidem dextræ partes ſiniſtris ſunt calidiores, quemadmodum certè ſunt, fuerit vtique hoc ſignum fœminâ maſculum calidiorem eſſe. Demonſtratum eſt autem & ſicciorem, eſt enim calidior & ſiccior. Verùm quòd ſit talis omnes confitentur, qui modo aliquid de temperamentis prodiderunt, quin & quòd ad huiuſmodi temperamentum robur actionum conſequatur, itidem confeſſum eſt. Quapropter verò fœtus eiuſmodi temperamento præditus teſticulos extra pendentes habeat, & iuxta ipſos pudendum prælongum, & vterum ex nulla parte. contrà verò humidior ſimúlque frigidior teſticulos intùs habeat, itémque vteros, itidémque intrinſecus totum pudendum in præſenti ſermone conſiderare propoſitum eſt. Videor autem mihi videre, aliquid ex his quæ in diſſectione apparent, incitabulum nobis fore ad inueniendum ea quæ quæruntur. eſt autem hoc ipſum proportio genitalium membrorum tum in maſculo, tum in muliebri animali. Si quis enim geminæ naturæ vterum eſſe animo concipiat, ita vt tum extra peritonæum elabatur, tum ſic inuertatur, &

λον ἐργάζεσθαι τί τοῦτο πέφυκε πολὺ πλεονάζον θερμόν. ταῦτά τοι καὶ ἀρτηρίας μείζονάς τε καὶ ἰσχυρότερον ἔχει σφυζούσας, καὶ ὅλον τὸ σῶμα εὔτονόν τε καὶ ἕτοιμον εἰς τὰς κινήσεις· τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀποκυηθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ κυουμένων ἔτι θερμοῦ κρατοῦντος τὰ ἅπαντά ἐστι γνωρίσματα.
D διὰ ταῦτα κἀν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ φαίνεται κυούμενα τὰ ἄρρενα, καὶ σπανίως ὤφθη ποτὲ θῆλυ κατὰ ταύτην τὴν μήτραν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἄρρεν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὄρχεων εὐτραφέστερος μὲν ὁ δεξιὸς ὑπάρχει, καὶ πρότερος μὲν ἐν τῷ ἡβᾶν διαφυσηθεὶς ἀρρενογόνους ποιεῖ. ἀτροφώτερος δὲ καὶ ὕστερον ἀρξάμενος ἐξαίρεσθαι, θηλυγόνους. εἴρηται δὲ ὑπὲρ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς. ἐκείνου γάρ ἐστιν εὑρήματα· νῦν δὲ ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτο ἐξ αὐτῶν λαβεῖν, ὡς εἴπερ ἐστὶ τὰ δεξιὰ μόρια θερμότερα τῶν ἀριστερῶν ὥσπερ
E ἐστὶν, εἴη ἂν τοῦτο γνώρισμα τοῦ θερμότερον εἶναι τὸ ἄρρεν, τοῦ θηλείας. ἐδείχθη δὲ καὶ ξηρότερον, θερμότερον γάρ ἐστι καὶ ξηρότερον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἐστὶ τοιοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν ὅσοι τι περὶ κράσεων ἐπραγματεύσαντο, καὶ ὡς ἕπεταί γε τῇ τοιαύτῃ κράσει ῥώμη τῶν ἐνεργειῶν ὡμολόγηται καὶ τοῦτο. διότι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτο τῇ κράσει κύημα τοὺς ὄρχεις ἐκτὸς ἔχει κρεμαμένους, καὶ κατ' αὐτῶν τὸ αἰδοῖον περιμῆκες, καὶ μήτραν οὐδαμόθεν. τὸ δ' ὑγρότερόν τε ἅμα καὶ ψυχρότερον, ἔνδον μὲν τοὺς ὄρχεις καὶ τὰς μήτρας, ἔνδον δὲ καὶ αὐτὸ σύμπαν τὸ αἰδοῖον, ἐν τῷ παρόντι λόγῳ προὔκειτο σκο-
F πεῖσθαι. δοκῶ δέ μοί τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ὁρμητήριον ἡμῖν γενέσθαι τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως. ἔστι δὲ τοῦτο τῶν γεννητικῶν μορίων ἀναλογία, κατά τε τὸ ἄρρεν ζῶον, καὶ κατὰ τὸ θῆλυ. διφυῆ γὰρ ὑπάρχουσαν τὴν μήτραν τῶν γυναικῶν, εἴ τις ἐπινοήσειε δύο ταῦτα πάσχουσαν, ἅμα τε προελθοῦσαν ἔξω τοῦ περιτοναίου καὶ οὕτως ἐκτρεπομένην,

Digitized by Google

βῶν καὶ ἀρτηριῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν καυλὸν καὶ τὸν ὄσχεον ἐπὶ τῶν ἀρρένων, τοῖς τε κατὰ τὸν τράχηλόν τε τῶν ὑστερῶν καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον· οὕτω δὲ καὶ τῶν τὰς μήτρας τρεφόντων ἀγγείων ἀνάλογον, αἱ ἀρχαὶ τοῖς τῶν ὄρχεων τῶν ἀνδρῶν. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν νεύρων ἀρχὴ διάφορος ἑκατέροις ἐστὶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν αὐτῶν τοῦ νωτιαίου χωρίων ἐπ' ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν ἀφώρμηνται. πάντ' οὖν φαίνεται, τὰ συνιστῶντα τὴν οὐσίαν τῶν γεννητικῶν μορίων ἑκατέρων τῶν ζώων ὑπάρχοντα, καὶ κατὰ μηδὲν ὅλως πλεονεκτοῦν, μήτε τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος, μήτε τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος, ἀλλ' ἑνὶ μόνῳ διαφέροντα, τῷ τὰ μὲν ἔνδον εἶναι, τὰ δὲ ἐκτός· ὥστε εἰ νοήσῃς ἐν τῇ τοῦ κυουμένου ζώου διαπλάσει τὰ γεννητικὰ μόρια, τὴν μὲν πρώτην ὑπογραφὴν καὶ οἷον ὑποτύπωσιν ἐντὸς λαμβάνοντα τοῦ περιτοναίου, μετὰ ταῦτα δ' ἐκτὸς ἀνίσχοντα τὴν ἄρρενος ζώου γένεσιν οὕτως ἂν μάθοις. ὅτι δ' οὐκ ἄλλως ἡ φύσις εἴωθε τὰ τοιαῦτα δημιουργεῖν τῶν μορίων, ἐκ πολλῶν τεκμηρίων ἔνεστί σοι μαθεῖν· ἑνὸς μὲν τοῦ πρώτου τῶν φαινομένων ἐπὶ τοῖς νεογενέσι ζώοις, ὀδόντων μὲν ἐν τοῖς φατνίοις ἔτι κατακεκρυμμένων ἐντὸς, ὀφθαλμῶν δ' ἐπὶ τῶν πλείστων ἔτι κεκλεισμένων, ἐπ' ἐνίων δὲ μηδὲ διηρθρωμένων. ἀκριβῶς δ' ἑξῆς τὴν τούτων θέαν, τὰς ἀμβλώσεις παραφυλάττων, ἔτι τε τὰς ἐπὶ τῶν κυούντων ζώων ἀνατομάς, εὕροις ἂν τά τ' ἄλλα καὶ αὐτὰ τὰ γεννητικὰ μόρια τοιαύτην ἴσχοντα τὴν γένεσιν. ἀνδρὶ δὲ γεγυμνασμένῳ περὶ φύσιν, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα λογίσασθαι μόνα τὰ νῦν λεχθησόμενα. χρῆται μὲν ὀργάνοις ἡ φύσις εἰς τὴν τῶν μορίων δημιουργίαν, καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων κοιλίας ἀέρι τε καὶ πυρί. καὶ γὰρ εὐρῦναι, καὶ διαφυσῆσαι, καὶ διατεῖναι, καὶ ξηρᾶναι, καὶ κρατῦναι τὰ σώματα τούτων ἔργον ἐστίν· εἰ δ' ἀναπνεύσειε πρὸς τὸ ἐκτὸς, ἀπολείψει τὴν ὕλην. ὅσα τοίνυν τῶν εἰρημένων μορίων ἡ φύσις διαπλάττει τὴν ἐκτὸς ἅπασαν περιγραφὴν οἷον ἕρκος ὀχυρόν. ὅταν δ' ὑπογράψηται τὸ τῶν δημιουργουμένων εἶδος

nis & arteriis procedunt. Eodem verò modo quæ
ad penem, & ſcrotum in maribus tendunt, illis
reſpondent quæ ad collum vteri & pudendum
muliebre pertingunt. Eandem etiam habent pro-
portionem principia vaſorum vterum nutrientiũ
cum his quæ in ſcroto ſunt virorum. Nec verò ner-
D uorum principium vtriſque diuerſum eſt, ſed ab
iiſdem medullæ ſpinalis regionibus & in viris, & in
fœminis procedit. Omnia igitur quæ genitales
partes conſtituunt in vtriſque animalibus exiſtere
apparet, & in nullo penitus fœminam à maſculo,
aut maſculum à fœmina ſuperari, ſed vno ſolo dif-
ferre, quòd alteræ partes intus, alteræ foris exiſtũt.
Quare ſi animo volutabis, quod in animalis, quod
in vtero geſtatur, formatione, genitales partes pri-
mam delineationẽ & quaſi adumbrationem intra
peritonæum accipiant, poſtea verò emergant: ſic
vtique maſculi animalis generationem didiceris.
E Quod verò natura eiuſmodi partes non aliter effin-
gere ſoleat: ex multis indiciis condiſcere tibi licet.
Ex vno quidem, & quod primum in recens editis
animalibus apparet, dentibus nimirũ intra locellos
ſuos adhuc occultatis, oculis verò in pleriſq; adhuc
clauſis, in aliquibus verò neque articulatis. Exactũ
autem horum ſpectaculum habebis abortus conté-
plando. ampliùs verò & in prægnantium animaliũ
diſſectionibus reperies tum alia, tum ipſa genitalia
membra eiuſmodi generationem habere. Cæte-
rùm viro circa naturam exercitato hæc ſola conſi-
derare ſatis erit quæ nũc dicentur. Natura organis
vtitur ad partium opificium, & maximè earum quę
F cauitates habent, & aëre & igne. Nam & dilatare
& inſufflare, & extendere, & ſiccare, & roborare
corpora ipſorum opus eſt, ſi verò foràs expirarint,
relinquent ipſam materiam. Circa vnamquamque
igitur prædictarum partium natura omne extrin-
ſecus lineamentum velut ſeptum munitum, effin-
git. Poſtquam verò opificij ſpeciem delineauit,

& tertium in quo olfactum, deinde quarto gradui auditum addit, & quinto viſum, poſtea differentias etiam ipſorum quas recenſui. Nihil igitur mirum eſt, quemadmodum talpæ oculos habent qui intus articulari & particulatim digeri ac componi cœperunt, verũ natura ipſos extrà producere nõ potuit: eodẽ modo & genitales partes muliebribus animalibus intus efformatas eſſe, & extrinſecus emergere non potuiſſe propterea quòd tota natura ipſorum debilior ſit & imperfectior, quemadmodum etiam Ariſtoteles dixit. Verùm tanto ſanè muliebriũ animalium natura perfectior eſt quàm talparũ, in quãtum talpæ nullo cæcitatis commodo fruuntur. Nõ parum verò ad generis propagationem muliebre animal confert: nam vt humidius & frigidius productum, recremẽta ſecum connutriturũ erat ad alimẽtum fœtibus ipſis idonea, & ſanè paucis capitibus omnem ipſorũ naturam perſtringemus. Quum primi & recentis fœtus compages liquidior ſit & frigidior: tũc & principium formationis ſeriùs accipit, & finem adeò tardum & debilẽ, vt hæ partes foràs emergere non poſſint. & quum circa partes quæ poſtremùm efformãtur naturã delaſſari ac debilitari cõtigit; imbecilliores etiam aliis abſoluuntur. Demonſtratum autem nobis in aliis operibus eſt, quodcunque ſuperuacaneum ſiue ex cõmodo alimento ſiue non commodo ſit, à fortioribus partibus ad debiliores propelli, ideóque muliebre animal quandoquidem imbecillius factum eſt, etiam recrementis ſuperuacaneis redundat. Quãdo verò omnium ipſius partium debiliſſimæ ſunt genitales, ob id ſanè in has ſuperuacaneus ſanguis peruenit, qui ſalubris quidẽ purgatio ſit fœminis priùs quàm concipiant; tempore verò geſtationis in vtero, idonea materia in alimentum ipſis fœtibus exiſtit. Hęc igitur à me dicta ſunt, & manifeſtum iam factum eſt, in calidiore & ſicciore fœtus temperamento,

τὴν ἀκοήν, καὶ πέμπτην τὴν ὄψιν, εἶτ' αὐτῶν, ἃς εἴρηκα διαφοράς. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν, ὥσπερ οἱ ἀσπάλακες ἔχουσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔνδον ἀρχομένους διαρθροῦσθαι, ἔξω δ' αὐτοὺς ἡ φύσις προσαγαγεῖν οὐκ ἠδυνήθη. κατὰ D τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ γεννητικὰ τοῖς θήλεσι τῶν ζῴων, ἔνδον μὲν διαπλασθῆναι καὶ πρὸς τοὔκτος ἀναχεῖν μὴ δυνηθῆναι, διὰ τὸ τὴν φύσιν ὅλην αὐτῶν ἀρρωστοτέραν τε εἶναι καὶ ἀτελεστέραν, ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν. ἀλλὰ τοσοῦτόν γε τῆς τῶν ἀσπαλάκων φύσεως ἡ τῶν θηλειῶν ζῴων ἐστὶ τελεωτέρα, καθ' ὅσον ἐκεῖνοι μὲν οὐδενὸς ἀπολαύουσι χρηστοῦ τῆς τυφλότητος. οὐ σμικρὰ δὲ εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν συντελεῖ τὸ θῆλυ ζῷον, ἅτε γὰρ ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον γενόμενον, ἔμελλε θρέψειν περιττώματα πρὸς τροφὴν τοῖς κυουμένοις ἐπιτήδεια. καὶ δὴ καὶ κεφαλαίοις ὀλί- E γοις ἅπασαν αὐτῶν ἐπελθῶμεν τὴν φύσιν. ὅταν ἡ τοῦ πρώτου κυήματος σύστασις ὑγροτέρα γίνηται καὶ ψυχροτέρα, τήν τε ἀρχὴν τῆς μορφώσεως ὀψιαίτερον ἴσχει, καὶ τὴν τελευτὴν οὕτω βραδεῖάν τε καὶ ἄρρωστον, ὡς μὴ δυνηθῆναι πρὸς τοὔκτος ἀναχεῖν τὰ μόρια. διὰ ταῦτ' οὖν αὐτὰ περὶ τὰ τελευταῖα διαπλασθέντα κάμνειν συνέβη τὴν φύσιν, καὶ ἀσθενεστέραν τῶν ἄλλων ἀποτελέσασθαι. δέδεικται δ' ἡμῖν ἐν ἑτέροις ὅ,τι περ ἂν ᾖ περιττὸν, εἴτε τροφῆς χρηστῆς, εἴτε μὴ χρηστῆς, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων μορίων εἰς ἀσθενέστερα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ θῆλυ ζῷον ὅτι μὲν ἀσθενέστερον ἐγένετο, F καὶ περιττωματικόν ἐστιν· ὅτι δ' ἁπάντων αὐτοῦ τῶν μορίων ἀσθενέστερα τὰ γεννητικά, διὰ τοῦτο εἰς ταῦτα ἀφικνεῖται τὸ περιττὸν αἷμα, κάθαρσις μὲν τοῖς θήλεσιν ὑγιεινὴ γενομένη πρὶν κύειν, ὕλη δ' εἰς τροφὴν ἐπιτήδειος τοῖς ἐμβρύοις ἐν τῷ τῆς κυήσεως καιρῷ. ταῦτ' οὖν εἴρηταί μοι καὶ γέγονε δῆλον, ἐπὶ μὲν τῇ θερμοτέρᾳ τε καὶ ξηροτέρᾳ κράσει τοῦ κυήματος,

Digitized by Google

σαμεν. ἢ δῆλον ὅτι εἰ σπερματικοί εἰσιν ἀγγεῖα καὶ οὗτοι, τοῖς ἐκτμηθεῖσι ζώοις τοὺς ὄρχεις ἀπόλλυται παντάπασιν ἡ τῆς μίξεως ἐπιθυμία. χρὴ γὰρ εἴπερ ἄρα μίγνυσθαι μὲν, μὴ γεννᾶν δὲ, διότι λεπτὸν καὶ ὀρρῶδές ἐστι τὸ κατ᾽ αὐτοὺς σπέρμα· φαίνεται δὲ οὐχ οὕτως γινόμενον. καὶ μὴν οὐκ ἐγχωρεῖ τὰ μὲν ὄργανα τῆς σπερματικῆς ἔχειν, οὐκ ἔχειν δὲ αὐτῶν τὴν χρῆσιν. ἁπάντων γὰρ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡ φύσις, τοῖς ζώοις ἔδωκε δυνάμεις συμφύτους ἀδιδάκτους χρῆσθαι πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἀποδέδεικται δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων, καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους πρότερον, ἄλλων τε πολλῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. ὥστε οὐδὲν δέω κατασκευάζειν αὐτὸ πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιούμενος, ἀλλ᾽ ὑποκειμένου κοινοῦ πᾶσιν ἡμῖν ὁμολογήματος, τοῦ μήτ᾽ ἄχρηστόν τι καὶ περιττὸν ἐργάσασθαι μόριον τὴν φύσιν, μήτ᾽ αὖ τῆς χρησομένης αὐτῷ δυνάμεως, ἀναλήψομαι τὸν λόγον· οἱ ἀδενώδεις παραστάται κατὰ τὰς τῶν ὄρχεων ἐκτομὰς οὐδὲν πεπονθότες, οὐκ ἐπεγείρουσι τὸ εὐνουχισθὲν ζῶον εἰς τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, ὡς ἂν ἄλλο τι μᾶλλον ὑπάρχοντες, ἢ σπερματικὸν ὄργανον, ἑτέρας τέ τινος ἕνεκα χρείας γεγονότες. ὥσπερ γὰρ εἴ τινος ἄλλου μορίου διαφθαρέντος, ἀβλαβῶν δὲ ὑπαρχόντων τῶν ὀφθαλμῶν, οὐχ ὑπέμεινεν ἡμῖν τὸ βλέπειν, οὐκ ἂν ὀφθαλμῶν ἐνέργειαν φαμὲν αὐτό. καὶ εἰ τῶν σκελῶν μηδὲν βεβλαμμένων, ἀπόλοιτο βάδισις, οὐκ ἂν τούτων ἐνέργειαν αὐτὴν ἐπιτιθέμεθα. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον εἰ τῶν ἀδενωδῶν παραστατῶν ὑγιῶν διαφυλαττομένων ἀπόλοιτο τοῖς ζώοις ἡ ἀφροδίσιος ὁμιλία, τῶν γεννητικῶν οὐκ εἰσὶν οὗτοι μορίων. ὡς οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀναστομοῦσθαι, πιθανῶς συνελογίσαντο τίνος ἕνεκα γεγονέναι χρείας αὐτούς, οὕτως ἐπὶ τῶν θηλειῶν θεασαμένους ἑτέρως τελευτῶντας, ἐχρῆν κἀνταῦθα συλλογίσασθαι τὸ μὴ τῆς αὐτῆς. εἶθ᾽ ἑξῆς ἀπορήσαντας ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰς ἀποδείξεις

malibus quibus teſtes exceti ſunt, deperit penitus
coeundi appetentia? Oportet enim vtiq; coire qui-
dem ipſa, non autem generare, propterea quòd te-
nue & ſeroſum eſt ſemẽ in ipſis contentum. Atqui
apparet hoc minimè ſic fieri, attamen impoſſibile
eſt organa quidem generandi ſeminis viribus præ-
D dita habere, ipſorum verò vſum non habere. Na-
tura enim inſitas facultates animalibus omniũ cor-
poris organorum dedit, atq; eas nulla inſtitutione
edoctas ad proprias actiones obeũdas, hoc ipſum
verò & à nobis in libris de vſu partium, & priùs ab
Ariſtotele aliiſque multis tum medicis, tum philo-
ſophis demonſtratum eſt. Quare nihil opus habeo
aſtruere & confirmare aduerſus illos inſtituto ſer-
mone. Verùm communi & omnibus nobis cõfeſſo
ſuppoſito, quòd videlicet neq; inutilem aliquam,
neque ſuperuacaneam partem natura facit, neque
citra facultatem, quæ ea vti debeat, repetam ſer-
E monem. Aſtites glanduloſi ex teſtium caſtratione
nihil perpeſſi, caſtratum animal ad venereum con-
ſortium non excitant, tanquam ſanè quiduis aliud
magis exiſtentes quàm organum ſeminale, & alte-
rius cuiuſdã vſus gratia generati. Quemadmodum
enim ſi alia aliqua parte corrupta, illæſis exiſtenti-
bus oculis, viſus nobis non ſuperſit integer, non ſa-
nè oculorum actionem videre eſſe diceremus. Etſi
cruribus nihil læſis, ambulatio pereat, non vtique
his hanc actionem deferremus: Eodem modo, opi-
nor, quum glanduloſis aſtitibus integris ſeruatis,
pereat in animalibus venereum conſortiũ, minimè
F certè genitales partes illi ipſi ſunt cenſendæ. Sicut
igitur ex eo quòd in eundem locũ, ſimiliter vt vaſa
ſeminaria in viris oſcula aperta habent, probabili-
ter ratiocinati ſunt ipſos eiuſdem vſus gratia gene-
ratos eſſe: Ita oportebat etiam ipſos ratione colli-
gere, in fœminis non eiuſdem vſus ergo productos
eſſe, quum videāt in eis rem aliter ſe habere. Dein-
ceps verò quum dubij hæreant circa pugnam de-

Digitized by Google

[illegible] eſſe, principiis iiſdem in vſum ſermonis aſſumptis, quæ ille ipſe ex euidentibus ſtatuit. Duplicem igitur omnium glandularum vſum eſſe ait; aut enim fulciũt vaſa ſublimia, quæ findi ſolent & diuulſionis periculum circa vehementiores motus ſuſtinere; aut ob humorum generationem partes madefacere poſſunt, quæ humectatione viſcoſa, & ex natura diſperſa indigent, vt ne facilè reſiccatæ pigræ ad motum reddantur. Atque alterum quidem glandularum genus, quod vaſa quæ findi ſolẽt, fulcit, in præſens relinquamus, vtpote quo nihil opus habemus hoc loco. Aggrediamur autem alterum in ſermone conſequens, id quod viſcoſos humores eſt generans, quod ipſum & corporis ſubſtantiam aliam habere ipſe Marinus tradit; eſſe enim, inquit, rarius & cauernoſum, & humiditate plenum, ac velut ſpongiam madore imbutam: non tamen ex omnibus ipſis ſenſiles meatus enaſci. In hoc ſanè genus glandularum & arterias & venas inſeri ait, & quaſdam vaſorum in meſenterij glandulas deſinere. Duplex namque & harum glandularum genus eſſe, quod & vſus duplex exiſtat, denſas quidem & ſiccas, quæ vaſa, quæ findi ſolent fulciunt: raras verò & humidas, in quas vaſa inſeruntur. Has ipſas etiam humiditatem velut pituitoſam generare ait, quæ ipſa humiditas internam inteſtinorum tunicam oblinit, & quaſi inungit. Quòd verò etiam glandulæ, quæ ſaliuam generant, ſenſilibus vaſis ipſam in os profundant, fere non ampliùs quiſquam ignorat. ſicut neq; quòd totas fauces glandulæ humectent, eiuſdem vſus gratia. Hoc ipſum enim æqualiter ab omnibus anatomicis confeſſum eſt. Marinus porrò adhuc alias vltra relatas iam glandulas, quæ alias partes irrigent, recenſet. verùm quum obſcuram & incertam fidem habeant, ipſas relinquamus. Porrò in præſentem ac iam nobis propoſitam rem, ſatis erit mihi fidem & probationem ex euidẽtibus

τῶν ἐμνημόνευσα μορίων, ἃ δὴ αἰσθητῶς οἱ ἀδένες ἐπιτέγγουσι, πρὸς τὸ κράτιστον Μαρῖνον ἰσχύν ἐστι, χρησάμενος ἀρχαῖς εἰς τὸν λόγον, ἃς αὐτὸς ἐκεῖνος ἐξ ἐναργῶν ἐπεστήσατο. διττὴν οὖν ἁπάντων χρείαν φησὶν εἶναι τῶν ἀδένων, ἤτοι στηριζόντων ἀγγεῖα μετέωρα, σχιζόμενα καὶ κινδυνεύοντα διασπασθῆναι

D κατὰ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, ἢ γενέσεως ὑγρῶν ἕνεκεν, ἐπιτέγγειν δυναμένων μόρια τὰ χρήζοντα παρεσπαρμένης φύσει ὑγρότητος γλίσχρου, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως καταξηραινόμενα δυσκίνητα γίνεσθαι. τὸ μὲν δὴ τῶν ἑτέρων ἀδένων γένος, ὃ τὰ σχιζόμενα τῶν ἀγγείων στηρίζει, καταλείπωμεν ἐν τῷ παρόντι, μηδέν γε αὐτοῦ δεόμενοι. προχειρισώμεθα δὲ θάτερον τὸ ἐν τῷ λόγῳ τῶν γλίσχρων ὑγρῶν γεννητικόν, ὃ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος ἑτέραν ἔχειν φησὶν αὐτὸς ὁ Μαρῖνος. ἀραιότερον γὰρ εἶναι καὶ σπογγῶδες, ὑγρότητός τε μεστόν, ὥσπερ σπογγιὰ διάβροχον, οὐ μὴν ἐκ πάν-

E των γε αὐτῶν ἐκφύεσθαι πόρους αἰσθητούς. εἰς τοῦτό γε τὸ γένος τῶν ἀδένων φησὶ καὶ ἀρτηρίας, καὶ φλέβας ἐκφύεσθαι, καί τινας τῶν κατὰ μεσεντέριον ἀγγείων εἰς τοιούτους ἀδένας τελευτᾶν. διττὸν γὰρ καὶ τούτων εἶναι τὸ γένος τῶν ἀδένων, ὅτι καὶ τὴν χρείαν διττήν, πυκνοὺς μὲν καὶ ξηρούς, ὅσοι στηρίζουσι τὰ σχιζόμενα τῶν ἀγγείων. ἀραιοὺς δὲ καὶ ὑγρούς, εἰς οὓς ἀγγεῖα καταφύεται, τούτους φησὶ καὶ τὴν οἷον φλεγματώδη γεννᾶν ὑγρότητα τὴν ὑπαλείφουσαν τὸν ἔνδον χιτῶνα τῶν ἐντέρων. ὅτι δὲ καὶ οἱ τὸ σίελον γεννῶντες ἀδένες αἰσθητοῖς ἀγγείοις εἰς τὸ στόμα προχέουσιν αὐτό, σχεδὸν οὐκέτι οὐδεὶς ἀγνοεῖ.

F καὶ μὲν δὴ ὡς τὴν φάρυγγα πᾶσαν οἱ ἀδένες ὑγραίνουσι τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκεν. ἐπιεικῶς γὰρ ἤδη καὶ τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς ὡμολόγηται πᾶσι. Μαρῖνος δὲ καὶ ἄλλους ἀδένας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἄλλων μορίων ὑγραντικοὺς καταλέγει, μὴ πάνυ σαφῆ μηδὲ ἐναργῆ τὴν πίστιν ἔχοντας, διὸ παραλείπωμεν ἐκείνους. ἀρκεῖ δέ μοι τὴν εἰς τὸ προκείμενον πίστιν ἀπὸ

Digitized by Google

τῷ ζώῳ παρέχουσιν οἱ ἀδενοειδεῖς παραστάται. τάχα μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσιν, ἃς ἀρτίως εἶπον, ἴσως δ' ἂν τις εὑρεθείη ποτὲ ἀληθεστέρα. πιθανὸς γὰρ ὁ τῶν τοιούτων εὑρετικὸς λόγος, οὐκ ἀποδεικτικός, ὥσπερ ὁ πιστούμενος ἐν αὐτοῖς μὴ γεννᾶσθαι σπέρμα. ὥστε καὶ μόνοι, καὶ πρῶτοι τοῦτο λέγοντες ὑπὲρ τῆς χρείας τῶν ἀδενοειδῶν σωμάτων οὐκ αἰσχυνόμεθα· καθάπερ D οὐδ' ἔμπροσθεν ἡνίκα τοὺς ὄρχεις ἀπεδείκνυμεν ἀλλοιοῦν πεφυκέναι τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ γίγνεσθαι δι' αὐτοὺς ἄρρεν τε καὶ θῆλυ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, οὔτε ἄρρεν ὑπάρχον, οὔτε θῆλυ. τοῖς γὰρ ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι μεμαθηκόσι, κἀκεῖνος ὁ λόγος ἀπέδειξεν, καὶ ὁ νῦν εἰρημένος, ὅτι μήτε περιέχεται, μήτε γεννᾶται σπέρμα κατὰ τοὺς ἀδενοειδεῖς παραστάτας. εἰ δὲ καὶ τὰς εἰρημένας αὐτῶν ἄρτι δύο χρείας ἀληθῶς τις εὑρῆσθαι νομίζει, πάρεστι χρῆσθαι καὶ τούτῳ τῷ εὑρήματι πρὸς τῷ μὴ κεκωλῦσθαι ζητεῖν ἄλλο τι βέλτιον. E ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ περιέχεσθαι σπέρμα κατ' αὐτούς, ὡς ἱκανῶς ἀποδεδειγμένου, πεπεῖσθαι χρὴ καὶ συγγινώσκειν τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐξηπατημένοις ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἀρρένων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἀναστομώσεως τοῖς ὄντως σπερματικοῖς. ἡ γὰρ τοῦ χωρίου κοινωνία, καὶ τὴν τῆς χρείας αὐτῶν κοινωνίαν ἐνεδείξατο πιθανῶς μέν, οὐκ ἀληθῶς δέ, καθάπερ ἡμεῖς ἀρτίως ἐνεδειξάμεθα.

ſeipſū immobile ac conſtans ſeruetur, donec ſcienter inuenerimus, quem vſum animali exhibēt aſtites glanduloſi: fortaſſis quidē veræ ſunt quas iam dixi: fortè autem inueniri poſſit alia verior. Probabilis enim eſt ratio quæ has inuenit, non demōſtratiua, quemadmodum ea quæ palam fidem fecit, ſemen in ipſis nō generari. Quare & ſolos nos & primos hoc ipſum de glanduloſorum corporum vſu tradidiſſe non erubeſcimus: quemadmodum neq; antea erubuimus, quando teſtes vniuerſum corpus natura ſua alterare demonſtrauimus, ac fieri per ipſos maſculū & fœminam, per ſui ipſius naturam neq; maſculum exiſtere, neq; fœminam. His enim qui demonſtrationes ſequi didicerunt, tum illa ratio hoc ipſum demonſtrauit, tum etiam quæ nunc dicta eſt: quòd neque continetur, neq; generatur in aſtitibus glādulosis ſemen. Si verò & vſum vtrumque ipſorum iam explicatum verè inuentum eſſe quis exiſtimauerit, licet ei & hoc noſtro inuēto vti, quum nō prohibeatur aliud quoddam præſtantius inquirere. Cæterum de eo quòd ſemen in ipſis non contineatur, vt abundè demōſtrato credere oportet, & prioribus nobis ignoſcere ac veniam dare deceptis, ex eo quòd in viris in eundem locum, ſimiliter vt vera vaſa ſeminaria, oſcula aperta habēt. Loci enim communio etiam vſus communionem ipſis indicauit, probabiliter quidem, ſed non verè, velut nos iam demonſtrauimus.

GALENI

CAPVT PRIMVM.

De ortu fœtus ex ſemine.

SEMEN hominis ex omni humore corporis manat, qui ex tenuiore ac puriore quatuor humorum natura procreatur. Hoc autem ſemen habet neruos & venas proprias quibus ab vniuerſo corpore ad teſtes attrahitur & aduehitur; qui nerui & venæ maſculi & fœminæ complexu, pudendorúmque attritu, & calefactione illud emittunt, vt ex colliſione ſilicis & chalybis elicitur ignis. Ac hi nerui & venæ differunt à neruis & venis vrinæ: vrina enim ſuos proprios meatus habet, & iſtud ſuos. Semen viri validius eſt & calidius muliebri; muliebre verò alimentum eſt ſeminis virilis. Semen igitur vt ex ſubtiliori natura quatuor humorum procreatum, in coitu emittitur perfectum, & animatum; ſic ab vtero cum quodam ſpiritu excipitur, ac ſemini muliebri commiſcetur, ibique conceptum vteri calore fouetur, eiúſque menſtruo ac ſpiritu per venas & arterias attractis nutritur, augetur, perficitur. Alius enim ſpiritus eſt, iſque vitalis qui per arterias tenues ad vterum externum deuehitur ipſúmque fouet; alius eſt qui cum vtroque ſemine in eum ingreditur. At ille ſpiritus exterior non ſinit abſumi ſpiritum interiorem, quem inſtaurando tuetur, eíque ad fœtum fouendum calorem ſéque ipſum aduehit. Alter verò in vterum quidam allabitur ſpiritus ſubtilioris naturæ ſanguinis ſoboles, qui commixtus ſemini ipſum in corpus carnoſum vi caloris vteri commutat, vt hepar pituitam in ſanguinem vertit in duobus vaſis, in quibus operatur fortiter operam ſuam cum virtute fellis. Nec mirum ſi hepar

A operatur illud fortiter cum opera fellis, quia indiget magna opera, vt vertat illud, quod craſſum eſt, in ſanguinem. Spiritus verò, qui ex ſubtiliori natura ſanguinis, non indiget tanta opera; leuiter enim vertitur in ſanguinem per matricis calorem ſemen, quòd ex ſubtiliori ſanguinis conſtet natura. Quibus in ſanguinem conuerſis, illa ſubſtantia incipit ſuſcipere figuram hominis per calorem naturæ; vnaquaque die in ſui fomentum ſanguinem attrahit, & in carnem vertit, creſcítque in formatione hominis per naturalem ſpiritum, propriam naturam ſingulis dans membris, B & ſimilitudinem, ſcilicet alias ex acutis acuta firmans, vt digitos, vel res acutas cum acutis, vt in iuncturis oſſium, & ſic in cæteris. Priùs autem formantur humeri, ex quibus caput, & latera, & brachia, & tibiæ; ex lateribus renes; ex renibus coxæ, priùs ſimul iunctæ, & poſtea vna formando ſeparatur ab altera. Demum verò formantur nerui, & venæ. Et poſt hæc interior natura ſemper mittit harmoniam ſuam ad nutrimentum totius corporis intus, & extra. Inteſtina verò ex ſpiritu efficiuntur. Et expletis diebus triginta apparet maſculi figura, fœminæ verò figura peractis diebus quadraginta. Figura itaque humana C peracta, creſcit infans, impingueſcit, & tunc aperit os, incipiúntque oſſa craſſeſcere ex calore veniente à matrice per ſpiritum naturalem; hic enim calor habet virtutem conformandi totum corpus. Fiunt autem oſſa ex quatuor humoribus, potiſſimùm tamen ex craſſiori ſanguinis natura, purgat enim ſanguinem; medulla verò ex ſubtiliori natura illius craſſamenti. Oſſa acuuntur in compoſitione digitorum, manuum, & pedum. Et peractis menſibus tribus, in maſculo venæ incipiunt exire inguinum conſtitutionem; in fœmina verò poſt tres menſes. Et deinceps mouetur infans in vtero, & ſanguis menſtruus, qui quotidie ex cibo,

Digitized by Google

MAgnitudo autem infantis formatur ex magnitudine matricis hoc modo. Si vterus longus & anguſtus fuerit, longus, & gracilis puer erit, & ſic in cæteris. Sunt autem in vtero ſeminis receptacula ſeptem, & tot creantur fœtus, quot ex illis exceperint ſemen. In dextram matricis partem ſi ſemen cadat, maſculus fiet infans; illic enim calor, & humor per hepar; calor, & ſiccitas ex felle vigent. Si autem ſemen viri debile ſemini mulieris robuſtiori iunctum illuc venerit, infans licet maſculus, muliebris tamen eſt imbecillitate partium, & animi moribus. Poteſtque conſtitui ex prædicto ſemine viri cum valido mulieris ſemine infans vtriuſque ſexus. Si autem ſemen in ſiniſtram matricis partem cadat, fœmina procreatur ex ſplenis, & pituitæ qualitatibus. Et ſi ſemen virile præualeat, fiet virilis ac robuſta fœmina, quandoque pilos agranones habens; poteſtque vt diximus ſuprà de virili, fœmineum ſemen hoc ſimiliter nimis imbecillum vtriuſque ſexus infantem reddere. Et nota, quòd ſi ſemen viri validum ſit, maſculus eſt, ſi debile fœmina. Et fœtus ligatur in vmbilico matris; & per eundem locum recipit nutrimentum dum eſt in matrice, & non per os; vmbilicus enim fœtus vmbilico matris continuatur.

CAPVT III.

De Alteratione ſanguinis, aliorúmque humorum in ſemine.

ORgana ſeminis ſunt arteriæ & venæ, in quibus ſanguis mutatur in ſemen hoc modo. Vt enim in mammis mulierum per quandam coctionem ſanguis in lac commutatur, ſic & in arteriis & venis ad nutrimentum earum vertitur ſanguis in calidam, & humidam ſubſtantiam, pituitæ

nas & arterias; quatuor ſeminaria, quorum duo ex recto ſemine, alia duo ſunt adenes, quæ ſunt attrahentia & purgantia ſemen. Solet namque cum vero ſpermate deſcendere aquoſum phlegma, quod ab infirmis retinetur, & emittitur, vel dormiendo, vel vigilando, quod ſemper liqueſit, ex quo liquore acuto teſticuli magnum prutitum, & ardo-
D rem recipiunt, vnde generatur voluntas coeundi. Habent etiam teſticuli neruos duos pendentes, & deſcendentes à principali oſſe colli, & fundamento corporis per dorſum, & renes: qui nerui alios habent neruos coniunctos aliis oſſibus totius corporis. Notandum autem eſt, quòd vna vena eſt propria ſeminis, vacua ab aliis quæ recipit id ſperma à quatuor aliis venis: illæ verò recipiunt ab aliis venientibus ab omnibus partibus corporis, & ab omnibus oſſibus medullam habentibus: quæ vena ducit illud ſperma ad caput, vt ſupra dictum eſt. Quarum quatuor prædictarum venarum talis eſt natura; vna eſt iuxta renes; altera eſt iuxta
E cor, & ſtomachum; tertia in pectore, & extenditur iuxta pulmonem; quarta eſt prope parenchyma hepatis, in quo eſt facultas ſanguifica, vnde diffunditur per totum corpus; ex cuius ſuperfluitate naſcuntur ſpaſmus, apoplexia, diaphragmatis apoſtemata multiplicia, & multæ aliæ affectiones. In pectore verò eſt poteſtas phlegmatis, vnde diffunditur per totum corpus, ex ſuperfluitate cuius fit aſthma (primùm enim aſthma fit ex corruptione aëris intrantis ad pulmonem, ſecundùm verò fit ex fuligine pituitæ ad caput aſcendente, & inde ad pulmonem redeunte) & apoſtema diaphragmatis,
F & apoſtema multi generis, & aliæ affectiones contrariæ muſculis pectoris, qui ſunt organa ſpiritus quem ad ſe trahit pulmo, & à ſe remittit, & omnibus corde verbum committentibus, & multæ aliæ paſſiones. Bilis enim poteſtatem habet ſuam in renibus, vnde decurrit per totum corpus, ex eius ſuperfluitate naſcuntur paſſiones in renibus,

ctore, mutatur in frigidum & humidum; in corde, & ſtomacho, in calidum & ſiccum; & renibus, in frigidum & ſiccum. Sic ergo ſemen ex quatuor humorum qualitatibus formatum è renibus deſcendit in teſticulos, ibiſque mundatum & completum recipitur à matrice mulieris; ſicque homo ex quatuor conſtat humoribus. In coitu igitur cuius ſemen prædomina- D tur, illi ſimilis infans procreatur. Similis matri etiam hac cauſa fit, quia ſemen eius eſt nutrimentum ſeminis viri. Aliquando tamen vno ſuperante humore non eſt ſimilis illi infans cuius eſt ſemen; nam alij humores debilitantur propter exuperantiam alterius; aliquando enim ſanis genitoribus ſtrabo infans, vel claudus, vel naſo torto naſcitur propter exuperantiam humorum, vel penuriam; quia quam poteſtatem habet ſemen in loco ſuo, eandem habet natura in matrice. Item ſi genitorum aliquis morbo aliquo corripiatur, infans ſimilem trahit affectionem; & aliquando ex lacte matris. Sicut enim ſemen viri habet po- E teſtatem in toto corpore, ita natura poteſtatem habet in matrice. Sicut enim ſanguis, ex cuius ſubtilitate omnium fit ſemen, habet poteſtatem eundi per corpus, ita & ſemen quod inde fit, habet poteſtatem exeundi ſine voluntate hominis vniuerſaliter dormiendo, vel vigilando. Sicut enim natura corporis ſequendo quatuor mutationes in die, mutat corpus ſecundum illas, ſic natura mutat ſemen in matrice ſecundum eaſdem mutationes. Natura humani corporis propriè dicitur ſubtilitas exhalationis potiſſimum ſanguinis, ſecundariò aliorum humorum; & etiam aëris agentis & commouentis ipſum ſanguinem in venis & arteriis, quæ infixa in carne eſt temperamen- F tum omnium membrorum, teſtante Hippocrate, quòd natura eſt medius gradus in caliditate & humiditate, & ſeptem materierum. Vnde venit, quòd

De natura pueri concepti in horis bilis flauæ.

In horis bilis flauæ conceptus, pallidus & citrinus, & capilli; venæ craſſæ, latæ, & plenæ, & citrinæ; color citrinus, aliquando viridis; guttur, & os, & ſputum, amara ſemper, & ſicca; genua, crura, pedes, & oſſa dolent; rheuma ſiccum per totum corpus ſæpe ruit; Inde naſcuntur arthritis, ventris affectus, dolores, vt dyſenteria, tormina, lienteria; fiunt in ſomnis pauores; in fronte dolor; ambulatio præceps.

De natura pueri concepti in horis pituitæ.

Si verò in hora pituitæ concipitur, albus; ſed ſæpe pallidus; oculi craſſi, delati, aliquando ſimiles oculis accipitris; palpebræ graues, capilli flaui; vox grauis, craſſa; grauiter dormit, & ſæpè ſtertit; os abundat pituita; ambulatio grauis. Morbi, vehemens tuſſis, quotidiana febris, aſthma, œdemata, tumores in articulis, renum dolores, colica, nauſeæ, quartana, paralyſis, inappetentia, & alia ex pituita procedentia.

De natura pueri concepti in horis bilis nigræ.

Si in horis bilis nigræ, vultus niger, partim albus; oculi nigri, ſicci, acuti; capilli nigri; vox tenuis, non alta; riſor propter ſplenem, à quo procedit riſus; ambulatio grauis; non audax. Morbi, febres quartanæ, quotidianæ, mania, mentis alienatio, obliuio, cardiaca paſſio, palpitatio, renum dolor, paralyſis, phantaſiæ, ſtupor mentis, omnis oſſium harmonia ſibi dolet, & alia quæ ex bile nigra contingunt.

Digitized by Google

iuſtitia, & prudentia, cæteriſque intelligentiis. Neque ſicut in hominibus hora præualet materiæ ſeminis eorum, vt commutet illud, & firmet in humorum proprietates, quibus horæ illæ deputatæ ſunt, ſed extrà infirmitas & natura ſeminis eorum trahit vim & dominium humorum in ſui materiam: quia adeo fixum & immutabile eſt ſemen eorum, vt nunquam totum, ſed aliquando ex parte mutari contingat: quòd in omnibus certum eſt, quia in tantum agile, & commutabile eorum ſemen eſt, vt vis horarum & dominium humorum potiùs præualeat ſemini ad illud commutandum, quàm vis ſeminis illius. Nam & ſi in ſingulis horis ternis ſinguli dominentur humores in vnoquoque homine, horæ tamen illius ſemper præualet vis, in cuius horis natus eſt: nam ex debilitate ſeminis aliquando contigit, vt minùs vigeat in homine vis humoris, in cuius horis natus eſt.

CAPVT VIII.

De immortali ſubſtantia, quomodo viſibili & mortali copuletur.

PErſcrutati ſunt alij Philoſophi Porphyriei, quomodo ſubſtantia incorporea poſſit vel ineſſe, vel iungi ſubſtantiæ mortali. Sed non ſicut quatuor elementa coniunguntur in conſtitutione alicuius ſubſtantiæ, ſed animæ ſpiritualis virtus ſenſuum corporis, qui ſunt virtus corporis, iungitur verbum, aut verbo Dei. Et etiam hæc cauſa non eſt extranea à cognitione, quòd ſubſtantia incorporea ſit humiliata ad conſtitutionem alterius ſubſtantiæ, poſt cuius completionem illa ſubſtantia tenet ſe in ſua proprietate; & eius differentia ſemper ſimiliter ſit per ſe; & eius altitudo nunquam eſt accidentalis, ſicut altitudo illius ſubſtantiæ quam complet, &

rum: nec ſolum eſt vapor ſanguinis, imo habet [illegible] mixtam ſibi ſubtilitatem ſpiritus, decurrens per totum corpus. Sanguis purgatur per hepar, ſpiritus verò in arteriis clarificatur ex fumo caloris à corde venientis, cuius clarior pars aſcendit per quaſdam arterias ad caput: & ibi ſe ſecundariò clarificat per calorem ſurſum procedentem à corde, clarificatus
D vadit per duas arterias in neruos, qui ſunt harmonia trium ventriculorum capitis vſque ad animam, cui ex nimia ſubtilitate ſui connexa eſt anima, per quam anima miniſtrat phantaſiam ſuam harmoniæ totius corporis, & harmonia illa pereunti corpori. dicunt Ammonius, Democritus, & alij complures, quòd ille ſpiritus eſt corporeus, & ipſe idem eſt anima, hac ratione quòd miniſtrando phantaſiam ſenſibus, & ſenſus corporis, findens ſe in partu dat corpori ſenſum. Hinc etiam accidentalis probatur eſſe, quia harmonia capitis eo conſumpto neceſſariò trahit alium ſpiritum per eaſdem arterias ad nutrimentum animæ: quia ſi ſubſtantialiter
E ineſſet, non eſſet opus alium attrahi. Vnde per hunc & ipſa anima corporea probatur. Porphyrius non conſiderat quidem animam, ſed conſiderat ſpiritum animatum rationalem, oſtendens ſpiritum hunc in Iſagogis corporeum eſſe ad opus animæ, non ipſam animam. Sed Socrates, Plato, Ariſtoteles, & Theodorus Platonicus, & Andronicus Peripateticus, & Porphyrius, & alij complures vnanimiter affirmant, quòd nec corporea eſt, nec lege loci tenetur, nec ſcinditur: quia quum totum corpus virtute ſua illuminet ad quælibet exteriora progreſſa, non tamen in ſubſtantia ſua ali-
F quam ſciſſionem patitur. Et ſicut aër Sole illuminatur, ſic corpus anima. Et vt aër per Solis lumen propriam omnium rerum confert oculis intelligentiam: ſic anima corporis harmoniæ per ſpiritualem ſuæ ſapientiæ lucem, & propriam, & ſecundam intelligentiam confert. Et ſicut lux Solis, quæ incorporea eſt, ſuum complens effectum,

hæc omnia, dicit animam potiùs de beſtia in beſtiam ire, de homine in hominem, deinde in cœlum.

CAPVT X.

De natura pueri ſecundum horas humorum.

NOtandum autem eſt, ſemen non ſemper animatum ab homine venire in matricem, ſed tunc tantùm quando à Deo ſtatutum eſt gigni infantem; & tunc anima ſociatur ſemini. Stoici dicebant animas quotidie creari, & corpori priùs in matrice compoſito immitti, & omne corpus nouum, & tempore creatum, eſſe mortale. Porphyrius renuit, oſtendens ſic opus Dei eſſe debile, quum ſit neceſſe quotidie creari. Sed ſciendum nobis eſt, quòd animæ ſemper ſuam vitam firmam habent, & ſtabilem ab initio; & ſic non eſt opus Deo facere nouas vnaquaque hora. Dicit Hippocrates quòd ſi mulier recipit ſemen in prima, vel in ſecunda, vel tertia hora noctis, vel diei, infans contrahit proprietates ſanguinis, quia horæ ſunt eius: ſi in quarta, quinta, ſexta, bilis flauæ: ſi in ſeptima, octaua, nona, pituitæ: ſi decima, vndecima, duodecima, bilis nigræ. Quòd ſi in ſiniſtra parte matricis in horis ſanguinis conceptus maneat, pater verò & mater in horis bilis flauæ concepti fuerint, non trahit infans figuram ex bile flaua patris, ac matris propter fragilitatem ſiniſtræ partis. & habent cauſas affectuum ex pituita, vel à bile nigra pluſquam ex bile flaua, non tamen tanti acuminis, quantùm ſi eſſet in dextra parte. Licet autem in iſta parte ſit virtus bilis nigræ, & propter fragilitatem eius ſit virtus pituitæ, ibi tamen infans à ſanguine ſuarum ſumit initium affectionum. Si verò in dextra parte ſit conceptus in horis ſanguinis, pater verò & mater in horis bilis flauæ, licet magis retineat figuram à patre & matre ex bile flaua, quàm ex ſanguine, tamen retinet ex pituita temperata à ſanguine: ſed morborum proprietatem habet à bile nigra non ita acutorum, propter calorem dextræ partis. Si conceptio omnium ſit in horis pituitæ, & ſemen ſit in ſiniſtra, puella eſt pituitoſa, debilis, quotidianaria, lienterica, phthiſica, cephalalgica, dolens in omni membro, dolens in renibus, in matrice, & ſimilia, &
D partim habet morbos à bile nigra, propter affinitatem pituitæ. Si verò ſit in dextra parte puer, eadem patietur, ſed temperatè, propter ſanguinem, & bilem flauam. Si pater & mater concepti ſunt in horis pituitæ, puella in horis ſanguinis, trahit à pituita, ſed non acutiùs, propter maiorem ſanguinis proprietatem. Si verò pater & mater concepti ſunt in horis ſanguinis, & puella in horis pituitæ, contrahit affectus à bile flaua, & ſanguine æqualiter, magis tamen à pituita: qui affectus temperantur per ſanguinem. Quòd ſi conceptio ſit in horis ſanguinis,
E patris vero in horis pituitæ, matris in horis bilis nigræ, à ſanguine affectum ducit, & formam, & partem à patre; nullam verò à matre figuram, ſed tamen debilitatem, & inertiam. Si in ſiniſtra eſt plùs à matre minùs à patre: proprietatem affectuum à ſanguine, qui propter frigiditatem ſiniſtræ non ſunt ita acuti, ac ſi in dextra eſſent. Quòd ſi puer conceptus ſit in horis bilis nigræ, pater in horis bilis flauæ, & mater in horis ſanguinis, partem figuræ retinet ex patre & matre; minorem partem ex bile nigra; ſed maiorem partem affectuum habet ex bile flaua, minorem verò accidentaliter à ſanguine & bile flaua; qui affectus aliquantulùm ſunt tempe-
F rati. Si in ſiniſtra eſt puella, plùs continet ex bile nigra; minùs enim à matre, nihil ex patre; affectiones ducit ex bile nigra, & ſunt acutæ. Quòd ſi pater & mater concepti ſunt in horis bilis flauæ, & puer in horis ſanguinis, vel pituitæ, magis retinet figuram patris à bile flaua: mediocrem figuram à matre & minorem; affectus à bile flaua &

Digitized by Google

vtroque continet figuram æqualiter ; parum verò à bile nigra & per accidens. Quòd ſi ſemen abundet & ſanum ſit, plùs habet à matre, quàm à patre; affectus ex pituita. Quòd ſi conceptio omnium fuerit in horis bilis nigræ, & vtrumque ſemen debile fuerit, ab vtroque partus figuram recipit: plùs verò à bile nigra, & aliquantulum à bile flaua & ſanguine accidentaliter. Si vero ſana fuerint, vtriuſque figuram retinet parum à bile nigra, & etiam à bile flaua accidentaliter. Quòd ſi ſemen abundet matris, plùs figuram habet à matre ; & ſi ſemen patris ſuperabundet, plùs habet à patre, & à bile nigra affectus. Si ſana fuerit, vtriuſque figuram retiner, ſed plùs à matre. Et etiam ſi ſemen matris eſt ſanum, patris verò debile, habet figuram à matre, minùs verò à patre; ſi contra eſt, æquam habet ab vtroque figuram, & bile nigra. Si plùs ſuperabundat materia, plùs habet à matre, affectus à cholera nigra plures, minores à pituita. Si ſemen omnium fuerit in matrice matris eorum in eiſdem horis, magnæ eloquentiæ erunt. Si pater & auus infans, vel puer concepti ſunt in horis ſanguinis infantis, mater verò in horis pituitæ: & ſemen matris ſuperet, ſed tamen debile, à neutro trahit figuram , quia illius ſemen minus eſt, huius verò debile eſt. Quando verò habet puer principium ab horis ſanguinis, ſicut auus eius retinet ab eo figuram. Si pater fuderit ſemen in horis ſanguinis, mater verò concepta ſit in eiſdem horis, cuius ſemen fortius & ſanius ſit ſemine viri debili, non capit figuram patris, quia ſemen eſt debile, ſemen verò mulieris fortius & ſanius vertit ſemen viri in ſuam proprietatem : ſed poſtea ſuperueniente aliqua affectione, vel pituita, vel bile nigra, vel aliis humoribus, debilitatur figura matris; & ideo puer non potuit eius retinere figuram. Et quia auia eius pueri eſt concepta in hora ſanguinis, & ſicut puer, cuius ſemen reduxit ſemen viri ſui ad naturam, ſemen illud quia eſt materia

matre ſua Olympiade concubuit, & per ſuam mathematicam & aſtronomicam rationem precatus eſt, vt non cognoſceret eam niſi in talibus horis, in *quibus* ex operatione planetarum & ſignorum figuram traheret, non ex patre, vel matre. Conſiderauit enim propriè Solem venturum in leonem, & Saturnum in

D taurum, à quibus volebat filium ſuum naſciturum figuram & naturam potiſſimùm retinere. A leone igitur tenuit criſpitudinem capillorum, citrinum colorem, & toruum aſpectum & vultum, & iram, & robur. Et quia aquila retinet proprietatem à leone in hoc ſolo, quòd aquila altius volat cæteris auibus, & acutiùs videt, ideò Alexander habuit ex proprietate ſui ſigni oculum vnum aquileum & naſum. Et vt Sol clarus eſt præ cæteris, & quando eſt in leone, fortior eſt, ſic ille toti mundo dominatus eſt. Ex tauro verò contraxit cornutam frontem, & corpus altum, & ferociam: taurus enim terram ſindit ingenio

E ſimplici, & opere pio. Et quia draco habet proprietatem in ſigno tauri & magnitudine & ſenſu, & draco ſupra habet dentes acutos, & alterum oculum, in ſimilitudinem draconis oculos habuit. Et vt Saturnus altior eſt omnibus planetis, & in humilitate, & ſubtilitate ſuperat opus cæterorum planetarum, ſic Alexander totum orbem ſuperauit.

CAPVT XII.

De natura duodecim ſignorum.

F SCiendum itaque eſt de ſignis duodecim, tria eſſe calida & ſicca. Aries enim calidus eſt in ſecundo gradu, ſiccus in tertio. Leo calidus eſt & ſiccus in quarto gradu. Sagittarius calidus in primo, ſiccus in ſecundo gradu. Alia tria ſunt frigida & humida ſcilicet cancer, ſcorpio, & piſcis: nam Cancer eſt Lunæ ſedes. Scorpio humidus in primo, frigidus in ſecundo. Piſcis frigidus in primo, humidus in ſecundo gradu.

cæteris; operationem verò in valetudine, pulchritudine, pigritia, velocitate, & ſimilibus: quæ contingunt infantibus, etiam ſi non fuere in genitoribus. Multa enim de huiuſcemodi materia dicturi ſumus, ſed in præſenti omittamus.

CAPVT XIV.

De alteratione ſignorum, & planetarum.

QVatuor autem ſunt elementa, ac temporaneæ mutationes, quæ fiunt ſecundum curſum, & rationem ſignorum, & planetarum. Temporum quidem aliud eſt calidum & ſiccum, vt æſtas, & hoc fit ex natura ſignorum eiuſdem complexionis ſcilicet calidæ & ſiccæ. Aliud verò calidum & humidum, id eſt ver, ſicut alia tria ſigna. Aliud frigidum & ſiccum, ſcilicet autumnus ſecundum ſua tria ſigna. Aliud verò frigidum & humidum, ſcilicet hyems ſecundum ſua tria ſigna. Et vnumquodque tempus ſecundum naturam ſuorum ſignorum acuit, & mutat materiam elementorum, quæ ſibi eſt conueniens, quod tamen aliquando mutari ſolet. Nam cum æſtas debeat eſſe calida & ſicca naturaliter, tamen eius calor minuitur & temperatur ex frigiditate, non ex ſua natura, ſed ſignorum: nam ſi ex poteſtate capricorni & planetæ eius generentur, ſeu creentur res alicuius anni, ex eorum frigiditate temperatur æſtatis calor, & ex illa frigiditate non naturali æſtatis currentis, & contrariante, contrariæ naſcuntur affectiones. Æſtate verò tranſeunte venit autumnus, qui frigidus, & ſiccus naturaliter eſt, ſed ex capricorni natura, qui poteſtatem habet anni, vt diximus, ſuperuenit altera frigiditas, quæ auget frigiditatem & ſiccitatem autumni: quæ res eſt contraria quatuor elementis in corpore exiſtentibus: eſt enim in illo tempore maxima grauitas, & intemperies. Et ex affinitate autumni, qui nimis eſt frigidus & ſiccus ſuperuenit hyemi magna intemperies; adeo

rantur affectiones ad eorum proprietatem, tunc illæ affectiones magis erunt propriæ eorum leonis, & Solis, qui ſunt & calidi, & ſicci, quàm eorum temporum in quibus generantur. Generant autem aliquando affectiones permutata natura vtrorumque id eſt, temporum ſigna planetæ; quæ affectiones generant alias, quæ non ſunt ſignorum vel planetæ,
D vel temporum. Quòd autem dictum eſt de prædicto ſigno, & planeta, quæ in eis ſunt propria, & quæ non, de reliquis intellige ſignis & planetis, & temporibus. Sole enim aſcendente frigiditas, cum tamen potius ex Sole calor ineſſe debeat, quòd confert poteſtas Saturni ex capricorno, cuius frigiditas terræ acuit frigiditatem, quæ aduenit: fumus in aërem aſcendit, ex quo color aëris turbatur. Æſtatem verò ex Sole calor, & ſiccitas, ex terræ halitu frigiditas, & ſiccitas aërem corrumpunt: vnde animalia, & nos turbamur in illo capricorni anno; homines grauibus infirmantur morbis: ſicut apparet in anno leo-
E nis deſcendente Sole ſuper terram. Et quando frigiditas adeſſe debet natura hyemis redeuntis, acuitur aër igne; & acuendo turbatus generat graues affectiones, quæ propriæ ſunt temporis illius, vt dictum eſt. Similiter apparet in anno cancri, qui ex eius natura acuitur natura aquæ, qua acuente, inde aſcendit quædam fumoſitas in aërem, ex qua turbatur aër: inde frigidæ & humidæ fiunt effectiones, non propriæ illius temporis, ſed ſigni. Si verò annus eſt libræ, acuitur, & acuendo trahit ad ſe calorem ab igne: & tunc tempus eſt multùm calidum, & humidum, ſcilicet hyems, & inde fiunt graues affe-
F ctiones, quæ propriæ ſunt veris, & hyemis, ſunt enim calidæ, & humidæ.

Digitized by Google

motionem, quantam dant ſuæ propriæ terræ, tamen propter affinitatem caloris dant ei maiorem commotionem, quàm aliis, cum quibus nullam habent affinitatem. Si verò fuerit annus leonis, & Solis vt dictum eſt tunc toto illo anno dant commotionem in æſtate tribus menſibus, & hoc vt dictum eſt per naturam.

CAPVT XVI.

De Alteratione quatuor partium Mundi.

EST & alia in terris mutatio ſecundum quatuor mundi partes, diſpoſitas ſcilicet ad orientem, vel occidentem, auſtrum, & ſeptentrionem: & ſecundum altitudinem montium Soli accedentium, & ima vallium à Sole remotarum. Conſideret ergo medicus an ſit mutatio temporum propria, an accidentalis, vt ſupra dictum eſt. Ætates quoque hominum, figuras, colores, terram, vſum, paſſiones terræ, in qua ſunt geniti, vtrum ſint conſuetæ, an propriæ: an veniant ex accidenti ſecundum mutationem temporum, vel ex natura. Si enim ſunt affectiones ex natura terræ, aliud exigunt medicamen, quàm ex mutatione temporum naturaliter, & accidentaliter.

CAPVT XVII.

De intemperie propria naturæ temporis affectuum, vel non propria.

INtuendum eſt etiam, an natura hominis ſuæ concordet affectioni & temporum mutationi, an affectio ſit accidentalis & mutatio temporum, an mutatio ſit ſubſtantialis, & affectio accidentalis. Solet enim affectio bilioſa, & ſanguinea mutationi temporum concordare, ſed à natura patientis diſcordare, & è contrario. Pulſus quoque videndus eſt, an conuertalis febris in ſubſtantialem ſcilicet frigidam quæ eſt pituitoſorum. Oportet etiam ſcire complexionem, quoniam idem experimentum, & eadem potio non omni danda eſt infirmo: *contingit* enim vt quæ potio vtilis ei fuerit in prima, vel ſecunda, vel tertia periodo, in aliis non conueniat: & ideo ſecundum di-

D uerſas morborum mutationes ac diuerſas periodos, diuerſa conuenit dari purgantia. Attende ſecundum quas horas, ſcilicet an ſanguinis, vel bilis flauæ, vel pituitæ, vel melancholiæ, magis acuatur affectio, vel minuatur. Synochus enim in horis ſanguinis ſi acuatur, ſcis eius originem eſſe ex accidentali mutatione ſanguinis, non à principio bilis flauæ. Mutatur enim ſanguis aliquando ex commixtione, aliquando ex Solis ardore, aliquando ex itineris fatigatione, & generatur ſynochus: ex qua commotione ſanguinis acuitur bilis flaua: qua acuente quieſcit ſanguis, & ſynochus, & cauſus generatur ex acuitate bilis nigræ. Si

E verò ephemera febris acuitur, in horis ſanguinis, ſciat eſſe ex pituita ſalſa coniuncta ſanguini: quòd pituita acuens ex affinitate ſanguinis ſolet verti in bilem flauam, & inde ſolet generari febris tertiana. Quartana verò ſi in horis ſanguinis acuitur ſcias eius materiam, id eſt melancholiam generari ex putrido ſanguine ſub planeta naturæ propriæ. Quòd ſi ſynochus magis acuitur in horis bilis flauæ, non eſt propria ſynochus: quia vel mutabitur in tertianam, vel in cauſum. Si verò tertiana acuitur in illis, vera tertiana eſt, & propria: in illam enim aliquando mutabitur febrem. Quotidiana verò ſi acuitur, & mutatur in horis bilis flauæ, citò vertitur in tertianam. Si verò quartana acuitur, &

F mouetur in horis bilis flauæ, citò vertitur in tertianam. Si verò quartana mouetur, & acuitur in horis eiuſdem, ſcias principium eius non fuiſſe ex putrido ſanguine, ſed ex bile flaua peruſta in melancholiam conuerſa. Quòd ſi ſynochus acuitur, & mouetur in pituita, ſicut in horis ſanguinis, ſcias generari ex ſanguine iuncto pituitæ ſalſæ: & propriè poſt terminum

diem & horam. Nam ſi morbus fuerit ſecundum ſigna & planetas, ſed accidentaliter ex acutione ſigni & planetæ eſſet, habet illam diſtinctionem. Si verò medicus neſciuerit morbum per numerum, id eſt per naturam ſigni & planetæ, perſcrutetur pulſum & horas, vt dictum eſt.

CAPVT XIX.

De Qualitate & efficacia planetarum in ſeptem climata.

ASſerunt etiam Phyſici omnia in terris firmari, & compleri ſecundum curſum, & operationem ſuperiorum corporum, quorum operatio omnis ſummi Creatoris virtute conſiſtit. Elementa igitur quatuor, ſignis duodecim, & ſeptem planetis iuncta ſunt, & eorum cauſa, quatuor habent temporum mutationes, ſecundum quas humana, & omnium ſubiectorum natura mouetur, & acuitur, per quam motionem & acutionem morbi fiunt. Hæc autem mutatio eſt vniuerſalis omnibus mundanis. Eſt & alia mutatio ex natura terræ ſpecialiter, & planetarum conſtans in diuerſis regionibus. Quadrifidus enim orbis etiam in ſeptem diuiſus eſt partes ſecundum ſeptem planetas, qui per aſtrolabium diſcernuntur. Sciendum eſt tamen partes illas ſeptem non eſſe continuas, ſed in toto mundo diuiſas. Tertia enim illa, quæ eſt frigida & ſicca in quarto gradu, ſub poteſtate eſt Saturni, qui eiuſdem eſt naturæ. Quæ verò frigida eſt, & ſicca in primo gradu, ſub Iouis imperio, qui eiuſdem eſt naturæ, & qui etiam affinitatem habet cum natura rerum omnium, maximéque ad gaudium pertinentium. Sed quæ calida in ſecundo, humida in primo, ſub Martis ditione eſt, & ſuæ naturæ conuenit eiuſdem. Sed quæ eſt calida & ſicca in quarto, Soli conuenit & concedit. Quæ autem calida, & licet ieiuniis, & cæteris virtutibus corporis vitia ſubderet. Et ideo dicit Plato in logica, dum iuuentus eſt per ſenſum, & rationem mundata ab omni prauitate corporis, cognoſcentis omnem virtutem: omnis enim prauitas extra naturam. At ex aliis elementis corpore compoſito, ipſum corpus

D animam mouet, quòd eorum contrahit qualitates. Dicit Hippocrates in Phyſica, quòd terra eſt appoſita generare naturam corporum. Eſt autem vt terra alia dulcis & temperata, ita & homines eius dulces, & manſueti. Et ideo anima mandat eis per phantaſiam ſuam omnem bonam operationem. Eſt & alia terra per naturam planetarum acuta, vnde eius homines veniunt bellicoſi. Et quia operatio corporeæ materiæ ligata eſt quatuor elementis, ideo dicit Plato, quòd ratio conuenit ex ſuperioribus, & miniſtrat homini ſpiritualem intellectum, ſecundum quem diſcernit ſuperiora, & inferiora, vera

E & falſa in theorica, & practica, id eſt in diuina rerum conſideratione, & operum faciendorum doctrina, & inſtructione; praxis enim græcè, operatio latinè. Et quia ſenſus non fit cum imaginatione animæ, citò ducitur ad diſſenſiones rerum, vnde theorica efficitur. Deus enim omnia inprimit, vt vbſque eſt, & omnia implet. Inde dicit Plato, quòd homines exiſtentes ante ſuum tempus, non ex virtute rationis, ſed ex natura corporis, ſuam praxim adimplebant. Et inde affirmat Iſaac, quòd terra per operationem planetarum generat naturam corporis, natura verò corporis mouet corpus in conſuetudines

F malas, & mutationes malas. Et mutatio quatuor temporum fit per duodecim ſigna, & ſeptem planetas: maior eſt autem per Lunam, & Solem. Luna verò vnoquoque menſe mundum perambulat, & dat motus quatuor elementis. Sol verò quatuor tempora anni conficit ſcilicet ver calidum, & humidum: quòd ſi non eſſet, ſed ſiccum, vt quidam volunt, ſiccarentur gramina, non autem au-

Digitized by Google

figura incorporea. Nam ſi illa differẽtia eſſet adiuncta corporibus humanis vt illi dicunt, tunc illa corpora per illam differentiam intus, & extra eſſent vbique eiuſdem naturæ, & eiuſdem coloris: ſicut aqua vbique in tota ſubſtantia per calorem calida, per frigus frigida. Ergo ſicut calor, & frigus, quæ ſunt accidentales differentiæ aquæ, poſſunt ſeparari ab ipſa, & deſtrui permanente ſubſtantia ipſius aquæ, ſic illa differentia quando accidit corporibus noſtris perit, remanente natura, & proprietate noſtrorum corporum: quorum differentia accidentalis apparet extra, & poteſt deſtrui, ſicut ipſa corpora ſunt mortalia. Dicit namque Hippocrates, Sicut nulla ſubſtantia incorporea habet nutrimentum à differentia corporea, ſic nulla ſubſtantia corporea poteſt nutriri à differentia incorporea. Vnde teſtante Hippocrate aër, & aqua, & ignis iunguntur, & efficiuntur vnum, quibus terra propter ſuam nimiam ponderoſitatem nequit adiungi, ſed mandat ſuam frigiditatem, & ſiccitatem, quæ temperat illa tria, & ſic complent naturam corporum: ſicque mortuis omnia illa rediguntur in terram. Et ideo ſciendum eſt, quòd terra ſecundum grauitatem ſuam non poteſt aſſociari aliis tribus elementis in conſtitutione humanorum corporum: nam poſtea illa tria propter grauitatem terræ non poſſunt explicare ſuam operationem. Aqua turbulenta, & commixta terræ non poteſt ſe mouere, nec in aliam partem ſuam vim emittere. Item, ſicut videmus, quòd turbati ſanguis & bilis vertuntur in atram bilem, atra verò bilis in nullum ſupradictorum, niſi per pituitam, & de pituita in alios: ita aër, ignis, & aqua vertuntur in terram, de terra in humiditatem, & de humiditate in alia elementa.

De mutuis conuerſionibus elementorum.

CONueniunt autem & differunt elementa differentiis, & qualitatibus. Sicut enim aqua *frigida* & humida contraria eſt *igni*, & mutat eius proprietatem; ignis verò calidus & ſiccus, terra frigida & ſicca, aër calidus & humidus, aqua frigida & humida: &
D his qualitatibus ad ſe inuicem alligantur attrahentes ſemper conſimiles qualitates, vt aqua terra ſiccam frigidam: deinde contemperant ſe in contrarius, nam ſiccitas terræ per prædictam frigiditatem trahitur ad humiditatem aquæ ſiccandam: ita etiam humiditas aquæ aſcendit ad ignem tracta per aërem illuc, & ita, vel annihilat contrarium ſuum, vel attrahit. Aqua igitur per frigiditatem ſuam terræ iuncta à terra trahit frigitatem, & non ſiccitatem. Aër aquæ per humiditatem conueniens attrahit illam: ignis verò aëri per caliditatem conuenit, & illam ſuſcipit ab aëre. Vnde dicit Ariſtoteles, quòd duo ſunt genera aëris,
E vnum ex fumoſitate aquæ, aliud ex fumoſitate ignis, qui ſuam caliditatem, & ſiccitatem mutans, vertitur in fumoſam materiam. Hoc facto aſſociatur ſupradictæ materiæ, quæ eſt fumoſa, & calida: ex quibus duobus generibus iunctis efficitur aër, qui aliquando ex frigiditate, & humiditate aquæ acuitur, & inuoluitur: & inuoluendo amittit ſuum calorem, & ſic vertitur in ſuam materiam, ex qua fit, id eſt aquam: ex eius enim conſtat fumoſitate, vt dictum eſt. Aqua verò ſi de terra, inſpiſſatur, & amittit humiditatem: recipítque aqua, & terra ſiccitatem, & in eius redigitur naturam. Naſcuntur ex his corruptelæ corporum. nam aër intra ignem, & aquam ſtans tribuit ca-
F lorem ignis, & in aqua acuitur, & caleſit, & fumoſitas illa in aërem ſurgit, & inde aër turbatur, & etiam frigiditate contrahente à terra, & calore deſurſum ab igne. Nouem autem ſunt naturæ, ſeu qualitates corporum, octo intemperatæ ſcilicet, & quæ conueniunt omni animali, ſcilicet calida, frigida, humida, ſicca; calida & ſicca, calida & humida, frigida

A01146114 7

Digitized by Google

DVOS DE ELEMENTIS EX Hippocrate.

Libri duo Galeni de elementis ex Hippocratis ſententia in φυσιολογικῶν τῶν συγγραμμάτων ſerie præcedunt, quòd ad humani corporis cognitionem adipiſcendam ordine φυσικῷ ſimpliciſſimæ, minimæ, ac primæ omnium partes prius addiſcendæ ſint. Quid autem primus, quid & ſecundus liber edoceat, vtriuſque argumenta, & capitum tituli luculenter explicant. Primus enim liber de primis, communibus rerum naturalium, ac ſimpliciſſimis corporibus, primiſque eorum qualitatibus, proprietatibus, & effectibus diſſerit. Secundus verò de compoſitis, ſecundis, ac propriis animalium ſanguine præditorum, proindéque hominis elementis humoribus dictis quatuor, quorum vnico orbatum animal, id interire neceſſe eſt. HORVM librorum interpretes Rheginus Calaber, quem parum emendauit Riccus; Trincauellius, Leonicenus. Trincauellii verſionem paulò emendatiorem edidimus.

P. 3. v. ἑαυτ. l. οὐ κατ' αὐτὴν σχηματων τὴν φύσιν, vel, οὐ κατ' αὐτὴν τὴν σχημάτων φύσιν.

P. 4. v. χωρ. l. τῶν ἀπάντων.

P. 6. v. τό. ὑπάρχει additum ex M. S.

P. 10. v. λεγ. τῶν ἄπο) ἑαυτ' ἄπο.

P. 13. v. λογ. l. τὴν διαφορότητα.

v. φαρ. fortè σίμμες, σίμμι ſtibium eſt.

P. 27. v. ἐκ διαιδῆς) διαφέρει.

2. IN GALENI LIBROS TRES DE TEMPERAMENTIS.

Tres de temperamentis libros Galenus conſcripſit, quorum argumenta & capitum tituli quid doctrinæ quiſque complectatur, paucis explicant. Libri quitium; poſterior verò ſimplicium medicamentorum temperamenta edocet. Interpretes ſunt Rheginus Calaber, ac Thomas Linacer Anglus, cuius interpretationem Auguſtinus Riccus ex manuſcriptis Græcis emendauit, eámque paulo emendatiorem edidimus.

P. 37. v. ἀτ. ἀδρείους] fortè ἀδρείους.

v. ὁρεῖν. περιξελὸν] μεταξελὸν, Cod. Baſ.

v. τὴν. περιξελεῖν) περιελεῖν. B.

P. 43. v. ἐπι. ἑαυτὸν) τῷ αὐτῷ, Baſ.

P. 48. v. πε. ταρασσόντες) ταραττόντες B.

v. ῥίου. ἑαυτῷ) ἑαυτῷ, Baſ.

P. 54. v. φιλ. ὑπολάβοιμι] ὑπολάβοιμι B.

P. 55. v. παιδ. αὐτ) interpres legit ὑπερ.

P. 70. v. τὸ. ὕδωρ) adde καὶ Baſ.

3. IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE NATVRA HOMINIS, & duos in eum Galeni commentarios.

Quatuor eſſe naturæ elementa; ex pluribus humanum corpus conſtare aduerſus veteres; humorum, qui ſanitatem & morbos efficiunt, numerum, naturam, differentias, per anni quadras mutationes; vnde ſingulorum differentiæ hic de hominis natura liber edocet. Quòd verò genuinus ſit Hippocratis fœtus, nemo reluctatur, potiſſimùm pars prior, cui primum commentarium dicauit Galenus. At poſteriorem, quam Galenus quoque altero commentario explicauit, Hippocraticam eſſe pleríque negant. Inter Phyſiologica συγγράμματα librum hunc Hippocratis, & duos Galeni commentarios Erotiani, Foëſij, aliorúmque conſilio ac exemplo, & Phyſiologicæ quæ in eo docetur ſpeculationis ratione ducti poſuimus. Conſtat autem hos de natura humana libros ab Antiquis ad libros περὶ φύσιος adiunctos fuiſſe, ex his quæ de venis Hippocrati aſcripta ſunt, & Plat. ad libros de natura humana & lib. 2. περὶ φύσιος adducta fuiſſe ſcribit. HIPPOCRATIS textum Cornarius, Zuinggerus, Foëſius, Andreas Brentius Patauinus, & Andernacus interpretati ſunt. Nos verò emendatiorem interpretationem, prout licuit, noſtro marte edidimus, & cuique ſeriei Hippocraticæ titulum προτασσόμενον præpoſuimus. Quam autem Commentarij prioris interpretationem dedit Andernacus, eam paulò emendatiorem edidimus; poſterioris verò commentarij à Trincauellio conditam.

P. 92. v. Σω. τὸ πίνειν περὶ ςόμιος σκέπη, hæc reſtituta ſunt ex Platone.

P. 94. v. πες. λίξη] forte λέξη.

P. 95. v. ἐξ. ἀντιζέοντα) ἀντιζέοντα, Baſ. ἀντιπνέοντα.

v. ἡμεῖς] ἡμᾶς δεῖ, vel lege. ὅπω ἢ ἐν τῷ ἡμεῖς μεμαθήκασι & διαμεμενηκεν αὐτοῖς χρή.

P. 96. v. ἀσθένει) ἀσθενεῖ.

v. ὑδέν. ἐν αὐτοῖς) ἐστίν.

P. 99. v. αὐτ. τὸτ'] ἑαυτ.

v. αὐτ. ἐστι] ἔστι.

v. π. λέγ. λέγουσι [poſt δύναται legit Gal. ἀλλ' ἐλεγε. Gal. ſic legit, λέγει αὐτὸν ὁ μὲν τις ἀέρα εἶναι, ἄλλος τὸ ἓν τι, ἢ τὸ πᾶν οὐδε ὕδωρ, οὐδε γῆν, οὐδε πῦρ.

v. τὸ. τρεῖς] τρεῖς.

v. τὸ. poſt γενέσθαι adde ἐπειδὴ μὴ ὁδηγεῖ τι. & pro περὶ lege ἀμφὶ τῶν πραγμάτων.

P. 101. v. ὅτι λ. πειθονται πεισοῦνται. αὐτοὶ) αὐτοί.

p. 102. v. ἄλ. ὅπως) οὐδέ.

v. αὐ. ὑφ' ὅτου] ὑπό τε.

P. 103. Νυνὶ δὲ πολλὰ ἐν τῷ σώματι ἔστιν, M. R.

v. ἐστι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα M. R. & Foëſ.

P. 104. v. πίον. ἀλλ') ἄλλοι M. R. ἰητρικῆς τῆς codices editi delent τῆς.

v. τῶ. αὐτοὶ) ἐν αὐτ.

v. αἰσθ. ὅτι, non eſt in edit. Foëſ.

v. φαίν. τὸ) ἐν. ἐν αὐτῷ] τῷ αὐτῷ.

P. 105. v τῶν. ἀεὶ] αἰ.

v. ἐστ. ὅμοιος) ὅμοια.

P. 106. v. ξυνιστεῖσα] συνέλθοι M. R. interpretatio hæc melior; neque gene-

X

v. μᾶα. γὰ prætermittitur in Cod. à Galeno ſcribitur, φανερὸς Gal. φανερὸν ὄντ, φανερος ὄντ al.

P. 116. v. δρώπ. ῥέον) καταῤῥέον.

v. ζουπ. ἐν τῷ ἀνθρώπῳ] τῷ ἀνθρώπων Gal.

P. 117 v. ἢ πρότερον] πρότερον. Ald.

v. χ. ὑμᾶς Gal. & M. R. ὑμῶν Cod.

v. πι. αὐτὰ Gal. & Cod. ταῦτα M. R.

v. αἷμα. ἢ ἐν τῷ δὲ Cod., ἐφ' ᾧ al.

v. ἐλλαν. ταυτὶ al.] ἑωυτῷ Cod.

v. πι. πιοδη δὲ τι) πιοδην δὲ τι.

P. 118. v. παραμένει δὲ πυτὸν Gal.] παραμένει δὲ πυτὸν Cod.

v. αἱ ἔθιλες Cod. οἱ θίλοις Gal.

v. σπ. ἄχεται Gal.) ἔρχεται Cod. ἔλκεται Cornarius interpretatur.

v. δὲ. ἐκρμάσσονται. ἀπομάσσονται, idem.

v. δίει. λαβεῖν τὰ Cod. λαβεῖν Gal. αὐτῆς Gal. αὐτῆσι M. R.

P. 119. v. τὸ. ἐπ μὲν ἰσχυρὸν Gal.) ἔστι μὲν ἰσχυρότερον, Cod.

v. τῷ αὐτῷ Gal.) αὐτῶν Foeſ. & M.

v. μον. ἐρυθρότεροι) ἐρυθροὶ, Cod.

P. 120. v. τὸ δὲ θέρος Gal.) θέρεος, ἰσχύει, Gal. & Cod) ἴσχει M R.

v. αἱρεῖται Gal. Cod. αἱρεῖται.

v. γρ. αὐτῷ Gal. αὐτὸ Cod.

v. ποι. ἢ τίσι Gal. ἢ ἐν τίσι.

v. μα. τῆς θερείης ἀσθενέστερον Gal.] τῷ θέρεος ἀσθενέστατα.

v. αυτ. ξηρόν τε γὰρ ὂν] ξηρόν τε ἐὸν ἢ θερμόν.

v. τοδ'. γίνεται ὄψιν.

P. 122. v. ἰσχ. αἰεὶ] ἀεὶ Cod.

P 123 v. ἄςεφ. πῶς) πῶς.

P. 124. v. ἰσχ. πη & πη ferè idem apud Gal. πη, apud Cod. πη quod melius iudicatur.

P. 125. v. Μᾶρτ. συμφέρον] συμφέρει, Sic φλεγματωδέστερον, χολωδέστερον, ὑγρότερον, χολωδέστερον, μελαγχολικώτερα. M. R.

v. ἐσιι. ὕπως Gal. ὧδε Cod. ὀφείλει οὐ) φιλῆ γουῦ.

v. ἰσχ. λάχει] φθίνει Gal.

v. θυν. ἐς Gal. εἰς Cod.

v ἔως. ἔξω Gal. ἔξωθεν M. R.

v. τὸ. εἴσωθεν ἀπὸ τῆς κοιλίης εἰς τὴν ῥάχιν, hanc Gal. lectionem ſcripſit quam improbat Foeſius qui ita legit; εἴσωθεν παρὰ τὴν ῥάχιν.

v. τιέ. ὄρχεων Gal. ὀρχίων Cod.

P. 136. v. πιδο. ἀρχὴν, Gal. ἔρχην Ariſt.

v. ἀὐλ. ξυγκαμπαὶ) ξυγκαμπαῖς.

v. πὸ. ἀπὸ) ἀπὸ Gal.

v. αἰωθ. πηχέων] ἢ τῶν χειρῶν αἰωθεν, hac verba à Galeno prætermittuntur, & ab aliis interpretibus quibuſdam licet in textu non obliterentur.

P. 140 v. κοιλ. ἢ ἀπὸ τῶν ἔξω, ἢ ἀπὸ τῶν εἴσω) Galenus verò ita legit, ἢ ἀπὸ τῶν ἐξωτάτω ἐς τὰ ἔσω l. ἀπὸ ἐσῖων φυνοτ, ſic ἢ ἀπὸ τῶν ἐξωτάτω, ἢ ἀπὸ τῶν ἐσωτάτω.

P. 141. v. τιέ. κατὰ ποτίας τὰς λόγους Gal.) κατὰ τὰς δὲ τὰς ὥρας l. ἀπὸ ὀσίων φυο.

v. ὅπις. τίμωσι) τίμωσι. M. R.

P. 142. επτ. ἐιδὼν] ειδὼς Cod.

v. ἢ. ἀπὸ ἑωυτέων) Gal. ἀπὸ τῶ αὐτῶν Cod.

v. τι. γίνεσθαι) φύεσθαι. Cod.

v. τὸ τι. ὁμολογεῖν) ὁμογνοῖν Cod.

v. δέχ. ἐστι) τι Cod.

v. σῶμ. ῥέει] ῥέει.

v. ὦ. τῦτο) τοιοῦτοι Cod.

P. 144. (κάτ. ἄρξονται) ἄρχονται.

v. ἢ τῦπο Gal.] τουτίων Cod. ὁκόσον τῇ τεσσαρακοντήρη τῶν ἡμερέων πλεῖστον αὔξεται ἄνθρωπος, Gal.] ὁκόσον ποτίων τῶν ἡμερέων τὴν τεσσαρακοντήρη πλεῖστον αὔξεται ἄνθρωπος Cod.

v. ρὶ. θερμότερος] θερμότατος Gal.

v. πλεῖς. ἢ ἄρχονται Gal.] καὶ ἄρξονται Cod. ἢ αὖ M. R.

v. ἢ τεσσαρακοντα ἡμερέων Gal.) τεσσαρακονθήμερος Cod.

P. 145 v. κύοιτ. περιέχει Cod. περίχειν Gal.

P. 146. v. ὁκόταν δὲ αἱματώδεα μόνον Gal. pro μόνον] ὡς Cod. μονα M. R.

P. 147. v. ὁκόσον δὲ καθ. εἶον γε Gal. ὁκοῖον ἢ Cod.

terius.

Pag 150. v. ζῶν. *συνθέτων componentia* potius quam *συνθετὰ* *compoſita* quia quatuor elementa & humores, ſunt mixtum & hominem componentia principia, vt doctè explicat Archangelus Piccolhominus Ferrarienſis qui commentarium conſtruxit in hunc libellum.

IN GALENI LIBRVM, AN SANGVIS IN ARTERIIS natura contineatur.

Hîc Galenus aduerſus Eraſiſtratum ſanguinem in arteriis naturâ contineri edocet; vbi tum generatio ſanguinis arterioſi & ſpiritus vitalis, tum vtriuſque diſtributio per ſingulas vniuerſi corporis partes legitur, & Eraſiſtratæos in errores ob logicæ ignorationem incidiſſe diuulgatum eſt. Libri interpretes, Iulius Martianus Rota, & Trincauellius; emendauit Riccus: meliorem verſionem elegimus ac emendauimus.

P. 159. v. ἐν. αἷμα) πνεῦμα.

P. 160. v. γρ. εἴρηται] εἴρηται. Baſ.

IN GALENI LIBELLVM DE ATRA BILE.

Hic libellus Galeni fœtus eſt, cuius doctrinam argumentum paucis aperit. In eo namque de humorum generatione, differentiis, temperamentis, qualitatibus, cauſis, & effectibus diſſeritur. Maximè verò atra bilis & quæcunque ad eum humorem ſpectant, explicantur. Imò non modo Phyſiologicus eſt libel'us, verùm etiam pathologicus; qui namque morbi ab

Hic autem de venere; de conceptione, de ſeminis ſpuma; & pollutionibus & ludibriis nocturnis; de iis qui ſemen non emittunt; de liberorum ad parentes ſimilitudine ac diſſimilitudine diſſeritur. Hic libellus, περὶ γονῆς de genitura inſcribitur, In vetuſto codice, περὶ διαπλάσιος ἐμβρύου de fœtus formatione, quem Polybo Galenus tribuit Hæc enim verba cum manuſcripto Regio codice ſic ſcribuntur; τῶν Πολύβου φασὶ εἶναι ὁ Γαληνός qui ab Erotiano prætermiſſus liber, à multis tamen vt Hippocraticus acceptus eſt, quemque

τὸ πίνειν, alia, μεθ' ἑτέρῳ καίτῳ τοῦ πίνειν.

v. αὐτ. ὃ] ὧδε M. R. ſic ὧδε μεθ'.

v. ρει. ὄψιν] ἄρα.

v. πτ. ὅτι δ' ἐκεῖα] ἐπερίετω.

v. ἐόντ. παιδίων) ποιούτων, legunt multi.

v. ἀπὸ τῆς μήτρης] ἀπὸ τῆς μήτρας, Caluus, Cornar. Gorrhæus; deinde μήτρης π τῆς αὔξης.

v. τῇ αὔξῃ) αὐξάνει πλεῖ αὐτοῦ M. R.

v. ἢ ἐπ. χάδη) χάδλω. ὅπως] ὁμοίως M. R.

v. μεῖζον] μέγα, M. R.

v. τῆς φυ. ἀγγεῖα] ἀγγεῖον, M. R.

P. 184. v. φλαδᾷ] θλαδᾷ, M. R.

P. 198. v. παῖς. σπέρματος) σώματος.

P. 208. v. μετ. ἱδρώτων) ὀχετῶν, Baſ.

P. 209. v. ζω. πλεῖ ἕλικα, Baſ. ἡ ἕλιξ.

v. κατὰ. ἔλκουσι] ἔχουσι Baſ.

P. 214. v. δυναμ. αὐτίκα) ἤδη.

v. ἢ τῆς, αὐτὴ) αὐτῆ.

P. 218. ἢ τοῦ ρ. ἄλλου] ἀλλ' οὐ Baſ.

P. 220. v. ὥσπ. τὸ τοῦ ἄρρενος emendatum) τὸ τοῦ ἄρρενος, Baſ.

P. 221 v. δὲ. πλάττει) πλάττει ὁ ὀρίζειν, emendant] ὁρίζειν, Baſ.

P. 226. v. σκεψ. ἀδιανοδῶν, emend. ὑμενώδων, Baſ.

Digitized by Google

66. v. ἀκρ. οἷαι.
v. δι. οἷαι.
69. v. cont. defluit pituita.
72. v. ἐ τῶ ἄλλων.
v. quæ mut. non rarò.
v. alijs.
73. v. & arborum.
v. nunc. ſic] ſit.
v. tum. opinentur.
v. ἐ παύτως.
76. v. καυ. σαῶ] οὐκ.
78. v. vel. aſſimilantur.
v. vinc. accidit.
v. plurimus, latus.
79. v. ἀρ. ἐγκειᾶσθαι.
v. τῷ. γὰ) ἐ.
80. v. ἐλκ ἔκγονα.
v. napi. & muria, all-
v. acc. eſſet.
83. v. pan. &.
86. v. ſenſu afficietur.
88. v. τοι. τὸ] τῷ.
v. lor. ſi] ſic.
v. refr. fit] ſit.
91. v. μὲν d. ἐπ.
92. v. ſpecies.

143. v. ἐμ. χωρεῖν.
144. v. ρέ. ποσόντι.
v. τιμ. ποσόντι.
145. v. αὐτ. ἀναπτεύμενοι.
146. v. aliq. præſagitio.
147. v. ἢ. γίνεται ὑπὸ.
149. v. authorem.
v. ἥπαθαι) πάθαι.
150. v. βόρ. π. καί.
153. v. τῶ. ἐω) ἐω.
154. v. πης. ἔπει] ἔποι.
160. v. arter. ipſi.
v. rit. neque enim.
161. v. σιτ. συμπίεσμα.
v. τος. συμπεπλεγμένου.
162. v. καί. κέχενται.
163. v. κατ. ὑπερξαμένω.
164. v. πε κα-) καταπῆναι.
167. v. perm. Iam] Ita.
v. Cæt. ſuperaſſata.
169. v. dac. olerent.
v. proc. cutem] autem.
171. v. ab. lethale.
172. v. κιν. παρέμπτωσις.
v. φυ. ἐκ τῆς.
v. ζεσ. ὀστήμασι.

195. v. cau. enim eſt.
196. v. Πολς. τῆναι τῃ.
200. An. abſciſſæ.
201. τῶτ. ἐλκωνδέστ.
201. v. τῶ. ἔδοξε.
v. δω. ἢ) τῶ.
v. στ. ἐμφωίαι.
202. v. ſuis. veſicæ.
v. ſtim. habeam.
203. v. πετ. τῶ) τῶ.
207. v. πῆς. κεφαλῶ.
v. μὲν. Λειστ.
210. v. ἀφρ. γίνεσθαι.
214. v. πῆς. λυγκείας.
v. loq. Lynce.
217. v. riale. effectiuum.
v. τῶ. πίνω.
218. v. πεῖ) ποδός.
219. v. λος. d. ἐφ ὁ.
220. v. bris. in diſſectione.
221. v. σιως. τῆς τῶ.
223. v. ἢ. πῆς] πῆς.
v. τά. ἰχὸ.
mesenterij in eiuſmodi.
229. v. in du- illud fortiter.

A01
146 447

D[illegible]le